భారత ప్రజాస్వామ్యంపై వివిధ సైద్ధాంతిక వ్యాఖ్యలు

ఎం.ఎ. రాజనీతి శాస్త్రం

సెమిస్టర్ - IV - పేపర్ - III

డా॥ డి మనోవికాస్
అధ్యాపకులు
శాతవాహన కళాశాల
విజయవాడ

డా॥ సోమనరసయ్య ఆకుల
ఎం.ఎ., పి.హెచ్.డి
అధ్యాపకులు, ప్రభుత్వ పాలనాశాస్త్ర విభాగము
ప్రభుత్వడిగ్రీకళాశాల, హన్మకొండ
తెలంగాణ

డా॥ కె.వి.ఆర్ శ్రీనివాస్
అధ్యాపకులు
రాజనీతి శాస్త్రం & ప్రభుత్వ పరిపాలనా విభాగం
ఆచార్యనాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం.

టి. బాబు మహేష్
అధ్యాపకులు
శ్రీ వెంకటేశ్వర డిగ్రీ కళాశాల
గన్నవరం

ఎడిటర్
శ్రీ. వి. అంజిరెడ్డి
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
రాజనీతి శాస్త్రం & ప్రభుత్వ పరిపాలనా విభాగం
ఆచార్యనాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం.

డైరెక్టర్
డా. నాగరాజు బట్టు
ఎంబిఎ, యంహెచ్ఆర్ఎమ్, ఎల్ఎల్ఎమ్, ఎం.ఎ. (సై), ఎం.ఎ. (సో), ఎం.ఇడి., ఎం.ఫిల్., పిహెచ్.డి.
దూరవిద్యా కేంద్రం
ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం, నాగార్జున నగర్ - 522 510.
ఫోన్ నెం.: 0863-2346208, 0863-2346222,
0863-2346259 (స్టడీ మెటీరియల్)
వెబ్‌సైట్ : www.anucde.info,
ఇమెయిల్ : anucdedirector@gmail.com

M.A (Political Science) :: Theoretical Interpretations of Democracy in India

First Edition : 2023

No. of Copies :

© Acharya Nagarjuna University

This book is exclusively prepared for the use of students of **M.A. Political Science,** Centre for Distance Education, Acharya Nagarjuna University and this book is mean for limited circulation only

Published by :

Dr. Nagaraju Battu
Director
Centre for Distance Education
Acharya Nagarjuna University
Nagarjuna Nagar-522510

Printed at :

ముందుమాట

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం 1976లో స్థాపించినది మొదలు నేటి వరకు ప్రగతి పథంలో పయనిస్తూ వివిధ కోర్సులు, పరిశోధనలు అందిస్తూ 2016 నాటికి NAAC చే గ్రేడ్ 'A'ను సంపాదించుకొని దేశంలోనే ఒక ప్రముఖ విశ్వవిద్యాలయంగా గుర్తింపు సాధించుకొన్నదని తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాను. ప్రస్తుతం గుంటూరు, ప్రకాశం జిల్లాలోని 447 అనుబంధ కళాశాలల విద్యార్థులకు డిప్లమో, డిగ్రీ, పీజి స్థాయి విద్యాబోధనను ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం అందిస్తోంది.

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం ఉన్నత విద్యను అందరికీ అందించాలన్న లక్ష్యంతో 2003–04లో దూరవిద్యా కేంద్రాన్ని స్థాపించింది. పూర్తిస్థాయిలో కళాశాలకు వెళ్ళి విద్యనభ్యసించలేని వారికి, వ్యయభరితమైన ఫీజులు చెల్లించలేని వారికి, ఉన్నత విద్య చదవాలన్న కోరిక ఉన్న గృహిణులకు ఈ దూర విద్యాకేంద్రం ఎంతో ఉపయోగపడుతుంది. ఇప్పటికే డిగ్రీ స్థాయిలో బి.ఏ., బి.కాం., బి.ఎస్సి., పీజీ స్థాయిలో ఎం.ఏ., ఎం.కాం., ఎం.ఎస్సి., ఎం.సి.ఏ., ఎల్.ఎల్.ఎం., ఎం.బి.ఏ., కోర్సులను ప్రారంభించిన విశ్వవిద్యాలయం గత సంవత్సరం కొత్తగా జీవన నైపుణ్యాలు అనే సర్టిఫికేట్ కోర్సును కూడా ప్రారంభించింది.

ఈ దూర విద్యా విధానం ద్వారా విద్యనభ్యసించే విద్యార్థుల కొరకు రూపొందించే పాఠ్యాంశాలు సులభంగాను, సరళంగాను విద్యార్థి తనంతట తానుగా అర్థం చేసుకునేలా ఉండాలనే ఉద్దేశ్యంతో విశేష బోధనానుభవం కలిగి రచనా వ్యాసంగంలో అనుభవం గల అధ్యాపకులతో పాఠ్యాంశాలను వ్రాయించడం జరిగింది. వీరు ఎంతో నేర్పుతో, నైపుణ్యంతో నిర్ణీత సమయంలో పాఠ్యాంశాలను తయారుచేశారు. ఈ పాఠ్యాంశాలపై విద్యార్థినీ, విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు నిష్ణాతులైనవారు ఇచ్చే సలహాలు, సూచనలు, సహృదయంతో స్వీకరించబడతాయి. నిర్మాణాత్మకమైన సూచనలు గ్రహించి ముమ్ముందు మరింత నిర్దిష్టంగా అర్థమయ్యే రీతిలో ప్రచురణ చేయగలం. ఈ పాఠ్యాంశాల అవగాహన కోసం, అభివృద్ధి కోసం సంశయాల నివృత్తి కోసం వారాంతపు తరగతులు, కాంటాక్టు క్లాసులు ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది.

దూరవిద్యా కేంద్రం ద్వారా విజ్ఞాన సముపార్జన చేస్తున్న విద్యార్థులు, ఉన్నత విద్యార్హతలు సంపాదించి జీవనయాత్ర సుగమం చేసుకోవడమే కాక చక్కటి ఉద్యోగావకాశాలు పొంది, ఉద్యోగాలలో ఉన్నత స్థాయికి చేరాలని, తద్వార దేశ పురోగతికి దోహదపడాలని కోరుకుంటున్నాను. రాబోయే సంవత్సరాలలో దూరవిద్యాకేంద్రం మరిన్ని కొత్త కోర్సులతో దిన దినాభివృద్ధి చెంది ప్రజలందరికీ అందుబాటులో ఉండాలని అకాంక్షిస్తున్నాను. ఈ ఆశయ సాధనకు సహకరిస్తున్న, సహకరించిన దూర విద్యాకేంద్రం డైరెక్టర్లకు, సంపాదకులకు, రచయితలకు, అకడమిక్ కోఆర్డినేటర్లకు, అకడమిక్ కౌన్సిలర్లకు మరియు అధ్యాపకేతర సిబ్బందికి నా అభినందనలు.

ప్రొఫెసర్ పట్టేటి రాజశేఖర్

ఉపకులపతి

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం

M.A. POLITICAL SCIENCE
SEMESTER - IV - PAPER - III
403PO21 : THEORETICAL INTERPRETATIONS OF DEMOCRACY IN INDIA

SYLLABUS

UNIT-I
APPROACHES TO THE STUDY OF DEMOCRACY IN INDIA

1. Liberal Approach: Rajni Kothari
2. Neo-Traditional Approach: Ashis Nandy
3. Marxist Approach: Partha Chatterjee

UNIT-11
INSTITUTIONS

1. Basic Structure of the Constitution and Judicial Review
2. Centralization Versus the Demand for Autonomy of States in the working of the Federalism in India.
3. Caste and Politics in India

UNIT-III

IDELOGICAL CONTESTATIONS IN INDIAN POLITICS

1. Nationalism
2. Secularism
3. Social Justice

UNIT-IV
STATE AND DEVELOPMENT

1. Development Strategy in India: A Political Economy Perspective
2. Legitimacy and Redistribution of fruits of Growth
3. Nature and Characterization of the Post-Colonial State in India

Recommended Books:

1. Niraja Gopal Jayal and Prathap Bhanu Mehta, Ed., The Oxford Companion to Politics in India, OUP 2010
2. Sugata Bose and Ayesha Jalal, Ed., Nationalism Democracy and Development: State and Politics in India. OUP 1997
3. Partha Chatterjee, Ed., State and Politics in India, OUP, 1997.
4. Ashis Nandi., Exiled at Home, OUP.
5. Rajeev Bhargava, Ed., Secularism and its critics. OUP, 2001
6. Terence J Byres, Ed., The Indian Economy, Major Debates since Independence, OUP.1998.
7. Austin Granville: Working a Democratic Constitution, OUP, 1999
8. Kothari Rajni: Politics and the People: In search of Humane in India, Volume I & II 1989

***

-

వి షయ సూ చి క

1. రజనీ కొఠారి ఉదారవాద వైఖరి 1.1 - 01.30

2. నియో- ట్రెడిషనల్ ఫ్రేమ్‌వర్క్‌లో ఆషిస్ నంది యొక్క దృక్పథాలను అన్వేషించడం 2.1 - 02.28

3. పార్థ ఛటర్జీ మార్క్సిస్టు విధానం 3.1 - 03.27

4. రాజ్యాంగ ప్రాథమిక నిర్మాణం - న్యాయ సమీక్ష 4.1 - 04.17

5. భారతదేశంలో ఫెడరలిజం : రాష్ట్రాల స్వయం ప్రతిపత్తి డిమాండ్‌కు వ్యతిరేకంగా కేంద్రీకరణ 5.1 - 05.30

6. కులం మరియు రాజకీయాలు 6.1 - 06.20

7. జాతీయవాదం 7.1 - 07.18

8. లౌకికవాదం 8.1 - 08.18

9. సామాజిక న్యాయం 9.1 - 09.19

10. భారతదేశం యొక్క అభివృద్ధి వ్యూహం 10.1 - 10.32

11. వృద్ధి ఫలాల చట్టబద్ధత మరియు పున:పంపిణీ 11.1 - 11.28

12. భారతదేశంలో పోస్ట్ - కాలినీయర్ రాజ్యం యొక్క స్వభావం మరియు క్రమబద్ధీకరణ 12.1 12.23

పాఠం -1

రజనీ కొఠారి ఉదారవాద వైఖరి

7.0 లక్ష్యాలు :

ఈ యూనిట్ చదివిన తరువాత మీరు వీటిని చేయగలరు.

1. ప్రజాస్వామ్యం, అధికార నిర్మాణాలు, సామాజిక కదలికలపై దృష్టి సారించి రజనీ కొఠారి రాజకీయ రచనల్లోని కీలక భావనలను గ్రహించగలరు.
2. రాజకీయ ఉన్నత వర్గాల పాత్ర, వారి ప్రభావం, ప్రజాస్వామిక విలువలకు ఎదురవుతున్న సవాళ్లపై కొఠారి అభిప్రాయాలను పరిశీలించగలరు.
3. ప్రతిపక్షాలు బలహీనపడటానికి దోహదపడే అంశాలు, ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలపై దాని ప్రభావంపై కొఠారి దృక్పథాలను అంచనా వేయగలరు.
4. ప్రజాస్వామిక నియమాల క్షీణత గురించి కొఠారీ ఆందోళనలను విశ్లేషించండి, ఉన్నత వర్గాల స్వాధీనం, రాజకీయ ప్రక్రియలు మరియు జవాబుదారీతనంపై దృష్టి సారించగలరు.
5. ఫెడరలిజం, ప్రాంతీయ ఆకాంక్షలు, కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య అధికార సమతుల్యతపై కొఠారి ఆలోచనలను అర్థం చేసుకోగలరు.
6. సామాజిక అసమానతలు, అస్తిత్వ రాజకీయాలు, ప్రపంచీకరణ వంటి ప్రస్తుత సవాళ్లకు కొఠారి అంతర్దృష్టులను ప్రజాస్వామిక పాలన నేపథ్యంలో అన్వయించగలరు.

పాఠ్యాంశ విషయక్రమం

1.0 లక్ష్యాలు

1.1 పరిచయం

1.2 రజనీ కొఠారి పరిచయం మరియు ఆయన రచనలు

1.3 కాంగ్రెస్ వ్యవస్థపై కొఠారి విశ్లేషణ

1.4 కొఠారి సమకాలీన రాజకీయ ఔచిత్యం

1.5 గ్లోబలైజేషన్ అండ్ డెమోక్రసీ

1.6 ముగింపు

1.7 సాంకేతిక పదాలు

1.8 ప్రశ్నలు

1.9 రిఫరెన్సులు

1.1 పరిచయం:

సమకాలీన రాజకీయ పాండిత్య రంగంలో, రజనీ కొఠారి ఒక పునాది వ్యక్తిగా ఆవిర్భవిస్తారు, ఆయన అంతర్దృష్టులు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలు, రాజకీయ అధికార నిర్మాణాలు మరియు సామాజిక చలనశీలత యొక్క సూక్ష్మ విశ్లేషణలో ప్రతిధ్వనిస్తూనే ఉన్నాయి. ఈ సంకలనం భారత రాజకీయాలను అర్థం చేసుకోవడానికి కొఠారీ యొక్క బహుముఖ కృషి యొక్క సమగ్ర అన్వేషణను అందించడానికి సునిశితంగా అల్లబడిన వివిధ రకాల ఇన్పుట్ల నుండి తీసుకోబడింది. కొఠారి యొక్క పండిత విచారణలు రాజకీయ ప్రముఖుల పాత్ర, ప్రజాస్వామ్యానికి సవాళ్లు, ప్రతిపక్ష శక్తుల బలహీనత మరియు రాజకీయ ఉన్నత వర్గాల అభివృద్ధి చెందుతున్న స్వభావంతో సహా అనేక విమర్శనాత్మక ఇతివృత్తాలను కలిగి ఉన్నాయి. ఫెడరలిజం, ప్రాంతీయ రాజకీయాలు, అస్తిత్వ రాజకీయాలు, లౌకికవాదం మధ్య సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్యపై కొఠారి అభిప్రాయాలను పరిశీలించడం ఈ విద్యా ప్రయత్నాన్ని మరింత సుసంపన్నం చేస్తుంది. అంతేకాక, పౌర సమాజం యొక్క అనివార్యమైన పాత్ర గురించి కొఠారి దృక్పథాలపై అంతర్దృష్టులు వెలుగుచూశాయి, ముఖ్యంగా ప్రభుత్వం మరియు పౌరుల మధ్య మధ్యవర్తిత్వం వహించడంలో, తద్వారా ప్రజాస్వామ్య పాలన యొక్క శక్తివంతమైన నిర్మాణానికి దోహదం చేస్తుంది. గ్లోబలైజేషన్, ప్రజాస్వామ్యంపై దాని ప్రభావంపై కొఠారి ప్రతిబింబాలను దాటుతూ, సమకాలీన ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో రాజకీయ సిద్ధాంతం యొక్క సంక్లిష్ట భూభాగాన్ని, దాని అనువర్తనాన్ని నావిగేట్ చేస్తూ ఈ సంకలనం పండిత దిక్సూచిగా పనిచేస్తుంది. ఈ అకడమిక్ సంకలనం కొఠారీ యొక్క శాశ్వత ఔచిత్యాన్ని పొందుపరచడానికి ప్రయత్నిస్తుంది కాబట్టి, రజనీ కొఠారి యొక్క ప్రధాన రచనల కటకం ద్వారా భారతీయ రాజకీయ ఆలోచన యొక్క సంక్లిష్టమైన నేపథ్యాన్ని లోతుగా అర్థం చేసుకోవాలనుకునే పండితులు, విధాన నిర్ణేతలు మరియు ఔత్సాహికులకు ఇది ఒక అనివార్య వనరును అందించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.

రజనీ కొఠారి భారతదేశంలో రాజకీయాల అధ్యయనానికి చేసిన కృషికి ప్రసిద్ధి చెందిన ప్రముఖ భారతీయ రాజకీయ శాస్త్రవేత్త. పాశ్చాత్య రాజకీయ చింతనలో సాధారణంగా అర్థం చేసుకునే విధంగా అతను "ఉదారవాద విధానాన్ని" స్పష్టంగా సమర్థించనప్పటికీ, అతని రచన ఉదారవాద ప్రజాస్వామిక ఆదర్శాలతో, ముఖ్యంగా భారత రాజకీయాల నేపథ్యంలో నిమగ్నమైంది.

కొఠారి యొక్క ప్రధాన రచనలు భారత రాజకీయాల అధ్యయనం చుట్టూ తిరుగుతాయి మరియు భారతదేశంలో రాజకీయ సిద్ధాంతం మరియు రాజకీయ సామాజిక శాస్త్రంపై చర్చను రూపొందించడంలో అతను ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించాడు. భారతదేశం వంటి వైవిధ్యమైన మరియు సంక్లిష్టమైన సమాజంలో ప్రజాస్వామ్యం యొక్క డైనమిక్స్, రాజకీయ సమీకరణ మరియు పాలన యొక్క సవాళ్లను అర్థం చేసుకోవడంపై అతని పని తరచుగా దృష్టి సారించింది. కొఠారీ యొక్క ముఖ్య భావనలలో ఒకటి "కాంగ్రెస్ వ్యవస్థ", ఇది స్వతంత్ర భారతదేశం యొక్క ప్రారంభ సంవత్సరాలలో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ పార్టీ ఆధిపత్యాన్ని వివరించడానికి ఉపయోగించారు. సామాజిక, సాంస్కృతిక వైవిధ్యం కలిగిన దేశంలో రాజకీయ పార్టీల పాత్ర, ఎన్నికల ప్రక్రియలు, ప్రజాస్వామ్య ఆదర్శాలను నిలబెట్టే సవాళ్లను ఎత్తిచూపుతూ భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యం పనితీరును ఆయన విశ్లేషించారు. కొఠారి ఉదారవాద ప్రజాస్వామిక భావాలతో నిమగ్నమై ఉండగా, భారతీయ సందర్భంలో వాటి అనువర్తనాన్ని కూడా విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించాడు. భారతదేశంలోని ప్రత్యేకమైన సామాజిక-రాజకీయ

పరిస్థితులకు అనుగుణంగా ప్రజాస్వామిక సంస్థలు మరియు పద్ధతులను ఎలా స్వీకరించవచ్చో మరియు మార్చవచ్చో అర్థం చేసుకోవడానికి అతను ఆసక్తి కనబరిచాడు. అతని విధానం తరచుగా అనుభవపూర్వక విశ్లేషణ మరియు ప్రామాణిక ప్రతిబింబం కలయికతో వర్గీకరించబడింది.

భారత రాజకీయ ముఖచిత్రం అందించిన నిర్దిష్ట సవాళ్లు, అవకాశాల నేపథ్యంలో కొఠారి కృషిని అర్థం చేసుకోవాలి. అతను ఒక నిర్దిష్ట సైద్ధాంతిక వైఖరితో తనను తాను స్పష్టంగా సరిపోల్చుకోనప్పటికీ, అతని పాండిత్యం భారత ప్రజాస్వామ్యం మరియు రాజకీయాలను అర్థం చేసుకోవడానికి గణనీయంగా దోహదం చేసింది. ఆయన రచనలు రాజనీతి శాస్త్ర రంగంలో, ముఖ్యంగా విభిన్న సమాజాలలో ప్రజాస్వామ్యం యొక్క చలనశీలతపై ఆసక్తి ఉన్నవారికి ప్రభావవంతంగా కొనసాగుతున్నాయి.

1.2 రజనీ కొఠారి పరిచయం మరియు ఆయన రచనలు

రజనీ కొఠారి (1928–2015) ఒక ప్రభావవంతమైన భారతీయ రాజకీయ శాస్త్రవేత్త మరియు సామాజిక ఆలోచనాపరుడు, రాజనీతి శాస్త్ర రంగానికి అతని గణనీయమైన కృషికి మరియు భారత రాజకీయాలతో అతని లోతైన నిమగ్నతకు ప్రసిద్ధి చెందారు. భారత రాజకీయాలను, రాజనీతి శాస్త్రాన్ని మరింత విస్తృతంగా అధ్యయనం చేయడంలో రజనీ కొఠారి కృషి ప్రభావవంతంగా కొనసాగుతోంది. ఆయన స్థాపించిన మేధోసంప్రదాయాలు, ఆయన స్థాపించిన సంస్థలు, భారతదేశంలో రాజకీయ ఆలోచన, ఆచరణపై ఆయన ఆలోచనల ప్రభావం స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి.

ఆయన జీవితంలోని కొన్ని కీలక అంశాలు, రచనలు ఇలా ఉన్నాయి.

a) సెంటర్ ఫర్ ది స్టడీ ఆఫ్ డెవలపింగ్ సొసైటీస్ (CSDS) స్థాపన:

1963 లో ఢిల్లీలో సెంటర్ ఫర్ ది స్టడీ ఆఫ్ డెవలపింగ్ సొసైటీస్ను స్థాపించడంలో కొఠారి కీలక పాత్ర పోషించారు. రాజకీయ ప్రక్రియలు, సామాజిక ఉద్యమాలు మరియు అభివృద్ధి సమస్యల అధ్యయనంపై దృష్టి సారించిన సిఎస్డిఎస్ భారతదేశంలో సాంఘిక శాస్త్ర పరిశోధనకు? ఒక ప్రముఖ సంస్థగా మారింది. భారతదేశంలో సెంటర్ ఫర్ ది స్టడీ ఆఫ్ డెవలపింగ్ సొసైటీస్ (సిఎస్డిఎస్) స్థాపనలో రజనీ కొఠారి కీలక పాత్ర పోషించారు. అభివృద్ధి చెందుతున్న సమాజాల నేపథ్యంలో రాజకీయ ప్రక్రియలు, అభివృద్ధి మరియు సామాజిక మార్పుల అధ్యయనంపై దృష్టి సారించే ఒక ప్రధాన సామాజిక శాస్త్ర పరిశోధనా సంస్థ సిఎస్డిఎస్, భారతదేశంపై ప్రత్యేక దృష్టి పెడుతుంది.

ప్రముఖ రాజకీయ శాస్త్రవేత్త రజనీ కొఠారి 1963లో సీఎస్డీఎస్ను స్థాపించారు. భారతీయ సమాజం మరియు రాజకీయాల యొక్క సంక్లిష్ట డైనమిక్స్ని అధ్యయనం చేయడానికి మరియు విశ్లేషించడానికి వివిధ విభాగాలకు చెందిన పండితులను ఒకచోట చేర్చి, ఇంటర్ డిసిప్లినరీ పరిశోధన మరియు మేధో నిమగ్నతకు ఈ కేంద్రం ఒక ప్రదేశంగా భావించబడింది. కొఠారి చాలా సంవత్సరాలు సిఎస్డిఎస్ డైరెక్టర్గా పనిచేశారు, సంస్థ పెరుగుదల మరియు అభివృద్ధికి గణనీయంగా దోహదపడ్డారు.

అభివృద్ధి చెందుతున్న సమాజాల రాజకీయ, ఆర్థిక మరియు సాంస్కృతిక కోణాలను అర్థం చేసుకోవడానికి

ఆసక్తి ఉన్న సామాజిక శాస్త్రవేత్తలు, పరిశోధకులు మరియు పండితులకు CSDS ఒక కేంద్రంగా మారింది, భారతదేశంపై ప్రత్యేక దృష్టి సారించింది. ప్రజాస్వామ్యం, పాలన, సామాజిక ఉద్యమాలు, రాజకీయ ప్రవర్తన, అభివృద్ధి విధానాలతో సహా పలు అంశాలపై ఈ కేంద్రం పరిశోధనలు సాగాయి.

కొఠారి నాయకత్వంలో, CSDS శక్తివంతమైన మేధో వాతావరణాన్ని పెంపొందించడానికి మరియు ప్రభావవంతమైన పరిశోధనలను ఉత్పత్తి చేయడానికి ప్రసిద్ది చెందింది. ఇది భారతదేశంలో రాజనీతి శాస్త్ర పాండిత్యాన్ని రూపొందించడంలో కీలక పాత్ర పోషించింది మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలలో రాజకీయ ప్రక్రియల విస్తృత అవగాహనకు దోహదం చేసింది.

రజనీ కొఠారి 2015 లో మరణించినప్పటికీ, సిఎస్డిఎస్ భారతదేశంలో సాంఘిక శాస్త్ర పరిశోధనకు ప్రముఖ సంస్థగా కొనసాగుతోంది. ఇది సంవత్సరాలుగా అభివృద్ధి చెందింది, కొత్త పరిశోధన సవాళ్లు మరియు సమకాలీన సమస్యలకు అనుగుణంగా ఉంది. రజనీ కొఠారి వారసత్వం మరియు CSDS వ్యవస్థాపక సూత్రాలు భారతదేశంలో మరియు అంతకు మించి సాంఘిక శాస్త్ర పరిశోధనను ప్రభావితం చేస్తూనే ఉన్నాయి. పొలిటికల్ సైన్స్, సోషియాలజీ, డెవలప్మెంట్ స్టడీస్ రంగాల్లో పరిజ్ఞానం, అవగాహనను పెంపొందించడానికి ఈ కేంద్రం కట్టుబడి ఉంది.

b) పొలిటికల్ సైన్స్ అండ్ కంపారిటివ్ పాలిటిక్స్: కొఠారి రాజనీతి శాస్త్రానికి, ముఖ్యంగా తులనాత్మక రాజకీయ రంగంలో గణనీయమైన కృషి చేశారు. అభివృద్ధి చెందుతున్న సమాజాల రాజకీయ గతిశీలతను, భారతదేశంపై ప్రత్యేక దృష్టితో ఆయన రచనలు సాగాయి. విభిన్న, బహుళత్వ సమాజాల్లో ప్రజాస్వామ్యం యొక్క సవాళ్లు మరియు సంక్లిష్టతలను ఆయన అన్వేషించారు. రాజనీతి శాస్త్రానికి, ముఖ్యంగా తులనాత్మక రాజకీయ రంగానికి రజనీ కొఠారి గణనీయమైన కృషి చేశారు. ఆయన అభిప్రాయాలు, రచనలు భారత రాజకీయాల అవగాహన, తులనాత్మక రాజకీయ విశ్లేషణపై శాశ్వత ప్రభావాన్ని చూపాయి. పొలిటికల్ సైన్స్, తులనాత్మక రాజకీయాల నేపథ్యంలో కొఠారి రజనీ అభిప్రాయాల్లోని కొన్ని కీలక అంశాలు ఇలా ఉన్నాయి.

రాజకీయ సమీకరణ మరియు ప్రజాస్వామ్యం: ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలను రూపొందించడంలో రాజకీయ సమీకరణ పాత్రను కొఠారి నొక్కి చెప్పారు. రాజకీయాల్లో, ముఖ్యంగా భారతీయ సందర్భంలో వివిధ సామాజిక వర్గాలు ఎలా పాల్గొంటున్నాయనే దానిపై ఆయన రచనలు సాగాయి. ప్రజాస్వామిక సంస్థల పనితీరును అర్థం చేసుకోవడానికి రాజకీయ భాగస్వామ్యం యొక్క డైనమిక్స్ ను అర్థం చేసుకోవడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను ఆయన ఎత్తిచూపారు.

మిశ్రమ సంస్కృతి మరియు బహుళత్వం: కొఠారీ భారతీయ సమాజం యొక్క బహుళ స్వభావం మరియు రాజకీయాలపై దాని ప్రభావాల గురించి ఆందోళన చెందారు. వైవిధ్యమైన మత, భాషా, సాంస్కృతిక అస్తిత్వాలకు చోటు కల్పించే మిశ్రమ సంస్కృతి ఆలోచనను ఆయన అన్వేషించారు. బహుళత్వం, లౌకికవాదంపై ఆయన అభిప్రాయాలు ప్రజాస్వామ్యాలు భిన్నత్వాన్ని ఎలా ఎదుర్కోవాలో, సామాజిక ఐక్యతను ఎలా కాపాడుకోవాలో చర్చకు దోహదం చేశాయి.

రాష్ట్ర పౌర సమాజ సంబంధాలు: కొఠారి విశ్లేషణలు తరచుగా రాజ్యానికి పౌర సమాజానికి మధ్య ఉన్న

సంబంధంపై దృష్టి సారించాయి. సామాజిక శక్తులు రాజకీయ సంస్థలతో ఎలా సంకర్షణ చెందుతాయో, ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయో ఆయన పరిశీలించారు. రాజకీయ ప్రక్రియలలో పౌర సమాజం యొక్క పాత్రపై అతని అంతర్దృష్టులు తులనాత్మక రాజకీయాల్లో విస్తృత అనువర్తనాలను కలిగి ఉన్నాయి, వివిధ సందర్భాల్లో రాష్ట్ర-సమాజ డైనమిక్స్ను అర్థం చేసుకోవడానికి ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ను అందిస్తాయి.

పవర్ స్ట్రక్చర్స్ మరియు ఎలైట్స్: కొఠారి రచనలు అధికార నిర్మాణాలను, రాజకీయ ఉన్నత వర్గాల పాత్రను అన్వేషించాయి. సమాజాలలో అధికార పంపిణీని, రాజకీయ ఫలితాలపై ఉన్నత వర్గాల ప్రవర్తన ప్రభావాన్ని ఆయన విశ్లేషించారు. తులనాత్మక రాజకీయ పండితులు వివిధ రాజకీయ వ్యవస్థలలో అధికార చలనశీలత మరియు ఉన్నత వర్గాల ప్రభావాన్ని పరిశీలించేటప్పుడు కొఠారి దృక్కోణాల నుండి తీసుకోవచ్చు.

పార్టీ వ్యవస్థలు మరియు వర్గీకరణ: భారత పార్టీ రాజకీయాలపై కొఠారి చేసిన అధ్యయనాలు పార్టీ వ్యవస్థలను, గ్రూపు తత్వాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి దోహదపడ్డాయి. రాజకీయ పార్టీల్లో అంతర్గత కుమ్ములాటలు పాలనను ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయో ఆయన పరిశీలించారు. తులనాత్మక పార్టీ రాజకీయాలపై ఆసక్తి ఉన్న పండితులు వివిధ దేశాలలో పార్టీ ప్రవర్తన మరియు సంస్థను విశ్లేషించడానికి కొఠారి అంతర్దృష్టులను ఉపయోగించవచ్చు.

ప్రజాస్వామ్యీకరణ మరియు అభివృద్ధి: కొఠారి ప్రజాస్వామ్యీకరణ మరియు అభివృద్ధి యొక్క సవాళ్లతో నిమగ్నమయ్యాడు, ముఖ్యంగా వలసానంతర సమాజాల సందర్భంలో. రాజకీయ ప్రక్రియలు మరియు సామాజిక ఆర్థిక అభివృద్ధి మధ్య సంబంధాన్ని ఆయన అన్వేషించారు. వివిధ ప్రాంతాలలో ప్రజాస్వామ్యీకరణ ప్రక్రియలను అధ్యయనం చేసే తులనాత్మక రాజకీయ పండితులు కొఠారి యొక్క విశ్లేషణలు సంక్లిష్టతలను అర్థం చేసుకోవడానికి తగినవిగా కనుగొనవచ్చు.

ప్రజాస్వామ్యంపై ప్రపంచ దృక్పథాలు: కొఠారీ ప్రాధమిక దృష్టి భారత రాజకీయాలపై ఉన్నప్పటికీ, ప్రజాస్వామ్యం మరియు రాజకీయ ప్రక్రియలపై అతని అభిప్రాయాలు విస్తృతమైన ప్రభావాలను కలిగి ఉన్నాయి. తులనాత్మక రాజకీయ పండితులు భారతదేశంలో కొఠారీ పరిశీలనలకు, ఇతర ప్రాంతాల రాజకీయ గతిశీలతలకు మధ్య పోలికలను, వైరుధ్యాలను గీయగలరు.

సంక్షిప్తంగా, రాజనీతి శాస్త్రం మరియు తులనాత్మక రాజకీయాల్లో రజనీ కొఠారి యొక్క అభిప్రాయాలు రాజకీయ ప్రక్రియల సంక్లిష్టతలను అర్థం చేసుకోవడానికి, ముఖ్యంగా భారతదేశం నేపథ్యంలో విలువైన పునాదిని అందిస్తాయి. రాజకీయ సమీకరణ, బహుళత్వం, రాజ్య-సమాజ సంబంధాలు మరియు అధికార డైనమిక్స్ పై ఆయన ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత ఈ రంగాలలో చర్చలను రూపొందిస్తూనే ఉంది, ఇది భారత రాజకీయాల ప్రత్యేకతలకు మించిన అంతర్దృష్టులను అందిస్తుంది.

c) పొలిటికల్ ప్రాసెస్ థియరీ:

కొఠారి "పొలిటికల్ ప్రాసెస్ థియరీ" అనే భావనను అభివృద్ధి చేశారు, ఇది రాజకీయ సమీకరణ మరియు భాగస్వామ్యం జరిగే ప్రక్రియలను పరిశీలించడం ద్వారా రాజకీయ మార్పు మరియు అభివృద్ధిని అర్థం

చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించింది. భారత రాజకీయాలపై, ముఖ్యంగా రాజకీయ ప్రక్రియలో కులం, సమాజం పాత్రపై ఆయన చేసిన పరిశోధన దేశంలో ప్రజాస్వామిక రాజకీయాలను అర్థం చేసుకోవడానికి దోహదపడింది. రాజనీతి శాస్త్రానికి రజనీ కొఠారి గణనీయమైన కృషి చేశారు, మరియు రాజకీయ ప్రక్రియపై అతని అభిప్రాయాలు పొలిటికల్ ప్రాసెస్ థియరీ యొక్క విస్తృత ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను అనుగుణంగా ఉన్నాయి. పొలిటికల్ ప్రాసెస్ థియరీ అనేది వివిధ సామాజిక సమూహాలు మరియు సంస్థల పరస్పర చర్య ద్వారా రాజకీయ మార్పు ఎలా మరియు ఎందుకు సంభవిస్తుందో అర్థం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించే ఒక సామాజిక దృక్పథం. రజనీ కొఠారి అభిప్రాయాలకు అనుగుణంగా పొలిటికల్ ప్రాసెస్ థియరీలోని కొన్ని అంశాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి.

సామాజిక సమూహాల పాత్ర: పొలిటికల్ ప్రాసెస్ థియరీ రాజకీయ మార్పును ప్రభావితం చేయడంలో సామాజిక సమూహాల పాత్రను నొక్కి చెబుతుంది. కొఠారి కూడా రాజకీయ రంగంలో వివిధ సామాజిక వర్గాల సమీకరణపై దృష్టి సారించారు. కొఠారీ రచనలు తరచుగా రాజకీయ ఫలితాలను రూపొందించడంలో వివిధ వర్గాలు, కులాలు మరియు వర్గాల ఏజెన్సీని అన్వేషించాయి. రాజకీయ ప్రక్రియలు సామాజిక చలనశీలతతో లోతుగా పెనవేసుకున్నాయని ఆయన గుర్తించారు.

సమీకరణ మరియు భాగస్వామ్యం: పొలిటికల్ ప్రాసెస్ థియరీ మరియు కొఠారి యొక్క అభిప్రాయాలు రెండూ రాజకీయ సమీకరణ మరియు భాగస్వామ్యం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతున్నాయి. చైతన్యవంతమైన ప్రజాస్వామ్యానికి రాజకీయ ప్రక్రియలో వివిధ వర్గాల క్రియాశీలక భాగస్వామ్యం కీలకమని కొఠారి అభిప్రాయపడ్డారు. సామాజిక ఉద్యమాలు, రాజకీయ క్రియాశీలత పాత్రపై కొఠారి విశ్లేషణ రాజకీయ మార్పు తరచుగా సంఘటిత సమూహాల వ్యవస్థీకృత ప్రయత్నాల వల్ల సంభవిస్తుందనే భావనతో సరిపోతుంది.

నిర్మాణ అసమానతలు: పొలిటికల్ ప్రాసెస్ థియరీ రాజకీయ నిర్మాణాలు అసమానతలను శాశ్వతం చేయగలవని అంగీకరిస్తుంది. అదేవిధంగా కొఠారి భారతదేశంలో అధికార నిర్మాణాలు, రాజకీయ గతిశీలతలను పరిశీలించడం సామాజిక, ఆర్థిక అసమానతలు విసురుతున్న సవాళ్లను ఎత్తిచూపింది. అధికారం, ప్రత్యేకాధికారం, రాజకీయ ప్రక్రియల కలయికపై కొఠారి అభిప్రాయాలు నిర్మాణాత్మక అసమానతలు రాజకీయ కార్యకలాపాల ఫలితాలను రూపొందించగలవనే భావనతో ప్రతిధ్వనిస్తాయి.

సంస్థాగత డైనమిక్స్: పొలిటికల్ ప్రాసెస్ థియరీ రాజకీయ మార్పుపై అధికారిక మరియు అనధికారిక సంస్థల ప్రభావాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటుంది. కొఠారి విశ్లేషణ తరచుగా రాజకీయ పార్టీలు మరియు ఎన్నికల వ్యవస్థలతో సహా భారతదేశంలోని రాజకీయ సంస్థల పాత్రను స్పృశించింది. సంస్థల పనితీరు, రాజకీయ ప్రక్రియపై వాటి ప్రభావంపై కొఠారి చేసిన అన్వేషణ పొలిటికల్ ప్రాసెస్ థియరీ నొక్కిచెప్పిన సంస్థాగత కోణానికి అనుగుణంగా ఉంటుంది.

బహుళత్వం మరియు వైవిధ్యం: రాజకీయ ప్రక్రియ సిద్ధాంతంలో కీలకమైన రాజకీయ ఫలితాలను రూపొందించడంలో విభిన్న ఆసక్తులు కలిగిన వివిధ సామాజిక సమూహాలు పాత్ర పోషిస్తాయనే భావనతో భారత రాజకీయాల్లో బహుళత్వం మరియు వైవిధ్యానికి కొఠారి ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత ప్రతిధ్వనిస్తుంది. కొఠారి మరియు పొలిటికల్ ప్రాసెస్ థియరీ రెండూ రాజకీయ వ్యవస్థల సంక్లిష్టతను గుర్తిస్తాయి, ఇక్కడ విభిన్న లక్ష్యాలు మరియు సిద్ధాంతాలు కలిగిన బహుళ సమూహాలు సహజీవనం చేస్తాయి.

సంక్షిప్తంగా, రజనీ కొఠారి తన రచనలలో "పొలిటికల్ ప్రాసెస్ థియరీ" అనే పదాన్ని స్పష్టంగా ఉపయోగించనప్పటికీ, భారత రాజకీయాలపై అతని విశ్లేషణలు ఈ సైద్ధాంతిక దృక్పథం యొక్క కేంద్ర సూత్రాలకు అనుగుణంగా ఉంటాయి. సామాజిక సమూహాలు, రాజకీయ సమీకరణలు, అధికార నిర్మాణాలు మరియు సంస్థల పాత్రపై ఆయన దృష్టి భారతదేశం వంటి వైవిధ్యమైన మరియు డైనమిక్ సమాజం నేపథ్యంలో రాజకీయ ప్రక్రియ ఎలా అభివృద్ధి చెందుతుందో లోతైన అవగాహనను ప్రతిబింబిస్తుంది.

d) భారత రాజకీయాల్లో కులం:

కొఠారీ అత్యంత ప్రభావవంతమైన రచనల్లో ఒకటి "భారత రాజకీయాల్లో కులం" అనే పుస్తకం. 1970లో ప్రచురితమైన ఈ పుస్తకం భారతదేశంలో రాజకీయ సమీకరణాలను రూపొందించడంలో కులం పాత్రను ఒక ముఖ్యమైన అంశంగా విశ్లేషించింది. ఎన్నికల రాజకీయాల్లో, రాజకీయ పొత్తుల ఏర్పాటులో కుల అస్తిత్వాలు, అనుబంధాలు కీలక పాత్ర పోషించాయని కొఠారి వాదించారు. రజనీ కొఠారి భారత రాజకీయాల అధ్యయనానికి గణనీయమైన కృషి చేశారు, మరియు ఆయన దృష్టి సారించిన రంగాలలో ఒకటి భారత రాజకీయాల్లో కులం పాత్ర. కులం మరియు రాజకీయాల కలయికపై అతని అభిప్రాయాలు ప్రభావవంతంగా ఉన్నాయి మరియు భారత ప్రజాస్వామ్యం యొక్క డైనమిక్స్ గురించి చర్చలలో తరచుగా ప్రస్తావించబడతాయి. భారత రాజకీయాల్లో కులంపై రజనీ కొఠారి అభిప్రాయాల్లోని కొన్ని కీలక అంశాలు ఇలా ఉన్నాయి.

సామాజిక నిర్మాణంగా కులం: భారతీయ సమాజంలో కులం ఒక సామాజిక నిర్మాణంగా లోతుగా పాతుకుపోయిన స్వభావాన్ని కొఠారి అంగీకరించారు. సామాజిక అస్తిత్వాలను, సంబంధాలను, శ్రేణులను రూపొందించడంలో కులం ఎలా కీలక పాత్ర పోషిస్తుందో ఆయన వివరించారు.

రాజకీయ అంశంగా కులం: కులం అనేది కేవలం ఒక సామాజిక దృగ్విషయం మాత్రమే కాదని, భారతదేశంలో ఒక ముఖ్యమైన రాజకీయ అంశం అని కొఠారి వాదించారు. కుల ఆధారిత అస్తిత్వాలు, అనుబంధాలు రాజకీయ ప్రవర్తన, పార్టీ రాజకీయాలు, ఎన్నికల సమీకరణాలను ప్రభావితం చేస్తాయని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు.

రాజకీయ సమీకరణకు కులం ఆధారం: రాజకీయ సమీకరణకు కులం ఎలా ప్రాతిపదికగా పనిచేస్తుందో అన్వేషించడం కొఠారి చేసిన కీలక రచనలలో ఒకటి. కుల ఆధారిత రాజకీయ పార్టీలు, ఉద్యమాల ఆవిర్భావం గురించి ఆయన చర్చించారు, మద్దతును సమీకరించడానికి రాజకీయ నాయకులు కుల అస్తిత్వాలను ఎలా ఉపయోగించుకుంటారో నొక్కి చెప్పారు.

కులం, ఎన్నికల రాజకీయాలు: ఎన్నికల రాజకీయాలపై కులం యొక్క ప్రభావాన్ని కొఠారి విశ్లేషించారు, కుల పరిగణనలు తరచుగా ఓటింగ్ సరళిని ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయో హైలైట్ చేశారు. ఒక నిర్దిష్ట కులానికి చెందిన సభ్యులు ఒక నిర్దిష్ట అభ్యర్థికి లేదా పార్టీకి ఏకగ్రీవంగా ఓటు వేసే కుల కూటమి ఓటింగ్ దృగ్విషయాన్ని ఆయన చర్చించారు.

సామాజిక న్యాయ సాధనంగా కులం: కొన్ని సందర్భాల్లో కుల ఆధారిత రాజకీయాలు సామాజిక న్యాయం,

సాధికారతకు ఒక సాధనంగా ఉపయోగపడతాయని కొఠారి గుర్తించారు. చారిత్రకంగా అట్టడుగున ఉన్న వర్గాలు తమ హక్కులను నిలబెట్టుకోవడానికి, ప్రాతినిధ్యం కోరడానికి కుల ప్రాతిపదికన రాజకీయ సమీకరణ ఒక సాధనమని ఆయన పేర్కొన్నారు.

కుల రాజకీయాల సవాళ్లు: భారత రాజకీయాలను రూపొందించడంలో కులం పాత్రను అంగీకరిస్తూనే, కుల ఆధారిత అస్తిత్వాలపై అతిగా ఆధారపడటం వల్ల ఎదురయ్యే సవాళ్లను కూడా కొఠారి చర్చించారు. కుల రాజకీయాల విచ్ఛిన్న స్వభావాన్ని, గుర్తింపు ఆధారిత సమీకరణను ప్రజాస్వామ్యం, సామాజిక ఐక్యత అనే విస్తృత సూత్రాలతో సమతుల్యం చేయాల్సిన అవసరాన్ని ఆయన ఎత్తిచూపారు.

కుల రాజకీయాల పరిణామం: రాజకీయాల్లో కులం కదలికలు స్థిరంగా ఉండవని, కాలక్రమేణా పరిణామం చెందుతాయని కొఠారి గుర్తించారు. కుల ఆధారిత పొత్తుల్లో మార్పులు, కొత్త రాజకీయ కూటముల ఆవిర్భావం, కుల సమస్యలతో రాజకీయ పార్టీలు వ్యవహరించే విధానంలో వచ్చిన మార్పులను ఆయన గమనించారు.

సంక్షిప్తంగా, భారత రాజకీయాల్లో కులంపై రజనీ కొఠారి అభిప్రాయాలు సామాజిక నిర్మాణాలు మరియు రాజకీయ ప్రక్రియల మధ్య సంక్లిష్టమైన సంబంధాన్ని నొక్కి చెబుతున్నాయి. భారతదేశంలో కులం, అస్తిత్వం మరియు ప్రజాస్వామ్యం యొక్క సంక్లిష్ట పరస్పర చర్యపై చర్చలను రూపొందించడంలో అతని కృషి కీలక పాత్ర పోషించింది. దేశ రాజకీయ ముఖచిత్రంలో కులం విసురుతున్న సవాళ్లను, అవకాశాలను అర్థం చేసుకోవడానికి, నావిగేట్ చేయడానికి పండితులు, విధాన నిర్ణేతలు కొఠారి అంతర్దృష్టులను అందిపుచ్చుకుంటూనే ఉన్నారు.

e) పార్టీయేతర రాజకీయ కూటములు:

కొఠారికి పార్టీయేతర రాజకీయ కూటములు, ఉద్యమాలను అధ్యయనం చేయడంలో ఆసక్తి ఉండేది. సంప్రదాయ పార్టీ వ్యవస్థ వెలుపల వివిధ సామాజిక మరియు రాజకీయ సమూహాల ఆవిర్భావాన్ని ఆయన పరిశీలించారు, రాజకీయ ఫలితాలు మరియు విధానాలను రూపొందించడంలో వారి పాత్రను నొక్కి చెప్పారు. రజనీ కొఠారి పార్టీయేతర రాజకీయ నిర్మాణాల పరిశీలనతో సహా భారత రాజకీయాల అధ్యయనానికి గణనీయమైన కృషి చేశారు. అతని గుర్తించదగిన భావనలలో ఒకటి "పార్టీయేతర రాజకీయ నిర్మాణాలు" లేదా "ఒత్తిడి సమూహాలు", ఇది రాజకీయ పార్టీల అధికారిక నిర్మాణానికి వెలుపల పనిచేసే కానీ ఇప్పటికీ రాజకీయ ప్రక్రియపై ప్రభావం చూపే రాజకీయ సంస్థలను సూచిస్తుంది. పార్టీయేతర రాజకీయ కూటములపై కొఠారి అభిప్రాయాలను ఈ క్రింది విధంగా సంక్షిప్తీకరించవచ్చు:

బహుళ ప్రజాస్వామ్యం: రాజకీయ రంగంలో విభిన్న సమూహాలు, ఆసక్తుల ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతూ, ప్రజాస్వామ్యంపై బహుళ అవగాహన కోసం కొఠారి వాదించారు. కొఠారి అభిప్రాయం ప్రకారం, పార్టీయేతర రాజకీయ నిర్మాణాలు సంప్రదాయ పార్టీ నిర్మాణాలలో వ్యక్తీకరించబడని నిర్దిష్ట ఆసక్తులు మరియు దృక్పథాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించడం ద్వారా ప్రజాస్వామ్యం యొక్క బహుళ స్వభావానికి దోహదం చేస్తాయి.

రాజకీయ సమీకరణలో పాత్ర: ప్రత్యేక సమస్యల చుట్టూ పౌరులను సమీకరించడంలో ఆసక్తి సమూహాలు, సామాజిక ఉద్యమాలు మరియు న్యాయవాద సంస్థలు వంటి పార్టీయేతర రాజకీయ నిర్మాణాలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. సమాజంలోని నిర్దిష్ట వర్గాల డిమాండ్లను, ఆందోళనలను రాజకీయ ప్రధాన స్రవంతిలోకి మళ్లించగల

వారి సామర్థ్యాన్ని కొఠారి గుర్తించారు, తద్వారా రాజకీయ ప్రక్రియ యొక్క సమగ్రతను పెంచారు.

ప్రత్యేక ప్రయోజనాల ప్రాతినిధ్యం: నిర్దిష్ట సామాజిక, ఆర్థిక లేదా సాంస్కృతిక సమూహాల ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించడానికి మరియు వ్యక్తీకరించడానికి పార్టీయేతర సంస్థల సామర్థ్యాన్ని కొఠారి హైలైట్ చేశారు. భారతదేశం వంటి వైవిధ్యమైన మరియు బహుళత్వ సమాజంలో ఇది చాలా ముఖ్యమైనది, ఇక్కడ వివిధ వర్గాలకు ప్రత్యేకమైన ఆందోళనలు ఉండవచ్చు, వీటిని ప్రధాన స్రవంతి రాజకీయ పార్టీలు తగినంతగా పరిష్కరించకపోవచ్చు.

పార్టీ రాజకీయాలకు అనుబంధం: కొఠారీ పార్టీయేతర రాజకీయ నిర్మాణాలను రాజకీయ పార్టీలకు ప్రత్యామ్నాయంగా కాకుండా అనుబంధ అంశాలుగా చూశారు. ఒక ప్రజాస్వామిక వ్యవస్థలో అధికారిక పార్టీ నిర్మాణాలు మరియు అనధికారిక ఒత్తిడి సమూహాలు రెండూ సహజీవనం చేయాల్సిన అవసరాన్ని ఆయన గుర్తించారు, ప్రతి ఒక్కరూ వేర్వేరు విధులు మరియు నియోజకవర్గాలను నిర్వహిస్తారు.

పౌరసమాజం పాత్ర: పార్టీయేతర నిర్మాణాలపై కొఠారి అభిప్రాయాలు ప్రజాస్వామ్యంలో పౌరసమాజం పాత్ర అనే విస్తృత భావనకు అనుగుణంగా ఉన్నాయి. ప్రభుత్వేతర సంస్థలు (ఎన్జీఓలు), కిందిస్థాయి ఉద్యమాలతో సహా పౌర సమాజ నటులు ప్రజాస్వామ్య పాలన యొక్క చైతన్యానికి మరియు ఆరోగ్యానికి దోహదపడుతున్నారని ఆయన అంగీకరించారు.

విధాన రూపకల్పనపై ప్రభావం: నిర్దిష్ట సమస్యలపై దృష్టి సారించడం, మార్పు కోసం వాదించడం, ప్రజాభిప్రాయాన్ని సమీకరించడం ద్వారా పార్టీయేతర సంస్థలు విధాన రూపకల్పన ప్రక్రియను ప్రభావితం చేస్తాయని కొఠారి గుర్తించారు. ప్రజా చర్చను మరియు విధాన ఫలితాలను రూపొందించడంలో వారి పాత్ర ప్రజాస్వామ్య నిర్ణయ ప్రక్రియకు లోతును జోడిస్తుంది.

డైనమిక్ పొలిటికల్ ల్యాండ్ స్కేప్: కొఠారీ దృక్పథం రాజకీయ ముఖచిత్రం యొక్క డైనమిక్ మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న స్వభావం యొక్క అవగాహనను ప్రతిబింబిస్తుంది. పార్టీయేతర రాజకీయ సంస్థల ఉనికిని మరియు ప్రభావాన్ని అంగీకరించడం ద్వారా, రాజకీయాలు అధికారిక పార్టీ నిర్మాణాలకు మాత్రమే పరిమితం కాదని, విస్తృత శ్రేణి నటులు మరియు ప్రభావాలను కలిగి ఉన్నాయని ఆయన గుర్తించారు.

సంక్షిప్తంగా, పార్టీయేతర రాజకీయ నిర్మాణాలపై రజనీ కొఠారి అభిప్రాయాలు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియను సుసంపన్నం చేయడంలో, బహుళత్వాన్ని పెంపొందించడంలో మరియు భారత రాజకీయ వ్యవస్థలో విభిన్న స్వరాలను వినడానికి మార్గాలను అందించడంలో వాటి ప్రాముఖ్యతను నొక్కిచెప్పాయి. ప్రజాస్వామ్యంలో రాజకీయ నిమగ్నత మరియు ప్రాతినిధ్యం యొక్క బహుముఖ స్వభావాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి పండితులు మరియు విధాన నిర్ణేతలను ఆయన రచన ప్రోత్సహిస్తుంది.

f) పబ్లిక్ ఇంటలెక్చువల్ అండ్ యాక్టివిజం:

కొఠారి తన అకడమిక్ రచనలతో పాటు, ప్రజా మేధావి మరియు కార్యకర్త కూడా. భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యం, లౌకికవాదం, సామాజిక న్యాయంపై జరిగిన చర్చల్లో చురుగ్గా పాల్గొన్నారు. రాజకీయ సమస్యలపై విమర్శనాత్మక దృక్పథాలకు, సామాజిక కారణాల పట్ల నిబద్ధతకు ఆయన ప్రసిద్ధి చెందారు. రజనీ కొఠారి

ప్రముఖ రాజకీయ శాస్త్రవేత్త మాత్రమే కాదు, భారతదేశంలో ప్రజా చర్చలో పాల్గొని, దోహదం చేసిన ప్రజా మేధావి కూడా. అతను ప్రధానంగా కార్యకర్తగా పిలువబడనప్పటికీ, అతని పని మరియు అభిప్రాయాలు సామాజిక మరియు రాజకీయ క్రియాశీలతపై ప్రభావాలను కలిగి ఉన్నాయి. ప్రజా మేధోవాదం, క్రియాశీలతపై కొఠారి అభిప్రాయాల్లోని కొన్ని కీలక అంశాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి.

సమాజంతో మేధోపరమైన నిమగ్నత: మేధావులు సమాజంతో మమేకమై బహిరంగ చర్చలకు దోహదం చేయాలని కొఠారి అభిప్రాయపడ్డారు. మేధావులు తమ అకడమిక్ అంతర్దృష్టులను బహిరంగ చర్చల్లోకి తీసుకురావాల్సిన బాధ్యత ఉందని, వారి జ్ఞానాన్ని విస్తృత ప్రేక్షకులకు అందుబాటులో ఉంచాలని ఆయన వాదించారు. కొఠారి అభిప్రాయం ప్రకారం, సమాజ శ్రేయస్సుకు ఈ నిమగ్నత చాలా అవసరం.

పొలిటికల్ మొబిలైజేషన్ అండ్ గ్రాస్ రూట్ యాక్టివిజం: కొఠారీ యొక్క పండిత రచనలు తరచుగా రాజకీయ సమీకరణ మరియు అట్టడుగు ఉద్యమాల పాత్రపై దృష్టి సారించాయి. సాంప్రదాయిక అర్థంలో ఆయన ఉద్యమకారుడు కానప్పటికీ, రాజకీయ సమీకరణ యొక్క డైనమిక్స్ను అర్థం చేసుకోవడం మరియు విశ్లేషించడంపై ఆయన ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత సామాజిక మరియు రాజకీయ మార్పు కోసం క్షేత్రస్థాయిలో క్రియాశీలత యొక్క ప్రాముఖ్యతను గుర్తించడాన్ని సూచిస్తుంది.

పౌరసమాజం, ప్రజాస్వామ్యం: ప్రజాస్వామ్యం నేపథ్యంలో రాజ్యానికి, పౌర సమాజానికి మధ్య ఉన్న సంబంధాన్ని కొఠారి ఆవిష్కరించారు. పౌరులు మరియు ప్రభుత్వేతర సంస్థలు (ఎన్జిఓలు) మార్పుకు ఏజెంట్లుగా వ్యవహరించవచ్చని మరియు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియకు దోహదం చేయగలవని పౌర సమాజం పాత్రపై ఆయన అభిప్రాయాలు సూచించాయి. ఆరోగ్యకరమైన ప్రజాస్వామ్యానికి పౌర సమాజ స్థాయిలో క్రియాశీలత కీలకం అనే ఆలోచనతో ఈ దృక్పథం సరిపోతుంది.

ప్రజాస్వామ్యానికి సవాళ్లు: కొఠారి భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యానికి ఎదురవుతున్న సవాళ్లను గుర్తించి విశ్లేషించారు. ప్రత్యక్ష కార్యకర్త వైఖరి కానప్పటికీ, రాజకీయ అవినీతి, అధికార నిర్మాణాలు మరియు ప్రజాస్వామ్య సంస్థలలోని సవాళ్లపై ఆయన చేసిన కృషి ప్రజాస్వామ్య మెరుగుదల కోసం ఈ సమస్యలను పరిష్కరించడానికి కార్యకర్తలు మరియు విధానకర్తలను ప్రేరేపిస్తుంది.

మేధో స్వాతంత్ర్యం: కొఠారి మేధో స్వాతంత్ర్యానికి, అధికార నిర్మాణాలను విమర్శించే మేధావుల సామర్థ్యానికి విలువ ఇచ్చారు. ఈ దృక్పథం మేధోపరమైనదైనా, అట్టడుగు స్థాయి అయినా, క్రియాశీలత అనేది, ప్రస్తుతం ఉన్న అధికార నిర్మాణాలతో విమర్శనారహితంగా కలిసిపోకుండా న్యాయం, సత్యం మరియు సమాజ శ్రేయస్సు పట్ల నిబద్ధతతో నడపబడాలనే ఆలోచనతో సరిపోతుంది.

ఒక ప్రజా మేధావిగా కొఠారి పాత్ర తన రచనలు, ఉపన్యాసాలు మరియు విధాన నిర్ణేతలతో నిమగ్నతల ద్వారా విద్యా మరియు ప్రజా చర్చలకు దోహదం చేయడంపై ఎక్కువ దృష్టి సారించిందని గమనించడం ముఖ్యం. ఆయన ఫ్రంట్ లైన్ యాక్టివిస్ట్ కాకపోయినప్పటికీ, భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యం, రాజకీయాలు మరియు సామాజిక మార్పుకు సంబంధించిన సమస్యలను పండితులు మరియు కార్యకర్తలు ఎలా సంప్రదిస్తారనే దానిపై

అతని ఆలోచనలు మరియు విశ్లేషణలు శాశ్వత ప్రభావాన్ని చూపాయి.

g) గ్లోబల్ ఎంగేజ్మెంట్:

కొఠారీ రచనలో ఎక్కువ భాగం భారత రాజకీయాలపై దృష్టి సారించినప్పటికీ, ప్రజాస్వామ్యం, అభివృద్ధి మరియు రాజకీయ సిద్ధాంతంపై విస్తృతమైన ప్రపంచ చర్చలలో కూడా ఆయన నిమగ్నమయ్యారు. అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల నేపథ్యంలో రాజకీయ ప్రక్రియలను అర్థం చేసుకోవడానికి అతని పాండిత్యం దోహదపడింది. రజనీ కొఠారి రచనలు ప్రధానంగా భారత రాజకీయాలపై దృష్టి సారించాయి, మరియు అతని రచనలు భారత ప్రజాస్వామ్య అనుభవం నేపథ్యంలో పాతుకుపోయాయి. భారత రాజకీయాలను పరిశీలించినంతగా ఆయన ప్రపంచ సమస్యలను విస్తృతంగా ప్రస్తావించకపోయినప్పటికీ, ఆయన రచనలోని కొన్ని అంశాలు గ్లోబల్ ఎంగేజ్మెంట్ యొక్క విస్తృత ఇతివృత్తానికి సంబంధించినవి కావచ్చు. పరిగణించవలసిన కొన్ని అంశాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి: గ్లోబలైజేషన్ మరియు దాని ప్రభావాలు: సామాజిక మార్పులు మరియు రాజకీయ డైనమిక్స్ గురించి కొఠారి చేసిన విశ్లేషణలు భారతదేశంపై కేంద్రీకృతమైనప్పటికీ, ప్రపంచీకరణ యొక్క విస్తృత చర్చకు విస్తరించవచ్చు. ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఆర్థిక వ్యవస్థలు, సంస్కృతులు, రాజకీయ వ్యవస్థల పరస్పర అనుసంధానం ప్రజాస్వామ్యం, పాలనపై ప్రభావం చూపుతుంది. అంతర్గత మార్పులు రాజకీయాలను ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయనే దానిపై కొఠారి అంతర్దృష్టులు ప్రపంచీకరణ రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయనే దృక్పథాలను అందించవచ్చు.

జాతీయవాదం మరియు ప్రపంచ సమస్యలు: భారతదేశంలో జాతీయవాదం మరియు అస్తిత్వ రాజకీయాలపై కొఠారి అన్వేషణ ప్రపంచ సందర్భంతో ముడిపడి ఉంటుంది. ప్రపంచవ్యాప్తంగా జాతీయవాదం, ప్రజాకర్షక ఉద్యమాలు ప్రాముఖ్యత సంతరించుకుంటున్న నేపథ్యంలో, ఈ శక్తులు రాజకీయ కథనాలను, అజెండాలను ఎలా రూపొందిస్తాయనే దానిపై కొఠారీ అవగాహన ప్రపంచ వేదికపై ఇలాంటి ధోరణులను విశ్లేషించడానికి ఒక కటకాన్ని అందిస్తుంది.

సివిల్ సొసైటీ అండ్ గ్లోబల్ అడ్వకసీ: భారతదేశంలో పౌర సమాజం పాత్రపై కొఠారి చేసిన చర్చలు ప్రపంచ పౌర సమాజ ఉద్యమాలు మరియు న్యాయవాదానికి సంబంధించినవి కావచ్చు. రాజకీయ ప్రక్రియలను ప్రభావితం చేయడంలో ప్రభుత్వేతర సంస్థలు మరియు క్షేత్రస్థాయి ఉద్యమాలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయనే ఆలోచనను ప్రపంచ సమస్యలకు విస్తరించవచ్చు, ఇక్కడ బహుళజాతి పౌర సమాజ సంస్థలు తరచుగా మానవ హక్కులు, పర్యావరణ ఆందోళనలు మరియు సామాజిక న్యాయం కోసం వాదిస్తాయి.

ప్రపంచ సందర్భంలో ప్రజాస్వామిక విలువలు: ప్రజాస్వామ్య విలువలు, ప్రాతినిధ్యం, రాజకీయ భాగస్వామ్యంపై కొఠారి రాసిన రచనలను ప్రపంచ ప్రజాస్వామిక నిబంధనల విస్తృత చట్రంలో పరిగణించవచ్చు. ప్రపంచ దేశాలు ప్రజాస్వామిక వెన్నుపోటు లేదా ఏకీకరణ సమస్యలతో సతమతమవుతున్న తరుణంలో, ప్రజాస్వామ్యాన్ని నిలబెట్టడానికి సవాళ్లు మరియు ఆవశ్యకతలపై కొఠారి యొక్క అంతర్దృష్టులను మరింత విస్తృతంగా వర్తింపజేయవచ్చు.

బహుళసాంస్కృతికత మరియు బహుళత్వం: భారతదేశంలో లౌకికవాదం మరియు బహుళత్వంపై కొఠారి

చర్చలు బహుళసాంస్కృతికతపై ప్రపంచ చర్చలతో సంబంధం కలిగి ఉంటాయి. గ్లోబలైజేషన్ నేపథ్యంలో విభిన్న సమాజాలు ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లు, అవకాశాలు భారతదేశం తన గొప్ప సాంస్కృతిక, మత వైవిధ్యాన్ని ఎలా నిర్వహిస్తుందనే దానిపై కొఠారి అన్వేషణతో ప్రతిధ్వనిస్తుంది.

రజనీ కొఠారి కొంతమంది అంతర్జాతీయ సంబంధాల పండితుల మాదిరిగా ప్రపంచ సమస్యలతో స్పష్టంగా నిమగ్నం కానప్పటికీ, ప్రజాస్వామ్యం, రాజకీయ డైనమిక్స్ మరియు సామాజిక మార్పులపై అతని పునాది ఆలోచనలను స్థానిక మరియు ప్రపంచ శక్తుల కలయికపై విలువైన దృక్పథాలను అందించడానికి విస్తరించవచ్చు. సమకాలీన ప్రపంచ రాజకీయాల సంక్లిష్టతలపై అంతర్దృష్టిని అందించడానికి కొఠారీ యొక్క విశ్లేషణాత్మక ఫ్రేమ్వర్క్లను ప్రపంచ నిమగ్నతపై ఆసక్తి ఉన్న పండితులు పొందవచ్చు.

1.3 కాంగ్రెస్ వ్యవస్థపై కొఠారి విశ్లేషణ

ఒక ప్రభావవంతమైన రాజకీయ శాస్త్రవేత్త అయిన రజనీ కొఠారి భారతదేశంలోని కాంగ్రెస్ వ్యవస్థ గురించి ఒక ముఖ్యమైన విశ్లేషణను అందించారు. ముఖ్యంగా 1960, 1970 దశకాల్లో ఆయన రచనలు ప్రముఖంగా నిలిచాయి. కొఠారీ విశ్లేషణ దేశ రాజకీయ ముఖచిత్రంలో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ పార్టీ ఆధిపత్యంతో కూడిన కాంగ్రెస్ వ్యవస్థలోని అనేక కీలక అంశాలపై దృష్టి సారించింది. కొఠారీ విశ్లేషణ ఆనాటి ఫలితమని, సంకీర్ణ రాజకీయాల ఆవిర్భావం, కాంగ్రెస్ ఆధిపత్యం క్షీణించడం సహా భారతదేశంలో తదనంతర రాజకీయ పరిణామాలు దేశ రాజకీయ సమీకరణాలపై కొత్త దృక్పథాలను రూపుదిద్దాయని గమనించాలి. అదనంగా, వివిధ పండితులు కాంగ్రెస్ వ్యవస్థ మరియు భారత ప్రజాస్వామ్యంపై దాని ప్రభావం గురించి ప్రత్యామ్నాయ విశ్లేషణలు మరియు వివరణలను అందించవచ్చు.

ఆయన విశ్లేషణలోని కొన్ని ముఖ్యాంశాలు ఇలా ఉన్నాయి.

A) ఏకపార్టీ ఆధిపత్యం:

కొఠారి కాంగ్రెస్ వ్యవస్థను 'ఏకపార్టీ ఆధిపత్యం'గా అభివర్ణించారు. అనేక రాజకీయ పార్టీలు ఉనికిలో ఉన్నప్పటికీ, భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ ఎన్నికలలో స్థిరంగా విజయం సాధించి ప్రముఖ స్థానాన్ని ఆక్రమించింది. ముఖ్యంగా 1947లో భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తర్వాత మొదటి కొన్ని దశాబ్దాల్లో ఈ ఆధిపత్యం స్పష్టంగా కనిపించింది. రజని కొఠారి భారత రాజకీయాల అధ్యయనానికి గణనీయమైన కృషి చేశారు, మరియు ఏక-పార్టీ ఆధిపత్యంపై ఆయన అభిప్రాయాలు ముఖ్యంగా ప్రభావవంతంగా ఉన్నాయి. కొఠారి రచనలు, ముఖ్యంగా "కాంగ్రెస్ వ్యవస్థ" అనే అతని భావన స్వాతంత్ర్యానంతర భారతదేశంలో రాజకీయ పోటీ మరియు అధికార డైనమిక్స్ యొక్క స్వభావం గురించి అంతర్దృష్టులను అందించింది. ఏకపార్టీ ఆధిపత్యంపై కొఠారీ అభిప్రాయాలకు సంబంధించిన కొన్ని కీలక అంశాలు ఇలా ఉన్నాయి.

కాంగ్రెస్ వ్యవస్థ: కొఠారి రచించిన 'పాలిటిక్స్ ఇన్ ఇండియా' అనే గ్రంథం కాంగ్రెస్ వ్యవస్థ అనే భావనను పరిచయం చేసింది. స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో కీలక పాత్ర పోషించిన భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ పార్టీ స్వాతంత్ర్యానంతరం కూడా రాజకీయ ముఖచిత్రంలో ఆధిపత్యం కొనసాగించిందని ఆయన వాదించారు. కాంగ్రెస్ వ్యవస్థ వాస్తవిక ఏక-పార్టీ ఆధిపత్యాన్ని సూచించింది, ఇక్కడ భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ జాతీయ మరియు రాష్ట్ర

రాజకీయాల్లో ప్రముఖ స్థానాన్ని కలిగి ఉంది.

ఎన్నికల ఆధిపత్యం: కొఠారి అభిప్రాయం ప్రకారం, కాంగ్రెస్ ఆధిపత్యం ఎన్నికల విజయాల ఫలితమే కాదు, వివిధ సామాజిక మరియు రాజకీయ శక్తులపై ఆధిపత్యాన్ని కొనసాగించే దాని సామర్థ్యానికి నిదర్శనం. జవహర్ లాల్ నెహ్రూ, తరువాత ఆయన కుమార్తె ఇందిరాగాంధీ నాయకత్వంలో కాంగ్రెస్ ఒక రాజకీయ ఆధిపత్యాన్ని స్థాపించింది, ఇది కేవలం ఎన్నికల విజయాలకు మించి రాజకీయ కథనం మరియు సామాజిక పొత్తులపై విస్తృత ప్రభావాన్ని కలిగి ఉంది.

ప్రతిపక్షాల పాత్ర: కాంగ్రెస్ ఆధిపత్య రాజకీయ పరిస్థితుల్లో ప్రతిపక్షాలు ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లను కొఠారి ఎత్తిచూపారు. ప్రతిపక్షాలు ఒక సమగ్రమైన మరియు సమర్థవంతమైన ప్రతిదళాన్ని రూపొందించడానికి పోరాడాయి, ఇది అధికారంపై కాంగ్రెస్ దాదాపు గుత్తాధిపత్యాన్ని అనుభవించే రాజకీయ ముఖచిత్రానికి దారితీసింది. కొఠారి విశ్లేషణ ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ఆరోగ్యకరమైన పనితీరుకు శక్తివంతమైన మరియు సమర్థవంతమైన ప్రతిపక్షం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెప్పింది.

ప్రాంతీయ వైవిధ్యాలు: కాంగ్రెస్ జాతీయ ఆధిపత్యాన్ని నొక్కి చెబుతూనే, పార్టీ వ్యవస్థలో ప్రాంతీయ వైవిధ్యాలను కూడా కొఠారి గుర్తించారు. కొన్ని రాష్ట్రాల్లో ప్రాంతీయ పార్టీలు, ఉద్యమాలు ప్రాంతీయ స్థాయిలో కాంగ్రెస్ ఆధిపత్యాన్ని సవాలు చేస్తూ గణనీయమైన పాత్ర పోషించాయి. పార్టీ వ్యవస్థపై ఈ సున్నితమైన అవగాహన భారత రాజకీయ ముఖచిత్రంలోని వైవిధ్యంపై కొఠారీ దృష్టిని ప్రతిబింబించింది.

ప్రజాస్వామ్యం, బహుళత్వం: ప్రజాస్వామ్య పాలనలో ఏకపార్టీ ఆధిపత్యం వల్ల కలిగే లోపాల గురించి కొఠారీ ఆందోళన చెందారు. రాజకీయ బహుళత్వం మరియు విభిన్న ప్రయోజనాల ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారించడంలో పోటీ బహుళ పార్టీ వ్యవస్థ యొక్క ప్రాముఖ్యతను ఆయన ఎత్తిచూపారు. కొఠారి అభిప్రాయం ప్రకారం, ఒకే పార్టీలో అధికార కేంద్రీకరణ, నియంత్రణలు మరియు సమతుల్యతల యొక్క ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను బలహీనపరుస్తుంది.

కాంగ్రెస్ అనంతర శకం: 20వ శతాబ్దం చివరిలో, 21వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో భారత రాజకీయాల్లో గణనీయమైన మార్పులు, కాంగ్రెస్ పతనం, సంకీర్ణ రాజకీయాల ఆవిర్భావం వంటి అంశాలను కొఠారీ విశ్లేషించారు. ఏదేమైనా, ఏక-పార్టీ ఆధిపత్యం మరియు అది ప్రజాస్వామ్యానికి విసురుతున్న సవాళ్లపై అతని పునాది ఆలోచనలు భారత రాజకీయాల పరిణామంపై చర్చలను తెలియజేస్తూనే ఉన్నాయి.

సంక్షిప్తంగా, కాంగ్రెస్ వ్యవస్థ భావన ద్వారా వ్యక్తీకరించబడిన ఏక-పార్టీ ఆధిపత్యంపై రజనీ కొఠారి యొక్క అభిప్రాయాలు స్వాతంత్ర్యానంతర భారతదేశంలో రాజకీయ పోటీ స్వభావం, అధికార డైనమిక్స్ మరియు ప్రజాస్వామ్యానికి సవాళ్లను అర్థం చేసుకోవడానికి ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ను అందించాయి. దేశంలో అభివృద్ధి చెందుతున్న పార్టీ వ్యవస్థ మరియు రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని అన్వేషించడానికి తరువాతి పండితులకు అతని పని పునాది వేసింది.

B) అధికార వికేంద్రీకరణ:

కాంగ్రెస్ పార్టీలో రాజకీయ అధికార కేంద్రీకరణను కొఠారి ఎత్తిచూపారు. నాయకత్వం, ముఖ్యంగా జవహర్ లాల్ నెహ్రూ వంటి వ్యక్తుల ఆధ్వర్యంలో గణనీయమైన అధికారాన్ని కలిగి ఉంది. ఈ కేంద్రీకరణ నిర్ణయ ప్రక్రియలపై ప్రభావం చూపింది, అధికారం పార్టీ ఉన్నత స్థాయిలో కేంద్రీకృతమైంది. రజనీ కొఠారి భారతదేశంలోని అధికార నిర్మాణాలు మరియు రాజకీయ డైనమిక్స్ యొక్క విశ్లేషణకు ప్రసిద్ధి చెందారు. అధికార వికేంద్రీకరణ, దాని పర్యవసానాలు ప్రజాస్వామ్యంపై ప్రభావం చూపుతాయని ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు. అధికార కేంద్రీకరణపై కొఠారి అభిప్రాయాలను ఈ క్రింది విధంగా సంక్షిప్తీకరించవచ్చు:

కేంద్రంలో అధికార కేంద్రీకరణ: భారతదేశంలో కేంద్ర ప్రభుత్వ స్థాయిలో పెరుగుతున్న రాజకీయ అధికార కేంద్రీకరణను కొఠారి విమర్శించారు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలతో పోలిస్తే జాతీయ ప్రభుత్వం అసమానంగా శక్తివంతంగా మారడంతో అధికార కేంద్రీకరణ పెరుగుతోందని సూచించే ధోరణులను ఆయన గమనించారు.

ఫెడరలిజంపై ప్రభావం: భారతదేశం వంటి వైవిధ్యభరితమైన దేశంలో ఫెడరలిజం ప్రాముఖ్యతను కొఠారి గుర్తించారు. మితిమీరిన కేంద్రీకరణ సమాఖ్య సూత్రాలను బలహీనపరుస్తుందని, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల స్వయంప్రతిపత్తిని, నిర్ణయాధికారాలను తగ్గిస్తుందని ఆయన ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు. ఈ అసమతుల్యత ప్రజాస్వామ్య పాలనను వక్రీకరించడానికి దారితీస్తుందని కొఠారి అభిప్రాయపడ్డారు.

లోకల్ గవర్నెన్స్: స్థానిక పాలన, అట్టడుగు ప్రజాస్వామ్యం ప్రాముఖ్యతను కొఠారి ఎత్తిచూపారు. మితిమీరిన కేంద్రీకరణ స్థానిక స్వయంప్రతిపత్తిని హరించివేస్తుందని, స్థానిక సంస్థల సమర్థవంతమైన పనితీరుకు ఆటంకం కలిగిస్తుందని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు. ఈ కోత స్థానిక సమాజాల ప్రత్యేక సవాళ్లు మరియు అవసరాలను పరిష్కరించే సామర్థ్యాన్ని పరిమితం చేస్తుంది.

ప్రజాస్వామిక భాగస్వామ్యం: ఆరోగ్యకరమైన ప్రజాస్వామ్యానికి పాలనలో అన్ని స్థాయిల్లో చురుకైన భాగస్వామ్యం అవసరమని కొఠారి విశ్వసించారు. మితిమీరిన కేంద్రీకరణ వల్ల ప్రభుత్వానికి, ప్రజలకు మధ్య సంబంధాలు తెగిపోతాయని, నిర్ణయాత్మక ప్రక్రియల్లో పౌరులు అర్థవంతంగా పాల్గొనే అవకాశాలు తగ్గుతాయని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు.

నియంతృత్వానికి ప్రమాదం: అధికార కేంద్రీకరణ నియంతృత్వ ధోరణులకు దారితీస్తుందని కొఠారి ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు. అనియంత్రిత కేంద్రీకరణ అప్రజాస్వామిక ప్రయోజనాల కోసం వ్యక్తులు లేదా సమూహాలు అధికార కేంద్రీకరణను ఉపయోగించుకునే వాతావరణాన్ని సృష్టిస్తుందని ఆయన వాదించారు.

సామాజిక విచ్ఛిన్నం: కొఠారి అధికార కేంద్రీకరణను సంభావ్య సామాజిక విచ్ఛిన్నంతో ముడిపెట్టారు. అధిక కేంద్రీకృత వ్యవస్థ వివిధ ప్రాంతాలు మరియు సమాజాల విభిన్న అవసరాలు మరియు గుర్తింపులను సర్దుబాటు చేయడానికి కష్టపడవచ్చు, ఇది సామాజిక ఉద్రిక్తతలకు దారితీస్తుందని ఆయన వాదించారు.

అధికార కేంద్రీకరణపై కొఠారీ అభిప్రాయాలు చురుకైన పాండిత్యం ఉన్న కాలంలో (20 వ శతాబ్దం మధ్య నుండి 21 వ శతాబ్దం ప్రారంభం వరకు) భారతదేశం యొక్క నిర్దిష్ట సందర్భంలో ఉన్నాయని గమనించడం ముఖ్యం. ఆయన పరిశీలనలు, ఆందోళనలు ఇప్పటికీ సముచితంగా ఉన్నప్పటికీ, భారతదేశంలో అధికారం మరియు పాలన యొక్క డైనమిక్స్ అభివృద్ధి చెందుతూనే ఉన్నాయి. ప్రజాస్వామిక పాలన నేపథ్యంలో కేంద్రీకరణ,

వికేంద్రీకరణల మధ్య తగిన సమతుల్యత గురించి మేధావులు, విధాన నిర్ణేతలు చర్చిస్తూనే ఉన్నారు, ఈ చర్చల్లో కొఠారి ఆలోచనలు ప్రభావవంతంగా ఉన్నాయి.

C) రాజకీయ ప్రముఖుల పాత్ర:

కాంగ్రెస్ పార్టీలో రాజకీయ ప్రముఖుల పాత్రను కొఠారి పరిశీలించారు. నిర్దిష్ట సామాజిక, ఆర్థిక నేపథ్యాలకు చెందిన నాయకులతో కూడిన రాజకీయ ఉన్నతవర్గం విధానాలు, నిర్ణయాలను రూపొందించడంలో కీలక పాత్ర పోషించిందని ఆయన వాదించారు. ఇది రాజకీయ ప్రక్రియ యొక్క సమగ్రత గురించి ప్రశ్నలకు దారితీసింది. రాజకీయ ప్రముఖుల పాత్రపై రజనీ కొఠారి అభిప్రాయాలు భారత రాజకీయాలపై ఆయన చేసిన విశ్లేషణల్లో అంతర్భాగంగా ఉండేవి. ఆయన రచనలు తరచుగా అధికార స్వభావాన్ని, రాజకీయ నాయకత్వ చలనశీలతను మరియు రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని రూపొందించడంలో ఉన్నత వర్గాల పాత్రను పరిశీలించాయి. రాజకీయ ప్రముఖుల పాత్రపై కొఠారి అభిప్రాయాల్లోని కొన్ని కీలక అంశాలు ఇలా ఉన్నాయి.

భారత ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ఉన్నత స్వభావం: కొఠారి భారత ప్రజాస్వామ్యం ఒక ఉన్నత స్వభావాన్ని కలిగి ఉందని, అధికారం కొంతమంది రాజకీయ ఉన్నత వర్గాల చేతుల్లో కేంద్రీకృతమై ఉందని వాదించారు. స్వాతంత్ర్యానంతరం గణనీయమైన కాలం పాటు భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ రాజకీయాలను శాసించిన "కాంగ్రెస్ వ్యవస్థ"ను ఆయన విమర్శించారు. ఇది కాంగ్రెస్ పార్టీతో సంబంధం ఉన్న రాజకీయ ఉన్నతవర్గం చేతిలో అధికారం కేంద్రీకృతం కావడానికి దారితీసిందని కొఠారి చెప్పారు.

అధికార నిర్మాణాలు మరియు రాజకీయ స్వయంప్రతిపత్తి: కొఠారి యొక్క విశ్లేషణ రాజకీయ పార్టీలలోని అధికార నిర్మాణాలను మరియు ఈ నిర్మాణాలు తరచుగా ఒక రకమైన రాజకీయ నియంతృత్వానికి ఎలా దారితీశాయి. పార్టీల్లో నిర్ణయ ప్రక్రియలను ఎంపిక చేసిన వ్యక్తుల సమూహం ఎలా నియంత్రిస్తుందో, రాజకీయ ఉన్నత వర్గాల ప్రభావాన్ని బలపరుస్తుందని ఆయన ఎత్తిచూపారు.

రాజకీయ సమీకరణలో పాత్ర: వివిధ సామాజిక వర్గాల డిమాండ్లను సమీకరించడంలో, వ్యక్తీకరించడంలో రాజకీయ పెద్దల పాత్రను కొఠారి అంగీకరించారు. ఏదేమైనా, వివిధ ప్రయోజనాల ప్రామాణిక ప్రాతినిధ్యాన్ని బలహీనపరిచే ఉన్నత వర్గాల సహకారం మరియు తారుమారు యొక్క సంభావ్యతను కూడా ఆయన ఎత్తిచూపారు.

ఎలైట్-మాస్ రిలేషన్ షిప్: కొఠారి రాజకీయ ఉన్నత వర్గాలకు, ప్రజలకు మధ్య సంక్లిష్టమైన సంబంధాన్ని అన్వేషించారు. ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజల భాగస్వామ్యం యొక్క ప్రాముఖ్యతను ఆయన అంగీకరించారు, అయితే విస్తృత ప్రజల ప్రయోజనాలకు బదులుగా రాజకీయ ఉన్నత వర్గాలు రాజకీయ ఎజెండాను తారుమారు చేసే లేదా నియంత్రించే పరిస్థితులను ఆయన విమర్శించారు.

ప్రజాస్వామ్య విలువలకు సవాలు : ప్రజాస్వామ్యంలో నాయకత్వ ఆవశ్యకతను గుర్తిస్తూనే, ప్రజాస్వామ్య విలువలను దెబ్బతీసే రాజకీయ ఉన్నతవర్గాల సామర్థ్యాన్ని కొఠారి హెచ్చరించారు. నాయకత్వానికి, ప్రాతినిధ్యం, జవాబుదారీతనం, ప్రజల పట్ల జవాబుదారీతనం వంటి ప్రజాస్వామిక ఆదర్శాలకు మధ్య సమతుల్యత అవసరమని ఆయన నొక్కి చెప్పారు.

మారుతున్న ఎలైట్ కాన్ఫిగరేషన్లు: రాజకీయ ఉన్నత వర్గాల కూర్పు, స్వభావం కాలక్రమేణా మారవచ్చని కొఠారి గుర్తించారు. కొత్త రాజకీయ నాయకుల ఆవిర్భావాన్ని, అధికార డైనమిక్స్ లో మార్పులకు గల అవకాశాలను ఆయన అంగీకరించారు, అభివృద్ధి చెందుతున్న రాజకీయ పరిస్థితుల నేపథ్యంలో ఈ మార్పులను అర్థం చేసుకోవడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెప్పారు.

సామాజిక, ఆర్థిక ఉన్నత వర్గాలతో అనుసంధానం: కొఠారీ రచన తరచుగా సామాజిక, ఆర్థిక ఉన్నత వర్గాలతో రాజకీయ ఉన్నత వర్గాల పరస్పర సంబంధాన్ని పరిగణించింది. సమాజంలోని వివిధ రంగాలకు చెందిన ఉన్నత వర్గాలు రాజకీయ ప్రక్రియలను, విధాన నిర్ణయాలను ఎలా ప్రభావితం చేశాయో ఆయన అన్వేషించారు.

కొఠారీ అభిప్రాయాలు కాలక్రమేణా పరిణామం చెందాయని, ఆయన విశ్లేషణలు స్వాతంత్ర్యానంతర భారతదేశం యొక్క నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు రాజకీయ నేపథ్యంలో పాతుకుపోయాయని గమనించడం ముఖ్యం. ఆయన రచనలోని కొన్ని అంశాలు ఆ యుగానికి ప్రత్యేకమైనవి అయినప్పటికీ, ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలను రూపొందించడంలో మరియు ప్రభావితం చేయడంలో రాజకీయ ఉన్నత వర్గాల పాత్రకు సంబంధించిన విస్తృత ఇతివృత్తాలు వివిధ సందర్భాల్లో రాజకీయ డైనమిక్స్ను అర్థం చేసుకోవడానికి సముచితంగా ఉన్నాయి.

D) ప్రతిపక్షం బలహీనపడటం:

కాంగ్రెస్ ప్రాబల్యం ఉన్న రాజకీయ వాతావరణంలో ప్రతిపక్షాలు బలహీనపడటాన్ని కొఠారి గమనించారు. కాంగ్రెస్ ఎన్నికల విజయం తరచుగా ఇతర రాజకీయ పార్టీలను పక్కన పెట్టింది, విభిన్న రాజకీయ ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించడంలో బహుళ-పార్టీ వ్యవస్థ యొక్క ప్రభావాన్ని తగ్గించింది. రజనీ కొఠారి భారత రాజకీయాలపై తన రచనలో ప్రజాస్వామ్యం నేపథ్యంలో ప్రతిపక్షాల డైనమిక్స్ గురించి చర్చించారు. నాకు నిర్దిష్టమైన కోట్ లేదా మూలం లేనప్పటికీ, కొఠారి యొక్క సాధారణ అభిప్రాయాలు మరియు ఆలోచనలు సమకాలీన రాజకీయ సందర్భాలలో ప్రతిపక్షం బలహీనపడే భావనతో సంబంధం కలిగి ఉండవచ్చు. కొఠారీ విస్తృత దృక్పథాలకు అనుగుణంగా ఉండే కొన్ని కీలక అంశాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

పార్టీ వ్యవస్థ మరియు ఆధిపత్య పార్టీలు: కొఠారి భారతదేశంలో పార్టీ వ్యవస్థను మరియు కొన్ని రాజకీయ పార్టీల ఆధిపత్యాన్ని విశ్లేషించారు. ప్రతిపక్షం బలహీనంగా ఉందంటే దానికి ఫలానా పార్టీ లేదా సంకీర్ణం దీర్ఘకాలిక ఆధిపత్యమే కారణమని చెప్పవచ్చు. ఈ ఆధిపత్యం చారిత్రక అంశాలు, ఎన్నికల వ్యూహాలు లేదా వ్యవస్థాగత సమస్యల ఫలితంగా ఉండవచ్చు.

చీలికలు, అంతర్గత సంఘర్షణలు: కొఠారీ రాజకీయ పార్టీల అంతర్గత కదలికలకు సంబంధించింది. ప్రతిపక్ష పార్టీలు బలహీనపడుతున్నాయంటే అది అంతర్గత కుమ్ములాటలు, గ్రూపు తగాదాలు, సమన్వయ నాయకత్వ లేమి వల్ల కావచ్చు. ప్రతిపక్ష పార్టీల్లో చీలిక అధికార పార్టీకి వ్యతిరేకంగా ఐక్య ఫ్రంట్ లేకపోవడానికి దారితీస్తుంది.

ఎన్నికల ప్రక్రియలు, తారుమారు: ప్రజాస్వామ్యంలో ఎన్నికల పాత్రపై కొఠారి చర్చించారు. అన్యాయమైన పద్ధతులు, ఎన్నికల అవకతవకలు లేదా తారుమారు వంటి సవాళ్లను ఎన్నికల సమయంలో ప్రతిపక్ష పార్టీలు

ఎదుర్కొంటే, అది అధికార పార్టీని సమర్థవంతంగా సవాలు చేసే ప్రతిపక్షాల సామర్థ్యాన్ని బలహీనపరచడానికి దోహదం చేస్తుంది.

మీడియా అండ్ పబ్లిక్ పర్సెప్షన్: ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో మీడియా పాత్రను కొఠారి అంగీకరించారు. మీడియా స్వతంత్రంగా లేకపోతే, ప్రతిపక్ష పార్టీలకు న్యాయమైన కవరేజీ ఇవ్వకపోతే, అది రాజకీయ సమస్యలపై ప్రజల అవగాహనను ప్రభావితం చేస్తుంది మరియు ప్రతిపక్ష స్వరాలు బలహీనపడటానికి దోహదం చేస్తుంది.

ఆర్థిక, సామాజిక అంశాలు: కొఠారి రాజకీయ ముఖచిత్రంలో విస్తృత సామాజిక అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకున్నారు. ఆర్థిక అసమానతలు, సామాజిక అసమానతలు ప్రతిపక్ష ఉద్యమాల బలాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి. సమాజంలోని కొన్ని వర్గాలు అణచివేతకు గురైనట్లు లేదా ఓటుహక్కు కోల్పోయినట్లు భావిస్తే, అది బలహీనమైన ప్రతిపక్షానికి దోహదం చేస్తుంది.

రాజ్యాధికారం, బలవంతం: కొఠారి రాష్ట్రానికి, రాజకీయ ప్రతిపక్షాలకు మధ్య ఉన్న సంబంధాలపై చర్చించారు. అసమ్మతిని అణచివేసేందుకు అధికార పార్టీ రాజ్యాధికారాన్ని ఉపయోగిస్తే లేదా ప్రతిపక్ష నాయకులు, కార్యకర్తలపై బలవంతపు చర్యలను ప్రయోగిస్తే అది ప్రతిపక్షాల సమర్థతను దెబ్బతీస్తుంది.

కొఠారి ఆలోచనలు ఒక సైద్ధాంతిక చట్రాన్ని అందించినప్పటికీ, ప్రతిపక్షం బలహీనపడటాన్ని ప్రభావితం చేసే నిర్దిష్ట పరిస్థితులు రాజకీయ మరియు సామాజిక సందర్భం ఆధారంగా విస్తృతంగా మారవచ్చు. భారతదేశంలో లేదా మరే ఇతర దేశంలోనైనా బలహీనపడుతున్న ప్రతిపక్షం యొక్క సమకాలీన విశ్లేషణకు వర్తమాన సంఘటనలు, రాజకీయ వ్యూహాలు మరియు సామాజిక కారకాలను సూక్ష్మంగా పరిశీలించడం అవసరం.

E) ప్రజాస్వామ్య విలువలకు భంగం:

కాంగ్రెస్ వ్యవస్థలో ప్రజాస్వామ్య నిబంధనలు క్షీణించాయని కొఠారి ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు. ఒక పార్టీ ఆధిపత్యం, అధికార కేంద్రీకరణ ప్రజాస్వామ్య సంస్థలు, ఆచరణలు అనుకున్నంత బలంగా పనిచేయలేని పరిస్థితికి దారితీస్తుందని కొఠారి అభిప్రాయపడ్డారు. ముఖ్యంగా భారత ప్రజాస్వామ్య నేపథ్యంలో ప్రజాస్వామ్య నిబంధనల సవాళ్లను, సంభావ్య క్షీణతను రజనీ కొఠారి రచనలు స్పృశించాయి. కొఠారి ప్రాథమిక దృష్టి భారత రాజకీయాలపై ఉన్నప్పటికీ, వివిధ సందర్భాల్లో ప్రజాస్వామిక నియమాల క్షీణతపై విస్తృత చర్చలకు ఆయన అంతర్దృష్టులను వర్తింపజేయవచ్చు. కొఠారీ యొక్క అభిప్రాయాలు అతని క్రియాశీల సంవత్సరాల్లో భారతదేశంలోని రాజకీయ ముఖచిత్రం ద్వారా రూపుదిద్దుకున్నాయని మరియు అప్పటి నుండి నిర్దిష్ట సవాళ్లు పరిణామం చెంది ఉండవచ్చని గమనించడం ముఖ్యం.

ప్రజాస్వామిక నియమాల క్షీణతకు సంబంధించిన కొన్ని ముఖ్య అంశాలు మరియు కొఠారి అభిప్రాయాలు ఎలా సముచితంగా ఉంటాయి:

ఎలైట్ క్యాప్చర్ ఆఫ్ డెమోక్రసీ: ప్రజాస్వామ్యాన్ని రాజకీయ ఉన్నతవర్గాలు ఆక్రమించుకునే అవకాశం ఉందని కొఠారి ఆందోళన చెందారు, ఇది నిజమైన భాగస్వామ్య మరియు సమ్మిళిత వ్యవస్థకు బదులుగా "ఉన్నత ప్రజాస్వామ్యం" యొక్క ఒక రూపానికి దారితీస్తుంది. ప్రజాస్వామిక నియమాల క్షీణత

కొద్దిమంది చేతుల్లో అధికార కేంద్రీకరణతో ముడిపడి ఉండవచ్చు, నిర్ణయ ప్రక్రియలలో సాధారణ పౌరుల ప్రభావాన్ని పరిమితం చేస్తుంది.

రాజకీయ ప్రక్రియల తారుమారు: ఎన్నికల అక్రమాలు, అధికార దుర్వినియోగంతో సహా రాజకీయ ప్రక్రియలో తారుమారులను కొఠారి విమర్శించారు. ఆధునిక సందర్భంలో, ఎన్నికల సమగ్రత, పారదర్శకత మరియు రాజకీయాల్లో డబ్బు ప్రభావం గురించి ఆందోళనలు నిష్పాక్షిక మరియు పారదర్శక రాజకీయ ప్రక్రియలకు కొఠారి ఇచ్చిన ప్రాధాన్యతతో ప్రతిధ్వనిస్తున్నాయి.

రాజకీయ పార్టీల పాత్ర: రాజకీయ వ్యక్తీకరణకు రాజకీయ పార్టీలు వాహనాలుగా ఉండాల్సిన ప్రాముఖ్యతను కొఠారి రచనలు ఎత్తిచూపాయి. రాజకీయ పార్టీలు ప్రజాస్వామిక సూత్రాలకు విరుద్ధంగా వ్యవహరిస్తే, నియంతృత్వ పోకడలకు పాల్పడితే, ప్రజాప్రతినిధుల కంటే నాయకుల వ్యక్తిగత ఆకాంక్షలకు వాహకాలుగా మారితే అది ప్రజాస్వామిక విలువల పతనానికి దోహదం చేస్తుంది.

సామాజిక ఐక్యత క్షీణించడం: ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను దెబ్బతీసే సామాజిక విచ్ఛిన్నం, గుర్తింపు ఆధారిత రాజకీయాల సంభావ్యత గురించి కొఠారి ఆందోళనలు సముచితంగా ఉన్నాయి. ప్రజాస్వామిక నియమాల క్షీణత రాజకీయ ప్రయోజనం కోసం సామాజిక విభజనలను దోపిడీ చేయడంతో ముడిపడి ఉండవచ్చు, ఇది ధృవీకరణకు దారితీస్తుంది మరియు రాజకీయ ప్రక్రియ నుండి కొన్ని సమూహాలను బహిష్కరించవచ్చు.

బహుళత్వానికి సవాళ్లు: బహుళత్వాన్ని ప్రజాస్వామ్యానికి మూలస్తంభంగా కొఠారి అభివర్ణించారు. ప్రజాస్వామిక నియమాల క్షీణతలో విభిన్న దృక్పథాలను ఆమోదించడం, అసమ్మతిని అణచివేయడం లేదా మైనారిటీ గొంతులను అణచివేయడం వంటి సవాళ్లు ఉండవచ్చు.

జవాబుదారీతనం, పారదర్శకత: ప్రజాస్వామ్య సంస్థల పనితీరులో జవాబుదారీతనం, పారదర్శకత అవసరమని కొఠారి ఉద్ఘాటించారు. ఈ సూత్రాలకు భంగం కలిగితే, అది ప్రజాస్వామ్య నిబంధనల క్షీణతకు దోహదం చేస్తుంది, ఎందుకంటే పౌరులు తమ రాజకీయ వ్యవస్థ యొక్క ప్రతిస్పందన మరియు సమగ్రతపై నమ్మకాన్ని కోల్పోతారు.

ప్రజాస్వామ్యానికి నిర్దిష్ట సవాళ్లు కాలక్రమేణా అభివృద్ధి చెందుతాయని మరియు వివిధ రాజకీయ సందర్భాలలో మారుతూ ఉంటాయని గమనించడం ముఖ్యం. కొఠారి రచన ఈ సవాళ్లను అర్థం చేసుకోవడానికి ఒక సైద్ధాంతిక ఫ్రేమ్వర్క్ను అందిస్తుంది, అయితే సమకాలీన విశ్లేషణలు ప్రస్తుత రాజకీయ భూభాగంలో ప్రబలంగా ఉన్న నిర్దిష్ట డైనమిక్స్ మరియు సమస్యలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి. అభివృద్ధి చెందుతున్న సవాళ్ల నేపథ్యంలో ప్రజాస్వామ్య నియమాలు మరియు సంస్థల ఆరోగ్యాన్ని విమర్శనాత్మకంగా అంచనా వేయడానికి పండితులు మరియు విధాన నిర్ణేతలు తరచుగా కొఠారి యొక్క అంతర్దృష్టులను పొందుతారు.

7.4 కొఠారి సమకాలీన రాజకీయ ఔచిత్యం

భారతదేశంలో రాజకీయ ప్రజాస్వామ్య అధ్యయనానికి రజనీ కొఠారి చేసిన కృషి శాశ్వత ప్రాముఖ్యతను కలిగి ఉంది మరియు అవి సమకాలీన భారత రాజకీయాల యొక్క వివిధ అంశాలతో సంబంధం కలిగి

ఉండవచ్చు. రజనీ కొఠారి ఆలోచనలు భారతదేశంలో ఆధునిక రాజకీయ ప్రజాస్వామ్యం యొక్క వివిధ కోణాలను విశ్లేషించడానికి మరియు అర్థం చేసుకోవడానికి ఒక లెన్స్ను అందిస్తాయి. రాజకీయ భాగస్వామ్యం, ప్రజాస్వామ్యానికి సవాళ్లు, విభిన్న సామాజిక సమూహాల పాత్రపై ఆయన ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత దేశంలో ప్రజాస్వామ్య స్థితిగతులపై చర్చలను రూపొందిస్తూనే ఉంది. పండితులు, విధాన నిర్ణేతలు, పౌరులు కొఠారీ కృషిని ఉపయోగించుకుని వర్తమాన భారత ప్రజాస్వామ్యంలోని సంక్లిష్టతలను విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించి నావిగేట్ చేయవచ్చు.

కొఠారీ ఆలోచనలు భారతదేశంలోని ఆధునిక రాజకీయ ప్రజాస్వామ్యంతో ముడిపడి ఉన్న కొన్ని మార్గాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

A) రాజకీయ పార్టీలు మరియు ప్రాతినిధ్యం:

కొఠారి భారతదేశంలో రాజకీయ పార్టీల పాత్రను విస్తృతంగా అధ్యయనం చేశారు. సమకాలీన రాజకీయ ముఖచిత్రంలో, రాజకీయ పార్టీల పనితీరు మరియు ప్రాతినిధ్యం ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియకు కీలకమైనవి. పార్టీ రాజకీయాలు, వర్గవిభేదాలు, రాజకీయ పోటీ స్వభావంపై కొఠారి చేసిన అంతర్దృష్టులను భారతదేశంలోని ఆధునిక రాజకీయ పార్టీల గతిశీలతను విశ్లేషించడానికి అన్వయించవచ్చు.

రజనీ కొఠారి భారత రాజకీయాల నేపథ్యంలో రాజకీయ పార్టీల అధ్యయనానికి, ప్రాతినిధ్యానికి గణనీయమైన కృషి చేశారు. ఈ విషయాలపై ఆయన అభిప్రాయాలు భారతదేశంలో ప్రజాస్వామిక పాలన యొక్క డైనమిక్స్ గురించి విలువైన అంతర్దృష్టులను అందిస్తాయి. రాజకీయ పార్టీలు, ప్రాతినిధ్యంపై కొఠారి అభిప్రాయాల్లోని కొన్ని కీలక అంశాలు ఇలా ఉన్నాయి.

రాజకీయ పార్టీల పాత్ర: భారత ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలో రాజకీయ పార్టీల ప్రధాన పాత్రను కొఠారి నొక్కి చెప్పారు. రాజ్యానికి, సమాజానికి మధ్య మధ్యవర్తిత్వం వహించే కీలక సంస్థలు రాజకీయ పార్టీలు అని ఆయన అన్నారు. రాజకీయ భాగస్వామ్యానికి, ప్రయోజనాల సమీకరణకు, పౌరులను సమీకరించడానికి పార్టీలు ప్రధాన వాహకాలుగా పనిచేస్తాయని ఆయన అంగీకరించారు.

రాజకీయ పార్టీల ఉన్నత స్వభావం: కొఠారీ భారతదేశంలోని రాజకీయ పార్టీల ఉన్నత స్వభావాన్ని విమర్శించాడు. చాలా పార్టీలు సంకుచిత రాజకీయ వర్గాలు, అధికార బ్రోకర్ల ఆధిపత్యంలో ఉన్నాయని ఆయన వాదించారు. కొఠారీ అభిప్రాయం ప్రకారం, ఈ ఉన్నత ఆధిపత్యం తరచుగా నాయకత్వానికి మరియు ప్రజలకు మధ్య దూరానికి దారితీసింది, నిజమైన ప్రాతినిధ్యానికి ఆటంకం కలిగిస్తుంది.

వర్గ విభేదాలు మరియు విచ్ఛిన్నం: కొఠారి రచనలు రాజకీయ పార్టీల్లోని గ్రూపు తగాదాల అంశాన్ని ఎత్తిచూపాయి. గ్రూపు తగాదాలు, అంతర్గత కుమ్ములాటలు ప్రబలంగా ఉన్నాయని, తరచూ పార్టీల అంతర్గత సమీకరణాలను రూపొందిస్తాయని ఆయన పేర్కొన్నారు. వర్గీకరణ నిర్ణయాలు తీసుకునే ప్రక్రియలు మరియు పార్టీ విధానాలను ప్రభావితం చేస్తుంది, ఇది రాజకీయ పార్టీల మొత్తం పనితీరును ప్రభావితం చేస్తుంది.

సామాజిక సమూహాల ప్రాతినిధ్యం: రాజకీయ పార్టీలు భారతదేశంలోని వివిధ సామాజిక వర్గాలకు ఎలా ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నాయో అర్థం చేసుకోవడానికి కొఠారి ఆసక్తి కనబరిచారు. పార్టీ అస్తిత్వాలను, రాజకీయ సమీకరణలను రూపొందించడంలో కుల, వర్గ, సామాజిక అనుబంధాలు ఏ విధంగా పాత్ర పోషించాయో

ఆయన విశ్లేషించారు. పార్టీలు విభిన్న ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నట్లు చెప్పుకుంటున్నప్పటికీ, అణగారిన వర్గాల వాస్తవ ప్రాతినిధ్యం పరిమితంగా ఉండవచ్చని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు.

పార్టీ వ్యవస్థ మరియు ప్రజాస్వామ్యం: కొఠారీ రచనలు భారతదేశంలో పార్టీ వ్యవస్థ స్వభావాన్ని పరిశీలించాయి. బహుళ పార్టీ వ్యవస్థ విసురుతున్న సవాళ్లు, సుస్థిర పాలనకు ఎదురయ్యే చిక్కులను ఆయన పరిశీలించారు. పార్టీ వ్యవస్థ అభివృద్ధి చెందుతున్న స్వభావం, భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యం పనితీరుపై దాని ప్రభావం గురించి ఆయన చర్చించారు.

పార్టీ రాజకీయాలు మరియు అధికార నిర్మాణాలు: కొఠారి రాజకీయ పార్టీల్లోని అధికార నిర్మాణాలను విశ్లేషించారు. పార్టీ నేతల మధ్య అధికారాన్ని ఎలా పంచుతున్నారో, కీలక వ్యక్తులు లేదా కుటుంబాల ప్రభావాన్ని ఆయన పరిశీలించారు. పార్టీల్లో అధికార కేంద్రీకరణ, ప్రజాస్వామిక ప్రాతినిధ్యానికి దాని పర్యవసానాలపై ఆయన రచనలు వెలుగు చూశాయి.

రాజకీయ సంస్కరణల అవసరం: పార్టీ నిధులు, పార్టీల్లో అంతర్గత ప్రజాస్వామ్యం, మరింత సమ్మిళిత ప్రాతినిధ్యాన్ని ప్రోత్సహించడం వంటి సమస్యలను పరిష్కరించడానికి రాజకీయ సంస్కరణల కోసం కొఠారి వాదించారు. ప్రజల విభిన్న అవసరాలకు రాజకీయ పార్టీలు మరింత ప్రతిస్పందించేలా చేయడానికి సంస్కరణలు అవసరమని ఆయన విశ్వసించారు.

రాజకీయ పార్టీలు, ప్రాతినిధ్యంపై రజనీ కొఠారి అభిప్రాయాలు భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్య స్థితిగతులపై చర్చల్లో సముచితంగానే ఉన్నాయి. రాజకీయ పార్టీల సవాళ్లు, డైనమిక్స్, ప్రజాస్వామ్య ముఖచిత్రాన్ని రూపొందించడంలో వాటి పాత్రను అర్థం చేసుకోవడానికి మేధావులు, విధాన నిర్ణేతలు తరచూ ఆయన రచనలను ప్రస్తావిస్తారు.

B) రాజకీయ సమీకరణ మరియు సామాజిక ఉద్యమాలు:

భారతదేశంలో ఆధునిక సామాజిక ఉద్యమాలు మరియు రాజకీయ క్రియాశీలతను అర్థం చేసుకోవడంలో రాజకీయ సమీకరణ మరియు విభిన్న సామాజిక సమూహాల భాగస్వామ్యంపై కొఠారి ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత సముచితమైనది. అణగారిన వర్గాల హక్కులు, పర్యావరణ ఆందోళనలు, సామాజిక న్యాయం కోసం వాదించే ఉద్యమాలు పెరగడం వివిధ సామాజిక సమూహాల రాజకీయ ఏజెన్సీపై కొఠారి అన్వేషణతో ముడిపడి ఉంది. భారత సందర్భంలో రాజకీయ సమీకరణలు, సామాజిక ఉద్యమాల అధ్యయనానికి రజనీ కొఠారి గణనీయమైన కృషి చేశారు. ఈ అంశాలపై ఆయన అభిప్రాయాలను పలు కీలక అంశాల్లో సంక్షిప్తీకరించవచ్చు.

సమీకరణ రాజకీయాలు: భారతదేశ రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని రూపొందించడంలో రాజకీయ సమీకరణ ప్రాముఖ్యతను కొఠారి ఎత్తిచూపారు. రాజకీయం అంటే కేవలం ఎన్నికల పోటీ మాత్రమే కాదని, వివిధ సామాజిక వర్గాలను సమీకరించి తమ ప్రయోజనాలను చాటుకోవడమేనని ఆయన గుర్తించారు.

సామాజిక సమూహాల పాత్ర: రాజకీయ సమీకరణలో కులం, వర్గం, మత వర్గాలు వంటి వివిధ సామాజిక వర్గాల పాత్రను కొఠారి నొక్కి చెప్పారు. రాజకీయ ప్రక్రియలు, ఫలితాలను ప్రభావితం చేయడంలో ఈ గ్రూపులు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయని ఆయన వాదించారు.

గుర్తింపు మరియు సమీకరణ: రాజకీయ సమీకరణలో గుర్తింపు ప్రాముఖ్యతను కొఠారి అంగీకరించారు. కులం, మతం లేదా ఇతర సామాజిక గుర్తుల ఆధారంగా, గుర్తింపు తరచుగా రాజకీయ పొత్తులు మరియు ఉద్యమాలను రూపొందించడంలో కీలక అంశంగా మారుతుంది.

కమ్యూనిటీ అండ్ పాలిటిక్స్: కొఠారీ రచనలు తరచుగా సమాజాలు మరియు రాజకీయాల మధ్య సంబంధాన్ని లోతుగా పరిశీలించాయి. ఉమ్మడి రాజకీయ లక్ష్యాల సాధనకు కమ్యూనిటీలు ఎలా ఏకమవుతాయో, ఈ సమిష్టి చర్య విస్తృత రాజకీయ పరిస్థితులను ఎలా ప్రభావితం చేస్తుందో ఆయన పరిశీలించారు.

పవర్ స్ట్రక్చర్స్ అండ్ మొబిలైజేషన్: సమాజంలోని అధికార నిర్మాణాలు వివిధ సమూహాల సమీకరణను ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయో కొఠారి విశ్లేషించారు. అధికారం మరియు వనరుల పంపిణీ మరియు ఈ కారకాలు సామాజిక సమూహాలను సమర్థవంతంగా సమీకరించే సామర్థ్యాన్ని ఎలా రూపొందిస్తాయో ఆయన చూశారు.

రాజకీయ పార్టీలు మరియు సమీకరణలు: వివిధ సామాజిక వర్గాలను సమీకరించడంలో రాజకీయ పార్టీల పాత్రను కొఠారి పరిశీలించారు. భాగస్వామ్య ప్రయోజనాలు, అస్తిత్వాల ఆధారంగా పార్టీలు పొత్తులు, కూటములను ఎలా నిర్మిస్తాయో ఆయన పరిశీలించారు.

ప్రజాస్వామ్యంపై ప్రభావం: రాజకీయ సమీకరణలు, సామాజిక ఉద్యమాలపై కొఠారి అభిప్రాయాలు ప్రజాస్వామిక ప్రక్రియపై వాటి ప్రభావంతో ముడిపడి ఉన్నాయి. చైతన్యవంతమైన, భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యానికి వివిధ సమూహాలుగా సంఘటితమై చురుకైన, నిమగ్నమైన పౌరులు అవసరమని ఆయన గుర్తించారు.

సవాళ్లు, అవకాశాలు:

రాజకీయ సమీకరణల సానుకూల అంశాలను అంగీకరిస్తూనే, సంభావ్య సవాళ్లను కూడా కొఠారి ఎత్తిచూపారు. మరింత సమ్మిళిత రాజకీయ వాతావరణాన్ని పెంపొందించడానికి బదులుగా సమాజాన్ని విచ్ఛిన్నం చేసే సంకుచిత గుర్తింపు ఆధారిత రాజకీయాల ప్రమాదం ఇందులో ఉంది.

ప్రాంతీయ కొలతలు: రాజకీయ సమీకరణ యొక్క ప్రాంతీయ కోణాలను కొఠారి గుర్తించాడు, భారతదేశంలోని వివిధ రాష్ట్రాలు మరియు ప్రాంతాలు స్థానిక డైనమిక్స్ మరియు సమస్యల ఆధారంగా సమీకరణ యొక్క విభిన్న నమూనాలను అనుభవించవచ్చని అంగీకరించారు.

సంక్షిప్తంగా, రాజకీయ సమీకరణలు మరియు సామాజిక ఉద్యమాలపై రజనీ కొఠారి యొక్క అభిప్రాయాలు గుర్తింపు, సమాజం మరియు రాజకీయ ప్రక్రియల మధ్య సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్యను నొక్కి చెబుతాయి. విభిన్న సామాజిక సమూహాలు రాజకీయాలతో ఎలా నిమగ్నమవుతాయో, ప్రజాస్వామ్య ముఖచిత్రాన్ని ఎలా రూపొందిస్తాయో మరియు భారతదేశంలో రాజకీయ పరిణామాల గమనాన్ని ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయో అర్థం చేసుకోవడానికి అతని రచన ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ను అందిస్తుంది. భారతదేశంలో మరియు వెలుపల సమకాలీన రాజకీయ సమీకరణలు మరియు సామాజిక ఉద్యమాలను విశ్లేషించడానికి పండితులు మరియు విధానకర్తలు కొఠారి యొక్క అంతర్దృష్టులను పొందుతూనే ఉన్నారు.

C) ఫెడరలిజం అండ్ రీజనల్ పాలిటిక్స్:

కొఠారి రచన భారతదేశంలో ఫెడరలిజం, ప్రాంతీయ రాజకీయాలను స్పృశించింది. దేశం యొక్క వైవిధ్యమైన భాషా మరియు సాంస్కృతిక భూభాగం దృష్ట్యా, సమాఖ్యవాదం మరియు ప్రాంతీయ రాజకీయ ఆకాంక్షల డైనమిక్స్ను అర్థం చేసుకోవడం చాలా ముఖ్యం. కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య అధికార సమతుల్యతపై చర్చలకు కొఠారి అంతర్దృష్టులు దోహదం చేస్తాయి. భారతదేశంలో ఫెడరలిజం, ప్రాంతీయ రాజకీయాలపై రజనీ కొఠారి అభిప్రాయాలు ప్రభావవంతమైనవి మరియు దేశ రాజకీయ ముఖచిత్రం యొక్క సంక్లిష్టతలను అర్థం చేసుకోవడానికి సముచితంగా ఉన్నాయి. కొఠారి ఒక రాజకీయ శాస్త్రవేత్త, అతను భారత రాజకీయాలపై చర్చను రూపొందించడంలో ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించాడు. ఫెడరలిజం, ప్రాంతీయ రాజకీయాలపై కొఠారి అభిప్రాయాల్లోని కొన్ని కీలక అంశాలు ఇలా ఉన్నాయి.

వికేంద్రీకరణ మరియు ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తి: భారత సందర్భంలో వికేంద్రీకరణ మరియు ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తి యొక్క ప్రాముఖ్యతను కొఠారి నొక్కి చెప్పారు. దేశ వైవిధ్యాన్ని గుర్తించి, మరింత వికేంద్రీకృత రాజకీయ నిర్మాణం వివిధ ప్రాంతాల విభిన్న అవసరాలు, ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా ఉంటుందని వాదించారు. బలమైన సమాఖ్య వ్యవస్థ ప్రాంతీయ అసమతుల్యతను పరిష్కరించడానికి మరియు మరింత సమర్థవంతమైన పాలనను ప్రోత్సహించడానికి సహాయపడుతుందని కొఠారి విశ్వసించారు.

ప్రాంతీయ రాజకీయ ఆకాంక్షలు: ప్రాంతీయ రాజకీయ ఆకాంక్షలు, ఉద్యమాల ప్రాముఖ్యతను కొఠారి గుర్తించారు. ఈ ఉద్యమాలు తరచుగా ప్రాంతీయ గుర్తింపు, సాంస్కృతిక విలక్షణత మరియు సామాజిక-ఆర్థిక అభివృద్ధి కోసం తపన యొక్క వ్యక్తీకరణలు అని ఆయన వాదించారు. విస్తృత సమాఖ్య చట్రంలో నిర్దిష్ట ప్రాంతాల ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించడంలో మరియు వ్యక్తీకరించడంలో ప్రాంతీయ రాజకీయ పార్టీలు ముఖ్యమైన పాత్రధారులుగా కొఠారి చూశారు.

కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య పవర్ డైనమిక్స్: భారతదేశంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం, రాష్ట్రాల మధ్య పవర్ డైనమిక్స్ ను కొఠారి పరిశీలించారు. రాష్ట్రాల స్వయంప్రతిపత్తికి భంగం కలిగించే అధికార వికేంద్రీకరణను ఆయన తప్పుబట్టారు. ఆరోగ్యకరమైన సమాఖ్య వ్యవస్థకు సున్నితమైన సమతుల్యత అవసరమని, కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు వారి వారి పలుకుబడి, బాధ్యతలు ఉన్నాయని కొఠారి అభిప్రాయపడ్డారు.

ప్రాంతీయ రాజకీయాల్లో భాష, గుర్తింపు: భారతదేశంలో భాషా ఆధారిత రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ కొఠారీ అధ్యయనంలో ముఖ్యమైన అంశం. గుర్తింపు చిహ్నంగా భాష ప్రాముఖ్యతను గుర్తించి భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటు కోసం వాదించారు. 1950 మరియు 1960 లలో జరిగిన రాష్ట్రాల భాషాపరమైన పునర్వ్యవస్థీకరణను కొఠారి సమాఖ్య నిర్మాణంలో ప్రాంతీయ అస్తిత్వాలకు చోటు కల్పించే మార్గంగా చూశారు.

ఫెడరలిజానికి సవాళ్లు: ఫెడరలిజం సామర్థ్యాన్ని అభినందిస్తూనే, సమాఖ్య వ్యవస్థకు ఎదురవుతున్న సవాళ్లను కూడా కొఠారి విమర్శించారు. అధికార వికేంద్రీకరణ రాష్ట్రాల స్వయంప్రతిపత్తిని హరించివేస్తుందని, వనరుల పంపిణీ, నిర్ణయాలు తీసుకోవడంలో అసమతుల్యతకు దారితీస్తుందని ఆయన పేర్కొన్నారు.

ప్రాంతీయ పార్టీల పాత్ర: ప్రాంతీయ రాజకీయాలను రూపొందించడంలో, సమాఖ్య వ్యవస్థకు దోహదపడటంలో ప్రాంతీయ రాజకీయ పార్టీల ప్రాముఖ్యతను కొఠారి గుర్తించారు. వివిధ రాష్ట్రాలు, ప్రాంతాల విభిన్న ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించడంలో ఈ పార్టీలు కీలకమని ఆయన భావించారు. ఫెడరలిజం, ప్రాంతీయ రాజకీయాలపై కొఠారి అభిప్రాయాలు భారత ప్రజాస్వామ్యం, రాజకీయాల విస్తృత అన్వేషణలో భాగమని గమనించాలి. భారతదేశంలో అధికార పంపిణీ, ప్రాంతీయ ప్రాతినిధ్యం మరియు సమాఖ్య సంస్థల పనితీరుపై చర్చలను ఆయన ఆలోచనలు ప్రభావితం చేస్తూనే ఉన్నాయి. కొఠారీ కాలం నుండి కొన్ని ప్రత్యేకతలు పరిణామం చెందినప్పటికీ, భారతదేశంలో కొనసాగుతున్న సమాఖ్య వ్యవస్థ యొక్క డైనమిక్స్ను అర్థం చేసుకోవడానికి అతని భావనాత్మక ఫ్రేమ్వర్క్ సముచితంగా ఉంది.

ప్రజాస్వామ్యానికి సవాళ్లు: రాజకీయ అవినీతి, రాజకీయాల్లో డబ్బు ప్రభావం వంటి భారత ప్రజాస్వామ్యానికి ఎదురవుతున్న సవాళ్లను కొఠారి పరిశీలించడం సముచితంగానే ఉంది. సమకాలీన సందర్భంలో, ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను బలోపేతం చేయడానికి మరియు రాజకీయ ప్రక్రియపై ప్రజల నమ్మకాన్ని కాపాడటానికి ఈ సవాళ్లను ఎదుర్కోవడం చాలా అవసరం. ప్రముఖ రాజకీయ శాస్త్రవేత్త రజనీ కొఠారి భారత సందర్భంలో ప్రజాస్వామ్యానికి ఉన్న అనేక సవాళ్లను చర్చించారు. అతని రచనలు విస్తృత శ్రేణి అంశాలను కవర్ చేసినప్పటికీ, అతను ఎత్తిచూపిన

ప్రజాస్వామ్యానికి కొన్ని ప్రధాన సవాళ్లు:

సామాజిక అసమానతలు: భారతదేశంలో సామాజిక అసమానతలు కొనసాగుతున్నాయని, అవి సమానత్వం, న్యాయం అనే ప్రజాస్వామిక ఆదర్శాలకు ఎలా ముప్పుగా పరిణమిస్తాయని కొఠారి ఆందోళన చెందారు. కుల-ఆధారిత వివక్ష మరియు ఆర్థిక అసమానతలు అతని విశ్లేషణకు కేంద్రబిందువుగా ఉన్నాయి మరియు ఈ అంశాలు సమాన రాజకీయ భాగస్వామ్యాన్ని పరిమితం చేయడం ద్వారా ప్రజాస్వామ్య నిర్మాణాన్ని ఎలా బలహీనపరుస్తాయో అతను అన్వేషించాడు.

రాజకీయ విచ్ఛిన్నం: రాజకీయ విచ్ఛిన్నత అంశాన్ని పరిశీలించిన కొఠారి రాజకీయ పార్టీల వ్యాప్తిని, సమర్థవంతమైన పాలనకు అది విసురుతున్న సవాళ్లను నొక్కి చెప్పారు. ప్రాంతీయ, అస్తిత్వ ఆధారిత పార్టీల ఎదుగుదలను ఆయన విమర్శిస్తూ, రాజకీయ సుస్థిరతపై వాటి ప్రభావం గురించి ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు.

మతతత్వం, మతవిభేదాలు: కొఠారీ మతతత్వం, భారత ప్రజాస్వామ్య లౌకిక స్వరూపాన్ని దెబ్బతీసే మతపరమైన విభేదాల సమస్యతో లోతుగా నిమగ్నమయ్యారు. మతపరమైన అస్తిత్వాలను రాజకీయ ప్రయోజనాల కోసం ఉపయోగించుకోవడం వల్ల కలిగే ప్రమాదాలను, సామాజిక ఐక్యత, ప్రజాస్వామిక సూత్రాలపై ఇటువంటి ఆచారాల ప్రభావాన్ని ఆయన రచనలు ఎత్తిచూపాయి.

క్లయింటెలిజం అండ్ కరప్షన్: భారత రాజకీయాల్లో క్లయింటెలిజం, అవినీతి పెచ్చరిల్లిపోతున్నాయని కొఠారి ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు. పోషకుడు-క్లయింట్ సంబంధాలు మరియు అవినీతి పద్ధతులు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలను ఎలా వక్రీకరించాయో, జవాబుదారీతనం లేకపోవడం మరియు ప్రజా ప్రయోజనాల రాజీకి దారితీస్తుందని ఆయన విశ్లేషించారు.

రాజకీయ భాగస్వామ్యం లేకపోవడం: రాజకీయ ఉదాసీనత, కొన్ని వర్గాల ప్రజల్లో క్రియాశీల రాజకీయ భాగస్వామ్యం లేకపోవడం వంటి అంశాలను కొఠారి పరిశీలించారు. ప్రజాస్వామ్యం సక్రమంగా పనిచేయడానికి వివేకవంతమైన, నిమగ్నమైన పౌరులు అవసరమని, ఈ ఉపసంహరణ ప్రజాస్వామ్య విలువలను ఎలా దెబ్బతీస్తుందో ఆయన అన్వేషించారు.

అసమర్థ సంస్థలు: అసమర్థ రాజకీయ సంస్థలు విసురుతున్న సవాళ్లను కొఠారి చర్చించారు. బ్యూరోక్రటిక్ అసమర్థతలు, ప్రభుత్వ సంస్థల అసమర్థ పనితీరును ఆయన విమర్శించారు, ఇది ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలు మరియు విధానాలను సమర్థవంతంగా అమలు చేయడానికి ఆటంకం కలిగిస్తుందని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు.

మీడియా ప్రభావం: ప్రజాస్వామ్యంలో మీడియా ప్రాముఖ్యతను గుర్తిస్తూనే, మీడియా ప్రభావం వల్ల కలిగే నష్టాల గురించి కూడా కొఠారి చర్చించారు. ప్రజాభిప్రాయాన్ని తారుమారు చేయడానికి మీడియాను ఎలా ఉపయోగించవచ్చో, మీడియా యాజమాన్యం ఏకాగ్రత దృక్పథాల వైవిధ్యాన్ని ఎలా పరిమితం చేస్తుందో, ప్రజాస్వామ్య చర్చను ఎలా ప్రభావితం చేస్తుందో ఆయన విశ్లేషించారు.

కొఠారి అభిప్రాయాలు ఆయన కాలపు సామాజిక-రాజకీయ నేపథ్యం ద్వారా రూపుదిద్దుకున్నాయని, ఈ సవాళ్లలో కొన్ని సమకాలీన యుగంలో పరిణామం చెంది ఉండవచ్చు లేదా కొత్త రూపాలను సంతరించుకుని ఉండవచ్చని గమనించడం ముఖ్యం. ఏదేమైనా, అతని అంతర్దృష్టులు భారత ప్రజాస్వామ్యంలో నిరంతర సమస్యలను అర్థం చేసుకోవడానికి ఒక పునాదిని అందిస్తాయి మరియు ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలు ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్ల గురించి కొనసాగుతున్న చర్చలకు ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ అందిస్తాయి.

D) ఐడెంటిటీ పాలిటిక్స్ అండ్ సెక్యులరిజం:

సెక్యులరిజం, ఐడెంటిటీ పాలిటిక్స్ వల్ల కలిగే నష్టాలపై కొఠారి చేసిన చర్చలు భారతదేశంలో సమకాలీన చర్చలకు సంబంధించినవి. దేశం మత, సాంస్కృతిక బహుళత్వ సమస్యలతో కొట్టుమిట్టాడుతున్నప్పుడు, వైవిధ్యాన్ని గుర్తించడం మరియు విభజన గుర్తింపు ఆధారిత రాజకీయాలను నివారించడం మధ్య సున్నితమైన సమతుల్యతపై కొఠారి అభిప్రాయాలను అర్థం చేసుకోవడం విలువైనది. ప్రముఖ భారతీయ రాజకీయ శాస్త్రవేత్త రజనీ కొఠారి భారతీయ సమాజం మరియు రాజకీయాల నేపథ్యంలో గుర్తింపు రాజకీయాలు మరియు లౌకికవాదం యొక్క భావనలతో నిమగ్నమయ్యారు. కొఠారి నుండి నిర్దిష్ట ఉల్లేఖనలు లేదా రచనలకు నాకు ప్రాప్యత లేనప్పటికీ, అతని రచనలోని విస్తృత ఇతివృత్తాల ఆధారంగా ఈ అంశాలపై అతని అభిప్రాయాల యొక్క సాధారణ అవలోకనాన్ని నేను అందించగలను:

ఐడెంటిటీ పాలిటిక్స్:

- భిన్నత్వానికి గుర్తింపు: భారతీయ సమాజంలోని వైవిధ్యమైన, బహుళత్వ స్వభావాన్ని కొఠారి గుర్తించారు. దేశంలో వివిధ మత, భాషా, సాంస్కృతిక అస్తిత్వాలు ఉన్నాయని ఆయన అంగీకరించారు.
- సంభావ్య నష్టాలు: గుర్తింపు రాజకీయాల వల్ల కలిగే నష్టాల గురించి కొఠారి అప్రమత్తంగా ఉన్నారు. విభిన్న అస్తిత్వాలను గుర్తించడం మరియు గౌరవించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను అంగీకరిస్తూనే, గుర్తింపు రాజకీయాలు కొన్ని సమూహాలను బహిష్కరించడానికి లేదా విభజన ధోరణులను ప్రోత్సహించిన

సందర్భాలను ఆయన విమర్శించి ఉండవచ్చు.

- సమతుల్య చట్టం: విభిన్న అస్తిత్వాలను గుర్తించడం మరియు గౌరవించడం మరియు గుర్తింపు ఆధారంగా రాజకీయ సమీకరణ ప్రజాస్వామ్యం, సామాజిక న్యాయం మరియు జాతీయ ఐక్యత యొక్క విస్తృత సూత్రాలను దెబ్బతీయకుండా చూసుకోవడం మధ్య సున్నితమైన సమతుల్యత అవసరాన్ని కొఠారి నొక్కి చెప్పారు.

లౌకికవాదం:

- **సూత్రబద్ధమైన లౌకికవాదం:** రాజ్యం నుండి మతాన్ని వేరు చేయడాన్ని సమర్థించే లౌకికవాదం యొక్క సూత్రబద్ధమైన రూపం కోసం కొఠారి వాదించారు. ప్రభుత్వ సంస్థలు తటస్థంగా ఉండాలని, ఏ ఒక్క మత సమూహంతో పొత్తు పెట్టుకోకూడదనే ఆలోచనను ఆయన సమర్థించారు.
- **సమ్మిళిత పాలన:** లౌకికవాదాన్ని మతం పట్ల శత్రుత్వంగా కాకుండా, అన్ని మత, సాంస్కృతిక సమూహాల ప్రయోజనాలను పరిగణనలోకి తీసుకునే సమ్మిళిత పాలనకు నిబద్ధతగా భావించాలని కొఠారి వాదించి ఉండవచ్చు.
- **ఆచరణలో సవాళ్లు:** భారతదేశం వంటి వైవిధ్యమైన సమాజంలో లౌకికవాదాన్ని అమలు చేయడంలో ఉన్న సవాళ్లను కొఠారి గుర్తించి ఉండవచ్చు. వివిధ మతాల నుంచి డిమాండ్లు ఎదురైనప్పుడు లౌకిక రాజ్యాన్ని కొనసాగించడంలో ఎదురయ్యే ఇబ్బందులను ఆయన పరిష్కరించి ఉండవచ్చు.
- **మతతత్వానికి వ్యతిరేకంగా జాగ్రత్త:** మతతత్వం, మతపరమైన అస్తిత్వాన్ని రాజకీయ ప్రయోజనాల కోసం ఉపయోగించుకోవద్దని కొఠారి హెచ్చరించారు. మతతత్వం లౌకిక పాలనా సూత్రాలను బలహీనపరుస్తుందని, సామాజిక, రాజకీయ ఉద్రిక్తతలకు దారితీస్తుందని ఆయన వాదించి ఉండవచ్చు.

E) పౌరసమాజ నిమగ్నత:

సమకాలీన భారత ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రభుత్వేతర సంస్థలు (ఎన్జీఓలు), పౌర క్రియాశీలత పాత్రను విశ్లేషించడానికి ప్రభుత్వానికి పౌర సమాజానికి మధ్య ఉన్న సంబంధంపై కొఠారి అంతర్దృష్టులు ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ను అందిస్తాయి. ప్రభుత్వాన్ని జవాబుదారీగా ఉంచడానికి మరియు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియకు దోహదం చేయడానికి పౌర సమాజ భాగస్వామ్యం కీలకం. రజని కొఠారి పౌర సమాజాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు రాజకీయ ప్రక్రియలో దాని నిమగ్నతకు గణనీయమైన కృషి చేశారు. పౌరసమాజంపై ఆయన అభిప్రాయాలను ఈ క్రింది ముఖ్యాంశాల ద్వారా సంక్షిప్తీకరించవచ్చు:

పౌర సమాజ భావన: రాజ్యం, మార్కెట్ రెండింటికీ భిన్నమైన సామాజిక జీవన రంగంగా పౌర సమాజం యొక్క ప్రాముఖ్యతను కొఠారి గుర్తించాడు. తన రచనలో, అతను పౌర సమాజాన్ని వ్యక్తులు మరియు సమూహాలు ఉమ్మడి ప్రయోజనాలను కొనసాగించడానికి, పౌర కార్యకలాపాలలో పాల్గొనడానికి మరియు ప్రజా రంగానికి దోహదం చేయడానికి స్వచ్ఛందంగా కలిసివచ్చే ప్రదేశంగా భావించాడు.

మధ్యవర్తిత్వ పాత్ర: ప్రభుత్వానికి, వ్యక్తులకు మధ్య పౌర సమాజం మధ్యవర్తిత్వ పాత్రను కొఠారి ఎత్తిచూపారు. పౌరులు తమ ఆందోళనలను వ్యక్తం చేయడానికి, నిర్ణయాలు తీసుకోవడంలో పాల్గొనడానికి

మరియు ప్రభుత్వాన్ని జవాబుదారీగా ఉంచడానికి ఒక స్థలాన్ని కల్పించడం ద్వారా పౌర సమాజం రాజ్యాధికారానికి చెక్ పెడుతుందని ఆయన వాదించారు. ఇది ప్రభుత్వానికి మరియు పౌరులకు మధ్య మధ్యవర్తిగా పనిచేస్తుంది, ప్రజాస్వామ్యంలో ఆరోగ్యకరమైన సమతుల్యతను పెంపొందిస్తుంది.

రాజకీయ సమీకరణలో పాత్ర: రాజకీయ సమీకరణ, సామాజిక ఉద్యమాల్లో పౌరసమాజం పాత్రను కొఠారి నొక్కిచెప్పారు. సమాజంలోని వివిధ వర్గాల డిమాండ్లు, ఆందోళనలను వ్యక్తీకరించడంలో ప్రభుత్వేతర సంస్థలు (ఎన్జీవోలు), క్షేత్రస్థాయి ఉద్యమాలతో సహా పౌర సమాజ సంస్థలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయని ఆయన విశ్వసించారు. ఈ సమీకరణ సామాజిక మార్పుకు దోహదం చేస్తుంది మరియు ప్రజా విధానాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది.

బహుళత్వం మరియు వైవిధ్యం: కొఠారి అనేక ఆసక్తి సమూహాలు, సంఘాలు మరియు సంస్థలతో కూడిన పౌర సమాజం యొక్క వైవిధ్య స్వభావాన్ని గుర్తించాడు. సమాజంలోని బహుళ స్వభావాన్ని ప్రతిబింబించడంలో ఈ వైవిధ్యం యొక్క ప్రాముఖ్యతను ఆయన ఎత్తిచూపారు. కొఠారి అభిప్రాయం ప్రకారం పౌర సమాజం విభిన్న స్వరాలు మరియు దృక్పథాలను వ్యక్తీకరించడానికి ఒక వేదికగా పనిచేస్తుంది, ఇది శక్తివంతమైన మరియు సమ్మిళిత ప్రజాస్వామ్య చర్చకు దోహదం చేస్తుంది.

స్వచ్ఛందత మరియు భాగస్వామ్యం: పౌర సమాజ నిమగ్నత యొక్క స్వచ్ఛంద స్వభావాన్ని కొఠారి నొక్కి చెప్పారు. వ్యక్తులు మరియు సమూహాలు పౌర సమాజ కార్యకలాపాలలో స్వచ్ఛందంగా పాల్గొనాలని, సామాజిక శ్రేయస్సు పట్ల భాగస్వామ్య ఉద్దేశ్యం మరియు నిబద్ధతతో నడపాలని ఆయన విశ్వసించారు. పౌరసమాజ నిమగ్నత యొక్క ప్రామాణికత మరియు సమర్థతకు ఈ స్వచ్ఛందత అవసరం.

సవాళ్లు, ఉద్రిక్తతలు: పౌరసమాజం యొక్క సానుకూల పాత్రను గుర్తిస్తూనే, పౌర సమాజంలోని సవాళ్లు మరియు ఉద్రిక్తతలను కూడా కొఠారి గమనించారు. కొన్ని సమూహాలకు ఎక్కువ వనరులు మరియు పలుకుబడి ఉండవచ్చని, ఇది అసమాన శక్తి డైనమిక్స్కు దారితీస్తుందని ఆయన అంగీకరించారు. అదనంగా, వివిధ పౌర సమాజ సంస్థల లక్ష్యాల మధ్య ఉద్రిక్తతలు ఉండవచ్చు, సమతుల్యతను నిర్వహించడానికి జాగ్రత్తగా నావిగేషన్ అవసరం.

సంక్షిప్తంగా, పౌర సమాజంపై రజనీ కొఠారి అభిప్రాయాలు ప్రజాస్వామ్య సమాజంలో దాని కీలక పాత్రను నొక్కి చెబుతున్నాయి. రాజ్యం మరియు పౌరుల మధ్య మధ్యవర్తిత్వం వహించడానికి, రాజకీయ సమీకరణను పెంపొందించడానికి మరియు వైవిధ్యమైన మరియు సమ్మిళిత ప్రజా రంగానికి దోహదం చేయడానికి పౌర సమాజం యొక్క సామర్థ్యాన్ని అతని రచనలు హైలైట్ చేస్తాయి. కొఠారి దృక్పథాన్ని అర్థం చేసుకోవడం పౌర సమాజ నిమగ్నత యొక్క డైనమిక్స్ మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలన యొక్క విస్తృత సందర్భంలో దాని ప్రాముఖ్యత గురించి అంతర్దృష్టులను అందిస్తుంది.

గ్లోబలైజేషన్ అండ్ డెమోక్రసీ కొఠారి రచనలు గ్లోబలైజేషన్ శకానికి పూర్వమే అయినప్పటికీ, ప్రజాస్వామ్యంపై ఆర్థిక, సామాజిక మార్పుల ప్రభావం గురించి ఆయన ఆలోచనలు రాజకీయాల ప్రపంచీకరణ స్వభావం మరియు భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య సంస్థలపై దాని ప్రభావాలపై సమకాలీన చర్చలతో సంబంధం కలిగి

ఉంటాయి. రజినీ కొఠారి ప్రధానంగా భారత రాజకీయాల అధ్యయనానికి చేసిన కృషికి ప్రసిద్ధి చెందినప్పటికీ, ప్రపంచీకరణ మరియు ప్రజాస్వామ్యంపై అతని ఆలోచనలు అతని రచనలోని కొన్ని ఇతర అంశాల వలె విస్తృతంగా వివరించబడలేదు. ఏదేమైనా, ప్రపంచీకరణ మరియు ప్రజాస్వామ్యం యొక్క కలయికను పరిశీలించేటప్పుడు రాజకీయ ప్రక్రియలు, అధికార నిర్మాణాలు మరియు సామాజిక డైనమిక్స్పై అతని విస్తృత దృక్పథాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవచ్చు.

I. పవర్ డైనమిక్స్ అండ్ గ్లోబలైజేషన్:

అధికార నిర్మాణాలు, రాజకీయ ప్రక్రియలపై వాటి ప్రభావంపై కొఠారి విశ్లేషణ గ్లోబలైజేషన్ ను అర్థం చేసుకోవడానికి సంబంధించినది. ప్రపంచ స్థాయిలో ఆర్థిక మరియు సాంస్కృతిక ప్రభావాల వ్యాప్తి తరచుగా సంక్లిష్టమైన శక్తి డైనమిక్స్ను కలిగి ఉంటుంది. సమాజాల్లో అధికారం ఎలా పనిచేస్తుందనే దానిపై కొఠారి అంతర్దృష్టులను ప్రపంచీకరణతో ముడిపడి ఉన్న ప్రయోజనాలు మరియు సవాళ్ల అసమాన పంపిణీని అన్వేషించడానికి వర్తింపజేయవచ్చు.

II. పౌరసమాజంపై ప్రభావం:

ప్రభుత్వానికి, పౌర సమాజానికి మధ్య ఉన్న సంబంధాలపై కొఠారి చూపిన శ్రద్ధ ప్రభుత్వేతర సంస్థలపై గ్లోబలైజేషన్ ప్రభావానికి సంబంధించినది కావచ్చు. గ్లోబలైజేషన్ కనెక్టివిటీని మరియు సమాచార ప్రవాహాన్ని పెంచుతుంది కాబట్టి, పౌర సమాజ సంస్థలు ప్రపంచ స్థాయిలో ప్రజాస్వామ్య విలువల కోసం వాదించడంలో మరింత ప్రముఖ పాత్ర పోషిస్తాయి. రాజకీయ ప్రక్రియలపై పౌర సమాజం యొక్క సంభావ్య ప్రభావం గురించి కొఠారి ఆలోచనలు ప్రపంచ పాలన మరియు ప్రజాస్వామ్యీకరణపై చర్చలను తెలియజేయవచ్చు.

III సాంస్కృతిక బహుళత్వం, గ్లోబలైజేషన్:

భారత రాజకీయాల నేపథ్యంలో లౌకికవాదం, బహుళత్వంపై కొఠారి చేసిన అన్వేషణను ప్రపంచ రంగానికి విస్తరించవచ్చు. గ్లోబలైజేషన్ భిన్న సంస్కృతులు, భావజాలాల పరస్పర చర్యకు దారితీస్తున్నందున, బహుళత్వాన్ని అంగీకరించడం మరియు సజాతీయతను నివారించడం యొక్క ఆవశ్యకతపై కొఠారి అభిప్రాయాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవచ్చు. సాంస్కృతిక వైవిధ్యానికి, గ్లోబలైజేషన్ ఒత్తిళ్లకు మధ్య ఉద్రిక్తత కొఠారి ఆలోచనలు ప్రతిధ్వనించే ప్రాంతం.

IV. ఆర్థిక అసమానతలు, ప్రపంచీకరణ:

సమాజాల్లోని ఆర్థిక అసమానతల గురించి కొఠారి ఆందోళనలను ప్రపంచ సందర్భానికి అన్వయించవచ్చు. గ్లోబలైజేషన్ ఆర్థిక వృద్ధి మరియు పెరిగిన అసమానత రెండింటితో ముడిపడి ఉంది. ప్రపంచీకరణ సామాజిక, రాజకీయ నిర్మాణాలను ఎలా ప్రభావితం చేస్తుందో పరిగణనలోకి తీసుకున్నప్పుడు ప్రజాస్వామ్య పాలనకు ఆర్థిక అసమతుల్యతల పర్యవసానాలపై కొఠారి దృక్పథాలు సముచితంగా ఉండవచ్చు.

V. ప్రజాస్వామ్య పాలనకు సవాళ్లు:

ధనం, స్వార్థ ప్రయోజనాల ప్రభావం వంటి ప్రజాస్వామ్యానికి ఎదురవుతున్న సవాళ్లపై కొఠారి విశ్లేషణలు ప్రపంచ రంగానికి విస్తరించవచ్చు. ఆర్థిక, రాజకీయ ప్రక్రియలు సరిహద్దుల వెంబడి మరింత పరస్పర సంబంధం

కలిగి ఉన్నందున, ప్రపంచ శక్తులు జాతీయ-రాష్ట్రాల ప్రజాస్వామిక పాలనను ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయో పరిశీలించడం ప్రజాస్వామ్య సంస్థల సమగ్రతను కాపాడటం గురించి కొఠారీ యొక్క విస్తృత ఆందోళనలతో సరిపోతుంది.

రజనీ కొఠారి గ్లోబలైజేషన్ మరియు ప్రజాస్వామ్యానికి ప్రత్యేకంగా అంకితమైన సమగ్ర సిద్ధాంతాన్ని అందించనప్పటికీ, ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలపై ప్రపంచీకరణ యొక్క ప్రభావాలను అర్థం చేసుకోవడానికి అధికార డైనమిక్స్, పౌర సమాజం మరియు సాంస్కృతిక బహుళత్వంపై అంతర్దృష్టులతో సహా అతని విస్తృత భావనా చట్రాన్ని వర్తింపజేయవచ్చు. గ్లోబలైజేషన్ మరియు ప్రజాస్వామ్యం మధ్య సంక్లిష్టమైన మరియు బహుముఖ సంబంధాన్ని సమగ్రంగా పరిష్కరించడానికి పండితులు తరచుగా వివిధ సైద్ధాంతిక దృక్పథాలను తీసుకుంటారు.

1.6 ముగింపు

సంక్షిప్తంగా, భారత రాజకీయాలపై రజనీ కొఠారి దృక్పథాల అన్వేషణ ప్రజాస్వామ్యం, అధికార నిర్మాణాలు మరియు సామాజిక డైనమిక్స్ యొక్క సంక్లిష్ట పరస్పర చర్యపై లోతైన అంతర్దృష్టులను అందిస్తుంది. కొఠారి రచించిన "పాలిటిక్స్ ఇన్ ఇండియా" అనే గ్రంథం విధానాలను రూపొందించడంలో రాజకీయ పెద్దల పాత్రను, ప్రతిపక్ష పార్టీలు ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లను, కాంగ్రెస్ వ్యవస్థలో ప్రజాస్వామిక విలువల క్షీణతను విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలిస్తుంది. ఆయన విశ్లేషణ శక్తివంతమైన ప్రతిపక్షం, రాజకీయ స్వయంప్రతిపత్తి మరియు నాయకత్వం మరియు ప్రజాస్వామ్య ఆదర్శాల మధ్య అవసరమైన సున్నితమైన సమతుల్యత యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. అంతేకాక, సామాజిక అసమానతలు, రాజకీయ విచ్ఛిన్నం, మతతత్వం మరియు అవినీతితో సహా భారత ప్రజాస్వామ్యం ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లను కొఠారి పరిశీలిస్తారు. ప్రజాస్వామిక నిబంధనలు బలహీనపడటం మరియు రాజకీయ ప్రక్రియల తారుమారు గురించి ఆయన ఆందోళనలు సముచితంగా ఉన్నాయి, ప్రజాస్వామ్య పాలనకు సమకాలీన సవాళ్లను అర్థం చేసుకోవడానికి ఒక సైద్ధాంతిక ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను అందిస్తాయి. ఫెడరలిజం, ప్రాంతీయ రాజకీయాలు, విభిన్న భాషా సాంస్కృతిక ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా సున్నితమైన సమతుల్యతకు కొఠారి కృషి విస్తరించింది. అంతేకాక, భారతదేశంలో మతపరమైన బహుళత్వం మరియు సాంస్కృతిక వైవిధ్యంపై కొనసాగుతున్న చర్చల మధ్య అస్తిత్వ రాజకీయాలు మరియు లౌకికవాదంపై ఆయన పరిశీలన సమకాలీన ప్రాముఖ్యతను కలిగి ఉంది. కొఠారి ఆలోచనల ఔచిత్యం భారతీయ సందర్భానికి మాత్రమే పరిమితం కాదు; ప్రజాస్వామ్యంపై ప్రపంచీకరణ ప్రభావం, పౌరసమాజం పాత్ర, ప్రపంచ స్థాయిలో ఆర్థిక అసమానతలు విసురుతున్న సవాళ్లను విశ్లేషించడానికి ఆయన భావనాత్మక చట్రాన్ని విస్తరించవచ్చు. చివరగా, రజనీ కొఠారి కృషి భారత రాజకీయాల యొక్క సంక్లిష్టమైన భూభాగాన్ని నావిగేట్ చేసే పండితులకు, విధాన నిర్ణేతలకు మరియు పౌరులకు విలువైన వనరుగా పనిచేస్తుంది. ప్రజాస్వామ్యం, రాజకీయ భాగస్వామ్యం మరియు విభిన్న సామాజిక సమూహాల పాత్రపై ఆయన ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత భారతదేశం యొక్క నిరంతరం అభివృద్ధి చెందుతున్న ప్రజాస్వామ్య నిర్మాణంలో నిరంతర సవాళ్లను మరియు అవకాశాలను అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు పరిష్కరించడానికి ఒక కటకాన్ని అందిస్తుంది.

1.7 సాంకేతిక పదాలు:

1. **పొలిటికల్ ఎలైట్ కాన్ఫిగరేషన్:** కొఠారి విశ్లేషించిన విధంగా ఒక రాజకీయ వ్యవస్థలో ప్రభావవంతమైన నాయకుల కూర్పు మరియు నిర్మాణాన్ని సూచిస్తుంది. ఎలైట్ కాన్ఫిగరేషన్లను అర్థం చేసుకోవడం పవర్ డైనమిక్స్ మరియు రాజకీయ భూభాగంలో సంభావ్య మార్పులను అంచనా వేయడానికి సహాయపడుతుంది.

2. **అధికార కేంద్రీకరణ:**

భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ సందర్భంలో కొఠారి విమర్శించిన కేంద్ర పాలక మండలి లేదా ఎంపిక చేసిన సమూహంలో అధికార కేంద్రీకరణ మరియు నిర్ణయాలు తీసుకునే ప్రక్రియలు ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను ప్రభావితం చేస్తాయి.

3. **బహుళపార్టీ వ్యవస్థ:** అధికారం కోసం అనేక పార్టీలు పోటీపడే రాజకీయ వ్యవస్థ గురించి కొఠారి చర్చించారు. ప్రతిపక్షాల బలహీనత బలమైన ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియకు అవసరమైన వైవిధ్యాన్ని, ప్రాతినిధ్యాన్ని దెబ్బతీస్తుంది.

4. **ఎన్నికల అవకతవకలు:** కొఠారి చర్చించినట్లుగా నిష్పాక్షిక, పారదర్శక ఎన్నికల పద్ధతులకు దూరాలు. అన్యాయమైన పద్ధతులు, తారుమారు లేదా అవకతవకలు వంటి సమస్యలు ప్రతిపక్షాల ప్రభావాన్ని మరియు ప్రజాస్వామ్య విలువలను దెబ్బతీస్తాయి.

5. **లౌకికవాదం:** రాజ్యం నుంచి మతాన్ని వేరుచేయడం సహా కొఠారి ప్రతిపాదించిన రాజకీయ సూత్రం. ఇది విభిన్న మత మరియు సాంస్కృతిక సమూహాల ప్రయోజనాలను పరిగణనలోకి తీసుకునే సమ్మిళిత పాలనను ప్రోత్సహిస్తుంది.

6. **సాంస్కృతిక బహుళత్వం:** విభిన్న సాంస్కృతిక అస్తిత్వాలను గుర్తించడం మరియు గౌరవించడం, ఈ భావనను కొఠారి ప్రపంచ సందర్భానికి విస్తరించారు. బహుళ సమాజాలలో ప్రజాస్వామిక విలువలను నిలబెట్టడానికి సాంస్కృతిక వైవిధ్యం మరియు ప్రపంచీకరణను సమతుల్యం చేయడం చాలా ముఖ్యం.

7. **క్లయింటెలిజం:** పోషకుడు-క్లయింట్ సంబంధాలు మరియు రాజకీయాలలో అవినీతితో ముడిపడి ఉన్న కొఠారి చర్చించిన ఒక అభ్యాసం. ఇది ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలను వక్రీకరిస్తుంది, జవాబుదారీతనంతో రాజీపడుతుంది మరియు ప్రజా ప్రయోజనాలకు ఉపయోగపడని నిర్ణయాలకు దారితీస్తుంది.

8. **గ్లోబల్ గవర్నెన్స్:** ప్రపంచీకరణకు సంబంధించిన ఒక భావన, ఇది ప్రపంచ సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి అంతర్జాతీయ సహకారం మరియు సమన్వయాన్ని కలిగి ఉంటుంది. కొఠారీ అంతర్దృష్టులు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలు మరియు జాతీయ స్వయంప్రతిపత్తిపై ప్రపంచ పాలన యొక్క ప్రభావాన్ని విస్తరించాయి.

1.8 ప్రశ్నలు:

1. రజని కొఠారి యొక్క ప్రజాస్వామిక విలువల భావనలను విపులంగా వివరించండి మరియు ఈ క్షీణతకు దోహదపడే అంశాలు మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలనపై వాటి ప్రభావాలను చర్చించండి.

2. ప్రజాస్వామ్యాన్ని రూపొందించడంలో రాజకీయ ప్రముఖుల పాత్రపై కొఠారీ పరిశీలనను పరిశీలించండి
3. భారత ప్రజాస్వామ్యంపై ప్రతిపక్షాల బలహీనత ప్రభావంపై కొఠారి పరిశీలనలను విమర్శనాత్మకంగా అంచనా వేయండి.
4. ఫెడరలిజం మరియు ప్రాంతీయ రాజకీయాలపై కొఠారి అభిప్రాయాలను చర్చించండి
5. సమకాలీన ప్రజాస్వామిక సవాళ్లకు కొఠారి అంతర్దృష్టులను వర్తింపజేయండి

1.9 రిఫరెన్సులు:

1. Kothari, Rajni "Politics in India" Orient BlackSwan, 1970.
2. Chatterjee, Partha% "State and Politics in Indiaz" Oxford University Press, 1997.
3. Chandra, Bipan et al "India's Struggle for Independence" Penguin Random House, 1989.
4. Kothari, Rajni "Democracy in India" Oxford University Press, 1970.
5. Jayal, Niraja Gopal, and Pratap Bhanu Mehta (eds%.). "The Oxford Companion to Politics in India" Oxford University Press, 2010.

పాఠం -2

నియో-ట్రెడిషనల్ ఫ్రేమ్‌వర్క్‌లో ఆషిస్ నంది యొక్క దృక్పథాలను అన్వేషించడం

2.0 లక్ష్యాలు :

ఈ యూనిట్ చదివిన తరువాత మీరు వీటిని చేయగలరు

1. వ్యక్తిగత హక్కులు మరియు పరిమిత ప్రభుత్వం వంటి ఉదారవాదం యొక్క ప్రాథమిక సూత్రాలను గ్రహించగలరు, రాజకీయ అవగాహనను పెంపొందించగలరు.
2. ఉదారవాదంపై ఆషిస్ నంది యొక్క నయా-సంప్రదాయ దృక్పథాన్ని అన్వేషించండి, విమర్శనాత్మక ఆలోచనను ప్రోత్సహించడం మరియు రాజకీయ సిద్ధాంతాలపై సూక్ష్మ అవగాహన.
3. సంప్రదాయం మరియు ఉదారవాదం మధ్య పరస్పర చర్యను పరిశీలించండి, విభిన్న దృక్పథాలు మరియు రాజకీయ ఆలోచన యొక్క సంక్లిష్టతల పట్ల ప్రశంసను పెంపొందించగలరు.
4. సంక్లిష్ట గ్రంథాలను విమర్శనాత్మకంగా మదింపు చేసే సామర్థ్యాన్ని పెంపొందించుకోండి, సైద్ధాంతిక భావనలను అర్థం చేసుకోవడంలో మరియు సంశ్లేషణ చేయడంలో విశ్లేషణాత్మక నైపుణ్యాలను పెంపొందించుగలరు.
5. విభిన్న రాజకీయ సిద్ధాంతాలు మరియు దృక్పథాలపై గౌరవప్రదమైన చర్చను ప్రోత్సహించడం ద్వారా తరగతి చర్చల ద్వారా సమర్థవంతమైన కమ్యూనికేషన్ నైపుణ్యాలను పెంపొందించుకోండి.

పాఠ్యాంశ విషయక్రమం

2.0 లక్ష్యాలు

2.1 పరిచయం

2.2 ఆషిస్ నంది నేపథ్యం మరియు రాజకీయ మనస్తత్వ శాస్త్రానికి ప్రధాన సహకారం యొక్క సంక్షిప్త అవలోకనం

2.3 ఆషిస్ నంది పొలిటికల్ సైకాలజీలోని కీలక భావనలను అర్థం చేసుకోండి.

2.4 నంది ఆలోచనలను నయా సంప్రదాయ విధానంలో ఎలా విలీనం చేయవచ్చో విశ్లేషించండి

2.5 నియో-ట్రెడిషనల్ విధానం యొక్క నిర్వచనం మరియు దాని ముఖ్య లక్షణాలు

2.6 రాజకీయాల యొక్క సాంస్కృతిక మరియు మానసిక అంశాలకు ప్రాధాన్యత

2.7 ఆధునికత, పాశ్చాత్య కేంద్రీకృత దృక్పథాలపై నంది విమర్శను అన్వేషించడం.

2.8 నంది పనిలో కీలక భావనలు

2.9 సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత

2.10 నయా సంప్రదాయవాదంతో సంబంధం ఉన్న కీలక ఆలోచనాపరుల గుర్తింపు
2.11 సమకాలీన ఆలోచనలో నయా-సంప్రదాయవాదం
2.12 రాజకీయాలు, సంస్కృతి మరియు సామాజిక నిర్మాణాలు వంటి వివిధ రంగాలలో నయా-సంప్రదాయ భావాల అనువర్తనం
2.13 గ్లోబలైజేషన్ నేపథ్యంలో సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించాల్సిన ఆవశ్యకతను చర్చిస్తూ..
2.14 నంది ఆలోచనలను నయా సంప్రదాయవాదంలో విలీనం చేయడం
2.15 నంది మరియు నయా-సంప్రదాయవాదం మధ్య సారూప్యతలు
2.16 సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సమతుల్యతను నొక్కి చెబుతూ, నయా-సంప్రదాయ విధానం
2.17 యొక్క అవలోకనం
2.18 ముగింపు
2.19 సాంకేతిక పదాలు
2.20 ప్రశ్నలు
2.21 రిఫరెన్సులు

2.1 పరిచయం:

గ్లోబలైజేషన్ యొక్క పరివర్తన శక్తుల నేపథ్యంలో సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత యొక్క సామరస్యపూర్వక సమ్మేళనాన్ని కోరుకునే డైనమిక్ ఫ్రేమ్వర్క్ను నియో-ట్రెడిషనల్ అప్రోచ్ ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. సమాజాలు తమ సాంస్కృతిక మూలాలను విడిచిపెట్టకుండా పరిణామం చెందగలవనే గుర్తింపు ఈ విధానం యొక్క కేంద్రబిందువు, మరియు ఈ పాఠం అషిస్ నంది యొక్క లోతైన ఆలోచనలు నయా-సంప్రదాయవాద సిద్ధాంతాలతో ఎలా సరిపోలుతాయో మరియు సుసంపన్నం చేస్తాయో అన్వేషిస్తుంది. ప్రముఖ భారతీయ రాజకీయ మనస్తత్వవేత్త, తత్వవేత్త మరియు సాంస్కృతిక విమర్శకుడు అయిన ఆషిస్ నంది వలసవాదం యొక్క మానసిక పరిణామాలను మరియు సంప్రదాయం మరియు ఆధునికతను నావిగేట్ చేయడం యొక్క సంక్లిష్టతలను అర్థం చేసుకోవడానికి గణనీయమైన కృషి చేశారు. అతని రచన, ముఖ్యంగా "ది ఇంటిమేట్ ఎనిమీ", సరళమైన బైనరీలను దాటి, విభిన్న సాంస్కృతిక అంశాల సూక్ష్మ సమ్మేళనాన్ని స్వీకరించే నయా-సంప్రదాయవాద దృక్పథానికి పునాది వేసింది. అషిస్ నంది నేపథ్యం మరియు రాజకీయ మనస్తత్వ శాస్త్రానికి ప్రధాన సహకారం యొక్క అన్వేషణతో పాఠం ప్రారంభమవుతుంది, నియో-ట్రెడిషనల్ అప్రోచ్ పై అతని ప్రభావం గురించి సందర్భోచిత అవగాహనను అందిస్తుంది. అక్కడి నుంచి నంది రాజకీయ మనస్తత్వశాస్త్రంలోని కీలక భావనలను, సమకాలీన ఆలోచనల్లో ఆయన ఆలోచనల సంక్లిష్టతలను, వాటి ఔచిత్యాన్ని వెలికితీస్తాం. సంప్రదాయం, ఆధునికత మధ్య సమతుల్యతను నొక్కి చెబుతూ నంది ఆలోచనలు నియో-ట్రెడిషనల్ అప్రోచ్ లో ఎలా కలిసిపోతాయో ఈ పాఠం విశ్లేషిస్తుంది. ఇటీవలి ధోరణులను పరిశీలించడం ద్వారా, సాంస్కృతిక పరిరక్షణ, సమాజ నిమగ్నత మరియు సాంస్కృతిక సజాతీయాకరణకు ప్రతిఘటనపై వారి దృక్పథాలకు ఆధారమైన భాగస్వామ్య సూత్రాలపై వెలుగునిస్తూ, నయా-సంప్రదాయవాదం యొక్క విస్తృత చర్చతో నంది యొక్క అంతర్దృష్టుల సమ్మేళనాన్ని మేము అన్వేషిస్తాము. పాఠం అంతటా, మనం మానసిక రాజకీయాలు, ప్రత్యామ్నాయ ఆధునికతలు మరియు రాజకీయ దృగ్విషయాల యొక్క మానసిక కోణాలను నావిగేట్ చేస్తాము, సాంప్రదాయం మరియు ఆధునికతపై అభివృద్ధి చెందుతున్న

చర్చను నంది ఆలోచనలు ఎలా రూపొందిస్తాయనే దానిపై సమగ్ర అవగాహనను పొందుతాము. మేము ఈ మేధో ప్రయాణాన్ని ప్రారంభిస్తున్నప్పుడు, నియో-ట్రెడిషనల్ అప్రోచ్ యొక్క డైనమిక్ ఫ్రేమ్‌వర్క్‌లో ఆషిస్ నంది యొక్క జ్ఞానం ద్వారా మార్గనిర్దేశం చేయబడిన సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్యను అన్వేషించడానికి మేము మిమ్మల్ని ఆహ్వానిస్తున్నాము.

2.2 ఆషిస్ నంది నేపథ్యం మరియు రాజకీయ మనస్తత్వ శాస్త్రానికి ప్రధాన సహకారం యొక్క సంక్షిప్త అవలోకనం.

భారతదేశంలో 1937 లో జన్మించిన ఆషిస్ నంది ప్రసిద్ధ రాజకీయ మనస్తత్వవేత్త, సామాజిక సిద్ధాంతకర్త మరియు సాంస్కృతిక విమర్శకుడు, అతని మేధో సహకారం మనస్తత్వశాస్త్రం, సంస్కృతి మరియు రాజకీయాల మధ్య సంక్లిష్టమైన సంబంధాలపై మన అవగాహనపై లోతైన ప్రభావాన్ని చూపింది. అలహాబాద్ విశ్వవిద్యాలయం నుండి మనస్తత్వశాస్త్రంలో మాస్టర్స్ డిగ్రీని పొందడం ద్వారా నంది తన విద్యా ప్రయాణాన్ని ప్రారంభించాడు, తరువాత ఢిల్లీ విశ్వవిద్యాలయంలో డాక్టోరల్ విద్యను అభ్యసించాడు. మనస్తత్వశాస్త్రంలో అతని నేపథ్యం అతని ప్రభావవంతమైన పనిని వర్గీకరించే బహుళ క్రమశిక్షణా విధానానికి పునాది వేసింది. రాజకీయ మనస్తత్వ శాస్త్రానికి నంది చేసిన ప్రధాన రచనలలో ఒకటైన “ది ఇంటిమేట్ ఎనిమీ” (1983)లో పొందుపరచబడింది. ఈ అద్భుతమైన పుస్తకంలో, నంది వలసవాదం యొక్క శాశ్వత మానసిక పరిణామాలను అన్వేషిస్తుంది, వలసవాదులు మరియు వలసవాదులు అనుభవించిన అంతర్గత అణచివేత రూపాలపై అంతర్‌దృష్టులను అందిస్తుంది. వలసవాద అనుభవం వల్ల కలిగే సాంస్కృతిక సంఘర్షణలు మరియు మానసిక క్షోభను లోతుగా పరిశీలించడం ద్వారా, నంది అధికార డైనమిక్స్ మరియు రాజకీయ ప్రవర్తనపై ప్రస్తుత పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత దృక్పథాలను సవాలు చేస్తుంది, దీని ద్వారా వలసానంతర సమాజాలను విశ్లేషించడానికి ఒక ప్రత్యేకమైన దృష్టిని అందిస్తుంది. ఆధునికత, పాశ్చాత్య అభివృద్ధి నమూనాలను విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించడానికి కూడా నంది మేధోపరమైన అన్వేషణలు విస్తరించాయి. సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని పరిరక్షించడానికి, సమాజాల సజాతీయీకరణను ప్రతిఘటించడానికి నిబద్ధతతో ఆయన విమర్శ పాతుకుపోయింది. సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సంబంధాన్ని మరింత సూక్ష్మంగా అర్థం చేసుకోవడానికి నంది వాదిస్తాడు, ఆధునిక పురోగతితో సాంప్రదాయ విలువల సహజీవనాన్ని అనుమతించే సమగ్ర విధానానికి అనుకూలంగా ద్వంద్వ దృక్పథాన్ని తిరస్కరిస్తాడు. తన అకడమిక్ రచనలకు మించి, అషిస్ నంది సమకాలీన సామాజిక-రాజకీయ సమస్యలపై బహిరంగ చర్చలో చురుకుగా పాల్గొనడంలో ప్రసిద్ధి చెందాడు. అతని అంతర్‌దృష్టులను పోస్ట్ కాలనీయల్ అధ్యయనాలు, రాజకీయ మనస్తత్వశాస్త్రం మరియు సాంస్కృతిక సిద్ధాంతంలో ప్రతిధ్వనించాయి, స్థాపించబడిన నమూనాలను సవాలు చేశాయి మరియు విభిన్న సమాజాల జీవిత అనుభవాల ఆధారంగా ప్రత్యామ్నాయ దృక్పథాలను అందించాయి. సంక్షిప్తంగా, మనస్తత్వశాస్త్రంలో ఆషిస్ నంది యొక్క నేపథ్యం వలసవాదం, సాంస్కృతిక వైవిధ్యం మరియు సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య పరస్పర చర్య యొక్క మానసిక కోణాలపై అతని బహుళ క్రమశిక్షణ అన్వేషణకు పునాది వేసింది. అతని ప్రతిభావవంతమైన పని రాజకీయ మనస్తత్వశాస్త్రం మరియు అంతకు మించి చర్చలను రూపొందిస్తూనే ఉంది, స్థాపించబడిన కథనాలను పునఃపరిశీలించడానికి మరియు మానవ ప్రవర్తన మరియు సమాజం గురించి మరింత సమగ్ర అవగాహనను స్వీకరించడానికి పండితులను మరియు ఆలోచనాపరులను ప్రేరేపిస్తుంది.

2.3 ఆషిస్ నంది పొలిటికల్ సైకాలజీలోని కీలక భావనలను అర్థం చేసుకోండి.

ప్రముఖ భారతీయ రాజకీయ మనస్తత్వవేత్త మరియు సామాజిక సిద్ధాంతకర్త అయిన ఆషిస్ నంది రాజకీయ మనస్తత్వ శాస్త్రానికి తన విలక్షణమైన కృషికి ప్రసిద్ధి చెందారు. అతని రచన యొక్క మూలం "ది ఇంటిమేట్ ఎనిమీ" అనే భావన, దీనిలో అతను వలసవాదం యొక్క శాశ్వత మానసిక ప్రభావాలను అన్వేషిస్తాడు, వలసవాదులు మరియు వలసవాదులపై అణచివేత యొక్క అంతర్గత రూపాలను పరిశీలిస్తాడు. సంప్రదాయానికి, ఆధునికతకు మధ్య ఉన్న చలనశీలతను సూక్ష్మంగా అన్వేషించడం, సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని గౌరవించే, జరుపుకునే సమైక్యతను ప్రతిపాదించడం ద్వారా ద్వంద్వత్వాన్ని సవాలు చేయడం నంది పాండిత్యం. అభివృద్ధి మరియు ఆధునికత యొక్క పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత నమూనాలపై విమర్శ, వైవిధ్యమైన సాంస్కృతిక సంప్రదాయాల గుర్తింపు కోసం వాదించడం అతని ప్రసంగానికి కేంద్ర బిందువు. పొలిటికల్ సైకాలజీతో నంది నిమగ్నత రాజకీయ ప్రవర్తన మరియు అధికార డైనమిక్స్ యొక్క మానసిక కోణాలపై వెలుగునిస్తుంది, సమాజంలో సామూహిక మానసిక స్థితికి అధికార నిర్మాణాలు ఎలా దోహదం చేస్తాయో నొక్కి చెబుతుంది. అంతేకాక, అతను రాజకీయ మనస్తత్వశాస్త్రంలో పాశ్చాత్య సిద్ధాంతాల ఆధిపత్యాన్ని ఎదుర్కొంటాడు, పాశ్చాత్యేతర దృక్పథాలు మరియు స్వదేశీ జ్ఞానాన్ని చేర్చాలని వాదించాడు. లౌకికవాదాన్ని, బహుళత్వాన్ని, ముఖ్యంగా భారతీయ సమాజ నేపథ్యంలో నంది విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించి, మరింత సమ్మిళితమైన మరియు సందర్భోచితంగా సంబంధిత వివరణను కోరాడు. నిర్మాణాత్మక అసమ్మతిని చైతన్యవంతమైన ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడంలో కీలకమైన అంశంగా ప్రోత్సహించడం, అసమ్మతి మరియు అసమ్మతి ప్రజా చర్చను సుసంపన్నం చేయడానికి దోహదం చేస్తాయని నొక్కిచెప్పడం అతని రచనలో గుర్తించదగిన అంశం. చివరగా, నంది మానసిక రాజకీయాల భావనను పరిచయం చేస్తాడు, రాజకీయ చర్యలు మరియు నిర్ణయాలను ప్రభావితం చేసే భావోద్వేగ మరియు మానసిక కారకాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి రాజకీయ విశ్లేషణను విస్తరిస్తాడు. మొత్తంమీద, నంది యొక్క రాజకీయ మనస్తత్వశాస్త్రం సంస్కృతి, రాజకీయాలు మరియు వ్యక్తిగత మనస్తత్వం మధ్య సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్య యొక్క సమగ్ర అవగాహనను కలిగి ఉంటుంది, సాంప్రదాయిక దృక్పథాలను సవాలు చేస్తుంది మరియు మరింత సమ్మిళిత మరియు వైవిధ్యమైన విధానాన్ని సమర్థిస్తుంది.

2.4 నంది ఆలోచనలను నయా సంప్రదాయ విధానంలో ఎలా విలీనం చేయవచ్చో విశ్లేషించండి.

సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సమతుల్యతను కోరుకునే నియో-సంప్రదాయ విధానంలో ఆశిస్ నంది ఆలోచనలను అర్థవంతంగా విలీనం చేయవచ్చు. సాంస్కృతిక వైవిధ్యానికి, ప్రత్యేక అస్తిత్వాల పరిరక్షణకు నంది ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత ఆధునికీకరణ నేపథ్యంలో సాంస్కృతిక మూలాలను కాపాడుకోవాలనే నయా సంప్రదాయ లక్ష్యానికి అనుగుణంగా ఉంది. పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత అభివృద్ధి నమూనాలపై నంది యొక్క విమర్శ సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని వదులుకోవాల్సిన అవసరం ఉండకూడదనే నయా-సంప్రదాయ భావనకు అనుగుణంగా ఉంది. నంది యొక్క అంతర్దృష్టులను చేర్చడం ద్వారా, నియో-సంప్రదాయ విధానం అభివృద్ధి గురించి మరింత సందర్భోచితంగా సున్నితమైన మరియు సాంస్కృతికంగా అవగాహన కలిగిన అవగాహనను ప్రోత్సహిస్తుంది. సంప్రదాయానికి, ఆధునికతకు మధ్య ఉన్న సంబంధాన్ని నంది సునిశితంగా అన్వేషించడం నయా సంప్రదాయ దృక్పథానికి తోడ్పడుతుంది. సంప్రదాయాన్ని, ఆధునికతను పరస్పర విరుద్ధ శక్తులుగా

చూడకుండా, రెండింటి విలువను గౌరవించే సమైక్యతను నంది సూచిస్తున్నారు. ఇది నయా-సంప్రదాయ విధానంతో ప్రతిధ్వనిస్తుంది, ఇది ఆధునిక పురోగతులు సాంప్రదాయ విలువలతో సామరస్యంగా సహజీవనం చేసే సంశ్లేషణను కోరుకుంటుంది. నంది ఆలోచనలను అవలంబించడం ద్వారా, నయా-సంప్రదాయ చట్రం సాంస్కృతిక పునాదులు దెబ్బతినకుండా పురోగతిని స్వీకరించే మార్గాన్ని నావిగేట్ చేయవచ్చు. ఇంకా, పాశ్చాత్యేతర దృక్పథాల కోసం నంది యొక్క వాదన మరియు స్వదేశీ జ్ఞానాన్ని చేర్చడం విభిన్న ప్రపంచ దృక్పథాలపై నయా-సంప్రదాయ ప్రాధాన్యతకు అనుగుణంగా ఉంటుంది. రాజకీయ మరియు సామాజిక దృగ్విషయాలపై మరింత సమ్మిళిత అవగాహన కోసం నంది ఇచ్చిన పిలుపును చేర్చడం ద్వారా, సుస్థిర మరియు సాంస్కృతిక ఆధారిత అభివృద్ధి వ్యూహాలను రూపొందించడంలో దేశీయ జ్ఞానం యొక్క విలువను గుర్తిస్తూ, నయా-సంప్రదాయ విధానం దాని దృక్పథాన్ని సుసంపన్నం చేస్తుంది. రాజకీయ ప్రవర్తన యొక్క మానసిక కోణాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని నంది యొక్క మానసిక రాజకీయ భావన కూడా నయా-సంప్రదాయ విధానాన్ని మెరుగుపరుస్తుంది. సామాజిక చలనశీలతను ప్రభావితం చేసే భావోద్వేగ మరియు మానసిక కారకాలను అంగీకరించడం ద్వారా, ఒక నయా-సంప్రదాయ ఫ్రేమ్వర్క్ అభివృద్ధి యొక్క మానవ అంశాలను బాగా పరిష్కరించగలదు, సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన సందర్భంలో వ్యక్తుల శ్రేయస్సును పరిగణనలోకి తీసుకునే మరింత సమగ్ర విధానాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. సంక్షిప్తంగా, ఆషిస్ నంది యొక్క ఆలోచనలను నయా-సంప్రదాయ విధానంలోకి అనుసంధానించడం రెండవదాన్ని మరింత సాంస్కృతికంగా సమ్మిళితమైన, సమ్మిళిత మరియు మానసికంగా అవగాహన కలిగిన దృక్పథంతో సుసంపన్నం చేస్తుంది. ఈ సంశ్లేషణ సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని గౌరవించే, సంప్రదాయం యొక్క ప్రాముఖ్యతను గుర్తించే మరియు ఆధునికతతో సమతుల్య సహజీవనాన్ని పెంపొందించే అభివృద్ధి నమూనాను అనుమతిస్తుంది.

2.5 నియో-ట్రెడిషనల్ విధానం యొక్క నిర్వచనం మరియు దాని ముఖ్య లక్షణాలు.

చారిత్రక కొనసాగింపు మరియు సమకాలీన పురోగతి రెండింటి ప్రాముఖ్యతను అంగీకరిస్తూ, సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సమతుల్య సమ్మేళనాన్ని కోరుకునే దృక్పథం నయా-సంప్రదాయ విధానం. ఇది వేగవంతమైన సామాజిక, ఆర్థిక మరియు సాంస్కృతిక మార్పుల వల్ల ఎదురయ్యే సవాళ్లకు ప్రతిస్పందనను సూచిస్తుంది, ఆధునిక అభివృద్ధి అంశాలను స్వీకరించేటప్పుడు సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించే మధ్యస్థాయిని నావిగేట్ చేయడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. నయా-సంప్రదాయ విధానం సాంస్కృతిక గుర్తింపు మరియు సంప్రదాయాల పరిరక్షణకు బలమైన ప్రాధాన్యత ఇస్తుంది. చారిత్రక ఆచారాలు, నమ్మకాలు, ఆచారాల విలువను సమాజ గుర్తింపులో ముఖ్యమైన భాగాలుగా గుర్తిస్తుంది. సంప్రదాయాన్ని, ఆధునికతను పరస్పరం ప్రత్యేకమైనవిగా చూడడానికి బదులుగా, నయా-సంప్రదాయ విధానం ఈ అంశాలను ఏకీకృతం చేయడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. ఇది ఆధునిక పురోగతికి అనుగుణంగా సాంప్రదాయ విలువలు మరియు పద్ధతులను స్వీకరించే డైనమిక్ సహజీవనాన్ని సూచిస్తుంది. పరిష్కారాలు మరియు అభివృద్ధి వ్యూహాలు ఒక సమాజం లేదా సమాజం యొక్క నిర్దిష్ట సాంస్కృతిక, సామాజిక మరియు చారిత్రక సందర్భానికి అనుగుణంగా ఉండాలని గుర్తించడం ద్వారా నయా-సంప్రదాయ విధానం సందర్భోచితంగా సున్నితంగా ఉంటుంది. ఇది విభిన్న సందర్భాలకు సరిపోని ఒక-పరిమాణం-సరిపోయే-అన్ని విధానాలను వ్యతిరేకిస్తుంది. ఈ విధానం తరచుగా స్థానిక సమాజాలతో చురుకైన భాగస్వామ్యం మరియు నిమగ్నతను కలిగి ఉంటుంది. నిర్ణయాలు తీసుకునే ప్రక్రియలు సమ్మిళితంగా ఉంటాయి, విధానాలు మరియు

అభివృద్ధి కార్యక్రమాలను రూపొందించడంలో కమ్యూనిటీ సభ్యులకు ఒక పాత్రను కలిగి ఉండటానికి అనుమతిస్తుంది. పర్యావరణ మరియు సామాజిక సుస్థిరతతో ఆర్థిక పురోగతిని సమతుల్యం చేయడమే లక్ష్యంగా నయా-సంప్రదాయ విధానం సుస్థిర అభివృద్ధికి విలువ ఇస్తుంది. ఇది దీర్ఘకాలిక శ్రేయస్సును పెంపొందించేటప్పుడు అనియంత్రిత ఆధునికీకరణ యొక్క ప్రతికూల పరిణామాలను నివారించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. వేగవంతమైన ప్రపంచీకరణతో సంభవించే సంస్కృతుల సజాతీయీకరణను నయా-సంప్రదాయవాదం నిరోధిస్తుంది. ప్రపంచ ఒత్తిళ్ల నేపథ్యంలో సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని, ప్రత్యేకమైన స్థానిక అస్తిత్వాలను పరిరక్షించాలని ఇది వాదిస్తుంది. నయా-సంప్రదాయ విధానంలో తరచుగా పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత అభివృద్ధి నమూనాల పట్ల విమర్శనాత్మక వైఖరి ఉంటుంది. ఇది పురోగతికి ప్రామాణికంగా పాశ్చాత్య విలువలు మరియు పద్ధతులను విధించడాన్ని సవాలు చేస్తుంది, అభివృద్ధి గురించి మరింత సమ్మిళిత మరియు వైవిధ్యమైన అవగాహనను సమర్థిస్తుంది. మొత్తమ్మీద, నయా-సంప్రదాయ విధానం సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సమతుల్యతను సాధించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది, అభివృద్ధి స్థానిక సందర్భాలలో పాతుకుపోవాలని మరియు విభిన్న సమాజాల అవసరాలు మరియు ఆకాంక్షలకు ప్రతిస్పందించాలని గుర్తిస్తుంది.

రాజకీయాలలో నయా-సంప్రదాయవాదం ఒక సున్నితమైన మరియు అనుకూలమైన విధానానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది, ఇది సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత యొక్క సామరస్యపూర్వక ఏకీకరణను కోరుకుంటుంది, సమకాలీన పురోగతి యొక్క ఎంపిక చేసిన అంశాలను స్వీకరిస్తూనే చారిత్రక కొనసాగింపు యొక్క విలువను అంగీకరిస్తుంది. ఈ దృక్పథం సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య తరచుగా ప్రదర్శించబడే స్పష్టమైన ద్వంద్వత్వాన్ని సవాలు చేస్తుంది, సమాజాలు వారి సాంస్కృతిక మూలాలను పూర్తిగా విస్మరించకుండా అభివృద్ధి చెందగలవని నొక్కి చెప్పింది.

రాజకీయ రంగంలో నయా-సంప్రదాయవాదం యొక్క నిర్వచనానికి ఈ క్రింది ముఖ్య అంశాలు దోహదం చేస్తాయి:

1. సమతుల్య సంశ్లేషణ: సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సమతుల్య సంశ్లేషణ కోసం నియో-సంప్రదాయవాదం సూచిస్తుంది. ఈ శక్తులను అంతర్లీనంగా పరస్పర విరుద్ధంగా చూడటానికి బదులుగా, ఈ విధానం సాంప్రదాయిక విలువలను ఆధునిక పురోగతితో ఆలోచనాత్మకంగా మిళితం చేసి, పాతుకుపోయిన మరియు అనుకూలమైన సామాజిక-రాజకీయ చట్రాన్ని పెంపొందించే డైనమిక్ సమతుల్యతను కోరుకుంటుంది.

2. సాంస్కృతిక పరిరక్షణ: నయా సంప్రదాయవాదం సాంస్కృతిక అస్తిత్వ పరిరక్షణకు ప్రాధాన్యమిస్తుంది. ఒక సమాజం యొక్క గొప్పదనం దాని సాంస్కృతిక వైవిధ్యం మరియు వారసత్వంలో ఉందని ఇది గుర్తిస్తుంది. ఆధునికతను స్వీకరించడం అంటే సాంస్కృతిక సంప్రదాయాలను పూర్తిగా విడిచిపెట్టడం కాదని, సాంస్కృతిక నిర్మాణాన్ని గౌరవించే మరియు నిలబెట్టే ఎంపిక చేసిన విలీనం అని నయా-సంప్రదాయవాదులు వాదిస్తున్నారు.

3. అడాప్టివ్ ట్రెడిషన్: నియో-ట్రెడిషియలిజం సంప్రదాయాన్ని ఒక డైనమిక్ మరియు అడాప్టివ్ శక్తిగా

భావిస్తుంది. చారిత్రిక ఆచారాలకు కఠినమైన కట్టుబడి ఉండటాన్ని సమర్థించడానికి బదులుగా, ఈ విధానం సమాజాలు అభివృద్ధి చెందుతున్న పరిస్థితులకు ప్రతిస్పందనగా వారి సంప్రదాయాలను సృజనాత్మకంగా తిరిగి అర్థం చేసుకోవడానికి ప్రోత్సహిస్తుంది. అనుకూల సంప్రదాయం సమకాలీన సవాళ్లను ఎదుర్కోవడంలో స్థితిస్థాపకత మరియు ఔచిత్యాన్ని పెంపొందిస్తూ కొనసాగింపును అనుమతిస్తుంది.

4. స్థానిక సందర్భ సున్నితత్వం: నియో-సంప్రదాయవాదం యొక్క ప్రత్యేక లక్షణం స్థానిక సందర్భ సున్నితత్వానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం. వివిధ వర్గాల విశిష్ట చారిత్రక, సామాజిక, సాంస్కృతిక సందర్భాలను గౌరవిస్తూ, రాజకీయ సవాళ్లకు పరిష్కారాలు సందర్భోచితంగా ఉండాలని గుర్తించింది. ఇది వివిధ సమాజాల విభిన్న అవసరాలను పరిగణనలోకి తీసుకోని సార్వజనీనీకరణ విధానాలకు విరుద్ధంగా ఉంటుంది.

5. కమ్యూనిటీ ఎంగేజ్ మెంట్: నయా సంప్రదాయవాదం రాజకీయ ప్రక్రియల్లో కమ్యూనిటీ నిమగ్నతకు విలువనిస్తుంది. నిర్ణయం తీసుకోవడం అనేది స్థానిక కమ్యూనిటీల క్రియాశీలక భాగస్వామ్యంతో కూడిన సహకార ప్రయత్నంగా చూడబడుతుంది. ఈ భాగస్వామ్య విధానం రాజకీయ నిర్మాణాలు మరియు విధానాలు అవి ప్రభావితం చేసే ప్రజల విలువలు మరియు ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా ఉండేలా చూడటం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

6. సుస్థిర అభివృద్ధి: నయా సంప్రదాయవాదంలో సుస్థిరత అనేది కీలక సూత్రం. ఇది ఆర్థిక పురోగతిని మాత్రమే కాకుండా పర్యావరణ మరియు సామాజిక సుస్థిరతను కూడా పరిగణనలోకి తీసుకునే అభివృద్ధికి సమగ్ర విధానాన్ని కోరుతుంది. అనియంత్రిత ఆధునీకరణ ప్రతికూల పరిణామాలను కలిగిస్తుందనే అవగాహనను ఇది ప్రతిబింబిస్తుంది మరియు అభివృద్ధి దీర్ఘకాలిక శ్రేయస్సుకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి.

7. సాంస్కృతిక సజాతీయీకరణకు ప్రతిఘటన: నియో-సంప్రదాయవాదం తరచుగా ప్రపంచీకరణతో సంబంధం ఉన్న సాంస్కృతిక సజాతీయీకరణను ప్రతిఘటిస్తుంది. విభిన్న సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణలు సమాజాల చైతన్యానికి దోహదం చేస్తాయని మరియు ప్రగతికి ప్రతిరూపంగా ఏకవచన సాంస్కృతిక నమూనాను రుద్దడాన్ని ఇది వ్యతిరేకిస్తుంది.

సంక్షిప్తంగా, రాజకీయ సందర్భంలో నయా-సంప్రదాయవాదాన్ని నిర్వచించడంలో సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత, సాంస్కృతిక పరిరక్షణ, అనుకూల సంప్రదాయం, స్థానిక సందర్భ సున్నితత్వం, సమాజ నిమగ్నత, సుస్థిర అభివృద్ధి మరియు సాంస్కృతిక సజాతీయీకరణకు ప్రతిఘటన యొక్క సమతుల్య సంశ్లేషణకు దాని నిబద్ధతను గుర్తించడం ఉంటుంది. విభిన్న సమాజాలలో రాజకీయ సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి ఈ దృక్పథం సరళమైన మరియు సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను అందిస్తుంది.

2.6 రాజకీయాల యొక్క సాంస్కృతిక మరియు మానసిక అంశాలకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వండి.

రాజకీయాల యొక్క సాంస్కృతిక మరియు మానసిక అంశాలకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం ఆషిస్ నంది యొక్క రాజకీయ మనస్తత్వశాస్త్రంలో ఒక కీలక కోణం మరియు సంస్కృతి మరియు రాజకీయాల మధ్య సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్యను అర్థం చేసుకోవడంలో విస్తృత ధోరణులకు అనుగుణంగా ఉంటుంది. రాజకీయ

ప్రవర్తనలు, భావజాలాలు మరియు అధికార చలనశీలతను రూపొందించడంలో సాంస్కృతిక ప్రభావాలు మరియు మానసిక కారకాల ప్రాముఖ్యతను నంది రచన నొక్కి చెబుతుంది. ఈ ప్రాధాన్యతను హైలైట్ చేసే కొన్ని ముఖ్య అంశాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి.

రాజకీయాల సాంస్కృతిక నేపథ్యం:

రాజకీయ దృగ్విషయాలను అవి ఆవిష్కరించే సాంస్కృతిక సందర్భాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోకుండా వాటిని పూర్తిగా అర్థం చేసుకోలేమని నంది విధానం అంగీకరిస్తుంది. రాజకీయ విశ్వాసాలు మరియు చర్యలను రూపొందించడంలో సాంస్కృతిక నియమాలు, విలువలు మరియు సంప్రదాయాలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి.

శక్తి యొక్క మానసిక కోణాలు: వ్యక్తులు మరియు సమాజాలు శక్తి డైనమిక్స్‌ను ఎలా అంతర్గతం చేస్తాయో పరిశీలిస్తూ, శక్తి యొక్క మానసిక కోణాలను నంది అన్వేషిస్తుంది. రాజకీయ నిర్మాణాల యొక్క భావోద్వేగ మరియు మానసిక పరిణామాలను ఆయన రచన పరిశీలిస్తుంది, ఇది రాజకీయ మానసిక శాస్త్ర రంగానికి దోహదం చేస్తుంది.

వలసవాద వారసత్వం మరియు సాంస్కృతిక గుర్తింపు: “ది ఇంటిమేట్ ఎనిమీ” వంటి రచనలలో, నంది వలసవాదం యొక్క మానసిక పరిణామాలను విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలిస్తాడు, ఇది వలసవాదం మరియు వలసవాదుల సాంస్కృతిక గుర్తింపు మరియు మనస్తత్వంపై శాశ్వత ప్రభావాన్ని ఎలా మిగిల్చిందో హైలైట్ చేస్తుంది.

సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత: సాంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సంబంధాన్ని నంది అన్వేషించడం వేగవంతమైన సామాజిక మార్పుల నేపథ్యంలో వ్యక్తులు మరియు సమాజాలు ఎదుర్కొనే మానసిక సవాళ్లు మరియు అనుసరణలను నొక్కిచెబుతుంది. అభివృద్ధి చెందుతున్న సామాజిక-రాజకీయ భూభాగాలలో సాంప్రదాయ విలువలను గౌరవించే మరియు సమ్మిళితం చేసే విధానాన్ని అతను సమర్థిస్తాడు.

రాజకీయాల్లో విభిన్న దృక్పథాలు: రాజకీయాల అధ్యయనంలో విభిన్న దృక్పథాలను చేర్చాలని నంది రచనలు సూచిస్తున్నాయి. అతను పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత సిద్ధాంతాల ఆధిపత్యాన్ని సవాలు చేస్తాడు మరియు విభిన్న సాంస్కృతిక మరియు మానసిక సందర్భాల నుండి అంతర్దృష్టులను కలిగి ఉన్న మరింత బహుళత్వ అవగాహనను ప్రోత్సహిస్తాడు.

కల్చరల్ ఐడెంటిటీ అండ్ గ్లోబలైజేషన్: సంస్కృతుల సజాతీయీకరణకు వ్యతిరేకంగా వాదిస్తూ సాంస్కృతిక గుర్తింపుపై గ్లోబలైజేషన్ ప్రభావాన్ని నంది ప్రస్తావిస్తుంది. ప్రపంచీకరణ స్థాపిత సాంస్కృతిక నిబంధనలను సవాలు చేయడం లేదా క్షీణించడం ద్వారా వ్యక్తులు మరియు సమాజాల మానసిక శ్రేయస్సును ఎలా ప్రభావితం చేస్తుందో ఆయన హైలైట్ చేశారు.

నిర్మాణాత్మక అసమ్మతి మరియు ప్రజాస్వామ్యం: ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించే సాధనంగా నిర్మాణాత్మక అసమ్మతికి నంది ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత రాజకీయ భాగస్వామ్యం యొక్క మానసిక కోణాన్ని నొక్కిచెబుతుంది. అసమ్మతిని ఒక రాజకీయ చర్యగా మాత్రమే కాకుండా ఆరోగ్యకరమైన ప్రజాస్వామిక సమాజానికి దోహదపడే

మానసిక ప్రక్రియగా కూడా ఆయన చూస్తారు.

సంక్షిప్తంగా, రాజకీయాల యొక్క సాంస్కృతిక మరియు మానసిక అంశాలపై ఆషిస్ నంది యొక్క ప్రాధాన్యత సాంస్కృతిక సందర్భం, వ్యక్తిగత మనస్తత్వం మరియు రాజకీయ డైనమిక్స్ మధ్య సంక్లిష్టమైన సంబంధాలను గుర్తించడం ద్వారా రాజకీయ దృగ్విషయాల అవగాహనను సుసంపన్నం చేస్తుంది. ఈ దృక్పథం సంస్థాగత నిర్మాణాలు మరియు అధికార సంబంధాలపై మాత్రమే దృష్టి సారించే సాంప్రదాయ విశ్లేషణలకు అతీతంగా రాజకీయాల అధ్యయనానికి మరింత సమగ్రమైన మరియు సూక్ష్మమైన విధానానికి దోహదం చేస్తుంది.

2.7 ఆధునికత, పాశ్చాత్య కేంద్రీకృత దృక్పథాలపై నంది విమర్శను అన్వేషించడం.

ఆధునికత మరియు పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత దృక్పథాలపై ఆషిస్ నంది యొక్క విమర్శ అతని రచనలో ఒక ప్రధాన ఇతివృత్తం, పాశ్చాత్యీకరణ యొక్క సాంస్కృతిక, మానసిక మరియు సామాజిక పరిణామాలపై లోతైన ఆందోళనను ప్రతిబింబిస్తుంది. ఆధునికతతో ముడిపడి ఉన్న పురోగతి యొక్క ఆధిపత్య కథనాలను నంది సవాలు చేస్తుంది మరియు పాశ్చాత్యేతర సమాజాలపై దాని ప్రభావాన్ని హైలైట్ చేస్తుంది. ఆయన విమర్శలోని కీలక అంశాలు ఇలా ఉన్నాయి.

సంస్కృతులను సజాతీయీకరించే ఆధునికత ధోరణిని, విభిన్న సంప్రదాయాల గొప్ప సంపదను హరించడాన్ని నంది విమర్శించాడు. పాశ్చాత్య విలువలు మరియు నిబంధనలను విధించడం ప్రత్యేక సాంస్కృతిక గుర్తింపులు మరియు స్థానిక జ్ఞాన వ్యవస్థలను కోల్పోవటానికి దారితీస్తుందని అతను వాదించాడు. వలసవాద వారసత్వంపై తన అన్వేషణలో, పాశ్చాత్యీకరణ ప్రక్రియ తరచుగా వలస పాలనలో ప్రారంభమైందని నంది వాదించాడు. పాశ్చాత్య సంస్థలు, విద్య మరియు పాలనా వ్యవస్థలను రుద్దడం వలస సమాజాల మనస్తత్వంపై శాశ్వత ప్రభావాన్ని చూపింది, ఆధునికత గురించి వారి అవగాహనలను రూపొందించింది. పాశ్చాత్య విలువలను అవలంబించడం వల్ల పరాయితనం, అస్తిత్వ సంక్షోభం ఏర్పడుతుందని సూచిస్తూ, ఆధునికత యొక్క మానసిక పర్యవసానాలను నంది పరిశీలిస్తాడు. వ్యక్తులు తమ సాంప్రదాయ సాంస్కృతిక మూలాలకు మరియు రుద్దబడిన ఆధునిక ఆదర్శాలకు మధ్య దూరాన్ని ఎలా అనుభవిస్తారో ఆయన హైలైట్ చేస్తాడు. నంది పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత అభివృద్ధి నమూనాలను విమర్శిస్తాడు, అవి తరచుగా సంకుచిత ఆర్థిక సూచికలపై ఆధారపడి ఉన్నాయని మరియు సమాజాల సమగ్ర శ్రేయస్సును లెక్కించడంలో విఫలమవుతాయని వాదించాడు. స్థానిక సంప్రదాయాలను గౌరవించే అభివృద్ధికి మరింత సమ్మిళిత మరియు సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన విధానాన్ని ఆయన సూచిస్తారు. నంది ప్రకారం, ఆధునికత సాంప్రదాయ సమాజ మరియు సంఘీభావాన్ని దెబ్బతీసే సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉంది. సమాజాలు వ్యక్తిగత మరియు భౌతికవాద విలువలను అవలంబిస్తున్నప్పుడు, అనేక సాంప్రదాయ సమాజాల లక్షణాలైన సామూహిక గుర్తింపు మరియు పరస్పర మద్దతు యొక్క భావనను తగ్గించే ప్రమాదం ఉంది. సాంకేతిక నిర్ణయవాదాన్ని నంది సవాలు చేస్తాడు– సాంకేతిక పురోగతి తప్పనిసరిగా సామాజిక మెరుగుదలకు దారితీస్తుందనే నమ్మకం. సాంస్కృతిక, సామాజిక సందర్భాలను పరిగణనలోకి తీసుకోకుండా సాంకేతిక పురోగతిని గుడ్డిగా అన్వేషించడం ప్రతికూల పరిణామాలను కలిగిస్తుందని ఆయన వాదించారు. పాశ్చాత్యేతర సమాజాలు పాశ్చాత్య నమూనాలను గుడ్డిగా అనుసరించకుండానే ఆధునికతను తమ నిబంధనల మేరకు స్వీకరించవచ్చని సూచిస్తూ నంది "ప్రత్యామ్నాయ ఆధునికత" ఆలోచనను ప్రతిపాదించాడు. సంప్రదాయ విలువలను పరిరక్షిస్తూ, సమీకృతం

చేస్తూ ఆధునిక పద్ధతులను అవలంబించడం ఇందులో ఇమిడి ఉంటుంది. సాంస్కృతిక వైవిధ్యం, బహుళత్వం యొక్క ప్రాముఖ్యత నంది విమర్శకు కేంద్ర బిందువు. నిజమైన పురోగతి మానవ సంస్కృతుల వైవిధ్యాన్ని గౌరవించాలని, జరుపుకోవాలని, ఏ సార్వజనీకరణ ధోరణి అయినా ఈ గొప్పతనాన్ని అణచివేసే ప్రమాదం ఉందని ఆయన నొక్కి చెప్పారు. సారాంశంలో, ఆధునికత మరియు పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత దృక్పథాలపై ఆషిస్ నంది యొక్క విమర్శ అభివృద్ధికి మరింత సూక్ష్మమైన, సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన మరియు సందర్భోచిత అవగాహన కలిగిన విధానాన్ని కోరుతుంది. అతను ఆధిపత్య పాశ్చాత్య నమూనాల పునః మూల్యాంకనం మరియు సాంప్రదాయ సాంస్కృతిక విలువలను గౌరవించే మరియు సమ్మిళితం చేసే ఆధునికతకు వైవిధ్యమైన మార్గాలను గుర్తించడాన్ని ప్రోత్సహిస్తాడు.

2.8 నంది పనిలో కీలక భావనలు

"ఇంటిమేట్ ఎనిమీ": "ది ఇంటిమేట్ ఎనిమీ"లో, ఆషిస్ నంది వలసవాదం యొక్క మానసిక పర్యవసానాల యొక్క బలీయమైన అన్వేషణను అందిస్తుంది, ముఖ్యంగా అంతర్గత అణచివేత భావన మరియు వలసవాద వారసత్వం యొక్క శాశ్వత ప్రభావంపై దృష్టి పెడుతుంది. ఈ శీర్షిక వలసవాదం యొక్క ప్రభావాలకు లోతైన వ్యక్తిగత మరియు మానసిక కోణాన్ని సూచిస్తుంది, అది ఎలా చొరబడుతుందో మరియు వలసవాదులు మరియు వలసవాదులకు సన్నిహిత భాగంగా మారుతుందో నొక్కి చెబుతుంది.

అంతర్గత అణచివేత: వలసపాలనకు లోనైన వ్యక్తులు, సమాజాలు వలసవాదులు విధించిన విలువలు, నిబంధనలు, తీర్పులను అంతర్గతం చేసుకోవడానికి వస్తాయని సూచిస్తూ నంది అంతర్గత అణచివేత భావనను ప్రవేశపెడతాడు. ఈ అంతర్గతీకరణ కేవలం ఉపరితల స్థాయి అంగీకారం మాత్రమే కాదు, అణచివేతకు గురైనవారి మనస్తత్వంలో అణచివేతదారుడి దృక్పథాన్ని లోతుగా పొందుపరచడం.

సైకలాజికల్ ట్రామా: అణచివేత యొక్క అంతర్గతీకరణ వలసవాదులకు మానసిక క్షోభకు దారితీస్తుందని నంది వాదించాడు. విదేశీ సాంస్కృతిక విలువలను రుద్దడం మరియు స్వదేశీ పరిజ్ఞానం క్షీణించడం వలసవాదాన్ని అనుభవించే వారిలో అల్పత్వం, గుర్తింపు సంక్షోభం మరియు విచ్ఛిన్నమైన స్వీయ-ఇమేజ్కు దారితీస్తుంది.

సాంస్కృతిక విశ్వాసం కోల్పోవడం:

అంతర్గత అణచివేత సాంస్కృతిక విశ్వాసాన్ని కోల్పోవడానికి దోహదం చేస్తుందని నంది అభిప్రాయపడ్డారు. వలస ప్రజలు తమ స్వంత సంప్రదాయాలు, భాషలు మరియు జీవన విధానాలను తక్కువవిగా భావిస్తారు, ఇది వలస సంస్కృతి యొక్క ఔన్నత్యానికి అనుకూలంగా వారి సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని తిరస్కరించడానికి దారితీస్తుంది. వలసవాద వారసత్వం: వలసవాద ప్రభావం ప్రత్యక్ష పాలనా కాలాన్ని దాటి విస్తరించిందని నంది వాదించాడు.

రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తర్వాత కూడా వలసవాదం అనే మానసిక మచ్చలు కొనసాగుతూనే ఉన్నాయి. వలస పాలనలో స్థాపించబడిన నిర్మాణాలు, సిద్ధాంతాలు మరియు అధికార డైనమిక్స్ వలసవాదులు మరియు వలసవాదుల ఆలోచనలు మరియు ప్రవర్తనలను రూపొందిస్తూనే ఉన్నాయి.

సాంస్కృతిక సంకరీకరణ:

నంది సాంస్కృతిక సంకరీకరణ ఆలోచనను అన్వేషిస్తుంది, ఇక్కడ వలస జనాభా వారి సాంప్రదాయ సంస్కృతి మరియు ప్రవేశపెట్టిన వలస సంస్కృతి రెండింటితో సంక్లిష్టమైన, తరచుగా ద్వంద్వ సంబంధాన్ని అభివృద్ధి చేస్తుంది. ఈ సంకరీకరణ పరస్పర విరుద్ధమైన సాంస్కృతిక ప్రభావాల కలయిక నుండి ఉత్పన్నమయ్యే అంతర్గత సంఘర్షణను ప్రతిబింబిస్తుంది.

మనుగడ వ్యూహాలు:

అణచివేత యొక్క అంతర్గతీకరణ మనుగడ వ్యూహాల అభివృద్ధికి దారితీయవచ్చు. అణచివేత వ్యవస్థను నావిగేట్ చేయడానికి మరియు వలసవాద చట్రంలో ఆమోదాన్ని లేదా ప్రయోజనాన్ని పొందడానికి వలస వ్యక్తులు కొన్ని ప్రవర్తనలు, నమ్మకాలు లేదా విలువలను అవలంబించవచ్చు.

సైకో పొలిటిక్స్ ఆఫ్ రెసిస్టెన్స్:

రాజకీయ ప్రతిఘటన యొక్క మానసిక కోణాలను నొక్కి చెబుతూ, మానసిక రాజకీయాల భావనను నంది పరిచయం చేస్తుంది. అంతర్గత అణచివేత ఒక యుద్ధభూమిగా మారుతుంది, ఇక్కడ ప్రతిఘటన ఒక రాజకీయ చర్య మాత్రమే కాదు, సాంస్కృతిక గుర్తింపు మరియు స్వీయ-విలువను తిరిగి పొందడంతో కూడిన మానసిక ప్రక్రియ కూడా.

సంక్షిప్తంగా, "ది ఇంటిమేట్ ఎనిమీ" వలసవాదం యొక్క సంక్లిష్టమైన మానసిక పరిణామాలను పరిశీలిస్తుంది, వ్యక్తులు మరియు సమాజాల మనస్తత్వంపై అంతర్గత అణచివేత మరియు వలసవాదం యొక్క శాశ్వత వారసత్వం యొక్క లోతైన ప్రభావాన్ని ఆవిష్కరిస్తుంది. అధికారం, గుర్తింపు మరియు సంస్కృతి మధ్య సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్యపై నంది రచన వెలుగునిస్తుంది, చారిత్రక లొంగుబాటు యొక్క శాశ్వత ప్రభావాలను అర్థం చేసుకోవడానికి ఒక విమర్శనాత్మక కోణాన్ని అందిస్తుంది.

2.9 "సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత":

సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య పరస్పర చర్యపై అషిస్ నంది యొక్క దృక్పథాన్ని పరిశీలిస్తున్నప్పుడు, ఈ రెండు భావనల మధ్య తరచుగా ప్రదర్శించబడే సరళమైన ద్వంద్వత్వాన్ని సవాలు చేస్తూ ఒక సూక్ష్మమైన మరియు బైనరీ కాని విధానం ఉద్భవిస్తుంది. సమాజాలు తమ సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తూ ఆధునికీకరణ తెచ్చిన ఉద్రిక్తతలు, పరివర్తనలను ఎలా పరిష్కరిస్తాయనే సంక్లిష్టతలను నంది అన్వేషణ అన్వేషిస్తుంది.

సాంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య పరస్పర చర్యపై నంది యొక్క దృక్పథాన్ని అనేక కీలక అంశాలు వివరిస్తాయి:

ప్రతిపక్షాలపై ఏకీకరణ: సంప్రదాయం, ఆధునికత అనే భావనను రాజీలేని వ్యతిరేకాలుగా నంది తిరస్కరిస్తాడు. బదులుగా, సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత యొక్క అంశాలు సహజీవనం మరియు సంకర్షణ చెందే సమగ్ర విధానాన్ని అతను వాదిస్తాడు. సమాజాలు తమ సంప్రదాయాలను నిలుపుకోవడం లేదా ఆధునిక పురోగతిని స్వీకరించడం మధ్య ఎంచుకోవాలనే భావనను ఈ దృక్పథం సవాలు చేస్తుంది.

అనుసరణ సంప్రదాయం: సంప్రదాయాలు స్థిరమైన అస్తిత్వాలు కావని, అనుసరణ, పరిణామ సామర్థ్యాన్ని

కలిగి ఉంటాయని నంది అభిప్రాయపడ్డారు. సమకాలీన పరిణామాలతో సహజీవనం చేయడానికి సంప్రదాయ విలువలను సృజనాత్మకంగా పునర్‌నిర్వచించే డైనమిక్ ప్రక్రియను ఆయన ఊహించారు. ఈ అనుకూల సంప్రదాయం ఆధునిక ప్రపంచంలోని సవాళ్లను నావిగేట్ చేస్తూ సాంస్కృతిక కొనసాగింపును కొనసాగించడానికి సమాజాలను అనుమతిస్తుంది.

సాంస్కృతిక వైవిధ్యం:

సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని గుర్తించడం, జరుపుకోవడం నంది దృక్పథానికి కేంద్ర బిందువు. వివిధ సమాజాలు ఆధునికతకు విభిన్న మార్గాలను అనుసరించవచ్చని, పురోగతికి సార్వత్రిక బ్లూప్రింట్ లేదని ఆయన నొక్కి చెప్పారు. ఈ విధానం ప్రతి సాంస్కృతిక సందర్భం యొక్క ప్రత్యేకతకు విలువ ఇస్తుంది మరియు సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య పరస్పర చర్య వివిధ సమాజాలలో భిన్నంగా వ్యక్తమవుతుందని అంగీకరిస్తుంది.

పాశ్చాత్య నమూనాల విమర్శ:

పాశ్చాత్యేతర సమాజాలపై ఆధునికత యొక్క పాశ్చాత్య నమూనాలను రుద్దడాన్ని నంది విమర్శిస్తాడు. పాశ్చాత్య విలువలను విమర్శనాత్మకంగా స్వీకరించడం సాంస్కృతిక సజాతీయాకరణకు మరియు స్థానిక సంప్రదాయాల క్షీణతకు దారితీస్తుందని ఆయన వాదించారు. పాశ్చాత్య ఆధునికత ఒక్కటే ప్రగతికి మార్గం అనే భావనను ఆయన దృక్పథం సవాలు చేస్తుంది.

కల్చరల్ హైబ్రిడిటీ:

సంప్రదాయ, ఆధునిక అంశాలు కలిసి ఒక ప్రత్యేకమైన సాంస్కృతిక గుర్తింపును ఏర్పరుచుకునే సాంస్కృతిక సంకరీకరణ భావనను నంది అన్వేషిస్తుంది. ఈ సంకరీకరణ వివిధ సాంస్కృతిక ప్రభావాల సృజనాత్మక సంశ్లేషణను ప్రతిబింబిస్తుంది, సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య పరస్పర చర్య నవల మరియు విలక్షణమైన సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణలకు దారితీస్తుందని నొక్కి చెప్పింది.

నైతిక పరిగణనలు:

సంప్రదాయం మరియు ఆధునికతపై చర్చలో నైతిక పరిగణనలను నంది ప్రవేశపెడతాడు. ఆధునీకరణ ప్రక్రియలో నైతిక ఎంపికల ప్రాముఖ్యతను ఆయన నొక్కిచెప్పారు, సామాజిక ఐక్యత మరియు వ్యక్తిగత శ్రేయస్సుపై సంభావ్య ప్రభావాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకునే బుద్ధిపూర్వక మరియు సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన విధానాన్ని సమర్థించారు.

ఆధునికత యొక్క సాంస్కృతిక విమర్శ:

ఆధునికత యొక్క ప్రయోజనాలను అంగీకరిస్తూనే, నంది ఒక సాంస్కృతిక విమర్శను అందిస్తుంది, దాని సంభావ్య అమానవీయ ప్రభావాలను మరియు కొన్ని నైతిక మరియు మతపరమైన విలువల నష్టాన్ని గొప్పగా హైలైట్ చేస్తుంది. ఈ విమర్శ ఆధునికీకరణకు మరింత ప్రతిబింబించే మరియు సాంస్కృతిక స్పృహ కలిగిన విధానాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది.

సంక్షిప్తంగా, సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య పరస్పర చర్యపై ఆషిస్ నంది యొక్క దృక్పథం ఈ భావనలపై తరచుగా రుద్దబడిన సరళమైన బైనరీలను అధిగమించే సూక్ష్మ అవగాహనతో వర్గీకరించబడింది.

విభిన్న సాంస్కృతిక సందర్భాలలో సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత కలిసినప్పుడు ఉద్భవించే సృజనాత్మక అవకాశాలను నొక్కిచెబుతూ, సంప్రదాయంతో డైనమిక్ మరియు అనుకూల నిమగ్నతను అతని విధానం ప్రోత్సహిస్తుంది.

9.10 నయా సంప్రదాయవాదంతో ముడిపడి ఉన్న కీలక ఆలోచనాపరుల గుర్తింపు.

భారత రాజకీయాలు, నయా సంప్రదాయ దృక్పథం నేపథ్యంలో ఈ దృక్పథంతో ముడిపడి ఉన్న ఆలోచనల అభివృద్ధికి, వ్యక్తీకరణకు పలువురు కీలక ఆలోచనాపరులు దోహదపడ్డారు. భారతీయ రాజకీయ సందర్భంలో సంప్రదాయం, ఆధునికత మధ్య సమతుల్యతపై చర్చలను రూపొందించడంలో ఈ ఆలోచనాపరులు కీలక పాత్ర పోషించారు. భారత రాజకీయాల్లో నయా సంప్రదాయవాదంతో సంబంధం ఉన్న కొందరు ప్రముఖ వ్యక్తులు ఇక్కడ ఉన్నారు:

1. **ఆశీస్ నంది:**

భారత రాజకీయాల్లో నయా సంప్రదాయవాద చర్చలో ఆషిస్ నంది కీలక వ్యక్తి. “ది ఇంటిమేట్ ఎనిమీ”తో సహా అతని రచనలు వలసవాదం యొక్క మానసిక పరిణామాలను అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత యొక్క సూక్ష్మమైన ఏకీకరణ అవసరాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి గణనీయంగా దోహదపడ్డాయి.

2. **రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్:**

నోబెల్ బహుమతి గ్రహీత కవి, తత్వవేత్త రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ తరచుగా నయా సంప్రదాయవాదంతో సంబంధం కలిగి ఉంటారు. ఆధునికత యొక్క విస్తృత ప్రవాహాలతో నిమగ్నమై సాంస్కృతిక మూలాలను పరిరక్షించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను అతని ఆలోచనలు నొక్కి చెబుతున్నాయి. ఠాగూర్ యొక్క “తూర్పు మరియు పశ్చిమాల సమ్మేళనం” యొక్క దార్శనికత విభిన్న ప్రభావాల సమతుల్య సమైక్యత పట్ల అతని నిబద్ధతను ప్రతిబింబిస్తుంది.

3. **గాంధీ మరియు సర్వోదయ ఉద్యమం:**

మహాత్మా గాంధీ తన అహింసాయుత ప్రతిఘటన తత్వం మరియు సర్వోదయ ఉద్యమం ద్వారా, సాంప్రదాయ భారతీయ విలువలలో పాతుకుపోయిన సామాజిక-రాజకీయ వ్యవస్థ కోసం వాదించారు. గ్రామస్థాయిలో స్వయం సమృద్ధికి, కుటీర పరిశ్రమల ప్రోత్సాహానికి గాంధీ ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత నయా సంప్రదాయ దృక్పథాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది.

4. **ఎం.ఎన్.శ్రీనివాస్:**

మైసూరు నరసింహచార్ శ్రీనివాస్ అనే సామాజిక శాస్త్రవేత్త భారతీయ సమాజం, సంస్కృతిని అర్థం చేసుకోవడానికి దోహదపడ్డారు. ముఖ్యంగా “సంస్కృతీకరణ” అనే భావనపై ఆయన చేసిన కృషి సంప్రదాయం యొక్క డైనమిక్ స్వభావాన్ని మరియు మారుతున్న సామాజిక మరియు ఆర్థిక పరిస్థితులకు అది ఎలా అనుగుణంగా ఉంటుందో గొప్పగా హైలైట్ చేసింది.

5. **ధర్మపాల్:**

విద్యావేత్త, ఆలోచనాపరుడు అయిన ధర్మపాల్ నయా సంప్రదాయవాద విధానంతో ముడిపడి ఉన్నారు.

స్వదేశీ విద్య మరియు సాంప్రదాయ భారతీయ అభ్యాస వ్యవస్థల పునరుద్ధరణపై ఆయన చేసిన కృషి సాంస్కృతిక మరియు విద్యా సంప్రదాయాలను పరిరక్షించాలనే నిబద్ధతను ప్రతిబింబిస్తుంది.

6. ఆచార్య నరేంద్ర దేవ్:

స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు, రాజకీయ ఆలోచనాపరుడు ఆచార్య నరేంద్ర దేవ్ సంప్రదాయ భారతీయ విలువల సమ్మేళనాన్ని ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలతో మిళితం చేయాలని సూచించారు. పాలనా వికేంద్రీకరణ, స్వదేశీ కళలు, హస్తకళల ప్రోత్సాహంపై ఆయన ఆలోచనలు నయా సంప్రదాయవాద దృక్పథానికి అనుగుణంగా ఉన్నాయి.

7. ధరంపాల్:

గాంధేయ పండితుడైన ధరంపాల్ వలస పూర్వ భారతదేశంలోని సామాజిక, ఆర్థిక, విద్యా వ్యవస్థలపై విస్తృతంగా పరిశోధించి, రాశారు. అతని రచన సాంప్రదాయ వ్యవస్థల గొప్పతనాన్ని గొప్పగా హైలైట్ చేస్తుంది మరియు భారతదేశ చారిత్రక పద్ధతుల గురించి కొన్ని పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత కథనాలను సవాలు చేస్తుంది.

8. దీనానాథ్ బాత్రా:

విద్యావేత్త, సామాజిక కార్యకర్త అయిన దీనానాథ్ బాత్రా సంప్రదాయ భారతీయ విలువలను విద్యలో విలీనం చేసే కార్యక్రమాలతో సంబంధం కలిగి ఉన్నారు. స్వదేశీ సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని, విలువలను ప్రతిబింబించే పాఠ్యప్రణాళిక ఉండాలని ఆయన సూచించారు.

9. డి.డి.కోసాంబి:

చరిత్రకారుడు , గణిత శాస్త్రజ్ఞుడు డి.డి.కోసాంబి ప్రాచీన భారత చరిత్రను అర్థం చేసుకోవడానికి దోహదపడ్డాడు. ఆయన రచనలు విశ్లేషణాత్మకంగా ఉన్నప్పటికీ, సాంప్రదాయ భారతీయ సమాజాలు మరియు సంస్కృతుల సంక్లిష్టత మరియు వైవిధ్యాన్ని గొప్పగా హైలైట్ చేశాయి, నయా-సంప్రదాయవాద ఆందోళనలతో కలిసే చారిత్రక దృక్పథాన్ని అందిస్తాయి.

10. ఆనంద కుమారస్వామి:

సంప్రదాయ భారతీయ కళలు, హస్తకళల ప్రాముఖ్యతను కళా చరిత్రకారుడు, తత్వవేత్త ఆనంద కుమారస్వామి నొక్కి చెప్పారు. అతని రచనలు సాంప్రదాయ కళాత్మక పద్ధతుల యొక్క ఆధ్యాత్మిక మరియు సాంస్కృతిక ప్రాముఖ్యతను నొక్కిచెప్పాయి, ఆధునిక కళాత్మక వ్యక్తీకరణలతో సాంప్రదాయ సౌందర్యం యొక్క సంశ్లేషణను ప్రోత్సహించాయి.

11. బి.ఆర్.అంబేద్కర్:

భారత రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించడంలో, సామాజిక న్యాయం కోసం వాదించడంలో ప్రధానంగా తన పాత్రకు ప్రసిద్ధి చెందిన బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సంప్రదాయ భారతీయ సంస్కృతి గురించి కూడా చర్చల్లో నిమగ్నమయ్యారు. బౌద్ధమతంపై ఆయన అభిప్రాయాలు, కుల వ్యవస్థలపై ఆయన విమర్శలు సామాజిక పరివర్తన కోసం కృషి చేస్తూ సంప్రదాయంతో సున్నితమైన అనుబంధాన్ని ప్రతిబింబిస్తాయి.

12. రామ్ స్వరూప్:

రచయిత, ఆలోచనాపరుడు అయిన రామ్ స్వరూప్ నయా సంప్రదాయవాద దృక్పథంతో ముడిపడి ఉన్నారు. అతని రచనలు తరచుగా భారతదేశం యొక్క సాంస్కృతిక మరియు ఆధ్యాత్మిక వారసత్వాన్ని అన్వేషిస్తాయి

మరియు అతను పాశ్చాత్య భావజాలాలను విమర్శించాడు, అదే సమయంలో దేశీయ తాత్విక సంప్రదాయాలకు తిరిగి రావాలని వాదించాడు.

13. కె.ఎం. మున్షీ:

కన్నయ్యలాల్ మానెక్లాల్ మున్షీ భారత స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో ప్రముఖ వ్యక్తి మరియు సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనానికి గట్టి మద్దతుదారు. సంప్రదాయ భారతీయ విజ్ఞాన వ్యవస్థలను ప్రోత్సహించడానికి ఉద్దేశించిన భారతీయ విద్యాభవన్ స్థాపనలో ఆయన కీలక పాత్ర పోషించారు.

14. వి.ఎస్.నైపాల్:

వి.ఎస్.నైపాల్ ఒక వివాదాస్పద వ్యక్తి అయినప్పటికీ, సాంస్కృతిక గుర్తింపు మరియు సాంప్రదాయ సమాజాలపై ఆధునికత యొక్క ప్రభావాన్ని తన రచనలలో అన్వేషించారు. అతని రచనలు తరచుగా వలసానంతర గుర్తింపు యొక్క సంక్లిష్టతలతో మరియు సాంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సంఘర్షణతో నిమగ్నమవుతాయి.

15. రాజీవ్ మల్హోత్రా:

రచయిత, ప్రజా మేధావి అయిన రాజీవ్ మల్హోత్రా సమకాలీన చర్చలో నయా సంప్రదాయవాద దృక్పథంతో ముడిపడి ఉన్నారు. అతని రచనలు పాశ్చాత్య ఫ్రేమ్ వర్క్ లను విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలిస్తాయి మరియు స్వదేశీ జ్ఞాన వ్యవస్థల ధ్రువీకరణ మరియు పరిరక్షణ కోసం వాదిస్తాయి.

ఈ ఆలోచనాపరులు సమిష్టిగా భారత రాజకీయాలలో నయా-సంప్రదాయవాదంతో ముడిపడి ఉన్న ఆలోచనల యొక్క గొప్ప శ్రేణికి దోహదం చేస్తారు, భారతదేశం యొక్క సంక్లిష్టమైన సామాజిక-సాంస్కృతిక భూభాగంలో సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత యొక్క ఏకీకరణపై విభిన్న దృక్పథాలను అందిస్తారు. ఈ ఆలోచనాపరులు భారత రాజకీయాల్లో నయా-సంప్రదాయవాద చర్చకు వివిధ విధాలుగా దోహదపడ్డారు, సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్యపై అంతర్దృష్టులను అందించారు మరియు వేగంగా మారుతున్న సమాజం నేపథ్యంలో ఈ సమతుల్యతను నావిగేట్ చేసే మార్గాలను సూచించారు.

2.11 సమకాలీన ఆలోచనలో నయా-సంప్రదాయవాదం

సమకాలీన ఆలోచనలో ఆశిష్ నంది యొక్క నయా-సంప్రదాయవాదం ఆధునిక సమాజంలోని సంక్లిష్టతలతో మరియు సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య కొనసాగుతున్న సంభాషణతో లోతైన నిమగ్నతను ప్రతిబింబిస్తుంది. నంది యొక్క ఆలోచనలు సంవత్సరాలుగా అభివృద్ధి చెందాయి, మరియు సమకాలీన ఆలోచనకు అతని రచనలు సాంస్కృతిక చలనశీలత, రాజకీయాలు మరియు మానవ మనస్తత్వశాస్త్రం యొక్క సూక్ష్మ అవగాహనను నొక్కి చెబుతున్నాయి. సమకాలీన ఆలోచనల నేపథ్యంలో ఆశిస్ నంది నయా సంప్రదాయవాదంలోని కీలక అంశాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

1. ఆధునికతపై విమర్శ:

నంది సమకాలీన నయా సంప్రదాయవాదంలో ఆధునికతపై నిరంతర విమర్శ ఉంటుంది. అతను పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత ప్రగతి నమూనాల సార్వజనీకరణ ధోరణులను సవాలు చేస్తాడు, ఇటువంటి నమూనాలు తరచుగా సాంస్కృతిక అనుభవాల వైవిధ్యాన్ని విస్మరిస్తాయని మరియు సాంస్కృతిక సజాతీయీకరణకు దోహదం చేస్తాయని వాదించాడు.

2. సైకలాజికల్ డైమెన్షన్స్:

రాజకీయ, సాంస్కృతిక దృగ్విషయాల మానసిక కోణాలను అన్వేషించే నంది రచన కొనసాగుతుంది. సమకాలీన సమాజంలో వ్యక్తిగత మరియు సామూహిక ప్రవర్తనను ప్రభావితం చేసే భావోద్వేగ మరియు మానసిక అంశాలను అర్థం చేసుకోవడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను మానసిక రాజకీయాలపై ఆయన నొక్కి చెప్పారు.

3. వలసవాద వారసత్వం మరియు వలసానంతర గుర్తింపు:

వలసానంతర సందర్భంలో, నంది యొక్క నయా-సంప్రదాయవాదం గుర్తింపు నిర్మాణంపై వలసవాద వారసత్వం యొక్క శాశ్వత ప్రభావాన్ని ప్రస్తావిస్తుంది. సమకాలీన కాలంలో వ్యక్తులు మరియు సమాజాల స్వీయ-అవగాహనను రూపొందించడంలో వలసవాదం యొక్క మానసిక పరిణామాలు ఎలా కొనసాగుతున్నాయో అతను అన్వేషిస్తాడు.

4. సాంస్కృతిక వైవిధ్యం మరియు బహుళత్వం:

సాంస్కృతిక వైవిధ్యం మరియు బహుళత్వానికి నంది బలమైన ప్రతిపాదకుడిగా ఉంది. గ్లోబలైజేషన్ మరియు సాంస్కృతిక సజాతీయీకరణ నేపథ్యంలో, అతని నయా-సంప్రదాయ దృక్పథం సమకాలీన సమాజాలను వర్గీకరించే వైవిధ్యమైన సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణలను సంరక్షించడం మరియు జరుపుకోవడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది.

5. సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య పరస్పర చర్య:

నంది యొక్క సమకాలీన నయా-సంప్రదాయవాదం సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య అభివృద్ధి చెందుతున్న పరస్పర చర్యను నావిగేట్ చేస్తుంది. సమాజాలు రెండింటి నుండి ప్రయోజనం పొందవచ్చని ఆయన నొక్కి చెబుతూనే ఉన్నారు, సాంస్కృతిక సంప్రదాయాలను పరిరక్షిస్తూనే ఆధునిక అంశాలను ఎంపిక చేయడానికి అనుమతించే సమగ్ర విధానాన్ని సూచిస్తున్నారు.

6. ఆల్టర్నేటివ్ మోడర్నిటీస్:

తన మునుపటి ఆలోచనల ఆధారంగా నంది "ప్రత్యామ్నాయ ఆధునికత" అనే భావనను ప్రోత్సహిస్తాడు. పాశ్చాత్యేతర సమాజాలు ఏకవచన, పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత నమూనాకు కట్టుబడి ఉండటానికి బదులుగా వారి సాంస్కృతిక విలువలు మరియు సంప్రదాయాలకు అనుగుణంగా ఉండే అంశాలను స్వీకరించడం ద్వారా ఆధునికతకు వారి ప్రత్యేకమైన మార్గాలను రూపొందించవచ్చని ఆయన సూచిస్తున్నారు.

7. గ్లోబలైజేషన్ అండ్ కల్చరల్ రెసిస్టెన్స్:

ప్రపంచీకరణ విసురుతున్న సవాళ్లను నంది నయా సంప్రదాయవాదం పరిష్కరిస్తుంది. సాంస్కృతిక సామ్రాజ్యవాదాన్ని ప్రతిఘటించడానికి మరియు ప్రపంచ శక్తుల ముందు తమ అస్తిత్వాన్ని నిరూపించుకోవడానికి సమాజాలు మార్గాలను అన్వేషిస్తాడు, సాంస్కృతిక మార్పిడికి మరింత సమ్మిళిత మరియు ద్వంద్వ విధానం యొక్క అవసరాన్ని నొక్కి చెప్పాడు.

8. పొలిటికల్ ఎంగేజ్మెంట్ అండ్ డెమోక్రసీ:

నంది సమకాలీన ఆలోచన రాజకీయ నిమగ్నత మరియు ప్రజాస్వామ్య విలువలను ప్రోత్సహించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని గౌరవించే మరియు బహుళ స్వరాల వ్యక్తీకరణను అనుమతించే ప్రజాస్వామ్య రూపాన్ని ఆయన ప్రోత్సహిస్తారు, మరింత సమ్మిళిత మరియు భాగస్వామ్య రాజకీయ వాతావరణాన్ని పెంపొందిస్తారు.

సంక్షిప్తంగా, సమకాలీన ఆలోచనలో అషిస్ నంది యొక్క నయా-సంప్రదాయవాదం ఆధునిక ప్రపంచం యొక్క సంక్లిష్టతలను పరిశీలించడానికి ఒక విమర్శనాత్మక దృష్టిని అందిస్తుంది. ప్రపంచీకరణ మరియు వైవిధ్యమైన సమాజం నేపథ్యంలో సాంస్కృతిక గుర్తింపు, రాజకీయ మనస్తత్వశాస్త్రం మరియు సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య కొనసాగుతున్న పరస్పర చర్యపై చర్చలను రూపొందించడం అతని రచన కొనసాగుతుంది.

2.12 రాజకీయాలు, సంస్కృతి మరియు సామాజిక నిర్మాణాలు వంటి వివిధ రంగాలలో నయా-సంప్రదాయ భావాల అనువర్తనం.

ఆషిస్ నంది యొక్క నయా-సంప్రదాయ ఆలోచనలు వివిధ రంగాలలో అనువర్తనాన్ని కనుగొన్నాయి, రాజకీయాలు, సంస్కృతి మరియు సామాజిక నిర్మాణాలలో దృక్పథాలను ప్రభావితం చేశాయి. సాంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య పరస్పర చర్యపై అతని సున్నితమైన విధానం వివిధ రంగాలలో ప్రతిధ్వనించింది, గుర్తింపు, అధికార డైనమిక్స్ మరియు చారిత్రక వారసత్వాల ప్రభావంపై చర్చలకు దోహదం చేసింది. నంది యొక్క నయా-సంప్రదాయ భావాలను వర్తింపజేసిన కొన్ని మార్గాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

ఎ) రాజకీయాలు:

1. పోస్ట్ కాలనీయల్ స్టడీస్:

ముఖ్యంగా వలసవాదం యొక్క మానసిక పర్యవసానాలను అర్థం చేసుకోవడంలో నంది కృషి పోస్ట్ కాలనీయల్ అధ్యయనాలను గణనీయంగా ప్రభావితం చేసింది. వలసవాదానంతర సమాజాల రాజకీయ చలనశీలతను విశ్లేషించడానికి పండితులు అతని ఆలోచనలను వర్తింపజేస్తారు, వలసవాద వారసత్వాలు రాజకీయ నిర్మాణాలు, గుర్తింపులు మరియు అధికార సంబంధాలను ఎలా రూపొందిస్తాయో పరిశీలిస్తారు.

2. ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయ నమూనాలు:

ప్రత్యామ్నాయ ఆధునికతలకు నంది ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత రాజకీయ వ్యవస్థలపై ప్రభావం చూపుతుంది. ఇది సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని గౌరవించే మరియు సాంప్రదాయ విలువలను మిళితం చేసే రాజకీయ నమూనాల అన్వేషణను ప్రోత్సహిస్తుంది. ఈ దృక్పథం పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత రాజకీయ భావజాలాల ఆధిపత్యాన్ని సవాలు చేస్తుంది మరియు పాలనకు వైవిధ్యమైన, సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన విధానాల సంభావ్యతను సూచిస్తుంది.

బి) సంస్కృతి:

1. కల్చరల్ స్టడీస్:

సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణలు మరియు పరివర్తనలను విశ్లేషించడానికి ఒక కీలకమైన ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను అందిస్తూ, నంది యొక్క నయా-సంప్రదాయ భావాలను సాంస్కృతిక అధ్యయనాలలో చేర్చారు. ప్రపంచీకరణ స్థానిక సంస్కృతులను ఎలా ప్రభావితం చేస్తుందో పరిశీలించడానికి పండితులు అతని భావనలను వర్తింపజేస్తారు,

సాంప్రదాయ మరియు ఆధునిక సాంస్కృతిక అంశాల మధ్య సంభాషణను పెంపొందిస్తారు.

2. సాంస్కృతిక పరిరక్షణ:

సాంస్కృతిక పరిరక్షణ రంగంలో, సంప్రదాయ కళారూపాలు, భాషలు మరియు అభ్యాసాలను రక్షించడానికి మరియు ప్రోత్సహించడానికి నంది ఆలోచనలు మార్గనిర్దేశం చేస్తాయి. సాంస్కృతిక సంస్థలు మరియు విధానకర్తలు సమకాలీన ప్రపంచం యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న డిమాండ్లతో సాంస్కృతిక పరిరక్షణ అవసరాన్ని సమతుల్యం చేసే వ్యూహాలను అభివృద్ధి చేయడానికి అతని అంతర్దృష్టులను పొందుతారు.

సి) సామాజిక నిర్మాణాలు:

1. కమ్యూనిటీ డెవలప్ మెంట్:

కమ్యూనిటీ ఎంగేజ్ మెంట్ మరియు సందర్భ సున్నితత్వానికి నంది ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత కమ్యూనిటీ డెవలప్ మెంట్ యొక్క విధానాలను తెలియజేస్తుంది. విద్య మరియు ఆరోగ్య సంరక్షణ వంటి రంగాలలో చొరవలు నిర్ణయం తీసుకునే ప్రక్రియలలో స్థానిక సమాజాలను నిమగ్నం చేయడం, స్వదేశీ జ్ఞానాన్ని గౌరవించడం మరియు నిర్దిష్ట సాంస్కృతిక సందర్భాలకు అనుగుణంగా జోక్యాలను రూపొందించడం ద్వారా నయా-సంప్రదాయ ఆలోచనలను కలిగి ఉంటాయి.

2. సామాజిక న్యాయం:

ఆధునికత, వలసవాద వారసత్వాలపై నంది చేసిన విమర్శ సామాజిక న్యాయ ఉద్యమాలపై ప్రభావం చూపుతుంది. అణచివేత యొక్క మానసిక మరియు సాంస్కృతిక కోణాలను గొప్పగా హైలైట్ చేయడానికి, చారిత్రక అన్యాయాలను పరిష్కరించడంలో ఉన్న సంక్లిష్టతల గురించి లోతైన అవగాహనను పెంపొందించడానికి ఉద్యమకారులు అతని ఆలోచనలను తీసుకుంటారు.

డి) సైకాలజీ:

1. సైకో పాలిటిక్స్:

సైకో పాలిటిక్స్ కు నంది చేసిన కృషి మనస్తత్వ శాస్త్ర రంగాన్ని ప్రభావితం చేసింది. మనస్తత్వవేత్తలు మరియు మానసిక ఆరోగ్య నిపుణులు గాయం, గుర్తింపు నిర్మాణం మరియు చారిత్రక సంఘటనల మానసిక ప్రభావాల యొక్క వారి విశ్లేషణలలో అతని ఆలోచనలను పొందుపరుస్తారు. ఈ అనువర్తనం సాంస్కృతిక మరియు చారిత్రక సందర్భాలను పరిగణనలోకి తీసుకునే చికిత్సా జోక్యాలకు విస్తరిస్తుంది.

2. గుర్తింపు మరియు శ్రేయస్సు :

నంది యొక్క గుర్తింపు మరియు శ్రేయస్సు యొక్క అన్వేషణ సాంస్కృతిక గుర్తింపు, ఆత్మగౌరవం మరియు స్థితిస్థాపకతకు సంబంధించిన మనస్తత్వశాస్త్రంలో పరిశోధనను తెలియజేస్తుంది. సాంస్కృతిక వైవిధ్యం మరియు చారిత్రక సంక్లిష్టతలతో గుర్తించబడిన సందర్భాల్లో వ్యక్తులు మరియు సంఘాలు గుర్తింపు యొక్క సవాళ్లను ఎలా నావిగేట్ చేస్తాయో అర్థం చేసుకోవడానికి పండితులు అతని ఆలోచనలను వర్తింపజేస్తారు.

ఇ) గ్లోబలైజేషన్ అండ్ రెసిస్టెన్స్:

1. గ్లోబల్ స్టడీస్:

గ్లోబలైజేషన్, సాంస్కృతిక ప్రతిఘటనపై నంది దృక్పథాలు ప్రపంచ అధ్యయనాలపై ప్రభావం చూపుతాయి. సాంస్కృతిక మార్పిడి యొక్క డైనమిక్స్, స్థానిక గుర్తింపులపై ప్రపంచ శక్తుల ప్రభావం మరియు సజాతీయ ధోరణుల నేపథ్యంలో సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని పరిరక్షించడానికి వ్యూహాలను విశ్లేషించడానికి పండితులు అతని ఆలోచనలను వర్తింపజేస్తారు.

2. మీడియా అండ్ కమ్యూనికేషన్:

మీడియా స్టడీస్ లో, మీడియా మరియు కమ్యూనికేషన్ సాంస్కృతిక సజాతీయీకరణ లేదా ప్రతిఘటనకు ఎలా దోహదం చేస్తాయో విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించడానికి నంది యొక్క ఆలోచనలు వర్తించబడతాయి. నయా-సంప్రదాయ దృక్పథాలను బలపరిచే లేదా సవాలు చేసే కథనాలను రూపొందించడంలో మీడియా పాత్రను పరిశోధకులు అన్వేషిస్తారు.

సంక్షిప్తంగా, ఆషిస్ నంది యొక్క నయా-సంప్రదాయ ఆలోచనలు దీర్ఘకాలిక అనువర్తనాలను కలిగి ఉన్నాయి, రాజకీయాలు, సంస్కృతి మరియు సామాజిక నిర్మాణాలలో అంతర్లీనంగా ఉన్న సంక్లిష్టతలపై లోతైన అవగాహనను పెంపొందిస్తాయి. వివిధ రంగాలలో మరింత సూక్ష్మమైన మరియు సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన విధానాన్ని ఆయన పని ప్రోత్సహిస్తుంది, విభిన్న దృక్పథాలను గౌరవించే సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సంభాషణను ప్రోత్సహిస్తుంది మరియు స్థిరమైన మరియు సమ్మిళిత అభివృద్ధిని ప్రోత్సహిస్తుంది.

2.13 గ్లోబలైజేషన్ నేపథ్యంలో సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించుకోవాల్సిన ఆవశ్యకతను చర్చించారు.

గ్లోబలైజేషన్ నేపథ్యంలో సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించాల్సిన ఆవశ్యకతపై ఆశిస్ నంది దృక్పథం విభిన్న సమాజాల ప్రత్యేక గుర్తింపులు, సంప్రదాయాలను పరిరక్షించాలన్న ఆయన నిబద్ధతలో లోతుగా పాతుకుపోయింది. సజాతీయీకరణ, పాశ్చాత్య సాంస్కృతిక విలువల ఆధిపత్యానికి ప్రాధాన్యమిస్తూ ప్రపంచీకరణ ఒత్తిళ్లు స్థానిక సంస్కృతుల పరిరక్షణకు గణనీయమైన సవాళ్లను విసురుతున్నాయని నంది వాదించారు. ఈ అంశంపై నంది అభిప్రాయాలను గొప్పగా హైలైట్ చేసే కీలక అంశాలు ఇలా ఉన్నాయి.

1. శక్తి వనరుగా సాంస్కృతిక వైవిధ్యం:

సాంస్కృతిక వైవిధ్యం సమాజాలకు బలాన్ని చేకూరుస్తుందని నంది వాదించారు. ప్రతి సంస్కృతి మానవ నాగరికత ప్రపంచ వైభవానికి దోహదం చేస్తుందని, ప్రపంచం దాని వైవిధ్యానికి సుసంపన్నమైందని ఆయన నొక్కి చెప్పారు. ఈ వైవిధ్యాన్ని కొనసాగించడానికి మరియు ప్రత్యేకమైన జీవన విధానాలను కోల్పోకుండా నిరోధించడానికి సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించడం కీలకం అవుతుంది.

2. గ్లోబలైజేషన్ సజాతీయ ప్రభావాలు:

గ్లోబలైజేషన్ యొక్క సజాతీయ ప్రభావాలను, ముఖ్యంగా పాశ్చాత్య సాంస్కృతిక నిబంధనలను ప్రగతికి ప్రామాణికంగా రుద్దే ధోరణిని నంది విమర్శించాడు. ఈ సజాతీయీకరణ స్థానిక సంప్రదాయాలు మరియు

అస్తిత్వాల క్షీణతకు దారితీస్తుందని, ఏకవచన ప్రపంచ దృక్పథం ఆధిపత్యం వహించే సాంస్కృతిక భూభాగాన్ని సృష్టిస్తుందని ఆయన వాదించారు.

3. సాంస్కృతిక క్షీణత యొక్క మానసిక ప్రభావం:

మానసిక దృక్పథం నుండి, సాంస్కృతిక వారసత్వం యొక్క క్షీణత వ్యక్తులు మరియు సమాజాలపై ఎలా లోతైన ప్రభావాలను చూపుతుందో నంది అన్వేషిస్తుంది. సాంస్కృతిక గుర్తింపు కోల్పోవడం స్థానభ్రంశం, పరాయితనం మరియు విచ్ఛిన్నమైన స్వీయ-గుర్తింపు భావనకు దారితీస్తుంది, ఇది వ్యక్తుల మొత్తం శ్రేయస్సును ప్రభావితం చేస్తుంది.

4. సాంస్కృతిక సామ్రాజ్యవాదానికి ప్రతిఘటన:

ఆధిపత్య సంస్కృతుల విలువలను ఇతరులపై రుద్దే సాంస్కృతిక సామ్రాజ్యవాదానికి ప్రతిఘటనను నంది ప్రోత్సహిస్తుంది. సమాజాలు తమ స్వంత సాంస్కృతిక కథనాలను బలపరిచే హక్కును మరియు వారి సాంస్కృతిక స్వయంప్రతిపత్తిని దెబ్బతీసే ఒత్తిళ్లను ప్రతిఘటించే హక్కును అతను వాదిస్తాడు.

5. ఆల్టర్నేటివ్ మోడర్నిటీస్:

సమాజాలు తమ సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని త్యాగం చేయకుండా ఆధునికతతో మమేకం కాగలవని నంది యొక్క "ప్రత్యామ్నాయ ఆధునికతలు" భావన సూచిస్తుంది. పాశ్చాత్య కేంద్రీకృత నమూనాకు అనుగుణంగా కాకుండా వారి సాంస్కృతిక విలువలకు అనుగుణంగా ఉండే అంశాలను అవలంబిస్తూ, ఆధునికతకు తమ ప్రత్యేకమైన మార్గాలను రూపొందించుకోగలగాలి అని ఆయన ప్రతిపాదించాడు.

6. సంప్రదాయ జ్ఞాన పరిరక్షణ:

ఆధునికీకరణ సాధనలో తరచుగా విస్మరించబడే విలువైన అంతర్దృష్టులను సంప్రదాయ విజ్ఞాన వ్యవస్థలు కలిగి ఉన్నాయని నంది అభిప్రాయపడ్డారు. సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించడంలో వ్యవసాయం, వైద్యం లేదా ఇతర రంగాలలో సాంప్రదాయ పద్ధతులలో నిక్షిప్తమై ఉన్న జ్ఞానాన్ని గుర్తించడం మరియు ఈ జ్ఞానాన్ని సమకాలీన సందర్భాలలో సమ్మిళితం చేయడం జరుగుతుంది.

7. కమ్యూనిటీ ఎంపవర్ మెంట్:

స్థానిక వర్గాల సాధికారతకు సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించడం చాలా అవసరమని నంది వాదించారు. ఇది బాహ్య సాంస్కృతిక ప్రభావాల నిష్క్రియాత్మక గ్రహీతలుగా కాకుండా వారి స్వంత అభివృద్ధి మార్గాలను రూపొందించడానికి వారి కథనాలపై యాజమాన్యాన్ని తీసుకోవడానికి వారిని అనుమతిస్తుంది.

8. సాంస్కృతిక సంభాషణలు మరియు మార్పిడిలు:

సాంస్కృతిక సామ్రాజ్యవాదాన్ని విమర్శిస్తూనే, నంది నిర్మాణాత్మక సాంస్కృతిక సంభాషణలు మరియు మార్పిడిలకు మద్దతు ఇస్తుంది. సాంస్కృతిక విలువలను ఏకపక్షంగా రుద్దడం కంటే ద్విముఖ మార్పిడికి ప్రాధాన్యత ఇస్తూ, భిన్నత్వాన్ని ప్రశంసించే మరియు పరస్పర అభ్యాసం మరియు సుసంపన్నతను అనుమతించే విధానాన్ని అతను సమర్థిస్తాడు.

చివరగా, ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించడంలో ఆషిస్ నంది వైఖరి

విభిన్న సమాజాల ప్రత్యేక గుర్తింపులను గుర్తించడం మరియు గౌరవించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. ఆధునికీకరణకు సంప్రదాయాన్ని పూర్తిగా విడిచిపెట్టాల్సిన అవసరం ఉందనే భావనను ఆయన రచన సవాలు చేస్తుంది, బదులుగా అభివృద్ధికి మరింత సమతుల్యమైన మరియు సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన విధానాన్ని సూచిస్తుంది.

2.14 నంది ఆలోచనలను నయా సంప్రదాయవాదంలో విలీనం చేయడం

గ్లోబలైజేషన్ నేపథ్యంలో సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించాల్సిన ఆవశ్యకతపై ఆశిస్ నంది దృక్పథం విభిన్న సమాజాల ప్రత్యేక గుర్తింపులు, సంప్రదాయాలను పరిరక్షించాలన్న ఆయన నిబద్ధతలో లోతుగా పాతుకుపోయింది. సజాతీయీకరణ, పాశ్చాత్య సాంస్కృతిక విలువల ఆధిపత్యానికి ప్రాధాన్యమిస్తూ ప్రపంచీకరణ ఒత్తిళ్లు స్థానిక సంస్కృతుల పరిరక్షణకు గణనీయమైన సవాళ్లను విసురుతున్నాయని నంది వాదించారు. ఈ అంశంపై నంది అభిప్రాయాలను గొప్పగా హైలైట్ చేసే కీలక అంశాలు ఇలా ఉన్నాయి.

1. శక్తి వనరుగా సాంస్కృతిక వైవిధ్యం:

సాంస్కృతిక వైవిధ్యం సమాజాలకు బలాన్ని చేకూరుస్తుందని నంది వాదించారు. ప్రతి సంస్కృతి మానవ నాగరికత ప్రపంచ వైభవానికి దోహదం చేస్తుందని, ప్రపంచం దాని వైవిధ్యానికి సుసంపన్నమైందని ఆయన నొక్కి చెప్పారు. ఈ వైవిధ్యాన్ని కొనసాగించడానికి మరియు ప్రత్యేకమైన జీవన విధానాలను కోల్పోకుండా నిరోధించడానికి సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించడం కీలకం అవుతుంది.

2. గ్లోబలైజేషన్ సజాతీయ ప్రభావాలు:

గ్లోబలైజేషన్ యొక్క సజాతీయ ప్రభావాలను, ముఖ్యంగా పాశ్చాత్య సాంస్కృతిక నిబంధనలను ప్రగతికి ప్రామాణికంగా రుద్దే ధోరణిని నంది విమర్శించాడు. ఈ సజాతీయీకరణ స్థానిక సంప్రదాయాలు మరియు అస్తిత్వాల క్షీణతకు దారితీస్తుందని, ఏకవచన ప్రపంచ దృక్పథం ఆధిపత్యం వహించే సాంస్కృతిక భూభాగాన్ని సృష్టిస్తుందని ఆయన వాదించారు.

3. సాంస్కృతిక క్షీణత యొక్క మానసిక ప్రభావం:

మానసిక దృక్పథం నుండి, సాంస్కృతిక వారసత్వం యొక్క క్షీణత వ్యక్తులు మరియు సమాజాలపై ఎలా లోతైన ప్రభావాలను చూపుతుందో నంది అన్వేషిస్తుంది. సాంస్కృతిక గుర్తింపు కోల్పోవడం స్థానభ్రంశం, పరాయితనం మరియు విచ్ఛిన్నమైన స్వీయ-గుర్తింపు భావనకు దారితీస్తుంది, ఇది వ్యక్తుల మొత్తం శ్రేయస్సును ప్రభావితం చేస్తుంది.

4. సాంస్కృతిక సామ్రాజ్యవాదానికి ప్రతిఘటన:

ఆధిపత్య సంస్కృతుల విలువలను ఇతరులపై రుద్దే సాంస్కృతిక సామ్రాజ్యవాదానికి ప్రతిఘటనను నంది ప్రోత్సహిస్తుంది. సమాజాలు తమ స్వంత సాంస్కృతిక కథనాలను బలపరిచే హక్కును మరియు వారి సాంస్కృతిక స్వయంప్రతిపత్తిని దెబ్బతీసే ఒత్తిళ్లను ప్రతిఘటించే హక్కును అతను వాదిస్తాడు.

5. ఆల్టర్నేటివ్ మోడర్నిటీస్:

సమాజాలు తమ సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని త్యాగం చేయకుండా ఆధునికతతో మమేకం కాగలవని నంది యొక్క "ప్రత్యామ్నాయ ఆధునికతలు" భావన సూచిస్తుంది. పాశ్చాత్య కేంద్రీకృత నమూనాకు అనుగుణంగా

కాకుండా వారి సాంస్కృతిక విలువలకు అనుగుణంగా ఉండే అంశాలను అవలంబిస్తూ, ఆధునికతకు తమ ప్రత్యేకమైన మార్గాలను రూపొందించుకోగలగాలి అని ఆయన ప్రతిపాదించాడు.

6. సంప్రదాయ జ్ఞాన పరిరక్షణ:

ఆధునికీకరణ సాధనలో తరచుగా విస్మరించబడే విలువైన అంతర్దృష్టులను సంప్రదాయ విజ్ఞాన వ్యవస్థలు కలిగి ఉన్నాయని నంది అభిప్రాయపడ్డారు. సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించడంలో వ్యవసాయం, వైద్యం లేదా ఇతర రంగాలలో సాంప్రదాయ పద్ధతులలో నిక్షిప్తమై ఉన్న జ్ఞానాన్ని గుర్తించడం మరియు ఈ జ్ఞానాన్ని సమకాలీన సందర్భాలలో సమ్మిళితం చేయడం జరుగుతుంది.

7. కమ్యూనిటీ ఎంపవర్ మెంట్:

స్థానిక వర్గాల సాధికారతకు సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించడం చాలా అవసరమని నంది వాదించారు. ఇది బాహ్య సాంస్కృతిక ప్రభావాల నిష్క్రియాత్మక గ్రహీతలుగా కాకుండా వారి స్వంత అభివృద్ధి మార్గాలను రూపొందించడానికి వారి కథనాలపై యాజమాన్యాన్ని తీసుకోవడానికి వారిని అనుమతిస్తుంది.

8. సాంస్కృతిక సంభాషణలు మరియు మార్పిడిలు:

సాంస్కృతిక సామ్రాజ్యవాదాన్ని విమర్శిస్తూనే, నంది నిర్మాణాత్మక సాంస్కృతిక సంభాషణలు మరియు మార్పిడిలకు మద్దతు ఇస్తుంది. సాంస్కృతిక విలువలను ఏకపక్షంగా రుద్దడం కంటే ద్విముఖ మార్పిడికి ప్రాధాన్యత ఇస్తూ, భిన్నత్వాన్ని ప్రశంసించే మరియు పరస్పర అభ్యాసం మరియు సుసంపన్నతను అనుమతించే విధానాన్ని అతను సమర్థిస్తాడు.

చివరగా, ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించడంలో ఆషిస్ నంది వైఖరి విభిన్న సమాజాల ప్రత్యేక గుర్తింపులను గుర్తించడం మరియు గౌరవించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. ఆధునికీకరణకు సంప్రదాయాన్ని పూర్తిగా విడిచిపెట్టాల్సిన అవసరం ఉందనే భావనను ఆయన రచన సవాలు చేస్తుంది, బదులుగా అభివృద్ధికి మరింత సమతుల్యమైన మరియు సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన విధానాన్ని సూచిస్తుంది.

2.15 నంది మరియు నయా-సంప్రదాయవాదం మధ్య సారూప్యతలు

ప్రముఖ భారతీయ రాజకీయ మనస్తత్వవేత్త మరియు సామాజిక సిద్ధాంతకర్త అయిన ఆషిస్ నంది రాజకీయ మనస్తత్వ శాస్త్రానికి తన విలక్షణమైన కృషికి ప్రసిద్ధి చెందారు. అతని రచన యొక్క మూలం "ది ఇంటిమేట్ ఎనిమీ" అనే భావన, దీనిలో అతను వలసవాదం యొక్క శాశ్వత మానసిక ప్రభావాలను అన్వేషిస్తాడు, వలసవాదులు మరియు వలసవాదులపై అణచివేత యొక్క అంతర్గత రూపాలను పరిశీలిస్తాడు. సంప్రదాయానికి, ఆధునికతకు మధ్య ఉన్న చలనశీలతను సూక్ష్మంగా అన్వేషించడం, సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని గౌరవించే, జరుపుకునే సమైక్యతను ప్రతిపాదించడం ద్వారా ద్వంద్వత్వాన్ని సవాలు చేయడం నంది పాండిత్యం. అభివృద్ధి మరియు ఆధునికత యొక్క పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత నమూనాలపై విమర్శ, వైవిధ్యమైన సాంస్కృతిక సంప్రదాయాల గుర్తింపు కోసం వాదించడం అతని ప్రసంగానికి కేంద్ర బిందువు. పొలిటికల్ సైకాలజీతో నంది నిమగ్నత రాజకీయ ప్రవర్తన మరియు అధికార డైనమిక్స్ యొక్క మానసిక కోణాలపై వెలుగునిస్తుంది, సమాజంలో సామూహిక మానసిక స్థితికి అధికార నిర్మాణాలు ఎలా దోహదం చేస్తాయో నొక్కి చెబుతుంది. అంతేకాక, అతను రాజకీయ

మనస్తత్వశాస్త్రంలో పాశ్చాత్య సిద్ధాంతాల ఆధిపత్యాన్ని ఎదుర్కొంటాడు, పాశ్చాత్యేతర దృక్పథాలు మరియు స్వదేశీ జ్ఞానాన్ని చేర్చాలని వాదించాడు. లౌకికవాదాన్ని, బహుళత్వాన్ని, ముఖ్యంగా భారతీయ సమాజ నేపథ్యంలో నంది విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించి, మరింత సమ్మిళితమైన మరియు సందర్భోచితంగా సంబంధిత వివరణను కోరాడు. నిర్మాణాత్మక అసమ్మతిని చైతన్యవంతమైన ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడంలో కీలకమైన అంశంగా ప్రోత్సహించడం, అసమ్మతి మరియు అసమ్మతి ప్రజా చర్చను సుసంపన్నం చేయడానికి దోహదం చేస్తాయని నొక్కిచెప్పడం అతని రచనలో గుర్తించదగిన అంశం. చివరగా, నంది మానసిక రాజకీయాల భావనను పరిచయం చేస్తాడు, రాజకీయ చర్యలు మరియు నిర్ణయాలను ప్రభావితం చేసే భావోద్వేగ మరియు మానసిక కారకాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి రాజకీయ విశ్లేషణను విస్తరిస్తాడు. మొత్తంమీద, నంది యొక్క రాజకీయ మనస్తత్వశాస్త్రం సంస్కృతి, రాజకీయాలు మరియు వ్యక్తిగత మనస్తత్వం మధ్య సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్య యొక్క సమగ్ర అవగాహనను కలిగి ఉంటుంది, సాంప్రదాయిక దృక్పథాలను సవాలు చేస్తుంది మరియు మరింత సమ్మిళిత మరియు వైవిధ్యమైన విధానాన్ని సమర్థిస్తుంది.

2.16 సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సమతుల్యతను కోరుకునే నియో-సంప్రదాయ విధానం :

సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సమతుల్యతను కోరుకునే నియో-సంప్రదాయ విధానంలో ఆశిస్ నంది ఆలోచనలను అర్థవంతంగా విలీనం చేయవచ్చు. సాంస్కృతిక వైవిధ్యానికి, ప్రత్యేక అస్తిత్వాల పరిరక్షణకు నంది ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత ఆధునికీకరణ నేపథ్యంలో సాంస్కృతిక మూలాలను కాపాడుకోవాలనే నయా సంప్రదాయ లక్ష్యానికి అనుగుణంగా ఉంది. పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత అభివృద్ధి నమూనాలపై నంది యొక్క విమర్శ సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని వదులుకోవాల్సిన అవసరం ఉండకూడదనే నయా-సంప్రదాయ భావనకు అనుగుణంగా ఉంది. నంది యొక్క అంతర్దృష్టులను చేర్చడం ద్వారా, నియో-సంప్రదాయ విధానం అభివృద్ధి గురించి మరింత సందర్భోచితంగా సున్నితమైన మరియు సాంస్కృతికంగా అవగాహన కలిగిన అవగాహనను ప్రోత్సహిస్తుంది. సంప్రదాయానికి, ఆధునికతకు మధ్య ఉన్న సంబంధాన్ని నంది సునిశితంగా అన్వేషించడం నయా సంప్రదాయ దృక్పథానికి తోడ్పడుతుంది. సంప్రదాయాన్ని, ఆధునికతను పరస్పర విరుద్ధ శక్తులుగా చూడకుండా, రెండింటి విలువను గౌరవించే సమైక్యతను నంది సూచిస్తున్నారు. ఇది నయా-సంప్రదాయ విధానంతో ప్రతిధ్వనిస్తుంది, ఇది ఆధునిక పురోగతులు సాంప్రదాయ విలువలతో సామరస్యంగా సహజీవనం చేసే సంశ్లేషణను కోరుకుంటుంది. నంది ఆలోచనలను అవలంబించడం ద్వారా, నయా-సంప్రదాయ చట్రం సాంస్కృతిక పునాదులు దెబ్బతినకుండా పురోగతిని స్వీకరించే మార్గాన్ని నావిగేట్ చేయవచ్చు.

ఇంకా, పాశ్చాత్యేతర దృక్పథాల కోసం నంది యొక్క వాదన మరియు స్వదేశీ జ్ఞానాన్ని చేర్చడం విభిన్న ప్రపంచ దృక్పథాలపై నయా-సంప్రదాయ ప్రాధాన్యతకు అనుగుణంగా ఉంటుంది. రాజకీయ మరియు సామాజిక దృగ్విషయాలపై మరింత సమ్మిళిత అవగాహన కోసం నంది ఇచ్చిన పిలుపును చేర్చడం ద్వారా, సుస్థిర మరియు సాంస్కృతిక ఆధారిత అభివృద్ధి వ్యూహాలను రూపొందించడంలో దేశీయ జ్ఞానం యొక్క విలువను గుర్తిస్తూ, నయా-సంప్రదాయ విధానం దాని దృక్పథాన్ని సుసంపన్నం చేస్తుంది. రాజకీయ ప్రవర్తన యొక్క మానసిక కోణాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని నంది యొక్క మానసిక రాజకీయ భావన కూడా నయా-సంప్రదాయ

విధానాన్ని మెరుగుపరుస్తుంది. సామాజిక చలనశీలతను ప్రభావితం చేసే భావోద్వేగ మరియు మానసిక కారకాలను అంగీకరించడం ద్వారా, ఒక నయా-సంప్రదాయ ఫ్రేమ్‌వర్క్ అభివృద్ధి యొక్క మానవ అంశాలను బాగా పరిష్కరించగలదు, సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన సందర్భంలో వ్యక్తుల శ్రేయస్సును పరిగణనలోకి తీసుకునే మరింత సమగ్ర విధానాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. సంక్షిప్తంగా, ఆషిస్ నంది యొక్క ఆలోచనలను నయా-సంప్రదాయ విధానంలోకి అనుసంధానించడం రెండవదాన్ని మరింత సాంస్కృతికంగా సమ్మిళితమైన, సమ్మిళిత మరియు మానసికంగా అవగాహన కలిగిన దృక్పథంతో సుసంపన్నం చేస్తుంది. ఈ సంశ్లేషణ సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని గౌరవించే, సంప్రదాయం యొక్క ప్రాముఖ్యతను గుర్తించే మరియు ఆధునికతతో సమతుల్య సహజీవనాన్ని పెంపొందించే అభివృద్ధి నమూనాను అనుమతిస్తుంది.

సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సమతుల్యతను నొక్కి చెబుతూ, నయా-సంప్రదాయ విధానం యొక్క అవలోకనం.

సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సమతుల్య సంశ్లేషణను నొక్కిచెప్పే సమగ్ర ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను నయా-సంప్రదాయ విధానం అందిస్తుంది. ఈ దృక్పథం సమకాలీన పురోగతి యొక్క ఎంపిక చేసిన అంశాలను స్వీకరించేటప్పుడు చారిత్రక కొనసాగింపు మరియు సాంస్కృతిక వారసత్వం యొక్క విలువను గుర్తిస్తుంది. నయా-సంప్రదాయ విధానం యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సామరస్యపూర్వక సమతుల్యతను సాధించడానికి దాని నిబద్ధతను నొక్కి చెబుతున్నాయి:

1. **డైనమిక్ సింథసిస్:**

సంప్రదాయానికి, ఆధునికతకు మధ్య అంతర్లీన సంఘర్షణ అనే భావనను నయా సంప్రదాయవాదం తిరస్కరిస్తుంది. బదులుగా, ఇది సాంప్రదాయ విలువలు మరియు పద్ధతులు ఆధునిక పురోగతితో కలిసిపోయే డైనమిక్ సంశ్లేషణను సూచిస్తుంది. ఈ విధానం చారిత్రక కొనసాగింపు మరియు ప్రగతిశీల మార్పు రెండింటి బలాలను గౌరవించే సహజీవన సంబంధాన్ని సృష్టించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.

2. **సాంస్కృతిక పరిరక్షణ:**

సాంస్కృతిక పరిరక్షణ యొక్క ప్రాముఖ్యతను గుర్తించడం నయా-సంప్రదాయ విధానానికి కేంద్ర బిందువు. ఒక సమాజం యొక్క గొప్పతనం దాని విభిన్న సంప్రదాయాలు, ఆచారాలు మరియు వారసత్వంలో ఉందని గుర్తించి, సమాజాలు తమ సాంస్కృతిక గుర్తింపును చురుకుగా కాపాడుకోవాలని ఇది నొక్కి చెబుతుంది. ఈ అంశాలను విస్మరించడానికి బదులుగా, నయా-సంప్రదాయవాదం వాటి ఆలోచనాత్మక సంరక్షణను ప్రోత్సహిస్తుంది.

3. **అడాప్టివ్ ట్రెడిషన్:**

నియో-ట్రెడిషియలిజం సంప్రదాయాన్ని ఒక సజీవ, అనుకూల శక్తిగా చూస్తుంది. అభివృద్ధి చెందుతున్న పరిస్థితులకు ప్రతిస్పందనగా సమాజాలు తమ సంప్రదాయాలను సృజనాత్మకంగా పునర్నిర్వచించుకోవడానికి మరియు స్వీకరించడానికి ఇది ప్రోత్సహిస్తుంది. మారుతున్న సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ పరిస్థితుల నేపథ్యంలో సంప్రదాయ విలువలు సముచితంగా, స్థితిస్థాపకంగా ఉండేలా చూసుకుంటూనే ఈ అనుకూల సంప్రదాయం కొనసాగింపును అనుమతిస్తుంది.

4. సాంస్కృతిక వైవిధ్యం:

సాంస్కృతిక వైవిధ్యం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతూ, వివిధ సమాజాలు అభివృద్ధికి విభిన్న మార్గాలను అనుసరించవచ్చని నయా-సంప్రదాయ విధానం అంగీకరిస్తుంది. ఇది ఏకవచన, సార్వత్రిక నమూనాను విధించడాన్ని తిరస్కరిస్తుంది మరియు మానవ అనుభవం యొక్క గొప్పతనానికి దోహదపడే ప్రత్యేకమైన సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణలకు విలువ ఇస్తుంది.

5. సందర్భోచిత ఔచిత్యం:

రాజకీయ, సామాజిక, ఆర్థిక పరిష్కారాలు వివిధ వర్గాల నిర్దిష్ట సందర్భాలకు అనుగుణంగా ఉండాలని గుర్తించి, నయా-సంప్రదాయ విధానం సందర్భోచితంగా సున్నితమైనది. ఇది ఒకే-పరిమాణం-సరిపోయే-అన్ని విధానాలకు విరుద్ధంగా ఉంటుంది, ఎందుకంటే నయా-సంప్రదాయవాదం వివిధ సమాజాల విభిన్న అవసరాలు మరియు చరిత్రలకు విలువ ఇస్తుంది.

6. కమ్యూనిటీ ఎంగేజ్మెంట్:

నియో-ట్రెడిషియలిజం నిర్ణయం తీసుకునే ప్రక్రియలలో కమ్యూనిటీ నిమగ్నతను ప్రోత్సహిస్తుంది. ఇది రాజకీయ మరియు అభివృద్ధి కార్యక్రమాలను స్థానిక సమాజాల క్రియాశీల భాగస్వామ్యంతో కూడిన సహకార ప్రయత్నాలుగా చూస్తుంది. ఈ భాగస్వామ్య విధానం విధానాలు మరియు నిర్మాణాలు అవి ప్రభావితం చేసే ప్రజల విలువలు మరియు ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా ఉండేలా చూస్తుంది.

7. సుస్థిర అభివృద్ధి:

నయా సంప్రదాయ విధానంలో సుస్థిరత అనేది కీలక సూత్రం. ఇది ఆర్థిక పురోగతిని పరిగణనలోకి తీసుకోవడమే కాకుండా పర్యావరణ మరియు సామాజిక సుస్థిరతకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చే అభివృద్ధి యొక్క సమగ్ర అవగాహనను సూచిస్తుంది. అనియంత్రిత ఆధునీకరణ ప్రతికూల పరిణామాలను కలిగిస్తుందనే అవగాహనను ఇది ప్రతిబింబిస్తుంది మరియు అభివృద్ధి సమాజాల దీర్ఘకాలిక శ్రేయస్సుకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి.

8. సజాతీయీకరణకు ప్రతిఘటన:

నయా-సంప్రదాయ విధానం తరచుగా ప్రపంచీకరణతో ముడిపడి ఉన్న సాంస్కృతిక సజాతీయీకరణను నిరోధిస్తుంది. విభిన్న సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణలు సమాజాల చైతన్యానికి దోహదం చేస్తాయని మరియు ప్రగతికి ప్రతిరూపంగా ఏకవచన సాంస్కృతిక నమూనాను రుద్దడాన్ని ఇది వ్యతిరేకిస్తుంది.

సంక్షిప్తంగా, నయా-సంప్రదాయ విధానం సాంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య డైనమిక్ పరస్పర చర్యను గుర్తించే సమతుల్య మరియు సరళమైన దృక్పథాన్ని అందిస్తుంది. సాంస్కృతిక పరిరక్షణ, అనుకూల సంప్రదాయం, వైవిధ్యం, సందర్భోచిత ఔచిత్యం, సమాజ నిమగ్నత, సుస్థిర అభివృద్ధి మరియు సజాతీయీకరణకు ప్రతిఘటనను నొక్కిచెప్పడం ద్వారా, ఈ విధానం విభిన్న సమాజాల ప్రత్యేక గుర్తింపులను గౌరవిస్తూ సమకాలీన అభివృద్ధి యొక్క సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి ఒక సూక్ష్మమైన ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను అందిస్తుంది.

ముగింపు:

ముగింపులో, నియో-సంప్రదాయవాదం నేపథ్యంలో ఆషిస్ నంది ఆలోచనల అన్వేషణ సమకాలీన

సవాళ్ల సంక్లిష్టతలను నావిగేట్ చేయడానికి ఒక బలీయమైన మరియు డైనమిక్ ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను ప్రకాశవంతం చేస్తుంది. నయా-సంప్రదాయవాదం యొక్క చర్చలో నంది యొక్క అంతర్‌దృష్టులను ఏకీకృతం చేయడం సాంస్కృతిక పరిరక్షణ, వైవిధ్యం మరియు సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య పరస్పర చర్య గురించి సూక్ష్మమైన అవగాహన పట్ల భాగస్వామ్య నిబద్ధతను వెల్లడిస్తుంది. సాంస్కృతిక వారసత్వం యొక్క ప్రాముఖ్యతను గొప్పగా అంగీకరించడం ఈ సమ్మేళనం యొక్క ప్రధానాంశం. మానవ నాగరికత యొక్క గొప్పతనం విభిన్న సంస్కృతులు మరియు సంప్రదాయాలలో ఉందని నంది మరియు నయా సంప్రదాయవాదం రెండూ గుర్తించాయి. ప్రపంచీకరణ సజాతీయ ప్రభావాల విమర్శ సాంస్కృతిక సామ్రాజ్యవాదాన్ని ప్రతిఘటించాల్సిన అవసరాన్ని నొక్కిచెబుతూ, ప్రపంచ మొజాయిక్ కు దోహదపడే ప్రత్యేక అస్తిత్వాలను పరిరక్షించుకోవాల్సిన అవసరాన్ని నొక్కిచెబుతుంది. సైకో పాలిటిక్స్ అనే భావనలో నిక్షిప్తమైన నంది యొక్క అభివృద్ధి యొక్క మానసిక కోణాలు నయా-సంప్రదాయవాదంలో ప్రతిధ్వనిస్తాయి. రెండు దృక్పథాలు సాంస్కృతిక సంరక్షణ మరియు వ్యక్తులు మరియు సమాజాల మానసిక శ్రేయస్సు మధ్య అంతర్గత సంబంధాన్ని గొప్పగా హైలైట్ చేస్తాయి. కమ్యూనిటీ నిమగ్నత, వికేంద్రీకృత పాలన మరియు స్థానిక సమాజాల సాధికారతకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం అభివృద్ధికి మరింత భాగస్వామ్య మరియు సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన విధానం కోసం భాగస్వామ్య దార్శనికతను నొక్కి చెబుతుంది. అంతేకాక, ప్రత్యామ్నాయ ఆధునికతల అన్వేషణ నంది మరియు నయా-సంప్రదాయవాదం రెండింటికీ మార్గదర్శక సూత్రంగా పనిచేస్తుంది. సమాజాలు తమ సాంస్కృతిక మూలాలను త్యాగం చేయకుండా ఆధునికతను స్వీకరించగలవని గుర్తించడం అనుకూల సంప్రదాయం పట్ల నిబద్ధతను మరియు మారుతున్న పరిస్థితులకు ప్రతిస్పందనగా సాంస్కృతిక పద్ధతుల డైనమిక్ పరిణామాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. విద్యలో, సమకాలీన అభ్యాస వాతావరణాలకు దేశీయ జ్ఞాన వ్యవస్థలను విలువైన భాగస్వాములుగా అంగీకరించడం విద్యా నమూనాలను పునర్నిర్వచించడానికి, పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత కథనాలను సవాలు చేయడానికి మరియు స్థానిక జ్ఞానాన్ని పాఠ్యాంశాలలో చేర్చడానికి నయా-సంప్రదాయవాదంలో ప్రయత్నాలకు అనుగుణంగా ఉంటుంది. సారాంశంలో, ఆషిస్ నంది ఆలోచనలను నయా-సంప్రదాయవాదంలో విలీనం చేయడం సాంప్రదాయ ద్వంద్వ భావాలకు అతీతమైన ఆలోచనల సమ్మేళనాన్ని సూచిస్తుంది. ఈ సంశ్లేషణ సమకాలీన అభివృద్ధి యొక్క సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి, వైవిధ్యాన్ని జరుపుకోవడానికి మరియు సంప్రదాయం మరియు ఆధునికత మధ్య సామరస్యపూర్వక సహజీవనాన్ని పెంపొందించడానికి సమగ్ర మరియు సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను అందిస్తుంది. సాంస్కృతిక పరిరక్షణకు ప్రాధాన్యమివ్వడమే కాకుండా, బలం, స్థితిస్థాపకత మరియు భాగస్వామ్య మానవత్వానికి మూలమైన భవిష్యత్తును రూపొందించడానికి ఇది సమిష్టి ప్రయత్నానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది.

2.18 సాంకేతిక పదాలు:

సాంస్కృతిక వారసత్వం:

ఒక సమాజాన్ని నిర్వచించే, ప్రత్యేకమైన సాంస్కృతిక గుర్తింపులను పరిరక్షించడం మరియు జరుపుకోవడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కిచెప్పే సమీకరించిన సంప్రదాయాలు, ఆచారాలు మరియు కళాఖండాలు.

సైకో పొలిటిక్స్:

వ్యక్తులు మరియు సమాజాల మానసిక శ్రేయస్సుపై సాంస్కృతిక క్షీణత యొక్క ప్రభావాన్ని నొక్కి చెబుతూ, రాజకీయ దృగ్విషయాల యొక్క మానసిక కోణాలను అన్వేషించే భావన.

సజాతీయీకరణ:

సంస్కృతులు లేదా సమాజాలను మరింత ఏకరీతిగా చేసే ప్రక్రియ, తరచుగా విభిన్న సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణలపై ప్రపంచీకరణ యొక్క ప్రతికూల ప్రభావాలతో సంబంధం కలిగి ఉంటుంది.

ప్రత్యామ్నాయ ఆధునికతలు:

విభిన్న సమాజాలు తమ సాంస్కృతిక మూలాలను కాపాడుకుంటూనే ఆధునిక అంశాలను అవలంబించగలవనే ఆలోచన, ఆధునీకరణకు ఒకే పరిమాణం-సరిపోయే-అన్ని విధానాన్ని సవాలు చేస్తుంది.

వికేంద్రీకృత పాలన:

సామాజిక నిమగ్నత, సాధికారతపై నయా సంప్రదాయవాద ప్రాధాన్యానికి అనుగుణంగా నిర్ణయాధికారాన్ని స్థానిక వర్గాలకు పంచే వ్యవస్థ.

సాంస్కృతిక స్వయంప్రతిపత్తి:

ఒక సమాజం తన సాంస్కృతిక గుర్తింపుపై నియంత్రణను కొనసాగించడం మరియు బాహ్య ఒత్తిళ్లను ప్రతిఘటించడం, దాని ప్రత్యేకమైన కథనాలు మరియు ఆచరణలను పరిరక్షించడం.

యూరోసెంట్రిక్ నమూనాలు:

విభిన్న సాంస్కృతిక సంప్రదాయాలను విస్మరించే లేదా తక్కువ అంచనా వేసే ఆధిపత్య పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత ఫ్రేమ్ వర్క్ లు లేదా దృక్పథాలు, విద్యా మరియు అభివృద్ధి నమూనాల సమ్మిళితతను సవాలు చేస్తాయి.

కమ్యూనిటీ-సెంట్రిక్ విధానాలు:

తమ స్వంత పంథాను రూపొందించడంలో స్థానిక సమాజాల క్రియాశీలక ప్రమేయానికి ప్రాధాన్యతనిచ్చే అభివృద్ధి వ్యూహాలు, మరింత సమ్మిళిత మరియు భాగస్వామ్య ప్రక్రియను ప్రోత్సహిస్తాయి.

అడాప్టివ్ ట్రెడిషన్: సమకాలీన సవాళ్లకు ప్రతిస్పందనగా సాంస్కృతిక పద్ధతుల డైనమిక్ స్వభావాన్ని నొక్కి చెబుతూ, మారుతున్న పరిస్థితులకు అనుగుణంగా సంప్రదాయాలు పరిణామం చెందడం మరియు సృజనాత్మకంగా మారడం అనే భావన.

సాంస్కృతిక సామ్రాజ్యవాదం:

ప్రపంచీకరణతో ముడిపడి ఉన్న ఒక సంస్కృతి విలువలు, నిబంధనలను మరొక సంస్కృతిపై రుద్దడం, స్థానిక సాంస్కృతిక అస్తిత్వాలు తుడిచిపెట్టుకుపోవడాన్ని ప్రతిఘటించాల్సిన అవసరం.

2.19 ప్రశ్నలు:

1. "ఆషిస్ నంది యొక్క నయా-సంప్రదాయ విధానం ఉదారవాదం మరియు ఆధునికత యొక్క సాంప్రదాయిక భావనలను ఎలా సవాలు చేస్తుంది?"
2. ఉదారవాద భావజాలాలు, వాటి ప్రభావంపై నంది చేసిన విమర్శలో సంస్కృతి పాత్ర ఏమిటి?

3. "సమకాలీన రాజకీయ, సామాజిక ఆలోచనలకు నంది ఆలోచనల పర్యవసానాలను అన్వేషించండి."
4. సంప్రదాయం, అస్తిత్వం, ఉదారవాద విలువల సమ్మేళనాన్ని నంది ఏ విధంగా ప్రస్తావిస్తాడు?
5. ఉదారవాదంపై నంది దృక్పథం ప్రపంచ పాలన, సాంస్కృతిక వైవిధ్యంపై చర్చలను ఎలా తెలియజేస్తుందని ప్రశ్నించారు.

2.20 రిఫరెన్సులు:

1) Nandy, Ashis "The Intimate Enemy: Loss and Recovery of Self Under Colonialism" Ox ford University Press, 1983.

2) Nandy, Ashis" Tradition and Modernity in the Psychological Study of Indian Society" Sage Publications, 1987.

పాఠం -3

పార్థ ఛటర్జీ మార్క్సిస్టు విధానం

లక్ష్యాలు :

1. వలసానంతర రాజకీయ విశ్లేషణలో రాజకీయ సమాజం, పౌరసమాజం, ఆధిపత్యం, అణచివేతతో సహా పార్థ ఛటర్జీ యొక్క కీలక భావనలను అర్థం చేసుకోగలరు
2. చటర్జీ సైద్ధాంతిక చట్రం యొక్క బలాలు మరియు పరిమితులను అంచనా వేయండి, పోస్ట్ కాలనీయల్ రాజకీయాలకు దాని అనువర్తనాన్ని మరియు దాని విమర్శలను పరిగణనలోకి తీసుకోగలరు.
3. భారత రాజకీయాల వైవిధ్యం, జాతీయవాదం, రాష్ట్ర-సమాజ చలనశీలతలను పరిగణనలోకి తీసుకొని, దాని యొక్క వివిధ అంశాలను విశ్లేషించడానికి మరియు అర్థం చేసుకోవడానికి ఛటర్జీ ఆలోచనలను వర్తింపజేయగలరు.
4. పార్థ ఛటర్జీ వారసత్వం మరియు రాజకీయ శాస్త్రం, వలసానంతర అధ్యయనాలు మరియు విమర్శనాత్మక సిద్ధాంతంపై ప్రభావాన్ని అంచనా వేయగలరు.
5. ప్రపంచ పాండిత్యంపై అతని ప్రభావంతో సహా చటర్జీ భావనల చుట్టూ జరిగే చర్చలు పాల్గొనగలరు.
6. విమర్శలను, ప్రత్యామ్నాయ దృక్పథాలను మరియు వలసానంతర రాజకీయ ఆలోచనలో కొనసాగుతున్న చర్చలను అర్థం చేసుకోగలరు.

పాఠ్యాంశ నిర్మాణ విషయక్రమం

3.0 లక్ష్యాలు

3.1 పరిచయం

3.2 నేపథ్యం మరియు సందర్భం

3.3 పార్థ ఛటర్జీ భావనలు మరియు అభిప్రాయాలు

3.4 మార్క్సిజంతో పార్థ ఛటర్జీ నిమగ్నత

- A) మార్క్సిజంపై వలసవాద అనంతర విమర్శ
- B) ఆర్థిక నిర్ణయవాదంపై బెంగాల్ పాఠశాల విమర్శ
- C) నిష్క్రమణగా రాజకీయ సమాజం
- D) జాతీయవాదం, వర్గపోరాటం
- E) సంకరజాతి మరియు సాంస్కృతిక రాజకీయాలు
- F) గ్రామ్సీతో ఎంగేజ్ మెంట్

3.5 జాతీయ-ప్రజాదరణ

3.6 పౌర సమాజం మరియు రాజకీయ సమాజం
3.7 ఆధిపత్యం మరియు అణచివేత
3.8 పోస్ట్ కాలనీయల్ విమర్శ
3.9 భారత రాజకీయాలకు అనువర్తనం
3.10 వారసత్వం మరియు ప్రభావం
3.11 విమర్శలు మరియు చర్చలు
3.12 ముగింపు
3.13 సాంకేతిక పదాలు
3.14 ప్రశ్నలుజి
3.15 రిఫరెన్సులు

3.1 పరిచయం:

రాజకీయ సిద్ధాంతం మరియు వలసానంతర అధ్యయనాల రంగంలో, పార్థ ఛటర్జీ ఒక ప్రకాశవంతమైన వ్యక్తిగా నిలిచాడు, ఆయన రచనలు రాజ్య-సమాజ సంబంధాలు, జాతీయవాదం మరియు రాజకీయ అభివృద్ధి చుట్టూ ఉన్న చర్చను పునర్నిర్మించాయి. నవంబర్ 6, 1947న భారతదేశంలోని కోల్ కతాలో జన్మించిన ఛటర్జీ మేధో ప్రయాణం రాజకీయ సమాజం, పౌరసమాజం, వలసానంతర విమర్శలోని సూక్ష్మాంశాలను దాటింది. వలసవాదం యొక్క చారిత్రక నేపథ్యంలో లోతుగా పాతుకుపోయిన అతని రచన సంప్రదాయ పాశ్చాత్య నమూనాలను సవాలు చేస్తుంది మరియు వలసానంతర దేశాల నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక పరిస్థితులతో నిమగ్నం కావడానికి పండితులను ఆహ్వానిస్తుంది. చటర్జీ సైద్ధాంతిక చట్రంలో రాజకీయ సమాజం మరియు పౌర సమాజం మధ్య వ్యత్యాసం ఉంది, ఇది రాజకీయ సమీకరణ మరియు ప్రతిఘటనను మనం ఎలా అర్థం చేసుకున్నామో విమర్శనాత్మక పునఃసమీక్షకు దారితీస్తుంది. ఆధిపత్యం మరియు అణచివేత భావనలు అధికార చలనశీలతను మరింత విశదీకరించాయి, పోస్ట్ కాలనీయల్ కథనంలో చారిత్రాత్మకంగా అణచివేయబడిన స్వరాలు మరియు దృక్పథాల యొక్క సూక్ష్మమైన అన్వేషణను ప్రేరేపించాయి. బెంగాల్ స్కూల్ ఆఫ్ పొలిటికల్ ఎకానమీ యొక్క కీలక ప్రతిపాదకుడిగా, ఛటర్జీ యొక్క విమర్శలు ప్రధాన స్రవంతి ఆర్థిక సిద్ధాంతాలకు విస్తరించాయి, వలసానంతర సందర్భంలో ఆర్థిక నిర్ణయవాదాన్ని పునఃసమీక్షించాలని వాదనలు తలెత్తాయి. ఈ పాఠం అధ్యాయం పార్థ ఛటర్జీ ఆలోచనల వారసత్వం మరియు ప్రభావాన్ని ఆవిష్కరించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది, పండితులు అతని ప్రభావవంతమైన సైద్ధాంతిక రచనల భూభాగాన్ని నావిగేట్ చేస్తున్నప్పుడు ఉద్భవించిన సంక్లిష్టమైన చర్చలు మరియు విమర్శలను అన్వేషిస్తుంది.

3.2 నేపథ్యం మరియు సందర్భం:

పార్థ ఛటర్జీ 1947లో కలకత్తాలో జన్మించారు. రోచెస్టర్ విశ్వవిద్యాలయం నుండి రాజనీతి శాస్త్రంలో పి.హెచ్.డి పొందారు మరియు తరువాత కలకత్తాలోని సెంటర్ ఫర్ స్టడీస్ ఇన్ సోషల్ సైన్సెస్తో సహా వివిధ సంస్థలలో బోధించారు. అతని ప్రారంభ రచనలు భారతదేశంలో అభివృద్ధి యొక్క రాజకీయ ఆర్థిక వ్యవస్థపై దృష్టి సారించాయి, కాని అతను తరువాతి వలసవాద సిద్ధాంతానికి చేసిన కృషికి ప్రాముఖ్యత పొందాడు. పార్థ

ఛటర్జీ కోల్కతాలోని ప్రెసిడెన్సీ కళాశాల నుండి పొలిటికల్ సైన్స్లో బ్యాచిలర్ డిగ్రీని పొందారు, తరువాత యునైటెడ్ స్టేట్స్లోని రోచెస్టర్ విశ్వవిద్యాలయంలో మాస్టర్స్ డిగ్రీని పొందారు. 1972లో రోచెస్టర్ విశ్వవిద్యాలయంలో పీహెచ్ డీ పూర్తి చేశారు. ఛటర్జీ తన కెరీర్ మొత్తంలో వివిధ అకడమిక్ పదవులను నిర్వహించారు. కలకత్తాలోని సెంటర్ ఫర్ స్టడీస్ ఇన్ సోషల్ సైన్సెస్ లో అధ్యాపకుడిగా, ఆ తర్వాత రోచెస్టర్ విశ్వవిద్యాలయంలో పొలిటికల్ సైన్స్ విభాగంలో ప్రొఫెసర్ గా పనిచేశారు. న్యూయార్క్ లోని కొలంబియా యూనివర్శిటీలో కూడా పనిచేశారు. పార్థ ఛటర్జీ రాజనీతి శాస్త్రంలో, ముఖ్యంగా రాజకీయ సిద్ధాంతం మరియు వలసానంతర అధ్యయనాల రంగాలలో తన ప్రభావవంతమైన కృషికి విస్తృతంగా గుర్తింపు పొందారు. అతని రచనలు తరచుగా జాతీయవాదం, ప్రజాస్వామ్యం మరియు వలసవాదం మరియు అనంతర వలసవాదం యొక్క రాజకీయ ప్రభావాలకు సంబంధించిన సమస్యలను అన్వేషిస్తాయి. ఛటర్జీ యొక్క కొన్ని ముఖ్యమైన రచనలలో "నేషనలిస్ట్ థాట్ అండ్ ది కాలనీయల్ వరల్డ్: ఎ డెరివేటివ్ డిస్కషన్" (1986), "ది నేషన్ అండ్ ఇట్స్ ఫ్రాగ్మెంట్స్: కలోనియల్ అండ్ పోస్ట్ కాలనీయల్ హిస్టరీస్" (1993), మరియు "ఎ సంభావ్య భారతదేశం: ఎస్సేస్ ఇన్ పొలిటికల్ విమర్శ" (1997) ఉన్నాయి. ఈ పుస్తకాలు పోస్ట్ కాలనీయల్ థియరీ అధ్యయనంపై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపాయి మరియు అన్ని విభాగాలలో పండితులను ప్రభావితం చేశాయి. చటర్జీ తన రచనలో "రాజకీయ సమాజం" అనే భావనను ప్రవేశపెట్టాడు, వలసానంతర దేశాల సందర్భంలో పౌర సమాజం మరియు రాజకీయ సమాజం మధ్య వ్యత్యాసాన్ని నొక్కి చెప్పాడు. ఈ భావన వలసానంతర పరిస్థితులలో ప్రజాస్వామ్యం మరియు రాజకీయ అభివృద్ధిపై చర్చలలో ప్రభావం చూపింది. పార్థ ఛటర్జీ తన పాండిత్య కృషికి గుర్తింపు పొందారు.

3.3 పార్థ ఛటర్జీ భావనలు మరియు అభిప్రాయాలు:

భారతీయ రాజకీయ సిద్ధాంతకర్త, చరిత్రకారుడు పార్థ ఛటర్జీ రాజనీతి శాస్త్రం, వలసానంతర అధ్యయన రంగాలకు గణనీయమైన కృషి చేశారు. అతని కొన్ని ముఖ్య భావనలు మరియు అభిప్రాయాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

a) పొలిటికల్ సొసైటీ వర్సెస్ సివిల్ సొసైటీ:

చటర్జీ యొక్క ప్రధాన ఆలోచనలలో ఒకటి "రాజకీయ సమాజం" మరియు "పౌర సమాజం" మధ్య వ్యత్యాసం. రాజ్యం మరియు సమాజం యొక్క విభజనపై ఆధారపడిన సంప్రదాయ పాశ్చాత్య అభివృద్ధి నమూనా, వలసానంతర దేశాలకు చక్కగా వర్తించదని అతను వాదించాడు. పాశ్చాత్య రాజకీయ చింతనలో తరచుగా అణచివేయబడిన రాజకీయ సమాజం, వలసానంతర దేశాల రాజకీయ చలనశీలతలో ఎలా కీలక పాత్ర పోషిస్తుందో ఆయన తన రచనలో అన్వేషించారు.

b) జాతీయవాదం మరియు దాని సంక్లిష్టతలు:

చటర్జీ వలసానంతర సమాజాల నేపథ్యంలో జాతీయవాదం యొక్క సంక్లిష్టతలను లోతుగా పరిశీలించారు. అతను జాతీయవాదం యొక్క పాశ్చాత్య భావనను సవాలు చేస్తాడు మరియు వలస ప్రపంచంలో జాతీయవాదం యొక్క అనుభవాలు భిన్నంగా ఉన్నాయని సూచిస్తాడు. ఈ పరిస్థితులలో జాతీయవాద ఆలోచన తరచుగా వలసవాదం యొక్క చారిత్రక పరిస్థితుల నుండి ఎలా ఉత్పన్నమై మరియు రూపుదిద్దుకుంటుందో అతను అన్వేషించాడు.

c) బెంగాల్ స్కూల్ ఆఫ్ పొలిటికల్ ఎకానమీ:

ఛటర్జీ రాజకీయ అర్థశాస్త్రం యొక్క "బెంగాల్ స్కూల్"తో సంబంధం కలిగి ఉన్నారు. 1980 లలో ఆవిర్భవించిన ఈ పాఠశాల, ప్రధాన స్రవంతి ఆర్థిక సిద్ధాంతాలను పోస్ట్ కాలనీయల్ దృక్పథం నుండి విమర్శించడంపై దృష్టి పెడుతుంది. చటర్జీ మరియు ఈ పాఠశాలతో సంబంధం ఉన్న ఇతర పండితులు గ్లోబల్ సౌత్ లోని ఆర్థిక ప్రక్రియల గురించి మరింత సందర్భోచితంగా అవగాహన కోసం వాదించారు.

c) ప్రజాస్వామ్యం మరియు రాజకీయ అభివృద్ధి:

వలసానంతర దేశాలలో ప్రజాస్వామ్యం మరియు రాజకీయ అభివృద్ధి సమస్యలపై ఆయన పని నిమగ్నమైంది. ఈ సందర్భాలలో పాశ్చాత్య ప్రజాస్వామిక నమూనాల అనువర్తనాన్ని ఛటర్జీ ప్రశ్నిస్తాడు మరియు వలసానంతర సమాజాలలో రాజకీయ ప్రక్రియలను రూపొందించే నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక పరిస్థితులను అర్థం చేసుకోవాల్సిన అవసరాన్ని నొక్కి చెప్పాడు.

d) వలసవాద, వలసానంతర చరిత్రలపై విమర్శ:

"ది నేషన్ అండ్ ఇట్స్ ఫ్రాగ్మెంట్స్"లో చటర్జీ వలసవాద, వలసానంతర చరిత్రలను విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలిస్తాడు. వలస రాజ్యం తరచుగా దేశం గురించి ఒక నిర్దిష్ట దృష్టిని విధించిందని, వలసానంతర దేశాలు తమ అస్తిత్వాలను మరియు రాజకీయ నిర్మాణాలను పునర్నిర్వచించే సవాలును ఎదుర్కొన్నాయని ఆయన వాదించారు.

e) మేధో ప్రభావం:

పార్థ ఛటర్జీ రచనలు రాజనీతి శాస్త్రంలోనే కాక వలసానంతర అధ్యయనాలు, సామాజిక శాస్త్రం, సాంస్కృతిక అధ్యయనాలలో కూడా ప్రభావం చూపాయి. వలసానంతర సందర్భాల్లో రాజకీయ, సామాజిక మార్పుల స్వభావంపై ఆయన ఆలోచనలు చర్చలకు దారితీశాయి.

3.4 మార్క్సిజంతో పార్థ ఛటర్జీ నిమగ్నత:

ప్రభావవంతమైన రాజకీయ సిద్ధాంతకర్త మరియు చరిత్రకారుడు అయిన పార్థ ఛటర్జీ, వలసానంతర అధ్యయన రంగానికి, ముఖ్యంగా మార్క్సిస్టు ఆలోచనతో తన నిమగ్నత ద్వారా గణనీయమైన కృషి చేశారు. ఆయన రచనలు వలసానంతర సమాజాలలో శక్తి చలనశీలత, గుర్తింపు నిర్మాణం మరియు ప్రతిఘటన గురించి సూక్ష్మమైన అవగాహనను అందించాయి. మార్క్సిజంతో ఛటర్జీ నిమగ్నత వలసానంతర సందర్భాలకు అన్వయించడంలో విలక్షణమైనది. అతను సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు ఫ్రేమ్వర్క్లను విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలిస్తాడు మరియు వలసవాద చరిత్రలు మరియు స్వాతంత్ర్యం కోసం పోరాటాలతో గుర్తించబడిన సమాజాల సంక్లిష్టతలను పరిష్కరించడానికి వాటిని స్వీకరించాడు. పార్థ ఛటర్జీకి మార్క్సిజంతో ఉన్న అనుబంధం ఆయన మేధో రచనలలో చెప్పుకోదగిన అంశం. ఆయన మార్క్సిస్టు భావాల పట్ల విముఖత చూపనప్పటికీ, సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు ఆలోచనలోని కొన్ని అంశాలను విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించి, సవరించారు. మార్క్సిజంతో పార్థ ఛటర్జీ నిమగ్నతకు సంబంధించి కొన్ని ముఖ్య అంశాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

A) మార్క్సిజంపై పోస్ట్ కాలనీయల్ విమర్శ:

క్లాసికల్ మార్క్సిజంలోని కొన్ని అంశాలను విమర్శించే పోస్ట్ కాలనీయల్ దృక్పథాన్ని ఛటర్జీ రచన ప్రతిబింబిస్తుంది. పాశ్చాత్య మార్క్సిస్టు చట్రం వలసానంతర సమాజాల సంక్లిష్టతలను, వాటి అనుభవాలను పూర్తిగా పరిష్కరించలేదని ఆయన వాదించారు. చారిత్రక, సాంస్కృతిక సందర్భాల విశిష్టతను అర్థం చేసుకోవడానికి ఆయన ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత సంప్రదాయ మార్క్సిజంలో మరింత సార్వజనీనీకరణ ధోరణుల నుంచి ఆయనను వేరు చేస్తుంది. మార్క్సిజం యొక్క పోస్ట్ కాలనీయల్ విమర్శలో సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతాలు వలసానంతర సమాజాల సంక్లిష్టతలను ఎలా పూర్తిగా పట్టుకోలేదో పరిశీలించడం జరుగుతుంది. పార్థ ఛటర్జీ, ఇతర వలసానంతర సిద్ధాంతకర్తలతో కలిసి అనేక కీలక అంశాలను ఎత్తిచూపడం ద్వారా ఈ విమర్శకు దోహదపడ్డారు.

యూరోసెంట్రిజం:

యూరోపియన్ సందర్భంలో అభివృద్ధి చెందిన సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతాలు తరచుగా సోషలిజానికి దారితీసే చారిత్రక దశల రేఖీయ పురోగతిని కలిగి ఉంటాయి. ఈ యూరోసెంట్రిజం ఐరోపాయేతర సమాజాల విభిన్న చారిత్రక పంథాలు మరియు అనుభవాలకు, ముఖ్యంగా వలసవాద చరిత్రలతో గుర్తించబడిన వాటికి కారణం కాదని విమర్శకులు వాదిస్తున్నారు.

సార్వజనీనవాదం మరియు సజాతీయీకరణ:

పెట్టుబడిదారీ విధానం మరియు వర్గ పోరాటం యొక్క సమగ్ర విశ్లేషణను అందించాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్న మార్క్సిస్ట్ సార్వజనీనవాదం, విభిన్న సమాజాలను సజాతీయం చేస్తుందని విమర్శించబడింది. ఒక-పరిమాణం-సరిపోయే-అన్ని నమూనా పోస్ట్ కాలనీయల్ దేశాల ప్రత్యేకమైన చారిత్రక, సాంస్కృతిక మరియు సామాజిక పరిస్థితులను విస్మరించవచ్చని పోస్ట్ కాలనీయల్ సిద్ధాంతకర్తలు వాదించారు.

సంస్కృతి మరియు గుర్తింపు యొక్క పాత్ర: సాంప్రదాయ మార్క్సిస్ట్ విశ్లేషణలు తరచుగా ఆర్థిక కారకాలు మరియు వర్గ సంబంధాలకు ప్రాముఖ్యత ఇస్తాయి, కొన్నిసార్లు సాంస్కృతిక మరియు గుర్తింపు-ఆధారిత డైనమిక్స్ యొక్క ప్రాముఖ్యతను పక్కన పెడతాయి. వలసవాద చరిత్రల నేపథ్యంలో సాంస్కృతిక కారకాలు రాజకీయ ఉద్యమాలను, ప్రతిఘటనలను ఎలా రూపొందిస్తాయో పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన ప్రాముఖ్యతను వలసానంతర విమర్శకులు నొక్కి చెప్పారు.

పోస్ట్ కాలనీయల్ సందర్భాల్లో వర్గ డైనమిక్స్:

పోస్ట్ కాలనీయల్ సమాజాలకు వర్గ-ఆధారిత విశ్లేషణల అనువర్తనం సామాజిక స్తరీకరణ యొక్క సంక్లిష్టతలను పూర్తిగా గ్రహించకపోవచ్చు. వలసానంతర సిద్ధాంతకర్తలు వలసవాద వారసత్వాలు సామాజిక భేదం యొక్క విభిన్న రూపాలను సృష్టించాయని, ఇవి సాంప్రదాయిక వర్గ నిర్మాణాలతో సంకర్షణ చెందుతాయి మరియు కొన్నిసార్లు అధిగమిస్తాయి అని వాదించారు.

విప్లవాత్మక కర్తవ్యం:

సాంప్రదాయిక మార్క్సిజంలో విప్లవ అంశం యొక్క భావన తరచుగా పారిశ్రామిక శ్రామిక వర్గంపై కేంద్రీకృతమై ఉంటుంది. వలసానంతర సందర్భాల్లో, విప్లవ అంశం మరింత సంక్లిష్టంగా మరియు వైవిధ్యంగా ఉండవచ్చని, సంప్రదాయ కార్మిక వర్గానికి అతీతంగా వివిధ సామాజిక సమూహాలు మరియు గుర్తింపులను

కలిగి ఉంటుందని పోస్ట్ కాలనీయల్ విమర్శకులు వాదించారు.

చారిత్రక విశిష్టత:

పోస్ట్ కాలనీయల్ సిద్ధాంతకర్తలు చారిత్రక నిర్దిష్టత యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతారు. వలసవాదం యొక్క చారిత్రక పరిస్థితులు మరియు వలసానంతర దేశాల ఆవిర్భావం సాధారణీకరించిన మార్క్సిస్ట్ ఫ్రేమ్వర్క్ను వర్తింపజేయడం కంటే, ప్రతి సమాజం యొక్క ప్రత్యేక పంథాలను పరిగణనలోకి తీసుకునే విశ్లేషణ అవసరమని వారు వాదించారు.

ప్రతిఘటన మరియు జాతీయవాదం:

వలసానంతర విమర్శ వర్గ పోరాటం యొక్క పాత్రను అంగీకరిస్తుంది, కాని జాతీయవాద ఉద్యమాలు మరియు ప్రతిఘటన తరచుగా వలసానంతర సందర్భాలలో ప్రత్యేక లక్షణాలను కలిగి ఉన్నాయని సూచిస్తుంది. వలసవాద అనుభవాలచే ప్రభావితమైన జాతీయవాదం, వర్గ-ఆధారిత విశ్లేషణలకు అతీతంగా రాజకీయ చలనశీలతను రూపొందించే ఒక ముఖ్యమైన శక్తి కాగలదు.

వలసవాద నిర్మూలన మరియు రాజ్య నిర్మాణం:

వలసవాద నిర్మూలన మరియు రాష్ట్ర ఏర్పాటు ప్రక్రియలో సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు చట్రాలు పూర్తిగా పరిష్కరించని సంక్లిష్టతలను కలిగి ఉన్నాయని పోస్ట్ కాలనీయల్ సిద్ధాంతకర్తలు వాదించారు. వలసవాద నిర్మాణాలు మరియు వలసానంతర రాజ్యాల మధ్య సంబంధాన్ని కఠినమైన వర్గ దృష్టికోణానికి మించిన సూక్ష్మమైన విశ్లేషణ అవసరం.

సంక్షిప్తంగా, పార్థ చటర్జీ వంటి పండితులు వ్యక్తీకరించిన మార్క్సిజం యొక్క పోస్ట్ కాలనీయల్ విమర్శ, వలసానంతర సమాజాలకు సాంప్రదాయ మార్క్సిస్ట్ నమూనా అనువర్తనాన్ని సవాలు చేస్తుంది. ఇది ఈ సమాజాల ప్రత్యేకమైన చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక పరిస్థితులను పరిగణనలోకి తీసుకునే మరింత సూక్ష్మమైన మరియు సందర్భ-నిర్దిష్ట అవగాహనకు పిలుపునిస్తుంది.

B) బెంగాల్ స్కూల్ యొక్క ఆర్థిక నిర్ణయవాదంపై విమర్శ:

బెంగాల్ స్కూల్ ఆఫ్ పొలిటికల్ ఎకానమీలో భాగంగా, ఛటర్జీ, ఇతర పండితులతో కలిసి, మార్క్సిస్ట్ ఆలోచనలోని ఆర్థిక నిర్ణయవాదాన్ని సవాలు చేస్తాడు. రాజకీయ మరియు సామాజిక ఫలితాలను రూపొందించే ఆర్థిక నిర్మాణాల యొక్క నిర్ణయాత్మక దృక్పథానికి మించి, వలసానంతర సందర్భాల ప్రత్యేకతలను పరిగణనలోకి తీసుకునే ఆర్థిక ప్రక్రియల గురించి మరింత సూక్ష్మమైన అవగాహన కోసం వారు వాదిస్తారు. ఆర్థిక నిర్ణయవాదంపై బెంగాల్ స్కూల్ యొక్క విమర్శ, ముఖ్యంగా బెంగాల్ స్కూల్ ఆఫ్ పొలిటికల్ ఎకానమీతో సంబంధం ఉన్న పార్థ ఛటర్జీ మరియు ఇతర పండితులచే వ్యక్తీకరించబడింది, చారిత్రక మరియు సామాజిక మార్పుకు ప్రాథమిక చోదకాలుగా ఆర్థిక కారకాలపై సాంప్రదాయ మార్క్సిస్ట్ ప్రాధాన్యతను సవాలు చేస్తుంది. విమర్శలోని కీలక అంశాలు ఇలా ఉన్నాయి.

చారిత్రక విశిష్టత:

బెంగాల్ పాఠశాల ఆర్థిక నిర్ణయవాదానికి ఒకే పరిమాణం-సరిపోయే విధానానికి వ్యతిరేకంగా వాదిస్తుంది. వివిధ సమాజాల ఆర్థిక నిర్మాణాలు మరియు ప్రక్రియలను రూపొందించడంలో చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక ప్రత్యేకతలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయని, సార్వత్రిక చారిత్రక పథం యొక్క ఆలోచనను సవాలు చేస్తాయని ఇది నొక్కి చెబుతుంది.

వలసవాద వారసత్వం:

బెంగాల్ పాఠశాలలోని పండితులు ఆర్థిక నిర్మాణాలపై వలసవాద ప్రభావాన్ని ఎత్తి చూపారు. వలసవాద ఆర్థిక విధానాలు మరియు దోపిడీని విధించడం వలసానంతర దేశాలపై దీర్ఘకాలిక ప్రభావాలను చూపుతుంది, సాంప్రదాయ మార్క్సిస్ట్ అంచనాలకు అనుగుణంగా లేని మార్గాల్లో వారి ఆర్థిక గమనాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. హెటెరోడాక్స్ ఎకనామిక్ థింకింగ్: బెంగాల్ స్కూల్ మరింత వైవిధ్యభరితమైన మరియు సందర్భ-నిర్దిష్ట ఆర్థిక విశ్లేషణను సూచిస్తుంది. వలసానంతర దేశాల విభిన్న ఆర్థిక పరిస్థితులను అర్థం చేసుకోవడానికి ప్రధాన స్రవంతి మార్క్సిస్టు విధానాలకు అతీతంగా ప్రత్యామ్నాయ ఆర్థిక సిద్ధాంతాలు, నమూనాలు అవసరమని ఇది సూచిస్తుంది. సాంస్కృతిక మరియు రాజకీయ కోణాలు: ఆర్థిక నిర్ణయవాదం ఆర్థిక కారకాలను సాంస్కృతిక మరియు రాజకీయ కోణాల నుండి వేరు చేస్తుంది. బెంగాల్ స్కూల్ వలసానంతర సమాజాల అభివృద్ధి పంథాను రూపొందించడంలో ఆర్థిక, సాంస్కృతిక మరియు రాజకీయ ప్రక్రియల పరస్పర సంబంధాన్ని గుర్తించే సమగ్ర విధానం కోసం వాదిస్తుంది.

స్టేట్ ఇంటర్వెన్షన్ అండ్ డెవలప్ మెంట్ పాలసీలు:

ఆర్థికాభివృద్ధి అనేది కేవలం అంతర్లీన ఆర్థిక చట్టాల ద్వారానే నిర్ణయించబడుతుందనే భావనను బెంగాల్ స్కూల్ సవాలు చేస్తుంది. వలసానంతర పరిస్థితులలో ఆర్థిక ఫలితాలను రూపొందించడంలో ప్రభుత్వ జోక్యం మరియు అభివృద్ధి విధానాల రూపకల్పన యొక్క పాత్రను ఇది నొక్కి చెబుతుంది.

ఆర్థిక రూపాల సంకరీకరణ:

సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు వర్గాలకు ఖచ్చితంగా కట్టుబడి ఉండటానికి బదులుగా, బెంగాల్ పాఠశాల వలసానంతర పరిస్థితులలో ఉద్భవించే హైబ్రిడ్ ఆర్థిక రూపాల గుర్తింపును ప్రోత్సహిస్తుంది. ఈ రూపాలు వలసీకరణ సమయంలో ప్రవేశపెట్టిన కొత్త నిర్మాణాలతో సాంప్రదాయ, పూర్వ-వలసవాద ఆర్థిక వ్యవస్థల అంశాలను మిళితం చేయవచ్చు.

సబాల్టర్న్ ఎకనామిక్ ప్రాక్టీసెస్:

బెంగాల్ స్కూల్ సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు విశ్లేషణలకు అనుగుణంగా లేని అట్టడుగు ఆర్థిక విధానాలపై దృష్టిని ఆకర్షిస్తుంది. సరళీకృత వర్గ-ఆధారిత వివరణలను సవాలు చేసే మార్గాల్లో అణగారిన మరియు అణగారిన సమూహాలు ఆర్థిక ప్రక్రియలతో ఎలా నిమగ్నమవుతాయో ఇది అన్వేషిస్తుంది.

వలసానంతర రాజ్యం మరియు ఆర్థిక విధానాలు:

ఆర్థిక నిర్ణయవాదం తరచుగా ఆర్థిక విధానాలను రూపొందించడంలో వలసానంతర రాజ్యాల ఏజెన్సీని విస్మరిస్తుంది. బెంగాల్ స్కూల్ ఒక విశ్లేషణ కోసం వాదిస్తుంది, ఇది వలసానంతర రాష్ట్రాలు ప్రపంచ ఆర్థిక

శక్తులను ఎలా నావిగేట్ చేస్తాయో మరియు వారి సమాజాల నిర్దిష్ట అవసరాలను తీర్చడానికి విధానాలను ఎలా రూపొందిస్తాయో పరిశీలిస్తుంది.

సంక్షిప్తంగా, బెంగాల్ స్కూల్ యొక్క ఆర్థిక నిర్ణయవాదం యొక్క విమర్శ వలసానంతర సమాజాలలో ఆర్థిక ప్రక్రియల గురించి మరింత సూక్ష్మమైన మరియు సందర్భ-నిర్దిష్ట అవగాహనకు పిలుపునిస్తుంది. ఇది చారిత్రక నిర్దిష్టత, ప్రభుత్వ జోక్యం మరియు ఆర్థిక విశ్లేషణలలో సాంస్కృతిక మరియు రాజకీయ కారకాల ఏకీకరణ యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది.

C) రాజకీయ సమాజం ఒక నిష్క్రమణగా:

చటర్జీ యొక్క "రాజకీయ సమాజం" భావన పౌర సమాజం యొక్క సాంప్రదాయిక మార్క్సిస్ట్ భావనలకు భిన్నంగా చూడవచ్చు. వలసానంతర పరిస్థితులలో రాజకీయ సమాజం యొక్క ప్రాముఖ్యతను హైలైట్ చేయడం ద్వారా, వలసవాద వారసత్వాలతో గుర్తించబడిన సమాజాలలో రాజకీయ సమీకరణ మరియు నిమగ్నత యొక్క డైనమిక్స్ను చిత్రీకరించే ఒక విలక్షణమైన వర్గాన్ని అతను పరిచయం చేశాడు. పార్థ ఛటర్జీ ప్రవేశపెట్టిన "రాజకీయ సమాజం" అనే భావన సాంప్రదాయిక రాజకీయ సిద్ధాంతాల నుండి, ముఖ్యంగా పాశ్చాత్య నమూనాల నుండి ఉద్భవించిన వాటిని సూచిస్తుంది. చటర్జీ సైద్ధాంతిక చట్రంలో పొలిటికల్ సొసైటీ ఎలా పనిచేస్తుందనే అన్వేషణ ఇక్కడ ఉంది.

మూసగా పౌరసమాజాన్ని తిరస్కరించడం:

వలసవాదానంతర సందర్భాలకు పౌరసమాజం అనే పాశ్చాత్య భావనను వర్తింపజేయడాన్ని ఛటర్జీ విమర్శిస్తాడు. పాశ్చాత్య రాజకీయ చింతనలో చూసినట్లుగా పౌర సమాజం మరియు రాజ్యం మధ్య విభజన, వలసానంతర దేశాల సంక్లిష్ట డైనమిక్స్ ను ఖచ్చితంగా పట్టుకోలేదని అతను వాదించాడు.

ప్రభుత్వంతో ప్రత్యక్ష సంబంధం:

ఛటర్జీ అభిప్రాయం ప్రకారం రాజకీయ సమాజం నిష్క్రమణను సూచిస్తుంది ఎందుకంటే ఇది రాజ్యంతో ప్రత్యక్ష సంబంధాన్ని నొక్కి చెబుతుంది. మరింత స్వయంప్రతిపత్తితో పనిచేసే పౌర సమాజం వలె కాకుండా, రాజకీయ సమాజం రాజకీయ పోరాటాలు మరియు ప్రభుత్వ సంస్థలతో చర్చలలో చురుకుగా పాల్గొనే అట్టడుగు సమూహాలను కలిగి ఉంటుంది.

చారిత్రక విశిష్టత:

రాజకీయ భావనలను విశ్వవ్యాప్తం చేయడానికి ప్రయత్నించే సిద్ధాంతాలకు భిన్నంగా చటర్జీ చారిత్రక నిర్దిష్టతకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చారు. వలసవాద చరిత్రల ప్రభావాన్ని అంగీకరిస్తూ, వలసానంతర దేశాల విశిష్ట చారిత్రక పంథాలపై ఆధారపడిన రాజకీయ చలనశీలతను అర్థం చేసుకోవడానికి అతను వాదించాడు.

రాజ్య-సమాజ సంబంధాల సంక్లిష్టత:

రాజకీయ సమాజం వలసానంతర సందర్భాల్లో రాజ్య-సమాజ సంబంధాల సంక్లిష్టతలను ఎత్తి చూపుతుంది. వలసవాద అనుభవాలు ఈ సంబంధాలను పాశ్చాత్య రాజకీయ సిద్ధాంతాలతో సరిపోలని మార్గాల్లో

రూపొందించాయని, సాంప్రదాయిక ఫ్రేమ్ వర్క్‌ల నుండి నిష్క్రమించాల్సిన అవసరం ఉందని చటర్జీ వాదించాడు. సబాల్టర్న్ ఏజెన్సీ గుర్తింపు: రాజకీయ సమాజంపై ఛటర్జీ దృష్టి పెట్టడం అణగారిన సమూహాల ఏజెన్సీని విస్మరించే సిద్ధాంతాల నుండి వైదొలగడం ద్వారా రాజకీయ పోరాటాలలో అణగారిన వర్గాల క్రియాశీల పాత్రను గుర్తించడం మరియు హైలైట్ చేయడం ద్వారా, ఛటర్జీ ఈ స్వరాలను పక్కదారి పట్టించే కథనాలను సవాలు చేస్తాడు.

నేషనల్-పాపులర్ యాజ్ ఎ డిపార్చర్:

"జాతీయ-ప్రజాదరణ" భావన రాజకీయ సమాజంతో దగ్గరి సంబంధం కలిగి ఉంది. సాంప్రదాయిక ఆలోచన నుండి ఈ నిష్క్రమణ విస్తృత జనాభా యొక్క ఆకాంక్షలు మరియు గుర్తింపును అర్థం చేసుకోవడానికి ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ను అందిస్తుంది, పౌర సమాజ నమూనాలలో ఉన్న ఉన్నత ధోరణులను సవాలు చేస్తుందని చటర్జీ వాదించాడు.

ఐడెంటిటీ అండ్ పాలిటిక్స్ యొక్క కూడలి:

ఛటర్జీ యొక్క ఫ్రేమ్‌వర్క్ రాజకీయ సమాజంలో గుర్తింపు మరియు రాజకీయాల కలయికను అంగీకరిస్తుంది. కేవలం వర్గ-ఆధారిత విశ్లేషణ నుండి ఈ నిష్క్రమణ వలసానంతర పరిస్థితులలో రాజకీయ ఉద్యమాలను రూపొందించడంలో సాంస్కృతిక, జాతి మరియు గుర్తింపు-ఆధారిత కారకాల ప్రాముఖ్యతను గుర్తిస్తుంది. పాశ్చాత్య కేంద్రీకరణకు వలసానంతర సవాలు: ఛటర్జీ రచన పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత దృక్పథాల నుండి నిష్క్రమణకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. పొలిటికల్ సొసైటీ యొక్క అతని భావన వలసానంతర దేశాల నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక పరిస్థితులకు ప్రతిస్పందన, రాజకీయ డైనమిక్స్‌ను అర్థం చేసుకోవడంలో పాశ్చాత్య నమూనాల ఆధిపత్యాన్ని సవాలు చేస్తుంది.

సంక్షిప్తంగా, పార్థ ఛటర్జీ రచనలో రాజకీయ సమాజం యొక్క భావన సంప్రదాయ రాజకీయ సిద్ధాంతాల నుండి నిష్క్రమణను సూచిస్తుంది, ఇది వలసానంతర సందర్భాల్లో రాజ్య-సమాజ సంబంధాలను విశ్లేషించడానికి సున్నితమైన మరియు సందర్భ-నిర్దిష్ట ఫ్రేమ్వర్క్ను అందిస్తుంది. ఇది స్థాపిత దృక్పథాలకు అతీతంగా వలసరాజ్యాల అనుభవాలతో రూపుదిద్దుకున్న దేశాల విశిష్ట చారిత్రక గమనాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోవాలని పండితులను ఆహ్వానిస్తుంది.

D) జాతీయవాదం, వర్గపోరాటం:

జాతీయవాదం, వర్గపోరాటం మధ్య సంబంధాన్ని చటర్జీ తన అన్వేషణలో పరిగణనలోకి తీసుకున్నారు. వర్గ గతిశీలత యొక్క పాత్రను అంగీకరిస్తూనే, వలసవాదం యొక్క నిర్దిష్ట పరిస్థితులు సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు విశ్లేషణలతో సరిపోలని మార్గాల్లో జాతీయవాదం యొక్క స్వభావాన్ని రూపొందిస్తాయని అతను వాదించాడు. జాతీయవాద పోరాటాలు తరచుగా వలసానంతర సందర్భాలలో ప్రత్యేక లక్షణాలను కలిగి ఉంటాయని అతని రచనలు సూచిస్తున్నాయి. మార్క్సిస్టు ఆలోచనలో జాతీయవాదానికి, వర్గ పోరాటానికి మధ్య సంబంధం సంక్లిష్టమైన, చర్చనీయాంశమైంది.

సైద్ధాంతిక ఆధిపత్య రూపంగా జాతీయవాదం:

సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు ఆలోచనలో, జాతీయవాదాన్ని పాలక వర్గాలు నియంత్రణను కొనసాగించడానికి ఉపయోగించే సైద్ధాంతిక ఆధిపత్యం యొక్క ఒక రూపంగా చూడవచ్చు. వర్గ-ఆధారిత అసమానతల నుండి దృష్టిని మరల్చడానికి, ఒక ఉమ్మడి గుర్తింపు కింద విభిన్న సమూహాలను ఏకం చేయడానికి పాలకవర్గం జాతీయవాదాన్ని ఉపయోగించవచ్చు.

వలసవాద అణచివేతకు ప్రతిస్పందనగా జాతీయవాదం:

వలసవాద ఆధిపత్యం నేపథ్యంలో బాహ్య అణచివేతకు ప్రతిస్పందనగా జాతీయవాదం ఆవిర్భవించగలదని చటర్జీ తన జాతీయవాదంపై తన రచనలో అంగీకరించాడు. జాతీయోద్యమాలు వలస పాలనను ఎదిరించడానికి కార్మికవర్గంతో సహా వివిధ సామాజిక సమూహాలను సమీకరించవచ్చు.

వర్గ మరియు జాతీయ గుర్తింపుల కలయిక:

కొంతమంది మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతకర్తలు జాతీయ గుర్తింపు తరచుగా వర్గ గుర్తింపుతో సంక్లిష్టంగా ముడిపడి ఉందని వాదించారు. జాతీయవాదాన్ని పాలక వర్గాలు తారుమారు చేయగలిగినప్పటికీ, వలసవాద లేదా సామ్రాజ్యవాద శక్తులు వంటి బాహ్య బెదిరింపులకు వ్యతిరేకంగా శ్రామిక వర్గ సంఘీభావానికి ఇది ఒక సంఘటిత బిందువుగా కూడా ఉపయోగపడుతుంది.

జాతీయవాదం మరియు బూర్జువా నాయకత్వం:

జాతీయవాద ఉద్యమాలలో బూర్జువావర్గం పాత్రను ఛటర్జీ అన్వేషిస్తాడు. వలసానంతర పరిస్థితులలో, బూర్జువా వర్గం తరచుగా జాతీయవాద పోరాటాలకు నాయకత్వం వహిస్తుంది మరియు వారి ప్రయోజనాలు ఎల్లప్పుడూ విస్తృత శ్రామిక వర్గంతో సరిపోలకపోవచ్చు. ఈ డైనమిక్ జాతీయవాదం మరియు వర్గ పోరాటం మధ్య సంబంధాన్ని క్లిష్టతరం చేస్తుంది.

జాతీయవాద ఉద్యమాలలో వైవిధ్య వర్గ కూర్పు:

చటర్జీ జాతీయవాద ఉద్యమాల వైవిధ్య వర్గ కూర్పును హైలైట్ చేస్తాడు. బూర్జువావర్గం నాయకత్వం వహించినప్పటికీ, ఉద్యమాలలో తరచుగా శ్రామిక వర్గం మరియు రైతాంగంతో సహా వివిధ సామాజిక సమూహాలు ఉంటాయి. ఈ వైవిధ్యం జాతీయవాద పోరాటంలో ఉద్రిక్తతలు మరియు చర్చలకు దారితీస్తుంది.

ద్విముఖ ఖడ్గంగా జాతీయవాదం:

జాతీయవాదాన్ని తరచుగా మార్క్సిస్టు ఆలోచనలో ద్విముఖ ఖడ్గంగా చూస్తారు. ఇది బాహ్య అణచివేతకు వ్యతిరేకంగా ఏకీకృత శక్తిగా పనిచేస్తుంది, అయితే ఇది అంతర్గత వర్గ వైరుధ్యాల నుండి దృష్టిని మరల్చవచ్చు. నిజమైన సామాజిక పరివర్తన సాధనలో ఈ సంక్లిష్టతను నావిగేట్ చేయడమే సవాలు.

వలసానంతర జాతీయవాదం మరియు పెట్టుబడిదారీ అభివృద్ధి:

పెట్టుబడిదారీ అభివృద్ధితో జతకట్టినప్పుడు, వలసానంతర జాతీయవాదం వర్గ ఆధారిత అసమానతల కొనసాగింపుకు ఎలా దారితీస్తుందో చటర్జీ చర్చించారు. జాతీయవాద పోరాటాల నుండి ఉద్భవించిన రాజ్యం, విస్తృత సామాజిక అసమానతలను పరిష్కరించడం కంటే బూర్జువా వర్గానికి ప్రయోజనం చేకూర్చే ఆర్థిక అభివృద్ధికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వవచ్చు.

జాతీయవాద ప్రాజెక్టులలో విభిన్న వర్గ ప్రయోజనాలు:

చటర్జీ రచన జాతీయవాద ప్రాజెక్టులలో విభిన్న వర్గ ప్రయోజనాలను నొక్కి చెబుతుంది. బూర్జువావర్గం ఆర్థిక, రాజకీయ అధికారాన్ని కోరుకోవచ్చు, శ్రామికవర్గం సామాజిక న్యాయం కోసం ఆకాంక్షలు కలిగి ఉండవచ్చు. ఈ విభేదాలను చర్చించడం వలసానంతర జాతీయవాదంలో ఒక ప్రధాన అంశంగా మారుతుంది. సంక్షిప్తంగా, మార్క్సిస్టు ఆలోచనలో జాతీయవాదం మరియు వర్గ పోరాటం మధ్య సంబంధం సంక్లిష్టమైనది, ఇందులో సైద్ధాంతిక ఆధిపత్యం, బూర్జువావర్గం పాత్ర మరియు జాతీయ ఉద్యమాల వైవిధ్యమైన వర్గ కూర్పు ఉన్నాయి. ఛటర్జీ రచన నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు వలసానంతర సందర్భాలలో ఈ డైనమిక్స్ను పరిశీలించడం ద్వారా సూక్ష్మతను జోడిస్తుంది.

E) హైబ్రిడిటీ అండ్ కల్చరల్ పాలిటిక్స్:

వలసానంతర సమాజాల్లో రాజకీయ, సాంస్కృతిక నిర్మాణాల సంకర స్వభావంపై ఛటర్జీ నొక్కిచెప్పడం కఠినమైన మార్క్సిస్టు దృక్పథాలకు భిన్నంగా ఉంటుంది. రాజకీయ ఉద్యమాలను రూపొందించడంలో సాంస్కృతిక రాజకీయాలు మరియు గుర్తింపు యొక్క ప్రాముఖ్యతను అతను అంగీకరిస్తాడు, పూర్తిగా ఆర్థిక విశ్లేషణ సామాజిక మరియు రాజకీయ వాస్తవాల యొక్క పూర్తి సంక్లిష్టతను పట్టుకోదని సూచించాడు. పార్థ ఛటర్జీ మార్క్సిస్టు చట్రంలో వ్యాఖ్యానించినట్లు సంకరీకరణ మరియు సాంస్కృతిక రాజకీయాలు, వలసానంతర సమాజాల అన్వేషణలో కీలకమైన అంశాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి. మార్క్సిస్ట్ ఆలోచనా సందర్భంలో చటర్జీ సంకరీకరణ మరియు సాంస్కృతిక రాజకీయాల భావనలతో ఎలా నిమగ్నమవుతాడో ఇక్కడ ఒక అవలోకనం ఉంది.

1. **సాంస్కృతిక సందర్భాలలో సంకరీకరణ:** చటర్జీ సంకరీకరణ భావనను వలసానంతర సమాజాలలో సంస్కృతుల సంక్లిష్ట మరియు మిశ్రమ స్వభావాన్ని హైలైట్ చేయడానికి ఉపయోగిస్తాడు. హైబ్రిడిటీ, ఈ సందర్భంలో, వలసవాదులు మరియు వలసవాదుల మధ్య ఘర్షణ ఫలితంగా సాంస్కృతిక అంశాల కలయిక మరియు కలయికను సూచిస్తుంది.
2. **సంస్కృతిపై వలసవాద ప్రభావం:** మార్క్సిస్టు చట్రంలో, వలసవాదం ప్రస్తుత సాంస్కృతిక రూపాలను ఎలా విచ్ఛిన్నం చేస్తుందో మరియు మారుస్తుందో ఛటర్జీ పరిశీలిస్తాడు. వలసవాద నిర్మాణాలు మరియు భావజాలాలను రుద్దడం తరచుగా హైబ్రీడ్ సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణలకు దారితీస్తుంది, ఇది వలసవాద మరియు వలసవాదం రెండింటి నుండి అంశాలను కలిగి ఉంటుంది.
3. **ప్రాతినిధ్యం యొక్క సాంస్కృతిక రాజకీయాలు:** చటర్జీ సాంస్కృతిక రంగంలో ప్రాతినిధ్య రాజకీయాలను అన్వేషిస్తాడు. సాంస్కృతిక రూపాల సంకరీకరణ పోటీకి వేదికగా మారుతుంది, ఇక్కడ వివిధ సమూహాలు వలసవాద నిర్బంధాలు మరియు ఆధిపత్య సాంస్కృతిక కథనాల నేపథ్యంలో తమ అస్తిత్వాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించడానికి సంప్రదింపులు జరుపుతాయి మరియు పోరాడతాయి.
4. **సాంస్కృతిక ఆధిపత్యం మరియు అధికార సంబంధాలు:** సాంస్కృతిక ఆధిపత్యం యొక్క మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతాల నుండి గ్రహించిన ఛటర్జీ, తరచుగా వలసరాజ్యాలతో సంబంధం ఉన్న ఆధిపత్య సంస్కృతులు తమ ప్రభావాన్ని స్థాపించడానికి మరియు కొనసాగించడానికి ఎలా ప్రయత్నిస్తాయో విశ్లేషిస్తాడు. హైబ్రిడ్ సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణలు అధికార సంబంధాల ద్వారా రూపుదిద్దుకున్నాయి, ఆధిపత్య శక్తులకు ప్రతిఘటన

మరియు వసతి రెండింటినీ ప్రతిబింబిస్తాయి.

5. **జాతీయవాదం మరియు హైబ్రిడ్ సాంస్కృతిక రూపాలు:** జాతీయవాదం నేపథ్యంలో, జాతీయ అస్తిత్వ వ్యక్తీకరణలో హైబ్రిడ్ సాంస్కృతిక రూపాలు ఎలా అంతర్భాగమవుతాయో ఛటర్జీ అన్వేషిస్తాడు. చటర్జీ రచనలో ఒక భావనగా జాతీయ-ప్రజాదరణ, వలసానంతర దేశాలలో విస్తృత ప్రజల ఆకాంక్షలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణల సంకరీకరణను ప్రతిబింబిస్తుంది.

6. **సాంస్కృతిక ఉత్పత్తిలో సబాల్టర్న్ ఏజెన్సీ:** మార్క్సిస్టు ఆలోచనతో ఛటర్జీ నిమగ్నత సాంస్కృతిక ఉత్పత్తిలో అణగారిన సమూహాల ఏజెన్సీని గుర్తించడం. అట్టడుగు స్థాయి నుంచి ఉద్భవించిన హైబ్రిడ్ సాంస్కృతిక రూపాలు అట్టడుగు వర్గాలు తమ అస్తిత్వాన్ని చాటుకోవడానికి, ఆధిపత్య కథనాలను సవాలు చేయడానికి ఒక మాధ్యమంగా మారతాయి.

7. **సాంస్కృతిక ప్రతిఘటన మరియు సబాల్టర్నిటీ:** మార్క్సిస్టు చట్రంలో, హైబ్రిడ్ సాంస్కృతిక రూపాలు వలసవాద ఎన్కౌంటర్ల యొక్క నిష్క్రియాత్మక ఫలితం మాత్రమే కాదని, సాంస్కృతిక ప్రతిఘటన రూపాలుగా పనిచేస్తాయని చటర్జీ సూచించారు. వలసవాద కట్టుబాట్లను నిర్వీర్యం చేసే మరియు సవాలు చేసే సాంస్కృతిక ఆచారాలలో అణగారిన సమూహాలు నిమగ్నమవుతాయి.

8. **యూరోసెంట్రిక్ కల్చరల్ మోడల్స్ యొక్క పోస్ట్ కాలనీయల్ విమర్శ:** చటర్జీ యొక్క సంకరీకరణ అన్వేషణ యూరోసెంట్రిక్ సాంస్కృతిక నమూనాలపై పోస్ట్ కాలనీయల్ విమర్శకు దోహదం చేస్తుంది. పాశ్చాత్య సాంస్కృతిక నిబంధనలను విధించడాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ, వలసానంతర సందర్భాల్లో ఉద్భవించే వైవిధ్యమైన, హైబ్రిడ్ సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణలను గుర్తించి, విలువ ఇవ్వాల్సిన అవసరాన్ని నొక్కి చెప్పారు.

సంక్షిప్తంగా, పార్థ ఛటర్జీ యొక్క మార్క్సిస్ట్-సమాచార దృక్పథంలో, సంకరీకరణ మరియు సాంస్కృతిక రాజకీయాలు వలసానంతర సమాజాలపై అతని విశ్లేషణలో ముఖ్యమైన భాగాలు. ఈ భావనలు వలసవాదం తరువాత సాంస్కృతిక పరివర్తన, ప్రతిఘటన మరియు అస్తిత్వాల సంప్రదింపుల యొక్క డైనమిక్స్ పై అంతర్దృష్టులను అందిస్తాయి.

F) గ్రామ్సీతో నిమగ్నం:

ఛటర్జీ రచన తరచుగా ఆధిపత్యం మరియు సాంస్కృతిక పోరాట భావనలకు ప్రసిద్ధి చెందిన ఒక కీలక మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతకర్త ఆంటోనియో గ్రామ్సీతో నిమగ్నమవుతుంది. రాజకీయ సమాజంపై ఛటర్జీ చర్చలు, రాజకీయ కథనాల రూపకల్పనలో మేధావుల పాత్రను గ్రాంసియన్ ఆలోచనలతో సంభాషణలో చూడవచ్చు.

పార్థ ఛటర్జీకి ఆంటోనియో గ్రామ్సీ మరియు మార్క్సిస్ట్ ఆలోచనలతో సంబంధం అతని సైద్ధాంతిక చట్రంలో ఒక కేంద్ర అంశం. ఛటర్జీ ఆంటోనియో గ్రామ్సీ యొక్క ఆధిపత్య భావన నుండి ఎక్కువగా ఆకర్షితుడయ్యాడు. బలవంతపు చర్యలు మరియు సాంస్కృతిక విలువల వ్యాప్తి రెండింటి ద్వారా పాలక వర్గాలు ఎలా నియంత్రణను నిర్వహిస్తాయనే దానిపై గ్రాంసీ యొక్క అవగాహనను అతను పొందుపరిచాడు. చటర్జీ ఈ భావనను వలసానంతర సందర్భాల్లో అధికార సంబంధాల విశ్లేషణకు వర్తింపజేస్తాడు. ఛటర్జీ గ్రాంసీచే ప్రభావితుడైనప్పటికీ, అతను వలసానంతర సమాజాల నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక పరిస్థితులకు అనుగుణంగా గ్రాంసియన్ భావనల యొక్క పునర్వివరణను కూడా అందిస్తాడు. ఇందులో రాజకీయ సమాజం,

ఆధిపత్యం మరియు జాతీయ-ప్రజాదరణ వంటి భావాల అనుసరణ వలసరాజ్య నిర్మూలన సందర్భంలో ఉంటుంది. రాజకీయ సమాజానికి, పౌర సమాజానికి మధ్య ఛటర్జీ వ్యత్యాసాన్ని గ్రామ్సీ అసలు సూత్రీకరణకు భిన్నంగా చూడవచ్చు. గ్రామ్సీ పౌర సమాజాన్ని సైద్ధాంతిక పోరాట ప్రదేశంగా హైలైట్ చేయగా, ఛటర్జీ యొక్క భేదం రాజకీయ సమాజ రంగంలో ప్రభుత్వంతో అణగారిన సమూహాల ప్రత్యక్ష ప్రమేయాన్ని నొక్కి చెబుతుంది. ఛటర్జీ మార్క్సిస్టు ఆలోచనతో, ముఖ్యంగా వర్గ గతిశీలతపై తన విశ్లేషణలో నిమగ్నమయ్యాడు. ఏదేమైనా, అతను తరగతికి అతీతంగా అణగారిన వర్గాల భావనను విస్తరిస్తాడు, వారి గొంతులు చారిత్రాత్మకంగా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నాయి. ఈ పదం యొక్క ఈ విస్తృతి వర్గాన్ని ఖచ్చితంగా ఆర్థిక నిర్ణయాత్మక అవగాహన నుండి నిష్క్రమణను ప్రతిబింబిస్తుంది. రాజకీయ భావజాలాలను రూపొందించడంలో పౌర సమాజం యొక్క ప్రాముఖ్యతపై గ్రామ్సీ యొక్క ప్రాముఖ్యతతో చటర్జీ యొక్క రాష్ట్ర-సమాజ సంబంధాల అన్వేషణ సరిపోతుంది. ఏదేమైనా, ఛటర్జీ రచన వలసానంతర సమాజాలకు ప్రత్యేకమైన సూక్ష్మాంశాలను పరిచయం చేస్తుంది, రాష్ట్ర నిర్మాణాలపై వలసవాద చరిత్రల ప్రభావాన్ని అంగీకరిస్తుంది. చటర్జీ యొక్క జాతీయ-ప్రజాదరణ భావన, "జాతీయ-ప్రజాదరణ కలిగిన సామూహిక సంకల్పం" పై గ్రామ్సీ యొక్క ఆలోచనలచే ప్రభావితమైనప్పటికీ, ఒక నిష్క్రమణను సూచిస్తుంది. వలసానంతర దేశాల రాజకీయ సమాజంలో అట్టడుగు వర్గాలతో సహా విస్తృత ప్రజల ఆకాంక్షలు ఎలా వ్యక్తమవుతాయో విశ్లేషించడానికి ఛటర్జీ ఈ భావనను అవలంబించారు. చటర్జీ, బెంగాల్ స్కూల్ ఆఫ్ పొలిటికల్ ఎకానమీతో సంబంధం ఉన్న ఇతర పండితులతో కలిసి మార్క్సిస్టు ఆర్థిక చింతనతో నిమగ్నమయ్యారు. బెంగాల్ పాఠశాల నిర్ణయాత్మక ఆర్థిక నమూనాలను సవాలు చేస్తుంది, వలసానంతర దేశాల నిర్దిష్ట ఆర్థిక పరిస్థితులు మరియు చరిత్రలను పరిగణనలోకి తీసుకునే విధానాన్ని సమర్థిస్తుంది. యూరోసెంట్రిజంపై ఛటర్జీ చేసిన విమర్శ విస్తృతమైన వలసవాద అనంతర దృక్పథాలతో సరిపోతుంది. మార్క్సిస్టు ఆలోచనలోని సార్వజనీనీకరణ ధోరణులను సవాలు చేస్తూ, వలసానంతర సమాజాల చారిత్రక, సాంస్కృతిక విశిష్టతలను పరిగణనలోకి తీసుకునే విధానం కోసం వాదించాడు.

సంక్షిప్తంగా, పార్థ ఛటర్జీ గ్రాంసీ మరియు మార్క్సిస్ట్ ఆలోచనలతో నిమగ్నమై ఉండటంలో కీలక భావనలను సూక్ష్మంగా ఉపయోగించడం, వలసానంతర సందర్భాలకు అనుగుణంగా పునర్వివరణ మరియు యూరోసెంట్రిజంతో విమర్శనాత్మక నిమగ్నత ఉన్నాయి. వలసవాదం తరువాత రాజ్య-సమాజ సంబంధాల సంక్లిష్టతలను పరిష్కరించడానికి ఈ సైద్ధాంతిక సంప్రదాయాల సమ్మేళనాన్ని అతని రచన ప్రతిబింబిస్తుంది. పార్థ చటర్జీ మార్క్సిస్టు భావాలతో నిమగ్నమై ఉండగా, అతని రచన ఒక సూక్ష్మమైన మరియు సందర్భ-నిర్దిష్ట విధానాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది, ఇది వలసానంతర సమాజాల ప్రత్యేక సవాళ్లు మరియు పరిస్థితులను పరిగణనలోకి తీసుకుంటుంది. ఆయన రచనలు సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు విశ్లేషణలకు సంక్లిష్టతను జోడిస్తాయి, ముఖ్యంగా గ్లోబల్ సౌత్ లో రాజకీయ సమీకరణ, జాతీయవాదం మరియు ఆర్థిక ప్రక్రియలను అర్థం చేసుకోవడంలో.

3.5 జాతీయ-ప్రజాదరణ:

ఛటర్జీ మార్క్సిస్టు విధానంలో ఒక ముఖ్య భావన "జాతీయ-ప్రజాదరణ" అనే భావన. దేశ ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే ఆధిపత్య కూటమిని వలసానంతర పరిస్థితులలో ఎలా నిర్మిస్తారో ఆయన అన్వేషించారు. జాతీయ-ప్రజాదరణ అనేది రాజకీయ మరియు సాంస్కృతిక రంగాలను రూపొందించే ఒక ఆధిపత్య కూటమిని

ఏర్పరుస్తుంది, సమిష్టి గుర్తింపులు మరియు రాజకీయ లొంగుబాటులను ప్రభావితం చేస్తుంది. "జాతీయ-ప్రజాదరణ" అనే పదం పార్థ ఛటర్జీ రచనతో ముడిపడి ఉంది, ముఖ్యంగా రాజకీయ సిద్ధాంతం మరియు వలసానంతర అధ్యయనాల అన్వేషణలో. చటర్జీ రాజకీయ సమాజం మరియు వలసానంతర జాతి నిర్మాణంలో దాని పాత్రను పరిశీలించడంలో "జాతీయ-ప్రజాదరణ" భావనను పరిచయం చేశారు. ఛటర్జీ రచనలో "జాతీయ-ప్రజాదరణ" భావనకు సంబంధించిన కొన్ని ముఖ్య అంశాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి.

పాశ్చాత్య నమూనాల నుండి విలక్షణత:

రాజ్యం మరియు సమాజం యొక్క విభజనలో తరచుగా పాతుకుపోయిన రాజకీయ అభివృద్ధి యొక్క సంప్రదాయ పాశ్చాత్య నమూనాలు వలసానంతర దేశాల సంక్లిష్టతలను పూర్తిగా పట్టుకోలేదని చటర్జీ వాదించాడు. బదులుగా, అతను "జాతీయ-ప్రజాదరణ" అనే ఆలోచనను ఈ సమాజాలలోని రాజకీయ చలనశీలతను వివరించే ఒక విలక్షణమైన వర్గంగా ప్రతిపాదించారు.

పొలిటికల్ సొసైటీ అండ్ ది నేషనల్-పాపులర్:

"జాతీయ-ప్రజాదరణ" భావన "పౌర సమాజం"కు వ్యతిరేకంగా "రాజకీయ సమాజం" పై ఛటర్జీ యొక్క ప్రాముఖ్యతతో దగ్గరి సంబంధం కలిగి ఉంది. ఛటర్జీ అభిప్రాయం ప్రకారం, రాజకీయ సమాజం అనేది జాతీయ-ప్రజాదరణను వ్యక్తీకరించే ప్రదేశం. ఇది వివిధ సమూహాలు మరియు సంఘాలు రాజకీయ సమీకరణ మరియు సంప్రదింపులలో పాల్గొనే రంగానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది.

కల్చరల్ పొలిటిక్స్ అండ్ ఐడెంటిటీ:

చటర్జీ ఈ పదాన్ని ఉపయోగించడంలో సాంస్కృతిక మరియు గుర్తింపు రాజకీయాలు కూడా ఉన్నాయి. "జాతీయ-ప్రజాదరణ" అనేది ఒక జాతీయ కథన నిర్మాణానికి దోహదపడే సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణలు, పద్ధతులు మరియు గుర్తింపు నిర్మాణాలను కలిగి ఉంటుంది. ఇది సంకుచిత ఆర్థిక లేదా వర్గ-ఆధారిత అవగాహనకు మించి ఉంటుంది మరియు రాజకీయాల యొక్క విస్తృత సాంస్కృతిక మరియు ప్రతీకాత్మక కోణాలను కలిగి ఉంటుంది.

మేధావులు మరియు జాతీయ-ప్రజాదరణ:

"జాతీయ-ప్రజాదరణ" భావనలో, ఛటర్జీ జాతీయ కథనాన్ని రూపొందించడంలో మరియు వ్యక్తీకరించడంలో మేధావుల పాత్రను చర్చించారు. ఈ నేపథ్యంలో జాతీయ-ప్రజాదరణ కలిగిన ప్రజల ఆకాంక్షలను, ఊహలను నిర్వచించడంలో మేధావులు కీలక పాత్ర పోషిస్తూ సమిష్టి గుర్తింపు ఏర్పడటానికి దోహదపడుతున్నారు.

డెమొక్రటిక్ ఇమాజినేటరీ: ఛటర్జీ యొక్క "జాతీయ-ప్రజాదరణ" అన్వేషణ "ప్రజాస్వామిక కల్పన" ఆలోచనతో ముడిపడి ఉంది. వలసానంతర సమాజాలలో, ప్రజాస్వామ్యం అనే భావన జాతీయ-ప్రజాదరణతో లోతుగా ముడిపడి ఉందని, ప్రజాస్వామ్య పాలనకు మార్గం సాంస్కృతిక, సామాజిక మరియు రాజకీయ ఆకాంక్షల సంక్లిష్ట భూభాగాన్ని నావిగేట్ చేయడంలో ఇమిడి ఉందని ఆయన సూచించారు.

సంక్లిష్టత మరియు నిర్దిష్టత:

"జాతీయ-ప్రజాదరణ" భావన వలసానంతర దేశాలలో రాజకీయ ప్రక్రియల సంక్లిష్టత మరియు నిర్దిష్టతను నొక్కిచెబుతుంది. ఈ ప్రక్రియలు ప్రతి సందర్భానికి ప్రత్యేకమైన చారిత్రక, సాంస్కృతిక మరియు సామాజిక కారకాలచే రూపుదిద్దుకున్నాయని మరియు రాజకీయ అభివృద్ధి యొక్క ఒకే-పరిమాణ-అన్ని నమూనా సరిపోదని ఇది అంగీకరిస్తుంది.

3.6 పౌర సమాజం మరియు రాజకీయ సమాజం:

చటర్జీ పౌర సమాజానికి, రాజకీయ సమాజానికి మధ్య సూక్ష్మమైన వ్యత్యాసాన్ని పరిచయం చేశాడు. పౌర సమాజం ప్రభుత్వేతర సంస్థలు (ఎన్జిఓలు) వంటి అధికారిక, చట్టపరమైన మరియు అనుబంధ సంస్థాగత రూపాలను కలిగి ఉంటుంది. దీనికి విరుద్ధంగా, రాజకీయ సమాజం మరింత అనధికారిక, చట్టేతర రాజకీయ భాగస్వామ్య పద్ధతులను కలిగి ఉంటుంది, ఇది తరచుగా క్షేత్రస్థాయి ఉద్యమాలు మరియు కమ్యూనిటీ-ఆధారిత క్రియాశీలతతో సంబంధం కలిగి ఉంటుంది. పార్థ ఛటర్జీ యొక్క "పౌర సమాజం" మరియు "రాజకీయ సమాజం" యొక్క భావన అతని రచనలో ఒక కీలక అంశం, ముఖ్యంగా వలసానంతర అధ్యయనాల సందర్భంలో. వలసానంతర దేశాల రాజకీయ గతిశీలతను విశ్లేషించడానికి ఛటర్జీ ఈ పదాలను ప్రవేశపెట్టాడు. పౌర సమాజం మరియు రాజకీయ సమాజం గురించి అతని ఆలోచనల అవలోకనం ఇక్కడ ఉంది.

పౌర సమాజం:

సాంప్రదాయిక పాశ్చాత్య రాజకీయ ఆలోచనలో, పౌర సమాజం తరచుగా రాజ్యం నుండి భిన్నమైన ప్రదేశంగా పరిగణించబడుతుంది, ఇది స్వచ్ఛంద సంఘాలు, ప్రభుత్వేతర సంస్థలు (ఎన్జిఓలు) మరియు ప్రభుత్వం నుండి స్వతంత్రంగా పనిచేసే సంస్థలతో వర్గీకరించబడుతుంది. అయితే పౌరసమాజం అనే పాశ్చాత్య భావన వలసానంతర పరిస్థితులకు పూర్తిగా వర్తించకపోవచ్చని ఛటర్జీ వాదించారు. పాశ్చాత్య నమూనాలలో చూసినట్లుగా పౌర సమాజం మరియు రాజ్యం మధ్య విభజన, వలసానంతర దేశాల సంక్లిష్ట సామాజిక-రాజకీయ భూభాగాన్ని ఖచ్చితంగా సూచించదని ఆయన సూచిస్తున్నారు.

రాజకీయ సమాజం:

పౌరసమాజం అనే పాశ్చాత్య భావనకు ప్రత్యామ్నాయంగా చటర్జీ "రాజకీయ సమాజం" అనే భావనను ప్రవేశపెట్టాడు. రాజకీయ సమాజం అనేది రాజకీయ పోరాటాలు మరియు సమీకరణలు జరిగే రంగాన్ని సూచిస్తుంది, ఇది తరచుగా ప్రభుత్వంతో ప్రత్యక్ష సంబంధం కలిగి ఉంటుంది. రాజ్యం నుండి సాపేక్షంగా స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన పౌర సమాజం వలె కాకుండా, రాజకీయ సమాజం రాజ్యాధికారంతో సన్నిహితంగా ముడిపడి ఉంది. అణగారిన వర్గాలు, సామాజిక ఉద్యమాలు మరియు ప్రభుత్వ విధానాలను ప్రభావితం చేయాలనుకునే కార్యకర్తలతో సహా అనేక రాజకీయ నటులు ఇందులో ఉన్నారు.

పౌర సమాజానికి వలసానంతర సవాలు:

చటర్జీ పౌర సమాజం మరియు రాజకీయ సమాజం మధ్య వ్యత్యాసం వలసానంతర దేశాల వలసవాద చరిత్ర విసురుతున్న సవాళ్లలో పాతుకుపోయింది. వలసవాద అనుభవాలు పాశ్చాత్య రాజకీయ సిద్ధాంతాలతో

సరిపోలని విధంగా రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని రూపొందించాయని ఆయన వాదించారు. వలస పాలన విధించడం తరచుగా పౌర సమాజం యొక్క ప్రయోజనాల నుండి కొన్ని సమూహాలను మినహాయించడానికి దారితీసింది, మరియు రాజకీయ సమాజం అట్టడుగు వర్గాలకు వారి రాజకీయ హక్కులు మరియు గుర్తింపును ధృవీకరించడానికి కీలకమైన ప్రదేశంగా మారుతుంది.

నేషనల్-పాపులర్ అండ్ పొలిటికల్ సొసైటీ:

ఛటర్జీ యొక్క "జాతీయ-ప్రజాదరణ" భావన రాజకీయ సమాజంతో దగ్గరి సంబంధం కలిగి ఉంది. జాతీయ-ప్రజాదరణ విస్తృత జనాభా యొక్క ఆకాంక్షలు మరియు గుర్తింపుకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది, మరియు రాజకీయ సమాజం ఈ ఆకాంక్షలను వ్యక్తీకరించడానికి మరియు చర్చించడానికి స్థలం. జాతీయ-ప్రజాదరణ, రాజకీయ సమాజంలో వ్యక్తీకరించబడినట్లుగా, పౌర సమాజంలో ఉన్న ఉన్నత మరియు బహిష్కరణ ధోరణులను సవాలు చేస్తుంది.

ప్రజాస్వామ్యం మరియు రాజకీయ సమాజం:

చటర్జీ యొక్క రాజకీయ సమాజం యొక్క భావన వలసానంతర దేశాలలో ప్రజాస్వామ్యాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి చిక్కులను కలిగి ఉంది. ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలను రూపొందించడంలో రాజకీయ సమాజం పాత్రను గుర్తిస్తూ, ఈ సమాజాల నిర్దిష్ట చారిత్రక, సాంస్కృతిక సందర్భాల్లో ప్రజాస్వామ్యాన్ని విశ్లేషించాలని ఆయన సూచించారు.

సంక్షిప్తంగా, పార్థ ఛటర్జీ పౌర సమాజం మరియు రాజకీయ సమాజం మధ్య వ్యత్యాసం వలసానంతర దేశాల రాజకీయ డైనమిక్స్ను అర్థం చేసుకోవడానికి ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ను అందిస్తుంది. పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత నమూనాలను దాటి, ఈ సందర్భాలలో రాజకీయ నిమగ్నతను రూపొందించే ప్రత్యేకమైన చారిత్రక మరియు సామాజిక పరిస్థితులను పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన అవసరాన్ని ఇది నొక్కి చెబుతుంది.

3.7 ఆధిపత్యం మరియు అణచివేత:

ఆంటోనియో గ్రామ్సీ యొక్క ఆధిపత్య భావన నుండి, చటర్జీ కొన్ని ఆలోచనలు మరియు విలువలు సాంస్కృతిక మరియు రాజకీయ భూభాగంలో ఎలా ఆధిపత్యం చెలాయిస్తాయో అన్వేషిస్తాడు. అతను ఈ విశ్లేషణను అట్టడుగు సమూహాలకు విస్తరిస్తాడు, వారి ఏజెన్సీ మరియు ప్రతిఘటనను నొక్కి చెప్పాడు. చటర్జీ చట్రంలో అణగారిన వర్గాలు కేవలం అణచివేతకు అతీతంగా, తమ స్వంత కథనాలను మరియు అస్తిత్వాలను రూపొందించడంలో అణగారిన సమూహాల క్రియాశీలక పాత్రను అంగీకరిస్తాయి.

పార్థ చటర్జీ రచన మరియు వలసానంతర సిద్ధాంతంతో అతని నిమగ్నత నేపథ్యంలో, "ఆధిపత్యం" మరియు "అణచివేత" భావనలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. ఈ భావనలు ఇటాలియన్ మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతకర్త ఆంటోనియో గ్రామ్సీ రచనల నుండి ప్రేరణ పొందాయి కాని పోస్ట్ కాలనీయల్ సమాజాల నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు సామాజిక పరిస్థితులకు పునర్వివరణ మరియు వర్తింపజేయబడ్డాయి. ఆధిపత్యం, అణచివేతపై ఛటర్జీ దృక్పథాల అవలోకనం ఇక్కడ ఉంది.

ఆధిపత్యం:

గ్రామ్సీ ఆధిపత్య భావనతో ప్రభావితమైన ఛటర్జీ, సమాజంలో ఆధిపత్య సమూహాలు బలవంతపు మార్గాలు మరియు సైద్ధాంతిక నియంత్రణ రెండింటి ద్వారా తమ అధికారాన్ని ఎలా స్థాపించి, నిలుపుకుంటారో అన్వేషిస్తాడు. ఆధిపత్యం అనేది పాలకవర్గం యొక్క ప్రస్తుత సాంస్కృతిక మరియు సైద్ధాంతిక నిబంధనలను రూపొందించే సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉంటుంది, ఇది ప్రపంచాన్ని ప్రజలు చూసే విధానాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. ఇది బహిరంగ రాజకీయ నియంత్రణను దాటి ఆలోచనలు, విలువలు మరియు సాంస్కృతిక ఆచరణల పరిధిని కలిగి ఉంటుంది. వలసానంతర సందర్భంలో, చటర్జీ వలస రాజ్యం మరియు తరువాత వలసానంతర రాజ్యం ఆధిపత్య నియంత్రణను ఎలా కలిగి ఉన్నాయో పరిశీలించారు, తరచుగా వలసవాద భావజాలాలను మరియు అధికార నిర్మాణాలను స్థిరపరుస్తూ వచ్చారు.

సబాల్టర్నిటీ:

"సబాల్టర్న్" అనే పదం మొదట సమాజంలోని సబార్డినేట్ లేదా అట్టడుగు వర్గాలను సూచిస్తుంది, వారు తరచుగా ప్రధాన స్రవంతి రాజకీయ చర్చల నుండి మినహాయించబడతారు. ఈ సమూహాలలో రైతులు, స్థానిక సమాజాలు, మహిళలు మరియు ఇతర అట్టడుగు జనాభా ఉండవచ్చు. చటర్జీ అణగారిన భావనను సామాజిక సమూహాలను మాత్రమే కాకుండా రాజకీయ చైతన్యం మరియు గుర్తింపు యొక్క కొన్ని అంశాలను కూడా చేర్చడానికి విస్తరించాడు. ఈ అర్థంలో, అణగారిన సమూహాలు, వారి స్వరాలు మరియు దృక్పథాలు చారిత్రాత్మకంగా నిశ్శబ్దం చేయబడ్డాయి లేదా అణచివేయబడ్డాయి. చటర్జీ అభిప్రాయం ప్రకారం, అట్టడుగు వర్గాలు రాజకీయ సమాజ పరిధిలో ఉన్నాయి మరియు పౌర సమాజం యొక్క గుర్తింపు పొందిన సంస్థలకు వెలుపల పనిచేస్తాయి. ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయ ఊహలు, గుర్తింపు కోసం పోరాటాలు జరిగే పోటీ స్థలాన్ని ఇది సూచిస్తుంది.

రాజ్యం, అణగారిన వర్గాలు:

చటర్జీ రచన రాజ్యానికి, అణగారిన వర్గాలకు మధ్య ఉన్న సంబంధాన్ని అన్వేషిస్తుంది. అణగారిన సమూహాలు తరచుగా "రాజకీయ సమాజం" అని పిలువబడే దాని ద్వారా ప్రభుత్వంతో నిమగ్నమవుతాయని, ఈ సమూహాలు తమ రాజకీయ డిమాండ్లను బలపరుస్తాయని మరియు వారి హక్కుల కోసం చర్చలు జరుపుతాయని ఆయన వాదించారు. రాజ్యం తన ఆధిపత్య పాత్రలో, అణగారిన ఉద్యమాలకు సహకరించడానికి లేదా అణచివేయడానికి ప్రయత్నించవచ్చు. చటర్జీ విశ్లేషణ రాజ్యం యొక్క ఆధిపత్య నియంత్రణను నావిగేట్ చేయడానికి మరియు ప్రతిఘటించడానికి అణగారిన సమూహాలు అనుసరించే వ్యూహాలను పరిశీలిస్తుంది.

జాతీయ-ప్రజాదరణ మరియు సబాల్టర్నిటీ:

"జాతీయ-ప్రజాదరణ" అనే భావన కూడా అట్టడుగు వర్గాలతో ముడిపడి ఉంది. చటర్జీ జాతీయ-ప్రజాదరణ అణగారిన సమూహాలతో సహా విస్తృత జనాభా యొక్క ఆకాంక్షలు మరియు గుర్తింపుకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుందని సూచిస్తుంది. జాతీయ-ప్రజాదరణ వ్యక్తమయ్యే రాజకీయ సమాజం అణగారిన పోరాటాలకు, వ్యక్తీకరణలకు కీలకమైన వేదికగా మారుతుంది.

వలసానంతర విమర్శ:

చటర్జీ ఆధిపత్యం మరియు అణచివేతను ఉపయోగించడం పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత సిద్ధాంతాలపై వలసవాద అనంతర విమర్శను ప్రతిబింబిస్తుంది. అధికార చలనశీలత మరియు రాజకీయ ప్రతిఘటనను అర్థం చేసుకోవడంలో వలసానంతర సమాజాల నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక పరిస్థితులను పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన అవసరాన్ని ఆయన నొక్కి చెప్పారు.

సంక్షిప్తంగా, ఛటర్జీ యొక్క ఆధిపత్యం మరియు అణచివేత భావనలు వలసానంతర సందర్భాల్లో అధికార సంబంధాలు, సైద్ధాంతిక నియంత్రణ మరియు రాజకీయ పోటీలను విశ్లేషించడానికి ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ను అందిస్తాయి. రాజకీయ పోరాటాలను రూపొందించడంలో మరియు ఆధిపత్య కథనాలను ఎదుర్కోవడంలో అణగారిన సమూహాల ఏజెన్సీని ఇవి హైలైట్ చేస్తాయి.

3.8 పోస్ట్ కాలనీయల్ విమర్శ :

చటర్జీ రచన సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు విశ్లేషణల విమర్శకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది, ఇది తరచుగా పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ చట్రంలో వర్గ పోరాటంపై కేంద్రీకృతమై ఉంటుంది. బదులుగా, అతను వలసానంతర సమాజాల నిర్దిష్ట పరిస్థితులపై దృష్టి పెడతాడు, అధికార సంబంధాలను రూపొందించడంలో సాంస్కృతిక మరియు రాజకీయ కారకాల ప్రాముఖ్యతను గుర్తిస్తాడు. పార్థ ఛటర్జీ రచనలు తరచుగా పోస్ట్ కాలనీయల్ చట్రంలో ఉన్నాయి, మరియు అతని రచనలు పోస్ట్ కాలనీయల్ సమాజాల యొక్క వివిధ అంశాలపై విమర్శనాత్మక దృక్పథాన్ని అందిస్తాయి.

పార్థ ఛటర్జీ వలసానంతర విమర్శలోని కొన్ని ముఖ్య అంశాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

వలసవాద వారసత్వం:

చటర్జీ యొక్క వలసానంతర విమర్శలో వలసవాదానంతర సమాజాలలో వలసవాదం యొక్క శాశ్వత వారసత్వాలను పరిశీలించడం జరుగుతుంది. వలస పాలన యొక్క ప్రభావం వలస పాలన యొక్క అధికారిక ముగింపును మించి ఉంటుందని, వలసానంతర దేశాల సామాజిక, రాజకీయ మరియు ఆర్థిక నిర్మాణాలను ప్రభావితం చేస్తుందని అతను వాదించాడు.

పాశ్చాత్య భావనల అమలు:

పాశ్చాత్య రాజకీయ, సాంస్కృతిక భావనలను వలసానంతర సమాజాలపై రుద్దడాన్ని ఛటర్జీ విమర్శిస్తాడు. వలస దేశాల నిర్దిష్ట చారిత్రక, సాంస్కృతిక, సామాజిక పరిస్థితులను పరిగణనలోకి తీసుకోకుండా ప్రజాస్వామ్యం, పాలన మరియు పౌర సమాజం యొక్క పాశ్చాత్య నమూనాలను నాటడం ఇందులో ఉంది.

పొలిటికల్ సొసైటీ వర్సెస్ సివిల్ సొసైటీ:

"రాజకీయ సమాజం" మరియు "పౌర సమాజం" మధ్య వ్యత్యాసం ఛటర్జీ యొక్క పోస్ట్ కాలనీయల్ విమర్శలో ఒక కీలక అంశం. వలసానంతర సందర్భాల్లో పౌరసమాజం యొక్క పాశ్చాత్య భావన యొక్క అనువర్తనాన్ని అతను సవాలు చేశాడు మరియు రాజకీయ పోరాటాలు మరియు సమీకరణలు జరిగే రాజకీయ సమాజం మరింత సంబంధిత విశ్లేషణాత్మక వర్గం అని వాదించాడు.

జాతీయవాదం మరియు ఉత్పన్న చర్చ: చటర్జీ యొక్క జాతీయవాద పరిశీలనలో వలసానంతర సమాజాలలో జాతీయవాద ఆలోచన యొక్క ఉత్పన్న స్వభావంపై ఒక విమర్శ ఉంటుంది. జాతీయవాద భావజాలాలు తరచుగా వలసవాద ఆధిపత్యానికి ప్రతిస్పందనగా ఉద్భవిస్తాయని మరియు వలసరాజ్యాలు విధించిన ప్రసంగాల ద్వారా రూపుదిద్దుకుంటున్నాయని ఆయన సూచిస్తున్నారు.

బెంగాల్ స్కూల్ ఆఫ్ పొలిటికల్ ఎకానమీ:

ఛటర్జీ, బెంగాల్ స్కూల్ ఆఫ్ పొలిటికల్ ఎకానమీతో సంబంధం ఉన్న ఇతర పండితులతో కలిసి ప్రధాన స్రవంతి ఆర్థిక సిద్ధాంతాలపై పోస్ట్ కాలనీయల్ విమర్శను అందిస్తారు. బెంగాల్ పాఠశాల ఆర్థిక నిర్ణయవాదాన్ని సవాలు చేస్తుంది మరియు వలసానంతర దేశాల నిర్దిష్ట ఆర్థిక పరిస్థితులు మరియు చరిత్రలను పరిగణనలోకి తీసుకునే విధానానికి పిలుపునిస్తుంది.

ప్రత్యామ్నాయ కల్పనలు:

ఛటర్జీ రచన రాజకీయ, సామాజిక అభివృద్ధికి ప్రత్యామ్నాయ కల్పనల అన్వేషణను ప్రోత్సహిస్తుంది. అతను యూరోసెంట్రిక్ ఫ్రేమ్వర్క్లను దాటి ముందుకు సాగడానికి ప్రయత్నిస్తాడు మరియు వలసానంతర సమాజాలు వారి రాజకీయ, ఆర్థిక మరియు సాంస్కృతిక మార్గాలను రూపొందించగల విభిన్న మార్గాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలని పండితులను మరియు విధానకర్తలను ఆహ్వానించారు.

ఆధిపత్యం మరియు సబాల్టర్నిటీ:

తన ఆధిపత్యం మరియు అణచివేత భావనల ద్వారా, ఛటర్జీ అధికార సంబంధాలు మరియు ఆధిపత్య సమూహాలు నియంత్రణను కొనసాగించే మార్గాలపై పోస్ట్ కాలనీయల్ విమర్శను అందిస్తాడు. వలస పాలనలో విధించిన ఆధిపత్య నిర్మాణాలను సవాలు చేస్తూ చారిత్రాత్మకంగా అణచివేయబడిన స్వరాలను, దృక్పథాలను సబాల్టర్నిటీ భావన హైలైట్ చేస్తుంది.

వలసానంతర సందర్భాల్లో ప్రజాస్వామ్యం:

వలసానంతర దేశాలలో ప్రజాస్వామ్యం గురించి ఛటర్జీ అన్వేషణలో పాశ్చాత్య ప్రజాస్వామిక నమూనాలు వలసానంతర సమాజాల రాజకీయ, సాంస్కృతిక వాస్తవాలతో ఎలా పూర్తిగా సరిపోలలేవనే విమర్శనాత్మక అంచనా ఉంటుంది. నిర్దిష్ట చారిత్రక, సాంస్కృతిక సందర్భాల్లో ప్రజాస్వామిక ప్రక్రియలను సూక్ష్మంగా అర్థం చేసుకోవాల్సిన అవసరం ఆయన రచనకు ఉంది.

సంక్షిప్తంగా, పార్థ ఛటర్జీ యొక్క పోస్ట్ కాలనీయల్ విమర్శలో యూరోసెంట్రిక్ దృక్పథాలను సవాలు చేయడం, వలసవాదం యొక్క శాశ్వత ప్రభావాలను పరిశీలించడం మరియు వలసానంతర సమాజాల రాజకీయ, ఆర్థిక మరియు సాంస్కృతిక మార్గాలను అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు రూపొందించడానికి ప్రత్యామ్నాయ ఫ్రేమ్వర్క్లను ప్రతిపాదించడం ఉన్నాయి.

3.9 భారత రాజకీయాలకు అనువర్తనం:

ఛటర్జీ రచనల్లో ఎక్కువ భాగం భారతీయ నేపథ్యంలోనే ఉన్నాయి. భారత రాజకీయాలను విశ్లేషించడానికి ఆయన తన సైద్ధాంతిక చట్రాన్ని వర్తింపజేశారు, రాజ్యం, ప్రజాస్వామ్యం మరియు ప్రజా ఉద్యమాల పాత్రను

నొక్కి చెప్పారు. భారతదేశంలోని రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని ఆయన పరిశీలించడం ద్వారా వలసానంతర దేశాలలో పాలన మరియు పౌరసత్వం యొక్క విస్తృత ప్రశ్నలకు అంతర్దృష్టులు లభిస్తాయి. పార్థ ఛటర్జీ యొక్క సైద్ధాంతిక చట్రం, రాజకీయ సమాజం, పౌర సమాజం, ఆధిపత్యం మరియు అణచివేత యొక్క భావనలతో సహా, భారతీయ రాజకీయాల విశ్లేషణకు వర్తింపజేయవచ్చు. భారతీయ రాజకీయ డైనమిక్స్ యొక్క వివిధ అంశాలను అర్థం చేసుకోవడంలో అతని ఆలోచనలు ఎలా ఉపయోగపడతాయో ఇక్కడ ఉంది.

పొలిటికల్ సొసైటీ ఇన్ ఇండియా:

రాజకీయ పోరాటాలు, సమీకరణలు జరిగే ప్రదేశాలను విశ్లేషించడానికి ఛటర్జీ యొక్క "రాజకీయ సమాజం" భావనను భారత రాజకీయాలకు వర్తింపజేయవచ్చు. భారతదేశం వంటి వైవిధ్యభరితమైన మరియు సంక్లిష్టమైన దేశంలో, వివిధ సామాజిక సమూహాలు, సంఘాలు మరియు ఉద్యమాలు పౌర సమాజం యొక్క పాశ్చాత్య నమూనాలకు సరిగ్గా సరిపోని రాజకీయ కార్యకలాపాలలో పాల్గొంటాయి.

పౌర సమాజం మరియు స్వచ్ఛంద సంస్థలు:

పౌర సమాజం యొక్క సాంప్రదాయ పాశ్చాత్య భావన, తరచుగా ఎన్జిఓలు మరియు స్వచ్ఛంద సంఘాలతో సంబంధం కలిగి ఉంటుంది, భారతీయ రాజకీయ జీవితం యొక్క సంక్లిష్టతను పూర్తిగా గ్రహించకపోవచ్చు. పౌర సమాజ నమూనాలపై ఛటర్జీ చేసిన విమర్శ భారతదేశంలోని వివిధ సమూహాలు రాజ్యంతో ఎలా నిమగ్నమవుతాయో మరియు రాజకీయ ప్రక్రియలలో ఎలా పాల్గొంటాయో సూక్ష్మంగా పరిశీలించడాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది.

జాతీయవాదం మరియు ఉత్పన్న చర్చ:

చటర్జీ జాతీయవాద ఆలోచనను ఒక ఉత్పన్న ప్రసంగంగా అన్వేషించడం భారతీయ జాతీయవాద విశ్లేషణకు వర్తింపజేయవచ్చు. బ్రిటిష్ వలసవాదం యొక్క చారిత్రక అనుభవం భారతీయ జాతీయవాదం యొక్క చర్చ మరియు కథనాలను రూపొందించింది మరియు భారతీయ రాజకీయ గుర్తింపు యొక్క సమగ్ర విశ్లేషణకు ఈ డైనమిక్స్ను అర్థం చేసుకోవడం చాలా ముఖ్యం.

ఆధిపత్యం మరియు సబాల్టర్న్ స్వరాలు:

ఛటర్జీ యొక్క ఆధిపత్యం మరియు అణచివేత భావనలను వర్తింపజేయడం భారత రాజకీయాల్లో అధికార సంబంధాల గురించి సూక్ష్మమైన అవగాహనకు వీలు కల్పిస్తుంది. సాంస్కృతిక మరియు రాజకీయ కథనాలపై ఆధిపత్య సమూహాలు ఎలా ప్రభావం చూపుతాయో పరిశీలించడం, అలాగే అణగారిన వర్గాల స్వరాలు మరియు దృక్పథాలను గుర్తించడం, అధికార డైనమిక్ని యొక్క మరింత సమగ్ర విశ్లేషణకు దోహదం చేస్తుంది.

బెంగాల్ స్కూల్ యొక్క ఆర్థిక విమర్శ:

ఆర్థిక నిర్ణయవాదంపై బెంగాల్ స్కూల్ యొక్క విమర్శతో ఛటర్జీ నిమగ్నత భారతదేశంలో ఆర్థిక విధానాలు మరియు వాటి ప్రభావాలను అర్థం చేసుకోవడానికి ఒక కటకాన్ని అందిస్తుంది. భారతదేశం యొక్క నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక నేపథ్యంలో ఆర్థిక నిర్మాణాలను విశ్లేషించడం ఆర్థిక అభివృద్ధికి మరింత సందర్భోచిత ఆధారిత విధానానికి దోహదం చేస్తుంది.

ప్రజాస్వామ్యం, వైవిధ్యం: వలసానంతర సందర్భాల్లో ప్రజాస్వామ్యంపై ఛటర్జీ ప్రతిబింబాలు భారత రాజకీయ ముఖచిత్రానికి సంబంధించినవి. భారతదేశం యొక్క మత, భాషా మరియు సాంస్కృతిక వైవిధ్యం దృష్ట్యా, ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలు ఎలా విస్తరిస్తాయి మరియు ఈ వైవిధ్యానికి అనుగుణంగా ఉంటాయో పరిశీలించడం దేశంలో ప్రజాస్వామ్య పాలనకు సవాళ్లు మరియు అవకాశాలపై అంతర్దృష్టిని అందిస్తుంది.

అభివృద్ధికి ప్రత్యామ్నాయ కల్పనలు:

అభివృద్ధి నమూనాలకు సంబంధించి భారత రాజకీయాల్లో జరుగుతున్న చర్చలకు అనుగుణంగా ప్రత్యామ్నాయ కల్పనల కోసం ఛటర్జీ ఇచ్చిన పిలుపు సరిపోతుంది. పాశ్చాత్య-కేంద్రీకృత విధానాలకు అతీతంగా ప్రత్యామ్నాయ ఫ్రేమ్వర్క్లను పరిగణనలోకి తీసుకోవడం భారతదేశంలో రాజకీయ మరియు ఆర్థిక అభివృద్ధి కోసం మరింత సమ్మిళిత మరియు సాంస్కృతికంగా సున్నితమైన దృష్టిని అనుమతిస్తుంది.

రాజ్య, సబాల్టర్న్ ఉద్యమాలు:

భారతదేశంలోని సామాజిక, రాజకీయ ఉద్యమాలను అర్థం చేసుకోవడానికి అట్టడుగు వర్గాలతో ప్రభుత్వ సంబంధాలపై ఛటర్జీ విశ్లేషణ ఉపయోగపడుతుంది. వివిధ అణగారిన వర్గాల డిమాండ్లు, ఆకాంక్షలకు ప్రభుత్వం ఎలా స్పందిస్తుందో పరిశీలిస్తే రాజ్యాధికారం, అణగారిన వర్గాల మధ్య సంక్లిష్ట పరస్పర చర్యలపై స్పష్టత వస్తుంది.

సంక్షిప్తంగా, పార్థ ఛటర్జీ యొక్క సైద్ధాంతిక ఫ్రేమ్వర్క్ను భారత రాజకీయాలకు వర్తింపజేయడం దేశంలోని నిర్దిష్ట చారిత్రక, సాంస్కృతిక మరియు సామాజిక పరిస్థితులను పరిగణనలోకి తీసుకునే విలువైన దృక్పథాన్ని అందిస్తుంది. ఇది పండితులను మరియు విశ్లేషకులను సార్వజనీనీకరణ నమూనాలను దాటి, భారతీయ రాజకీయ జీవితంలోని వైవిధ్యమైన మరియు డైనమిక్ వాస్తవాలతో నిమగ్నం కావడానికి ప్రోత్సహిస్తుంది.

3.10 వారసత్వం మరియు ప్రభావం:

పార్థ ఛటర్జీ మార్క్సిస్టు విధానం వలసానంతర అధ్యయనాలు, రాజకీయ సిద్ధాంతాలపై శాశ్వత ప్రభావాన్ని చూపింది. అతని ఆలోచనలు అన్ని విభాగాలలో పండితులను ప్రభావితం చేశాయి, విభిన్న చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక సందర్భాలకు మార్క్సిజాన్ని ఎలా వర్తింపజేయవచ్చో పునఃసమీక్షను ప్రేరేపించాయి. పార్థ ఛటర్జీ పొలిటికల్ సైన్స్, పోస్ట్ కాలనీయల్ స్టడీస్, క్రిటికల్ థియరీ రంగాల్లో గణనీయమైన వారసత్వాన్ని మిగిల్చారు. అతని ప్రభావవంతమైన ఆలోచనలు మరియు దృక్పథాలు పాండిత్యంపై శాశ్వత ప్రభావాన్ని చూపాయి, సంప్రదాయ సిద్ధాంతాలు మరియు ఫ్రేమ్వర్క్లను పునఃపరిశీలించడానికి పండితులను ప్రేరేపించాయి. ఫ్రేమ్వర్క్ను పార్థ ఛటర్జీ వారసత్వం మరియు ప్రభావం యొక్క కొన్ని అంశాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

వలసానంతర విమర్శ:

వలస పాలనను అనుభవించిన సమాజాల అధ్యయనాన్ని పండితులు అనుసరించే విధానాన్ని రూపొందించడంలో చటర్జీ పోస్ట్ కాలనీయల్ సిద్ధాంతానికి చేసిన కృషి కీలక పాత్ర పోషించింది. యూరోసెంట్రిజంపై ఆయన చేసిన విమర్శలు, పాశ్చాత్య నమూనాలను రుద్దడం వంటివి వలసానంతర సందర్భాల్లో రాజకీయాలను, సమాజాన్ని మనం ఎలా అర్థం చేసుకుంటామో పునఃసమీక్షించడానికి ప్రేరణనిచ్చాయి.

పొలిటికల్ థియరీ అండ్ పొలిటికల్ సైన్స్:

రాజకీయ సిద్ధాంతంలో ఛటర్జీ కృషి, ముఖ్యంగా రాజకీయ సమాజం, పౌర సమాజం, ఆధిపత్యం మరియు అణగారిన భావనలు, రాజకీయ డైనమిక్‌ని విశ్లేషించడానికి గొప్ప సైద్ధాంతిక ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను అందించాయి. రాజనీతి శాస్త్రం మరియు సంబంధిత విభాగాలలో పండితులు అధికార సంబంధాలు, జాతీయవాదం మరియు ప్రజాస్వామ్యం గురించి మరింత సూక్ష్మమైన అవగాహనను పెంపొందించడానికి అతని ఆలోచనలతో నిమగ్నమయ్యారు.

ప్రత్యామ్నాయ కల్పనలు మరియు అభివృద్ధి అధ్యయనాలు:

అభివృద్ధి రంగంలో ప్రత్యామ్నాయ కల్పనల కోసం ఛటర్జీ ఇచ్చిన పిలుపు అభివృద్ధి అధ్యయనాలలో పండితులను ప్రభావితం చేసింది. ఈ దృక్పథం అభివృద్ధి నమూనాలు మరియు విధానాల పునఃపరిశీలనను ప్రోత్సహిస్తుంది, వలసానంతర దేశాల నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక సందర్భాలను పరిగణనలోకి తీసుకుంటుంది.

బెంగాల్ స్కూల్ ఆఫ్ పొలిటికల్ ఎకానమీ:

బెంగాల్ స్కూల్ ఆఫ్ పొలిటికల్ ఎకానమీతో ఛటర్జీ ప్రమేయం ప్రధాన స్రవంతి ఆర్థిక సిద్ధాంతాల విమర్శకు దోహదం చేసింది. ఈ పాఠశాల ఆర్థిక నిర్ణయవాదాన్ని సవాలు చేస్తుంది మరియు వలసానంతర దేశాల ప్రత్యేక ఆర్థిక పరిస్థితులు మరియు చరిత్రలను పరిగణనలోకి తీసుకునే విధానానికి పిలుపునిస్తుంది. రాజకీయ అర్థశాస్త్ర అధ్యయనంలో పండితులు ఈ ఆలోచనలతో నిమగ్నమై ఉన్నారు.

మార్క్సిజం మరియు పోస్ట్ కాలనీయలిజం కలయిక:

మార్క్సిజం ఆలోచనతో ఛటర్జీ యొక్క సున్నితమైన నిమగ్నత, ముఖ్యంగా వలసానంతర సమాజాల సందర్భంలో, మార్క్సిజం మరియు పోస్ట్ కాలనీయలిజం కలయికలో చర్చలను ప్రభావితం చేసింది. విభిన్న సామాజిక, చారిత్రక నేపథ్యాలలో వర్గ, జాతీయవాదం, రాజకీయ పోరాటం యొక్క సంక్లిష్టతలను అన్వేషించడానికి ఆయన రచనలు పండితులను ప్రోత్సహించాయి.

గ్లోబల్ ఇంపాక్ట్ అండ్ ట్రాన్స్ డిసిప్లినరీ ఇంపాక్ట్:

పార్థ ఛటర్జీ ఆలోచనలు విద్యారంగానికి అతీతంగా ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రభావం చూపాయి. రాజనీతి శాస్త్రంలోనే కాక పోస్ట్ కాలనీయల్ స్టడీస్, సోషియాలజీ, కల్చరల్ స్టడీస్, సంబంధిత విభాగాల్లో కూడా ఆయన రచనలు ప్రభావం చూపాయి. వివిధ రంగాలకు చెందిన పండితులు ఆయన భావనలను తమ పరిశోధనలో నిమగ్నం చేసి స్వీకరించారు.

నిరంతర ఔచిత్యం మరియు చర్చలు:

ఛటర్జీ యొక్క ఆలోచనలు సముచితంగా కొనసాగుతున్నాయి మరియు అతని రచనలు కొనసాగుతున్న చర్చలను మరియు చర్చలను రేకెత్తిస్తాయి. పండితులు మరియు విద్యార్థులు క్రమం తప్పకుండా అతని రచనలతో నిమగ్నమవుతారు, మరియు అతని భావనలు సమకాలీన రాజకీయ మరియు సామాజిక సమస్యలపై విమర్శనాత్మక విచారణలకు పునాదిని అందిస్తాయి.

బోధనా ప్రభావం: ఛటర్జీ వారసత్వం విద్యారంగం వరకు విస్తరించింది. విద్యారంగం, పరిశోధన, విధాన రూపకల్పనకు దోహదపడిన అనేకమంది విద్యార్థులు, పండితుల దృక్పథాలను ఆయన బోధనలు, మార్గదర్శకత్వం రూపుదిద్దుకున్నాయి.

సంక్షిప్తంగా, పార్థ ఛటర్జీ వారసత్వం రాజకీయ సిద్ధాంతం, వలసానంతర అధ్యయనాలు మరియు సాంప్రదాయిక నమూనాల విమర్శకు అతని ఆలోచనాత్మక రచనలలో ఉంది. అతని ఆలోచనలు లోతైన మరియు శాశ్వత ప్రభావాన్ని చూపాయి, వలసానంతర సందర్భాల్లో రాజకీయాలు, అధికారం మరియు అభివృద్ధి గురించి మరింత సూక్ష్మమైన అవగాహనను పెంపొందించాయి.

3.11 విమర్శలు, మరియు చర్చలు :

విస్తృతంగా గౌరవించబడుతున్నప్పటికీ, ఛటర్జీ రచన దాని విమర్శలు లేకుండా లేదు. సాంస్కృతిక, రాజకీయ అంశాలకు ఆయన ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత సామాజిక నిర్మాణాలను అర్థం చేసుకోవడంలో ఆర్థిక కారకాలను తగ్గించగలదని కొందరు పండితులు వాదిస్తున్నారు. ఈ చర్చలు పోస్ట్ కాలనీయల్ స్టడీస్ రంగంలో కొనసాగుతున్న చర్చలకు దోహదం చేస్తాయి. పార్థ ఛటర్జీ రచన గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపినప్పటికీ, దాని విమర్శలు మరియు చర్చలు లేకుండా లేదు. పండితులు మరియు ఆలోచనాపరులు ఛటర్జీ ఆలోచనలతో నిమగ్నమయ్యారు, ప్రత్యామ్నాయ దృక్పథాలను అందించారు మరియు అతని సైద్ధాంతిక చట్రంలోని కొన్ని అంశాల గురించి ప్రశ్నలు లేవనెత్తారు. పార్థ ఛటర్జీ రచనల చుట్టూ ఉన్న కొన్ని విమర్శలు మరియు చర్చలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

సార్వజనీనవాదం వర్సెస్ సందర్భోచితవాదం:

ఒక విమర్శ విశ్వజనీనత మరియు సందర్భోచితవాదం మధ్య ఉద్రిక్తతపై కేంద్రీకృతమై ఉంటుంది. వలసానంతర సందర్భాల నిర్దిష్టతపై ఛటర్జీ యొక్క ప్రాధాన్యత మరియు సార్వజనీనీకరణ సిద్ధాంతాలపై అతని విమర్శ సాంస్కృతిక ప్రత్యేకతపై అతిగా దృష్టి పెట్టడానికి దారితీస్తుందని, నిర్దిష్ట సందర్భాలకు అతీతమైన అధికారం మరియు అసమానత యొక్క విస్తృత నమూనాలను విస్మరించవచ్చని కొందరు పండితులు వాదించారు.

సైద్ధాంతిక వర్గంగా రాజకీయ సమాజం:

"రాజకీయ సమాజం" అనే భావన పరిశీలనను ఎదుర్కొంది. రాజకీయ సమాజం మరియు పౌర సమాజం మధ్య వ్యత్యాసం, కొన్ని డైనమిక్స్ను హైలైట్ చేయడానికి ఉపయోగకరంగా ఉన్నప్పటికీ, రాజ్యం మరియు సమాజం మధ్య సంక్లిష్ట పరస్పర చర్యలను అతిగా పెంచుతుందని విమర్శకులు వాదిస్తున్నారు. ఈ కేటగిరీల స్పష్టత, కార్యాచరణపై ప్రశ్నలు తలెత్తాయి.

బెంగాల్ స్కూల్ ఎకనమిక్ క్రిటిక్:

ఛటర్జీ సమర్థించిన ప్రధాన స్రవంతి ఆర్థిక సిద్ధాంతాలపై బెంగాల్ స్కూల్ చేసిన విమర్శే విమర్శలకు గురైంది. ఆర్థిక నిర్ణయవాదాన్ని తిరస్కరించడం రాజకీయ మరియు సామాజిక ఫలితాలను రూపొందించడంలో ఆర్థిక నిర్మాణాల పాత్రపై తక్కువ అంచనాకు దారితీస్తుందని కొందరు వాదిస్తున్నారు.

జెండర్ అండ్ ఇంటర్సెక్సాలిటీ:

చటర్జీ యొక్క ప్రారంభ రచన లింగ సమస్యలపై పరిమిత శ్రద్ధ కారణంగా విమర్శించబడింది.

జాతీయవాదం మరియు రాజకీయ సమాజం యొక్క విశ్లేషణ ఈ చట్రంలో మహిళల అనుభవాలు మరియు దృక్పథాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని, లింగం మరియు అంతర్లీనత యొక్క మరింత సమగ్రమైన ఏకీకరణ నుండి ప్రయోజనం పొందవచ్చని పండితులు సూచించారు.

చారిత్రక నిర్దిష్టత మరియు సాధారణీకరణ:

చారిత్రక నిర్దిష్టతపై ఛటర్జీ యొక్క ప్రాధాన్యత అతని సిద్ధాంతాల సాధారణీకరణను పరిమితం చేస్తుందని కొందరు విమర్శకులు వాదిస్తున్నారు. సందర్భోచిత విధానం అవసరం అయినప్పటికీ, నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక సందర్భాలను అధిగమించే సాధారణ నమూనాలు మరియు డైనమిక్స్‌ను గుర్తించే ప్రయత్నాలు కూడా ఉండాలని వారు వాదిస్తున్నారు.

మార్క్సిజంతో అనుబంధం:

మార్క్సిజంతో ఛటర్జీ నిమగ్నత చర్చనీయాంశంగా మారింది. సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు ఆలోచనపై ఆయన చేసిన మార్పులు, విమర్శలు వర్గ-ఆధారిత విశ్లేషణ యొక్క పరివర్తన సామర్థ్యాన్ని నీరుగార్చగలవని కొందరు వాదిస్తున్నారు. ఇంకొందరు మార్క్సిస్టు, వలసానంతర దృక్పథాల సూక్ష్మ సమ్మేళనాన్ని అభినందిస్తారు.

రాజ్యం మరియు అట్టడుగు సంబంధాలు:

రాజ్యం మరియు దిగువ సమూహాల మధ్య సంబంధాల యొక్క భావన చర్చించబడింది. అణగారిన సమూహాలు రాజ్యంతో ఎలా నిమగ్నమవుతాయో అర్థం చేసుకోవడంలో ఇమిడి ఉన్న సంక్లిష్టతలను విమర్శకులు ప్రశ్నిస్తారు, మరియు రాజ్యం మరియు దిగువ సమూహాల మధ్య బైనరీ ఈ పరస్పర చర్యల ద్రవత్వాన్ని తగినంతగా సంగ్రహిస్తుందా అనే ప్రశ్న కూడా ఉంది..

జాతీయ-ప్రజాదరణ మరియు సజాతీయీకరణ:

"జాతీయ-ప్రజాదరణ" భావన ఒక దేశంలోని విభిన్న స్వరాలు మరియు అనుభవాలను సజాతీయీకరించే సామర్థ్యం కోసం విమర్శించబడింది. ఏకవచన జాతీయ-ప్రజాదరణ గుర్తింపు భావన దేశంలో అంతర్గత వైవిధ్యాలు మరియు అధికార వ్యత్యాసాలను విస్మరించవచ్చని కొందరు వాదిస్తున్నారు.

సంక్షిప్తంగా, పార్థ ఛటర్జీ రచన ప్రభావవంతంగా ఉన్నప్పటికీ, ఇది విమర్శలకు మరియు కొనసాగుతున్న చర్చలకు అతీతం కాదు. ఈ విమర్శలు తరచుగా పోస్ట్ కాలనీయలిజం, రాజకీయ సిద్ధాంతం మరియు రాజ్య-సమాజ సంబంధాల డైనమిక్స్ చుట్టూ సైద్ధాంతిక చర్చలను మెరుగుపరచడానికి మరియు సుసంపన్నం చేయడానికి ఉపయోగపడతాయి.

3.12 ముగింపు:

సంక్షిప్తంగా, పార్థ ఛటర్జీ యొక్క మార్క్సిస్ట్ విధానం ఒక అధునాతన కోణాన్ని అందిస్తుంది, దీని ద్వారా వలసానంతర సమాజాలలో అధికారం, గుర్తింపు మరియు ప్రతిఘటన యొక్క సంక్లిష్టమైన డైనమిక్స్‌ను విశ్లేషిస్తుంది. జాతీయ-ప్రజాదరణ, పౌర సమాజం మరియు రాజకీయ సమాజం గురించి అతని భావనలు మరియు ఆధిపత్యం మరియు అణగారినతనం యొక్క సూక్ష్మ అన్వేషణ పండిత చర్చలను రూపొందిస్తూనే ఉన్నాయి మరియు వలసానంతర ప్రపంచం యొక్క సంక్లిష్టతలను అర్థం చేసుకోవడానికి విలువైన సాధనాలను అందిస్తాయి. చివరగా,

పార్థ ఛటర్జీ మేధో రచనలు రాజనీతి శాస్త్రం, వలసానంతర అధ్యయనాలు మరియు విమర్శనాత్మక సిద్ధాంతం రంగాలలో చెరగని ముద్రవేశాయి. రాజకీయ సమాజం, పౌరసమాజం, ఆధిపత్యం, అణచివేత వంటి భావనలను అభివృద్ధి చేయడంలో ఆయన చేసిన మార్గదర్శక కృషి వలసానంతర సమాజాల సంక్లిష్టతలను అర్థం చేసుకోవడానికి పండితులకు ఒక సూక్ష్మమైన ఫ్రేమ్వర్క్ను అందించింది. చటర్జీ యొక్క వలసవాద అనంతర విమర్శ యూరోసెంట్రిక్ దృక్పథాలను సవాలు చేస్తుంది, వివిధ పరిస్థితులలో, ముఖ్యంగా భారతీయ రాజకీయాల నేపథ్యంలో వలసవాదం యొక్క శాశ్వత వారసత్వాలను విశ్లేషించడానికి ఒక లెన్స్ను అందిస్తుంది. ప్రత్యామ్నాయ కల్పనల కోసం ఆయన ఇచ్చిన పిలుపు మరియు ఆర్థిక నిర్ణయవాదంపై బెంగాల్ పాఠశాల యొక్క విమర్శ అభివృద్ధిపై చర్చలను పునర్నిర్మించాయి, సందర్భోచితంగా ఆధారిత విధానాల అవసరాన్ని నొక్కిచెప్పాయి. చటర్జీ ఆలోచనలు ప్రపంచ పాండిత్యాన్ని ప్రభావితం చేసినప్పటికీ, అవి విమర్శల నుండి తప్పించుకోలేదు, చారిత్రక నిర్దిష్టత మరియు సాధారణీకరణ మధ్య సమతుల్యత, సైద్ధాంతిక వర్గాల స్పష్టత మరియు జాతీయ-ప్రజాదరణ వంటి భావనలలో అంతర్లీనంగా ఉన్న సంభావ్య సజాతీయాకరణ వంటి అంశాలపై చర్చలు కేంద్రీకృతమయ్యాయి. ఏదేమైనా, పార్థ ఛటర్జీ యొక్క శాశ్వత వారసత్వం స్థాపిత నమూనాలను సవాలు చేయడం, సంప్రదాయ నమూనాలను పునఃపరిశీలించడానికి పండితులను ప్రోత్సహించడం మరియు వలసానంతర దేశాలలో రాజకీయాలు, గుర్తింపు మరియు అధికారం యొక్క సంక్లిష్ట పరస్పర చర్యను అర్థం చేసుకోవడానికి గొప్ప సైద్ధాంతిక టూల్కిట్ను అందించడంలో ఉంది. పండితులు ఆయన ఆలోచనలతో నిమగ్నమై, నిర్మించుకుంటూ పోతుండటంతో, మన ప్రపంచ రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని రూపొందించే సంక్లిష్టమైన డైనమిక్స్ గురించి లోతైన అవగాహన కోరుకునేవారికి ఛటర్జీ రచన ఒక ముఖ్యమైన వనరుగా మిగిలిపోయింది.

3.13 సాంకేతిక పదాలు:

పోస్ట్ కాలనీయలిజం:

పార్థ ఛటర్జీ రచనలో చర్చించినట్లుగా వలసవాదం యొక్క సాంస్కృతిక, రాజకీయ మరియు సామాజిక వారసత్వాలను విశ్లేషించే ఒక సైద్ధాంతిక చట్రం, ముఖ్యంగా వలసవాదాన్ని అనుభవించిన సమాజాల చలనశీలతను అర్థం చేసుకోవడంలో.

ఆధిపత్యం:

బలవంతపు మరియు సైద్ధాంతిక మార్గాల ద్వారా ఒక సమూహం లేదా భావజాలం ఇతరులపై ఆధిపత్యాన్ని సూచిస్తూ ఆంటోనియో గ్రామ్సీ నుండి పొందిన ఒక భావన, అధికార సంబంధాలపై ఛటర్జీ యొక్క విశ్లేషణకు కేంద్ర బిందువు.

సబాల్టర్నిటీ:

సామాజికంగా, రాజకీయంగా, సాంస్కృతికంగా అణగదొక్కబడే పరిస్థితి, చారిత్రాత్మకంగా నిశ్శబ్దంగా ఉన్న అట్టడుగు వర్గాలకు తరచుగా వర్తిస్తుంది, వలసానంతర సమాజాలపై ఛటర్జీ రచనలో అన్వేషించబడింది.

పొలిటికల్ సొసైటీ:

రాజకీయ పోరాటాలు మరియు సమీకరణలు జరిగే స్థలాన్ని, తరచుగా అణగారిన సమూహాలను కలిగి ఉన్న స్థలాన్ని, చటర్జీ యొక్క చట్రంలో కేంద్రమైన పౌర సమాజం యొక్క సాంప్రదాయిక పాశ్చాత్య ఆలోచన

నుండి వేరుచేసే భావన.

పౌరసమాజం:

రాజ్యంతో సంబంధం లేకుండా స్వచ్ఛంద సంఘాలు మరియు ప్రభుత్వేతర సంస్థల రంగాన్ని సూచించే పదం, వలసానంతర సందర్భాల్లో దాని పరిమిత అనువర్తనానికి ఛటర్జీ చేత విమర్శించబడింది.

నేషనల్-పాపులర్:

విస్తృత ప్రజల ఆకాంక్షలు మరియు గుర్తింపును, ముఖ్యంగా వలసానంతర పరిస్థితులలో, రాజకీయ సమాజంలో జాతీయ-ప్రజాదరణ ఎలా వ్యక్తీకరించబడుతుందో ఛటర్జీ పరిశీలించే ఒక భావన.

బెంగాల్ స్కూల్ ఆఫ్ పొలిటికల్ ఎకానమీ:

ఛటర్జీ వంటి పండితులతో సంబంధం ఉన్న ఆర్థిక సిద్ధాంతాలకు విమర్శనాత్మక విధానం, ప్రధాన స్రవంతి ఆర్థిక నిర్ణయవాదాన్ని సవాలు చేయడం మరియు చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక సందర్భాలపై ఆధారపడిన ఆర్థిక ప్రక్రియలను అర్థం చేసుకోవడానికి వాదించడం.

సార్వజనీనవాదం:

విభిన్న సందర్భాల్లో సార్వజనీన సూత్రాలు మరియు సిద్ధాంతాల అనువర్తనంపై విశ్వాసం, నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక పరిస్థితులను అతిగా వివరించే మరియు విస్మరించే సామర్థ్యం కోసం ఛటర్జీ రచనలో విమర్శించబడింది.

సందర్భోచితవాదం:

రాజకీయ మరియు సామాజిక దృగ్విషయాలను అర్థం చేసుకోవడంలో నిర్దిష్ట చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక సందర్భాల ప్రాముఖ్యతను నొక్కిచెప్పే విధానం, సార్వజనీనత మరియు సందర్భోచితవాదం మధ్య ఉద్రిక్తతను నావిగేట్ చేసే ఛటర్జీ రచనలో ఒక కీలక అంశం.

ఇంటర్సెక్షనాలిటీ:

స్త్రీవాద సిద్ధాంతానికి తరచుగా వర్తించే ఒక భావన, లింగం, జాతి మరియు వర్గం వంటి వివిధ సామాజిక వర్గాల పరస్పర సంబంధాన్ని గుర్తిస్తుంది, ఇది చటర్జీ యొక్క ప్రారంభ రచనపై విమర్శలను ప్రేరేపిస్తుంది.

3.14 ప్రశ్నలు:

1. పార్థ ఛటర్జీ యొక్క "రాజకీయ సమాజం" భావన ఏమిటి మరియు వలసానంతర విశ్లేషణలో దాని పాత్ర ఏమిటి?
2. చటర్జీ యొక్క "జాతీయ-ప్రజాదరణ" భావన జాతీయవాదం యొక్క సాంప్రదాయ పాశ్చాత్య భావనలను ఎలా సవాలు చేస్తుంది?
3. వలసానంతర పరిస్థితులలో పౌర సమాజానికి, రాజకీయ సమాజానికి మధ్య చటర్జీ యొక్క వ్యత్యాసంపై విమర్శలను చర్చించండి.
4. అభివృద్ధి అధ్యయనాలలో పార్థ ఛటర్జీ యొక్క బెంగాల్ స్కూల్ ఆఫ్ పొలిటికల్ ఎకానమీ యొక్క వారసత్వం ఏమిటి?

5. ఛటర్జీ వలసవాదానంతర విమర్శ భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యం మరియు భిన్నత్వం యొక్క అధ్యయనాన్ని ఎలా ప్రభావితం చేస్తుంది?

3.15 రిఫరెన్సులు:

1. Chatterjee, P. (1993). The Nation and Its Fragments: Colonial and Postcolonial Histories. Princeton University Press.
2. Chatterjee, P. (1986). Nationalist Thought and the Colonial World: A Derivative Discourse. Zed Books.
3. Chatterjee, P. (1997). A Possible India: Essays in Political Criticism. Oxford University Press.
4. Sassoon, A. S. (1987). Gramscis Politics. University of Minnesota Press.
5. Young, R. J. C. (2001). Postcolonialism: A Historical Introduction. Wiley-Blackwell.
6. Gandhi, L. (1998). Postcolonial Theory: A Critical Introduction. Columbia University Press.
7. Laclau, E., & Mouffe, C. (1985). Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Demo cratic Politics. Verso.
8. Guha, R., & Spivak, G. C. (Eds.). (1997). The Subaltern Studies Reader, 1986-1995. Uni versity of Minnesota Press.
9. Edwards, M. (2009). Introduction to Civil Society. SAGE Publications.
10. Young, R. J. C. (2001). Postcolonialism: An Historical Introduction. Wiley-Blackwell.

పాఠం -4

రాజ్యాంగ ప్రాథమిక నిర్మాణం - న్యాయ సమీక్ష

4.0 లక్ష్యాలు :

ఈ యూనిట్ చదివిన తరువాత మీరు వీటిని చేయగలరు.

1. భారత రాజ్యాంగంలోని ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతాన్ని రూపొందించే చారిత్రక అభివృద్ధి మరియు మైలురాయి కేసులను అన్వేషించగలరు
2. న్యాయ సమీక్షకు సాధికారత కల్పించడం, దాని పరిధిని వివరించడం, ప్రాథమిక హక్కులు, రాజ్యాంగ సూత్రాలను పరిరక్షించడం వంటి కీలక అధికరణలను గుర్తించగలరు.
3. రాజ్యాంగ ఆధిక్యతను నిర్ధారించడంలో మరియు పౌరుల హక్కులను రక్షించడంలో దాని అనువర్తనం, అధికారాలు మరియు ప్రాముఖ్యతతో సహా న్యాయ సమీక్ష యొక్క సూత్రాలను గ్రహించగలరు.
4. న్యాయ సమీక్ష సమయంలో న్యాయస్థానాలను ప్రభావితం చేయడం, రాజ్యాంగ సమతుల్యతను నిర్ధారించడం మరియు హక్కులను పరిరక్షించడం వంటి సిద్ధాంతాలను అన్వేషించగలరు.
5. కార్యనిర్వాహక నిరంకుశత్వాన్ని నిరోధించడంలో, ప్రాథమిక హక్కులను పరిరక్షించడంలో మరియు భారతదేశంలో రాజ్యాంగ సమతుల్యతను కాపాడటంలో న్యాయ సమీక్ష యొక్క ప్రాముఖ్యత మరియు పరిమితులను అంచనా వేయగలరు.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం

4.0 లక్ష్యాలు

4.1 పరిచయం

4.2 రాజ్యాంగ ప్రాథమిక నిర్మాణం

4.3 రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణం ఏమిటి?

4.4 ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం యొక్క పరిణామం

4.5 ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం - మూలకాలు

4.6 భారత రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం యొక్క ప్రాముఖ్యత

4.7 రాజ్యాంగ ప్రాథమిక నిర్మాణంపై విమర్శలు

4.8 న్యాయ సమీక్ష

4.8.1 న్యాయ సమీక్ష - చారిత్రక నేపథ్యం

4.8.2 జ్యుడీషియల్ రివ్యూ - కాన్సెప్ట్

4.8.3 న్యాయ సమీక్ష నిర్వహించే అధికారం ఎవరికి ఉంది?

4.8.4 న్యాయసమీక్షకు రాజ్యాంగ నిబంధనలు

4.8.5 జ్యుడీషియల్ రివ్యూను కోర్టు ఎప్పుడు వర్తింపజేస్తుంది?

4.8.6 రాజ్యాంగ సవరణ న్యాయ సమీక్షకు ఎలా సంబంధం కలిగి ఉంటుంది
4.8.7 న్యాయ సమీక్షలో మార్గదర్శకాలు
4.8.8 న్యాయ సమీక్ష - ఫీచర్లు
4.8.9 న్యాయ సమీక్ష - ప్రాముఖ్యత
4.8.10 న్యాయ సమీక్ష - ముఖ్యమైన తీర్పులు
4.8.11 న్యాయ సమీక్ష - పరిమితులు
4.8.12 న్యాయ సమీక్ష మినహాయింపు
4.9 ముగింపు
4.10 సాంకేతిక పదాలు
4.11 ప్రశ్నలు
4.12 రిఫరెన్సులు

4.1 పరిచయం:

రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణం మరియు న్యాయ సమీక్ష సిద్ధాంతం భారత రాజ్యాంగ చట్రానికి పునాదిని ఏర్పరుస్తాయి, ప్రభుత్వ అధికారాలు మరియు వ్యక్తిగత హక్కుల మధ్య సామరస్యపూర్వక సమతుల్యతను ఏర్పరుస్తాయి. పెనవేసుకున్న, ఒకదానిపై మరొకటి ఆధారపడిన ఈ సూత్రాలు భారత రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచిన దార్శనిక న్యాయశాస్త్రం నుండి ఉద్భవించి, దేశ ప్రజాస్వామిక ఆదర్శాల పవిత్రతను నిర్ధారిస్తాయి. కేశవానంద భారతిలో చారిత్రాత్మక తీర్పు ద్వారా స్ఫటికీకరించబడిన ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం వి. కేరళ రాష్ట్రం (1973), రాజ్యాంగంలో ఏకపక్ష మార్పుల నుండి రక్షణ కవచంగా పనిచేస్తుంది. కొన్ని ప్రాథమిక సూత్రాలు, విలువలు పవిత్రమైనవని అర్థం చేసుకున్న ఈ సిద్ధాంతం వాటిని శాసనపరమైన తారుమారు పరిధికి అతీతంగా ప్రకటిస్తుంది. ఈ సిద్ధాంతం రాజ్యాంగ రక్షణగా పనిచేస్తుంది, భారత రాజ్యాంగం యొక్క ప్రజాస్వామ్య, గణతంత్ర మరియు లౌకిక స్వభావానికి ముప్పు కలిగించే ఏ సవరణను నిరోధిస్తుంది. ఈ రాజ్యాంగ నిర్మాణానికి మూలం జ్యుడీషియల్ రివ్యూ అనే భావన. భారతీయ న్యాయ చట్రంలో నిక్షిప్తమై ఉన్న ఒక యంత్రాంగం, జ్యుడీషియల్ రివ్యూ న్యాయవ్యవస్థకు, ముఖ్యంగా హైకోర్టులు మరియు సుప్రీం కోర్టులకు ప్రభుత్వ చర్యలు మరియు చట్టాల చట్టబద్ధత మరియు రాజ్యాంగబద్ధతను పరిశీలించడానికి అధికారం ఇస్తుంది. రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచిన సూత్రాలను ఉల్లంఘిస్తే చట్టాలు లేదా ఆర్డినెన్స్ లను రాజ్యాంగ విరుద్ధంగా ప్రకటించే అధికారం న్యాయవ్యవస్థకు ఉంటుంది. ఈ అన్వేషణలో, మేము ఈ భావనల చారిత్రక పరిణామాన్ని పరిశీలిస్తాము, అమెరికన్ సుప్రీం కోర్టు యొక్క వినూత్న ఆలోచన నుండి భారతీయ న్యాయ భూభాగంలో వాటి స్థిరమైన స్థాపన వరకు వాటి మూలాలను అన్వేషిస్తాము. ఆర్టికల్స్ 13, 32, 226, తదితర ఆర్టికల్స్ లో పేర్కొన్న జ్యుడీషియల్ రివ్యూ యొక్క పునాది సూత్రాల నుంచి గోలక్ నాథ్, మినర్వా మిల్స్, కేశవానంద భారతి వంటి చారిత్రాత్మక కేసుల్లో బేసిక్ స్ట్రక్చర్ సిద్ధాంతం యొక్క వ్యక్తీకరణ వరకు, ఈ పాఠం ఈ రాజ్యాంగ సిద్ధాంతాల యొక్క సంక్లిష్టమైన కోణాన్ని విప్పడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. ప్రాథమిక నిర్మాణం యొక్క అంశాలను మరియు న్యాయ సమీక్షకు ఆధారమైన రాజ్యాంగ నిబంధనలను పరిశీలించడం ద్వారా, ఈ భావనల మధ్య సహజీవన సంబంధాన్ని అర్థం చేసుకోవాలని మేము లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాము. ఈ పాఠం భారతదేశంలో రాజ్యాంగం మరియు న్యాయ సమీక్ష యొక్క ప్రాథమిక

నిర్మాణం యొక్క గమనాన్ని రూపొందించిన ప్రాముఖ్యత, పరిమితులు మరియు కీలక తీర్పులను ప్రకాశవంతం చేయడానికి ప్రయత్నిస్తుంది, న్యాయం, సమానత్వం మరియు రాజ్యాంగ ఆధిపత్యం యొక్క సూత్రాలను నిలబెట్టడంలో వాటి పాత్ర గురించి లోతైన అవగాహనను పెంపొందిస్తుంది.

4.2 రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణం

రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణం అనేది రాజ్యాంగానికి మూలాధారమైన పునాది సూత్రాలు మరియు ముఖ్యమైన లక్షణాలను సూచిస్తుంది మరియు చట్టసభ ద్వారా మార్చబడదు లేదా సవరించబడదు. కేశవానంద భారతి వర్సెస్ చారిత్రాత్మక కేసులో భారత సర్వోన్నత న్యాయస్థానం ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం అనే భావనను స్థాపించింది. కేరళ రాష్ట్రం (1973). కేశవానంద భారతి కేసు తీర్పు ప్రకారం, కొన్ని ప్రాథమిక సూత్రాలు మరియు విలువలు రాజ్యాంగంలో అంతర్లీనంగా ఉన్నాయని, వాటిని ఏ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా రద్దు చేయలేమని లేదా ఉల్లంఘించలేమని సుప్రీంకోర్టు పేర్కొంది. ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం అనేది ఒక చట్టబద్ధమైన ఉమ్మడి చట్ట సిద్ధాంతం, ఇది ఒక సార్వభౌమ రాజ్యం యొక్క రాజ్యాంగం దాని శాసనసభ ద్వారా మార్చలేని నిర్దిష్ట లక్షణాలను కలిగి ఉందని పేర్కొంది. 1973లో కేశవానంద భారతి వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ కేరళ అనే చారిత్రాత్మక తీర్పులో భారత సుప్రీంకోర్టు ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతాన్ని అభివృద్ధి చేసింది. రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా కూడా భారత రాజ్యాంగ ప్రాథమిక నిర్మాణాన్ని రద్దు చేయలేమని తీర్మానించారు. భారతదేశం, బంగ్లాదేశ్, మలేషియా, పాకిస్తాన్ మరియు ఉగాండా అన్నీ ఈ భావజాలాన్ని అంగీకరిస్తున్నాయి. భారత రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం ప్రకారం, రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక రూపకల్పనను మార్చడానికి ప్రయత్నించే ఏదైనా సవరణ రాజ్యాంగ విరుద్ధంగా మరియు చెల్లనిదిగా పరిగణించబడుతుంది. భారత రాజ్యాంగం యొక్క ప్రజాస్వామ్య, గణతంత్ర మరియు లౌకిక స్వభావాన్ని కాపాడటానికి ప్రాథమిక సూత్రాలు అవసరమని భావిస్తారు.

4.3 రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణం ఏమిటి?

రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణం యొక్క నిర్దిష్ట భాగాలు వ్యాఖ్యానానికి లోబడి ఉండవచ్చు మరియు కాలక్రమేణా అభివృద్ధి చెందుతాయి, సాధారణంగా గుర్తించబడిన కొన్ని అంశాలు:

1. రాజ్యాంగం యొక్క ఆధిక్యత: రాజ్యాంగం ఈ దేశ సర్వోన్నత చట్టం, మరియు అన్ని అధికారులు మరియు సంస్థలు దాని నుండి తమ అధికారాన్ని పొందుతాయి.
2. రాజ్యం యొక్క సార్వభౌమ, ప్రజాస్వామిక మరియు గణతంత్ర స్వభావం: భారతదేశం ఒక సార్వభౌమ దేశం, ప్రజా సార్వభౌమాధికారం మరియు ప్రాతినిధ్య పాలన సూత్రాలపై ఆధారపడిన ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వ రూపం.
3. లౌకికవాదం: భారతదేశం లౌకిక దేశం, అన్ని మతాలు మరియు మత వర్గాలను సమానంగా చూడటం మరియు రక్షణ కల్పించడం.
4. ఫెడరలిజం: కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య అధికారాల విభజన, అధికారం, స్వయంప్రతిపత్తి సమతుల్యతను నిర్ధారించడం.
5. అధికారాల విభజన: ప్రభుత్వంలోని మూడు శాఖలైన శాసనసభ, కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ, న్యాయవ్యవస్థల మధ్య నియంత్రణ, సమతుల్యతల వ్యవస్థను నిర్ధారించడానికి అధికారాల పంపిణీ.

6. జ్యుడీషియల్ రివ్యూ: రాజ్యాంగ నిబంధనలను ఉల్లంఘించే చట్టాలు లేదా చర్యలను సమీక్షించి, కొట్టే అధికారం న్యాయవ్యవస్థకు ఉంటుంది.
7. రూల్ ఆఫ్ లా: ప్రభుత్వ అధికారులతో సహా వ్యక్తులందరూ చట్టం ముందు సమానంగా ఉండాలనే సూత్రం.
8. ప్రాథమిక హక్కుల పరిరక్షణ: పౌరులందరికీ ప్రాథమిక హక్కుల హామీ, ఇందులో సమానత్వం, వాక్ స్వాతంత్ర్యం మరియు వ్యక్తీకరణ స్వేచ్ఛ, జీవించే హక్కు మరియు వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ మరియు ఇతరులు ఉన్నాయి.
9. చట్టం ముందు సమానత్వం: చట్టం దృష్టిలో అందరూ సమానులేనని, వివక్ష లేకుండా చూడాలనే సూత్రం.
10. ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ప్రాథమిక లక్షణాలను పరిరక్షించడం మరియు పరిరక్షించడం: స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికలు, ప్రభుత్వ అధికారుల జవాబుదారీతనం మరియు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలో పౌరుల భాగస్వామ్యాన్ని నిర్ధారించడం.

భారతదేశంలో రాజ్యాంగ ప్రాథమిక నిర్మాణంలో భాగంగా సాధారణంగా పరిగణించబడే కొన్ని కీలక అంశాలు ఇవి. ప్రాథమిక నిర్మాణం అనే భావన రాజ్యాంగంలో ఏకపక్ష మార్పుల నుండి రక్షణగా పనిచేస్తుంది మరియు దాని ముఖ్యమైన విలువలు మరియు సూత్రాలను కాపాడుతుంది.

4.4 ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం యొక్క పరిణామం

భారత రాజ్యాంగాన్ని ఆమోదించినప్పటి నుండి, ప్రాథమిక హక్కులు వంటి కీలక నిబంధనలను సవరించే పార్లమెంటు అధికారం గురించి చర్చలు ప్రారంభమయ్యాయి. స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తొలినాళ్లలో శంకరీ ప్రసాద్ కేసు (1951), సజ్జన్ సింగ్ కేసు (1965) తీర్పుల్లో కనిపించిన రాజ్యాంగాన్ని సవరించడంలో సుప్రీంకోర్టు పార్లమెంటుకు పూర్తి అధికారాన్ని ఇచ్చింది. ఆర్టికల్ 368 ప్రకారం రాజ్యాంగాన్ని సవరించే అధికారం కూడా పార్లమెంటుకు ఉందని, ఆర్టికల్ 13లోని 'చట్టం' అనే పదం సాధారణ చట్టాలను మాత్రమే కలిగి ఉందని, రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాలు (రాజ్యాంగ చట్టాలు) కాదని సుప్రీంకోర్టు తీర్పు చెప్పింది. అందువల్ల, రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాన్ని రూపొందించడం ద్వారా పార్లమెంటు ఏదైనా ప్రాథమిక హక్కులను హరించవచ్చు లేదా హరించవచ్చు మరియు అటువంటి చట్టం ఆర్టికల్ 13 ప్రకారం చెల్లదు. అయితే కొన్ని రాష్ట్ర చట్టాలను తొమ్మిదో షెడ్యూల్ లో చేర్చిన పదిహేడవ సవరణ చట్టం (1964) రాజ్యాంగ చెల్లుబాటును సవాలు చేసిన గోలక్ నాథ్ కేసులో (1967) సుప్రీంకోర్టు తన మునుపటి వైఖరిని మార్చుకుంది. ప్రాథమిక హక్కులకు 'అతీతమైన, మార్చలేని' స్థానం ఇవ్వబడిందని, అందువల్ల, పార్లమెంటు ఈ హక్కులలో దేనినీ హరించజాలదని లేదా హరించజాలదని సుప్రీంకోర్టు తీర్పునిచ్చింది. రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం కూడా ఆర్టికల్ 13 అర్థంలో ఉన్న చట్టమేనని, అందువల్ల ప్రాథమిక హక్కులను ఉల్లంఘించడం చెల్లదని పేర్కొంది. గోలక్ నాథ్ కేసులో సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పుపై స్పందించిన పార్లమెంటు ఆర్టికల్ 13, 368లను సవరించిన 24వ సవరణ చట్టం (1971)ను రూపొందించింది. ఆర్టికల్ 368 ప్రకారం ప్రాథమిక హక్కులను హరించే లేదా తొలగించే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉందని, అలాంటి చట్టం ఆర్టికల్ 13 అర్థం ప్రకారం చట్టం కాదని ప్రకటించింది. అయితే కేశవానంద భారతి

కేసులో (1973) గోలక్ నాథ్ కేసులో సుప్రీంకోర్టు తన తీర్పును తోసిపుచ్చింది. భారత న్యాయ వ్యవస్థలో అనేక కీలక న్యాయ తీర్పులు, మైలురాయి కేసుల ద్వారా ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం రూపుదిద్దుకుంది.

ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం యొక్క పరిణామం యొక్క సంక్షిప్త అవలోకనం ఇక్కడ ఉంది:

శంకరీ ప్రసాద్ కేసు (1951)

ఆర్టికల్ 368 ప్రకారం రాజ్యాంగాన్ని సవరించే అధికారం పార్లమెంటుకు అపరిమితమైనదని, ప్రాథమిక హక్కులతో సహా రాజ్యాంగంలోని ఏ భాగాన్నైనా సవరించవచ్చని ఈ కేసులో సుప్రీంకోర్టు పేర్కొంది.

సజ్జన్ సింగ్ కేసు (1965)

సుప్రీంకోర్టు శంకరీ ప్రసాద్ కేసులో తన వైఖరిని పునరుద్ఘాటించింది మరియు భూ సంస్కరణలకు సంబంధించిన రాష్ట్ర చట్టాలను న్యాయ సమీక్ష పరిధికి మించి ఉంచిన 17 వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం చెల్లుబాటును సమర్థించింది.

గోలక్ నాథ్ కేసు (1967)

శంకరీ ప్రసాద్, సజ్జన్ సింగ్ కేసుల్లో సుప్రీంకోర్టు తన మునుపటి స్థానం నుంచి తప్పుకుంది. ఆర్టికల్ 368 ప్రకారం ప్రాథమిక హక్కులను పార్లమెంటు సవరించజాలదని, ప్రాథమిక హక్కులను మార్చడం లేదా రద్దు చేయడం రాజ్యాంగ విరుద్ధమని పేర్కొంది.

కేశవానంద భారతి వర్సెస్ ది స్టేట్ ఆఫ్ కేరళ (1973) తీర్పు

ఈ మైలురాయి కేసు ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం యొక్క పరిణామంలో ఒక మలుపుగా పరిగణించబడుతుంది. 24వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం రాజ్యాంగ చెల్లుబాటును సుప్రీంకోర్టు 7-6 మెజారిటీ తీర్పులో సమర్థించింది. అయితే రాజ్యాంగంలోని కొన్ని ప్రాథమిక లక్షణాలు పార్లమెంటు సవరణ అధికారానికి అతీతమైనవని పేర్కొంటూ ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం అనే భావనను కూడా సుప్రీంకోర్టు ప్రవేశపెట్టింది. 24వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం చెల్లుబాటును సమర్థిస్తూ, ప్రాథమిక హక్కులను హరించడానికి లేదా తొలగించడానికి పార్లమెంటుకు అధికారం ఉందని పేర్కొంది. అదే సమయంలో, రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణం (ప్రాథమిక లక్షణాలు) యొక్క కొత్త సిద్ధాంతాన్ని నిర్దేశించింది మరియు ఆర్టికల్ 368 ప్రకారం పార్లమెంటు యొక్క రాజ్యాంగ అధికారం రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణాన్ని మార్చడానికి వీలు ఇవ్వదని తీర్పునిచ్చింది. రాజ్యాంగం యొక్క 'ప్రాథమిక నిర్మాణం'లో భాగమైన ప్రాథమిక హక్కును పార్లమెంటు హరించజాలదు లేదా హరించజాలదు.ప్రధానమంత్రి, లోక్ సభ స్పీకర్ లకు సంబంధించిన ఎన్నికల వివాదాలను అన్ని కోర్టుల పరిధికి వెలుపల ఉంచే 39వ సవరణ చట్టం (1975) నిబంధన చెల్లదని ఇందిరాగాంధీ కేసులో (1975) సుప్రీంకోర్టు పునరుద్ఘాటించి, వర్తింపజేసింది. 42వ సవరణ చట్టం (1976)ను రూపొందించి, ఆర్టికల్ 368ని సవరించి , పార్లమెంటు రాజ్యాంగ అధికారానికి పరిమితి లేదని, ప్రాథమిక హక్కుల ఉల్లంఘనతో సహా ఏ కారణంతోనూ ఏ సవరణనూ ఏ న్యాయస్థానంలోనూ ప్రశ్నించలేమని ప్రకటించింది. మినర్వా మిల్స్ కేసులో (1980) సుప్రీంకోర్టు ఈ నిబంధనను చెల్లదని , ఎందుకంటే ఇది రాజ్యాంగం యొక్క 'ప్రాథమిక లక్షణం' అయిన న్యాయ సమీక్షను మినహాయించింది.

ఈ సిద్ధాంతం భారతదేశం, బంగ్లాదేశ్, మలేషియా, పాకిస్తాన్, కెన్యా మరియు ఉగాండాలో గుర్తించబడింది. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 7బి ద్వారా ఈ సిద్ధాంతాన్ని వ్యక్తీకరించిన, రాతపూర్వకమైన, కఠినమైన రాజ్యాంగ పద్ధతితో గుర్తించిన ఏకైక న్యాయ వ్యవస్థ బహుశా బంగ్లాదేశ్ మాత్రమే.

ఇందిరాగాంధీ వర్సెస్ రాజ్ నారాయణ్ కేసు (1975)

న్యాయ నిర్ణయాలను అధిగమించడానికి చేసిన సవరణలు కూడా సమీక్షకు లోబడి ఉంటాయని పేర్కొంటూ సుప్రీంకోర్టు ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం పరిధిని విస్తరించింది. రాజ్యాంగంలోని ప్రాథమిక అంశాలను దెబ్బతీసే విధంగా 1975లో 39వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా చేర్చిన ఆర్టికల్ 329(ఎ)లోని క్లాజ్ 4ను చెల్లకుండా చేయడానికి సుప్రీంకోర్టు ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతాన్ని ఉపయోగించింది. ఎమర్జెన్సీ కాలం కొనసాగుతుండగానే పార్లమెంటు 39వ సవరణ చట్టాన్ని ఆమోదించింది. ఈ చట్టం ప్రధానమంత్రి, లోక్ సభ స్పీకర్, రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి ఎన్నికను న్యాయ సమీక్ష నుంచి మినహాయించింది. అనైతిక ఎన్నికల విధానాలకు పాల్పడినందుకు ఇందిరాగాంధీని అలహాబాద్ హైకోర్టు విచారించకుండా నిరోధించడానికి ప్రభుత్వం ఈ చర్య తీసుకుంది.

మినర్వా మిల్స్ కేసు (1980)

ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం కేవలం ప్రాథమిక హక్కులకు మాత్రమే పరిమితం కాదని, లౌకికవాదం, న్యాయ సమీక్ష, సమాఖ్యవాదం, ప్రజాస్వామ్యం వంటి ఇతర ముఖ్యమైన లక్షణాలను కలిగి ఉందని సుప్రీంకోర్టు స్పష్టం చేసింది.

వామన్ రావు కేసు (1981)

ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం స్పష్టమైన నిబంధనలకు మాత్రమే పరిమితం కాదని, రాజ్యాంగం యొక్క పనితీరుకు అవసరమైన పరిమితులు మరియు అవసరమైన లక్షణాలను కూడా కలిగి ఉందని సుప్రీంకోర్టు పునరుద్ఘాటించింది.

ఐ.ఆర్. కోయెల్హో కేసు (2007)

న్యాయ పరిశీలన నుంచి కొన్ని చట్టాలకు రక్షణ కల్పించే 9వ షెడ్యూలు చెల్లుబాటును సుప్రీంకోర్టు సమర్థించింది. అయితే ప్రాథమిక నిర్మాణాన్ని ఉల్లంఘించే 9వ షెడ్యూలులో పొందుపరిచిన చట్టాలు ఇప్పటికీ న్యాయసమీక్షకు లోబడి ఉంటాయని పేర్కొంది.

4.4 ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం - మూలకాలు

రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణం ఏమిటో సుప్రీంకోర్టు ఇంకా నిర్వచించలేదు లేదా స్పష్టం చేయలేదు. వివిధ తీర్పుల నుండి, ఈ క్రిందివి రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక లక్షణాలు లేదా రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణం యొక్క అంశాలుగా ఉద్భవించాయి:

1. రాజ్యాంగం ఆధిపత్యం..
2. భారత రాజకీయ వ్యవస్థ యొక్క సార్వభౌమ, ప్రజాస్వామిక మరియు గణతంత్ర స్వభావం.
3. రాజ్యాంగం యొక్క లౌకిక స్వభావం.
4. శాసన, కార్యనిర్వాహక, న్యాయవ్యవస్థల మధ్య అధికారాల విభజన.

5. రాజ్యాంగం యొక్క సమాఖ్య స్వభావం.
6. దేశ సమైక్యత, సమగ్రత..
7. సంక్షేమ రాజ్యం (సామాజిక ఆర్థిక న్యాయం).
8. న్యాయ సమీక్ష..
9. వ్యక్తి యొక్క స్వేచ్ఛ మరియు గౌరవం.
10. పార్లమెంటరీ వ్యవస్థ..
11. రూల్ ఆఫ్ లా..
12. ప్రాథమిక హక్కులు మరియు ఆదేశిక సూత్రాల మధ్య సామరస్యం మరియు సమతుల్యత.
13. సమానత్వ సూత్రం.
14. స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికలు..
15. న్యాయవ్యవస్థ స్వతంత్రత..
16. రాజ్యాంగాన్ని సవరించడానికి పార్లమెంటుకు పరిమిత అధికారం ఉంది.
17. సమర్థవంతంగా న్యాయం పొందడం 18. ప్రాథమిక హక్కులలో అంతర్లీనంగా ఉన్న సూత్రాలు (లేదా సారం).
18. ఆర్టికల్ 32, 136, 141, 142 ప్రకారం సుప్రీంకోర్టు అధికారాలు.
19. ఆర్టికల్ 226, 227 ప్రకారం హైకోర్టుల అధికారాలు.

4.6 భారత రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం యొక్క ప్రాముఖ్యత

ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం యొక్క ప్రాముఖ్యత అపారమైనది. భారత రాజ్యాంగంలోని మూల సూత్రాలను బలప్రయోగం లేదా మెజారిటీతో ఎవరూ దెబ్బతీయలేరని రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణం ఒక ఆధారాన్ని అందిస్తుంది. ఇది భారత ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ప్రాథమిక భావనను కాపాడటానికి సహాయపడుతుంది; లేకపోతే, అనియంత్రిత పార్లమెంటరీ అధికారం భారతదేశాన్ని నియంతృత్వ రాజ్యంగా మార్చవచ్చు. మన రాజ్యాంగ నిర్మాతలు శ్రద్ధగా రూపొందించిన రాజ్యాంగ ప్రాథమిక, మూల సూత్రాలను నిలుపుకోవడం ప్రయోజనకరం, కీలకం. న్యాయవ్యవస్థ స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన, ఇతర రెండు అవయవాల జోక్యం లేని నిజమైన అధికారాల విభజనను స్పష్టంగా నిర్వచించడం ద్వారా, అది మన ప్రజాస్వామ్యాన్ని మెరుగుపరుస్తుంది. అదనంగా, ఇది సుప్రీంకోర్టు యొక్క అధికారాన్ని బాగా పెంచింది, ఇది ప్రపంచంలోనే అత్యంత ఆధిపత్య న్యాయస్థానంగా మారింది. ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం మనకు ప్రాథమిక హక్కులను ఇచ్చింది, వాటిని ఏ సవరణ ద్వారా మన నుండి తీసివేయలేము. మునుపటి తీర్పుల యొక్క స్థిరమైన స్వభావానికి భిన్నంగా, ఇది డైనమిక్ స్వభావాన్ని కలిగి ఉంటుంది మరియు కాలక్రమేణా మరింత ప్రగతిశీలమైనది మరియు స్వీకరించదగినది.

4.7 రాజ్యాంగ ప్రాథమిక నిర్మాణంపై విమర్శలు

భారత రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం యొక్క విమర్శను అర్థం చేసుకోవడానికి ఈ క్రింది అంశాలను చదవండి:

- ఈ భావనకు రాజ్యాంగ భాషలో చట్టపరమైన పునాది లేదని తరచుగా విమర్శించబడుతుంది. ఈ సిద్ధాంతానికి శాస్త్రీయ పునాది లేదు. ఈ రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక చట్రం దానిని మార్చే హక్కు పరిధికి వెలుపల ఉందని చెప్పే క్లాజు లేదు.
- ప్రజాస్వామ్యబద్ధంగా ఎన్నికైన ప్రభుత్వంపై తన తత్వాన్ని అమలు చేసే అధికారాన్ని న్యాయవ్యవస్థకు ఇస్తుందని ఈ భావన వ్యతిరేకులు వాదిస్తున్నారు.
- సిద్ధాంతం అస్పష్టంగా ఉంది ఎందుకంటే ప్రాథమిక నిర్మాణం ఏమిటో స్పష్టమైన నిర్వచనం లేదు.
- ఈ సిద్ధాంతాన్ని ఇటీవల న్యాయపరమైన అతిక్రమణకు ఉదాహరణలుగా భావించిన కేసులలో ఉపయోగించారు. ఉదా: ఎన్ జేఏసీ బిల్లు చెల్లదని ప్రకటించడానికి సుప్రీంకోర్టు ఈ సిద్ధాంతాన్ని ఉపయోగించింది.
- ఈ సిద్ధాంతానికి రాజ్యాంగ పదాలకు ఆధారం లేదని సాధారణంగా విమర్శిస్తారు.
- ఈ సిద్ధాంతానికి శాస్త్రీయ పునాది లేదు. ఈ రాజ్యాంగం ప్రాథమిక నిర్మాణాన్ని కలిగి ఉందని, అది అధికారాన్ని సవరించే పరిధికి వెలుపల ఉందని చెప్పే క్లాజు ఏదీ లేదు.
- ప్రజాస్వామ్యబద్ధంగా స్థాపించబడిన ప్రభుత్వంపై తన ప్రాపంచిక దృక్పథాన్ని రుద్దడానికి కోర్టుకు ఈ భావన అధికారం ఇస్తుందని ప్రత్యర్థులు వాదిస్తున్నారు.
- ప్రాథమిక నిర్మాణాన్ని నిర్వచించేదానికి స్పష్టమైన నిర్వచనం లేదు, ఇది భావనను అస్పష్టంగా చేస్తుంది.
- ఇటీవలి సంవత్సరాలలో, ఈ భావన న్యాయపరమైన అతిక్రమణకు ఉదాహరణలుగా భావించే సందర్భాలలో ఉదహరించబడింది. ఈ వాదనను ఉపయోగించి సుప్రీంకోర్టు ఎన్ జెఎసి చట్టం చెల్లదని భావించింది.

సుప్రీంకోర్టు నిర్ణయం (తాజా):

- ఇటీవల భారత ప్రధాన న్యాయమూర్తి డి.వై.చంద్రచూడ్ రాజ్యాంగం యొక్క "ప్రాథమిక నిర్మాణాన్ని" నార్త్ స్టార్ తో పోల్చారు, ఇది మార్గం సంక్లిష్టంగా కనిపించే మార్గాన్ని చూపే తిరుగులేని మార్గదర్శి.
- కేశవానంద భారతి శ్రీపాదగల్వారు వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ కేరళ కేసులో 40 ఏళ్ల క్రితం 13 మంది న్యాయమూర్తుల ధర్మాసనం ప్రవేశపెట్టిన ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం 7:6 నిష్పత్తిలో మెజారిటీతో పార్లమెంటు సార్వభౌమత్వాన్ని నీరుగార్చిందని ఉపరాష్ట్రపతి జగదీప్ ధన్కర్ ఇటీవల చేసిన ప్రకటనపై సుప్రీంకోర్టు స్పందించింది.
- 99వ రాజ్యాంగ సవరణ, జాతీయ జ్యుడీషియల్ అపాయింట్మెంట్స్ కమిషన్ (ఎన్జేఏసీ) చట్టాన్ని 4:1 మెజారిటీతో కొట్టేయాలని 2015 అక్టోబర్లో సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పుపై ప్రభుత్వం మాటల యుద్ధానికి దిగిన నేపథ్యంలో ఉపరాష్ట్రపతి అభిప్రాయం, అత్యున్నత న్యాయమూర్తి స్పందించారు.
- దాదాపు ఎనిమిదేళ్ల విరామం తర్వాత ఇప్పుడు రాజ్యాంగ న్యాయస్థానాల్లో న్యాయ నియామకాల్లో ఆధిపత్యం కాకపోయినా బలమైన పదవి కోసం ప్రభుత్వం పోటీ పడుతోంది.

రాజ్యాంగం కంటే ఎవరూ గొప్పవారు కారని, రాజ్యాంగమే సర్వోన్నతమని చెప్పే రాజ్యాంగంలోని "రూల్ ఆఫ్ లా" సిద్ధాంతానికి కేవలం ప్రాథమిక నిర్మాణ భావన ద్వారా జీవం పోశారు. ఈ ఆలోచన రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక స్వభావాన్ని పరిరక్షిస్తుంది. అదనంగా, సుప్రీంకోర్టు రాజ్యాంగ సంరక్షకుడు కాబట్టి, ఇది చివరి

మధ్యవర్తి మరియు ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతాన్ని ప్రకటించే హక్కును కలిగి ఉంటుంది. అయితే, దీని అర్థం సుప్రీంకోర్టు సంపూర్ణ అధికారాన్ని చేపట్టాలని కాదు.

4.8 న్యాయ సమీక్ష

జ్యుడీషియల్ రివ్యూ అనేది ఒక అథారిటీ యొక్క నిర్ణయం లేదా చర్య యొక్క చట్టబద్ధతను ఒక న్యాయమూర్తి పరిశీలించే కోర్టు ప్రొసీడింగ్. భారతదేశంలో, ఈ వ్యవస్థ 'చట్టం ద్వారా స్థాపించబడిన ప్రక్రియ' సూత్రం ద్వారా మార్గనిర్దేశం చేయబడింది. న్యాయసమీక్ష అధికారం హైకోర్టులు, సుప్రీంకోర్టులకు గణనీయంగా ఉంటుంది. ఒక చట్టం లేదా ఆర్డినెన్స్ భారత రాజ్యాంగాన్ని ఉల్లంఘించాలని నిశ్చయించుకుంటే, దానిని రాజ్యాంగ విరుద్ధంగా ప్రకటించే అధికారం వారికి ఉంటుంది. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 13లోని మూడవ భాగంలో న్యాయ సమీక్ష యొక్క బలవంతం ప్రాథమిక హక్కుగా వర్ణించబడింది.

4.8.1 న్యాయ సమీక్ష - చారిత్రక నేపథ్యం

న్యాయ సమీక్ష సిద్ధాంతం ఒక ప్రత్యేకమైన అమెరికన్ సుప్రీం కోర్టు ఆవిష్కరణ. 1803లో మార్బరీ వర్సెస్ మాడిసన్ కేసులో చీఫ్ జస్టిస్ మార్షల్ దీనిని ప్రతిపాదించారు.దేశం యొక్క ప్రాథమిక చట్టం, అనగా రాజ్యాంగానికి విరుద్ధంగా ఉందని భావించే ఏదైనా శాసన శాసనాన్ని లేదా అధ్యక్ష ఉత్తర్వులను చట్టవిరుద్ధంగా ప్రకటించే కోర్టు యొక్క సామర్థ్యాన్ని యునైటెడ్ స్టేట్స్లో న్యాయ సమీక్ష అంటారు.భారతదేశంలో: 1975 నాటి ఇందిరాగాంధీ వర్సెస్ రాజ్ నారాయణ్ కేసులో, న్యాయ సమీక్ష రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక లక్షణంగా పరిగణించబడింది.

4.8.2 జ్యుడీషియల్ రివ్యూ - కాన్సెప్ట్

జ్యుడీషియల్ రివ్యూ అనేది అడ్మినిస్ట్రేటివ్ కోర్టులో జరిగే ఒక రకమైన కోర్టు ప్రక్రియ మరియు ఒక నిర్ణయం లేదా చర్య యొక్క చట్టబద్ధతను సమీక్షించే న్యాయమూర్తిని కలిగి ఉంటుంది. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, న్యాయ సమీక్షలు ఫలితం యొక్క హక్కులు మరియు తప్పుల కంటే తీర్పు ఇచ్చే ప్రక్రియను సవాలు చేస్తాయి. న్యాయ సమీక్ష అనేది చట్టాన్ని సరిగ్గా వర్తింపజేశారా మరియు సరైన విధానాలను అనుసరించారా అనే దానితో సంబంధం కలిగి ఉంటుంది. భారతదేశంలో, న్యాయ సమీక్ష భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 21 లో పేర్కొన్న 'చట్టం ద్వారా స్థాపించబడిన విధానం' అనే సూత్రం ద్వారా మార్గనిర్దేశం చేయబడుతుంది. చట్టం రాజ్యాంగబద్ధత పరీక్షలో ఉత్తీర్ణత సాధిస్తే దాన్ని చట్టంగా పరిగణిస్తారు. దీనికి విరుద్ధంగా, చట్టాన్ని చెల్లదని ప్రకటించే అధికారం కోర్టుకు ఉంది.భారతదేశంలో రూల్ ఆఫ్ లా ఉంది, రాజ్యాంగమే దేశ సర్వోన్నత చట్టం, రాజ్యాంగ ప్రాథమిక స్వరూపాన్ని ఉల్లంఘించే ఏదైనా చట్టం చేస్తే, అలాంటి చట్టాన్ని తిప్పికొట్టే అధికారం భారత న్యాయస్థానానికి ఉంటుంది. "న్యాయ సమీక్ష" అనే పదబంధం భారత రాజ్యాంగంలో కనిపించనప్పటికీ, అనేక అధికరణలు దానిపై స్పష్టమైన అవగాహనను అందిస్తాయి.

4.8.3 న్యాయ సమీక్ష నిర్వహించే అధికారం ఎవరికి ఉంది?

భారతదేశంలో, హైకోర్టులు మరియు సుప్రీంకోర్టు రెండూ న్యాయ సమీక్షలను నిర్వహించగలవు. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226, 227 ప్రకారం హైకోర్టులకు, ఆర్టికల్ 32, ఆర్టికల్ 136 ప్రకారం న్యాయస్థానాలకు

న్యాయ సమీక్ష అధికారాలు కేటాయించారు. భారతదేశంలోని వివిధ ప్రభుత్వ విభాగాలైన కార్యనిర్వాహక, శాసన, న్యాయ వ్యవస్థలకు అధికారాల విభజన సూత్రం ఉన్నప్పటికీ, మిగిలిన రెండు అవయవాల చర్యలను సమీక్షించే అధికారం న్యాయవ్యవస్థకు ఇవ్వబడింది.

4.8.4 న్యాయసమీక్షకు రాజ్యాంగ నిబంధనలు

- భారత రాజ్యాంగం పరిపాలనా చర్యలు మరియు చట్టాల రాజ్యాంగబద్ధతను పరిశీలించే అధికారాలను ఉన్నత న్యాయస్థానాలు మరియు సుప్రీంకోర్టుకు ఇచ్చింది.
- న్యాయ సమీక్ష యొక్క ప్రధాన లక్ష్యాలు ప్రజా హక్కులను పరిరక్షించడం మరియు ప్రాథమిక హక్కులను అమలు చేయడం.
- రాష్ట్రానికి, కేంద్రానికి మధ్య విభేదాలు తలెత్తితే రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 246, షెడ్యూలు 7 రెండింటి మధ్య నిబంధనల రూపకల్పనకు వర్కింగ్ జోన్ ను ఏర్పాటు చేశాయి.
- రాజ్యాంగం అనేక అధికరణల కింద న్యాయ సమీక్షా వ్యవస్థకు సంబంధించిన అనేక అంశాలను మంజూరు చేసింది.

ఇవీ ఆర్టికల్ ;

ఆర్టికల్	నిబంధనలు
ఆర్టికల్ 13	ప్రాథమిక హక్కులకు విరుద్ధమైన లేదా ఉల్లంఘించే చట్టాలు చెల్లవని ప్రకటిస్తుంది.
ఆర్టికల్ 32	ప్రాథమిక హక్కుల అమలు కోసం సుప్రీంకోర్టును ఆశ్రయించే హక్కుకు హామీ ఇవ్వబడింది మరియు ఆదేశాలు, ఆదేశాలు లేదా రిట్ లను జారీ చేసే అధికారం సుప్రీంకోర్టుకు ఇవ్వబడింది.
ఆర్టికల్ 131	అంతర్రాష్ట్ర, అంతర్రాష్ట్ర అంశాల్లో సుప్రీంకోర్టు అసలు అధికార పరిధిని ఏర్పాటు చేస్తుంది.
ఆర్టికల్ 132	రాజ్యాంగపరమైన విషయాల్లో సుప్రీంకోర్టు అప్పీలేట్ అథారిటీని ఏర్పాటు చేస్తుంది.
ఆర్టికల్ 133	సివిల్ కేసుల్లో సుప్రీంకోర్టు అప్పీలేట్ అథారిటీని ఏర్పాటు చేస్తుంది.
ఆర్టికల్ 134	క్రిమినల్ కేసుల్లో సుప్రీంకోర్టు అప్పీల్ అథారిటీని ఏర్పాటు చేస్తుంది.
ఆర్టికల్ 134-	ఎ సుప్రీంకోర్టుకు హైకోర్టు అప్పీల్ కు సంబంధించిన సర్టిఫికేట్ ను డీల్ చేస్తుంది.
ఆర్టికల్ 135	ఏదైనా రాజ్యాంగ పూర్వ చట్టం కింద ఫెడరల్ కోర్టు పరిధి మరియు అధికారాలను అమలు చేయడానికి సుప్రీంకోర్టుకు అధికారం ఇస్తుంది.
ఆర్టికల్ 226	ప్రాథమిక హక్కులు లేదా ఇతర లక్ష్యాలను అమలు చేయడానికి న్యాయ సమీక్షలను నిర్వహించడానికి మరియు ఆదేశాలు, ఉత్తర్వులు లేదా రిట్లను జారీ చేయడానికి హైకోర్టులకు అధికారం ఇస్తుంది.
ఆర్టికల్ 227	ఆయా ప్రాదేశిక పరిధిలో (సైనిక న్యాయస్థానాలు, ట్రిబ్యునళ్లు మినహా) అన్ని కోర్టులను పర్యవేక్షించే అధికారాన్ని హైకోర్టులకు కట్టబెట్టింది.
ఆర్టికల్ 245	ఇది పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలు ఏర్పాటు చేసిన ప్రాదేశిక పరిధిని పరిష్కరిస్తుంది.
ఆర్టికల్ 246	పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలు చట్టాలను ఆమోదించగల అంశాన్ని ఇది చర్చిస్తుంది (అనగా, యూనియన్ జాబితా, రాష్ట్ర జాబితా మరియు ఉమ్మడి జాబితా).

ఆర్టికల్స్ 251, 254 కేంద్ర, రాష్ట్ర చట్టాలు విభేదించే సందర్భాల్లో కేంద్ర చట్టాల ఆధిపత్యాన్ని ఇది నిర్ధారిస్తుంది. తత్ఫలితంగా, రాష్ట్ర చట్టం కంటే కేంద్ర చట్టానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడుతుంది మరియు రాష్ట్ర చట్టం చెల్లనిదిగా పరిగణించబడుతుంది.

ఆర్టికల్ 372 రాజ్యాంగానికి పూర్వం అమల్లో ఉన్న చట్టాల కొనసాగింపును ప్రస్తావిస్తుంది.

3.8.5 జ్యుడీషియల్ రివ్యూను కోర్టు ఎప్పుడు వర్తింపజేస్తుంది?

కింది సూత్రాన్ని వర్తింపజేయడానికి లోబడి కోర్టు ద్వారా వర్తించే న్యాయ సమీక్ష అధికారం:

- ప్రభుత్వం చేసిన చట్టానికి రెండు వివరణలు సాధ్యమైతే , మొదటి వ్యాఖ్యానం చట్టానికి అనుగుణంగా చట్టాన్ని రూపొందిస్తే , రెండవది వ్యాఖ్యానానికి చట్టాన్ని రాజ్యాంగానికి విరుద్ధంగా మారుస్తుంది, కోర్టు మొదటి వివరణకు ప్రాధాన్యత ఇస్తుంది మరియు చట్టాన్ని ధ్రువీకరిస్తుంది.
- సాధారణంగా, చట్టబద్ధ అమలులోకి తీసుకురాని చట్టంపై కోర్టు న్యాయ సమీక్షను వర్తింపజేయదు .
- సాధారణంగా, కోర్టు న్యాయ సమీక్షను వర్తింపజేయదు, సుమోటో. న్యాయసమీక్షకు దరఖాస్తు చేసే ముందు చట్ట రాజ్యాంగబద్ధతను సవాలు చేస్తూ పిటిషన్ దాఖలు చేసే వరకు వేచిచూడాలి.

3.8.6 రాజ్యాంగ సవరణ న్యాయ సమీక్షకు ఎలా సంబంధం కలిగి ఉంటుంది

- రాజ్యాంగ సవరణలు సుప్రీంకోర్టు న్యాయ సమీక్షకు లోబడి ఉంటాయి . మరోవైపు ప్రాథమిక హక్కులకు సంబంధించి రాజ్యాంగ సవరణను, దాని చట్టబద్ధతను న్యాయవ్యవస్థ మదింపు చేయడం విభజన రాజకీయ అంశంగా ఉంది.
- ప్రాథమిక నిర్మాణం యొక్క ఆలోచన ప్రాథమిక హక్కులతో కూడిన రాజ్యాంగ సవరణలకు కూడా న్యాయ సమీక్షను వర్తింపజేయడానికి అనుమతించింది. 1973లో కేశవానంద భారతి విషయంలో ఈ సిద్ధాంతం రూపుదిద్దుకుంది.
- 1980 నాటి మినర్వా మిల్ కేసులో న్యాయసమీక్ష సూత్రాన్ని సుప్రీంకోర్టు ధృవీకరించింది, ఇది ఇప్పటికే కోర్టు యొక్క అనేక మునుపటి తీర్పులలో ఉపయోగించబడింది. 1876 నాటి 42వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం ఆర్టికల్ 368కి ఒక భాషను పరిచయం చేసింది, ఇది రాజ్యాంగ సవరణలను న్యాయ సమీక్ష నుండి మినహాయించింది.

3.8.7 న్యాయ సమీక్షలో మార్గదర్శకాలు : న్యాయ సమీక్షా ప్రక్రియలో మార్గదర్శకులుగా పనిచేయడానికి న్యాయస్థానాలలో కొన్ని సిద్ధాంతాలు అభివృద్ధి చెందాయి.

సెవెరబిలిటీ సిద్ధాంతం: సవాలు చేయబడిన చట్టాన్ని మూల్యాంకనం చేసేటప్పుడు, చట్టం పూర్తిగా రాజ్యాంగ విరుద్ధమా లేదా సెక్షన్లలో ఉందో లేదో కోర్టు నిర్ణయించాలి. సవాలు చేయబడిన చట్టాన్ని పూర్తిగా లేదా పాక్షికంగా రాజ్యాంగ విరుద్ధంగా ప్రకటించే అధికారం కోర్టుకు ఉంది.

అభ్యుదయ వివరణ సిద్ధాంతం : భారత న్యాయవ్యవస్థ ప్రగతిశీల వ్యాఖ్యాన సిద్ధాంతం ద్వారా మార్గనిర్దేశం చేయబడింది, అంటే ఆ సమయంలో ఉన్న సామాజిక, ఆర్థిక మరియు చట్టపరమైన పరిస్థితుల వెలుగులో న్యాయస్థానాలు రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలను అర్థం చేసుకున్నాయి.

భావి అతిక్రమణ సిద్ధాంతం : న్యాయపరమైన చెల్లుబాటు లేదా చట్టం యొక్క కొత్త వివరణ మునుపటి లావాదేవీలు లేదా స్వార్థ హక్కులపై ఎటువంటి ప్రభావాన్ని చూపదు, కానీ భవిష్యత్తు లావాదేవీలకు మాత్రమే వర్తిస్తుందనే భావనపై ఇది ఆధారపడి ఉంటుంది.

అనుభవపూర్వక తీర్పు సిద్ధాంతం:జ్యుడీషియల్ రివ్యూ అధికారాన్ని వినియోగించే సమయంలో.. కోర్టులు ఊహాజనితమైన అంశాలను పరిష్కరించడానికి రూపొందించబడవుబీ వారి ముందు ఉంచిన పదార్థం 'కాంక్రీట్' రకానికి చెందినదిగా ఉండాలి. కోర్టు తన నిర్ధారణలను వివాదం యొక్క అసలు పరిధికి సాధ్యమైనంత దగ్గరగా ఉంచడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. ఒక నిర్దిష్ట సందర్భంలో, సంబంధిత పార్టీల మధ్య.

రాజ్యాంగపరంగా అనుకూలంగా ఊహాగానాలు: ఒక చట్టం యొక్క రాజ్యాంగ చట్టబద్ధతను ప్రశ్నించినప్పుడు, దాని రాజ్యాంగబద్ధతకు ఎల్లప్పుడూ అనుకూలంగా ఒక అంచనా ఉంటుంది కాబట్టి, చెల్లుబాటు కాదని సహేతుకమైన సందేహం లేకుండా రుజువు చేయబడనంత వరకు కోర్టు దానిని అతిక్రమించదు. రాజ్యాంగ స్ఫూర్తికి విరుద్ధంగా శాసనసభ తన అధికారాన్ని అతిక్రమించదని లేదా చట్టాన్ని ఆమోదించదని సుప్రీంకోర్టు భావిస్తుంది. ప్రాముఖ్యం

4.8.8 న్యాయ సమీక్ష - ఫీచర్లు

- సంపూర్ణం కాదు - న్యాయ సమీక్ష సంపూర్ణం కాదు, ఎందుకంటే సుప్రీంకోర్టు లేదా దిగువ న్యాయస్థానాల్లో ఏదైనా చట్టానికి వ్యతిరేకంగా అభ్యంతరాన్ని దాఖలు చేయడానికి కొన్ని షరతులను పాటించాలి, అనగా, ఒక చట్టాన్ని సవాలు చేయవచ్చు:
  - o రాజ్యాంగం ప్రసాదించిన ప్రాథమిక హక్కులను ఈ చట్టం ఉల్లంఘిస్తోంది.
  - o ఈ చట్టం రాజ్యాంగంలో పేర్కొన్న నిబంధనలను ఉల్లంఘిస్తుంది.
  - o ఆమోదించిన చట్టం దానిని అమలు చేసిన అధికారి(ల) యొక్క సామర్థ్యాన్ని లేదా అధికారాన్ని మించిపోతుంది.
- సుప్రీంకోర్టు తనంతట తానుగా న్యాయసమీక్షను కొనసాగించజాలదు. చట్టం లేదా నియంత్రణ సమస్యను గౌరవనీయ న్యాయస్థానం ముందుకు తీసుకువచ్చినప్పుడు మాత్రమే దీనిని ఉపయోగించవచ్చు.
- జ్యుడీషియల్ రివ్యూ అధికారం - సుప్రీంకోర్టు, దిగువ కోర్టులకు న్యాయ సమీక్షల అధికారం ఉంటుంది.
- ఏదైనా ప్రాథమిక లేదా చట్టపరమైన హక్కును ఉల్లంఘించినందుకు ఒక వ్యక్తి ఆర్టికల్ 226 కింద సుప్రీంకోర్టును ఆశ్రయించవచ్చు . అంతేకాకుండా, ఆర్టికల్ 32 ప్రకారం, ఒక వ్యక్తి ప్రాథమిక హక్కును ఉల్లంఘిస్తే మాత్రమే సుప్రీంకోర్టులో పిటిషన్ వేయవచ్చు.
- అయితే, రాజ్యాంగాన్ని నిర్వచించే అంతిమ అధికారం సుప్రీంకోర్టుదే.
- సుప్రీం కోర్టు దేశంలో అత్యున్నత న్యాయస్థానం, మరియు దాని తీర్పులు జాతీయ ప్రభావాలను కలిగి ఉంటాయి.
- జ్యుడీషియల్ రివ్యూకు లోబడి చట్టాలు - కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు రూపొందించిన చట్టాలు రెండూ

న్యాయ సమీక్షకు లోబడి ఉంటాయి.

- ఏదైనా చట్టాలు, ఉత్తర్వులు, బైలాస్, ఆర్డినెన్స్ లు, రాజ్యాంగ మార్పులు, అలాగే అన్ని ఇతర నోటిఫికేషన్లు భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 13(3) ప్రకారం న్యాయ పరిశీలనకు లోబడి ఉంటాయి.
- జ్యుడీషియల్ రివ్యూ అనేది సుమోటో కాదు – సుప్రీం కోర్టు, లేదా మరే ఇతర కోర్టు కూడా తన స్వంత చొరవతో న్యాయ సమీక్షను నిర్వహించడానికి తన అధికార పరిధిని ఉపయోగించదు.
- ఏదేమైనా, ఒక చట్టాన్ని న్యాయస్థానాలకు సమర్పించినప్పుడు లేదా కోర్టు విచారణల సమయంలో అటువంటి ఏదైనా సంఘటన జరిగినప్పుడు లేదా చట్టం ఎక్కడ సమస్య ఉందో వంటి పరిస్థితులు తలెత్తినప్పుడు అటువంటి అధికారాన్ని ఉపయోగిస్తారు.

4.8.9 న్యాయ సమీక్ష – ప్రాముఖ్యత

- కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలను వారి వారి అధికార పరిధిలో ఉంచడం ద్వారా భారతదేశంలో రాజ్యాంగ ప్రభుత్వాన్ని నిర్ధారించడంలో సుప్రీంకోర్టు మరియు హైకోర్టుల న్యాయ సమీక్ష కీలక పాత్ర పోషించింది.
- ఉదారవాద వ్యాఖ్యానం ప్రకారం, మారిన పరిస్థితులకు అనుగుణంగా రాజ్యాంగం యొక్క నిబంధనలకు కొత్త అర్థం మరియు కోణం ఇవ్వబడింది.
- మరీ ముఖ్యంగా, అనవసరమైన శాసన మరియు కార్యనిర్వాహక జోక్యం నుండి పౌరుల ప్రాథమిక హక్కులను పరిరక్షించడం ద్వారా పౌరుల వాస్తవ స్వేచ్ఛను నిర్ధారించింది.
- న్యాయ సమీక్ష కార్యనిర్వాహక నిరంకుశత్వాన్ని నిరోధిస్తుంది.
- ఇది ప్రాథమిక హక్కులను కాపాడుతుంది.
- న్యాయవ్యవస్థ స్వతంత్రతను పరిరక్షించడానికి ఇది కీలకం.
- రాజ్యాంగ ఔన్నత్యాన్ని పరిరక్షించడానికి ఇది సంపూర్ణ అవసరం.
- శాసనసభ, కార్యనిర్వాహకవర్గం అధికార దుర్వినియోగాలను గుర్తించడానికి కూడా ఇది సహాయపడుతుంది.
- ఇది ఫెడరల్ ప్రభుత్వం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య సమతుల్యతను కాపాడటానికి దోహదం చేస్తుంది.

4.8.10 న్యాయ సమీక్ష – ముఖ్యమైన తీర్పులు

శంకరి ప్రసాద్ వి. భారత యూనియన్

- 1951 నాటి మొదటి సవరణ చట్టాన్ని సుప్రీంకోర్టులో సవాలు చేస్తూ శంకరి ప్రసాద్ వి. 'ఆస్తి హక్కు'ను పరిమితం చేసిందని, ఆర్టికల్ 13(2) కింద ప్రాథమిక హక్కులను హరించలేనందున ఇది సాధ్యం కాదని వాదించింది.
- ఆర్టికల్ 368లోని పదాలు పూర్తిగా సాధారణమైనవని, మినహాయింపు లేకుండా రాజ్యాంగాన్ని సవరించే అధికారం శాసనసభకు ఉందని పేర్కొంటూ సుప్రీంకోర్టు ఈ వాదనను తోసిపుచ్చింది.

  Golaknath v. State of Punjab

- గోలక్ నాథ్ కేసులో వి. పంజాబ్ రాష్ట్రంలో, మూడు రాజ్యాంగ సవరణలు సవాలు చేయబడ్డాయి:

మొదటి, నాల్గవ మరియు పదిహేడవ.

- ఆర్టికల్ 368 ప్రకారం రాజ్యాంగాన్ని సవరించే అధికారం పార్లమెంటుకు లేదని, దాని ద్వారా సంరక్షించబడిన ప్రాథమిక హక్కులను హరించడానికి లేదా పరిమితం చేయడానికి పార్లమెంటుకు అధికారం లేదని సుప్రీంకోర్టు స్పష్టం చేసింది.
- సుప్రీంకోర్టు కథనం ప్రకారం..

o ఆర్టికల్ 368 రాజ్యాంగాన్ని సవరించేటప్పుడు అనుసరించాల్సిన పద్ధతిని మాత్రమే నిర్దేశిస్తుంది. రాజ్యాంగాన్ని సవరించే అధికారం ఇవ్వదు.

o రాజ్యాంగంలోని 245, 246, 248 అధికరణలు రాజ్యాంగాన్ని మార్చే అధికారాన్ని కల్పిస్తున్నాయి.

మినర్వా మిల్స్ కేసు..

- రాజ్యాంగంలోని 24, 19, 31 అధికరణలపై ఆదేశిక సూత్రాలకు అధికారం ఇచ్చిన 42వ సవరణ చట్టంలోని సెక్షన్ 4 చెల్లదని మినర్వా మిల్స్ కేసులో సుప్రీంకోర్టు ఏకగ్రీవంగా తీర్పునిచ్చింది.
- ఎందుకంటే ఇది భారత రాజ్యాంగ సమతుల్యతను దెబ్బతీస్తుంది మరియు మన రాజ్యాంగంలోని 3 మరియు 4 భాగాలు సమానంగా ముఖ్యమైనవి మరియు ఒకదానిపై మరొకటి సంపూర్ణ ఆధిపత్యం అనుమతించబడదని ప్రకటిస్తుంది.

4.8.11 న్యాయ సమీక్ష - పరిమితులు

- హైకోర్టులు, సుప్రీంకోర్టుల న్యాయసమీక్ష విషయానికి వస్తే అధికార వినియోగంపై కొన్ని ఆంక్షలు ఉంటాయి.
- ప్రభుత్వ పనితీరుపై పరిమితి - న్యాయ సమీక్ష లభ్యత మరియు కార్యాచరణ రెండూ పరిమితం చేయబడ్డాయి.
- సమస్యలో తీర్పును పునఃసమీక్షించడం లేదా నిర్ణయించిన ముగింపు యొక్క యోగ్యతలను అంచనా వేయడానికి బదులుగా, అటువంటి తీర్పు లోపభూయిష్టంగా ఉందో లేదో నిర్ధారించడానికి ఫలితాన్ని అంచనా వేసిన పద్ధతిని సమీక్షించడం ఇక్కడ కోర్టు బాధ్యత.
- వ్యక్తిగత ఉద్దేశాల ప్రభావం - న్యాయ సమీక్ష స్థానిక ప్రజానీకానికి హానికరం ఎందుకంటే తీర్పు వ్యక్తిగత లేదా స్వార్థపూరిత ఉద్దేశాలచే ప్రభావితమవుతుంది. ఇది సాధారణ ప్రజలకు హాని కలిగించే అవకాశం ఉంది.
- పదేపదే జోక్యం చేసుకోవడం - పదేపదే న్యాయపరమైన జోక్యాలు ప్రభుత్వ నిజాయితీ, నాణ్యత మరియు సమర్థతపై ప్రజల నమ్మకాన్ని దెబ్బతీస్తాయి.
- కఠినమైన ఆవశ్యకత సిద్ధాంతం - కఠినమైన ఆవశ్యకత సిద్ధాంతం ప్రకారం, కఠినమైన అవసరం ఉంటేనే రాజ్యాంగపరమైన అంశాలపై కోర్టు నిర్ణయం తీసుకోవాలి.
- ఫలితంగా రాజ్యాంగపరమైన అంశాలను అవసరానికి మించి విస్తృతంగా నిర్ణయించలేం.

4.8.12 న్యాయ సమీక్ష మినహాయింపు

- జ్యుడీషియల్ రివ్యూను మినహాయించడం అంటే హైకోర్టులు, సుప్రీంకోర్టుల రిట్ అధికారాలు పరిమితంగా

ఉన్న పరిస్థితులు.

- పరిపాలన మరియు శాసనసభతో సహా ఒక ప్రభుత్వ సంస్థ యొక్క కార్యకలాపాలను మదింపు చేసే న్యాయస్థానాల సామర్థ్యంపై విధించిన పరిమితులు / పరిమితులుగా దీనిని నిర్వచించవచ్చు.
- భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 74(2) న్యాయసమీక్షను మినహాయించడానికి వీలు కల్పిస్తుంది, అలాగే తొలగింపు నిబంధన కూడా ఉంది.
- ఆర్టికల్ 74(2) ప్రకారం రాష్ట్రపతికి మంత్రులు ఇచ్చిన సలహాలు ఏమైనా ఉన్నాయా, ఏవైనా ఉన్నాయా అనే అంశంపై ఏ కోర్టులోనూ విచారణ జరగదు.
- తొలగింపు నిబంధన యొక్క అవసరాలు అప్పీళ్లు లేదా సవరణలను అనుమతించవు.
- ఇది అథారిటీ యొక్క నిర్ణయం లేదా ప్రవర్తనను ఖచ్చితమైనదిగా మరియు కట్టుబడి ఉండేలా చేస్తుంది. ఫలితంగా కోర్టు పరిధిని పూర్తిగా మినహాయించవచ్చు.
- ఇతర రాజ్యాంగ నిబంధనలుబీ
- కార్యనిర్వాహక అధికారాన్ని ఉపయోగించడానికి గణనీయమైన అక్షాంశాన్ని అందించడానికి, ఆర్టికల్ 77 మరియు 78 న్యాయ సమీక్షను పరిమితం చేస్తాయి.
- రాష్ట్రాల మండలి కూర్పు పూర్తిగా రాష్ట్రపతి విచక్షణపై ఆధారపడి ఉంటుంది – **ఆర్టికల్ 80.**
- సభ్యుల అనర్హతలపై నిర్ణయం ఆర్టికల్ 103 ప్రకారం, ఆర్టికల్ 102 ఆధారంగా రాష్ట్రపతికి ఉంటుంది మరియు అటువంటి తీర్పులు సంపూర్ణమైనవి.

భారత రాజ్యాంగంలోని అత్యంత శక్తివంతమైన ప్రక్రియల్లో న్యాయ సమీక్ష ఒకటి. ఈ తత్వశాస్త్రం మూలాలు భారతదేశంలో ఉన్నాయి మరియు భారత రాజ్యాంగం ద్వారా స్పష్టంగా ఆమోదించబడింది. న్యాయ సమీక్షా విధానం రాజ్యాంగానికి సంరక్షకుడిగా పనిచేస్తుంది మరియు దానిలో స్థాపించబడిన ప్రాథమిక హక్కులను పరిరక్షిస్తుంది. మినర్వా మిల్స్ విషయంలో వి. యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా, మేము న్యాయ సమీక్ష భావనను ప్రవేశపెట్టాము, ఇది ప్రాథమిక చట్రంలో ఒక భాగం అయింది. అంతిమంగా, వ్యక్తిగత హక్కులను పరిరక్షించడానికి, నిరంకుశ అధికార వినియోగాన్ని నిషేధించడానికి మరియు న్యాయం యొక్క గర్భస్రావాన్ని నిరోధించడానికి న్యాయ సమీక్ష పెరిగిందని చెప్పడం నిజం.

4.9 ముగింపు:

చివరగా, రాజ్యాంగ ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం మరియు న్యాయ సమీక్ష భారతదేశ రాజ్యాంగ చట్రంలో మూలస్తంభాలుగా నిలుస్తాయి, ఇది దేశ న్యాయ పరిణామ క్రమాన్ని రూపొందిస్తుంది. కేశవానంద భారతి కేసులో భారత సుప్రీంకోర్టు ప్రతిపాదించిన ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం, రాజ్యాంగంలో అంతర్భాగమైన ఉల్లంఘన సూత్రాలను స్థాపించి, ఏకపక్ష సవరణల నుండి వాటిని కాపాడుతుంది. భారతదేశ ప్రజాస్వామిక, లౌకిక, సమాఖ్య స్వభావాన్ని పరిరక్షించే శాసన శాఖ యొక్క సంభావ్య అతిక్రమణకు వ్యతిరేకంగా ఇది ఒక రక్షణ కవచంగా మారింది. ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం యొక్క పరిణామం, పార్లమెంటుకు సంపూర్ణ అధికారాన్ని మొదట ఇవ్వడం నుండి చారిత్రాత్మక కేశవానంద భారతి తీర్పు వరకు, రాజ్యాంగ న్యాయశాస్త్రంలో ఒక నమూనా మార్పును సూచిస్తుంది. భారతదేశం, బంగ్లాదేశ్, మలేషియా, పాకిస్తాన్, కెన్యా మరియు ఉగాండాతో

సహా అనేక దేశాలలో ఈ సిద్ధాంతం యొక్క గుర్తింపు రాజ్యాంగ సమగ్రత యొక్క సంరక్షకుడిగా దాని ప్రపంచ ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. సమాంతరంగా, న్యాయ సమీక్ష భావన న్యాయ పాలనను నిలబెట్టడంలో మరియు భారత రాజ్యాంగం యొక్క ఆధిక్యతను నిర్ధారించడంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. అమెరికన్ న్యాయ వ్యవస్థలో పాతుకుపోయిన జ్యుడీషియల్ రివ్యూ అధికారం న్యాయస్థానాలకు, ముఖ్యంగా హైకోర్టులు మరియు భారత సుప్రీం కోర్టులకు ప్రభుత్వ చర్యలు మరియు చట్టాల చట్టబద్ధతను పరిశీలించే అధికారాన్ని ఇస్తుంది. 'చట్టం ద్వారా స్థాపించబడిన విధానం' అనే సూత్రం ద్వారా మార్గనిర్దేశం చేయబడిన న్యాయ సమీక్ష కార్యనిర్వాహక నిరంకుశత్వానికి వ్యతిరేకంగా రక్షణగా పనిచేస్తుంది, ప్రాథమిక హక్కులను కాపాడుతుంది మరియు ప్రభుత్వ శాఖల మధ్య సున్నితమైన సమతుల్యతను కాపాడుతుంది. ఆర్టికల్స్ 13, 32, 131 నుండి 227 వరకు జ్యుడీషియల్ రివ్యూ పరిధిని వివరించే రాజ్యాంగ నిబంధనలు పరిపాలనా చర్యలను సమీక్షించడానికి, ప్రజా హక్కులను రక్షించడానికి మరియు ప్రాథమిక హక్కులను అమలు చేయడానికి న్యాయవ్యవస్థకు అధికారం ఇస్తాయి. జ్యుడీషియల్ రివ్యూతో పెనవేసుకున్న బేసిక్ స్ట్రక్చర్ సిద్ధాంతం రాజ్యాంగ సవరణలు పరిశీలనకు అతీతం కాదని నిర్ధారిస్తుంది, భారత రాజ్యాంగ నిర్మాణం యొక్క పవిత్రతను మరియు అనుకూలతను కాపాడటంలో ఈ సూత్రాల ప్రాముఖ్యతను బలపరుస్తుంది. సారాంశంలో, ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం మరియు న్యాయ సమీక్ష సంయుక్తంగా రాజ్యాంగ విలువల సంరక్షకుడిగా న్యాయవ్యవస్థ పాత్రను ప్రతిబింబిస్తాయి, భారతదేశ న్యాయ ముఖచిత్రానికి డైనమిక్ మరియు అనుకూలమైన ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను అందిస్తాయి. వాటి లోతైన ప్రభావం చారిత్రాత్మక తీర్పులలో ప్రతిధ్వనిస్తుంది, రాజ్యాంగ చట్టం యొక్క గమనాన్ని రూపొందిస్తుంది మరియు భారత గణతంత్రానికి పునాది సూత్రాలను బలోపేతం చేస్తుంది.

4.10 సాంకేతిక పదాలు:

1. **ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం:** భారత రాజ్యాంగంలోని కొన్ని ప్రధాన లక్షణాలు సవరణకు అతీతమైనవని, దాని ప్రాథమిక సూత్రాలను, విలువలను పరిరక్షిస్తాయని కేశవానంద భారతి కేసు నుంచి ఉద్భవించిన న్యాయ సూత్రం.

2. **జ్యుడీషియల్ రివ్యూ:** ప్రభుత్వ నిర్ణయాల చట్టబద్ధతను న్యాయస్థానాలు పరిశీలించి, అవి రాజ్యాంగ సూత్రాలకు కట్టుబడి ఉన్నాయని నిర్ధారించే ఒక న్యాయ ప్రక్రియబీ భారతదేశంలో, "చట్టం ద్వారా స్థాపించబడిన ప్రక్రియ" ద్వారా మార్గనిర్దేశం చేయబడుతుంది.

3. **సుమోటో:** కోర్టు విచారణ సమయంలో రాజ్యాంగపరమైన సమస్య తలెత్తినప్పుడు సంబంధిత పక్షాల నుంచి పిటిషన్ లేకుండా తనంతట తానుగా చట్టపరమైన చర్యలను ప్రారంభించే అధికారం కోర్టుకు ఉంటుంది.

4. **సెవెరబిలిటీ సిద్ధాంతం:** ఒక చట్టాన్ని సవాలు చేసినప్పుడు, అది పూర్తిగా రాజ్యాంగ విరుద్ధమా లేదా నిర్దిష్ట సెక్షన్లలో మాత్రమేనా అని నిర్ణయించే న్యాయ సూత్రం, కొన్ని నిబంధనలను చెల్లుబాటు కాదని కోర్టులు ప్రకటించడానికి అనుమతిస్తుంది.

5. **భావి ఉపసంహరణ:** చట్టం లేదా వ్యాఖ్యానంలో మార్పులు ముందస్తు ప్రభావాన్ని చూపవని, ఇప్పటికే ఉన్న వాటిని మార్చకుండా భవిష్యత్తు లావాదేవీలు లేదా చట్టపరమైన పరిస్థితులను మాత్రమే ప్రభావితం చేస్తాయని సూచించే న్యాయ సిద్ధాంతం.

6. **అనుభవపూర్వక తీర్పు:** న్యాయ సమీక్షలో న్యాయస్థానాలు ఊహాజనితమైన వాటి కంటే నిర్దిష్టమైన సమస్యలను పరిష్కరిస్తాయి, చట్టపరమైన తీర్మానాలు సమర్పించిన నిర్దిష్ట కేసుకు నేరుగా సంబంధం కలిగి ఉన్నాయని నిర్ధారించే పద్ధతి.

7. **తొలగింపు క్లాజ్:** భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 74(2) వంటి ఒక నిబంధన, న్యాయవ్యవస్థను కొన్ని విషయాలను సమీక్షించకుండా, దర్యాప్తు లేదా చట్టపరమైన పరిశీలన నుండి రక్షించే నిబంధన.

8. **ప్రోగ్రెసివ్ ఇంటర్ ప్రిటేషన్ సిద్ధాంతం:** సమకాలీన సామాజిక, ఆర్థిక, చట్టపరమైన సందర్భాల వెలుగులో రాజ్యాంగ నిబంధనలను అర్థం చేసుకోవడానికి, మారుతున్న పరిస్థితులకు అనుగుణంగా చట్టాన్ని మార్చడానికి న్యాయస్థానాలకు మార్గనిర్దేశం చేసే న్యాయ సూత్రం.

4.11 ప్రశ్నలు

1. ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం అంటే ఏమిటి, మరియు ఇది భారత రాజ్యాంగాన్ని ఎలా రక్షిస్తుంది?
2. కేశవానంద భారతి ఉదంతం ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం పరిణామానికి ఎలా దోహదం చేసింది?
3. భారత రాజ్యాంగ ప్రాథమిక నిర్మాణంలో భాగంగా పరిగణించే కీలక అంశాలను వివరించండి.
4. భారతదేశంలో ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం యొక్క చారిత్రక నేపథ్యం మరియు పరిణామాన్ని వివరించండి.
5. రాజ్యాంగ సూత్రాలను పరిరక్షించడంలో ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతం యొక్క ప్రాముఖ్యతను వివరించండి.
6. భారతదేశంలో ప్రాథమిక నిర్మాణ సిద్ధాంతానికి సంబంధించిన విమర్శలు మరియు ఇటీవలి పరిస్థితులు ఏమిటి?

4.12 రిఫరెన్సులు:

1. Kashyap, S. C. (2014). Basic Structure of the Indian Constitution: An Analysis. Universal Law Publishing.
2. Thiruvengadam, A. K. (2013). The Constitution of India: A Contextual Analysis. Hart Publish ing.
3. Bajpai, G. S. (2006). Doctrine of Basic Structure and Constitutional Transformation in India. Indian Law Institute.
4. Gulshan, S. S. (2019). Judicial Review in India: A Study of the Law Relating to the Powers of the Supreme Court and High Courts. Eastern Book Company.
5. Austin, G. (2005). The Constitution of India: Select Issues in Historical Perspective. Oxford University Press.
6. Seervai, H. M. (2017). Constitutional Law of India: A Critical Commentary. Universal Law Publishing.
7. Kirpal, B. N., et al. (2000). Supreme But Not Infallible: Essays in Honour of the Supreme Court of India. Oxford

పాఠం - 5

భారతదేశంలో ఫెడరలిజం: రాష్ట్రాల స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్‌కు వ్యతిరేకంగా కేంద్రీకరణ

5.0 లక్ష్యాలు :

ఈ యూనిట్ ఫెడరల్ రాజకీయాల్లో రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి భావన మరియు సమస్యలతో వ్యవహరిస్తుంది రాష్ట్ర సమస్యపై భారత రాజ్యం యొక్క ప్రతిస్పందనను వివరించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.
స్వయంప్రతిపత్తి.

ఈ యూనిట్ చదివిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలరు:

1. స్వయంప్రతిపత్తి యొక్క భావన మరియు ఆధారాన్ని వివరించగలరు;
2. రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తికి సంబంధించిన రాజకీయాల యొక్క ప్రధాన లక్షణాలను చర్చించగలరు;
3. ప్రాంతీయ రాజకీయ పార్టీల నుంచి స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లు,
4. జాతి, భాష మరియు రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి సమస్య మధ్య సంబంధాన్ని విశ్లేషించగలరు.

1. కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల చారిత్రక అభివృద్ధిని అర్థం చేసుకోవడం, ప్రారంభ నిర్ణయాలు మరియు స్వాతంత్ర్యానంతర సవాళ్ల ప్రభావాన్ని పరిశీలించగలరు.
2. సమాఖ్య నిర్మాణాలు, అధికారాలు, అధికార పంపిణీపై దృష్టి సారించి కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలను రూపొందించే రాజ్యాంగ నిబంధనలను విశ్లేషించగలరు.
3. ఆర్థిక కోణాలను అంచనా వేయడం, కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల్లో వనరుల పంపిణీ, పన్ను అధికారాలు, ఆర్థిక స్వయంప్రతిపత్తిని అధ్యయనం చేయడం.
4. బహుముఖ స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లను అన్వేషించడం, రాజకీయ, పర్యావరణ మరియు ఆర్థిక అంశాలను పరిశోధించడం, ప్రాంతీయ ఆకాంక్షలు మరియు పాలనా సవాళ్లను ప్రతిబింబించడం.
5. చారిత్రక దశల ద్వారా కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల ధోరణులను విశ్లేషించడం, ఘర్షణ, సంఘర్షణ ప్రాంతాలను గుర్తించడం, కీలక కమిటీలు, సిఫారసులను మదింపు చేయడం.

పాఠ్యాంశ నిర్మాణ విషయక్రమం

5.0 లక్ష్యాలు

5.1 పరిచయం

5.2 ఫెడరల్ గవర్నమెంట్?

5.3 భారత రాజ్యాంగంలోని సమాఖ్య లక్షణాలు

5.4 కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలు

5.5 శాసన సంబంధాలు

5.6 పరిపాలనా సంబంధాలు

5.7 ఆర్థిక సంబంధాలు

5.8 భారత సమాఖ్య వ్యవస్థలో స్వయంప్రతిపత్తి

5.9 భారత రాష్ట్రాల్లో స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్

5.10 రాజకీయ స్వయంప్రతిపత్తి కోసం డిమాండ్

5.11 బహువచన సమాజాలు మరియు స్వయంప్రతిపత్తి సమస్య

5.12 జాతి మరియు స్వయంప్రతిపత్తి ప్రశ్న

5.13 భాష మరియు స్వయంప్రతిపత్తి

5.14 కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల ధోరణులు

5.15 కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల్లో ఘర్షణాత్మక ప్రాంతాలు

5.16 సంఘర్షణ ప్రాంతాలు

5.17 స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాలతో సమస్యలు

5.18 కేంద్రం - రాష్ట్ర సంబంధాలపై కీలక సిఫార్సులు

5.19 కమిటీలు

5.20 ముగింపు

5.21 సాంకేతిక పధాలు

5.22 ప్రశ్నలు

5.23 రిఫరెన్స్‌లు

5.1 పరిచయం:

భారతదేశంలోని కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య సంక్లిష్టమైన సంబంధం దేశ సమాఖ్య వ్యవస్థకు గుండెకాయ వంటిది, దాని పాలన మరియు అభివృద్ధిని రూపొందిస్తుంది. భారత రాజకీయ ముఖచిత్రంలో నిక్షిప్తమై ఉన్న సంక్లిష్టతలను ఛేదించడానికి కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల పరిణామ క్రమాన్ని అర్థం చేసుకోవడం చాలా ముఖ్యం. స్వాతంత్ర్యానంతరం రాజ్యాంగ పరిషత్ ఏకీకృత రాజ్యానికి, సమాఖ్య వ్యవస్థకు మధ్య సున్నితమైన సమతుల్యతతో సతమతమవుతోంది. తత్ఫలితమైన రాజ్యాంగం అధికారాలు, బాధ్యతలు మరియు ఆర్థిక అంశాలను నిర్వచించింది, సహకార సమాఖ్య వ్యవస్థకు ఒక ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను సృష్టించింది.

ఈ పాఠం కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల చారిత్రక పంథాను పరిశీలిస్తుంది, ఈ డైనమిక్ పరస్పర చర్యను రూపొందించే రాజ్యాంగ నిబంధనలను విడదీస్తుంది. ఇది ఆర్థిక పంపిణీలో అసమానతలను పరిశీలిస్తుంది, యూనియన్ ఆధిపత్యం రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి మరియు వనరుల ఆధారపడటాన్ని ఎలా ప్రభావితం చేస్తుందో అన్వేషిస్తుంది. ఈ అన్వేషణ స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాల వరకు విస్తరించింది, రాజకీయ, పర్యావరణ మరియు ఆర్థిక కోణాలలో పాతుకుపోయిన విభిన్న డిమాండ్లను వెలికితీస్తుంది. ఈ విశ్లేషణ చారిత్రక ధోరణులను

విస్తరించి, కేంద్ర ఆధిపత్యం నుండి ప్రస్తుత బహుళ పార్టీ శకం వరకు విలక్షణమైన దశలను పొందుపరిచింది. ముఖ్యంగా, ఈ పాఠం పరిపాలనా సంస్కరణల కమిషన్, సర్కారియా కమిషన్ మరియు పుంచి కమిషన్ వంటి కమిటీల ద్వారా నడుస్తుంది, ప్రతి ఒక్కటి కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలను రూపొందించడంలో మరియు పునర్నిర్మించడంలో చెరగని ముద్ర వేస్తుంది. సంక్షిప్తమైన మరియు సమగ్రమైన పరిశీలన ద్వారా, ఈ పాఠం భారతదేశ సమాఖ్య వ్యవస్థ యొక్క సంక్లిష్టతలను విప్పడం, దేశం యొక్క విభిన్న రాజకీయ భూభాగంలో పాలన, స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లు మరియు సంఘర్షణ పరిష్కారాన్ని ప్రభావితం చేసే శక్తుల గురించి సూక్ష్మమైన అవగాహనను అందించడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

వివిధ స్థాయిల పాలక విభాగాల మధ్య సంబంధాలను – కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య సంబంధాలను అధికారాల విభజన అంటారు. ఇటువంటి ఏర్పాటు జాతీయ-రాజ్యం యొక్క మూడు విభాగాల మధ్య సంబంధాలకు భిన్నంగా ఉంటుంది – కార్యనిర్వాహక, న్యాయవ్యవస్థ మరియు శాసన వ్యవస్థ, దీనిని అధికారాల విభజన అంటారు. భారత రాజ్యాంగంలో కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య అధికారాల విభజనను యూనియన్ లిస్ట్, స్టేట్ లిస్ట్, ఉ మ్మడి జాబితా అనే మూడు జాబితాల్లో నిర్వచించారు. కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య అధికారాల విభజన అనే రాజ్యాంగ పథకం ఫెడరల్ యూనిట్లకు కొంత స్వయంప్రతిపత్తిని కల్పిస్తుంది. రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి అంటే రాజ్యాంగం నిర్దేశించిన కొన్ని విధులను స్వతంత్రంగా నిర్ణయించడానికి మరియు అమలు చేయడానికి భారత యూనియన్లో సభ్యదేశంగా ఒక రాష్ట్రానికి అధికారం మరియు అధికారం. అంటే రాష్ట్రాల దైనందిన వ్యవహారాల్లో కేంద్ర ప్రభుత్వం జోక్యం చేసుకోవడం లేదు. ప్రధాన నిర్ణయాలన్నీ భారతదేశం యొక్క ఏడవ షెడ్యూల్ లో రాష్ట్రాలకు ఇవ్వబడిన అధికారాల ప్రకారమే తీసుకోబడతాయి.

5.2 ఫెడరల్ గవర్నమెంట్?

ఫెడరలిజం అనేది ఒక కేంద్ర అథారిటీ మరియు దేశంలోని అనేక భాగాల మధ్య అధికారాన్ని పంచుకునే ఒక ప్రభుత్వ రూపం. ఒక సమాఖ్య సాధారణంగా రెండు స్థాయిల పాలనను కలిగి ఉంటుంది. మిగిలినవి ప్రాంతీయ లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు, ఇవి ఆయా రాష్ట్రాల దైనందిన పరిపాలనలో చాలా వరకు బాధ్యత వహిస్తాయి. ఈ రెండు ప్రభుత్వ విభాగాలు ఒకదానికొకటి స్వతంత్రంగా అధికారాన్ని కలిగి ఉంటాయి. భారతదేశంలో ఫెడరల్ ప్రభుత్వం ఉన్నప్పటికీ అది ఏకీకృత ప్రభుత్వం వైపు మొగ్గు చూపుతుంది. ఇది సమాఖ్య మరియు ఏకీకృత వ్యవస్థ రెండింటి అంశాలను కలిగి ఉన్నందున, దీనిని తరచుగా పాక్షిక-సమాఖ్య వ్యవస్థ అని పిలుస్తారు. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 1 ప్రకారం భారతదేశం అంటే భారత్ రాష్ట్రాల సమాఖ్య అవుతుంది. "సమాఖ్య" అనే పదం రాజ్యాంగంలో లేదు. కేంద్ర , రాష్ట్ర శాసనసభల మధ్య అధికారాలను విభజించిన 1919 భారత ప్రభుత్వ చట్టం ఆధునిక భారతదేశంలో సమాఖ్య అంశాలను ప్రవేశపెట్టింది.
కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు అని రెండు రకాలు ఉన్నాయి.

- కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య అధికారాల విభజన – రాజ్యాంగంలోని ఏడో షెడ్యూలులో ప్రతి స్థాయికి ఏయే అంశాలపై అధికార పరిధి ఉందో వివరించే మూడు జాబితాలు ఉన్నాయి.

రాష్ట్రాల జాబితా

* యూనియన్ జాబితా

* ఉమ్మడి జాబితా

- రాజ్యాంగం యొక్క ఆధిపత్యం – కోర్టు నిర్దేశించిన రాజ్యాంగం యొక్క ప్రధాన చట్రం విడదీయలేనిది.
- స్వతంత్ర న్యాయవ్యవస్థ – న్యాయవ్యవస్థ స్వతంత్రంగా, సమగ్రంగా ఉంటుందని రాజ్యాంగం హామీ ఇస్తుంది.
- కింది, జిల్లా కోర్టులు అట్టడుగున, హైకోర్టులు రాష్ట్ర స్థాయిలో, సుప్రీంకోర్టు అత్యున్నత స్థాయిలో ఉన్నాయి . దేశ అత్యున్నత న్యాయస్థానం సుప్రీంకోర్టు.

5.3 భారత రాజ్యాంగంలోని సమాఖ్య లక్షణాలు

ద్వంద్వ రాజకీయాలు:

రాజ్యాంగం కేంద్రాన్ని, దాని అంచున ఉన్న రాష్ట్రాలతో ద్వంద్వ రాజకీయ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేస్తుంది. రాజ్యాంగం తమకు అప్పగించిన రంగాల్లో ప్రతి ఒక్కరికీ సార్వభౌమాధికారం ఉంటుంది. రక్షణ, విదేశీ వ్యవహారాలు, కరెన్సీ, కమ్యూనికేషన్ వంటి జాతీయ అంశాలకు కేంద్ర ప్రభుత్వం బాధ్యత వహిస్తుంది. మరోవైపు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు పబ్లిక్ ఆర్డర్, వ్యవసాయం, ఆరోగ్యం మరియు స్థానిక ప్రభుత్వం వంటి ప్రాంతీయ మరియు స్థానిక సమస్యలకు బాధ్యత వహిస్తాయి.

లిఖిత రాజ్యాంగం:

రాజ్యాంగం లిఖిత పత్రం మాత్రమే కాదు, ప్రపంచంలోనే అతి పొడవైనది కూడా. ఇది పీఠిక, 395 ఆర్టికల్స్ (22 భాగాలుగా విభజించబడింది), మరియు 8 షెడ్యూళ్లతో ప్రారంభమైంది. ఇది ప్రస్తుతం పీఠిక, సుమారు 470 వ్యాసాలు (25 భాగాలుగా విభజించబడింది), మరియు 12 షెడ్యూళ్లను కలిగి ఉంది. ఇది సమాఖ్య మరియు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల నిర్మాణం, సంస్థ, అధికారాలు మరియు విధులను, అలాగే అవి పనిచేయవలసిన సరిహద్దులను నిర్వచిస్తుంది. ఫలితంగా ఇద్దరి మధ్య అపార్థాలు, విభేదాలు తప్పవు.

అధికారాల విభజన:

ఏడో షెడ్యూలులో రాజ్యాంగం కేంద్ర జాబితా, రాష్ట్ర జాబితా, ఉమ్మడి జాబితాను ఉపయోగించి కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య అధికారాలను విభజించింది. కేంద్ర జాబితాలో 98 సబ్జెక్టులు (97 నుంచి), రాష్ట్ర జాబితాలో 59 సబ్జెక్టులు (గతంలో 66), ఉమ్మడి జాబితాలో 52 సబ్జెక్టులు (అసలు 47) ఉన్నాయి. ఉమ్మడి జాబితాలోని అంశాలపై కేంద్రం, రాష్ట్రాలు రెండూ చట్టాలు చేయవచ్చు, కానీ వివాదం తలెత్తినప్పుడు, కేంద్ర చట్టానికి ప్రాధాన్యత ఉంటుంది. మిగిలిన అంశాలను (మూడు జాబితాల్లో ఎక్కడా పేర్కొననివి) కేంద్రం స్వీకరిస్తుంది.

రాజ్యాంగం:

రాజ్యాంగం దేశ అత్యున్నత (లేదా అత్యున్నత) చట్టం. కేంద్రం, రాష్ట్రాలు ఆమోదించిన చట్టాలు దాని నిబంధనలకు అనుగుణంగా ఉండాలి. లేనిపక్షంలో సుప్రీంకోర్టు లేదా దిగువ కోర్టులు తమ న్యాయ సమీక్ష అధికారాలను ఉపయోగించి వాటిని చెల్లవని ప్రకటించవచ్చు. తత్ఫలితంగా, రెండు స్థాయిలలో ప్రభుత్వ విభాగాలు (శాసన, కార్యనిర్వాహక మరియు న్యాయ) రాజ్యాంగం నిర్దేశించిన సరిహద్దులకు లోబడి పనిచేయాలి.

కఠినమైన రాజ్యాంగం:

రాజ్యాంగం ఏర్పాటు చేసిన అధికారాల విభజన, అలాగే రాజ్యాంగ ఔన్నత్యాన్ని సవరించే పద్ధతి కఠినంగా

ఉంటేనే సాధ్యమవుతుంది. తత్ఫలితంగా, సమాఖ్య వ్యవస్థకు సంబంధించిన ఆ నిబంధనలను (అనగా, కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలు మరియు న్యాయ వ్యవస్థ) కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల సంయుక్త చర్య ద్వారా మాత్రమే సవరించే స్థాయికి రాజ్యాంగం కఠినంగా ఉంటుంది. ఈ నిబంధనలను సవరించాలంటే పార్లమెంటులో ప్రత్యేక మెజారిటీతో పాటు సగం రాష్ట్ర శాసనసభల ఆమోదం అవసరం.

స్వతంత్ర న్యాయవ్యవస్థ:

రాజ్యాంగం రెండు ప్రయోజనాల కోసం సుప్రీంకోర్టు నేతృత్వంలో స్వతంత్ర న్యాయవ్యవస్థను ఏర్పాటు చేస్తుంది:

* న్యాయ సమీక్ష ద్వారా రాజ్యాంగ ఔన్నత్యాన్ని పరిరక్షించడం; మరియు
* కేంద్రానికి, రాష్ట్రాలకు మధ్య లేదా రాష్ట్రాల మధ్య వివాదాలను పరిష్కరించడానికి.

న్యాయవ్యవస్థను ప్రభుత్వం నుంచి స్వతంత్రంగా మార్చడానికి రాజ్యాంగంలో న్యాయమూర్తులకు పదవీకాల భద్రత, నిర్ణీత సర్వీసు నిబంధనలు వంటి నిబంధనలు ఉన్నాయి.

ద్విసభా విధానం: రాజ్యాంగం ఎగువ సభ (రాజ్యసభ), దిగువ సభ (లోక్ సభ)లతో ద్విసభ శాసనసభను ఏర్పాటు చేసింది. రాజ్యసభ భారత సమాఖ్యలోని రాష్ట్రాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుండగా, లోక్ సభ భారతదేశం మొత్తం జనాభాకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. కేంద్రం అనవసర జోక్యం చేసుకోకుండా రాష్ట్ర ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడం ద్వారా సమాఖ్య సమతౌల్యాన్ని కాపాడాల్సిన బాధ్యత రాజ్యసభ (బలహీనమైన సభ అయినప్పటికీ).

రాజ్యాంగ నిబంధనలు:

"సమాఖ్య" అనే పదం రాజ్యాంగంలో ఎక్కడా లేదు. మరోవైపు, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 1 భారతదేశాన్ని "రాష్ట్రాల సమాఖ్య" గా సూచిస్తుంది. డాక్టర్ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ అభిప్రాయం ప్రకారం, రెండు విషయాలను సూచించడానికి 'రాష్ట్రాల సమాఖ్య' కంటే 'రాష్ట్రాల సమాఖ్య' అనే పదబంధానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడింది:

* భారతీయ సమాఖ్య, అమెరికన్ సమాఖ్య వలె కాకుండా, రాష్ట్రాల మధ్య ఒప్పందం యొక్క ఫలితం కాదు; మరియు
* సమాఖ్య నుంచి విడిపోయే హక్కు రాష్ట్రాలకు లేదు.

; ఫెడరేషన్ అనేది ఒక యూనియన్ ఎందుకంటే అది నశించలేనిది.

5.4 కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలు

కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలు భారతదేశంలో సమాఖ్య వ్యవస్థకు మూలాధారం మరియు అవి రాజ్యాంగంలోని నిబంధనల ద్వారా నియంత్రించబడతాయి. కేంద్ర ప్రభుత్వం, ప్రతి రాష్ట్రం మధ్య సామరస్యం, సహకారంతో సమాఖ్య వ్యవస్థ పనిచేయాలి. భారత రాజ్యాంగంలోని 11వ భాగం కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలను స్పష్టంగా ప్రస్తావిస్తుంది. శాసన, పరిపాలనా సంబంధాలు వేరుగా ఉన్నాయి. పన్నెండో భాగంలో ఆర్థిక సంబంధాలకు సంబంధించిన నియమాలు కూడా ఉన్నాయి.

భారత రాజ్యాంగంలోని సమాఖ్య వ్యవస్థ అన్ని అధికారాలను (శాసన, కార్యనిర్వాహక మరియు ఆర్థిక) కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య విభజిస్తుంది. ఏదేమైనా, సమాఖ్య మరియు రాష్ట్ర చట్టాలు రెండింటినీ అమలు చేయడానికి

రాజ్యాంగం సమీకృత న్యాయ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసినందున న్యాయాధికారం విభజన లేదు. కేంద్ర, రాష్ట్రాలు ఆయా రంగాల్లో ముందంజలో ఉన్నప్పటికీ సమాఖ్య వ్యవస్థ సమర్థవంతంగా పనిచేయాలంటే వాటి మధ్య గరిష్ఠ సామరస్యం, సహకారం అవసరం. భారత రాజ్యాంగం అన్ని శాసన, కార్యనిర్వాహక, ఆర్థిక అధికారాలను కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య విభజించింది. సమాఖ్య వ్యవస్థ సమర్థంగా పనిచేయాలంటే కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య గరిష్ఠ సామరస్యం, సమన్వయం ఉండాలి. ఫలితంగా, దీనికి భరోసా ఇవ్వడానికి రాజ్యాంగంలో అనేక క్లాజులు ఉన్నాయి. కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య సంబంధాలను మూడు వర్గాలుగా విభజించవచ్చు.

o శాసన సంబంధాలు
o పరిపాలనా సంబంధాలు
o ఆర్థిక సంబంధాలు

5.5 శాసన సంబంధాలు

కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య శాసన సంబంధాలను నాలుగు కేటగిరీలుగా విభజించారు.

- కేంద్ర, రాష్ట్ర చట్టాల ప్రాదేశిక పరిధి
- శాసన విషయాల పంపిణీ
- రాష్ట్ర రంగంలో పార్లమెంటరీ చట్టం
- రాష్ట్ర చట్టాలపై కేంద్రం నియంత్రణ

కేంద్ర, రాష్ట్ర చట్టాల ప్రాదేశిక పరిధి

- భారతదేశ భూభాగంలోని అన్ని లేదా కొంత భాగానికి వర్తించే చట్టాలను రూపొందించే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంది (కేంద్ర, రాష్ట్ర, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు ఉన్నాయి)
- రాష్ట్ర శాసనసభ మొత్తం రాష్ట్రానికి లేదా దానిలో కొంత భాగానికి మాత్రమే వర్తించే చట్టాలను రూపొందించవచ్చు. రాష్ట్రానికి, వస్తువుకు మధ్య తగిన సంబంధం లేకపోతే రాష్ట్ర చట్టాలు రాష్ట్రం వెలుపల వర్తించవు.
- "బాహ్య" చట్టాన్ని రూపొందించే అధికారం పార్లమెంటుకు మాత్రమే ఉంది.
- పార్లమెంటరీ చట్టాలు వర్తించని పరిస్థితులు
- అండమాన్ నికోబార్ దీవులు, డామన్ డయ్యూ, దాద్రా నగర్ హవేలీ, లక్షద్వీప్ లకు పార్లమెంటు ఆమోదించిన చట్టాలతో సమానమైన ప్రభావాన్ని చూపే నిబంధనలను రాష్ట్రపతి జారీ చేయవచ్చు.
- పార్లమెంటు చట్టం రాష్ట్రంలోని నిర్దేశిత భూభాగానికి వర్తించదని లేదా నిర్వచించబడిన మార్పులు మరియు మినహాయింపులతో అది వర్తిస్తుందని ఆదేశించే అధికారం గవర్నర్ కు ఉంటుంది.
- నిర్దిష్ట మార్పులతో దరఖాస్తు చేసుకోవద్దని లేదా దరఖాస్తు చేసుకోవద్దని అస్సాం గవర్నర్ పార్లమెంటు ఏసీని ఆదేశించవచ్చు. మేఘాలయ, త్రిపుర, మిజోరాంలలో రాష్ట్రపతికి అదే అధికారం ఉంది.
శాసన విషయాల పంపిణీ
- రాజ్యాంగం దేశాన్ని మూడు వర్గాలుగా విభజిస్తుంది: యూనియన్ జాబితా, రాష్ట్ర జాబితా మరియు ఉమ్మడి జాబితా.

- యూనియన్ జాబితా విషయానికి వస్తే, పార్లమెంటుకు పూర్తి అధికారం ఉంది.
- సాధారణ పరిస్థితులలో, రాష్ట్ర జాబితాలో జాబితా చేయబడిన అంశాలకు సంబంధించిన చట్టాలను రూపొందించే ఏకైక అధికారం రాష్ట్ర శాసనసభకు ఉంటుంది.
- ఉమ్మడి జాబితాలో ఉన్న అంశాలపై రాష్ట్ర, కేంద్ర ప్రభుత్వం రెండూ చట్టాన్ని ఆమోదించవచ్చు.
- మిగిలిన అంశంతో చట్టం చేసే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంది.
- రాష్ట్ర జాబితా కంటే కేంద్ర జాబితా, రాష్ట్ర జాబితా కంటే ఉమ్మడి జాబితా ప్రాధాన్యత సంతరించుకుంటాయి.
- ఉమ్మడి జాబితాలో ఉన్న అంశంపై కేంద్ర చట్టం, రాష్ట్ర చట్టాల మధ్య విభేదాలు తలెత్తితే కేంద్ర చట్టానికి ప్రాధాన్యం ఉంటుంది. మరోవైపు రాష్ట్ర చట్టాన్ని రాష్ట్రపతి పరిశీలనకు రిజర్వు చేసి, ఆయన సమ్మతి తెలిపితే రాష్ట్రంలో రాష్ట్ర చట్టానికి ప్రాధాన్యం లభిస్తుంది. ఏదేమైనా, ఈ అంశంపై ఒక చట్టాన్ని ఆమోదించడం ద్వారా రాష్ట్ర చట్టాన్ని తిప్పికొట్టే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంది.

రాష్ట్ర రంగంలో పార్లమెంటరీ చట్టం

- ఈ క్రింది ఐదు అసాధారణ పరిస్థితులలో, రాష్ట్ర జాబితాలో పేర్కొన్న ఏదైనా అంశంపై చట్టాన్ని ఆమోదించడానికి రాజ్యాంగం పార్లమెంటుకు అధికారం ఇస్తుంది:
- మూడింట రెండొంతుల మంది సభ్యుల మద్దతుతో రాజ్యసభ తీర్మానాన్ని ఆమోదించి ఓటింగ్ కు హాజరైతే రాష్ట్ర జాబితాలో పేర్కొన్న అంశంపై దేశ ప్రయోజనాల దృష్ట్యా పార్లమెంటు చట్టం రూపొందించడానికి వీలు కలుగుతుంది. అటువంటి తీర్మాన కాలవ్యవధిని ఒక సంవత్సరం అంటారు. ఇలాంటి తీర్మానాన్ని మీకు నచ్చినన్ని సార్లు రెన్యువల్ చేసుకోవచ్చు, కానీ ఒకేసారి ఒక సంవత్సరం కంటే ఎక్కువ కాలం కాదు. తీర్మానం ఆమోదం పొంది ఆరు నెలలు గడుస్తున్నా దాని కింద రూపొందించిన చట్టాలు ఇప్పుడు అమల్లో లేవు. ఏదేమైనా, ఒక రాష్ట్రం ఒకే అంశంపై చట్టాన్ని ఆమోదించవచ్చు, కానీ రాష్ట్ర మరియు కేంద్ర చట్టాల మధ్య వైరుధ్యం ఉంటే, రెండవది ప్రాధాన్యతను సంతరించుకుంటుంది.
- జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి ప్రకటన అమల్లో ఉన్నప్పుడు, రాష్ట్ర జాబితాలో జాబితా చేయబడిన ఏ అంశంపైనైనా చట్టం చేసే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంటుంది. జాతీయ ఎమర్జెన్సీ విధించిన ఆరు నెలల తర్వాత దీని కింద రూపొందించిన చట్టాలు అమల్లోకి రావడం లేదు. రాష్ట్ర చట్టం కూడా ఈ అంశంపై చట్టం చేయవచ్చు, కానీ ఏదైనా వ్యత్యాసం ఉంటే, కేంద్ర చట్టం అమలులో ఉంటుంది.
- ఒక రాష్ట్రం ఆ మేరకు ఒక తీర్మానాన్ని ఆమోదించడం ద్వారా పార్లమెంటును కోరినప్పుడు, తీర్మానంలో జాబితా చేయబడిన అంశాలపై శాసనం చేసే అధికారం పార్లమెంటుకు ఇవ్వబడుతుంది. ఈ తీర్మానం ఆమోదం పొందితే ఆ ప్రాంతంలోని అన్ని హక్కులను రాష్ట్రం వదులుకుంటుంది.
- అంతర్జాతీయ ఒప్పందాలను అమలు చేయడానికి, రాష్ట్రాల జాబితాలో జాబితా చేయబడిన అంశాలపై పార్లమెంటు చట్టాలను రూపొందించవచ్చు.
- రాష్ట్రపతి పాలన అమల్లో ఉన్న కాలంలో, పార్లమెంటు రాష్ట్ర సమస్యలపై ఒక చట్టాన్ని ఆమోదించే అధికారాన్ని పొందుతుంది. అధ్యక్షుడి పదవీకాలం ముగిసినా ఈ సమయంలో చేసిన చట్టాలు అమల్లో ఉంటాయి. మరోవైపు, రాష్ట్రం తరువాత తనకు తగినట్లుగా చట్టాన్ని సవరించడానికి లేదా రద్దు చేయడానికి చట్టాన్ని ఆమోదించవచ్చు.

రాష్ట్ర చట్టాలపై కేంద్రం నియంత్రణ

రాజ్యాంగం ఫెడరల్ ప్రభుత్వానికి రాష్ట్ర శాసనసభ వ్యవహారాలపై ఈ క్రింది మార్గాల్లో ప్రభావం చూపే అధికారాన్ని ఇస్తుంది:

- రాష్ట్ర శాసనసభ ఆమోదించిన కొన్ని రకాల చర్యలను రాష్ట్రపతి పరిశీలనకు రిజర్వ్ చేసే అధికారం గవర్నర్ కు ఉంటుంది. వాటిపై అధ్యక్షుడికి పూర్తి నియంత్రణ ఉంటుంది.
- రాష్ట్రపతి ముందస్తు ఆమోదంతోనే రాష్ట్ర జాబితాలోని నిర్దిష్ట అంశాలపై రాష్ట్ర శాసనసభలో బిల్లులు దాఖలు చేయవచ్చు. ఉదాహరణకు అంతర్రాష్ట్ర వాణిజ్యం, వాణిజ్యం.

ఆర్థిక అత్యవసర పరిస్థితుల్లో, ఒక రాష్ట్రం ద్రవ్య బిల్లులు మరియు ఇతర ఆర్థిక బిల్లులను తన పరిశీలన కోసం పక్కన పెట్టాలని రాష్ట్రపతి అభ్యర్థించవచ్చు.

5.6 పరిపాలనా సంబంధాలు

- శాసనాధికారాల కేటాయింపు ఆధారంగా కార్యనిర్వాహక అధికారాలను కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య పంచుకున్నారు.
- ప్రత్యేక అధికార పరిధి (యూనియన్ జాబితా) ఉన్న విషయాల్లో, అలాగే ఏదైనా ఒప్పందం లేదా ఒప్పందం ద్వారా తనకు ప్రసాదించిన హక్కులు, అధికారం మరియు అధికార పరిధిని ఉపయోగించడంపై, కేంద్రం యొక్క అధికారం మొత్తం దేశానికి విస్తరిస్తుంది.
- రాష్ట్ర అధికార పరిధి రాష్ట్ర జాబితాలో చేర్చిన అంశాలకు విస్తరిస్తుంది.
- ఉమ్మడి జాబితాకు సంబంధించిన విషయాల్లో కార్యనిర్వాహక అధికారం రాష్ట్రాలకు ఉంటుంది.
- కేంద్రానికి రాష్ట్రాల బాధ్యతలు:
- పార్లమెంటు ఆమోదించిన చట్టాలను అనుసరించే విధంగా రాష్ట్ర కార్యనిర్వాహక అధికారాన్ని ఉపయోగించాలి.
- ఒక రాష్ట్ర కార్యనిర్వాహక అధికారాన్ని ఉపయోగించడాన్ని అడ్డుకోవడం లేదా పక్షపాతం చూపడం కాదు.
- ఈ సూచనలు బలవంతపువి (ఆర్టికల్ 365), ఎందుకంటే వాటిని పాటించడంలో విఫలమైతే ఆర్టికల్ 356 యొక్క ఉపాధికి దారితీస్తుంది.

ఈ క్రింది పరిస్థితులలో రాష్ట్రాలకు మార్గదర్శకత్వం ఇచ్చే అధికారం కేంద్రానికి ఇవ్వబడింది:

- జాతీయ లేదా సైనిక ప్రాముఖ్యత కలిగినదిగా ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన కమ్యూనికేషన్ వ్యవస్థల నిర్మాణం మరియు నిర్వహణ.
- రాష్ట్ర రైల్వేల భద్రతకు తీసుకోవాల్సిన చర్యలు
- పాఠశాల ప్రాథమిక స్థాయిలో భాషా అల్పసంఖ్యాక వర్గాల విద్యార్థులకు మాతృభాషలో బోధనకు తగిన సౌకర్యాలు కల్పించడం
- వివిధ రాష్ట్రాల్లో ఎస్టీల సంక్షేమం కోసం నిర్దిష్ట ప్రణాళికల అభివృద్ధి, అమలు.
- కేంద్ర ఆదేశాల వెనుక ఆర్టికల్ 365 బలవంతపు అనుమతి కూడా ఈ సందర్భంలో సముచితం.

- విధులను పరస్పరం నిర్వర్తించడం: కఠినతను తగ్గించడానికి మరియు ప్రతిష్టంభన పరిస్థితిని నివారించడానికి కార్యనిర్వాహక అధికారాల అంతర్ ప్రభుత్వ ప్రతినిధిత్వానికి రాజ్యాంగం అనుమతిస్తుంది.
- రాష్ట్ర ప్రభుత్వ అనుమతితో రాష్ట్రపతి యూనియన్ కార్యనిర్వాహక విధులను రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి అప్పగించవచ్చు.
- ఫెడరల్ ప్రభుత్వ అంగీకారంతో గవర్నర్ రాష్ట్ర కార్యనిర్వాహక విధులను యూనియన్ కు కేటాయించవచ్చు.
- ఈ పరస్పర ప్రతినిధి బృందం షరతులతో కూడినది లేదా బేషరతుగా ఉండవచ్చు.
- రాష్ట్ర అనుమతి లేకుండా కేంద్రానికి కార్యనిర్వాహక అధికారాలను అప్పగించడానికి రాజ్యాంగం అనుమతిస్తుంది. అయితే, రాష్ట్రపతి కాకుండా పార్లమెంటు అలాంటి ప్రతినిధులను తయారు చేస్తుంది. అయితే, ఒక రాష్ట్ర కార్యనిర్వాహక అధికారాన్ని అదే విధంగా అప్పగించడానికి వీల్లేదు.
- కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య సహకారం: కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య సహకారం, సమన్వయం కోసం కింది నిబంధనలను పొందుపరిచారు.
- ఏదైనా అంతర్రాష్ట్ర నదీ, నదీ లోయల నీటి వినియోగం, పంపిణీ, నియంత్రణకు సంబంధించి ఏవైనా విభేదాలు లేదా ఫిర్యాదులను పార్లమెంటు పరిష్కరించవచ్చు.
- కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య పరస్పర ప్రయోజనాలకు సంబంధించిన అంశాలపై పరిశోధన, చర్చించేందుకు అంతర్రాష్ట్ర మండలిని ఏర్పాటు చేసే అధికారం రాష్ట్రపతికి ఉంటుంది.
- కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల ప్రభుత్వ చట్టాలు, రికార్డులు, న్యాయ ప్రక్రియలకు భారతదేశం అంతటా పూర్తి విశ్వాసం, పరపతి ఇవ్వాలి.
- అంతర్రాష్ట్ర వాణిజ్యం, వాణిజ్యం, సంభోగానికి సంబంధించిన రాజ్యాంగ నిబంధనలను అమలు చేయడానికి తగిన అథారిటీని నియమించే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంది.

ఆల్ ఇండియా సర్వీసెస్

- ఇండియన్ అడ్మినిస్ట్రేటివ్ సర్వీస్ (ఐఎఎస్) మరియు ఇండియన్ పోలీస్ సర్వీస్ (ఐపిఎస్) 1947 లో వలస ఇండియన్ సివిల్ సర్వీస్ (ఐసిఎస్) మరియు ఇండియన్ పోలీస్ (ఐపి) తరువాత వచ్చాయి.
- ఇండియన్ ఫారెస్ట్ సర్వీస్ (ఐఎఫ్ఎస్) 1966 లో దేశంలో మూడవ అఖిల భారత సేవగా స్థాపించబడింది.
- భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 312 ప్రకారం రాజ్యసభ ఈ మేరకు తీర్మానాన్ని ఆమోదిస్తే అఖిల భారత సర్వీసును ఏర్పాటు చేసే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంది.
- ఈ మూడు సర్వీసులు కలిసి ఉమ్మడి హక్కులు మరియు హోదాతో ఏకీకృత సేవను ఏర్పరుస్తాయి, అలాగే దేశవ్యాప్తంగా స్థిరంగా ఉండే వేతన షెడ్యూళ్లను ఏర్పరుస్తాయి.
- **అఖిల భారత సేవల ప్రాముఖ్యత**
- ఫెడరల్ ప్రభుత్వం మరియు రాష్ట్రాలలో ఉన్నత స్థాయి పరిపాలనను నిర్వహించడానికి సహాయపడుతుంది.
- దేశమంతటా పరిపాలనా వ్యవస్థ ఏకరీతిగా ఉండేలా చూడాలన్నారు.
- పరస్పర ప్రయోజనాల సమస్యలపై కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య పరస్పర చర్య, సహకారం, సమన్వయం, ఉమ్మడి కార్యాచరణను మెరుగుపరుస్తాయి.

పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్

ఈ రంగంలో కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలు ఇలా ఉన్నాయి.

- రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చైర్మన్, సభ్యులను గవర్నర్ నియమిస్తారు కానీ వారిని రాష్ట్రపతి మాత్రమే తొలగించగలరు.
- రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలు కోరితే పార్లమెంటు ఉమ్మడి పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేయవచ్చు. అటువంటి పరిస్థితులలో, రాష్ట్రపతి రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చైర్మన్ మరియు సభ్యులను ఎన్నుకుంటారు.
- గవర్నర్ అభ్యర్థనపై, రాష్ట్రపతి ఆమోదంతో యూపీఎస్సీ రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్కు సహకరించవచ్చు.
- నిర్దిష్ట అర్హతలు కలిగిన అభ్యర్థులు అవసరమయ్యే ఏదైనా సేవలకు ఉమ్మడి నియామక వ్యూహాలను అభివృద్ధి చేయడానికి మరియు అమలు చేయడానికి యుపిఎస్సి రాష్ట్రాలకు సహాయపడుతుంది.

ఇంటిగ్రేటెడ్ జ్యుడీషియల్ సిస్టమ్

- భారతదేశం ద్వంద్వ రాజకీయాలను కలిగి ఉన్నప్పటికీ, సమగ్ర న్యాయ వ్యవస్థ స్థాపించబడింది.
- ఈ ఒకే న్యాయవ్యవస్థ సమాఖ్య మరియు రాష్ట్ర చట్టాలను అమలు చేయడానికి బాధ్యత వహిస్తుంది.
- భారత రాష్ట్రపతి, భారత ప్రధాన న్యాయమూర్తి మరియు రాష్ట్ర గవర్నర్ సహకారంతో, హైకోర్టు న్యాయమూర్తులను నియమిస్తారు. వాటిని తొలగించే లేదా బదిలీ చేసే అధికారం రాష్ట్రపతికి ఉంటుంది.
- రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలకు ఉమ్మడి హైకోర్టుల ఏర్పాటుకు పార్లమెంటు అనుమతించింది.

ఎమర్జెన్సీ సమయంలో సంబంధాలు

- జాతీయ ఎమర్జెన్సీ సమయంలో కేంద్రం ఏ అంశంపైనైనా రాష్ట్రానికి సూచనలు ఇవ్వవచ్చు.
- రాష్ట్రపతి తన అధ్యక్ష పదవిలో ఉన్నప్పుడు రాష్ట్ర ప్రభుత్వ విధులను, గవర్నర్ లేదా రాష్ట్రంలోని మరే ఇతర కార్యనిర్వాహక అథారిటీ ప్రసాదించిన అధికారాలను చేపట్టవచ్చు.
- ఆర్థిక అత్యవసర పరిస్థితుల్లో రాష్ట్రాలు ఆర్థిక ఔచిత్యం పాటించాలని కేంద్రం ఆదేశించవచ్చు, రాష్ట్ర ఉద్యోగులు, హైకోర్టు న్యాయమూర్తుల వేతనాల్లో కోత విధించడం వంటి ఇతర ముఖ్యమైన ఆదేశాలను రాష్ట్రపతి జారీ చేయవచ్చు.

5.7 ఆర్థిక సంబంధాలు

పన్ను విధించే అధికారాల కేటాయింపు

- కేంద్ర జాబితాలో జాబితా చేయబడిన అంశాలపై పన్నులు వసూలు చేసే ఏకైక అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంది.
- రాష్ట్ర జాబితాలో పేర్కొన్న అంశాలపై పన్నులు విధించే పూర్తి అధికారం రాష్ట్ర శాసనసభకు ఉంటుంది.
- ఉమ్మడి జాబితాలో చేర్చిన వస్తువులపై పన్నులు వసూలు చేసే అధికారం కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ఉంటుంది.
- పార్లమెంటుకు పన్ను విధించే అధికారం ఉంది.

రాష్ట్ర పన్నుల అధికారంపై రాజ్యాంగం విధించిన పరిమితి

- వృత్తులు, వ్యాపారాలు, కాల్స్, వృత్తులపై పన్ను విధించే అధికారం రాష్ట్ర శాసనసభకు ఉంటుంది. అయితే ఏ ఒక్క వ్యక్తి వార్షిక చెల్లింపు రూ.2500 మించకూడదు.
- ఉత్పత్తుల అమ్మకం లేదా కొనుగోలుపై పన్నులు ఒక రాష్ట్రం (వార్తాపత్రిక కాకుండా) విధించవచ్చు. ఏదేమైనా, అమ్మకపు పన్ను విధించే రాష్ట్ర సామర్థ్యం నాలుగు అంశాల ద్వారా పరిమితం చేయబడింది:
- రాష్ట్రాల వెలుపల జరిగే అమ్మకాలు, కొనుగోళ్లపై పన్ను ఉండదు.
- దిగుమతి లేదా ఎగుమతి ప్రక్రియలో చేసిన అమ్మకాలు లేదా కొనుగోళ్లపై ఎటువంటి పన్ను విధించబడదు.
- అంతరాష్ట్ర వర్తక, వాణిజ్య క్రమంలో అమ్మకం, కొనుగోళ్లపై ఎలాంటి పన్ను విధించడానికి వీల్లేదు.
- అంతర్రాష్ట్ర వర్తక, వాణిజ్యాలలో ప్రత్యేక ప్రాముఖ్యత కలిగినవిగా పార్లమెంటు గుర్తించిన వస్తువుల అమ్మకం లేదా కొనుగోళ్లపై విధించే పన్ను పార్లమెంటు పరిమితులు మరియు అవసరాలకు లోబడి ఉంటుంది.
- విద్యుత్తును వినియోగించినా, కేంద్రానికి అమ్మినా, లేదా ఏదైనా రైల్వే నిర్మాణం, నిర్వహణ, నిర్వహణలో వినియోగించినా, అదే ప్రయోజనం కోసం రైల్వే కంపెనీకి అమ్మినా రాష్ట్రం పన్ను విధించదు.
- ఒక రాష్ట్రం నదిని అభివృద్ధి చేయడానికి పార్లమెంటు ఏర్పాటు చేసిన అంతర్రాష్ట్ర రివర్ అథారిటీకి విక్రయించే నీరు లేదా విద్యుత్తుపై రుసుమును విధించవచ్చు. మరోవైపు రాష్ట్రపతి ఆమోదం పొందిన చట్టం ద్వారా ఇటువంటి విధింపును చేపట్టవచ్చు.

పన్ను ఆదాయాల పంపిణీ

- కేంద్రం పన్నులు విధిస్తుంది, కానీ రాష్ట్రం వాటిని వసూలు చేస్తుంది మరియు స్వాధీనం చేసుకుంటుంది (ఆర్టికల్ 268). దీని ద్వారా వచ్చే ఆదాయాన్ని రాష్ట్ర కన్సాలిడేటెడ్ ఫండ్లో జమ చేస్తారు. ఉదాహరణకు స్టాంప్ డ్యూటీ, ఎక్సైజ్ డ్యూటీ..
- ఫెడరల్ ప్రభుత్వం పన్నులు విధిస్తుంది మరియు వసూలు చేస్తుంది, అయితే రాష్ట్రాలు వాటిని వసూలు చేయడానికి బాధ్యత వహిస్తాయి (ఆర్టికల్ 269). అంతర్రాష్ట్ర వాణిజ్యంలో వస్తువుల అమ్మకం లేదా కొనుగోలు (వార్తాపత్రికలు కాకుండా) పై పన్నులు ఒక ఉదాహరణ. దీని ద్వారా వచ్చే ఆదాయాన్ని రాష్ట్ర కన్సాలిడేటెడ్ ఫండ్లో జమ చేస్తారు.
- పన్నులు ఫెడరల్ ప్రభుత్వం ద్వారా విధించబడతాయి మరియు వసూలు చేయబడతాయి, కాని అవి సమాఖ్య ప్రభుత్వం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య విభజించబడతాయి (ఆర్టికల్ 270). పైన పేర్కొన్నవి, సర్ ఛార్జీలు, సెస్ మినహా అన్ని పన్నులు ఈ గ్రూపులోకి వస్తాయి. ఆర్థిక సంఘం సిఫారసు ఆధారంగా ఈ పన్నులను ఎలా పంపిణీ చేయాలో రాష్ట్రపతి నిర్ణయిస్తారు.
- ఆర్టికల్ 269, 270లో పేర్కొన్న పన్నులు, లెవీలపై సర్చార్జీలను పార్లమెంటు ఎప్పుడైనా విధించవచ్చు. సర్చార్జ్ ఆదాయం పూర్తిగా కేంద్రానికి వెళ్తుంది.
- రాష్ట్రాలు విధించే, వసూలు చేసిన, నిలుపుకున్న పన్నులు: ఇవి పూర్తిగా రాష్ట్రాల బాధ్యత. వాటిని రాష్ట్ర జాబితాలో చేర్చారు. వ్యవసాయ ఆదాయంపై పన్నులు, మద్యం ఎక్సైజ్ సుంకం, వృత్తులపై పన్నులు,

సీలింగ్స్ మొదలైనవి.

పన్నుయేతర ఆదాయాల పంపిణీ

- **కేంద్రం: కేంద్రానికి ప్రధాన పన్నుయేతర ఆదాయ మార్గాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:**
- పోస్టల్ మరియు టెలిగ్రాఫ్ సేవలుబీ
- రైలు మార్గాలు
- బ్యాంకింగ్
- బ్రాడ్ కాస్టింగ్
- నాణేలు మరియు కరెన్సీ
- కేంద్ర ప్రభుత్వ రంగ సంస్థ
- ఉదాసీనత మరియు లోపం.
- **రాష్ట్రాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి: రాష్ట్రాలకు ప్రధాన పన్నుయేతర ఆదాయ మార్గాలు ఈ క్రిందివి:**
- నీటిపారుదల
- అడవులు
- చేపల పెంపకం
- రాష్ట్ర ప్రభుత్వ రంగ సంస్థ
- ఉదాసీనత మరియు లోపం.
- **రాష్ట్రాలకు గ్రాంట్ ఇన్ ఎయిడ్:**
- ఫెడరల్ ప్రభుత్వం నుంచి గ్రాంట్ ఇన్ ఎయిడ్ పొందడానికి రాజ్యాంగం రాష్ట్రాన్ని అనుమతిస్తుంది. చట్టబద్ధమైన గ్రాంట్లు మరియు విచక్షణ గ్రాంట్లు గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్ యొక్క రెండు రూపాలు.
- **చట్టబద్ధమైన గ్రాంట్లు:**
- రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 275 ప్రకారం అన్ని రాష్ట్రాలకు కాకుండా ఆర్థిక సహాయం అవసరమైన రాష్ట్రాలకు గ్రాంట్లు ఇచ్చే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంది.
- వేర్వేరు రాష్ట్రాలకు, ఈ మొత్తాలు భిన్నంగా ఉండవచ్చు. ప్రతి సంవత్సరం, ఈ నిధులను భారతదేశం యొక్క కన్సాలిడేటెడ్ ఫండుకు ఛార్జ్ చేస్తారు.
- ఆర్థిక సంఘం సిఫార్సుల మేరకు వీటిని రాష్ట్రాలకు పంపిణీ చేస్తారు.
- విచక్షణ గ్రాంట్లు:
- ఆర్టికల్ 282 ప్రకారం కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు తమ శాసన పరిధికి వెలుపల ఉన్నప్పటికీ ఏదైనా ప్రజా ప్రయోజనం కోసం గ్రాంట్లు జారీ చేసే అధికారం ఉంది.
- ఈ గ్రాంట్లు ఇవ్వాల్సిన బాధ్యత కేంద్రానికి లేదని, నిర్ణయం పూర్తిగా దానిదేనని స్పష్టం చేసింది.
- ఇతర గ్రాంట్లు
- రాజ్యాంగం ఒక నిర్దిష్ట ప్రయోజనం కోసం వన్ టైమ్ విరాళాన్ని అనుమతించింది. ఉదాహరణకు, అస్సాం, బీహార్, ఒడిశా మరియు పశ్చిమ బెంగాల్ రాష్ట్రాలకు జనపనార మరియు జనపనార

ఉత్పత్తులపై ఎగుమతి సుంకానికి బదులుగా గ్రాంట్లు.

- ఆర్థిక సంఘం సూచన మేరకు రాజ్యాంగం అమల్లోకి వచ్చినప్పటి నుంచి పదేళ్ల పాటు ఈ గ్రాంట్లను పంపిణీ చేయాల్సి ఉంది.

5.8 భారత సమాఖ్య వ్యవస్థలో స్వయంప్రతిపత్తి

ఒక రాష్ట్రంలోని వివిధ రాష్ట్రాలు, ఉపప్రాంతాల అసమాన, అసమతుల్య అభివృద్ధి భారత సమాఖ్య విధానంలో ఒక ప్రాథమిక సమస్య. అభివృద్ధి స్థాయిలలో అసమానత తరచుగా రాష్ట్రాలలో, ముఖ్యంగా తక్కువ అభివృద్ధి చెందిన వాటిలో ఒక చైతన్యాన్ని సృష్టించింది. కేంద్రం వివక్ష కారణంగానే తమ ప్రాంతం వెనుకబడి ఉందని వారు భావిస్తున్నారు. అనేక సందర్భాల్లో, ఈ రాష్ట్రాల్లోని రాజకీయ నాయకులు, కార్యకర్తలు మరియు పౌర సమాజ సంస్థలు తమను తాము పరిపాలించడానికి స్వయంప్రతిపత్తిని ఇస్తే తమ రాష్ట్రం లేదా ప్రాంతం అభివృద్ధి చెందుతుందని సూచిస్తున్నాయి. స్వయంప్రతిపత్తికి డిమాండ్ పెరగడం వనరులు మరియు అభివృద్ధి ప్రక్రియపై నియంత్రణ సాధించే ప్రయత్నంగా చూడబడుతుంది. స్వయం ప్రతిపత్తి పొందాలంటే కొన్ని రాష్ట్రాలు ప్రత్యేక హోదాను డిమాండ్ చేస్తున్నాయి. ప్రత్యేక హోదా అంటే కొన్ని వెనుకబడిన రాష్ట్రాలకు కేంద్ర సాయం, పన్ను మినహాయింపుల్లో ప్రాధాన్యం కల్పించడం. ఆ ప్రాంతానికి ప్రత్యేక అభివృద్ధి అథారిటీ/బోర్డులను ఏర్పాటు చేయడం కూడా ఇందులో భాగమే.

ఉద్యోగాల్లో స్థానికులకు రిజర్వేషన్లు, మరిన్ని విద్యా సంస్థల స్థాపన, ఆసుపత్రులు, వైద్య కళాశాలలు వంటి ఆరోగ్య మౌలిక సదుపాయాలు, పరిశ్రమలకు ప్రోత్సాహకాలు మొదలైనవి. విస్తృత అర్థంలో, స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లు పౌర హక్కులు, ప్రజాస్వామిక స్వేచ్ఛ ఉద్యమాలు, ప్రజాస్వామిక ఉప్పెన మరియు అధికార వికేంద్రీకరణతో ముడిపడి ఉన్నాయి. స్వయంప్రతిపత్తి లేని జనాభాను సర్దుబాటు చేయడానికి సమాఖ్య దేశం వద్ద ఉన్న అదనపు సాధనం పంచాయితీ రాజ్ సంస్థల సాధనం తో పంచాయితీల (షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలకు పొడిగింపు) చట్టం, 1996 (పెసా) ను అమలు చేయడం ద్వారా షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలలో ప్రబలంగా ఉన్న బహిష్కరణను షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలలో అట్టడుగు స్థాయి ప్రజాస్వామ్యానికి వీలు కల్పించడం ద్వారా తగ్గించవచ్చు. ఏదేమైనా, పార్టీ వ్యవస్థ మరియు సంకీర్ణ రాజకీయాలచే నడపబడుతున్న దేశ రాజకీయ ప్రక్రియ స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లను తీర్చే సాధనంగా అధికార వికేంద్రీకరణ యొక్క ప్రాముఖ్యతను విస్మరిస్తున్నట్లు కనిపిస్తుందిబీ బదులుగా, స్వయంప్రతిపత్తి చర్చలో రాష్ట్రాలు ప్రధాన పాత్ర పోషిస్తాయి. స్వయంప్రతిపత్తిని అనుభవిస్తున్న ప్రధాన యూనిట్ గా రాష్ట్రాల ప్రాముఖ్యత కారణంగా, అనేక స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాలలో రాష్ట్ర ఏర్పాటు డిమాండ్లను ప్రధాన అజెండాగా మేము చూస్తున్నాము.

5.9 భారత రాష్ట్రాల్లో స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్

1967లో నాల్గవ సర్వసభ్య సమావేశానికి ముందు కేంద్రంలోనూ, రాష్ట్రాల్లోనూ పాలక పక్షంగా కాంగ్రెస్ పార్టీ ఆధిపత్యంతో కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలు సామరస్యంగా ఉండేవి. ఈ సార్వత్రిక ఎన్నికలు భారత రాజకీయ ప్రక్రియలో, ముఖ్యంగా సమాఖ్య సంబంధాలలో ఒక మలుపు. తొమ్మిది రాష్ట్రాల ఎన్నికల్లో కాంగ్రెస్ పార్టీ ఓడిపోగా, లోక్ సభలో కాంగ్రెస్ పార్టీ మెజారిటీ కూడా గణనీయంగా తగ్గింది. ఈ పరిణామం వివిధ రాష్ట్రాల్లో

ప్రాంతీయ పార్టీలు అధికారంలోకి రావడంతో స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లకు ఊతమిచ్చింది. ప్రస్తుతం ఉన్న రాజ్యాంగ సమాఖ్య వ్యవస్థ రాష్ట్రాల మనోభావాలను గౌరవించలేదని, రాష్ట్రాల అవసరాలు, సమస్యలను గుర్తించలేదని ప్రాంతీయ పార్టీలు భావించాయి. అందువల్ల రాష్ట్రాల ఎదుగుదలకు, అభివృద్ధికి గరిష్ట స్వయంప్రతిపత్తి అవసరం. 1970 నుంచి 1990 వరకు సంకీర్ణ రాజకీయాల్లో ప్రాంతీయ భాగస్వామ్య పక్షాలతో కేంద్రం కొంత సంయమనం పాటించింది. భారత సమాఖ్య వ్యవస్థలో రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి కోసం తపన ఒక శాశ్వత సమస్యగా మిగిలిపోయింది. ఈ క్రింది ఉప విభాగాలు భారతదేశంలోని ప్రాంతీయ రాజకీయ పార్టీలు చేసిన కొన్ని ఉదాహరణలను వివరిస్తాయి.

ద్రవిడ మున్నేట్ర కళగం (డిఎంకె)- రాజమన్నార్ కమిటీ

ప్రాంతీయ పార్టీలు స్వయంప్రతిపత్తి అంశాన్ని లేవనెత్తి మరిన్ని అధికారాలు, ఆర్థిక వనరులను డిమాండ్ చేశాయి. తమిళ భాషా సాంస్కృతిక జాతీయవాదాన్ని మేళవించి తమిళనాడులో డిఎంకె పార్టీ స్వయంప్రతిపత్తి కోసం బలమైన ఉద్యమాన్ని నిర్మించింది. 1960వ దశకం ప్రారంభంలో డిఎంకె తమిళనాడు ప్రత్యేక స్వతంత్ర సార్వభౌమ రాష్ట్రం కోసం ఉద్యమించింది. తరువాత తమిళనాడు, ఆంధ్ర, కేరళ, కర్ణాటకలతో కలిపి ప్రత్యేక ద్రావిడనాడ్ ను ప్రతిపాదించాలనే డిమాండ్ ను విస్తరించారు. ఇది దేశ సమగ్రతకు పెనుముప్పుగా కేంద్రం భావించింది. 1960 దశకంలో దేశంలో వేర్పాటువాద ధోరణులు పెరగడంతో కేంద్ర ప్రభుత్వం వేర్పాటువాద ధోరణులను అరికట్టడానికి 16వ రాజ్యాంగ సవరణకు శ్రీకారం చుట్టింది. చట్టంగా మారిన ఈ బిల్లును వేర్పాటువాద, వేర్పాటువాద ధోరణులను నిరోధించడానికి, భారతదేశ సార్వభౌమత్వాన్ని, ప్రాదేశిక సమగ్రతను పరిరక్షించడానికి వేర్పాటువాద వ్యతిరేక బిల్లు అని కూడా పిలుస్తారు. ఈ సవరణ పర్యవసానంగా డిఎంకె కూడా క్రమంగా తన వైఖరిని తగ్గించుకుని సార్వభౌమ ద్రావిడనాడ్ డిమాండ్ ను విరమించుకుంది. అయితే రాష్ట్రాలకు స్వయం ప్రతిపత్తి కల్పించాలని డీఎంకే పదేపదే డిమాండ్ చేసింది. 1969లో తమిళనాడు ప్రభుత్వం డి.ఎం.కె పార్టీ ఆధ్వర్యంలో పి.వి.రాజమన్నార్ అధ్యక్షతన ముగ్గురు సభ్యుల కమిటీని అధ్యయనం కోసం నియమించింది. కేంద్ర–రాష్ట్ర సంబంధాలు, రాష్ట్రాలకు మరింత స్వయం ప్రతిపత్తి కల్పించేందుకు రాజ్యాంగ సవరణలను సూచించడం. ఈ కమిటీలో లక్ష్మణస్వామి ముదలియార్, పి.చంద్రారెడ్డి సభ్యులుగా ఉన్నారు. రాజమన్నార్ కమిటీ ఆర్టికల్ 356ను తొలగించడం, ప్రణాళికా సంఘాన్ని రద్దు చేయడం (ప్రస్తుతం నీతి ఆయోగ్ గా మార్చబడింది), ఆర్థిక సహాయం చేయడం వంటి కొన్ని సిఫార్సులు చేసింది.

శాశ్వత సంస్థను ఏర్పాటు చేయడం, కేంద్ర, ఉమ్మడి జాబితా నుంచి కొన్ని అంశాలను రాష్ట్ర జాబితాకు బదిలీ చేయడం, మూడు జాబితాల్లోని అంశాల పునఃపంపిణీకి హైపవర్ కమిటీని నియమించడం.

అకాలీదళ్ - ఆనంద్ పూర్ సాహిబ్ తీర్మానం

అకాలీదళ్ గా పిలువబడే శిరోమణి అకాలీదళ్ పంజాబ్ లోని సిక్కులలో బలమైన పునాదిని కలిగి ఉన్న ఒక ప్రాంతీయ పార్టీ. సిక్కు రాజకీయ, మత నాయకుడైన మాస్టర్ తారా సింగ్ శిరోమణి గురుద్వారా ప్రభాండక్ కమిటీని ఏర్పాటు చేయడంలో కీలక పాత్ర పోషించారు. తారా సింగ్ నాయకత్వంలో అకాలీదళ్ 1960 ల ప్రారంభం వరకు సిక్కులకు సార్వభౌమ రాజ్యాన్ని డిమాండ్ చేసింది. సంత్ ఫతే సింగ్ నాయకత్వంలో భారతదేశంలోని పంజాబీ మాట్లాడేవారికి ప్రత్యేక రాష్ట్రమైన పంజాబ్ సుబా కోసం అనేక ఉద్యమాలు జరిగాయి. పంజాబ్ సుబా డిమాండ్ కోసం ఆయన ఆమరణ నిరాహార దీక్ష ప్రారంభించారు. పంజాబ్ సుబా డిమాండ్ ను కేంద్ర ప్రభుత్వం

అంగీకరించింది. అయితే, ఇది సిక్కులందరినీ సంతృప్తిపరచలేదు; శిరోమణి అకాలీదళ్ 1968 లో బటాలా సమావేశంలో రాష్ట్రాలకు మరింత స్వయంప్రతిపత్తి కోసం ఒక తీర్మానాన్ని ఆమోదించింది. మళ్ళీ, 1973 అక్టోబరులో, ఆనందపూర్ సాహిబ్ తీర్మానంగా ప్రసిద్ధి చెందిన ఆనంద్పూర్ సాహిబ్లో జరిగిన సమావేశంలో అకాలీదళ్ మతపరమైన మరియు రాజకీయ డిమాండ్లతో కూడిన తీర్మానాన్ని ఆమోదించింది. కేంద్రం అధికారాలు రక్షణ, విదేశీ వ్యవహారాలు, కమ్యూనికేషన్లు, కరెన్సీ మొదలైన వాటికి మాత్రమే పరిమితం కావాలని, ఇతర అధికారాలన్నీ రాష్ట్రాలకే ఇవ్వాలని ఆనంద్ పూర్ సాహిబ్ తీర్మానం డిమాండ్ చేసింది. అకాలీదళ్ నేత గుర్నామ్ సింగ్ ఈ తీర్మానాన్ని ప్రవేశపెట్టగా, ఆయన పంజాబ్ ముఖ్యమంత్రి అయ్యాక డీఎంకే అధినేత కరుణానిధిని లూధియానాకు ఆహ్వానించి రాష్ట్రాలకు స్వయంప్రతిపత్తిపై చర్చించారు. రాష్ట్రాలకు మరింత స్వయం ప్రతిపత్తిని కోరడంలో ఈ ద్వయం ముందుంటుందని భావిస్తున్నారు.

పశ్చిమ బెంగాల్ మెమోరాండం

పశ్చిమ బెంగాల్ లోని లెఫ్ట్ ఫ్రంట్ ప్రభుత్వం 1977లో కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలను పునర్వ్యవస్థీకరించాలని కోరుతూ ఒక మెమొరాండంను ఆమోదించి, దానిని పరిశీలన కోసం కేంద్రానికి సమర్పించింది. రాష్ట్రాల అధికారాల్లో కేంద్రం ఆక్రమణలు చేసిందని, రాష్ట్రాల స్వయంప్రతిపత్తి క్రమంగా హరించుకుపోతోందని వినతిపత్రంలో పేర్కొన్నారు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 356 ఫెడరల్ వ్యవస్థను, రాష్ట్రాల స్వయంప్రతిపత్తిని దెబ్బతీసేందుకు ఫెడరల్ వ్యతిరేక సాధనమని పశ్చిమ బెంగాల్ మెమోరాండం పేర్కొంది. అందువల్ల రాష్ట్ర ప్రభుత్వాన్ని లేదా దాని శాసనసభను రద్దు చేసే అధికారాన్ని రాష్ట్రపతికి ఇచ్చే ఆర్టికల్ 356, 357లను తొలగించాలి. అందువల్ల భారత రిపబ్లిక్ వర్ణనలో 'ఫెడరల్' అనే పదాన్ని చేర్చేలా రాజ్యాంగాన్ని సవరించాలి. అదేవిధంగా రాజ్యాంగంలో యూనియన్ అనే పదం స్థానంలో ఫెడరల్ అనే పదాన్ని చేర్చాలి.

Telugu Desam Party (TDP) --Vijayawada Conclave

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజకీయ చరిత్రలో కాంగ్రెస్ పార్టీ ఆధిపత్యం 1983 ఎన్నికలలో తెలుగుదేశం పార్టీ (టిడిపి) దెబ్బతినే వరకు మూడు దశాబ్దాల పాటు నిరాటంకంగా కొనసాగింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో కాంగ్రెస్ ఆధిపత్యాన్ని అతి తక్కువ కాలంలోనే అంతం చేయడంలో టీడీపీ విజయం సాధించింది. తెలుగుదేశం పార్టీని ప్రముఖ సినీ నటుడు ఎన్.టి.రామారావు 1982 మార్చి 29న స్థాపించారు. శ్రీరాముడు, కృష్ణుడు, కర్ణుడు మొదలైన హిందూ పౌరాణిక పాత్రలలో, సమాజంలోని బలహీన వర్గాల కోసం పోరాడే నైతిక వ్యక్తిగా నటించాడు. రాష్ట్రాలకు మరిన్ని అధికారాలను బదలాయించడం ద్వారా మరింత ఆర్థిక వికేంద్రీకరణ, రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి ఆవశ్యకతను టిడిపి నొక్కి చెప్పింది. గవర్నర్ పదవిని రద్దు చేయాలని డిమాండ్ చేసింది. 1983 మేలో విజయవాడలో టీడీపీ నేత ఎన్టీ రామారావు ప్రతిపక్ష పార్టీల సమావేశాన్ని నిర్వహించారు. కేంద్ర- రాష్ట్ర సంబంధాలను సమీక్షించడానికి రామకృష్ణ హెగ్డే బెంగళూరులో నిర్వహించిన దక్షిణాది ముఖ్యమంత్రుల సదస్సులో ఇచ్చిన పిలుపును సమర్థిస్తూ సమావేశం అనంతరం ప్రతిపక్ష నేతలు సంయుక్త ప్రకటన విడుదల చేశారు.

నేషనల్ కాన్ఫరెన్స్- శ్రీనగర్ కాన్ఫరెన్స్

అక్టోబర్ 1983 లో, పదిహేడు రాజకీయ పార్టీలకు చెందిన సుమారు యాభై మంది నాయకులు

శ్రీనగర్ కాన్క్లేవ్లో అప్పటి జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి ఫరూక్ అబ్దుల్లా (2019 ఆగస్టు 5 న జమ్మూ కాశ్మీర్ మరియు లడఖ్ రెండు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలుగా మార్చబడింది) నిర్వహించారు. డిఎంకె, టిడిపి, అకాలీదళ్, రిపబ్లికన్ పార్టీ ఆఫ్ ఇండియా, అస్సాం జాతియాబాది దళ్, నేషనల్ కాన్ఫరెన్స్, వామపక్షాలు వంటి పార్టీలను శ్రీనగర్ సదస్సు ఏకతాటిపైకి తెచ్చింది. అక్కడున్న పార్టీలన్నీ సమాఖ్య వాదం, స్వయంప్రతిపత్తి కోసం ఏకమయ్యాయి. రాష్ట్రాలు..

నాగా నేషనల్ కౌన్సిల్ (ఎన్ఎన్సీ), మిజో నేషనల్ ఫ్రంట్ (ఎంఎన్ఎఫ్)

1950 మరియు 1960 ల ప్రారంభంలో నాగాలు మరియు మిజోలు తమ ప్రాంతాలకు స్వయంప్రతిపత్తిని డిమాండ్ చేశారు. నాగా హిల్స్ కు అపరిమిత స్వయంప్రతిపత్తి కల్పించాలని నాగా నేషనల్ కౌన్సిల్ (ఎన్ ఎన్ సీ) గట్టిగా వాదించింది. ఎ.జెడ్.ఫిజో నాయకత్వంలో, నాగాలు జాతిపరంగా మరియు సాంస్కృతికంగా భారతదేశంలోని మిగిలిన ప్రాంతాల నుండి ఎల్లప్పుడూ భిన్నంగా ఉన్నారని పేర్కొంటూ సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యాన్ని కోరింది. మిజో నేషనల్ ఫ్రంట్ (ఎంఎన్ఎఫ్) ఎన్ఎన్సి మాదిరిగా లాల్డెంగా నాయకత్వంలో మిజోరాం స్వతంత్ర రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని డిమాండ్ చేసింది. ఇందుకోసం ఎంఎన్ఎఫ్ యువతను రిక్రూట్ చేసుకుని వారికి మిలటరీ ఆపరేషన్లలో శిక్షణ ఇచ్చింది.

కేంద్ర-రాష్ట్ర ఆర్థిక సంబంధాలు

లారెన్స్ సేజ్ (2002) 1947 లో భారతదేశ విభజన కారణంగా భారతదేశానికి ఏకీకృత రాష్ట్రానికి అనుకూలంగా రాజ్యాంగ సభ ప్రేరణ పొందిందని పేర్కొన్నాడు. ఇది సమాఖ్య నిర్మాణంలో ఉన్నప్పటికీ స్వతంత్ర రాజ్యంలో మరింత కేంద్రీకృత ధోరణికి దారితీసింది. ఫెడరల్ వ్యవస్థలో కేంద్ర ప్రభుత్వానికి మరింత ముఖ్యమైన పాత్రను అప్పగించారు. కేంద్ర జాబితా అధికార పరిధి మరియు ఆర్థిక అంశాల పరంగా ఎక్కువ విషయాలను కలిగి ఉంది, మరియు కేంద్ర పార్లమెంటు కూడా మిగిలిన అధికారాలను కలిగి ఉంది. ఇది కేంద్రక బలాలను బలహీనపరుస్తూ కేంద్రక బలాలను బలోపేతం చేస్తుంది. ఇది అనివార్యమైన ఆర్థిక పరిణామాలను కలిగిస్తుంది, ఇది రాష్ట్రాలు కేంద్ర ప్రభుత్వంపై ఆధారపడటానికి దారితీస్తుంది. రోనాల్డ్ ఎల్ వాట్స్ (1996) భారతదేశంలో ప్రాదేశిక సామాజిక వైవిధ్యం మరియు విచ్ఛిన్నం యొక్క గొప్ప ధోరణి ఏకకాలంలో ఉన్నాయని వివరించాడు. అందువల్ల, వేర్పాటు ప్రయత్నాలను తిప్పికొట్టే అధికారంతో బలమైన ఫెడరల్ ప్రభుత్వాన్ని కొనసాగించడం సహేతుకం. రాష్ట్రాల కంటే కేంద్ర జాబితాలో ఆర్థిక వ్యవహారాలకు సంబంధించిన అధికారాలు, అంశాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. రాష్ట్ర జాబితాలో పేర్కొన్న విధంగా మరియు ఉమ్మడి జాబితాలో కేంద్రంతో పోలిస్తే రాష్ట్రాలకు తగినంత ఆర్థిక వనరులు లేవు. ఎందుకంటే మిగిలిన అధికారాలు కేంద్రం వద్దే ఉన్నాయి. పర్యవసానంగా, రాష్ట్రాలు ఆదాయ వనరుల కొరతను ఎదుర్కొంటున్నాయి మరియు నిర్దిష్ట ప్రజా విధానాలను అమలు చేయడానికి ఎక్కువగా కేంద్రంపై ఆధారపడతాయి. కేంద్రంలో అధికారంలో ఉన్న పార్టీ తన ప్రజా విధానాన్ని ఉపయోగించడం, ఎక్కువ ఆర్థిక వనరులను సమర్థవంతంగా ఉపయోగించుకోవడం, ఓటర్లను ప్రభావితం చేయడం, రాష్ట్ర స్థాయిలో కార్యనిర్వాహక చర్యలను నిర్ణయించడం ద్వారా రాష్ట్ర స్థాయిలో ప్రజాదరణ పొందవచ్చు. ఇది కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య వివాదంగా మారి స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లకు దారితీస్తుంది. రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి, కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల్లో దెబ్బతిన్న అంశాల పరిష్కారానికి అనేక కమిటీలు, కమిషన్లు ఏర్పాటయ్యాయి.

5.10 రాజకీయ స్వయంప్రతిపత్తి కోసం డిమాండ్

ప్రాంతాల రాజకీయాలు, కాంగ్రెస్ పార్టీ ఆధిపత్యానికి ప్రతిస్పందనగా ప్రాంతీయ పార్టీల ఆవిర్భావం స్వాతంత్ర్యానంతరం భారతదేశంలో స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లను రూపుదిద్దాయి. ప్రాంతాలలో సాంస్కృతిక, ఆర్థిక, సామాజిక మరియు రాజకీయ పరిస్థితుల సాపేక్ష భేదాలు ఒకదానికొకటి మరియు కేంద్రంతో భిన్నమైన అధికార సంబంధాలకు కారణమవుతాయి. శ్రామికవర్గ రాజకీయాల ఆవిర్భావం, ప్రధాన స్రవంతి రాజకీయాల్లో సామాజికంగా అణగారిన వర్గాల ఆవిర్భావం, రైతాంగ రాజకీయ వర్గం రాష్ట్రాలు, ప్రాంతాల రాజకీయ స్వయంప్రతిపత్తి కోసం వివిధ డిమాండ్లకు దారితీశాయి.

స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లలో ముఖ్యమైన ప్రశ్న పర్యావరణ పాలన మరియు సహజ వనరులపై నియంత్రణ. ఈ ఉద్యమాలు తెగలు, కొండ-నివాస సమాజాలు మరియు వివిధ సమాజాలు వంటి జాతి సమూహాలు గ్రామ పరిపాలన మరియు ఆచార పద్ధతులపై కొంత స్వయంప్రతిపత్తిని కలిగి ఉండాలనే డిమాండ్లతో కూడా సరిపోలవచ్చు. కొత్త రాష్ట్రాలు మరియు ప్రత్యేక చట్టాలను సృష్టించడం ద్వారా అసమాన సమాఖ్య సాధనాల ద్వారా ఈ డిమాండ్లను సర్దుబాటు చేశారు.

పంచాయతీలు (షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలకు పొడిగింపు) చట్టం, 1996 (పెసా). యూనిట్-4లో పెసా గురించి మీరు చదివారు. ఉదారవాద ఆర్థిక వ్యవస్థ మరియు పెట్టుబడిదారీ విధానం అభివృద్ధి చెందడంతో, భూమి మరియు అడవిని ఒక వనరుగా నియంత్రించడంపై కూడా ఆందోళన ఉంది.

ఈ ఆందోళనలు: మొదటిది, రాజకీయ ఉన్నత వర్గాలకు మద్దతు ఇచ్చే దిగ్గజ సంస్థల ద్వారా రాష్ట్రాలు తరచుగా తమ స్వయంప్రతిపత్తిని హరిస్తాయి. ఇది వ్యాపార మరియు అభివృద్ధి సంబంధిత కార్యకలాపాలను నిర్వహించడానికి స్వయంప్రతిపత్తి కోసం ఎక్కువ డిమాండ్తో కూడిన ప్రతిస్పందనకు దారితీస్తుంది. రెండవది, పెట్టుబడిదారీ ఆర్థిక వ్యవస్థ ప్రారంభంతో, భూస్వాములు మరియు స్థానిక పాలక సమూహాలు వంటి సాంప్రదాయ ఉన్నత వర్గాల ఆధిపత్యం ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తిని డిమాండ్ చేయడానికి మార్కెట్ శక్తులచే సవాలు చేయబడుతుంది.

1967-79 మధ్య కాలంలో పంజాబ్ లో అకాలీలు, తమిళనాడులో ద్రవిడమున్నేత్రకజగం (డిఎంకె), ఉత్తరప్రదేశ్ లో భారతీయ క్రాంతి దళ్ (బికెడి), యుపి, పంజాబ్, హర్యానాలలో కులక్ లు, ద్రావిడ ఉద్యమంలో గణనీయమైన భాగం వంటి రాజకీయ పార్టీల ఆవిర్భావం ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాలకు ఉదాహరణలు. ప్రత్యేక రాష్ట్రాల డిమాండ్ కు దారితీసిన స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్ కు కారణమైన ముఖ్యమైన అంశం ప్రాంతాలు, రాష్ట్రాల అభివృద్ధిలో చారిత్రక అసమానత. కొన్ని వెనుకబడిన రాష్ట్రాలను "బీమారు" (బిమారు) అని పిలుస్తారు, బీహార్, మధ్యప్రదేశ్ రాజస్థాన్ మరియు ఉత్తర ప్రదేశ్ మొదటి అక్షరాల నుండి ఆ రాష్ట్రాల్లోని పేలవమైన ఆర్థిక పరిస్థితులను సూచిస్తుంది. ఈ ప్రాంతాలు దేశ పారిశ్రామిక వృద్ధికి ముడి పదార్థాలకు ప్రధాన దోహదం చేస్తాయి. అటువంటి రాష్ట్రాలు తరచుగా "వనరుల శాపం" అనే వాదనను ఉపయోగించాయి. "వనరుల శాపం" అంటే సుసంపన్నమైన సహజ వనరులు ఉన్నప్పటికీ, ఒక ప్రాంతం ఆర్థికంగా వెనుకబడి ఉన్న విరుద్ధమైన పరిస్థితి. ఫెడరల్ వ్యవస్థలో తక్కువ అభివృద్ధి చెందిన రాష్ట్రాలకు న్యాయమైన చికిత్సలను సమర్థించడానికి ఈ వాదన ఉ

ప్రయోగించబడుతుంది.

సాంకేతిక పురోగతి ఆధారంగా మార్కెట్ ఆర్థిక వ్యవస్థ విస్తరణ వెనుకబడిన ప్రాంతాలను అణగదొక్కడానికి దారితీసింది. అంతేకాక “బీమారాజ్యం” లో బలహీనమైన పాలన కారణంగా ముడిసరుకు ఉత్పత్తి చేసే ప్రాంతాల ప్రయోజనాలు ప్రైవేటు కార్పొరేట్ల ప్రయోజనాలకు వ్యతిరేకంగా రక్షణ లేకుండా పోయాయి. అందువల్ల పాలనపై స్థానిక నియంత్రణను స్థాపించడానికి స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్ తరచుగా గమనించబడుతుంది. ఉదాహరణకు జార?ండ్ ఏరియా అటానమస్ కౌన్సిల్ (జేఏఏసీ) ఏర్పాటుకు 1995లో అప్పటి బీహార్ ప్రభుత్వం అనుమతి ఇచ్చింది. అయితే రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తమ ప్రాంత ప్రయోజనాలకు తగినంత ప్రాతినిధ్యం వహించకపోవడంపై బిహార్ లోని ఝార్కండ్ ప్రాంతం అసంతృప్తితో ఉంది. స్వయంప్రతిపత్తి కోసం ప్రాంతాల డిమాండ్ ను పరిశీలించడానికి, కొత్త రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికి కొన్నేళ్లుగా అనేక కమిషన్లను ఏర్పాటు చేశారు.

5.11 బహువచన సమాజాలు మరియు స్వయంప్రతిపత్తి సమస్య

పెద్ద రాష్ట్రాలలో సాంస్కృతిక మరియు భాషా వైవిధ్యం కారణంగా, అనేక వ్యవస్థీకృత సమూహాలు ఉద్భవించాయి, ప్రయోజనాల సర్దుబాటు ద్వారా సమర్థవంతమైన పాలన కోసం వాదనలు మరియు ప్రతివాదనలను కలిగి ఉన్నాయి. ఈ క్లెయిమ్ లను ఎదుర్కోవడంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం ముందున్న పరిపాలనాపరమైన సవాలు ఏమిటంటే, అటువంటి అనుకూల ఏర్పాట్లను నిర్వహించడానికి అత్యంత ప్రభావవంతమైన మార్గాలను ఏర్పాటు చేయడం. సమాఖ్య వ్యవస్థలో వివిధ సాంస్కృతిక సమూహాల రాజకీయాలకు అనుగుణంగా భారతదేశంలో అనుసరిస్తున్న ఏర్పాట్లలో ఒకటి భాషా విధానాలు మరియు రాష్ట్రాల పునర్విభజన. ఒక భూభాగంలో ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తిని ఇవ్వడం ద్వారా ఒక నిర్దిష్ట భౌగోళిక ప్రదేశంలో కేంద్రీకృతమైన సమూహాలకు ఇది ప్రధానంగా సమర్థవంతంగా ఉపయోగించబడుతుంది. ఏదేమైనా, స్వయంప్రతిపత్తిని ఇవ్వడం సాంస్కృతిక గుర్తింపు డిమాండ్లను ఎదుర్కోవడంలో పూర్తిగా ప్రభావవంతంగా ఉండదు ఎందుకంటే భూభాగాలు అరుదుగా సాంస్కృతికంగా సజాతీయంగా ఉంటాయి. సాధారణంగా, ఈ ప్రాంతంలో ఎల్లప్పుడూ చిన్న విభిన్న సమూహాలు నివసిస్తాయి, ముఖ్యంగా సహజ సరిహద్దుల ద్వారా వేరు చేయబడని దేశాలు మరియు రాష్ట్రాల మధ్య పరివర్తన ప్రాంతాలలో. ఒక గుర్తింపు సమూహం యొక్క సాంస్కృతిక నిర్మాణం రాజకీయ సరిహద్దులతో సరిపోలనప్పుడు, అది రాజకీయ అశాంతికి దారితీస్తుంది. తన ప్రజల సాంస్కృతిక మరియు జాతి ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా, ప్రజల ప్రాంతీయ సాంస్కృతిక నిర్మాణాలను అనుసరించి రాష్ట్రాలు / ప్రావిన్సుల సరిహద్దులను సర్దుబాటు చేయడానికి మరియు ఆ ప్రావిన్సుపై ఏర్పాటు చేసిన అథారిటీకి కొంత స్వయంప్రతిపత్తిని కేటాయించడానికి రాష్ట్రం ఆశ్రయిస్తుంది. భారతదేశం వంటి స్వతంత్ర మరియు ప్రజాస్వామ్య దేశంలో, సంస్థాగత మరియు ఎన్నికల కారకాల కారణంగా ప్రాంతీయ ఆకాంక్షలను విస్మరించడం కేంద్ర ప్రభుత్వానికి లేదా పార్లమెంటుకు సాధ్యం కాదు, ఎందుకంటే ప్రజాస్వామ్య దేశంలో ఒక ప్రభుత్వ చట్టబద్ధత ప్రజల ఆకాంక్షలకు తగిన విధంగా స్పందించే ప్రభుత్వ సామర్థ్యంపై గణనీయంగా ఆధారపడి ఉంటుంది. ప్రజాస్వామ్యాన్ని విస్తృతం చేయడం, రాజకీయ అస్తిత్వాలుగా గుర్తింపు కోసం వర్గాల ప్రజాస్వామిక ఉధృతి చారిత్రాత్మకంగా ప్రధాన స్రవంతి రాజకీయాల్లోనే ఉండిపోయాయి. విధాన రూపకల్పన మరియు రాజకీయ ప్రక్రియలో ఒక ముఖ్యమైన భాగంగా ఈ సమూహాలకు స్వయంప్రతిపత్తి ఇవ్వబడుతుంది.

5.12 జాతి మరియు స్వయంప్రతిపత్తి ప్రశ్న

సంస్కృతి, ఆచారాలు, భాష, ప్రాంతాలు, ఆర్థిక ప్రయోజనాలు మొదలైన ఉమ్మడి లక్షణాలను పంచుకునే ముఖ్యమైన జాతి సమూహాలలో భారతదేశంలోని గిరిజన సమూహాలు ఉన్నాయి. గిరిజన ప్రాంతాలలో స్వయంప్రతిపత్తి సమస్య మూలాలు భారతదేశ స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వ చరిత్రకు చెందినవి. బ్రిటీష్ పరిపాలనలో వెనుకబడిన ప్రాంతాలుగా గుర్తించిన ప్రాంతాలు భారత ప్రభుత్వ చట్టం, 1935 ప్రకారం "మినహాయించబడిన" మరియు "పాక్షికంగా మినహాయించబడిన" ప్రాంతాలుగా వర్గీకరించబడ్డాయి మరియు చారిత్రాత్మకంగా గవర్నర్లచే పాలించబడే బ్రిటీష్ పరిపాలన నియంత్రణలో ఉన్నాయి, అయితే "గిరిజన ప్రాంతాలు" బ్రిటిష్ ఇండియా వెలుపల ఉన్నాయి మరియు అధిక స్థాయి స్వయంప్రతిపత్తిని అనుభవించాయి. ఈ ప్రాంతాలన్నీ గిరిజన జనాభా నివసిస్తున్న ప్రాంతాలు, కానీ వివిధ స్థాయిల స్వయంప్రతిపత్తిని కలిగి ఉన్నాయి. స్వాతంత్ర్యానంతరం, ఈ ప్రాంతాల స్వయంప్రతిపత్తి అసమాన సమాఖ్య నమూనాలో గొప్ప చర్చనీయాంశంగా మారింది. విభిన్న గిరిజన తెగలు నివసిస్తున్న చోటానాగ్పూర్ పీఠభూమిలో 1929లో ప్రత్యేక జార్కండ్ రాష్ట్ర డిమాండ్ మొదటిసారిగా లేవనెత్తబడింది. 2000 సంవత్సరంలో చత్తీస్ గఢ్, జార్కండ్ ఏర్పడే వరకు ఈ ఉద్యమం కొనసాగింది. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆరవ షెడ్యూలు ఈశాన్య రాష్ట్రాల్లోని గిరిజన ప్రాంతాల స్వయంప్రతిపత్తికి సంబంధించిన నిబంధనలను నిర్దేశించింది. అయినప్పటికీ స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్ కు సంబంధించి జాతి సమూహాల మధ్య పోటీ కారణంగా నిరంతరం సంఘర్షణలు జరుగుతూనే ఉన్నాయి.

5.13 భాష మరియు స్వయంప్రతిపత్తి

భాష ఆధారంగా రాష్ట్రాలను ఏర్పాటు చేయాలనే చర్చ రాజ్యాంగ సభలో లేవనెత్తారు. ఏదేమైనా, మత ప్రాతిపదికన భారతదేశ విభజన చేదు అనుభవం కారణంగా, భాషా ప్రాతిపదికన రాష్ట్రాల పునర్విభజన దేశ ఐక్యత మరియు సమగ్రతకు సంభావ్య ముప్పుగా భావించబడింది. అయితే భాషాప్రాతిపదికన రాష్ట్ర సరిహద్దుల పునర్విభజన చేయాలనే డిమాండ్ కొన్ని ప్రాంతాల్లో తలెత్తింది. భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల డిమాండ్ కాంగ్రెస్ నాయకులకు, ప్రాంతీయ రాజకీయ నాయకులకు మధ్య దీర్ఘకాలిక సంప్రదింపులపై ఆధారపడి ఉంది. భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తర్వాత భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాలను ఇస్తామని ప్రాంతీయ నాయకులు భావించారు. ఫలితంగా తెలుగు రాష్ట్ర డిమాండ్ ఏర్పడి, పొట్టిశ్రీరాములు ఆమరణ నిరాహారదీక్ష అనంతరం 1953 అక్టోబర్ 1న ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడింది. ప్రాంతీయ నాయకులతో ఇదే విధమైన అవగాహన ఆధారంగా, అనేక ఇతర భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల డిమాండ్లు తలెత్తాయి మరియు ఈ విషయాన్ని పరిశీలించడానికి 1953 లో రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ కమిషన్ (ఎస్ ఆర్ సి) ఏర్పాటు చేయబడింది. కమిషన్ (1955) సిఫారసుల ఆధారంగా దక్షిణాదిలో భాషా ప్రాతిపదికన రాష్ట్రాలను ఏర్పాటు చేయాలి.

1956 రాష్ట్ర పునర్విభజన చట్టాన్ని పార్లమెంటు ఆమోదించింది. స్వాతంత్ర్యానంతర సంవత్సరాలలో, దాని భాగస్వామ్య రాష్ట్రాలకు స్వయంప్రతిపత్తి స్థాయిలు అసమానంగా ఉన్నాయి. 1950 నాటి రాజ్యాంగం పార్ట్ ఎ, పార్ట్ బి రాష్ట్రాలకు అత్యున్నత స్థాయి స్వయంప్రతిపత్తిని ఇవ్వగా, పార్ట్ సి, పార్ట్ డి రాష్ట్రాలకు గణనీయంగా తక్కువ స్వయంప్రతిపత్తి లేదా ఏదీ లేదు. కొత్త రాష్ట్రాల కోసం వివిధ డిమాండ్లను పరిశీలించడానికి 1953 లో రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ కమిషన్ (ఎస్ ఆర్ సి) ఏర్పడింది. దక్షిణ భారతదేశంలో భాషాప్రాతిపదికన రాష్ట్రాలను

ఏర్పాటు చేయాలని రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ కమిషన్ (1955) చేసిన సిఫార్సుల ఆధారంగా రాష్ట్ర పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం 1956ను పార్లమెంటు ఆమోదించింది. ఎ, బి, సి, డి టైప్ రాష్ట్రాల స్థానంలో కేవలం రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలను మాత్రమే ఏర్పాటు చేసింది.

ప్రాంతీయ రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు (యుటి) ఏర్పాటుతో, విభిన్న స్వయంప్రతిపత్తి యొక్క మరొక వ్యవస్థ ఉనికిలోకి వచ్చింది, దీనిలో కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల కంటే రాష్ట్రాలకు ఎక్కువ స్వయంప్రతిపత్తి లభించింది. స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లను పరిష్కరించడానికి ఈశాన్య ప్రాంతంలో యూనియన్ టెర్రిటరీలను సృష్టించడం ఒక ప్రభావవంతమైన సాధనంగా మారింది. 1960వ దశకంలో పంజాబ్, మహారాష్ట్ర, గుజరాత్ రాష్ట్రాలు ఏర్పడగా, హిమాచల్ ప్రదేశ్ ను ఒక రాష్ట్రంగా అప్ గ్రేడ్ చేశారు. భాషాపరమైన ప్రేరణతో స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లను అనుసరించిన సర్దుబాటు రాజకీయాలకు ఈ రాష్ట్రాల ఏర్పాటు నిదర్శనం.

మరియు మతపరమైన మనోభావాలు. స్వయంప్రతిపత్తి కోసం నెరవేరని కొన్ని డిమాండ్లను గూర్ఖాలాండ్, విదర్భ, హరిత్ ప్రదేశ్ మొదలైన వాటి రూపంలో చూడవచ్చు. కొన్ని స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాలు 2000 లో జార్కండ్, ఉత్తరాఖండ్ మరియు చత్తీస్ గఢ్ లలో కొత్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటు ద్వారా నెరవేరాయి. ఉత్తరాఖండ్ ఏర్పాటు ఉత్తర ప్రదేశ్ పర్వత ప్రాంతం యొక్క దీర్ఘకాలిక డిమాండ్ కు పరాకాష్టగా చూడవచ్చు. ఒక నిర్దిష్ట భాషా సమూహం రాజకీయ వ్యవస్థను ముంచెత్తితే భాష ఆధిపత్య సాధనంగా మారుతుంది. సంస్కృతిలో అంతర్భాగంగా ఉండటం వల్ల ఇతర భాషా సమూహాలు నియంత్రణ కోల్పోవచ్చు. ఇది భాషాప్రయుక్త ప్రాంతంలో గుర్తింపు మరియు స్వయంప్రతిపత్తి కోరికకు దారితీస్తుంది. ఈశాన్య రాష్ట్రాలలో కూడా ఇది నిజం, మరియు వివిధ సామాజిక, భౌగోళిక మరియు చారిత్రక అంశాలు అటువంటి డిమాండ్ను ప్రభావితం చేస్తాయి. ఈశాన్య రాష్ట్రాల్లో స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాలు క్రమంగా ఏడు రాష్ట్రాల ఏర్పాటుకు దారితీశాయి. 1963లో నాగాలాండ్, 1972లో మేఘాలయ రాష్ట్రంగా ఆవిర్భవించాయి. మణిపూర్, త్రిపుర కూడా రాష్ట్రాలుగా మారగా, అరుణాచల్ ప్రదేశ్, మిజోరాంలను మొదట కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలుగా ఏర్పాటు చేసి, 1986లో రాష్ట్రాలుగా అప్ గ్రేడ్ చేశారు. ఈ రాష్ట్రాలు వైవిధ్యమైన షెడ్యూల్ తెగల జనాభాను కలిగి ఉన్నాయి, మరియు స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన జిల్లా కౌన్సిళ్లు నిర్దిష్ట ఆచార చట్టాలకు సంబంధించిన స్వయంప్రతిపత్తిని కలిగి ఉంటాయి.

స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం బ్రిటిష్ వారు ఈ ప్రాంతంపై నియంత్రణను నిర్ధారించడానికి రాజకీయ విభాగాలను పునర్వ్యవస్థీకరించినప్పుడు భారతదేశంలో రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తిపై చర్చ ప్రారంభమైంది. విభజన చేదు అనుభవం రాజ్యాంగ నిర్మాతలకు కేంద్రక శక్తులపై అనుమానం కలిగించింది. బ్రిటీష్ పాలనలోని మానిప్యులేటివ్ విభజన విధానాలు స్థానిక సమాజాలను అతి కేంద్రీకరణపై అనుమానించేలా చేశాయి. రాష్ట్ర రాజకీయాల్లో స్వయంప్రతిపత్తికి సంబంధించిన అంశాల్లో ఈ వైషమ్యమే ప్రధానాంశంగా ఉంది. స్వాతంత్ర్యానంతరం రెండు దశాబ్దాల పాటు కాంగ్రెస్ ఆధిపత్యం అనేక ప్రాంతీయ ఆకాంక్షలను అణచివేసి రాష్ట్ర-కేంద్ర సంబంధాలను దెబ్బతీసింది. ప్రాంతీయ ఆకాంక్షలను, అస్తిత్వ సమస్యలను విస్మరించి ఏకీకరణ ప్రయత్నాలు స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లకు దారితీశాయి. స్వయంప్రతిపత్తి డిమాండ్లను పరిష్కరించడానికి కేంద్రం రాష్ట్రాల పునర్విభజన ద్వారా స్వయంప్రతిపత్తిని కల్పించడం, కొత్త రాష్ట్ర ఏర్పాటు, భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటు, స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన స్థానిక సంస్థలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు వంటి వివిధ పద్ధతులను ఉపయోగించింది. ఏదేమైనా, భారతదేశంలోని వివిధ ప్రాంతాలలో రాష్ట్ర

స్వయంప్రతిపత్తి కోసం డిమాండ్లు కొనసాగుతున్నాయి. ఆర్థికంగా వెనుకబడిన రాష్ట్రాలు, కేంద్రీకృత ప్రణాళికాబద్ధమైన అభివృద్ధి, పెట్టుబడిదారీ, పారిశ్రామిక మార్కెట్ ఆర్థిక వ్యవస్థ పెరుగుదల, భాషాపరమైన మనోభావాలు, ప్రాంతాల మధ్య అభివృద్ధి అసమానతలు, జాతి, కేంద్రం ఆధిపత్యం ప్రధాన కారణాలు. షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాల్లో స్థానిక పిఆర్ఐల స్వపరిపాలన వంటి వినూత్న పద్ధతులు అంత ప్రభావవంతంగా లేవు ఎందుకంటే రాష్ట్రాలు జాతీయ రాజకీయాల్లో ప్రధాన పాత్రధారులుగా కొనసాగుతున్నాయి, అయితే స్థానిక స్వపరిపాలన ద్వారా స్వయంప్రతిపత్తి కేవలం వాక్చాతుర్యంలో మాత్రమే ఉంది. కొత్త రాజకీయ వర్గాలు, ప్రాంతీయ పార్టీల ఆవిర్భావంతో రాష్ట్ర రాజకీయాల్లో స్వయంప్రతిపత్తి రాజకీయాలు ప్రాధాన్యత లేని అంశంగా మారాయి. రాష్ట్రాలకు అధిక స్వయంప్రతిపత్తి కోసం కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలను పునఃపరిశీలించాలని అనేక ప్రాంతీయ పార్టీలు నిరంతరం డిమాండ్ చేస్తున్నాయి.

5.14 కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల ధోరణులు

కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల పరిణామాన్ని నాలుగు వేర్వేరు కాలాలుగా విభజించవచ్చు, మొదటి దశ 1950 లో ప్రారంభమై 17 సంవత్సరాలు కొనసాగింది మరియు చివరి దశ 1989 లో ప్రారంభమైంది మరియు ఇప్పటికీ కొనసాగుతోంది. 1983లో కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య విభేదాలను పరిష్కరించడానికి భారత ప్రభుత్వం సర్కారియా కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేసింది. భారత రాజ్యాంగ స్థాపకులు ఒక బలమైన కేంద్రం మరియు సమాఖ్య వ్యవస్థను ఒక భారతీయ జాతి మరియు బలమైన బంధ రాజ్య స్థాపనకు ఒక క్రియాత్మక సాధనంగా భావించారు. ఈ కాలపు అధ్యయనాన్ని వివిధ కాల వ్యవధులలో నాలుగు దశలుగా విభజించవచ్చు.

- ప్రారంభ దశ (1950-67)
- రెండవ దశ (1967-77)
- మూడవ దశ (1977-89)
- చివరి దశ (1989-తరువాత)

కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల ధోరణులు - ప్రారంభ దశ (1950-67)(కేంద్ర ఆధిపత్యం)

ఫెడరల్ రాజకీయ వ్యవస్థ పనితీరుపై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపే అతి ముఖ్యమైన మధ్యవర్తిత్వ అంశం పార్టీ వ్యవస్థ అయిన ఈ దశలో పూర్తిగా కేంద్రం ఆధిపత్యం వహించింది. నెహ్రూ చరిష్మా నాయకత్వంలో కాంగ్రెస్ పార్టీ ఈ కాలంలో కేంద్రంలోనూ, రాష్ట్రాల్లోనూ ఆధిపత్యం చెలాయించింది. కేంద్ర, రాష్ట్ర సంబంధాల్లో విభేదాలను అంతర్గత వ్యవహారంగా నాయకత్వ స్థాయిలో పరిష్కరించారు. ప్రణాళికా సంఘం, జాతీయ అభివృద్ధి మండలి (ఎన్ డిసి) కార్యనిర్వాహక తీర్మానాల ద్వారా ఏర్పడిన రాష్ట్ర ఆధిపత్యానికి కేంద్రం యొక్క వాహకాలు. విద్య, వైద్యం, ఆరోగ్యం, వ్యవసాయం, సహకారం, సాంఘిక సంక్షేమం, పారిశ్రామిక గృహనిర్మాణం వంటి సామాజిక సేవలను క్రమబద్ధీకరించే బాధ్యతను ప్రణాళికా సంఘానికి అప్పగించారు. ఎన్ డిసిని సహకార సమాఖ్య విధానానికి పరీక్షగా చూశారు. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ వ్యవస్థలో ప్రత్యర్థులను సమతుల్యం చేయడానికి సంప్రదింపులు, వసతి మరియు ఏకాభిప్రాయం అనే భావనను క్రమబద్ధీకరించింది. తత్ఫలితంగా, దాని వ్యవహారాలను నిర్వహించడంలో ప్రావిన్షియల్ అథారిటీ నిర్మాణం యొక్క చట్టబద్ధత మరియు కేంద్ర మధ్యవర్తిత్వం యొక్క విధి రెండూ రక్షించబడతాయి. తత్ఫలితంగా, భారత ఫెడరలిజం యొక్క మొదటి దశ రాష్ట్రాలపై కేంద్ర

ఆధిపత్యం కలిగి ఉంది, ఇది వారి అధికారాలలో కొంత భాగాన్ని కేంద్రానికి కూడా అప్పగించింది. సామాజిక ఆర్థిక సమస్యలలో ప్రామాణిక విధానాల అభివృద్ధిలో సహకార సమాఖ్య విధానాన్ని పెంపొందించడానికి రాష్ట్రాల పునర్విభజన చట్టం కింద జోనల్ కౌన్సిల్లను సలహా సంస్థలుగా ఏర్పాటు చేశారు . అయితే, అవి రాష్ట్రాలపై కేంద్ర ఆధిపత్య వ్యవస్థ చట్రంలో ఏర్పడ్డాయి.

కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల ధోరణులు - రెండవ దశ (1967-77) 42 వ రాజ్యాంగ సవరణ

నాల్గవ సార్వత్రిక ఎన్నికలు దేశ సమాఖ్య డైనమిక్స్ ను గణనీయంగా మార్చివేశాయి, కాంగ్రెస్ పార్టీ యొక్క భారీ మెజారిటీని కేంద్రంలో కేవలం మెజారిటీకి తగ్గించింది, అదే సమయంలో సగానికి పైగా భారతీయ రాష్ట్రాలను ప్రతిపక్షం లేదా సంకీర్ణాలకు కోల్పోయింది. ఫలితంగా కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య సంబంధాల స్వభావంలో గణనీయమైన మార్పు వచ్చింది. రాష్ట్రాల వైపు నుంచి దృఢత్వం పెరగడం, కేంద్రం తన సమర్థవంతమైన శక్తిని నిరూపించుకోవడం ద్వారా ఇటువంటి ప్రకటనలకు ప్రతిస్పందించడం ఈ శకానికి గుర్తుగా నిలిచాయి. ఆర్టికల్ 356తో సహా అందుబాటులో ఉన్న అన్ని మార్గాలను ఉపయోగించి ఫిరాయింపులను తారుమారు చేయడం ద్వారా రాజకీయ అధికారాన్ని తిరిగి పొందడానికి కాంగ్రెస్ పార్టీ ప్రయత్నించింది. ఉదాహరణకు: రాజస్థాన్ విషయంలో ప్రతిపక్ష పార్టీల కూటమి ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయకుండా ఉండేందుకు రాష్ట్రపతి పాలన విధించాలని గవర్నర్ సూచించారు. దీంతో అసెంబ్లీ వాయిదా పడింది. అదే సమయంలో ఫిరాయింపులను కాంగ్రెస్ పార్టీ నిర్వహించగా, చివరకు ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. 1967 మరియు 1971 మధ్య కేంద్ర-రాష్ట్ర పోరాటం తారాస్థాయికి చేరుకుంది, అక్కడ కాంగ్రెసేతర రాష్ట్ర ప్రభుత్వ హక్కుల వాదనలను అంగీకరించడానికి కూడా ప్రభుత్వం నిరాకరించింది. అయితే, కాంగ్రెస్ పార్టీ పతనం మిగిల్చిన శూన్యతను పూడ్చడానికి ప్రాంతీయ శక్తుల ఆవిర్భావం ఈ సమయంలో అత్యంత ముఖ్యమైన అంశం. సోనియాగాంధీ కాంగ్రెస్ ఆధిపత్యాన్ని ఉపయోగించుకుని కేంద్రాన్ని బలోపేతం చేశారు. వివాదాస్పదమైన 42వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా రాష్ట్రాలకు నష్టం వాటిల్లకుండా కేంద్రాన్ని బలోపేతం చేశారు. ఈ కేంద్రీకరణ మార్గం 1975-77 నాటి భయంకరమైన ఎమర్జెన్సీకి దారితీసింది. కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల ధోరణులు - మూడవ దశ (1977-89) సర్కారియా కమిషన్. స్వాతంత్ర్యానంతరం తొలిసారిగా 1977 ఎన్నికల్లో కేంద్రంలో కాంగ్రెస్ అధికారాన్ని కోల్పోయి జనతా పార్టీని అధికారంలోకి తెచ్చింది. ఆర్థిక, రాజకీయ అధికార వికేంద్రీకరణ కోసం జనతా పార్టీ వాదించింది. అయితే, 10వ లోక్ సభ ఎన్నికల్లో తమ పనితీరును బట్టి ప్రజల నమ్మకాన్ని కోల్పోయామని పేర్కొంటూ కాంగ్రెస్ నేతృత్వంలోని తొమ్మిది రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలను రద్దు చేయడమే ప్రభుత్వ తొలి అడుగు. 44వ సవరణ చట్టం ఆర్టికల్ 357(ఎ)ను రద్దు చేసింది, ఇది రాష్ట్రాలలో ఏదైనా తీవ్రమైన శాంతిభద్రతల సమస్యను ఎదుర్కోవటానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం సైన్యం మరియు పారామిలటరీ దళాలను మోహరించడానికి అనుమతించింది. 1980 మధ్యంతర ఎన్నికలలో, కాంగ్రెస్ తిరిగి అధికారం చేజిక్కించుకుంది మరియు తొమ్మిది రాష్ట్రాలలో జనతా పార్టీ ప్రభుత్వాలను తొలగించింది, దాని మునుపటి మాదిరిగానే బోగస్ హేతుబద్ధతను ఉదహరించింది. ఆంధ్రప్రదేశ్, తమిళనాడు, కర్ణాటక, పశ్చిమబెంగాల్ సహా పలు రాష్ట్రాల్లో మరింత స్వయం ప్రతిపత్తిని కోరుతున్న ప్రాంతీయ పార్టీలు ప్రభుత్వాలను ఏర్పాటు చేశాయి. అదనపు స్వయంప్రతిపత్తి ఆకాంక్షకు మద్దతుగా నాలుగు దక్షిణాది రాష్ట్రాలు ప్రాంతీయ మండలిని ఏర్పాటు చేస్తున్నట్లు ప్రకటించాయి. వీటన్నింటి ఫలితంగా కేంద్ర, రాష్ట్ర సంబంధాలపై విచారణ జరిపేందుకు సర్కారియా

కమిషన్ ఏర్పాటైంది. రాజకీయ అనివార్యతల కారణంగా, రాజీవ్ గాంధీ ప్రభుత్వం రాజీవ్-లాంగ్వాల్ ఒప్పందం మరియు అస్సాం ఒప్పందంలో చూపించిన విధంగా ప్రాంతీయ పార్టీలతో పొత్తులు ఏర్పాటు చేయడానికి ప్రయత్నించింది . వారితో నేరుగా వ్యవహరించడానికి జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ల సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా అధికారాన్ని కేంద్రీకరించడానికి ప్రయత్నించారు, తద్వారా రాష్ట్ర పరిపాలనలను తప్పించాడు. పంచాయతీరాజ్ బిల్లు, జవహర్ రోజ్గార్ యోజన ప్రవేశపెట్టినప్పుడు కూడా ఆయన అదే పని చేశారు.

కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల ధోరణులు - చివరి దశ (1989-తరువాత)(బహుళ పార్టీ వ్యవస్థ శకం)

1989 సార్వత్రిక ఎన్నికలు భారత రాజకీయాల్లో ఒక ప్రధాన మలుపు, బహుళ పార్టీల రాజకీయాల యొక్క కొత్త యుగాన్ని తీసుకువచ్చాయి మరియు మరింత సమాఖ్య సూత్రం యొక్క మార్గాన్ని ప్రారంభించాయి. కాంగ్రెస్ పార్టీ ఓటమితో ఈ ఎన్నికల్లో కేంద్రంలో ఏకపార్టీ పాలన ముగిసి సంకీర్ణ పాలనకు నాంది పలికింది. ప్రాంతీయ పార్టీలు ఫెడరల్ క్యాబినెట్ లో ఒక ముఖ్యమైన భాగంగా మారాయి మరియు జాతీయ స్థాయిలో మరింత శక్తివంతంగా పనిచేయడం ప్రారంభించాయి. గ్రేటర్ ఫెడరల్ సూత్రం యొక్క ఈ ధోరణిని ఇలా వర్గీకరించవచ్చు: పొలిటికల్ ఫెడరలిజం మరియు ఎకనామిక్ ఫెడరలిజం.

పొలిటికల్ ఫెడరలిజం

బహుళపార్టీ వ్యవస్థ ప్రవేశం అప్పటి నుంచి కొనసాగిన భారత రాజకీయాల్లో విప్లవాత్మక మార్పుకు నాంది పలికింది. 1989 ఎన్నికల్లో ఏ ఒక్క రాజకీయ పార్టీకి కేంద్రంలో స్పష్టమైన మెజారిటీ రాకపోవడంతో సంకీర్ణ, మైనారిటీ ప్రభుత్వాలు ట్రెండ్ గా మారాయి. ప్రాంతీయ పార్టీలు ప్రతి సంకీర్ణ మంత్రివర్గంలో అంతర్భాగంగా మారాయి మరియు ఫలితంగా, ప్రముఖ పాత్ర పోషించడం ప్రారంభించాయి. గత అర్ధశతాబ్ద కాలంగా సంకీర్ణ, మైనారిటీ ప్రభుత్వాల పాలనలో తమిళనాడుకు చెందిన డీఎంకే, బీహార్ కు చెందిన ఆర్జేడీ వంటి ప్రాంతీయ పార్టీలు తమ ప్రయోజనాలను మరింత బహిరంగంగా చాటుకున్నాయి. సంకీర్ణ శకం ఫలితంగా ప్రాంతీయ నాయకులు ఇప్పుడు విధాన నిర్ణయాలలో మరియు జాతీయ ప్రాధాన్యతలను వారి ప్రాంతీయ ప్రయోజనాలతో అనుసంధానించడంలో ఎక్కువ ప్రభావాన్ని కలిగి ఉన్నారు. ఒకప్పుడు ఆధిపత్య పార్టీగా కాంగ్రెస్ క్షీణించినప్పటికీ, ఒకప్పటి ఆధిపత్య పార్టీగా కాంగ్రెస్ ను భర్తీ చేసిన బహుళ పార్టీ వ్యవస్థ జాతీయ చట్రంలో ప్రాంతీయ సంఘర్షణ పరిష్కారానికి ఇదే విధమైన సంస్థాగత మార్గాన్ని అభివృద్ధి చేసింది. మరోవైపు, ఫెడరల్ క్యాబినెట్ సంప్రదాయ వెస్ట్ మినిస్టర్ నమూనా నుండి భిన్నంగా ఉంది, ఇది విచ్ఛిన్నం మరియు సమిష్టి బాధ్యత సూత్రం బలహీనపడటం ద్వారా వర్గీకరించబడింది.

5.15 కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల్లో ఘర్షణాత్మక ప్రాంతాలు

- ఆలిండియా సర్వీసెస్ (ఐఏఎస్, ఐపీఎస్, ఐఎఫ్ఎస్) పరిపాలన.
- రాజకీయ ప్రయోజనాల కోసం ఎలక్ట్రానిక్ మీడియాను వాడుకుంటున్నారు.
- ముఖ్యమంత్రుల ప్రవర్తనపై విచారణ కమిషన్ల నియామకం;
- కేంద్రం, రాష్ట్రాల మధ్య ఆర్థిక భాగస్వామ్యం..
- రాష్ట్ర జాబితాపై కేంద్రం ఆక్రమణ..
- గవర్నర్ నియామకం, తొలగింపు విధానం..

- గవర్నర్ల వివక్ష, పక్షపాత ప్రవర్తన.
- రాజకీయ ప్రయోజనాల కోసం రాష్ట్రపతి పాలన విధించారు.
- శాంతిభద్రతల పరిరక్షణకు కేంద్ర బలగాలను రాష్ట్రాల్లో మోహరించారు.
- రాష్ట్ర ఆర్థిక కేటాయింపుల్లో వివక్ష..

5.16 సంఘర్షణ ప్రాంతాలు

- భారత రాజ్యాంగం యునైటెడ్ స్టేట్స్, స్విట్జర్లాండ్ మరియు ఆస్ట్రేలియా వంటి సాంప్రదాయ సమాఖ్య వ్యవస్థల నుండి పెద్ద సంఖ్యలో ఏకీకృత లేదా సమాఖ్యయేతర లక్షణాలను చేర్చడం ద్వారా, అధికార సమతుల్యతను కేంద్రానికి అనుకూలంగా మారుస్తుంది.
- ఇది భారత రాజ్యాంగం యొక్క సమాఖ్య స్వభావాన్ని ప్రశ్నించడానికి రాజ్యాంగ నిపుణులను ప్రేరేపించింది.
- భారత రాజ్యాంగాన్ని 'క్వాసీ ఫెడరల్'గా కేసీ వైర్ అభివర్ణించారు.
- భారత యూనియన్ అనేది అనుబంధ ఏకీకృత లక్షణాలతో కూడిన సమాఖ్య రాష్ట్రం కంటే అనుబంధ సమాఖ్య లక్షణాలతో కూడిన ఏకీకృత రాష్ట్రం.
- రాజ్యాంగం యొక్క ఏకీకృత పక్షపాతం (కేంద్రీకరణ వైపు ధోరణి) పెరగడానికి దోహదం చేసిన రెండు అంశాలు:
- కేంద్రం ఆర్థిక ఆధిపత్యం, కేంద్ర గ్రాంట్లపై రాష్ట్రాల ఆధారపడటం; మరియు
- రాష్ట్రాలలో అభివృద్ధి ప్రక్రియను నియంత్రించే ఒక శక్తివంతమైన మాజీ ప్రణాళికా సంఘం ఆవిర్భవించింది.

5.17 స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాలతో సమస్యలు

రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాల సమస్యను పరిశీలించే ముందు, కేంద్ర ప్రభుత్వంతో రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు పంచుకునే సంబంధాల స్వభావాన్ని అర్థం చేసుకోవడం చాలా ముఖ్యం. భారత రాజ్యాంగం అన్ని అధికారాలను (శాసన, కార్యనిర్వాహక, ఆర్థిక) కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య విభజించింది, తద్వారా దాని సమాఖ్య నిర్మాణానికి ప్రాధాన్యత ఇస్తుంది. అయితే, రాష్ట్ర, కేంద్ర చట్టాలను అమలు చేయడానికి రాజ్యాంగం సమీకృత న్యాయ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసినందున న్యాయాధికారాల విభజన లేదు. కేంద్రం, రాష్ట్రాలు తమ తమ రంగాల్లో అత్యున్నతమైనప్పటికీ, సమాఖ్య వ్యవస్థ సమర్థవంతంగా పనిచేయడానికి వాటి మధ్య గరిష్ట సామరస్యం, సమన్వయం అవసరం. అందువల్ల, రాజ్యాంగంలో కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల యొక్క వివిధ కోణాలను నియంత్రించే నిబంధనలు ఉన్నాయి.

స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాలకు సంబంధించిన సమస్యలు ఉనికిలో ఉన్న ఉద్యమాల సంఖ్య వలెనే అనేకం మరియు వైవిధ్యమైనవి, కాబట్టి ఒక ఉదాహరణతో విశదీకరించుకుందాం. నిరంతరం విస్తరిస్తున్న ఆదాయాలపై పన్నులు విధించే అన్ని అధికారాలు ఎక్సైజ్, కస్టమ్ డ్యూటీలు లేదా స్థితిస్థాపక ఆదాయ వనరులుగా పిలువబడే ఆదాయపు పన్ను వంటివి కేంద్రానికి ఉన్నాయి. అమ్మకపు పన్ను మినహాయించి స్థిరంగా ఉండే ఆదాయ వనరులు స్థిరంగా ఉంటాయి, వీటిని అస్థిరంగా కూడా పిలుస్తారు. దీంతో రాష్ట్రాలు వనరుల కొరతతో తాము చేపట్టదలచుకున్న పనులకు కేంద్రంపై ఆధారపడటం మరింత తీవ్రమవుతోంది. ఆర్థిక వనరుల కోసం పోరాటంతో పాటు, రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాలకు రాజకీయ కోణాలు కూడా ఉన్నాయి, ఇది వాటికి ఒక ప్రత్యేక

లక్షణాన్ని ఇస్తుంది. ఆర్టికల్ 356 ప్రకారం కేంద్రానికి ఉన్న అధికారాల వినియోగం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాన్ని రద్దు చేయడం, గవర్నర్లను నియమించడం, తొలగించడం, సమాఖ్య వ్యవస్థలో రాష్ట్రాల స్థితిగతులు తదితర అంశాలు ఇందులో ఉన్నాయి. వీటన్నింటిలోనూ కేంద్రం విచక్షణాధికారాలను ప్రయోగిస్తుందని, రాష్ట్రాలు ఇష్టం ఉన్నా లేకపోయినా ఆ అధికారాలను ఉపయోగించడం వల్ల వచ్చే ఆదేశాలను పాటించాల్సి ఉంటుందన్నారు. రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి కోసం ఉద్యమాలు ఈ సమస్యల చుట్టూనే కేంద్రీకృతమయ్యాయి. రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాల పరిధిని సర్కారియా కమిషన్ రిపోర్టు అనే పత్రంలో పొందుపరచవచ్చు. రాజకీయ అధికార కేంద్రీకరణ ప్రక్రియను, 'రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి' డిమాండ్ల రూపంలో ప్రతివాద ధోరణి వ్యక్తీకరణను అర్థం చేసుకోవడానికి ఒక మార్గం ఏమిటంటే, పెట్టుబడిదారులు మరియు భూస్వాములు వంటి పాలక వర్గాల ఏకీకరణ మరియు వ్యత్యాసం ద్వారా మరియు వారు తమ వైరుధ్యాలను ఎలా నిర్వహించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారో ఒక స్థాయిలో చూడటం. మరో స్థాయిలో, సామాన్య ప్రజలు, శ్రామిక వర్గం, రైతులు మొదలైన వారి పెరుగుతున్న ప్రజాస్వామిక ఆకాంక్షలు మరియు దృఢమైన పోరాటాలతో ముడిపెట్టడం. ఈ శక్తులన్నీ వివిధ రాజకీయ పార్టీలు మరియు వాటి తరువాతి పొత్తులు మరియు కలయికలలో ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి. రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి కోసం ఈ డిమాండ్లను సరిగ్గా అర్థం చేసుకోవడానికి, రాజకీయ అధికార కేంద్రీకరణ దిశగా పురోగమించే అంతర్లీన శక్తులను అర్థం చేసుకోవడం కూడా చాలా అవసరం.

రాష్ట్రాలకు, కేంద్రానికి ఆర్థిక వ్యవస్థ పనితీరులో పరస్పర విరుద్ధమైన పరిణామం, అది ఎలాంటి ప్రతిచర్యలను రేకెత్తిస్తుంది అనేది ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకుంది. పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ అభివృద్ధి నుండి ఒక ముఖ్యమైన పరిణామం వస్తుంది. పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ అభివృద్ధి దాని పరిస్థితులలో ఒకటిగా, సరుకు ఉత్పత్తికి పెద్ద మార్కెట్ల ఏర్పాటు అవసరం. ఈ పరిస్థితి, రోజురోజుకూ పెరిగిపోతున్న రాజధాని అవసరాలు నిర్ణయాధికారాన్ని కేంద్రీకృతం చేయాలని కోరుతున్నాయి. రాజ్యాధికారం యొక్క కేంద్రీకరణ కొంతవరకు పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలో అంతర్లీనంగా ఉన్న ఈ అంతర్గత తర్కానికి ప్రతిబింబం, ఇది కేంద్రీకృత అధికారం నుండి ఎక్కువ స్వయంప్రతిపత్తికి ప్రాధాన్యత ఇస్తుంది.

5.18 కేంద్రం - రాష్ట్ర సంబంధాలపై కీలక సిఫార్సులు

పరిపాలనా సంస్కరణల కమిషన్

- రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 263 ప్రకారం అంతర్రాష్ట్ర మండలిని ఏర్పాటు చేయాలి.
- విస్తృతమైన ప్రజాసేవ అనుభవం, నిష్పక్షపాత వైఖరులు కలిగిన గవర్నర్ల నియామకం
- రాష్ట్రాలకు అత్యధిక అధికారాలు ఇచ్చారు.
- ఫెడరల్ ప్రభుత్వంపై ఆధారపడటాన్ని తగ్గించడానికి రాష్ట్రాలకు మరిన్ని ఆర్థిక వనరులను బదిలీ చేయాలి.
- వారి అభ్యర్థన మేరకు లేదా వారి చొరవతో రాష్ట్రాల్లో కేంద్ర సాయుధ బలగాలను మోహరించడం.
- తమిళనాడు ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసిన రాజమన్నార్ కమిటీ కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య విద్యుత్ అసమతుల్యతను పరిష్కరించడానికి పలు సిఫార్సులు చేసింది.
- ఈ అసమానతలను పరిష్కరించడానికి పంజాబ్ ఆనంద్పూర్ సాహిబ్ తీర్మానంలో ఇలాంటి ప్రతిపాదనలు చేయగా, పశ్చిమ బెంగాల్ ఒక మెమోరాండంలో ఇలాంటి సిఫార్సులు చేసింది.

- కేంద్ర, రాష్ట్ర సంబంధాల పరిస్థితిని అంచనా వేసేందుకు 1983లో సర్కారియా కమిషన్ ను, 2007లో పుంచి కమిషన్ ను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది.

సర్కారియా కమిషన్ సిఫార్సు

o శాశ్వత అంతర్రాష్ట్ర మండలి ఏర్పాటు

o ఆర్టికల్ 356ను అవసరమైనప్పుడు మాత్రమే ఉపయోగించుకోవాలి.

o అఖిల భారత సేవా సంస్థను బలోపేతం చేయాల్సిన అవసరం ఉంది.

o పార్లమెంటుకు మిగిలిన అధికారాలు ఉండాలి.

o రాష్ట్ర బిల్లులను రాష్ట్రపతి వీటో చేసినప్పుడు, కారణాలను రాష్ట్రాలకు వెల్లడించాలి.

o రాష్ట్రాల అనుమతి లేకుండా సాయుధ బలగాలను మోహరించే హక్కు కేంద్రానికి ఉండాలి. అయితే రాష్ట్రాలను సంప్రదించడం వాంఛనీయం.

o రాష్ట్ర ప్రభుత్వాన్ని నియమించేటప్పుడు ముఖ్యమంత్రిని సంప్రదించే విధానాన్ని రాజ్యాంగంలో పేర్కొనాలి.

o గవర్నర్లు తమ ఐదేళ్ల పదవీకాలాన్ని పూర్తి చేసుకోవడానికి అనుమతించాలి.

o భాషా మైనారిటీల కమిషనర్ పోస్టును భర్తీ చేయాలి.

పుంచి కమిషన్

- గవర్నర్లకు ఐదేళ్ల పదవీకాలం ఇచ్చి అభిశంసన ప్రక్రియ ద్వారా తొలగిస్తారు.
- రాష్ట్రాలకు అప్పగించిన విషయాల్లో, పార్లమెంటరీ ప్రాధాన్యాన్ని స్థాపించడంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం అత్యంత జాగ్రత్తగా వ్యవహరించాలి.
- గవర్నర్లను నియమించేటప్పుడు పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన అనేక ఆవశ్యకతలను నిర్దేశించింది.
- కొన్ని రంగాల్లో మంచి పేరు తెచ్చుకోవాలి.
- అతను రాష్ట్రానికి చెందిన ప్రవాసి అయి ఉండాలి.
- ఆయన స్థానిక రాజకీయాలతో సంబంధం లేని రాజకీయేతర వ్యక్తి అయి ఉండాలి.
- ఈ మధ్య కాలంలో ఆయన రాజకీయాల్లోకి వచ్చి ఉండాల్సింది కాదు.
- ప్రభుత్వానికి ఐదేళ్ల కాలపరిమితి ఇవ్వాలి.
- రాష్ట్రపతి అభిశంసన ప్రక్రియను గవర్నర్లకు కూడా విస్తరించే అవకాశం ఉంది.
- ముఖ్యమంత్రి సభలో తన మెజారిటీని ప్రదర్శించాలని గవర్నర్ పట్టుబట్టాలని, అందుకు ఆయన సమయ పరిమితిని నిర్దేశించాలని కోరారు.
- రాష్ట్రపతి పాలనకు సంబంధించిన పరిస్థితులను నిర్ణయించేటప్పుడు, బొమ్మై కేసు నిబంధనలను దృష్టిలో ఉంచుకోండి.
- కేంద్ర,రాష్ట్ర సహకారాన్ని పెంపొందించడానికి అంతర్రాష్ట్ర మండలిని ఎక్కువగా ఉపయోగించుకోవాలి.

5.19 కమిటీలు

పరిపాలనా సంస్కరణల కమిషన్ (ఎఆర్ సి)

1966లో కేంద్ర ప్రభుత్వం మొరార్జీ దేశాయ్ అధ్యక్షతన ఆరుగురు సభ్యుల ఏఆర్సీని నియమించి 22 సిఫార్సులతో 1969లో తుది నివేదికను సమర్పించింది. ముఖ్యమైన సిఫార్సులు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 263 ప్రకారం అంతర్రాష్ట్ర మండలి ఏర్పాటు.
2. ప్రజాజీవితంలో, పరిపాలనలో అపార అనుభవం ఉన్న గవర్నర్ల నియామకం, నిష్పక్షపాత వైఖరి.
3. కేంద్రంపై ఆధారపడటాన్ని తగ్గించడానికి రాష్ట్రాలకు ఎక్కువ ఆర్థిక వనరులను బదిలీ చేయడం.

సర్కారియా కమిషన్

1983లో కేంద్ర ప్రభుత్వం ఎస్ సర్కారియా అధ్యక్షతన త్రిసభ్య కమిషన్ ను నియమించింది. ముఖ్యమైన సిఫార్సులు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1. ఆలిండియా సర్వీసెస్ సంస్థను మరింత బలోపేతం చేయాలని, ఇలాంటి సేవలను మరిన్ని సృష్టించాలన్నారు.
2. రాష్ట్రపతి రాష్ట్ర బిల్లులపై సంతకం చేయడానికి నిరాకరించినప్పుడు, అతని నిర్ణయానికి గల కారణాలను రాష్ట్ర యంత్రాంగానికి తెలియజేయాలి.
3. ఆర్టికల్ 263 ప్రకారం శాశ్వత అంతర్రాష్ట్ర మండలిని ఏర్పాటు చేయాలి.
4. ఉమ్మడి జాబితా అంశంపై చట్టం చేసే ముందు కేంద్రం రాష్ట్రాలతో సంప్రదింపులు జరపాలి.
5. రాష్ట్రాల అనుమతి లేకుండా తన సైనిక బలగాలను మోహరించే అధికారం కేంద్రానికి ఉండాలి. అయితే, రాష్ట్రాలను సంప్రదిస్తే మంచిది.

పుంచి కమిషన్

కేంద్ర ప్రభుత్వం 2007లో ఎం.పుంచి అధ్యక్షతన ఒక కమిషన్ ను నియమించి 2010లో తన నివేదికలను సమర్పించింది. ముఖ్యమైన సిఫార్సులు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1. 73, 74వ సవరణలతో పాటు ఆరో షెడ్యూలుకు సిఫార్సులు.
2. పర్యావరణ ఆందోళనలు మరియు వనరుల భాగస్వామ్యం, ముఖ్యంగా నదులు మరియు ఖనిజాలకు సంబంధించి రాష్ట్ర బిల్లుపై సంతకం చేయడానికి రాష్ట్రపతి నిరాకరిస్తే, తన నిర్ణయానికి గల కారణాలను ఆరునెలల్లోగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి తెలియజేయాలి.
3 గవర్నరుగా నియమితులైన వ్యక్తి నియామకానికి ముందు కనీసం రెండు సంవత్సరాలు స్థానిక స్థాయిలో కూడా క్రియాశీలక రాజకీయాల్లో పాల్గొనకూడదు.
4. గవర్నర్ పదవి కోసం ఆనంద సిద్ధాంతాన్ని రద్దు చేసి రాజ్యాంగాన్ని సవరించాలి. కేంద్ర ప్రభుత్వ విచక్షణ మేరకు గవర్నర్ ను తొలగించకూడదు.

ఎస్ఆర్ బొమ్మై వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (1994) కేసులో సుప్రీంకోర్టు ఫెడరలిజం రాజ్యాంగ మౌలిక చట్రంలో ఒక భాగం అని తీర్పునిచ్చింది. ఏదేమైనా, బలమైన ఏకీకృత ధోరణి కారణంగా మరియు ముఖ్యంగా, కాలక్రమేణా అది పరిణామం చెందిన విధానం కారణంగా, చాలా మంది రాజ్యాంగ పండితులు భారత సమాఖ్యను "ఫెడరలిజం లేని సమాఖ్య", "అసమాన రాష్ట్రాల సమాఖ్య" లేదా "క్వాసీ-ఫెడరల్ నేచర్" అని సూచిస్తారు. భారతదేశంలో ఫెడరలిజం యొక్క ప్రధాన లక్షణాలు కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య సంబంధాలు. భారతీయ పౌరుల భద్రత మరియు శ్రేయస్సును నిర్ధారించడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం మరియు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు

కలిసి పనిచేస్తాయి. పర్యావరణ పరిరక్షణ, ఉగ్రవాద నియంత్రణ, కుటుంబ నియంత్రణ, సామాజిక ఆర్థిక ప్రణాళికలో వారు సహకరిస్తారు. కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య జరిగే ఈ చర్చలు దేశాభివృద్ధికి కీలకంగా మారాయి. ఇది దేశానికి మెరుగైన పాలన, మెరుగైన పరిపాలనా యంత్రాంగం మరియు వివిధ సమూహాలను ప్రధాన స్రవంతి సమాజంలో విలీనం చేయడానికి సహాయపడింది.

5.20 ముగింపు:

చివరగా, భారతదేశంలో కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల అధ్యయనం చారిత్రక, రాజ్యాంగ, ఆర్థిక మరియు రాజకీయ కోణాల మధ్య సంక్లిష్టమైన మరియు డైనమిక్ పరస్పర చర్యను వెల్లడిస్తుంది. స్వాతంత్ర్యానంతరం కేంద్రీకృత ధోరణులతో గుర్తించబడిన చారిత్రక పరిణామం బాధాకరమైన విభజన మరియు బలమైన, ఏకీకృత దేశం కోసం కోరిక వంటి కారకాలచే ప్రభావితమైంది. ఇది స్పష్టమైన కేంద్ర ఆధిపత్యంతో సమాఖ్య నిర్మాణానికి దారితీసింది, ఇది ఆర్థిక అసమానత మరియు వనరుల పంపిణీని ప్రభావితం చేసింది. కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య అధికారాలను వివరించే రాజ్యాంగ నిబంధనలు సమర్థవంతమైన సమాఖ్య వ్యవస్థకు అవసరమైన సున్నితమైన సమతుల్యతను ప్రదర్శిస్తాయి. రాజ్యాంగం సమాఖ్య నిర్మాణాన్ని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నప్పటికీ, ఏకీకృత లక్షణాల ఉనికి భారత పాలన యొక్క నిజమైన సమాఖ్య స్వభావం గురించి ప్రశ్నలను లేవనెత్తుతుంది. ఆర్థిక కోణాల మదింపు రాష్ట్రాలు ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లను నొక్కిచెబుతుంది, ముఖ్యంగా ఆదాయ కల్పనలో, కేంద్రంపై ఆధారపడటాన్ని సృష్టిస్తుంది. ప్రాంతీయ, జాతి, ఆర్థిక ఆకాంక్షలతో వేళ్లూనుకున్న స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాలు భూభాగాన్ని మరింత సంక్లిష్టం చేస్తాయి, సూక్ష్మమైన పాలనా విధానాలను కోరుతున్నాయి. చారిత్రక దశల్లో కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల ధోరణులను విశ్లేషిస్తే ఆసక్తికరమైన పంథా తెలుస్తుంది. కాంగ్రెస్ పార్టీ ఆధ్వర్యంలో కేంద్ర ఆధిపత్యంతో గుర్తించబడిన ప్రారంభ దశ నుండి, అధికార డైనమిక్స్‌లో మార్పు మరియు ప్రాంతీయ శక్తుల ఆవిర్భావాన్ని ప్రతిబింబించే తదుపరి దశల వరకు, భారతదేశ సమాఖ్య భూభాగం గణనీయమైన మార్పులను చవిచూసింది. అఖిల భారత సర్వీసుల పరిపాలన, మీడియా వినియోగం, గవర్నర్ల నియామకం, ఆర్థిక భాగస్వామ్యం, రాష్ట్ర జాబితాలో ఆక్రమణ వంటి సంఘర్షణాత్మక ప్రాంతాలను గుర్తించడం, సామరస్యపూర్వక కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలను కొనసాగించడంలో కొనసాగుతున్న సవాళ్లను ప్రతిబింబిస్తుంది. పరిపాలనా సంస్కరణల కమిషన్, సర్కారియా కమిషన్, పుంచి కమిషన్ వంటి కమిటీల నుంచి లభించిన అంతర్దృష్టులు ఈ సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి జరుగుతున్న ప్రయత్నాలను నొక్కిచెబుతున్నాయి. ఫెడరల్ వ్యవస్థలను బలోపేతం చేయడం, ఆర్థిక స్వయంప్రతిపత్తిని పెంచడం, గవర్నర్ల పాత్రను మెరుగుపరచడం వంటి సిఫార్సులు ప్రాధాన్యత ఇస్తున్నాయి. ఎస్ఆర్ బొమ్మై కేసులో చూసినట్లుగా ఫెడరలిజాన్ని రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక లక్షణంగా న్యాయ నిర్ధారణ చేయడం కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల అవగాహనకు కీలకమైన పొరను జోడిస్తుంది. సారాంశంలో, భారతదేశంలోని కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలు ఒక డైనమిక్ కాన్వాస్, చారిత్రక వారసత్వాలు, రాజ్యాంగ సూక్ష్మాంశాలు, ఆర్థిక సంక్లిష్టతలు మరియు రాజకీయ ఆకాంక్షలతో నిరంతరం రూపుదిద్దుకున్నాయి. ఫెడరలిజం యొక్క పరిణామం భిన్నత్వంతో ఏకత్వాన్ని సమతుల్యం చేయడంలో దేశం యొక్క ప్రయాణాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది మరియు కొనసాగుతున్న చర్చలు మరియు సిఫార్సులు ఈ వైవిధ్యమైన మరియు శక్తివంతమైన దేశంలో ప్రజాస్వామ్య పాలన యొక్క కొనసాగుతున్న కథనానికి దోహదం చేస్తాయి.

5.21 సాంకేతిక పదాలు:

సెంట్రిపెటల్ శక్తులు :

కేంద్రక శక్తులు దేశ ఐక్యతను బలపరుస్తాయి. కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాల విషయంలో కేంద్రీయ ధోరణులను తగ్గించి బలమైన కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని నొక్కి చెప్పారు.

అవశేష అధికారాలు:

కేంద్ర ప్రభుత్వం కలిగి ఉన్న మిగిలిన అధికారాలు రాష్ట్రాలకు లేదా కేంద్రానికి స్పష్టంగా కేటాయించని అంశాలను కవర్ చేస్తాయి, సమగ్ర శాసన చట్రాన్ని నిర్ధారిస్తాయి.

అసమాన ఫెడరలిజం:

అసమాన ఫెడరలిజం విభిన్న ప్రాంతీయ అవసరాలను గుర్తిస్తుంది, రాష్ట్రాల మధ్య స్వయంప్రతిపత్తి, పాలన మరియు వనరుల పంపిణీలో వైవిధ్యాలను అనుమతిస్తుంది, సమాఖ్య నిర్మాణంలో వశ్యతను ప్రోత్సహిస్తుంది. జోనల్ కౌన్సిల్స్: రాష్ట్రాల పునర్విభజన చట్టం కింద ఏర్పాటైన జోనల్ కౌన్సిల్లు రాష్ట్రాల మధ్య సహకారాన్ని, సమన్వయాన్ని పెంపొందించే, సామాజిక ఆర్థికాభివృద్ధి కోసం ఏకీకృత విధానాలను ప్రోత్సహించే సలహా సంస్థలుగా పనిచేస్తాయి.

స్థితిస్థాపక ఆదాయ వనరులు:

ఆర్థిక మార్పులకు అనుగుణంగా, ఆదాయపు పన్ను వంటి స్థితిస్థాపక వనరులు కేంద్ర ప్రభుత్వానికి సౌకర్యవంతమైన ఆదాయాన్ని అందిస్తాయి. అవి స్థిరమైన, లేదా అస్థిరమైన, రాష్ట్ర ఆదాయ వనరులకు విరుద్ధంగా ఉంటాయి.

క్వాసీ-ఫెడరల్:

క్వాసీ-ఫెడరల్ భారతదేశం యొక్క ప్రత్యేకమైన సమాఖ్య నిర్మాణాన్ని వివరిస్తుంది, సమాఖ్య మరియు ఏకీకృత లక్షణాలను మిళితం చేస్తుంది. నిర్దిష్ట ప్రాంతాల్లో రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తిని పరిరక్షిస్తూనే కేంద్రీకరణ వైపు మొగ్గు చూపడాన్ని ఇది సూచిస్తుంది.

అంతర్రాష్ట్ర మండలి:

ఆర్టికల్ 263 ద్వారా తప్పనిసరి చేయబడిన అంతర్ రాష్ట్ర మండలి, రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రం మధ్య సంప్రదింపులు, సహకార సమాఖ్యను పెంపొందించడం మరియు బహుళ రాష్ట్రాలను ప్రభావితం చేసే సమస్యలను పరిష్కరించడానికి వీలు కల్పిస్తుంది.

ఆనంద సిద్ధాంతం:

ఆనంద సిద్ధాంతం గవర్నర్లను నియమించడానికి మరియు తొలగించడానికి రాష్ట్రపతికి విచక్షణాధికారాలను ఇస్తుంది. ఈ సిద్ధాంతాన్ని సంస్కరించడం గవర్నర్ల తటస్థత మరియు పక్షపాతం లేకుండా చూడటం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

అభిశంసన ప్రక్రియ:

గవర్నర్లకు వర్తించే అభిశంసన ప్రక్రియ, తొలగింపుకు నిష్పాక్షికమైన ప్రక్రియను నిర్ధారిస్తుంది. ఈ యంత్రాంగం జవాబుదారీతనం మరియు నిరంకుశ చర్యల నుండి రక్షణలను పెంచుతుంది, సమతుల్య కేంద్ర-

రాష్ట్ర సంబంధాలను ప్రోత్సహిస్తుంది.

5.22 ప్రశ్నలు:

1. భారతదేశం యొక్క కేంద్ర–రాష్ట్ర సంబంధాలను రూపొందించే చారిత్రక సంఘటనలు మరియు సమాఖ్య నిర్మాణంపై వాటి ప్రభావాన్ని పరిశీలించండి.
2. భారత సమాఖ్య వ్యవస్థలో కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య అధికారాలు, బాధ్యతలను రాజ్యాంగ నిబంధనలు ఎలా నిర్దేశిస్తాయి?
3. కేంద్ర–రాష్ట్ర సంబంధాల ఆర్థిక కోణాలను అన్వేషించడం, వనరుల పంపిణీ, ఆర్థిక స్వయంప్రతిపత్తి సవాళ్ల పర్యవసానాలను విశ్లేషించడం.
4. ప్రాంతీయ ఆకాంక్షలు మరియు పాలనను ప్రభావితం చేసే రాజకీయ, పర్యావరణ మరియు ఆర్థిక కారకాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని విభిన్న స్వయంప్రతిపత్తి ఉద్యమాలను పరిశోధించండి.
5. చారిత్రక దశల్లో కేంద్ర–రాష్ట్ర సంబంధాల్లో అభివృద్ధి చెందుతున్న ధోరణులను విశ్లేషించడం, సంఘర్షణ ప్రాంతాలను గుర్తించడం, కీలక కమిటీల సిఫార్సులను మదింపు చేయడం.
6. కొనసాగుతున్న సవాళ్లు, విధానపరమైన చిక్కులు, సంస్కరణలకు సంభావ్య రంగాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని కేంద్ర–రాష్ట్ర సంబంధాల సమకాలీన ఔచిత్యాన్ని అంచనా వేయండి.

5.23 రిఫరెన్సులు

1. Kothari, R. (1979). Federalism in India: Origin and Development. Vikas Publishing House.
2. Arora, B. (2013). Centre-State Relations and Cooperative Federalism in India. Oxford University Press.
3. Singh, M. P. (2017). India's Federalism: Changing Dynamics. Oxford University Press.
4. Rao, M. G., & Singh, N. (2003). Indian Federalism: Competencies, Separations, and Fiscal Arrangements. Oxford University Press.
5. Kashyap, S. C. (2013). Changing Face of Indian Federalism. Universal Law Publishing.
6. Mishra, B. B. (2002). Centre-State Relations in India: Financial, Constitutional, and Political Dimensions. Deep & Deep Publications.

పాఠం -6

కులం మరియు రాజకీయాలు

6.0 లక్ష్యాలు :

ఈ యూనిట్ చదివిన తరువాత మీరు వీటిని చేయగలరు:

- కులం మరియు రాజకీయాల పరిధిని వివరించగలరు
- ఎన్నికల రాజకీయాలలో కులం యొక్క పాత్రను వివరించగలరు మరియు
- కులానికి, ప్రజాస్వామ్యానికి మధ్య సంబంధాన్ని నెలకొల్పగలరు.
- సానుకూల మరియు ప్రతికూల ప్రభావాలను విశ్లేషించగలరు
- కుల రాజకీయాలు, భారత రాజకీయాలపై కులం యొక్క ప్రభావాన్ని అంచనా వేయగలరు.
- రిజర్వేషన్ విధానాల రాజకీయ కోణాలను అన్వేషించడం, చేరిక, ఉపవిభజన, సామాజిక, ఆర్థిక అసమానతల సమస్యలను పరిష్కరించగలరు.

పాఠ్యాంశ విషయక్రమం

6.0 లక్ష్యాలు

6.1 పరిచయం

6.2 భారతదేశంలో కుల వ్యవస్థను అర్థం చేసుకోవడం

6.3 భారతదేశంలో కుల వ్యవస్థ ఆవిర్భావం

6.4 కులం మరియు వర్గం

6.4 కులం మరియు రాజకీయాలు

6.5 కులం మరియు రాజకీయాలు: పరిధి

6.6 భారతదేశంలో రిజర్వేషన్లకు సంబంధించిన రాజ్యాంగ నిబంధన

6.7 సమానత్వపు హక్కు - రాజ్యాంగ నిబంధనలు

6.8 ఎన్నికల రాజకీయాల్లో కులం పాత్ర

6.9 ఎన్నికలేతర రాజకీయాల్లో కులం పాత్ర

6.10 కుల రాజకీయాలలో సమస్యలు: ఉదాహరణలు

6.11 రిజర్వేషన్

6.12 హింస కుల-ఆధారిత వివక్ష

6.13 కుల చిహ్నాలు మరియు రాజకీయాలు

6.14 రాజకీయాలపై కులం ప్రభావం

6.15 ముగింపు

6.17 సాంకేతిక పదాలు

6.8 ప్రశ్నలు

6.9 రిఫరెన్సులు

6.1పరిచయం

భారత రాజకీయాల సంక్లిష్టమైన నేపథ్యంలో కులం పాత్ర అనేక కోణాల్లో ప్రతిధ్వనిస్తుంది, ఎన్నికల పరిధిని దాటి సామాజిక-రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని రూపొందించడానికి విస్తరించింది. ఈ పాఠం భారతదేశంలో కులానికి, రాజకీయాలకు మధ్య ఉన్న డైనమిక్ పరస్పర చర్యను సూక్ష్మంగా అన్వేషిస్తుంది. పారిశ్రామికీకరణ, పట్టణీకరణ, సామాజిక-మత సంస్కరణలు వంటి శక్తుల మధ్య కుల వ్యవస్థ పరిణామక్రమాన్ని గుర్తించిన ఈ పాఠం మారుతున్న సామాజిక పరిస్థితులకు అనుగుణంగా వ్యవస్థ యొక్క అనుకూలతను ఆవిష్కరిస్తుంది. పెరుగుతున్న అక్షరాస్యత రేటు యొక్క విరుద్ధమైన ప్రభావం వైపు దృష్టి మళ్ళింది, ఇది కుల స్పృహను తగ్గించడానికి బదులుగా, కుల ఆధారిత సంఘాలు మరియు ఒత్తిడి సమూహాల ఏర్పాటును ప్రేరేపించింది. రిజర్వేషన్లు, కుల ఆధారిత హింస, రాజకీయ వ్యూహాల్లో నిక్షిప్తమై ఉన్న శక్తివంతమైన ప్రతీకాత్మకత వంటి వివాదాస్పద అంశాల ద్వారా ఈ చర్చ సాగుతుంది. అణగారిన వర్గాలకు రాజకీయ భాగస్వామ్యం మరియు సాధికారతలో సానుకూల పురోగతిని అంగీకరిస్తూనే, ఈ పాఠం కుల రాజకీయాల విభజన ధోరణులను మరియు పర్యవసానాలను విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలిస్తుంది, భారత ప్రజాస్వామ్య గమనాన్ని రూపొందించడంలో దాని బహుముఖ పాత్రను విప్పుతుంది. భారతదేశంలో, రాజకీయాలను రూపొందించే ముఖ్యమైన కారకాలలో కులం ఒకటి. నిజానికి రాజకీయాలను ప్రభావితం చేసేది కులం మాత్రమే కాదు. రాజకీయాలు కూడా కులాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి. కులం మరియు రాజకీయాల మధ్య సంబంధాలను రాజకీయాల యొక్క రెండు కోణాలలో స్థూలంగా చూడవచ్చు - ఎన్నికల మరియు ఎన్నికలేతర. రాజకీయ పార్టీలు, కుల సంఘాలు కులాలను సమీకరించి వారి సమస్యలను పరిష్కరిస్తాయి. స్వాతంత్ర్యానంతరం భారత సమాజం గణనీయమైన మార్పులకు లోనైంది. ఈ మార్పులు భారతదేశంలో కులాల స్వభావాన్ని, రాజకీయాలను ప్రభావితం చేశాయి. ప్రజాస్వామ్యాన్ని ప్రభావితం చేసే కుల ఆధారిత వృత్తులను నిర్వహించే సంప్రదాయ పాత్ర నుండి కులం పాత్ర విస్తరించింది. భూసంస్కరణలు, సంక్షేమ పథకాలు, అట్టడుగు వర్గాలకు ప్రభుత్వ సంస్థల్లో రిజర్వేషన్లు, మౌలిక వసతుల కల్పన వంటి ప్రభుత్వ విధానాల వల్ల కుల స్వభావంలో మార్పులు వచ్చాయి. కొన్నేళ్లుగా భారత రాజకీయాల్లో దళితులు, ఓబీసీల ఉనికి కీలకంగా మారింది. స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తొలినాళ్లలో దేశంలో కేవలం ఉన్నత కులాలు, ఆధిపత్య మధ్యతరగతి కులాలు మాత్రమే ఆధిపత్యం చెలాయించాయి. కులానికి, రాజకీయాలకు సంబంధం ఉందన్నారు. ఈ బంధంలో కులాన్ని ప్రభావితం చేసేది రాజకీయాలే కాదు, కులం కూడా రాజకీయాలను ప్రభావితం చేస్తుంది. దేశంలోని పలు రాష్ట్రాల్లో అనేక రాజకీయ పార్టీలు కొన్ని కులాలతో గుర్తింపు పొందడం రాజకీయాల్లో కులం యొక్క ప్రాముఖ్యతను సూచిస్తుంది.

6.2 భారతదేశంలో కుల వ్యవస్థను అర్థం చేసుకోవడం

కులం అనేది ఒక వంశపారంపర్యమైన స్వలింగ సంపర్క సమూహం, ఉమ్మడి పేరు, ఉమ్మడి సాంప్రదాయ వృత్తి, ఉమ్మడి సంస్కృతి, చలన విషయాలలో సాపేక్ష దృఢత్వం, హోదా యొక్క విలక్షణత మరియు ఒకే

సజాతీయ సమాజాన్ని ఏర్పరుస్తుంది. ఇది స్పానిష్ మరియు పోర్చుగీస్ పదం “కాస్టా” నుండి ఉద్భవించింది, దీని అర్థం “వంశం” లేదా “జాతి” లేదా “వంశపారంపర్య నాణ్యత కలిగిన సమూహం”. భారతీయ కులవ్యవస్థను ఒక మూసివేసిన శ్రేణి వ్యవస్థగా పరిగణిస్తారు, అంటే ఒక వ్యక్తి యొక్క సామాజిక స్థితి అతను /ఆమె ఏ కులంలో జన్మించాడో దానికి కట్టుబడి ఉంటుంది. భారతీయ కుల వ్యవస్థ అనేది ప్రజలను నాలుగు క్రమానుగత వృత్తి సమూహాలుగా వర్గీకరించడం మరియు వర్ణాలు అని పిలువబడే సంపదను పొందడం. వర్ణాలలో బ్రాహ్మణులు, సాధారణంగా పూజారులు, పండితులు అగ్రస్థానంలో ఉంటారు. తరువాత క్షత్రియులు లేదా రాజకీయ పాలకులు, సైనికులు ఉన్నారు. వీరిని వైశ్యులు లేదా వ్యాపారులు అనుసరిస్తారు, మరియు నాల్గవ వర్ణంలో శూద్రులు ఉంటారు, వీరు సాధారణంగా కార్మికులు, రైతులు, చేతివృత్తులు మరియు సేవకులు. వ్యవస్థ వర్ణ వ్యవస్థ వెలుపల అంటరానివారిగా భావించే సామాజిక కులాలు ఉండేవి. ప్రతి వర్ణంలో అనేక కులాలు ఉంటాయి.

ఉప-కాస్ట్ లు:

పంతొమ్మిదవ శతాబ్దం చివరి భాగం నుండి స్వాతంత్ర్యానంతర కాలం వరకు అనేక సామాజిక మత మరియు నిరసన ఉద్యమాల కారణంగా భారతదేశంలో కుల వ్యవస్థ అనేక మార్పులను చవిచూసింది. ఈ ఉద్యమాలు కుల సమాజం పట్ల ప్రజల దృక్పథంలో మార్పులను తీసుకువచ్చాయి. సామాజిక-మత ఉద్యమాలలో బ్రహ్మ సమాజం, ఆర్యసమాజం, రామకృష్ణ మిషన్ ఉద్యమం మరియు థియోసాఫికల్ సొసైటీ మొదలైనవి ఉన్నాయి. నిరసన ఉద్యమాలలో పూనాలో జ్యోతిరావు పూలే నాయకత్వంలోని సత్య సోధక్ సమాజ్ ఉద్యమం, బ్రాహ్మణేతరులు ఉన్నారు.

మద్రాసులో పెరియార్ గా పేరొందిన ఇ.వి.రామస్వామి నాయకర్ నాయకత్వంలో ఉద్యమం, డా.ఆర్ నేతృత్వంలో అస్పృశ్యతా వ్యతిరేక ఉద్యమాలు జరిగాయి. అంబేద్కర్, మహాత్మాగాంధీ.

స్వాతంత్ర్యానంతర కాలంలో పట్టణీకరణ, పారిశ్రామికీకరణ, విద్యావ్యాప్తి, సామాజిక-మత సంస్కరణలు, ‘పాశ్చాత్యీకరణ’, ‘ప్రాదేశిక చలనశీలత’, ‘మార్కెట్ ఆర్థిక వ్యవస్థ పెరుగుదల’ మొదలైనవి, ప్రాథమిక హక్కులు (ఆర్టికల్స్ 14, 15, 16, 17) వంటి రాజ్యాంగ నిబంధనల అమలు, ప్రభుత్వ విధాన ఆదేశిక సూత్రాలు కూడా కుల వ్యవస్థ పరివర్తనకు దోహదం చేశాయి. ముఖ్యంగా విద్య ప్రజలను ఉదారవాదులుగా, విశాల దృక్పథం కలిగినవారిగా, హేతుబద్ధంగా, ప్రజాస్వామికంగా తీర్చిదిద్దింది. ఈ అంశాలు కుల వ్యవస్థకు సంబంధించిన నిబంధనలను గణనీయంగా సడలించడానికి దారితీశాయి. ఇది వివిధ కులాల మధ్య సన్నిహిత సంబంధాన్ని మరియు సహకారాన్ని సులభతరం చేసింది. కులం ఇకపై వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను పరిమితం చేయదు, ఒక వ్యక్తి యొక్క వృత్తి వృత్తిని నిర్ణయించదు. సమకాలీన కాలంలో కులాంతర సామాజిక సంబంధాలు పెరిగాయి.

6.3 భారతదేశంలో కుల వ్యవస్థ ఆవిర్భావం

భారతదేశంలో కుల వ్యవస్థ పుట్టుక గురించి వివిధ సిద్ధాంతాలు ఉన్నాయి:

- మత సిద్ధాంతం: ప్రపంచ సృష్టికర్త అయిన బ్రహ్మ శరీరం నుండి వర్ణాలు సృష్టించబడ్డాయి అని మత సిద్ధాంతం చెబుతుంది. బ్రాహ్మణులు అతని నావికాదళం నుండి సృష్టించబడ్డారు; అతని చేతుల నుండి క్షత్రియులు అతని తొడల నుండి వైశ్యులు, అతని పాదాల నుండి శూద్రులు.

- సామాజిక చారిత్రక సిద్ధాంతం- సామాజిక చారిత్రక సిద్ధాంతం ప్రకారం భారతదేశంలో ఆర్యుల రాకలోనే కుల వ్యవస్థ ఆవిర్భావం కనిపిస్తుంది. క్రీస్తుపూర్వం 1500 లో ఆర్యులు భారతదేశానికి వచ్చారు. ఆర్యులు స్థానిక సంస్కృతులను విస్మరించారు. వారు ఉత్తర భారతదేశంలోని ప్రాంతాలను జయించడం మరియు స్వాధీనం చేసుకోవడం ప్రారంభించారు మరియు అదే సమయంలో స్థానిక ప్రజలను దక్షిణం వైపు లేదా ఉత్తర భారతదేశంలోని అడవులు మరియు పర్వతాల వైపు నెట్టారు.
- ఆర్యులు మూడు బృందాలుగా ఏర్పడ్డారు. మొదటి సమూహం యోధులు మరియు వారిని రాజన్యులు అని పిలిచేవారు, తరువాత వారు దాని పేరును క్షత్రియులుగా మార్చుకున్నారు. రెండవ సమూహం పురోహితులు మరియు వారిని బ్రాహ్మణులు అని పిలిచేవారు. ఈ రెండు వర్గాలు ఆర్యులలో నాయకత్వం కోసం రాజకీయంగా పోరాడాయి. ఈ పోరాటంలో బ్రాహ్మణులు విజయం సాధించారు.
- మూడవ సమూహం రైతులు మరియు చేతివృత్తులవారు మరియు వారిని వైశ్యులు అని పిలిచేవారు. ఉత్తర భారతదేశంలోని కొన్ని ప్రాంతాలను జయించి తమ ఆధీనంలోకి తీసుకున్న ఆర్యులు స్థానికులను లొంగదీసుకుని వారిని తమ సేవకులుగా చేసుకున్నారు.
- బహిష్కృతులకు, మూడు ఆర్య వర్ణాలకు మధ్య శూద్ర వర్ణాలు సమాజంలోని సాధారణ శ్రామికులు. శూద్రులు రెండు వర్గాలను కలిగి ఉన్నారు. ఒకరు ఆర్యులను లొంగదీసుకున్న స్థానికులు కాగా, మరొకరు స్థానికులతో ఆర్యుల వారసులు.
- హిందూ ధార్మిక కథలలో మంచి ఆర్యులకు, నల్లటి చర్మం గల రాక్షసులకు, దయ్యాలకు మధ్య అనేక యుద్ధాలు జరుగుతాయి. వివిధ దేవుళ్ళకు నల్లటి చర్మం గల బానిసలు కూడా ఉన్నారు. రాక్షస స్త్రీలు మంచి ఆర్య పురుషులను మోసపూరిత మార్గాల్లో ఆకర్షించడానికి ప్రయత్నిస్తున్న కథలు ఉన్నాయి. ఆర్య వీరులు, రాక్షస మహిళల మధ్య వివాహాలు కూడా జరిగాయి.
- దేవుళ్ళు, పాజిటివ్ హీరోలు ఆర్య సంతతికి చెందిన వారే అయిన ఈ సంఘటనలు నిజంగానే జరిగాయని చాలా మంది నమ్ముతారు. రాక్షసులు, దెయ్యాలు, నల్లటి చర్మం గల బానిసలు వాస్తవానికి భారతదేశం యొక్క అసలు నివాసం, వీరిని ఆర్యులు రాక్షసులు, దెయ్యం, రాక్షసులు మరియు బానిసలుగా రూపొందించారు.
- ప్రపంచంలోని చాలా సమాజాల మాదిరిగానే, భారతదేశంలో కూడా కుమారుడు తన తండ్రి వృత్తిని వారసత్వంగా పొందాడు. అలా తరతరాలుగా ఒకే కుటుంబ వృత్తిని కొనసాగిస్తున్న కుటుంబాలు అభివృద్ధి చెందాయి, అందులో కుమారుడు తన తండ్రి వృత్తిని కొనసాగించాడు. తరువాత ఈ కుటుంబాలు పెద్దవి కావడంతో వారిని కమ్యూనిటీలుగా లేదా జాతులుగా చూశారు.
- ఒకే వృత్తిని అవలంబించిన వేర్వేరు కుటుంబాలు వారి మధ్య సామాజిక సంబంధాలను పెంపొందించుకున్నాయి మరియు ఒక ఉమ్మడి సమాజంగా, అంటే జాతిగా వ్యవస్థీకృతమయ్యాయి.
- తరువాత కుల వ్యవస్థను సృష్టించిన ఆర్యులు తమ వ్యవస్థలో ఆర్యులు కాని వారిని చేర్చుకున్నారు. వివిధ వృత్తులను ఆచరించిన వివిధ జాతులను వారి వృత్తిని బట్టి వివిధ వర్ణాలలో విలీనం చేశారు.
- భారతదేశంలోని కొన్ని ప్రాంతాలను జయించి రాజ్యాలను సృష్టించిన ఇతర విదేశీ ఆక్రమణదారులు క్షత్రియ వర్ణంలో (యోధుల కులాలు) విలీనం చేయబడ్డారు. కానీ బహుశా ఆర్య విధానం అసలు

భారతీయ సమాజాలను వాటిలో విలీనం చేయడం కాదు, అందువల్ల ఆర్యులకు ముందు భారతదేశంలో ఉన్న అనేక కులీన మరియు యోధుల సమాజాలు క్షత్రియ హెూదాను పొందలేదు.

కులం మరియు వర్గం

ఇతర దేశాలతో పోలిస్తే భారతదేశంలో కులం, వర్గం చాలా ఎక్కువగా ఉన్నాయి. వివిధ కులాల ప్రజల మధ్య భారీ సామాజిక అంతరం ఉంది, ఇది దేశ పురోగతికి అడ్డంకిగా పనిచేస్తుంది, వర్గ వ్యవస్థలో వ్యక్తుల మధ్య సామాజిక అంతరం సంకుచితంగా ఉంది. భారతీయ సమాజంలో కులం, వర్గం గురించి సంక్షిప్త వివరణ క్రింద ఇవ్వబడింది.

కులం అంటే ఏమిటి?

ఒక కులం అనేది పుట్టుకతో నిర్ణయించబడిన మరియు వంశపారంపర్యంగా నిర్ణయించబడిన సామాజిక సమూహం. ఫలానా కులంలో పుట్టిన వ్యక్తి దాని ఆచారాలు, ఆచారాలు, సంప్రదాయాలను పాటించాలి. ప్రపంచంలోని ఇతర ప్రాంతాలతో పోలిస్తే భారతదేశంలో కుల వ్యవస్థ లోతుగా పాతుకుపోయింది.

భారతీయ కుల వ్యవస్థ భారతదేశంలో మెజారిటీ మతమైన హిందువులను నాలుగు వర్గాలుగా విభజిస్తుంది:

- బ్రాహ్మణులు
- క్షత్రియులు
- వైశ్యులు
- శూద్రులు

వైదిక భారతీయ గ్రంథాల ప్రకారం కులాన్ని 'వర్ణం' అని కూడా పిలుస్తారు. పైన పేర్కొన్న నాలుగు తరగతులలో బ్రాహ్మణులు పురోహితులు, క్షత్రియులు పాలకులు, పాలకులు, యోధులు, వైశ్యులు వర్తకులు, రైతులు, వర్తకులు, చేతివృత్తులవారు కాగా శూద్రులు శ్రామికులు, శ్రామికవర్గ ప్రజలు.

- వర్ణ వ్యవస్థలో ఐదవ అంశమైన అస్పృశ్యులు కూడా అట్టడుగున ఉంటారు.
- వీరు గిరిజన ప్రజలు మరియు వారిని తాకడానికి చాలా అపరిశుభ్రంగా చూడటం వల్ల తీవ్రమైన వివక్షకు గురవుతారు.

క్లాస్ అంటే ఏమిటి?

ఆర్థిక మరియు సామాజిక తరగతి అనేది ఇతర సామాజిక సమూహాలతో పోలిస్తే ఒకే సామాజిక-ఆర్థిక స్థితి ఉన్న వ్యక్తుల వర్గం. కులం వలె కాకుండా, తరగతి పుట్టుకతో నిర్ణయించబడదు, కానీ తరువాత జీవితంలో సంపద, విద్య, సామాజిక స్థితి వంటి వివిధ అంశాల ద్వారా నిర్ణయించబడుతుంది.

అయితే కులం, వర్గం కలిసి నడిచే భారతదేశం వంటి దేశంలో వర్గ వివక్ష కారణంగా ప్రజలు తరగతి నిచ్చెన ఎక్కడం చాలా సవాలుతో కూడుకున్నది.

కులం, వర్గం మధ్య వ్యత్యాసం

కులానికి, వర్గానికి మధ్య వ్యత్యాసం ఏమిటంటే కులం అనేది ఒక వ్యక్తి పుట్టినప్పుడు నిర్ణయించబడుతుంది, అయితే వర్గం అనేది సమాజంలో వ్యక్తి యొక్క స్థానాన్ని బట్టి నిర్ణయించబడుతుంది. ప్రపంచవ్యాప్తంగా, లింగం, మతం, రంగు, కులం మరియు వర్గం వంటి వివిధ కారకాల ఆధారంగా ప్రజలను వర్గీకరిస్తారు. వర్గవాదం,

కులతత్వంలో పాతుకుపోయిన భారతదేశం వంటి వైవిధ్యభరితమైన దేశంలో కింది స్థాయి ప్రజలు తీవ్ర వివక్షకు గురవుతున్నారు.

కులం ఆచారాలు, మతాలు, సంప్రదాయాలకు మాత్రమే పరిమితం కాగా, వర్గం దానికే పరిమితం కాదు. మాక్స్ వెబర్ పేర్కొన్నట్లుగా, కులం మరియు వర్గం సామాజిక స్థితి సమూహాలు, కానీ అవి చాలా భిన్నంగా ఉంటాయి. ప్రజలు తరచుగా ఈ రెండింటినీ గందరగోళపరుస్తారు, వివక్షను మరింత సంక్లిష్టంగా మరియు క్రూరంగా మారుస్తారు. కులం మరియు వర్గం మధ్య అర్థం మరియు వ్యత్యాసాన్ని క్రింద చదవండి.

కులం మరియు వర్గం / తరగతి

కులం, వర్గం మధ్య వ్యత్యాసం

కులం	**తరగతి**
*పుట్టుకతోనే నిర్ణయిస్తారు.	* సమాజంలో సామాజిక, ఆర్థిక స్థితిగతులను బట్టి నిర్ణయిస్తారు.
* మత విశ్వాసాల నుండి ఉద్భవించింది	* మత విశ్వాసాల ప్రభావానికి గురికాలేదు
*** దాని ఆచారం, ఆచారాలు, సంప్రదాయాలను పాటించాలి.**	**అలాంటి పరిమితులతో రాదు.**
* స్థిర	* డైనమిక్
* ఎగువ సామాజిక చలనశీలతకు ఆస్కారం లేదు	* సామాజిక మరియు ఆర్థిక నిచ్చెన ఎక్కడం ద్వారా వారి వర్గ స్థితిని మార్చగలరు
* కులాంతర వివాహాలను తిరస్కరిస్తున్నారు మరియు అంత ఆమోదయోగ్యం కాదు	* అంతర్-తరగతి వివాహాలు సర్వసాధారణం మరియు ఆమోదయోగ్యమైనవి, ప్రత్యేకించి ఒక అమ్మాయిని ఎగువ తరగతిలో వివాహం చేసినప్పుడు
*** కులవ్యవస్థ వెనుక అనేక రాజకీయ శక్తులు పనిచేస్తాయి.**	***వర్గ వ్యవస్థ అంత రాజకీయం కాదు.**

వ్యక్తిగత ప్రయోజనాలతో సంబంధం లేకుండా తమ పూర్వీకుల వృత్తులను అనుసరించాలని బలవంతం చేశారు. ప్రజలు తమకు నచ్చిన వృత్తిని ఎంచుకునే స్వేచ్ఛ ఉంది.

6.5 కులం మరియు రాజకీయాలు

భారత రాజకీయాలను రూపొందించే అత్యంత మౌలికమైన వేరియబుల్స్ లో కులం ఒకటి. రాజకీయాలు కులాన్ని రూపొందిస్తాయి. కులం అనేది ఒక భాగస్వామ్య పేరు, ఉమ్మడి సంప్రదాయ వృత్తి, ఉమ్మడి సంస్కృతి, చలనశీలత పరంగా సాపేక్ష దృఢత్వం, హోదా యొక్క ప్రత్యేకత మరియు ఒకే సజాతీయ సమాజాన్ని సృష్టించే వంశపారంపర్య ఎండోగేమస్ సమూహంగా వర్ణించబడింది. కులం మరియు రాజకీయాల పరిధి విభిన్న కులాలు మరియు వాటిని సమీకరించే సంస్థలతో ముడిపడి ఉన్న విస్తృత శ్రేణి ఆందోళనలను కలిగి ఉంటుంది. ఈ సంస్థల్లో కుల సంఘాలు, రాజకీయ పార్టీలు ఉన్నాయి. కుల అణచివేత, ఆధిపత్యం, కుల ఆధారిత హింస, ఉద్యోగాల కోసం ప్రభుత్వ సంస్థల్లో రిజర్వేషన్లు, సామాజిక సహాయ కార్యక్రమాలు, సామాజిక, సాంస్కృతిక

గుర్తింపు, ఆత్మగౌరవం, మానవ హక్కులు, సామాజిక న్యాయం మొదలైనవి కుల రాజకీయాలలో చర్చించబడే ప్రధాన అంశాలు. అధికార నిర్మాణంలో కొంత భాగాన్ని వెతకడం కుల ఉద్రిక్తతలకు, పోటీతత్వానికి కేంద్ర బిందువు. కులాల మధ్య వైరం రాజకీయ పార్టీల మధ్య వైరం, రాజకీయ వివాదాలు, అధికారం కోసం కులాల మధ్య పోరాటంగా మారుతుంది. ఎన్నికల్లో గెలిచేందుకు రాజకీయ పార్టీలు కులాలను సమీకరించే పద్ధతులను అనుసరిస్తాయి.

కుల ఆధారిత జనాభా గణన

విద్యా సంస్థలు, ప్రభుత్వ పదవుల్లో రిజర్వేషన్ల ద్వారా అట్టడుగు కులాలకు చెందిన ఎంతోమంది లబ్ధి పొందేందుకు వీలు కల్పించే కుల ఆధారిత జనాభా గణనకు రాజకీయ స్థాయిలో మద్దతు పెరుగుతోంది. సామాజిక స్థాయిలో, కుల వ్యవస్థ అసమానతల ఫలితంగా నష్టపోయిన ప్రజలు ప్రధాన స్రవంతి హిందూ మతాన్ని ఎక్కువగా విమర్శిస్తున్నారు. ఇటీవల బీహార్ ముఖ్యమంత్రి నితీష్ కుమార్ రాష్ట్రంలో కుల ఆధారిత జనాభా గణనను ప్రారంభించడంతో దేశవ్యాప్తంగా ఇదే ప్రక్రియను చేపట్టాలని బిజెపిపై ఒత్తిడి పెరిగింది. భారతదేశ షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు తెగలు మరియు ఇతర వెనుకబడిన తరగతుల స్థితిగతులపై ప్రతికూల కాంతిని చూపుతుంది కాబట్టి కుల ఆధారిత జనాభా గణనను బిజెపి వ్యతిరేకిస్తోంది.

6.6 కులం మరియు రాజకీయాలు: పరిధి

కులం మరియు రాజకీయాల పరిధి వివిధ కులాలు మరియు వాటిని సమీకరించే సంస్థలకు సంబంధించిన వివిధ సమస్యలను కవర్ చేస్తుంది. ఈ సంస్థల్లో కుల సంఘాలు, రాజకీయ పార్టీలు ఉన్నాయి. కులాల మధ్య లొంగుబాటు, ఆధిపత్య సంబంధాలు, కుల ఆధారిత హింస, ఉద్యోగాల కోసం ప్రభుత్వ సంస్థల్లో రిజర్వేషన్లు, సామాజిక సంక్షేమ పథకాలు, సామాజిక, సాంస్కృతిక గుర్తింపు, ఆత్మగౌరవం, మానవ హక్కులు, సామాజిక న్యాయం మొదలైనవి కుల రాజకీయాల్లో ప్రధాన అంశాలు. కులాల మధ్య సంఘర్షణలకు, పోటీకి కేంద్ర బిందువు అధికార నిర్మాణంలో భాగస్వామ్యం పొందాలనే తపన. కులాల మధ్య పోటీ వాస్తవంగా రాజకీయ పార్టీల మధ్య పోటీగా, రాజకీయ సంఘర్షణలుగా, అధికారం కోసం కులాల మధ్య పోటీగా మారుతుంది. ఎన్నికల్లో గెలిచేందుకు కులాలను సమీకరించేందుకు రాజకీయ పార్టీలు వ్యూహాలు రచిస్తుంటాయి. సంస్థలు మరియు విధానాలలో ప్రాతినిధ్యం ద్వారా అధికారంలో భాగస్వామ్యం కులాల సాధికారతకు దారితీస్తుంది రాజకీయ సంస్థలలో, ముఖ్యంగా విధాన సభ మరియు లోక్ సభ లేదా స్థానిక సంస్థలలో మరియు విద్యా మరియు పరిపాలనా నిర్మాణాలలో కులాల ప్రాతినిధ్యం ద్వారా ఈ వాటాను సాధించవచ్చు. విధానాల ద్వారా కూడా ఇది సాధ్యమే.

వర్గాల సంక్షేమం కోసం ఉద్దేశించినవి. అందువలన కులానికి, రాజకీయాలకు మధ్య సంబంధం కులాల భాగస్వామ్యానికి సంబంధించినది. స్థూలంగా కులం, రాజకీయాల పరిధి ఎన్నికల, ఎన్నికలేతర రాజకీయాల్లో వివిధ రాజకీయ పార్టీలు కులాలను సమీకరించడం. ఇందులో కుల సంఘాల ద్వారా కులాల సమీకరణ కూడా ఉంది. భారతదేశం సమాఖ్య రాజకీయ నిర్మాణాన్ని కలిగి ఉన్నందున, కులం మరియు రాజకీయాల మధ్య సంబంధాన్ని ఈ నిర్మాణం యొక్క వివిధ స్థాయిలలో చూడవచ్చు: స్థానిక పాలనా సంస్థలు (పిఆర్ఐలు మరియు పట్టణ పాలన), విధానసభ రాష్ట్ర స్థాయిలో ఎన్నికలు, జాతీయ స్థాయిలో లోక్ సభ ఎన్నికలు.

6.7 భారతదేశంలో రిజర్వేషన్లకు సంబంధించిన రాజ్యాంగ నిబంధన

- 16వ భాగంలో కేంద్ర, రాష్ట్ర చట్టసభల్లో ఎస్సీ, ఎస్టీలకు రిజర్వేషన్ల గురించి ప్రస్తావించారు.
- రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 15(4), 16(4) ప్రకారం ఎస్సీ, ఎస్టీలకు ప్రభుత్వ సర్వీసుల్లో సీట్లు కేటాయించే అధికారం కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ఉంది.
- 2000 నాటి రాజ్యాంగ 81వ సవరణ చట్టంలో ఆర్టికల్ 16 (4 బి) ఉంది , ఇది ఎస్సీ / ఎస్టీలకు రిజర్వ్ చేయబడిన ఒక సంవత్సరంలో భర్తీ చేయని పోస్టులను మరుసటి సంవత్సరంలో భర్తీ చేయడానికి రాష్ట్రాన్ని అనుమతిస్తుంది, అందువల్ల ఆ సంవత్సరం మొత్తం ఖాళీల సంఖ్యపై యాభై శాతం రిజర్వేషన్ల పరిమితిని రద్దు చేస్తుంది.
- ఆర్టికల్స్ 330, 332 ప్రకారం ఎస్సీ, ఎస్టీలకు పార్లమెంట్, అసెంబ్లీల్లో సీట్లు రిజర్వ్ చేయడం ద్వారా ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యం లభిస్తుంది.
- ఆర్టికల్ 243డి ప్రకారం ప్రతి పంచాయతీలో ఎస్సీ, ఎస్టీలకు సీట్లు కేటాయించవచ్చు.
- ఆర్టికల్ 233టీ ప్రకారం ప్రతి మున్సిపాలిటీలో ఎస్సీ, ఎస్టీలకు సీట్లు కేటాయించాలి.
- రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 335 ప్రకారం ఎస్టీ, ఎస్టీల డిమాండ్లను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.
- ఆర్టికల్ 15, 16లను సవరించి 103వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం 2019లో భాగంగా 10 శాతం ఈడబ్ల్యూఎస్ కోటాను అమల్లోకి తెచ్చారు. అందులో ఆర్టికల్స్ 15(6), 16(6)లను చేర్చారు.

6.8 సమానత్వపు హక్కు - రాజ్యాంగ నిబంధనలు

6 ప్రాథమిక హక్కులు భారత రాజ్యాంగంలోని మూడవ భాగంలో (మాగ్నా కార్టా ఆఫ్ ఇండియా అని కూడా వర్ణించబడింది) ఆర్టికల్స్ 14-32 నుండి పొందుపరచబడ్డాయి.

సమానత్వపు హక్కు ఆర్టికల్ 14-18లో ఉంది మరియు వీటిని అందిస్తుంది:

- **ఆర్టికల్ 14:** చట్టం ముందు సమానత్వ హక్కు మరియు కొన్ని మినహాయింపులతో చట్టాలకు సమాన రక్షణ
- **ఆర్టికల్ 15:** రాజ్యాంగం నిర్దేశించిన ప్రాతిపదికన కొన్ని మినహాయింపులతో రాష్ట్రం వివక్ష చూపకూడదు.
- **అధికరణ 16:** కొన్ని మినహాయింపులతో రాష్ట్ర పరిధిలోని ఏదైనా కార్యాలయంలో ఉద్యోగావకాశాలు లేదా నియామకంలో సమాన అవకాశాలు.
- **ఆర్టికల్ 17:** అంటరానితనాన్ని నిర్మూలించి, దాన్ని నేరంగా పరిగణిస్తుంది.
- **ఆర్టికల్ 18:** బిరుదులను రద్దు చేస్తుంది మరియు రాజ్యం ఎటువంటి బిరుదులను ప్రదానం చేయకుండా నిషేధిస్తుంది.

6.9 ఎన్నికల రాజకీయాల్లో కులం పాత్ర

ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధుల కుల ప్రొఫైల్స్, ఎన్నికల రాజకీయాల్లో కులాలను సంఘటితం చేయడానికి పార్టీ వ్యూహాలు, కులాల మధ్య సంబంధాలు, రాజకీయ పార్టీల మద్దతు స్థావరాలు. 1950వ దశకం నుంచి పలువురు పండితులు ఎన్నికల రాజకీయాల్లో కులం పాత్రను అధ్యయనం చేశారు. భారతదేశంలో, ఎన్నికల అధ్యయనాలను నిర్వహించడంలో ప్రధాన పాత్రను ఢిల్లీలో ఉన్న సిఎస్డిఎస్ అని పిలువబడే సెంటర్ ఫర్ పొలిటికల్

స్టడీస్ పోషించింది. 1952లో జరిగిన తొలి సార్వత్రిక ఎన్నికల నుంచి కుల రాజకీయాలకు, ఎన్నికల రాజకీయాలకు మధ్య సంబంధం విపరీతంగా మారిందని పలు అధ్యయనాలు గమనించాయి. స్వాతంత్ర్యానంతరం తొలి కొన్ని దశాబ్దాల పాటు ఎన్నికల రాజకీయాలపై దేశంలోని వివిధ ప్రాంతాలకు చెందిన సంప్రదాయకంగా ఆధిపత్య కులాలు ఆధిపత్యం చెలాయించాయి. రాజ్యాంగపరంగా ప్రతి వయోజనుడికి కులంతో సంబంధం లేకుండా ఓటు హక్కు ఉన్నప్పటికీ, అనేక సందర్భాల్లో ఆధిపత్య కులం దళితులను, ఇతర నిమ్న కులాలను ఓటు వేయడానికి అనుమతించలేదు. ఈ పద్ధతిని "బూత్ క్యాప్చరింగ్" అని పిలిచేవారు. 1950-1960 దశకాల్లో కాంగ్రెస్ ఆధిపత్యం ఉన్న కాలంలో దేశంలోని చాలా ప్రాంతాల్లో కాంగ్రెస్ పార్టీకి అనేక కులాల మద్దతు లభించింది. దీని నాయకత్వాన్ని ఉన్నత లేదా మధ్యతరగతి కులాలు అందించాయి మరియు సామాజిక శ్రేణికి అతీతంగా కులాలు ఎన్నికలలో మద్దతు ఇచ్చాయి. వివిధ కుల సంఘాల మద్దతు కారణంగా పాల్ ఆర్ బ్రాస్ కాంగ్రెస్ పార్టీని కులాల కూటమిగా భావిస్తారు. కానీ 1970ల నుంచి కాంగ్రెస్ దేశంలో ఆధిపత్య పార్టీగా నిలవలేదు. 1967, 1969లో పలు రాష్ట్రాలలో జరిగిన ఎన్నికలలో కాంగ్రెస్ ఓటమి దీనికి నిదర్శనం. కాంగ్రెస్ పతనంతో పాటు, అనేక రాష్ట్రాల్లో రాష్ట్ర స్థాయి నాయకులు ఆవిర్భవించారు, వారు రాష్ట్ర స్థాయి పార్టీలను ఏర్పాటు చేసి జాట్లు, యాదవ, కుర్మీలు లేదా ఒబిసిలు వంటి మధ్య కుల వ్యవసాయ వర్గాలను సమీకరించారు. ఉత్తర భారతదేశంలో ఈ గ్రూపులకు ప్రధాన నాయకత్వాన్ని చరణ్ సింగ్ అందించాడు. ఎమర్జెన్సీ తర్వాత ఏర్పడిన జనతా పార్టీలో వీరు కీలక వర్గంగా ఏర్పడ్డారు. అగ్రవర్ణాలకు ఎక్కువ ప్రాతినిధ్యం కల్పించిన కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వాలతో పోలిస్తే యుపి, బీహార్ లలో జనతా పార్టీ ప్రభుత్వాలు వెనుకబడిన మరియు వ్యవసాయ వర్గాలకు ఎక్కువ ప్రాతినిధ్యం ఇచ్చాయి. కుల అనుబంధాల పట్ల పెరుగుతున్న చైతన్యం, కుల ఆధారిత సంస్థ ఎదుగుదల భారత రాజకీయ వ్యవస్థ రూపురేఖలను మార్చివేసింది. భారతదేశంలో గతంలో బహిష్కరించబడిన వారితో సహా అన్ని సామాజిక సమూహాలకు సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కును ప్రవేశపెట్టడంతో, కులం రాజకీయ సమీకరణ యొక్క అత్యంత ముఖ్యమైన శక్తులలో ఒకటిగా ఆవిర్భవించింది. కులాలు, రాజకీయాలు ఒకదానితో ఒకటి ముడిపడి ఉన్నాయి. ఈ నేపథ్యంలో ఎన్నికల రాజకీయాల్లో కులం రెండు అంశాలను కలిగి ఉంటుందని గుర్తించాలి: ఒకటి, ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధుల కుల ప్రొఫైల్స్, లేదా ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే పార్టీలు, రాజకీయ పార్టీల నాయకులు టిక్కెట్ల పంపిణీలో కులాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడం, రెండోది రాజకీయ పార్టీలకు కులాల మద్దతు స్థావరాలు. మొదటి కోణం పార్టీలు, చట్టసభల్లో కులాలను చేర్చడాన్ని చూపుతుంది. రెండవ కోణం ఎన్నికల విజయాన్ని నిర్ణయించడంలో కులం యొక్క పాత్రను సూచిస్తుంది. రెండవ అంశం ఎన్నికల రాజకీయాలలో కులం యొక్క సాపేక్ష బరువు మరియు ఉపాధి, ఆరోగ్యం, విద్య మరియు పాలన మొదలైన ఇతర అంశాలను కూడా వివరించగలదు. ఈ అంశాల దృష్ట్యా వివిధ కులాల మద్దతు కూడగట్టేందుకు రాజకీయ వ్యూహాలను నిర్ణయించడంలో కులం ప్రధాన పాత్ర పోషించింది. రాజకీయ పార్టీలకు మద్దతివ్వాలన్న ఓటర్ల నిర్ణయాన్ని అన్ని రకాల అంశాలు ప్రభావితం చేస్తున్నప్పటికీ వాటిలో కులం కూడా ఒకటి. వాస్తవానికి కొన్ని కులాలు లేదా కొన్ని కులాల సమూహం కొన్ని పార్టీలకు మద్దతు స్థావరంగా ఉంటాయి. ఉదాహరణకు దళితులు బీఎస్పీకి గణనీయమైన మద్దతు స్థావరాన్ని కలిగి ఉన్నారు. 1980వ దశకం వరకు ఉత్తర భారతంలో కాంగ్రెస్ పార్టీకి ఉన్న మద్దతు ఎక్కువగా దళితులు, వెనుకబడిన తరగతులు, అగ్రవర్ణాలే ఉండేవి. పాల్ ఆర్ బ్రాస్ దీనిని "కులాల కూటమి"గా అభివర్ణించారు. ఈ వ్యూహాలను అనుసరించి వివిధ పార్టీలు ఒక నియోజకవర్గంలోని కుల కూర్పును పరిగణనలోకి తీసుకొని ఎన్నికల్లో పోటీ

చేయడానికి ఏ కుల అభ్యర్థికి టిక్కెట్లు కేటాయించాలో అంచనా వేస్తాయి. ఓటర్లు కూడా ఎన్నికల్లో ఓటు వేసేటప్పుడు అభ్యర్థుల కులాలను పరిగణనలోకి తీసుకుంటారు. ప్రజలను, ముఖ్యంగా సమాజంలోని అట్టడుగు వర్గాలకు చెందిన వారిని శక్తివంతం చేయడంలో కులం పాత్రను అనేక అధ్యయనాలు నొక్కిచెప్పాయి. ఈ అధ్యయనాలకు కొన్ని ఉదాహరణలు: జాఫ్రాలోట్ మరియు కుమార్ (సంపుటాలు 2011) పుస్తకం రైజ్ ఆఫ్ ది ప్లెబియన్స్? స్వాతంత్ర్యానంతర కాలంలో భారతదేశంలోని అనేక శాసన సభల సామాజిక ప్రొఫైల్స్ దళితులు మరియు ఒబిసిలు వంటి అణగారిన లేదా అట్టడుగు కుల సమూహాలకు చెందిన వ్యక్తుల సంఖ్య పెరిగిందని భారత శాసన సభలపై మారుతున్న ముఖం చూపిస్తుందిబీ తన పుస్తకం హూ వాంట్స్ డెమోక్రసీలో? నిమ్న కులాలు కులాన్ని ఒక సాధికార సాధనంగా గుర్తించాలని జావీద్ ఆలం సూచించారు. ప్రతాప్ భాను మెహతా బర్డెన్ ఆఫ్ డెమోక్రసీలో ప్రజాస్వామ్యం వారసత్వంగా అసమానతను కలిగి ఉందని, ప్రాతినిధ్యం మరియు ప్రతిస్పందన మధ్య అంతరం ఉందని వాదించారుబీ రాజ్యాన్ని భయపెడుతుంది మరియు ఎక్కువ డిమాండ్లు, రాజ్యం యొక్క మరింత విచక్షణ. యోగేంద్ర యాదవ్ ప్రజాస్వామ్య పురోభివృద్ధి పరంగా వివిధ సామాజిక వర్గాల భాగస్వామ్యంలో మార్పును గమనించారు. ఆయన ఈ ఉప్పెనను రెండు దశలుగా విభజిస్తాడు: మొదటి ప్రజాస్వామిక ఉప్పెన దశ; రెండో దశ ప్రజాస్వామిక విజృంభణ.. మొదటి ప్రజాస్వామిక ఉప్పెన 1960-1970 లలో వెనుకబడిన తరగతుల పెరుగుదలను సూచిస్తుంది మరియు రెండవ ప్రజాస్వామిక ఉప్పెన దళితుల పెరుగుతున్న భాగస్వామ్యాన్ని సూచిస్తుంది. కుల సంఘాలు సమర్థవంతంగా పోషించడమే ఇందుకు కారణం. ఈ సందర్భంగా రజనీ కొఠారి మాట్లాడుతూ.. 'రాజకీయాల్లో కులతత్వం' అనేది కులాన్ని రాజకీయం చేయడం కంటే ఎక్కువ, తక్కువేమీ కాదని నొక్కి చెప్పారు. మరో మాటలో చెప్పాలంటే కులం వల్ల ప్రభావితమయ్యేది రాజకీయాలు కాదు, కులం రాజకీయం అవుతుంది. భారతదేశంలో సామాజిక, రాజకీయ జీవితంలో కులం చాలా ముఖ్యమైన అంశం. ఒక సామాజిక సంస్థగా, ఇది బలంగా పాతుకుపోయింది మరియు భారతదేశంలో ఆధునికీకరణ ధోరణులు ఉన్నప్పటికీ (పట్టణీకరణ, మెరుగైన కమ్యూనికేషన్ సాధనాలు మరియు లౌకిక విద్య అభివృద్ధి ఫలితంగా) కుల కారకం కొనసాగుతోంది. కులం అనేక మార్పులకు లోనైనప్పటికీ అది రాజకీయాల్లో పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన అంశంగా మారింది మరియు ఏ రాజకీయ పార్టీ కూడా దానిని విస్మరించదు.

6.10 ఎన్నికలేతర రాజకీయాల్లో కులం పాత్ర

మారిన జీవన పరిస్థితులకు అనుగుణంగా తనను తాను సర్దుబాటు చేసుకునే ప్రయత్నాల్లో కుల వ్యవస్థ కొత్త పాత్రల్లో తనను తాను పునర్నిర్మించుకునే ప్రయత్నం చేసింది. పారిశ్రామికీకరణ, పట్టణీకరణ, పాశ్చాత్యీకరణ, భారత రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ, విద్య వ్యాప్తి, సామాజిక-మత సంస్కరణలు, ప్రాదేశిక మరియు వృత్తిపరమైన చలనశీలత మరియు మార్కెట్ ఆర్థిక వ్యవస్థ పెరుగుదల వంటి ఇతర అంశాలు కుల వ్యవస్థను బాగా ప్రభావితం చేశాయి. ఈ కారకాల ప్రభావం దృష్ట్యా కులం పాత్రలో వచ్చిన మార్పులను కూడా అర్థం చేసుకోవాలి. మునుపటి విభాగంలో చర్చించినట్లుగా, దేశ రాజకీయాలలో కులం కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది - కులేతర రంగాలలో కులం కీలక పాత్ర పోషిస్తుందనేది కూడా నిజం.

విద్య వ్యాప్తి ప్రజలను ఉదారంగా, విశాల దృక్పథం కలిగినవారిగా, హేతుబద్ధంగా, ప్రజాస్వామికంగా మారుస్తుందని భావిస్తున్నారు. అందువల్ల, భారతదేశంలో పెరుగుతున్న అక్షరాస్యత రేటుతో, కులతత్వం మరియు

కులతత్వం తిరిగి తెరపైకి వస్తాయి. ఏదేమైనా, పెరుగుతున్న అక్షరాస్యత ఫలితంగా సమూహం లేదా సంఘంలోని సభ్యులలో కుల స్పృహ పెరిగింది. ఫలితంగా ప్రతి కులం తమ ప్రయోజనాలను పరిరక్షించుకోవాలని కోరుకుంటుంది, ఇది తమను తాము సంఘాలుగా సంఘటితం చేసుకోవడం ద్వారా సాధించబడింది. ఈ గ్రూపులు ప్రధానంగా తమ సభ్యుల విద్యా, వైద్య మరియు మతపరమైన అవసరాలను తీరుస్తాయి, ఈ సంస్థలు హాస్టళ్లు మరియు ఆసుపత్రులు, పాఠశాలలు మరియు కళాశాలలు, రీడింగ్ రూమ్ లు మరియు లైబ్రరీలు, ధర్మశాలలు మరియు దేవాలయాలు మొదలైన వాటిని నడుపుతున్నాయి. ఈ కుల ఆధారిత సంస్థలు కూడా తమ సభ్యుల్లో కొందరి నాయకత్వాన్ని తమ ప్రతినిధులుగా చూపించేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నాయి. కులసంఘాలు పెరిగి తమ సభ్యుల విధేయతను పొందడానికి, తమ కుల-అస్తిత్వాన్ని, సంఘీభావాన్ని బలోపేతం చేయడానికి అన్ని ప్రయత్నాలు చేస్తున్నాయి. కుల పంచాయితీలు క్షీణిస్తున్నప్పటికీ కుల సంఘాలు పెరుగుతున్నాయి. ఈ సంస్థలలో కొన్ని వారి స్వంత లిఖిత రాజ్యాంగాలు మరియు నిర్వహణ కమిటీలను కలిగి ఉన్నాయి, వాటి ద్వారా వారు కొన్ని కుల నియమాలు మరియు ఆచారాలను కాపాడటానికి ప్రయత్నిస్తారు. కొన్ని కుల సంస్థలు తమ స్వంత పత్రికలు, బులెటిన్లు, పత్రికలు, మాసపత్రికలు మొదలైన వాటిని నిర్వహిస్తాయి, వీటి ద్వారా కుల సంఘాల కార్యకలాపాలు మరియు కుల సభ్యుల విజయాల గురించి సభ్యులకు క్రమం తప్పకుండా సమాచారాన్ని అందిస్తాయి. కుల ఆధారిత ట్రస్టులు, ట్రస్ట్ యూనిట్ల స్థాపన ద్వారా కుల సమైక్యతను పెంపొందించడానికి అనేక ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. ఈ ట్రస్టులు వార్షిక సమావేశాలు, గెట్ టుగెదర్స్, వార్షిక విందులు, అప్పుడప్పుడు పండుగ వేడుకలు మొదలైనవి నిర్వహిస్తాయి. ఆ కులానికి చెందిన పేద విద్యార్థులకు ఉపకార వేతనాలు అందిస్తున్నారు. వీరిలో కొందరు పాఠశాలలు, కళాశాలలు, హాస్టళ్లు, కులసంఘాల కోసం ప్రసూతి గృహాలు నడుపుతున్నారు. ఈ సంస్థలు సహకార పరపతి మరియు పారిశ్రామిక సంఘాలను స్థాపించడం ద్వారా కుల సభ్యుల ఆర్థిక పరిస్థితులను మెరుగుపరచడానికి ప్రయత్నాలు చేస్తున్నాయి.

6.11 కుల రాజకీయాలలో సమస్యలు: ఉదాహరణలు

ఈ ఉప విభాగంలో కులం, రాజకీయాలకు సంబంధించిన సమస్యలకు కొన్ని ఉదాహరణల గురించి చదువుతారు. ఈ సమస్యలు రిజర్వేషన్లు, కుల ఆధారిత హింస మరియు సాంస్కృతిక సమస్యలు మరియు పునఃపంపిణీ న్యాయం వంటి ఇతర సమస్యలు.

6.12 రిజర్వేషన్

ఎస్సీ, ఎస్టీ, ఓబీసీ, మహిళలు, ఈడబ్ల్యూఎస్ వంటి సమాజంలోని వివిధ అట్టడుగు వర్గాలకు ప్రభుత్వ సంస్థల్లో ఉద్యోగాలు, రాజకీయ సంస్థల్లో ప్రాతినిధ్యం కల్పించే వ్యూహమే రిజర్వేషన్లు. ఈ యూనిట్ అనేక అట్టడుగు వర్గాలలో ఒకటైన కులానికి సంబంధించి రిజర్వేషన్ యొక్క రాజకీయ కోణంపై దృష్టి పెడుతుంది. భారతదేశంలో, షెడ్యూల్డ్ కులాలు (ఎస్సీలు) మరియు ఇతర వెనుకబడిన కులాలు (ఒబిసి) గా ఉన్న కుల సమూహాలు ప్రభుత్వ సంస్థలలో రిజర్వేషన్లకు అర్హులు: ఉద్యోగాల కోసం ఎస్సీలు, విద్యా సంస్థలు, శాసన సంస్థలు మరియు స్థానిక పాలనా సంస్థలుబీ ప్రభుత్వ సంస్థల్లో ఉద్యోగాల కోసం, విద్యాసంస్థల్లో ప్రవేశాల కోసం, పంచాయతీలు, మున్సిపాలిటీలు వంటి స్థానిక పాలనా సంస్థల్లో ఓబీసీలు. రిజర్వేషన్ల అంశం కుల రాజకీయాలతో ముడిపడి ఉంది. రిజర్వేషన్ల రాజకీయాలలో వివిధ కులాలు పాల్గొంటున్నాయి. రిజర్వేషన్ల

నుంచి మినహాయించబడిన కులాలు తమకు రిజర్వేషన్లు కల్పించాలని, కులాల ఆధారిత రిజర్వేషన్లను రద్దు చేయాలని లేదా కొన్ని కులాలను రిజర్వేషన్లకు అర్హమైన వర్గం నుండి మినహాయించాలని డిమాండ్ చేస్తాయి. రిజర్వేషన్లకు అర్హులైన కులాలు తమకు రిజర్వేషన్ల నిబంధనలను కొనసాగించాలని కోరుతున్నాయి. ఎస్సీ, ఓబీసీ వంటి కేటగిరీల్లో వివిధ కులాలు ఉండటం, అవి సామాజిక, విద్యా, ఆర్థిక విజయాల్లో వివిధ స్థాయిలను కలిగి ఉన్నందున, వాటిలోని కొన్ని కులాలు రిజర్వేషన్ విధానాల వల్ల తమకు ప్రయోజనం కలగలేదని భావిస్తున్నాయి. రిజర్వేషన్ ప్రయోజనాలు ఎక్కువగా రిజర్వ్డ్ కేటగిరీల్లోని అట్టడుగు వర్గాలకు దక్కుతాయని వారు వాదిస్తున్నారు. ఉదాహరణకు ఉత్తరప్రదేశ్ లోని అత్యంత వెనుకబడిన తరగతులు ఓబీసీలకు రిజర్వేషన్ కోటాను ఉపవిభజన చేయాలని, తద్వారా తమకు రిజర్వేషన్ ప్రయోజనాన్ని కల్పించాలని, ఓబీసీల్లో ఆధిపత్య కులాలకు అది సమానంగా వెళ్లకుండా చూడాలని డిమాండ్ చేస్తున్నాయి. ఈ నేపథ్యంలో కర్పూరి ఠాకూర్ ఫార్ములా తరహాలో కోటాను ఉ పవిభజన చేయాలని కొన్ని హిందీ రాష్ట్రాల్లోని ఎంబీసీలు డిమాండ్ చేస్తున్నాయి. మీరు యూనిట్ 13 లో చదివినట్లుగా, ఈ ఫార్ములాకు బీహార్ ముఖ్యమంత్రి పేరు పెట్టారు, అతను ఓబీసీ కోటాను ఉపవిభజించాడు, తద్వారా అత్యంత వెనుకబడిన తరగతులు రిజర్వేషన్ విధానం నుండి ప్రయోజనం పొందవచ్చు. 1999లో రాజస్థాన్ లో, 2009లో హరియాణాలో జాట్లు, 2016లో మహారాష్ట్రలో మరాఠాలు, 2015లో గుజరాత్ లో పటేళ్లు తమను ఓబీసీ కేటగిరీలో చేర్చాలని ఆందోళనలు చేపట్టారు. రాజస్థాన్ లో జాట్ల ఆందోళన కారణంగా ఢిల్లీ, యూపీల్లోని బీజేపీ ప్రభుత్వం, రాజస్థాన్ లోని కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం ఆయా రాష్ట్రాల్లో జాట్లను ఓబీసీ జాబితాలో చేర్చాయి. రెండు వర్గాలు, మద్దతుదారులు, రిజర్వేషన్ల వ్యతిరేకులు తమ పదవులకు మద్దతుగా వాదనలు వినిపిస్తున్నారు. రిజర్వేషన్లకు ఆర్థిక, మెరిట్ ప్రాతిపదికగా ఉండాలని, కుల ఆధారిత రిజర్వేషన్లు పాలనా యోగ్యతను, సామర్థ్యాన్ని దెబ్బతీస్తాయని, ఓబీసీ జాబితాలో చేర్చిన కొన్ని కులాలు ఆర్థికంగా, రాజకీయంగా ఆధిపత్యం చెలాయిస్తున్నాయని రిజర్వేషన్ వ్యతిరేకులు వాదిస్తున్నారు. కులవివక్ష ఇప్పటికీ ఉందని, సామాజిక అసమానతల ద్వారా మెరిట్ నిర్ణయించబడుతుందని రిజర్వేషన్ మద్దతుదారులు వాదిస్తున్నారుబీ మరియు ఒబిసిల విషయంలో, ముఖ్యంగా ఆర్థికంగా మరియు రాజకీయంగా ఆధిపత్యం కలిగిన ఒబిసిలకు చెందిన వారి విషయంలో, రాజ్యాంగం సామాజికంగా మరియు విద్యాపరంగా వెనుకబడిన వర్గాలకు రిజర్వేషన్లకు హామీ ఇస్తుందని వాదించబడింది. వారి సామాజిక, ఆర్థిక స్థితిగతులు మెరుగుపడటం వారిని సామాజికంగా, విద్యాపరంగా ముందుకు నడిపించదు.

అందువల్ల రాజ్యాంగబద్ధంగా వారికి ఓబీసీలుగా రిజర్వేషన్లు కల్పించే అర్హత ఉంది. రిజర్వేషన్ల మద్దతుదారులు, వ్యతిరేకుల మధ్య విభేదాలు పలు సందర్భాల్లో ఆందోళనలు, ప్రతి ఆందోళనలకు దారితీశాయి. ఈ ఆందోళనలు తరచుగా హింసాత్మకంగా మారాయి, మద్దతు ఇచ్చే మరియు వ్యతిరేకించే కులాల మధ్య ఘర్షణలు లేదా ప్రభుత్వ ఆస్తులను నాశనం చేయడం. కేంద్ర ప్రభుత్వ సంస్థల్లో ఉద్యోగాల్లో ఓబీసీలకు రిజర్వేషన్లు కల్పించాలని 1990లో మండల్ కమిషన్ ఇచ్చిన నివేదిక అమలుకు వ్యతిరేకంగా ఉద్యమంబీ 1981 మరియు 1985 లలో గుజరాత్ లో మరియు 1970 లలో బీహార్ లో రిజర్వేషన్ వ్యతిరేక ఆందోళనలు కుల రాజకీయాలలో రిజర్వేషన్ ఒక వివాదాస్పద అంశంగా మారడానికి కొన్ని ఉదాహరణలు. మండల్ కమిషన్ నివేదికకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన ఉద్యమం ఉత్తర భారతదేశంలోని అనేక రాష్ట్రాలను ప్రభావితం చేసింది, ముఖ్యంగా ఢిల్లీ, ఉత్తర ప్రదేశ్, రాజస్థాన్ మరియు బీహార్. ఈ ఆందోళనలో ఢిల్లీ యూనివర్సిటీకి చెందిన రాజీవ్ గోస్వామి అనే విద్యార్థి

ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడు.

జోయా హసన్ ఇన్ క్వెస్ట్ ఫర్ పవర్: ప్రతిపక్ష ఆందోళనలు మరియు ఉత్తర ప్రదేశ్ లో కాంగ్రెస్ అనంతర రాజకీయాలు, మండల్ కమిషన్ నివేదిక అమలుకు మద్దతు ఇవ్వడానికి లేదా వ్యతిరేకించడానికి యుపిలో వివిధ కులాలు ఎలా ఉద్యమించాయో వివరిస్తుంది. ఘనశ్యామ్ షా (1987) మరియు నికితా సుద్ (2012) అధ్యయనాలు 1981 మరియు 1985 లో రిజర్వేషన్లపై జరిగిన రెండు ఆందోళనలను చర్చిస్తాయి. 1981, 1985 మధ్య కాలంలో గుజరాత్ లో రిజర్వేషన్ల వల్ల ప్రయోజనం పొందాలని భావించిన కులాలకు, దాని నుంచి మినహాయించిన కులాలకు మధ్య ఘర్షణ తలెత్తింది. గుజరాత్ లో రిజర్వేషన్ల రాజకీయాలకు రాజకీయ నేపథ్యం ఉంది. 1972లో ఇందిరాగాంధీ నేతృత్వంలోని కాంగ్రెస్ నేతృత్వంలోని గుజరాత్ ప్రభుత్వం రాష్ట్రంలో వెనుకబడిన తరగతులను గుర్తించి వారికి ప్రభుత్వ సంస్థల్లో రిజర్వేషన్లు కల్పించేందుకు జస్టిస్ బక్షి అధ్యక్షతన సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతుల (ఎస్ఈబీసీ) కమిషన్ను నియమించింది. క్షత్రియుడిని వెనుకబడినవారిగా గుర్తిస్తామని కాంగ్రెస్ ఇచ్చిన హామీని నెరవేర్చడానికి బక్షి కమిషన్ నియామకం జరిగింది. క్షత్రియులు రాజపుత్రులు, శ్రేణిలో ఉన్నత స్థానంలో ఉన్నవారు, భిల్లులు, పాక్షిక గిరిజనులు, వరియాలు మరియు కోలి కులం (కొఠారి 1970) వంటి వివిధ కులాల సమూహాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. నిజానికి 1960 దశకంలో కాంగ్రెస్ కు ప్రతిపక్షాల నుంచి సవాళ్లు ఎదురయ్యాయి. 1967 మరియు 1969 ఎన్నికలలో సాంప్రదాయకంగా కాంగ్రెస్ మద్దతుదారులుగా ఉన్న అనేక మంది క్షత్రియులు ప్రతిపక్ష స్వతారా పార్టీకి మద్దతు ఇచ్చారు.

ఇందిరాగాంధీ నాయకత్వంలోని కాంగ్రెస్ పార్టీ క్షత్రియులను వెనుకబడినవారిగా గుర్తించడం ద్వారా వారి మద్దతును పొందాలని భావించింది. వెనుకబడిన తరగతిగా గుర్తించాలన్నది క్షత్రియుల పాత డిమాండ్, ఇది 1954-55లో మొదటి వెనుకబడిన తరగతుల కమిషన్ ముందు వారు చేసిన డిమాండ్. బక్షీ కమిషన్ 1976లో తన నివేదికను సమర్పించగా, దాని సిఫార్సులను 1978లో కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం స్థానంలో వచ్చిన జనతా పార్టీ ప్రభుత్వం ఆమోదించింది. బక్షీ కమిషన్ 82 కులాలను 'వెనుకబడినవి'గా గుర్తించింది, వీటిలో 62 కులాలు కోలీల వివిధ ఉప సమూహాలకు చెందినవి. కమిషన్ యొక్క ప్రధాన సిఫార్సులలో ఈ క్రిందివి ఉన్నాయి: వైద్య మరియు ఇంజనీరింగ్ కళాశాలల్లో 82 వెనుకబడిన వర్గాలకు (ఒబిసి) 10 శాతం సీట్ల రిజర్వేషన్బీ రాష్ట్ర సర్వీసుల కోసం 3, 4వ తరగతిలో 10 శాతం సీట్లు, 1, 2వ తరగతి ఉద్యోగాల్లో 5 శాతం సీట్లు కేటాయించాలని సిఫార్సు చేసింది. బక్షీ కమిషన్ వెనుకబడిన కులాలుగా గుర్తించిన కులాలలో ఎక్కువ భాగం కోలీల యొక్క వివిధ ఉప సమూహాలు కావడంతో, వారు రిజర్వేషన్ల యొక్క ప్రధాన లబ్ధిదారులు, గుజరాత్ క్షత్రియ సభ (జికెఎస్) మరియు ఉన్నత కులాలు బాక్షీ కమిషన్ సిఫార్సులను వ్యతిరేకించాయి. బక్షీ కమిషన్ ద్వారా వెనుకబడినవిగా గుర్తించబడని కొన్ని కులాలు వారి పేలవమైన ఆర్థిక పరిస్థితులు మరియు తక్కువ సామాజిక స్థితి కారణంగా వెనుకబడినవిగా పరిగణించాలని డిమాండ్ చేశాయి. దీనికి ప్రతిస్పందనగా మాధవ్ సింగ్ సోలంకి నేతృత్వంలోని కాంగ్రెస్ (ఐ) ప్రభుత్వం 1981లో సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన కులం ఉందా అని పరిశీలించడానికి జస్టిస్ సి.వి.రాణే అధ్యక్షతన రాణే కమిషన్ ను నియమించింది.

ఓబీసీ కేటగిరీ నుంచి తప్పించారు. రాణే కమిషన్ 1983లో తన నివేదికను సమర్పించింది. వెనుకబాటుతనాన్ని గుర్తించడానికి కులాన్ని ప్రామాణికంగా తిరస్కరించి, వెనుకబాటుతనాన్ని నిర్ణయించడానికి

ఆర్థిక ప్రమాణం లేదా వృత్తిని స్వీకరించింది. ఇదిలావుండగా, కాంగ్రెస్ పై తమ పట్టును బలోపేతం చేసుకోవడానికి, వెనుకబడిన కులాల మద్దతు పొందడానికి ఇద్దరు కాంగ్రెస్ (ఐ) నాయకులు మాధవ్ సింగ్ సోలంకి, జినాభాయ్ దారాజీల మధ్య ఘర్షణ తీవ్రమైంది. దారాజీని ఎదుర్కోవడానికి మాధవ్ సింగ్ సోలంకి 1985 లో ఒబిసి కోటాను 10 నుండి 28 శాతానికి పెంచారు, అదే సమయంలో రాణే కమిషన్ సూచించిన ఆర్థిక ప్రమాణాలను తిరస్కరించారు. 1985 మార్చిలో జరగాల్సిన అసెంబ్లీ ఎన్నికలకు రెండు నెలల ముందు ఆయన ఆ పని చేశారు. ఇలాంటి రాజకీయ నేపథ్యంలో అహ్మదాబాద్ లోని బీజే మెడికల్ కాలేజీలోని వైద్య విద్యార్థులు పాథాలజీ విభాగంలో ఎస్సీ విద్యార్థులకు కేటాయించిన సీట్లకు వ్యతిరేకంగా ఆందోళనకు దిగారు. రిజర్వ్డ్ సీట్ల క్యారీ ఫార్వర్డ్, రోస్టర్ విధానం, ఇంటర్ఛేంజబిలిటీ వ్యవస్థకు వ్యతిరేకంగా ఈ కళాశాలకు చెందిన కొందరు విద్యార్థులు 1979 నవంబరులో గుజరాత్ హైకోర్టులో అఫిడవిట్ దాఖలు చేశారు. దీంతో ఆ విద్యార్థి ప్రాణాలు కోల్పోయాడు. ఆ తర్వాత అహ్మదాబాద్, వడోదర, జామ్నగర్, సూరత్ వంటి వివిధ నగరాల్లో రిజర్వేషన్లను రద్దు చేయాలని డిమాండ్ చేస్తూ విద్యార్థులు ఆందోళనకు దిగారు. రిజర్వేషన్లను రద్దు చేయాలనే డిమాండ్ ను అంగీకరిస్తే తాము కూడా ప్రతి ఆందోళన చేపడతామని దళిత్ పాంథర్ స్పందించింది. అయితే వైద్యశాస్త్రంలో పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ విద్యలో ఎస్సీ, ఎస్టీలకు సీట్ల కేటాయింపులో 'క్యారీ ఫార్వర్డ్' విధానాన్ని రద్దు చేయాలని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నిర్ణయించిందని, వైద్యం, బోధన వంటి వృత్తుల్లో మెరిట్ ను పూర్తిగా విస్మరించబోమని ముఖ్యమంత్రి స్పష్టం చేశారు. ఖేడా, అహ్మదాబాద్, మెహ్సానా జిల్లాల్లోని కొన్ని గ్రామాల్లో దళిత బస్తీలను తగలబెట్టారు. 1985లో గుజరాత్ లో మరోసారి రిజర్వేషన్ల వ్యతిరేక ఉద్యమం జరిగింది. మాధవ్ సింగ్ సోలంకి ప్రభుత్వం 1985 లో రాణే కమిషన్ యొక్క ఆర్థిక ప్రమాణాన్ని తిరస్కరించి ఒబిసిలకు రిజర్వేషన్లను 10 నుండి 28 శాతానికి పెంచింది. గతంలో రిజర్వేషన్ల వ్యతిరేక ఉద్యమం మాదిరిగానే ఈ ఉద్యమం కూడా సౌరాష్ట్రలోని మోర్బి కాలేజీ నుంచి ప్రారంభమైంది. విద్యార్థులు సమ్మెకు దిగి తరగతులను బహిష్కరించారు. అహ్మదాబాద్ లో విద్యార్థులు ఆల్ గుజరాత్ ఎడ్యుకేషనల్ రిఫార్మ్ ఎడ్యుకేషన్ కమిటీ (ఏజీఆర్ ఏసీ)ని ఏర్పాటు చేసి గుజరాత్ బంద్ కు పిలుపునిచ్చారు. ఓబీసీ కోటా పెంపుపై స్టే విధిస్తూ గుజరాత్ హైకోర్టు ఉత్తర్వులు జారీ చేయగా, కోటా పెంచాలా వద్దా అని సూచించేందుకు ప్రభుత్వం ఒక కమిటీని నియమించింది, కమిటీ నివేదిక సమర్పించే వరకు కోటా పెంచబోమని ప్రకటించింది. చివరకు రిజర్వేషన్ వ్యతిరేకుల డిమాండ్ ను అంగీకరించారు. గుజరాత్ లో రిజర్వేషన్ రాజకీయాలు మధ్యతరగతిలో సంఘర్షణను ప్రతిబింబించాయని అమిత్ షా అన్నారు - ఎగువ మరియు మధ్యతరగతి సభ్యులు మరియు మధ్యతరగతిలోకి కొత్తగా ప్రవేశించిన దిగువ కులానికి చెందిన వారి మధ్య. ఓట్ల కోసం, అణగారిన వర్గాల ఆకాంక్షలను నీరుగార్చేందుకు రాజకీయ పెద్దలు రిజర్వేషన్లను ప్రవేశపెట్టారు. సంప్రదాయ సామాజిక హోదా క్షీణించడం వల్ల అగ్ర, ఉన్నత కులాలు నష్టపోయాయని, మధ్యతరగతిలోకి నిమ్న కులాల ప్రవేశం వల్ల అభద్రతా భావానికి లోనయ్యారని ఆవేదన వ్యక్తం చేశారు. రిజర్వేషన్ వ్యతిరేకులకు పెట్టుబడిదారుల మద్దతు ఉంది మరియు పరిపాలనలో మరియు మీడియాలో మద్దతుదారులు ఉన్నారు. అదేవిధంగా బీహార్ లో 1978లో కర్పూరి ఠాకూర్ ప్రభుత్వం ముంగేరి లాల్ కమిషన్ నివేదికను అమలు చేయడం వల్ల రిజర్వేషన్లకు వ్యతిరేకంగా, వ్యతిరేకంగా ఆందోళనలు జరిగాయి. కర్పూరి ఠాకూర్ ఫార్ములా అత్యంత వెనుకబడిన కులం, వెనుకబడిన కులంలోని వివిధ కులాలకు రిజర్వేషన్లు కల్పించింది.

6.13 హింస కుల-ఆధారిత వివక్ష

కులం మరియు రాజకీయాలతో ముడిపడి ఉన్న హింస సాధారణంగా కుల ఆధారిత వివక్షకు సంబంధించినది, ఇందులో మహిళల దోపిడీ, ఆర్థిక దోపిడీ, నీటి లభ్యత, అంబేద్కర్ జయంతి (జన్మదినం), ఎన్నికలు మొదలైనవి ఉన్నాయి. అసమాన సామాజిక హోదా, ఆర్థిక అసమానతల కారణంగా నిమ్న కులాలు బలైపోయిన ఉదాహరణలు భారతదేశంలోని వివిధ రాష్ట్రాల నుంచి ఉన్నాయి. ఆలివర్ మెండెల్సన్ మరియు మారికా విక్జియానీ ది అస్పృశ్యులు: లొంగుబాటు, పేదరికం మరియు ఆధునిక భారతదేశంలో రాజ్యం (1998), మరియు డాగ్-ఎరిక్ బెర్గ్ డైనమిక్స్ ఆఫ్ కాస్ట్ అండ్ లా: దళితులు, అణచివేత మరియు రాజ్యాంగ ప్రజాస్వామ్యం (2020) లో బీహార్ మరియు ఆంధ్రప్రదేశ్లలో కుల హింస గురించి కొన్ని కేసులను చర్చిస్తారు. బీహార్లో, 1970 ల చివరలో మరియు 1980 లలో అనేక కులాల కుల ఆధారిత సేనలు (కుల సైన్యాలు) ఉద్భవించాయి. వీరు తరచూ హింసాత్మకంగా మారిన కుల తగాదాల్లో పాల్గొనేవారు. దళితులు మరియు ఒబిసిలైన కుర్మీలు లేదా యాదవుల మధ్య లేదా దళితులు మరియు భూమిహార్లు వంటి ఉన్నత కులాల మధ్య ఇతర సమస్యల మధ్య భూమి యాజమాన్యంపై వివాదం నుండి ఇటువంటి హింస తరచుగా ఉద్భవించింది. 1980 ఫిబ్రవరిలో పాట్నా జిల్లా పున్పున్ డివిజన్ లోని పిప్రా గ్రామంలో జాతీయ దృష్టిని ఆకర్షించిన అలాంటి వివాదాల్లో ఒకటి జరిగింది. దళితులు, కుర్మీల మధ్య భూమి యాజమాన్యం విషయంలో జరిగిన వివాదంలో రెండు దళిత కుటుంబాల సభ్యులను కాల్చి చంపి, చనిపోయిన వారి మృతదేహాలను, దళితుల ఇళ్లను తగలబెట్టారు. పిప్రా సంఘటన జరగడానికి ముందు, పొరుగు గ్రామాలలో ఇద్దరు కుర్మీ భూస్వాములు హత్య చేయబడ్డారు, ఒకరు డిసెంబర్ 1979 లో మరియు మరొకరు జనవరి 1980 లో హత్య చేయబడ్డారు. భూమి లేదా ఏదైనా సామాజిక సమస్యపై తలెత్తిన కుల హింసలో దళితులు మరణించిన ఇతర ఉదాహరణలు బీహార్ నుండి ఉన్నాయి, అనగా 1977 లో బెల్చిలో, 1978 లో బిష్రాంపూర్లో, 1986 లో జెహనాబాద్ జిల్లాలోని అర్వాల్లో (మెండెల్సన్ మరియు విక్జియానీ, 1998: పేజీలు 62-64). ఆంధ్రప్రదేశ్ లో దళితులపై కుల ఆధారిత దౌర్జన్యాలు మూడు కేసుల్లో జరిగాయి: 1968లో కృష్ణా జిల్లా కంచికచెర్ల గ్రామంలో, 1985 జూలై 17న కృష్ణా జిల్లా కర్మచేడు గ్రామంలో, 1991లో గుంటూరు జిల్లా తుసుందర్ గ్రామంలో దళితులు స్థానికంగా ఆధిపత్యం చెలాయిస్తున్న భూస్వాములకు బలైపోయారు. కారంచేడు మారణకాండను ఉదాహరణగా చూపుతూ, బెర్గ్ (2020) ఇది రెండు కారణాల వల్ల సంభవించిందని వాదించాడు - దళితులు పైకి కదలడం వల్ల కలిగే రెచ్చగొట్టడం మరియు ఆధిపత్య రైతు కులమైన కమ్మ యొక్క రాజకీయ అధికారంపై నియంత్రణ. కర్మచేడు ఊచకోత మూలాలు వివాదంలో ఉన్నాయి: 1985 జూలై 17 న ఒక దళిత (మాదిగ) బాలుడు తన గేదెను వాటర్ ట్యాంకులో కడగినందుకు ఒక కమ్మ బాలుడిని మందలించాడు. దీనికి ప్రతీకారంగా కమ్మ కుర్రాడు దళిత యువకుడిని, అక్కడే ఉన్న మాదిగ వృద్ధురాలిని చితకబాదారు. దీంతో కమ్మలు ఎదురుదాడికి దిగడంతో మాదిగ వాడ వాసులపై దాడిజరిగింది. ఈ దాడిలో దళితుల ఇళ్లకు నిప్పుపెట్టగా, వారిలో ఆరుగురు మరణించారు. కారంచేడు ఊచకోత ఆంధ్రప్రదేశ్ లో దళిత ఉద్యమ గమనాన్ని ప్రభావితం చేసింది. ఈ మారణకాండకు తక్షణ ప్రతిస్పందనగా ఆంధ్రప్రదేశ్ లో దళిత మహాసభ ఏర్పడింది. ఈ ఘటన ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని రాజకీయ పార్టీలకు కూడా ప్రాధాన్యతను సంతరించుకుంది. గ్రామంలోని కొన్ని కమ్మ కుటుంబాలకు ముఖ్యమంత్రి, తెలుగుదేశం పార్టీ అధ్యక్షుడు ఎన్టీ రామారావుతో సంబంధాలు ఉన్నాయని ప్రతిపక్ష కాంగ్రెస్ నొక్కి చెప్పింది.

6.14 కుల చిహ్నాలు మరియు రాజకీయాలు

కుల చిహ్నాలు – కుల చిహ్నాలు, చారిత్రక వ్యక్తులు, పురాణాలు కుల సమీకరణకు ముఖ్యమైన సాధనాలు. అటువంటి చిహ్నాలను గుర్తించడం వల్ల అటువంటి చిహ్నాలతో సంబంధం ఉన్న కులాలకు ఆత్మవిశ్వాసం లభిస్తుంది. 1995 నుంచి 2012 మధ్య కాలంలో ఉత్తరప్రదేశ్ లో మాయావతి నేతృత్వంలోని నాలుగు రాజకీయ ప్రభుత్వాలు కుల చిహ్నాల ప్రాముఖ్యతను నొక్కిచెప్పడం, ఆమె పార్టీ అయిన బిఎస్ పి అటువంటి చిహ్నాలపై సమీకరణ చేయడం రాజకీయాల్లో కుల చిహ్నాలను ఉపయోగించడానికి ముఖ్యమైన ఉదాహరణలు. మాయావతి ప్రభుత్వాలు యూపీలోని పలు గ్రామాలను అంబేద్కర్ గ్రామాలుగా గుర్తించాయి. ఈ గ్రామాల్లో దళిత జనాభా గణనీయంగా ఉంది. ఈ గ్రామాల్లోని దళితుల సంక్షేమం కోసం, ఆ గ్రామాల అభివృద్ధి కోసం ఆమె అనేక విధానాలను ప్రవేశపెట్టారు. ఆమె ప్రభుత్వం లక్నోలో అంబేద్కర్ పార్కు మరియు నిమ్న కులాలు మరియు సామాజిక విముక్తికి సంబంధించిన చిహ్నాలు మరియు చిహ్నాలను గౌరవించడానికి అనేక స్మారక చిహ్నాలను నిర్మించింది. అలాంటి వారి పేర్లతో పలు కొత్త జిల్లాలను ఏర్పాటు చేసిన ఆమె ప్రభుత్వం పాత పలు జిల్లాల పేర్లను మార్చింది.

6.15 రాజకీయాలపై కులం ప్రభావం

రాజకీయాలపై కులం యొక్క సానుకూల ప్రభావాలు

చారిత్రాత్మకంగా అణగారిన వర్గాలకు గళం వినిపించడంలో, వివిధ సంస్థల్లో వారికి ఎక్కువ ప్రాతినిధ్యం కల్పించడంలో కులం ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించింది. ఉదాహరణకు, రిజర్వేషన్ ఎన్నికల రాజకీయాల్లో అనేక మంది వెనుకబడిన నాయకుల రాజకీయ భాగస్వామ్యాన్ని మరియు రాజకీయ ప్రాతినిధ్యాన్ని విస్తరించింది.

కులవివక్ష, సామాజిక న్యాయానికి సంబంధించిన సమస్యలపై అవగాహన పెంచడానికి కులం దోహదపడింది. కుల సంఘీభావం: గత వందేళ్లలో కుల ఐకమత్య భావన పెరిగింది. విద్యావంతులైన నాయకులు కులంలోని నిరుపేదలను ఆదుకోవడానికి నిధులు సేకరించారు, కుల సదస్సులు నిర్వహించారు, కుల వసతి గృహాలు, ఆసుపత్రులు, సహకార సంఘాలను నిర్మించారు. 1932లోనే జి.ఎస్.ఘుర్యే కుల వ్యవస్థపై దాడి భారతదేశంలో కులం అంతం కాదని వాదించారు, ఇది కుల దేశభక్తిగా అభివర్ణించదగిన 'కుల సంఘీభావం' అనే కొత్త భావాన్ని సృష్టించింది. కుల సమూహాలు మరియు కూటములు: బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం వారి పాలనలో భారతదేశంలోని వెనుకబడిన తరగతుల ప్రజలకు గణనీయమైన రాయితీని ఇచ్చింది. ఈ అవకాశాలను సద్వినియోగం చేసుకునేందుకు సంప్రదాయ కుల సంఘాలు ఒకదానితో మరొకటి పొత్తులు కుదుర్చుకుని పెద్ద సంస్థలుగా ఏర్పడ్డాయి. ఇది కుల సమూహాలు మరియు పొత్తులకు పునాది వేసింది, ఇవి నేటికీ ఒకే కులానికి చెందిన ప్రజలను సమీకరించడం మరియు సంఘటితం చేయడం కొనసాగిస్తున్నాయి. అణగారిన వర్గాల కులం, సాధికారత: అణగారిన వర్గాల ప్రజలు తమకు న్యాయమైన అధికారాన్ని డిమాండ్ చేసే అవకాశాన్ని కులం కల్పించింది. కులరాజకీయాలు దళిత, వెనుకబడిన కులాలకు చెందిన వారికి నిర్ణయాలు తీసుకునే అవకాశాన్ని కల్పించాయి. కుల సంఘీభావం వారికి మెరుగైన ప్రాతినిధ్యం కల్పిస్తూ వారి రక్షణ వలయంగా మారింది. భారత రాజకీయాల్లో సంఘటిత శక్తిగా కులం: సమూహంలోని సభ్యుల మధ్య ఐక్యతకు కులం ఒక మూలం మరియు సంఘటిత శక్తిగా పనిచేస్తుంది. భారతదేశంలో కుల రాజకీయాల ప్రాబల్యం అణగారిన, అణగారిన వర్గాల హక్కులను పరిరక్షించడానికి చట్టం చేయడానికి దారితీసింది. ఉదాహరణకు: పౌరహక్కుల పరిరక్షణ చట్టం

1976. కుల ఆధారిత రాజకీయ పార్టీలు కూడా నిమ్న కులాలకు చెందిన ప్రజల సమస్యలను పరిష్కరిస్తూ వారిని సంఘటితం చేసి రాజకీయంగా చైతన్యవంతం చేస్తున్నాయి. గతంలో సంప్రదాయం పరిపాలించిన ప్రాంతాల్లో ప్రజాస్వామిక రాజకీయాల సంస్కృతిని వ్యాప్తి చేయడంలో కుల సంఘాలు కూడా పాత్ర పోషించాయి. కుల సంఘాలు కూడా నిమ్న కులానికి చెందిన ప్రజల అభిప్రాయాలను బలపరిచే ఒత్తిడి సమూహాలుగా పనిచేస్తాయి, తద్వారా వారికి రాజకీయ రంగంలో తగిన ప్రాతినిధ్యం లభిస్తుంది.

రాజకీయాలపై కులం యొక్క ప్రతికూల ప్రభావాలు

- రాజకీయాల్లో కులం వివిధ వర్గాల మధ్య శత్రుత్వాన్ని పెంపొందిస్తుంది.
- రాజకీయాల్లో కులం కారణంగా విద్య, వైద్యం వంటి ముఖ్యమైన అంశాలు నిర్లక్ష్యానికి గురవుతున్నాయి.
- రాజకీయ నాయకులు తమ స్వంత కులాలకు చెందిన వ్యక్తులకు అనుకూలంగా ఉండవచ్చు, తద్వారా సజాతీయతను ప్రోత్సహిస్తారు, ఇది దీర్ఘకాలికంగా ధృవీకరణను ప్రోత్సహిస్తుంది.
- భారత రాజకీయాలలో విభజనగా కులం: కులం తరచుగా అధికారం కోసం అనారోగ్యకరమైన పోరాటానికి దారితీసింది మరియు సమాజాన్ని వివిధ కుల సమూహాలుగా విభజించింది.
- సామాజిక, రాజకీయ ఉద్రిక్తతలు పెరిగాయి: షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు తెగల రక్షణకు హామీ ఇవ్వబడిన నిబంధనలు సమాజంలోని ఇతర వర్గాల అసంతృప్తికి దారితీశాయి, ఇది సామాజిక మరియు రాజకీయ ఉద్రిక్తత పెరగడానికి దారితీసింది.
- ప్రాంతీయ రాజకీయ పార్టీలు కూడా ఆధిపత్య కుల సమూహాలకు మద్దతు ఇస్తూ, కుల ప్రాతిపదికన ప్రజలను సమీకరించడం ద్వారా భారతీయ సమాజంలో సామరస్యం, సంఘీభావ స్ఫూర్తికి విఘాతం కలిగిస్తున్నాయి.
- ప్రభుత్వ విధానాలు, నిర్ణయాలపై కూడా కులం ప్రభావం చూపింది. వారు ఆధిపత్య కుల సమూహాలకు అనుకూలంగా ఉంటారు మరియు ఈ సమూహాలకు అనుకూలంగా విధానాలను రూపొందిస్తారు, తద్వారా అధిక సంఖ్యాకులు దూరమవుతారు.
- కుల రాజకీయాలు సమానత్వం, సంఘీభావం ప్రకటించే ప్రజాస్వామ్య ఆదర్శాలకు కూడా విరుద్ధం. పేదరికం, అభివృద్ధి, అవినీతి వంటి సమస్యల నుంచి కుల హింస, ఉద్రిక్తతల వైపు కుల రాజకీయాలు ప్రభుత్వ దృష్టిని మళ్లించగలవు.

కులం నిరంతరం పరిణామం చెందుతూ, భారత రాజకీయాలకు సంబంధించి తన చలనశీలతను నిరంతరం మారుస్తూనే ఉంది. సుదీప్త కవిరాజ్ చెప్పినట్లు భారతదేశంలో కుల దృగ్విషయం మథనం నిరంతర ప్రక్రియ జరుగుతోంది. ఎన్నికల రాజకీయాలు, ఆర్థికాభివృద్ధి, సాంస్కృతిక మార్పుల ద్వారా దాని పునాది, పని విధానం నిరంతరం మారుతూ ఉంటాయి. భారత రాజ్యాంగం సమానత్వాన్ని పెంపొందించడానికి మరియు షెడ్యూల్డ్ కులాలకు రిజర్వేషన్లు మరియు మైనారిటీ వర్గానికి ఇతర సంక్షేమ చర్యలు వంటి నిర్దిష్ట చర్యలను కొనసాగించడానికి అనేక చర్యలు తీసుకుంది, ఈ చర్యలు కొంత నష్టాన్ని కలిగించాయనడంలో సందేహం లేదు, కాని కుల వ్యవస్థ చాలా దూరంలో ఉంది.

6.16 ముగింపు:

కులానికి, రాజకీయాలకు సంబంధం ఉందన్నారు. ఒకరినొకరు ప్రభావితం చేసుకుంటారు. జాతీయ, రాష్ట్ర, స్థానిక ఎన్నికల్లో కులానికి వేర్వేరు పాత్రలు ఉన్నాయి. ముఖ్యంగా ఉత్తర భారత రాజకీయ పార్టీల్లో కులం ప్రధానమైన అనేక అంశాలపై రాజకీయ పార్టీలు, సంస్థల ఏర్పాటు ఆధారపడి ఉంటుంది. పార్టీ నిర్మాణం మాత్రమే కాదు, అభ్యర్థుల ఎంపిక కూడా ప్రధానంగా ఆ ప్రాంత కుల నిర్మాణంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. రిజర్వేషన్ విధానం ఎన్నికల రాజకీయాలలో కులం పాత్రను విస్తరించింది మరియు ఇది షెడ్యూల్డ్ మరియు వెనుకబడిన కులాల రాజకీయ భాగస్వామ్యాన్ని కూడా అందించింది. రిజర్వేషన్లు ఎన్నికల రాజకీయాల్లో అనేక మంది వెనుకబడిన నాయకుల రాజకీయ భాగస్వామ్యాన్ని మరియు రాజకీయ ప్రాతినిధ్యాన్ని విస్తరించాయి. ఏదేమైనా, కుల ఆధారిత హింస రిజర్వేషన్ల యొక్క ఘోరమైన ప్రభావాన్ని కలిగి ఉంది మరియు రాజకీయ పార్టీలు మరియు నాయకులు ఓటర్లను తారుమారు చేయడానికి మరియు ఆకర్షించడానికి దీనిని ఒక సాధనంగా ఉపయోగిస్తున్నారు. లౌకిక దేశమైనప్పటికీ, కులం భారతీయ సమాజంలో అంతర్భాగం, అందువల్ల, కులం రాజకీయాల్లో ఒక ముఖ్యమైన అంశంగా ఉంది. చివరగా, భారతదేశంలో కులం మరియు రాజకీయాల మధ్య సంక్లిష్టమైన సంబంధం చారిత్రక, సామాజిక మరియు రాజకీయ శక్తుల డైనమిక్ పరస్పర చర్యను ప్రతిబింబిస్తుంది. పారిశ్రామికీకరణ, పట్టణీకరణ, విద్య తెచ్చిన మార్పులకు అనుగుణంగా ఉన్న కులవ్యవస్థ ఎన్నికల రాజకీయాల్లోనే కాకుండా ఎన్నికలేతర రంగాల్లోనూ వ్యక్తమవుతోంది. రిజర్వేషన్లు, కుల ఆధారిత హింస, రాజకీయ సమీకరణలో ప్రతీకాత్మకత వంటి అంశాలను పరిశీలించిన ఈ పాఠం కుల సమీకరణాల్లో దాగి ఉన్న సంక్లిష్టతలను బట్టబయలు చేస్తుంది. పెరిగిన రాజకీయ భాగస్వామ్యం, అవగాహన మరియు అట్టడుగు వర్గాలకు సాధికారత వంటి సానుకూల ప్రభావాలు సామాజిక శత్రుత్వం, సమస్య నిర్లక్ష్యం మరియు రాజకీయ పక్షపాతంతో సహా ప్రతికూల పరిణామాలకు విరుద్ధంగా ఉంటాయి. సంఘటిత శక్తిగా, ఐక్యతకు వనరుగా వ్యవహరించే కులం పొత్తులను రూపొందించి రాజకీయ ముఖచిత్రంలో కీలక పాత్ర పోషించింది. ఏదేమైనా, ఇది ఉద్రిక్తతలు మరియు అధికార పోరాటాలకు ఆజ్యం పోసింది, తరచుగా ముఖ్యమైన సమస్యల నుండి దృష్టిని మళ్లిస్తుంది. భారతదేశం అభివృద్ధి చెందుతున్న కొద్దీ, కుల దృగ్విషయం నిరంతర మథనానికి లోనవుతుంది, మరియు రాజ్యాంగ చర్యలు సమానత్వాన్ని ప్రోత్సహించే లక్ష్యంతో ఉన్నప్పటికీ, లోతుగా పాతుకుపోయిన కుల వ్యవస్థ కొనసాగుతోంది. ఈ విధంగా, కులం భారతీయ సమాజంలో అంతర్భాగంగా ఉన్నందున, రాజకీయాల్లో దాని ప్రభావాలు దేశ సామాజిక-రాజకీయ ముఖచిత్రం యొక్క గమనాన్ని రూపొందిస్తూనే ఉన్నాయి.

6.17 సాంకేతిక పదాలు:

కుల వ్యవస్థ డైనమిక్స్: పారిశ్రామికీకరణ, పట్టణీకరణ మరియు సామాజిక-మత సంస్కరణలతో కులం యొక్క సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్యను అన్వేషించండి, పాశ్చాత్యీకరణ మరియు విద్యా వ్యాప్తి వంటి కారకాలకు ప్రతిస్పందనగా దాని పరిణామాన్ని విభజించండి.

రిజర్వేషన్ విధానాలు: షెడ్యూల్డ్ కులాలు (ఎస్సీ), షెడ్యూల్డ్ తెగలు (ఎస్టీ), ఇతర వెనుకబడిన కులాలు (ఓబీసీలు), అణగారిన వర్గాలకు ఉద్యోగ, విద్యా రిజర్వేషన్లపై దృష్టి సారించడం ద్వారా సానుకూల చర్యల చుట్టూ ఉన్న రాజకీయ చిక్కులను పరిశీలించండి.

కుల ఆధారిత హింస: అసమాన సామాజిక స్థితి మరియు ఆర్థిక అసమానతలు సంఘర్షణలకు ఎలా దోహదం చేస్తాయో అర్థం చేసుకోవడానికి కుల సంబంధిత హింస సంఘటనలను పరిశీలించడం, బీహార్ మరియు ఆంధ్రప్రదేశ్ నుండి వచ్చిన కేసులను విశ్లేషించడం.

రాజకీయాల్లో కుల చిహ్నాలు: కుల చిహ్నాలు, చారిత్రక వ్యక్తులు, స్మారక చిహ్నాల రాజకీయ వినియోగాన్ని అంచనా వేయడం, మాయావతి పాలనపై దృష్టి సారించడం, రాజకీయ సంస్థలు ఉపయోగించే సింబాలిక్ సాధికారత వ్యూహాలను బహిర్గతం చేయడం.

కుల రాజకీయాల యొక్క సానుకూల ప్రభావాలు: ప్రజాస్వామిక మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియలలో కులం పాత్ర ద్వారా రూపుదిద్దుకున్న రాజకీయ భాగస్వామ్యం, కుల సంఘీభావం మరియు చారిత్రాత్మకంగా అణగారిన వర్గాల సాధికారతతో సహా సానుకూల కోణాలను పరిశోధించండి.

కుల రాజకీయాల ప్రతికూల పర్యవసానాలు: కులాల మధ్య శత్రుత్వం నుంచి నిర్లక్ష్యానికి గురైన సామాజిక సమస్యల వరకు, కులం విచ్ఛిన్నకర శక్తిగా మారడం, రాజకీయ నిర్ణయాలను ప్రభావితం చేయడం, ప్రజాస్వామిక ఆదర్శాలను పక్కదారి పట్టించే అవకాశం ఉండటం వంటి లోపాలను వెలికి తీయండి.

రిజర్వేషన్ సమస్యలు, ఆందోళనలు: రిజర్వేషన్ సమస్యల సంక్లిష్టతలను పరిశీలించడం, మండల్ కమిషన్ వంటి ఉద్యమాలు, ప్రతి ఉద్యమాలను పరిశీలించడం, ఆర్థిక, విద్యా సమానత్వ డిమాండ్లతో కుల సమీకరణాలు ఎలా పెనవేసుకుపోయాయో వెల్లడిస్తుంది.

రాజకీయాల్లో కులం పరిణామం: భారతదేశంలో కుల దృగ్విషయం యొక్క డైనమిక్ స్వభావాన్ని విశ్లేషించండి, ఎన్నికల రాజకీయాలు, ఆర్థిక మార్పులు మరియు సాంస్కృతిక మార్పుల ద్వారా దాని పరిణామాన్ని అన్వేషించండి, సమానత్వాన్ని ప్రోత్సహించడానికి ఉద్దేశించిన రాజ్యాంగ చర్యలను పరిగణనలోకి తీసుకోండి.

6.18 ప్రశ్నలు:

1. ఎన్నికలేతర రాజకీయాలలో కులం యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న పాత్రలను పారిశ్రామికీకరణ ఎలా ప్రభావితం చేసింది?
2. భారతీయ ప్రభుత్వ సంస్థల్లో కుల ఆధారిత రిజర్వేషన్ విధానాల చుట్టూ ఉన్న సంక్లిష్టతలు మరియు వివాదాలను పరిశీలించండి.
3. కుల ఆధారిత హింస యొక్క సంఘటనలను అన్వేషించండి, వాటి మూలాలను మరియు బీహార్లో సామాజిక-రాజకీయ ప్రభావాలను విశ్లేషించండి.
4. మాయావతి పాలనపై దృష్టి సారించి రాజకీయ సమీకరణలో కుల చిహ్నాల పాత్రను అంచనా వేయండి.
5. కుల రాజకీయాల యొక్క సానుకూల ప్రభావాలను అంచనా వేయడం, సాధికారతకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం మరియు రాజకీయ భాగస్వామ్యాన్ని పెంచడం.
6. కుల రాజకీయాల వల్ల ఎలాంటి ప్రతికూల పరిణామాలు తలెత్తుతాయి, అవి సామాజిక సామరస్యాన్ని ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయి?

7. చారిత్రక, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకుని భారత రాజకీయాల్లో కులంలో నిరంతరం మారుతున్న గతిశీలతను విశ్లేషించండి.

6.19 రిఫరెన్సులు:

1. Srinivas, M.N. Caste, society and politics in India. Oxford University Press.
2. Mendelson, O., & Wicziani, M. Untouchables: Oppression, poverty and the state in modern India. Cambridge University Press.
3. Berg, D. The dynamics of caste and law: Dalits, oppression and constitutional democracy. Oxford University Press.
4. Hassan, Z. Thirst for power: Opposition%µ%s concerns in Uttar Pradesh, post-Congress politics. Publisher.
5. Betail, A. (1969). Caste, class, power: Changing stratification patterns in thanjavur village. University of California Press.
6. Kothari, R. Caste in Indian politics. Orient Longman.

పాఠము - 7

జాతీయవాదం

7.0. లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠ్యాంశం అభ్యసించిన తర్వాత విద్యార్థులు ఈ క్రింది విధంగా తయారు అవుతారు.

7.1. పరిచయం

7.2. జాతీయవాదం భావన పుట్టుక, నిర్వచనం

7.3. జాతీయవాదం యొక్క లక్షణాలు, రకాలు

7.4. భారతదేశంలో జాతీయవాదం

7.5. భారతదేశంలో జాతీయవాదం పెరగడానికి దోహదపడే అంశాలు

7.6. బిజెపి - హైపర్ జాతీయవాదం

7.7. జాతీయవాదం వలన ప్రయోజనాలు

7.8. జాతీయవాదం - సవాళ్ళు మరియు సమస్యలు

7.9. సారాంశం

7.10. నమూనా పరీక్ష ప్రశ్నలు

7.12. పఠనీయ గ్రంథాలు

7.1. పరిచయం :

భారతీయ జాతీయవాదం 18వ శతాబ్దం చివరిలో మరియు 19వ శతాబ్ధం ప్రారంభంలో ప్రారంభమైంది. దాని స్వభావం వలన వ్యతిరేక మరియు లౌకిక వాదం. ఇది జాతీయవాదం యొక్క ఆవిర్భావానికి మరియు దేశ నిర్మాణానికి నాంది పలికింది. బ్రిటీషర్లకు వ్యతిరేకంగా పోరాటంలో, సాహిత్యం వాదంలో కీలకపాత్ర పోషించింది. కేవలం రాజకీయ ఉద్యమం మాత్రమే కాదు. రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్, సరోజినీనాయుడు, బంకించంద్ర ఛటర్జీ, మహాత్మాగాంధీ వంటి పండితులు భారతదేశంలోని జాతీయవాద స్ఫూర్తిపై విస్తృతంగా రాశారు. ఇది వైవిధ్యం మరియు బహుళత్వాన్ని ఒకే గొడుగు కిందకు ఈసుకువస్తూ అందరినీ కలుపుకొని ఉంది. వలసవాదానికి వ్యతిరేకంగా జరిగిన జాతీయ ఉద్యమంలో మధ్యతరగతి కీలకపాత్ర పోషించింది. విబిన్న సామాజిక మరియు సాంస్కృతిక నేపథ్యాల ప్రజలు ఏకమైన కారణం కోసం పోరాడటానికి కలిసి వచ్చారు. వలసవాదం భారత జాతీయ వాదానికి చోదక కారకం అని విస్మరించలేము. అందువల్ల, జాతీయవాదం బ్రిటీష్ పాలనకు వ్యతిరేక సిద్ధాంతమని చెప్పవచ్చు. వలసవాదానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడటానికి ఆసియా మరియు ఆఫ్రికాలకు జాతీయవాదమే

ఎక్కువ సహాయపడింది. భారతదేశంలో జాతీయవాదం అనేది దేశ నిర్మాణ డ్రైవ్ గురించి, సైన్స్, సాహిత్యం మరియు మతం అది కళలో తనను తాను కలుపకుంది. ఇది భారతదేశాన్ని 'ఆధునిక భారతదేశంగా మార్చడానికి సహాయపడింది. ఇది సామాజిక – ఆర్థిక, రాజకీయ మరియు మతపరమైన రంగాలలో ప్రగతిశీలమైనది. ఇది భారతీయులు తమ హక్కులు మరియు ప్రజాస్వామ్య రాజకీయాలను గ్రహించేలా చేసింది, భూస్వామ్యం లేని ఆధునిక భారతదేశం, వలసవాదం మరియు బానిసత్వాన్ని రద్దు చేసింది. జాతీయవాదం భారతదేశంలో సామాజిక విబేదాల గాలిని తొలగించింది మరియు ప్రతి భారతదేశం అణచివేత నుండి విముక్తి పొందింది. జాతీయ ఉద్యమంపై అవగాహన కల్పించడంలో ప్రముఖులు మరియు విద్యావంతులు ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించారు.

7.2. జాతీయవాదం భావన, పుట్టుక, నిర్వచనం

జాతీయవాదం ప్రధానంగా ఒక యూరోపియన్ భావన. ప్రపంచంలోని ఇతర దేశాలకు, ఖండాలకు యూరోపియన్ దేశాల నుండే ఎగబాకింది, లేదా వ్యాప్తి చేయబడింది. చాలా మంది చరిత్రకారులు దీనిని ఆధునిక కాలంలో పుట్టింది అని అంగీకరిస్తున్నారు. కాని మరికొంత రాజనీతి చరిత్రకారులు జాతీయ వాద పుట్టుక మూలాలను చరిత్రలో గుర్తించడానికి ప్రయత్నించారు. జాతీయవాదం యొక్క భావనపరమైన ఆలోచన వారిని పూర్వపు నాగరికతలలో గుర్తించడానికి వారిని ప్రేరేపిస్తుంది. స్థానిక సంప్రదాయాల ద్వారా పుట్టి, పెరిగి పరిణామం చెంది స్థాపించబడిన ఒక భూభాగంలోఒక బలమైన అటాచ్‌మెంట్ (బందం) మరియు ఏర్పాటు చేయబడిన ప్రాదేశిక అధికారాన్ని విభిన్న బలమైన వ్యవస్థగా జాతీయవాదం చరిత్ర అంతటా ప్రబలంగా ఉండేది. హాన్స్ కోన్ ప్రొఫెసర్ప్రకారం ఆధునిక జాతీయవాదంపదిహేడవ మరియు పద్దెనిమిదవ శతాబ్దాలలో ఐరోపాలో ఉద్భవించింది. పొందొమ్మిదవ శతాబ్దంలో ఇది ఒక సాదారన యూరోపియన్ ఉద్యమం. ఇరవైయవ శతాబ్దంలో మరింత బలీయంగా తయారై నేడు ఇరవై ఒకటవ శతాబ్దంలో ప్రపంచాన్ని పరిపాలిస్తున్న అత్యంత బలమైన రాజకీయ తత్వశాస్త్రాలలో ఒకటిగా జాతీయవాదం తయారైంది.

జాతీయవాదం దాని అభివృద్ధిలో అనేక రూపాలు మరియు వ్యక్తీకరణలను తీసుకుంది. ఈ భావనను ఖచ్చితమైన పదాలలో నిర్వచించం కష్టమైన పని. సుప్రసిద్ధ జాతీయవాద రచయితయైన ప్రొ. హాన్స్‌ఖోన్ (1965 : 9) ప్రకారం జాతీయవాదం ఒక మానసిక స్థితి. దీనిలో వ్యక్తి యొక్క అత్యున్నత విధేయత జాతీయ రాజ్యానికి కారణంగా భావించబడుతుంది. ఖోన్ ప్రకారం జాతీయవాదం సజీవ మరియు క్రియాశీల కార్పొరేట్ సంకల్పం. ఈ సంకల్పాన్ని జాతీయవాదంగా పిలుస్తాం. అధిక సంఖ్యలో ప్రజలను ప్రేరేపించే మానసిక స్థితి మరియు దాని సభ్యులందరికీ స్ఫూర్తి నిస్తుంది. జాతీయ రాజ్యమే ఆదర్శవంతమైనదని మరియు రాజకీయ సంస్థ ఏకైక చట్టబద్ధమైన రూపమని, అలాగే అన్ని సాంస్కృతిక సృజనాత్మక శక్తులకు మరియు ఆర్థిక శ్రేయస్సుకు మూలం అని పేర్కొన్నాడు. మరొక జాతీయవాద అభ్యాసకుడైన కె.ఆర్. మినోగ్ (1967 : 53) జాతీయవాదాన్ని ఆలోచనల సముదాయం,స్వీయ వ్యక్తీకరణ యొక్క రూపం ఈ భావన ద్వారా ఒక నిర్దిష్ట రకమైన రాజకీయ ఉత్సాహాన్ని ఉన్నతవర్గం నుండి

ప్రజానీకానికి తెలియజేయవచ్చు".

కేంబ్రిడ్జ్ ఎన్‌సైక్లోపీడియా ప్రకారం జాతీయవాదం "రాజకీయ సంస్థ యొక్క ప్రధాన యూనిట్‌గా దేశాన్ని చూసే రాజకీయ సిద్ధాం. దీని అంతర్లీనంగా మానవులు 'జాతీయత యొక్క లక్షణాన్ని కలిగి ఉంటారు. ఆ భావనతో వారు సాంస్కృతికంగా, ఆర్థికంగా మరియు రాజకీయంగా గుర్తిస్తారు. జాతీయవాదం ఇతర జాతీయ రాజ్యాల ఆదిపత్యం నుండి స్వాతంత్ర్యం పొందేందుకు జాతీయ సమూహాలు చేసే ప్రయత్నాలతో ముడిపడి ఉంది. ఈ భావన తరచుగా వలస వాదానికి వ్యతిరేకంగా పోరాటంతో ముడిపడి ఉంటుంది (1990).

జాతీయవాదం అనేది ప్రజల సమూహం వారి స్వంత ప్రభుత్వం ప్రత్యేకంగా ఆస్వాదించడానికి మరియు పూర్తి సార్వభౌమ హక్కులను వినియోగించుకోవడానికి హేతు బద్దతను అందించే ఒక సిద్ధాంతంగా చెప్పవచ్చు. మానవజాతి జాతీయ విభాగాలుగా విభజించబడిందని ఈ భావన ఊహిస్తుంది. దీనిలోని ప్రతి ఒక్క అంశం కొన్ని సాదారణ లక్షణాల ద్వారా వేరుచేయబడుతాయి. దేశభక్తి, స్థానికనేలతో సహజ అనుబందాల ఆధారంగా, ప్రాచీన కాలం నుండి ఎల్లప్పుడు ఒక రూపంలో లేదా మరొక రూపంలో ఉనికలో ఉంది. ఏదో ఒక రాజకీయ అస్థిత్వంతో వ్యక్తిగత భావోద్వేగాల అనుబంధాల కలయికగా చెప్పవచ్చు. జాతీయవాదం అనేది ఈ రెండు భావోద్వేగాల అనుబంధాల కలయికగా చెప్పవచ్చు. తనదేశం లేదా జాతీయతపై మనిషి యొక్క అత్యున్నత విదేయత మరియు దేశభక్తి కలయిక ఆధునిక జాతీయవాదం యొక్క పుట్టుకకు దారి తీసింది. ఇది నిరాకరమైనది మరియు మతం వలె విభిన్నమైన రూపాలను కలిగి ఉంటుంది. దీని అర్థం వేర్వేరు వ్యక్తులకు బిన్నంగా ఉంటుంది. కాబట్టి ఇది రాజకీయ సిద్ధాంతం కాదు అని, మానవ దృగ్విషయం, సమయం మరియు ప్రదేశంలో నిరంతరం మారుతున్న ప్రక్రియ అలాగే స్వేచ్ఛ మరియు పురోగతి కోసం విశ్వ వ్యాప్త కోరికగా కూడా అర్థం చేసుకోబడింది. (ఖోన్ 1962).

జాతీయవాదంలోని ముఖ్యమైన అంశాలు:

జాతీయవాదం అనేక ప్రాథమిక అంశాలను కలిగి ఉంటుంది. సాధారణంగా ఒకే జాతి, భాష, మతం, సంప్రదాయాలు, చరిత్ర, భౌగోళికం, యుద్ధం, ఉమ్మడి రాజకీయ ఆకాంక్షలు,సాదారణ ఆకాంక్షల వంటివి ఉంటాయి. కానీ ఇవి ఏవీ కూడా దేశాన్ని లేదా జాతీయతను సృష్టించేందుకు సరిపోవు. ఉదాహరణకు, జాతీయవాదం ఏర్పడటానికి జాతి ఒక ముఖ్యమైన అంశం, కానీ అది చాలా అవసరం లేదు. ప్రతి జాతీయానికి ఒక జాతి ఉండాలి అనేది ఒక తప్పనిసరి అయిన నిజం కాదు. ఉదాహరణకు కెనడాలో రెండు ప్రధాన జాతులు (ఇంగ్లీష్ & ఫ్రెంచ్) ఒక జాతీయతను ఏర్పరుస్తాయి. కాని మన దేశంలో అనేక జాతులు భారత జాతీయతకు దోహదం చేస్తాయి. ఒక సాదారణ భాష, ఉమ్మడి సంప్రదాయం మరియు ఆలోచనల సారుప్యతను వెల్లడిస్తుంది. బలమైన బంధాన్ని ఏర్పరుస్తుంది అయినప్పటికీ, డెబ్బై సంవత్సరాల క్రితం ఫ్రెంచ్ పండితుడ రెనాన్ చెప్పినట్లుగా

"భాష మనల్ని ఏకం చేయమని ఆహ్వానించవచ్చు, కానీ అలా చేయమని అది మనల్ని బలవంతం చేయదు. మరొకవైపు కెనడా, స్విట్జర్లాండ్‌లలో వివిధ భాషలు మాట్లాడే ప్రజలు తమ స్వంత జాతీయతను అభివృద్ధి చేసుకున్నారు.

ఆధునిక జాతీయవాదం యొక్క మూడు ముఖ్యమైన లక్షణాలు హెబ్రీయుల నుండి (జ్యూయిస్) ఉద్భవించాయి. ఎంచుకున్న ప్రజల ఆలోచన గతం యొక్క జ్ఞాపకం మరియు భవిష్యత్తు కోసం ఆలు మరియు చివరిది జాతీయ మెస్సియనిజం. ఇంగ్లాండ్, ఫ్రాన్స్, స్పెయిన్, పోర్చుగల్ మరియు ఇతర దేశాలలో తమ అధికారాన్ని ఏకీకృతం చేసుకున్నారు. ఇది నిర్దిష్ట ప్రాంతంలో జాఈయ రాజ్యాల ఏర్పాటుకు దారి తీసింది. జనాభాలో ప్రతి ఒక్క రాజ్యం స్వంత భాష, ఆచారాలు మరియు సంప్రదాయాలను కలిగి ఉన్నాయి. ఈ పరిస్థితులే ఆధునిక జాతీయ వాదానికి నాంది. జాతీయవాదం కోసం ఒంటరి స్వరానిష్ఠ నికోలో మాకియవేలి (1469-1527) లేవనెత్తారు. అతని రచన జాతీయ ఐక్యతకోసం ఒక ఉత్తేజకరమైన విజ్ఞప్తిని చేసింది. ఆధునిక జాతీయవాదం యొక్క మొట్టమొదటి పూర్తి అభివ్యక్తీకరణ పదిహేడవ శతాబ్దపు ఇంగ్లాండ్‌లో జరిగింది.

యూరోపియన్ జాతీయవాదం వెలుగులో, భారతీయ జాతీయవాదం యొక్క అభివృద్ధిని మరియు దాని గుర్తింపును అధ్యయనం చేయడం ఆసక్తికరంగా ఉంటుంది. గొప్ప విశ్వకవి రవీంద్రనాథ్‌ఠాగూర్ (1950 : 57) జాతీయవాదం గురించి చెప్తూతూ దానిని "మనిషి కనిపెట్టిన అత్యంత శక్తివంతమైన మత్తుమందు" అని చెప్పాడు. ఇంకా తన అభిప్రాయాన్ని కొనసాగిస్తూ "దానిపొగ ప్రభావంతో మొత్తం ప్రజలు దాని నైతికత గురించి కనీస అవగాహన లేకుండా అత్యంత తీవ్రమైన స్వీయ కోరిక వక్రబుద్ధి యొక్క క్రమబద్ధమైన కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించగలదు. ఎన్‌సైక్లో పీడియా ఆఫ్ సోషల్ సైన్స్ భారతీయ జాతీయవాదం యొక్క భావనను ఈ క్రింది విధంగా వివరిస్తుంది". భారతదేశం వివిధ జాతులు, మతాలు మరియు భాషల ప్రజలను ఏకం చేయడంలో హిందూమతం ఒక సమ్మిళిత సంప్రదాయ అంశంగా పనిచేసిన దేశం. పాశ్చాత్య ఆలోచనల ప్రభావంతో భారతదేశం జాతీయైక్యతను సాదించింది. ముఖ్యంగా బ్రిటీష్ మూలాలు మరియు బ్రిటీష్ పాలనకు వ్యతిరేకంగా పోరాటం చేశారు". ఈ నేపథ్యంలో భారతీయ జాతీయవాదం యొక్క పెరుగుదల మరియు భారీయ ఆంగ్ల కవిత్వం యొక్క వచనంలో ప్రతిబింబించే దాని అంశాలను అధ్యయనం చేయడం ఆసక్తికరంగా ఉంటుంది.

జాతీయవాదం యొక్క లక్షణాలు మరియు రకాలు

ఎ) దేశం తన స్వంత వెలుగుల / ఆలోచనల ప్రకారం తనను తాను పరిపాలించుకునే హక్కును కోరుతుందనే వాస్తవాన్ని జాతీయవాదం నొక్కి చెబుతుంది. భారత జాతీయోద్యమం కూడా విదేశీపాలననుఈ కారణంతో తిరస్కరించింది.

బి) ఒకదేశం ఒకవేళ అది పరాయి పాలనలో ఉంటే, అది విముక్తిని కోరుతుంది మరియు లక్ష్యాన్ని

సాదించడానికి, కళాఖండాలను తయారు చేయడానికి కూడా సిద్ధమవుతుంది. జాతీయ స్వాతంత్ర్యం ప్రతిదేశం యొక్క జన్మహక్కుగా పరిగణించబడుతుంది. భారతదేశం నుండి ఆంగ్లేయుడిని తరిమికొట్టడమే ప్రదాన లక్ష్యం అయిన ప్రభుత్వాన్ని భారత జాతీయవాదం తీసుకుంది.

సి) విదేశీయులందరూ చైనాను విడిచిపెట్టాలని చైనా జాతీయవాదం కోరింది యూదు జాతీయవాదం మాత్రం యూదురాజ్య స్థాపన లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. అరబ్బు జాతీయవాదం అరబ్ జాతీయులందరి ఏకీకృతచర్య కోసం తీసుకువస్తుంది.

డి) జాతీయవాదం మరొక ముఖ్య లక్షణం జాతీయ రాజ్యం స్థాపించబడిన తర్వాత, అది గొప్పదనం మరియు కీర్తి కోసం ప్రయత్నిస్తుంది.

ఇ) ఒక్కొక్కసారి జాతీయవాదం విస్తరణ వాదాన్ని అనుసరిస్తే అది సాధ్యమవుతుంది. ఇందులో మార్కెట్‌ల కోసం పోరాటం ఉంటుంది.

ఎఫ్) ఒక దేశ జాతీయవాదం తన లక్ష్యాన్ని సాదించడానికి యుద్ధం వరకు వెళ్ళడానికి సిద్ధంగా ఉంటుంది. ఇది ఒక జీవసంబంధమైన దృగ్విషయం. ఎదిగిన దేశాలు దీర్ఘకాలంలో క్షీణిస్తున్నాయనే కారణంతో యుద్ధం సమర్ధించబడుతుంది.

జి) జాతీయవాదం చాలాసార్లు మత విశ్వాసంగా మారింది. ప్రజలు తరుదేశాలను మతపరమైన రంగంలో చేసే విధంగా ప్రేమిస్తారు మరియు ఆరాధిస్తారు. రాజ్యాన్ని మాతృభూమిగా లేదా పితృభూమిగా సూచిస్తారు.

హెచ్) జాతీయవాదం భూమిపై దేవుని కవాతుగా వర్ణించబడింది. నిజమైన జాతీయవాది తన స్వంత దేశాన్ని ప్రేమిస్తాడు మరియు అతడు తన స్వంతదేశానికి శత్రువైనా లేదా తన పురోగతికి అడ్డంగా ఉన్న వారందరినీ దేషించడానికి కూడా సిద్దంగా ఉంటాడు.

జాతీయవాదం మరియు దాని రకాలు

బెనెడిక్ట్ అండర్‌సన్ ఒక దేశాన్ని “ఊహాజనిత రాజకీయ సంఘంగా'' చూస్తాడు. దీనిలో వ్యక్తులు ఒకరితో ఒకరు లోతైన క్షితిజ సమాంతర సహవాసాన్ని పంచుకుంటారు. గెల్నర్ జాతీయవాదాన్ని ప్రధానంగా ఒక రాజకీయ సూత్రంగా పరిగణించారు. ఈ నియమం రాజకీయ మరియు జాతీయ యూనిట్ సమానంగా ఉంటుందని భావించింది. జాతీయ గీతం మరియు జాతీయ జెండా వంటి కొన్ని ముఖ్యమైన చిహ్నాలు జాతీయవాద భావాలను బలోపేతం చేస్తాయి. పైన పేర్కొన్న మూడు ఆధారాలతో జాతీయవాదం ఆధునిక ఊహాత్మక నిర్మాణంగా పరిగణించబడుతుంది.

ఒక దేశం వలె కాకుండా, ఒక దేశం భౌగోళిక రాజకీయ అస్తిత్వం కంటే మానసికమైనదిగా భావించడం. ఒక వ్యక్తి యొక్క జాతీయవాద గుర్తింపు అతను / ఆమె అనుసంబంధంగా భావించడం. అందువల్ల మానసిక అనుబంధం ఒక దేశానికి పునాదిరాయి. జాతీయవాదం అనేది భాగస్వామ్య గుర్తింపు ఆధారంగా అనేక మంది జనాలను బంధించే ఏకత్వం యొక్క భావన. ఈ కోణంలో ప్రపంచంలోని వివిధ ప్రాంతాల్లో నివసిస్తున్న ప్రజలు ఒక దేశానికి చెందినవారు కావచ్చు. భౌగోళిక స్థానం అనేది ఒక అవశ్యకమైన అవసరం కాదు. కాని దేశం యొక్క ఉనికికి కావల్సిన అంశం. ఇజ్రాయిల్ ఏర్పడటానికి ముందు డయోస్పోరా జాతీయవాదం మరియు ముఖ్యంగా యూదు జాతీయవాదం ఈ ఆలోచనపైననే ఆధారపడి ఉన్నాయి. జాతీయవాదం దీని బహుళ రకాలు మరియు ఉపరకాలకు దారి తీసే అనేక రకాలుగా కనిపిస్తున్నది. జాతి, మత, భాషా, సాంస్కృతిక డయోస్పోరా, పౌర మరియు సంకర మొదలైనవి. మతపరమైన జాతీయవాద భాగస్వామ్యం మత లేదా దాని విభాగాల సెంటిమెంట్‌పై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఉదాహరణకు ఇస్లామిక్ జాతీయవాదం లేదా షియా / సున్నీ జాతీయవాదం వంటివిగా చెప్పవచ్చు. ఎక్కువగా ఇటువంటి జాతీయవాం మత రాజకీయవాదం మరియు వాటి ప్రామాణికత యొక్క దైవిక హక్కు మరియు తోటి విశ్వాసులకు విధి వంటి వాటిపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

మరొక భిన్నమైన జాతీయవాదం ఏమిటంటే భాషా జాతీయ వాదులు భాగస్వామ్య భాష ఆధారంగా మరియు సాంస్కృతిక జాతీయవాదులు ఉమ్మడి సంస్కృతి ఆధారంగా ఒక దానితో మరొక దానిని బంధిస్తారు. సాంస్కృతిక జాతీయవాదం భాగస్వామ్య సంస్కృతిపై ఆధారపడి ఉంటుంది. నిర్దిష్ట సంస్కృతిలో భాగంగా ప్రజల స్వీయ గుర్తింపు అయిన వారిని అటువంటి దేశంలో సభ్యులను చేస్తుంది. సాంస్కృతిక జాతీయవాదం పూర్తిగా జాతి లేదా పౌరపరమైనది కాదు. ఎందుకంటే సాంస్కృతిక దేశంలో సభ్యత్వం పూర్తిగా వారసత్వంగా లేదా స్వచ్ఛందంగా లేదు. భారతీయ జాతీయవాదం ఎక్కువగా సాంస్కృతిక జాతీయవాదం వలస వాద అనంతరం జాతీయవాదం ఆసియా మరియు ఆఫ్రికాలోని మూడవ ప్రపంచ దేశాలు యూరోపియన్ వలసవాదులకు వ్యతిరేకంగా ఆందోళన మరియు సమీకరణగా అభివృద్ధి చెందింది. వలస రాజ్యాలు తమ గుర్తింపును తాము నిర్వచించుకోవాలని పట్టుబట్టాయి. ఈ కోణంలో చూసినట్లయితే భారతీయ జాతీయవాదం వలసవాద అనంతర జాతీయవాదం.

పౌర జాతీయవాదం ఎన్నికల రాజకీయాలలో చురుకుగా పాల్గొనడం ద్వారా వారు వ్యక్తపరిచే ప్రజల అభీష్టం నుండి రాజ్యం దాని చట్టబద్ధతను పొందుతుంది ఈ జాతీయ వాదం గూర్చి రూసో తన పుస్తకం సోషల్ కాంట్రాక్ట్ (1962)లో ప్రతిపాదించిన సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతంలో మూలాలను కలిగి ఉంది. పౌర జాతీయవాదం యొక్క ఆదర్శాలు సమానత్వం, స్వేచ్ఛ, సహనం మరియు సౌభ్రాతృత్వం. ఈ జాతీయవాదం సాదారణంగా ప్రాతినిధ్య ప్రజాస్వామ్యం ద్వారా పనిచేస్తుంది. ఫ్రాన్స్ మరియు అమెరికా వంటి ప్రజాస్వామ్య దేశాల జాతీయ వాదాలు పౌర జాతీయవాదానికి ఉదాహరణలు. పౌర జాతీయవాదంభిన్నమైనది మరియు జాతి మరియు

మతపరమైన జాతీయ వాదానికి విరుద్ధమైనది. మరియు సాంస్కృతిక మరియు వలస వాద జాతీయవాదంతో కొద్దిపాటి స్థలాన్ని మాత్రమే పంచుకుంటుంది. భారత జాతీయవాదం పౌర జాతీయవాద లక్షణాలను కూడా కలిగి ఉంది.

దేశం యొక్క భావనను స్థూలంగా రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. క్వామీ (జాతి / విభాగ) జాతీయవాదం మరియు వాట్నీ (ప్రాదేశిక) జాతీయవాదం. క్యామి జాతీయవాదం భాగస్వామ్య జాతి మరియు మతపరమైన గుర్తింపుపై ఆధారపడి ఉంటుంది. అయితే వాట్నీ జాతీయవాదం దేశం రాజ్యం యొక్క భాగస్వామ్య రాజకీయ గుర్తింపుపై ఆధారపడి ఉంటుంది. వాట్నీ జాతీయవాదంలో పౌరులు దేశం పట్ల కర్తవ్యాన్ని మరియు నిబద్ధతను జన్మించినవారు లేదా స్వీకరించినవారు అనుభవిస్తారు. పాశ్చాత్య భావన మొదటి దానికి ఉదాహరణ అయితే మద్యప్రాచ్యంలోని ఇస్లామిక్ జాతీయవాదం భాగస్వామ్య మతపరమైన గుర్తింపుపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఇటువంటి జాతీయవాద సిద్ధాంతాలు తరచుగా విద్వేశాన్ని మరియు అహంకారాన్ని ప్రోత్సాహిస్తాయి.

జాతీయవాదం యొక్క వాట్నీ వెర్షన్ భారతదేశం వంటి పెద్దదేశాల యొక్క బహువచన స్వభావానికి సరిపోతుంది. ఈ రకమైన జాతీయవాదం ఇరుకైన జాతి లేదా మత సమూహాలపై ఆధారపడి ఉండదు. కాని బహుళ జాతి మూలాలు, వర్గాలు మరియు ప్రాంతాల ప్రజలను ఒకదానితో ఒకటి బందించే ఒకదేశం యొక్క భారీ మరియు విస్తృత గుర్తింపు ద్వారా ప్రేరణ పొందింది. అటువంటి దేశాల జాతీయ చిహ్నాలు లౌకిక స్వభావాన్ని ఉంటాయి మరియు వాటిని అందిస్తాయి. భారత రాజ్యాంగంలో అంతర్లీనంగా ఉన్న జాతీయవాదం ఈ రకమైనది.

భారతదేశంలో జాతీయవాదం

భారతదేశంలోని జాతీయవాదం దేశ చరిత్ర మరియు దేశం యొక్క గుర్తింపును రూపొందించడంలో ముఖ్యమైన పాత్ర వహించింది. ఇది 19వ శతాబ్దపు చివరిలో మరియు 20వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో బ్రిటిష్ వలస పాలనకు ప్రతిస్పందనగా ఉద్భవించింది మరియు భారతదేశ స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో కీలక పాత్ర పోషించింది. భారతదేశంలో జాతీయవాదం యొక్క పెరుగుదల భారతదేశంలోని వలసవాద వ్యతిరేక ఉద్యమంతో ముడిపడి ఉంది. వలసవాదం కింద వారందరూ ఎదుర్కొన్న అణచివేత కారణంగా భారతదేశంలోని వివిధ సమూహాల ప్రజలు పరస్పర బంధాన్ని ఏర్పరచుకున్నారు.

జాతీయవాదం అనేది శతాబ్దాలుగా మానవ చరిత్ర మరియు రాజకీయాలను రూపొందించిన సంక్లిష్టమైన మరియు బహుముఖ భావన. ఇది ఒకరి దేశం లేదా దేశం పట్ల విదేయత మరియు భక్తి యొక్క బలమైన భావనగా నిర్వచించబడుతుంది, తరచుగా భాగస్వామ్య సంస్కృతి, భాష, మతం మరియు చరిత్ర ద్వారా వర్గీకరించబడుతుంది. జాతీయవాదం, తరచుగా స్వీయ నిర్ణయాధికారం, సార్వభౌమాధికారం మరియు స్వాతంత్ర్యం కోసం కోరికతో ముడిపడి ఉంటుంది.

జాతీయవాదం సాంస్కృతిక మరియు భాషాపరమైన సంరక్షణ నుండి రాజకీయ మరియు ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం వరకు వివిధ రూపాల్లో వ్యక్తమవుతుంది.

ఇది ఏకీకృత శక్తి కావచ్చు, భాగస్వామ్య విలువలు మరియు లక్ష్యాల చుట్టూ ప్రజలను ఏకతాటిపైకి తీసుకురావచ్చు లేదా విభజించే శక్తి కావచ్చు. వారి స్వంత ప్రయోజనాల కోసం వివిధ సమూహాలను ఒకదానికొకటి వ్యతిరేకించవచ్చు.

ప్రజలు తరచుగా తమ దేశం లేదా దేశంతో గుర్తించబడతారు మరియు దాని పట్ల గర్వం మరియు విధేయతితో ఉంటారు. ఈ గుర్తికపు చరిత్ర, భాష, సంస్కృత, మతం మరియు రాజకీయ సంస్థలతో సహా అనేక అంశాల ద్వారా రూపొందించబడింది.

జాతీయవాదం మార్పుకు సానుకూల శక్తిగా ఉంటుంది. ఎందుకంటే ఇది ఉమ్మడి లక్ష్యాలు మరియు విలువల కోసం పని చేయడానికి ప్రజలను సమీకరించగలదు. ఉదాహరణకు, యునైటెడ్ స్టేట్స్, ఇండియా మరియు దక్షిణాఫ్రికాతో సహా అనేక దేశాలలో స్వాతంత్ర్యం కోసం పోరాటంలో ఇది కీలక పాత్ర పోషించింది.

ఇది సామాజిక మరియు ఆర్థిక అభివృద్ధికి శక్తివంతమైన సాధనంగా కూడా ఉంటుంది. ఎందుకంటే ఇది ప్రజలను వారి కమ్యూనిటీలలో పెట్టుబడి పట్టడానికి మరియు భాగస్వామ్య శ్రేయస్సు కోసం పని చేయడానికి ప్రోత్సహిస్తుంది. అయినప్పటికీ, జాతీయవాదం కూడా ప్రతికూల శక్తిగా ఉంటుంది. ఇది సంఘర్షణ మరియు హింసకు దారి తీస్తుంది.

జాతీయవాద ఉద్యమాలు తరచుగా ఇతరుల ప్రయోజనాల కంటే తమ సొంత సమూహం యొక్క ప్రయోజనాలకు ప్రాధాన్యత ఇస్తాయి. ఇది మైనారిటీ సమూహాలపై వివక మరియు హింసకు కూడా దారి తీస్తుంది.

19వ మరియు 20వ శతాబ్దాలలో సామ్రాజ్యవాద శక్తుల పెరుగుదలలో చూసినట్లుగా, జాతీయవాదం దూకుడు మరియు విస్తరణ విధానాలను సమర్థించటానికి కూడా ఉపయోగించవచ్చు.

జాతీయవాదం అనేది శతాబ్దాలుగా మానవ చరిత్ర మరియు రాజకీయాలను రూపొందించిన శక్తివంతమైన మరియు సంక్లిష్టమైన శక్తి. ఇది ఏకీకృత శక్తి కావచ్చు, భాగస్వామ్య విలువలు మరియు లక్ష్యాల చుట్టూ ప్రజలను ఏకతాటిపైకి తీసుకురావచ్చు లేదా విభజించే శక్తి కావచ్చు. వారి స్వంత ప్రయోజనాల కోసం వివిధ సమూహాలను ఒకదానికొకటి వ్యతిరేకించవచ్చు.జాతీయవాదం మార్పుకు సానుకూల శక్తి అయితే, అది ప్రతికూల శక్తి కూడా కావచ్చు. ఇది సంఘర్షణ మరియు హింసకు దారి తీస్తుంది. అలాగే, మన ప్రపంచంలో జాతీయవాదం యొక్క పాత్రను గుర్తించడం మరియు జాతీయ గుర్తింపు యొక్క దృష్టి కోసం పని చేయడం చాలా ముఖ్యం.

చారిత్రక నేపథ్యం

భారతదేశంలో జాతీయవాది చరిత్రను 19వ శతాబ్దం చివరలో, భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ (ఐఎన్‌సి) స్థాపించబడినప్పుడు గుర్తించవచ్చు.

ఐఎన్‌షి 1885లో ఎ.వో. చే స్థాపించబడింది. హ్యూమ్, రిటైర్డ్ బ్రిటిష్ సివిల్ సర్వెంట్ మరియు భారతీయ నాయకుల బృందం. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో భారతీయ ప్రయోజనాలను ప్రోత్సహించడం మరియు భారతదేశానికి స్వయం పాలన సాదించడం దీని ప్రధాన

ప్రారంభ సంవత్సరాల్లో, ఐఎన్‌సి రాజ్యాంగ సంస్కరణలు మరియు క్రమంగా రాజకీయ మార్పులపై దృష్టి సారించే ఒక మితివాద సంస్థ

ఏదేమైనా, 20వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో భారతదేశంలో జాతీయవాదం యొక్క మరింత తీవ్రమైన రూపాలు పెరిగాయి. 1905లో జరిగిన బెంగాల్ విభజన భారత రాజకీయాలలో ఒక మలుపు,

బెంగాలు మత ప్రాతిపదికన విభజించాలని నిర్ణయం ఈ ప్రాంతంలో పెరుగుతున్న జాతీయవాద ఉ ద్యమాన్ని బలహీనపరిచేందుకు బ్రిటిష్ వారు ఉద్దేశపూర్వకంగా చేసిన ప్రయత్నంగా బావించారు. ఇది విస్తృతమైన నిరసనలు మరియు బహిష్కరణలకు దారితీసింది మరియు జాతీయవాద ఉద్యమం యొక్క మరింత మిలిటెంట్ దశకు నాంది పలికింది.

1919 అమృత్సర్ ఉదకోతి (జలియన్వాలా బాగ్ ఊచకోతి). దీనిలో బ్రిటీష్ దళాలు శాంతియుత నిరసనకారులు గుంపుపై కాల్పులు జరిపి, జాతీయవాద బావాన్ని మరింత పెంచింది. ఈ సంఘటన భారతదేశ చరిత్రలో ఒక మలుపు మరియు భారతదేశంలో బ్రిటిష్ పాలన అంగానికి నాంది పలికింది.

భారతదేశంలో జాతీయవాదం పెరగడానికి దోహదపడే అంశాలు

భారతదేశంలో జాతీయవాదం పెరగడానికి అనేక అంశాలు దోహదపడ్డాయి. భారతదేశంలో జాతీయవాదం పెరగడానికి దోహదపడిన కొన్ని ముఖ్యమైన అంశాలు క్రిందివి:

కొత్త తరగతి పెరుగుదల

దేశంలో మధ్యతరగతి వృద్ధిరేటు అత్యంత ముఖ్యమైనది. పాశ్చాత్య ఆలోచనలు మరియు విలువలకు కలిగిన విద్యావంతులైన, పట్టణ భారతీయుల కొత్త తరగతి ఆవిర్భావం జాతీయవాద పెరుగుదలలో కీలక పాత్ర పోషించింది. ఈ వ్యక్తులు తరచుగా సివిల్ సర్వీస్ లేదా ఇతర వృత్తులలో ఉద్యోగం చేయబడ్డారు మరియు వారు తమ హక్కులను నొక్కిచెప్పడానికి మరియు దేశ పాలనలో గొప్ప పాత్రను పోషించడానికి ఆసక్తిని కలిగి ఉ న్నాడు.

సామాజిక-మత సంస్కరణ ఉద్యమాలు

సామాజిక-మత సంస్కరణ ఉద్యమాలు భారతీయ సమాజాన్ని ఉన్న అధర్మాన్ని తొలగించాలని కోరాయి. ఇది సమాజంలోని వివిధ సమూహాలను ఏకతాటిపైకి తీసుకొచ్చే ప్రభావాన్ని చూపింది. అనేక సంస్కరణ ఉ ద్యమాలు, భారత దేశం అంతటా భావోద్వేగాలను పెంచాయి మరియు జాతీయవాదాన్ని రేకెత్తించాయి.

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం ప్రభావం

మరొక ముఖ్యమైన అంశం మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం యొక్క ప్రభావం. ఈ యుద్ధం భారతదేశంపై ఆర్థిక మరియు రాజకీయ పరంగా తీవ్ర ప్రభావాన్ని చూపింది. యుద్ధం ఫలితంగా భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ చాలా నష్టపోయింది మరియు చాలా మంది భారతీయులు బ్రిటిష్ సైన్యంలో వినిచేయవలసి వచ్చింది. చాలా మంది భారతీయులు బ్రిటిష్ పాలన యొక్క చట్టబద్ధతను ప్రశ్నించడం ప్రారంభించినందున. ఈ యుద్ధం భారతీయ రాజకీయ స్పృహపై కూడా తీవ్ర ప్రభావం చూపింది.

భారతీయ పత్రికల వృద్ధి

జాతీయవాదం పెరగడానికి భారతీయ పత్రికారంగం యొక్క పెరుగుదల మరొక ముఖ్యమైన అంశం, వార్తాపత్రికలు మరియు పత్రికలు జాతీయవాద ఆలోచనలను వ్యాప్తి చేయడంలో మరియు రాజకీయ అవగాహనను ప్రోత్సహించడంలో కీలక పాత్ర పోషించాయి. ఆ కాలంలోని ప్రముఖ జాతీయవాద వ్యక్తులు కూడా పాత్రికేయులు మరియు సంపాదకులు,

పాశ్చాత్య విద్య ప్రభావం

19వ శతాబ్దంలో రాజా పాశ్చాత్య విద్య యొక్క విస్తరణ కారణంగా, అధిక సంఖ్యలో భారతీయులకు ఆధునిక, లౌకిక, ప్రజాస్వామ్య మరియు జాతీయవాద రాజకీయ దృక్పదం అవసరం. ఆంగ్ల భాష యొక్క విస్తరణ మరియు కీర్త వివిధ బాషా ప్రాంతాల స్వాతంత్ర్య సమరయోదులు ఒకరితో ఒకరు సంభాషించడానికి సహాయపడింది. ఆధునిక విద్య విద్యావంతులైన భారతీయులలో ఒక నిర్దిష్ట స్థిరత్వం మరియు దృక్పదం మరియు ఆసక్తుల విభాగాన్ని కూడా సృష్టించింది.

భారతదేశంలో జాతీయవాదం పెరుగుదల ప్రభావం

భారతదేశంలో జాతీయవాదం పెరగడం దేశంపై తీవ్ర ప్రభావం చూపింది. ఇది 1947లో భారతదేశంలో బ్రిటీష్ పాలన అంతం కావడానికి మరియు స్వతంత్ర భారత రాజ్య స్థాపనకు దారితీసింది. భారతదేశ రాజకీయాలలో అనేకమంది ప్రముఖ వ్యక్తులు కూడా జాతీయవాద నాయకులు కావడంతో జాతీయవాద ఉద్యమం కూడా దేశ రాజకీయ దృశ్యాన్ని రూపొందించడంలో కీలక పాత్ర పోషించింది.

జాతీయవాద ఉద్యమం భారతీయ సమాజంపై కూడా గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపింది. ఇది సామాజిక సంస్కరణను ప్రోత్సహించిడంలో మరియు కుల వినిక మరియు లింగ అసమానత వంటి సమస్యల గురించి అవగాహన పెంచడంలో కీలక పాత్ర పోషించింది. చాలా మంది ప్రముకు జాతీయవాద వ్యక్తులు కూడా అట్టడుగు వర్గాల హక్కుల కోసం ప్రధారం చేసిన సంఘు సంస్కర్తలు.

జాతీయవాద ఉద్యమం యొక్క వారసత్వం ఇప్పటికీ ఆదునిక భారతదేశంలో చూడవచ్చు. దేశ రాజకీయ వ్యవస్థ ప్రజాస్వామ్యం మరియు లౌకికవాదం యొక్క సూత్రాలపై ఆధారపడింది. ఇది జాతీయవాద ఉద్యమంచే సమర్ధించబడింది. ఈ ఉద్యమం ఇటీవలి సంవత్సరాలలో దేశంలో జరిగిన అనేక సామాజిక మరియు ఆర్థిక సంస్కరణలకు పునాది వేసింది. ....తెలుగు

సమకాలీన భారతదేశంలో జాతీయవాదం

భారతదేశంలోని జాతీయవాద ఉద్యమం దేశ చరిత్ర, రాజకీయాలు మరియు సమాజాన్ని రూపొందించడంలో కీలక పాత్ర పోపించినప్పటికీ, అది 1947లో స్వాతంత్ర్యం సాదించడంతో ముగియలేదు. వాస్తవానికి, సమకాలీన భారతదేశంలో జాతీయవాదం ఒక శక్తిగా మిగిలిపోయింది మరియు కాలక్రమేణా అభివృద్ధి చెందుతూ మరియు మారుతూనే ఉంది.

భారతదేశంలో జాతీయవాదం పెరుగుదల మొత్తం ప్రక్రియ

భారతదేశంలో జాతీయవాదం యొక్క పెరుగుదల సంక్లిష్టమైన మరియు ము ప్రక్రియ 30వ శతాబ్దపు ప్రారంభం నుండి వరకు భారతదేశం విచిన్న కి జాతీయవాద ఉద్యమాలకు నిలయంగా ఉంది. ప్రతి ఒక్కటి వారి స్వంత ప్రత్యేక మరియు సిద్ధాంతాలను కలిగి ఉంది.

భారతదేశంలోని జాతీయవాది ఉద్యమం బ్రిటీష్ పాలన నుండి స్వాతపత్యం సాధించడులో మరియు దేశ చరిత్ర మరియు రాజకీయాలను రూపొందించడంలో కీలక పాత్ర పోపించినప్పటికీ అది నివాళ్లు మరియు వివాదాల వాటాను కూడా కలిగి ఉంది, అంతిమంగా, దేశంలోని నాయకులు మరియు సారులు ఈ సమస్యలను ఎలా పరిష్కరించుకుంటారు అనేదానిపై భారతదేశంలో జాతీయవాదం యొక్క పవిష్యులు ఆధారం ఉంటుంది భారతీయ సంస్కృతి మరియు వారసత్వ యొక్క వైవిధ్యం మరియు ప్రజాస్వామ్య సమాజాన్ని నిర్మించడానికి మనమందరం కృషి చేయాల్సిన అవసరం ఉంది.

భారతీయ జాతీయవాదనమూనా వర్సెస్ యూరోపియన్ జాతీయవాద నమూనా

ఇటీవలి సంవత్సరాలలో భారతదేశంలో జాతీయవాదం బహుళ సాంస్కృతికత, కలుపుకొని, సోదర యూరోపియన్ నమూనా నుండి మరింత జాతి విశిష్టత పక్షపాతాన్ని కలిగి ఉన్న జాతీయవాదం యొక్క

యూరోపియన్ ఆలోచనకు క్రమంగా మార్పును చూసింది. జాతీయ వాదా యొక్క ఈ భావన భారత రాజ్యాంగం యొక్క వ్యవస్థాపక పితామహులచే ఊహించబడిన దానికి వ్యతిరేక నమూనాలో ఉంది.

యూరోపియన్ జాతీయవాదం నమూనా :

జాతీయ వాదం యొక్క ఈ ఆలోచన ఫ్రెంచి విప్లవ సమయంలో పుట్టింది. ఐరోపా జాతీయవాదం ప్రధానంగా జాతి విశిష్టత మరియు దానిని రక్షించాలనే కోరికతో ప్రేరేపించబడింది. 17వ శతాబ్దపు ఐరోపాలో అనేక జాతీయ రాజ్యాల ఏర్పాటుకు ఇది ఆధారం. దానిలో బాహ్య శత్రువును కనుగొనడం ద్వారా మాది అనే భావనను సృష్టించడం ద్వారా ఇది ప్రేరేపించబడింది. దానిని సంకుచిత మెజారిటీవాదంగా తీసుకోవచ్చు. నేడు ప్రపంచమంతటా ఈ రకమైన జాతీయవాదం మళ్ళీ పుంజుకుంటున్నది దీనికి ఉదాహరణ పాశ్చాత్య రాజ్యాలలో పెరుగుతున్న జెనోఫోబియా. పశ్చిమాసియాలో పెరుగుతున్న ఇస్లామిక్ ఛందసవాదం.

భారతీయ జాతీయవాద నమూనా :

యూరప్‌లాగా కాకుండా, భారతదేశంలో వలస వాద వ్యతిరేకత మరియు పతనం కూడా కోరుకుంటుంది. భారతదేశంలో ప్రబలంగా ఉన్న దృఢమైన హిందూ బ్రాహ్మనీయ వ్యవస్థ యొక్క ఆధిపత్యాన్ని విస్మరించి, భారతీయ జాతీయవాదం అంతర్ – విశ్వాస సహనం మరియు బహువచనాన్ని స్థాపించాలని భావిస్తుంది. ఈ బహువచన ఆలోచన మరియు బహువచనాన్ని స్థాపించాలని భావిస్తుంది. ఈ బహువచన ఆలోచన మహాత్మగాంధీ యొక్క ఆలోచనల నుండి ఏర్పడింది. అంటే స్వేచ్ఛా భారతం హిందూ రాజ్యంగా ఉండదు. అది భారతీయ రాజ్ అవుతుంది. భారతదేశంలోని ఖిలాఫత్ ఉద్యమం. దేశ లౌకికవాద బ్రాండ్. ఇది కేవలం ముస్లిం మతం కోసం కాకుండా రైతుల సంక్షేమం మరియు సహనం కోసం ఒక వేదిక, జాతీయవాద వ్యూహం. దేశ లౌకికవాదం యొక్క బ్రాండ్. లౌకికవాదం యొక్క భారతత్వశాస్త్రం "సర్వధర్మ సంభావానికి సంబందించినది" అంటే అన్ని మతానికి సమాన గౌరవం అందువల్ల భారతదేశ లౌకికవాదాన్ని "టాస్డ్ సలాడ్ నమూనా"గా పిలుస్తారు. ఇది భారతీయ సమాజం యొక్క బహుళ సాంస్కృతిక స్వభావాన్ని నొక్కి చెబుతుంది.

ముఖ్యంగా రాజ్యాంగ సభ యొక్క విస్తృతమైన చర్యలు దేశానికి అనేక దశాబ్దాలుగా ఉన్న పౌర జాతీయ వాదానికి ఆధారాన్ని అందించాయి. పౌర జాతీయ వాదం అనేది జాతీయవాదం యొక్క ఒక రూపం. ఇది సమాన పౌరుల సంఘం యొక్క దృష్టి ఆధారంగా రాజకీయ విదేయతను నొక్కి చెబుతుంది. అంతేకాకుండ ఈ భావన గణనీయమైన స్థాయిలో జాతి మరియు సాంస్కృతిక వైరుధ్యాన్ని అనుమతిస్తుంది. పశ్చిమ దేశాలలో అమెరికాలో మనకు పౌర జాతీయవాదం ఆలోచనను అభివృద్ధి చేసింది, కొనసాగిస్తుంది. కూడా. అమెరికా బలాలలో ఇది ముఖ్యమైనది. ఇది మతం ఆధారంగా కాకుండా రాజ్యాంగంలో పొందుపర్చబడిన ఆదర్శాలు మరియు విలువలు అమలు చేయడానికి కట్టుబడిన, దేశంగా యుఎస్ఎ నిలుస్తుంది.

ఐరోపా జాతీయవాద నమూనా భారతదేశానికి ఎందుకు సరిపోదు?

యూరోపియన్ జాతీయవాద నమూనా మన బహుళ సంస్కృతి సమాజ పునాది విలువలను తిరస్కరిస్తుంది.

అన్ని ఇతర విభిన్న సంస్కృతులను ప్రభావితంచేసే ఏకవచన సామాజిక సజాతీయ సూత్రంపై ఆధారపడిన జాతీయవాదం బారతదేశ బహుళ సాంస్కృతిక మరియు బహుళత్వ సమాజానికి ఆమోదయోగ్యం కాదు మరియు అనుచితమైనది.

జాతీయవాదం యొక్క యూరోపియన్ నమూనా ఐరోపాలో నా బీజం యొక్క పెరుగుదలకు దారి తీసింది. దాని ఫలితంగా ప్రపంచ యుద్ధం జరిగింది. అందుకే ఐన్‌స్టీన్ "జాతీయవాదం ఒక శిశువ్యాధి, ఇది మానవ జాతి యొక్క తాట్టు" అని వ్యాఖ్యానించాడు

జాతీయవాదం పేరుతో బయట మరియు లోపల శత్రువులతో పోరాటం పేరుతో పెల్లుబిక్కిన ఆలోచనలు మైనారిటీ హక్కులను, ప్రజాస్వామ్య విధానాలను బలహీనపరుస్తుంది. అలాగే అసమ్మతిని జాతీయవాద వ్యతిరేకతగా అణచడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.

భారతదేశం బహుళ సాంస్కృతిక, బహుళ మతపరమైన, లౌకికపరమైన మరియు సామాజికంగా సంఘటిత సమాజం. అందువల్ల పరాయిది మరియు ఇమడలేనిది అయిన యూరోపియన్ జాతీయవాదం మనకు సరిపోదు. అందువల్ల మన ముందున్న, అనుసరించాల్సిన అత్యంత ఆచరణాత్మక మార్గం "రాజ్యాంగ సంబందమైన దేశభక్తి". ఈ భావన రాజ్యంగ వ్యవస్థాపక పితా మహులచే దేశభక్తికి విరుద్దంగా మైండ్ ఇండియా యొక్క భూమి మరియు రక్తపాతాన్ని కోరుకునే సాంస్కృతిక నైతికత మరియు ఆలోచనలు వ్యతిరేకించారు.

బిజెపి – హైపర్ జాతీయవాదం :

2014లో నరేంద్రమోడి ప్రభుత్వం అధికారం లోనికి వచ్చినప్పటి నుండి జాతీయవాదం యొక్క నిర్వచనం మారింది. జాతీయవాదంపై చర్చ క్రమంగా 'హిందూ జాతీయవాదంవైపు మళ్ళిందని, బిజెపి దానిని హైపర్ – నేషనిలిజంగా మార్చిందని రాజకీయ విశ్లేషకులు పేర్కొంటున్నారు. ఆకస్మిక మార్పు అనేది ఒక నమూనా ద్వారా నెమ్మదిగా జరిగింది. మొదట్లో, బిజెపి, పత్రికలు మరియు సోషల్ మీడియా సహాయంతో కాంగ్రెస్ పార్టీ ఎల్లప్పుడూ ముస్లింలకు సేవచేస్తుందని ప్రజలకు చెప్పడం ప్రారంభించింది. అలాగే కాంగ్రెస్ కులతత్వానికిపాల్పడుతుందని ఆ పార్టీ ఒక మతానికి అనుకూలంగా వ్యవహరిస్తుందని, మైనారిటీలను మభ్యపెడుతుందని ఆరోపించింది. 2014లో జరిగిన సార్వత్రిక ఎన్నికల ప్రచారంలో బిజెపి గెలిస్తే అందరినీ సమానంగా చూసే పార్టీగా అవతరిస్తున్నదని గుజరాత్ అభివృద్ధి నమూనాను అనుసరిస్తామని చెప్పారు. ఈ నమూనా ఏ మతానికి ప్రత్యేక హక్కులు ఇవ్వదు. కాని 2014లో బిజెపి గెలిచిన వెంటనే, అది భారతదేశానికి శత్రువు అయిన వారిపై మొత్తం వ్యతిరేకులని,

మాట్లాడటం, విమర్శించడం ప్రారంభించింది. హైపర్ – జాతీయవాదాన్ని ఉపయోగించి, బిజెపి భిన్నాభిప్రాయాలను మరియు విమర్శలను అణిచివేసిందనె రాజనీతి వేత్తల అభిప్రాయం. పక్షపాత ప్రధాన స్రవంతి మీడియా మరియు పత్రికలు బిజెపి రాజకీయ ప్రచారాన్ని బలోపేతం చేయడంపై దృష్టి సారించి కథనాన్ని కూడా రూపొందించాయి. 2016లో జెఎన్‌యులో విద్యార్థుల నిరసనలు, 2018లో మానవ హక్కుల కార్యకర్తలను అరెస్టు చేయడం, ఎన్నికలకు ముందు నిరంతరం మైనారిటీలను (ముఖ్యంగా ముస్లింలను) ఎరగా చూపడం, కొన్నిసార్లు ఇస్లోమోఫోబిక్‌గా ఉండే పక్షపాత వార్తలు, మత విద్వేషాన్ని వ్యాప్తి చేయడానికి కొన్ని భారతీయ మీడియా కవరేజి కారణమని చెప్పడానికి ఉదాహరణలుగా ఉన్నాయి. అలాగే ప్రజాభిప్రాయాన్ని ప్రభావితం చేయడంలో మీడియాకు అపారమైన శక్తి ఉందని బిజెపి గ్రహించింది. జాతీయవాదాన్ని ప్రచారం చేయడం బిజెపి స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన రోజు నుండే మొదలు పెట్టింది. దేశంలో జాతీయవాద భావాలను సృష్టించేందుకు హిందూ రాష్ట్రంగా భావించడం దీని ఉమ్మడి ఎజెండాలో ఉంది. ముందుగా దేశాన్ని రక్షించమని పేర్కొంటూ, పాలకపక్షం విజయవంతంగా "మేము వర్సెస్ వారు" అనే వాక్చాతుర్యాన్ని సృష్టించింది. అంటే దేశానికి వ్యతిరేకంగా మీరు దేశంలో ఉన్నారని ప్రాపగాండా చేసింది మరొక అడుగు ముందుకేసి 2019లో కాశ్మీర్ స్వయం ప్రతిపత్తిని పరిమితం చేస్తూ రాజ్యాంగంలోని 370వ అధికరణాన్ని కేంద్ర ప్రభుత్వం రద్దు చేసింది. ముఖ్యమైన మీడియా స్రవంతి ఈ చర్యను విజయవంతంఆ చిత్రీకరించింది. ఈ చర్యను ప్రశ్నించిన విమర్శకులకు జాతీయవాదంతో ముడిపెట్టి అసమ్మతిగా చిత్రించింది. 2019 లోకసభ ఎన్నికలలో రెండవసారి గెలవడానికి జాతీయవాదాన్ని సెంటిమెంట్‌తో ముడిపెట్టి ప్రచారం చేసి విజయం సాదించిందని రాజనీతివేత్తలు పేర్కొన్నారు. అందరి నోరుమూయించడానికి జాతీయవాదాన్ని ఒక ఆయుదంగా ఉపయోగించారని విజయవంతంగా సజాతీయంగా మార్చింది. నయా – ఉదారవాద మీడియా రాజకీయ నాయకులు జవాబుదారీతనం నుండి తప్పించుకోవడంలో సహాయపడింది. భారతదేశంలో హిందుత్వం ఒక రాజకీయ ఆయుధంగా తయారైందని లెఫ్ట్ మరియు రైట్ వింగ్‌లోని కొందరు విమర్శిస్తున్నారు.

జాతీయవాదం వలన ప్రయోజనాలు :

జాతీయవాదంపై అనేక విమర్శలు లోపాలు ఉన్నప్పటికీ, కొన్ని విశేషాలు ప్రత్యేకమైన సుగుణాలు ఉన్నాయి.

ఎ) జాతీయవాదం యొక్క గొప్ప యెగ్యత ఏమిటంటే అది దేశం పట్ల ప్రేమను కలిగిస్తుంది. ప్రజలు తమ దేశాన్ని ప్రేమించడం, గౌరవించడం, అభిమానించడం ప్రారంభించినప్పుడు తరువాత వారు ప్రతిదశలో పురోగతిని ఆశించవచ్చు. జాతీయ ప్రయోజనాల డిమాండ్‌లకంటే, త్యాగమూ ఎక్కువ కాదు.

బి) జాతీయవాదం ప్రజలలో వీరత్వం మరియు త్యాగాలను ప్రేరేపించింది. ముఖ్యంగా ఈ భావన తోటి భావనల (జాతి, జాతీయత, రాజ్యం, ప్రభుత్వం) యొక్క స్ఫూర్తిని మరియు ఒక దేశంలో నివసించే వారందరితో

ఉత్తమ భావాలను పెంపొందిస్తుంది. సమాజంలో ప్రజలందరూ సంతోషంగా ఉండాలని వారందరి ఆశయాలు మెరుగుపరచాలనే సంకల్పాన్ని సృష్టిస్తుంది.

సి) భారతదేశ సంస్కృతిని జాతీయవాదం కాపాడుతుంది. ప్రపంచంలో ప్రతి జాతీయ సమూహానికి దాని స్వంత మరియు మూల సంస్కృతి ఉంటుంది. ఈ ప్రజలలో జాతీయవాద భావన గర్వపడేటట్లు చేస్తుంది.

డి) జాతీయ పోటీ యొక్క ఆరోగ్యకరమైన స్ఫూర్తిని జాతీయ వాదం సృష్టిస్తుంది. ప్రతిదేశం ఈ విధమైన ఆరోగ్యకరమైన పోటీ కారణంగా ఇతరులకంటే మరియు మానవాళి మొత్తం కలిగిన లాబాలకంటే ముందుకు వెళ్ళడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.

ఇ) అనేక మంది ప్రముఖ కవలు, వక్తలు మరియు చిత్రకారులు జాతీయవాద స్ఫూర్తితో ప్రేరణ పొందారు. వారు తమ అమర రచనలను ప్రపంచానికి అందించారు. ఫలితంగా కళ మరియు సంస్కృతి జాతీయవాదం నుండి చాలా ఫలితాలను ఖాతిని పొందాయి.

ఎఫ్) జాతీయవాదం ప్రతి దేశం యొక్క విముక్తిని కోరుతుంది. ప్రపంచంలో అన్ని విముక్తులు జరిగినప్పుడు తక్కువ ఉద్రిక్తత, పోరాటం మరియు తక్కువ చేదు ఫలితాలు ఉంటాయి. ప్రతి రాజ్యం స్వతంత్రంగా మారినప్పుడు, ఆ రాజ్యం గెలిచిన మార్గంలో అభివృద్ధి చెందడం ప్రారంభించినప్పుడు, యుద్ధానికి తకుకవ అవకాశాలు ప్రపంచశాంతికి ఎక్కువ అవకాశాలు ఉంటాయి.

జి) సామ్రాజ్యవాద ఆటుపోట్లను జాతీయవాద శక్తుల ద్వారా తనికీ చేయవచ్చు. తమ స్వాతంత్ర్యాన్ని కాపాడుకోవడానికి ప్రజలు ఎలాంటి త్యాగాలకైనా సిద్దమవుతారు. ఈ భావనల ద్వారా ఆసియా ఖండంలో జాతీయవాదం వ్యాప్తికి, సామ్రాజ్యవాదం అంతంకావడానికి కారణమైంది.

హెచ్) జాతీయవాదం సాంస్కృతికి మరియు ఆర్థిక సృజనాత్మకతకు డైనమిక్ శక్తులను అందిస్తుంది. ప్రజాస్వామ్య ఆలోచనలకు జన్మనివ్వడంలో ఇది ఉపయోగకరంగా ఉంది. ఇది ప్రభుత్వం పట్ల ప్రజల్లో విధేయతను పెంచుతుంది. ఇది రాష్ట్రానికి స్థిరత్వాన్ని అందిస్తుంది.

హెచ్) జాతీయవాదం ప్రజల మనస్సులలో దేశభక్తి స్ఫూర్తిని నింపుతుంది మరియు వారు స్వతంత్రంగా మారడానికి సహాయపడుతుంది. జాతీయవాదం ద్వారా ఉన్నత మరియు తక్కువ భావన మరియు కులం నుండి బహిష్కరించబడుతుంది. ప్రజల మనస్సులు మరియు సామాజిక ఐక్యత సాధించబడుతుంది. ఇది వీరత్వం మరియు స్వీయ త్యాగం యొక్క స్ఫూర్తిని సృష్టిస్తుంది. ఇది ఆర్థిక శ్రేయస్సుకు దారి తీస్తుంది. జాతీయవాదం దేశం ఆర్థిక మరియు రాజకీయ ఐక్యత మరియు స్థిరత్వాన్ని ఎదుర్కొనేలా చేస్తుంది. ఇది పరస్పర వివాదాలు మరియు తగాదాలను ఆరికట్టడంలో సహాయపడుతుంది మరియు ప్రజల దృష్టిని పెద్ద సమస్యల వైపు మళ్లిస్తుంది. మనిషి తన స్వార్ధ ప్రయోజనాలను విడిచిపెట్టి దేశ ప్రయోజనాల కోసం పనిచేస్తాడు.

ఐ) జాతీయవాదం దేశంలో చట్టబద్ధమైన అహంకారం మరియు ఆత్మగౌరవానికి భయపడుతుంది. ఇది ప్రపంచ దేశాల మధ్య ఆరోగ్యకరమైన పోటీ స్ఫూర్తిని సృష్టిస్తుంది. జాతీయవాద భావన ప్రజలను ఏకం చేస్తుంది. మరియు వారు తమ దేశ ఆర్థిక శ్రేయస్సు కోసం కృషి చేస్తారు. వారు జాతీయ ప్రయోజనాల కోసం అదనపు పన్నుల భారాన్ని భరిస్తున్నారు. ప్రతి దేశంలోనూ స్వాతంత్ర్య ఉద్యమ చరిత్ర మాతృభూమికి సంబంధించి తమ ప్రాణాలను త్యాగం చేసిన స్త్రీ పురుషుల ఉదాహరణలతో నిండి ఉంది.

జె) జాతీయవాదం సాంస్కృతిక మరియు ఆర్థిక సృజనాత్మకతకు డైనమిక్ శక్తులను అందిస్తుంది. జాతీయవాదులు జాతీయతను అన్ని సృజనాత్మక శక్తికి మరియు ఆర్థిక శ్రేయస్సుకు మూలంగా భావిస్తారు. జాతీయం నాగరికత మరియు సంస్కృతిని ప్రోత్సాహిస్తుందని రామ్‌సే ముయిర్ అభిప్రాయం. ప్రజాస్వామిక ఆలోచన పుట్టుకకు ఇది ఉపయోగపడింది. ఇది స్వేచ్ఛ, సమానత్వం మరియు పితృత్వం వంటి ఆదర్శాలను సూచిస్తుంది. ఇది ఒక దేశ ప్రజల మధ్య పరస్పర సహకారం, సానుభూతి మరియు సద్భావనను ప్రోత్సాహిస్తుంది. ఇది వారి దేశ ప్రగతికి కృషి చేసేందుకు వారిని ప్రేరేపించి స్థిరత్వాన్ని పెంచుతుంది. రాష్ట్రానికి ఇది అంతర్జాతీయవాదాన్ని ప్రోత్సాహిస్తుంది. జాతీయవాదం మాత్రమే అంతర్జాతీయతకు దారి తీస్తుంది.

జాతీయవాదం మరేదీ చేయలేనంతగా ప్రజలను సమీకరించగలదు మరియు ఏకం చేయగలదు. ఐక్యత కోసం పనిచేసే అతి ముఖ్యమైన శక్తులలో ఇది ఒకటి. ఇది దేశంలో చట్టబద్ధమైన అహంకారం మరియు ఆత్మగౌరవాన్ని పెంపొందిస్తుంది. ఇది బానిసత్వం మరియు విదేశీ ఆదిపత్యంతో రాజీపడదు. ఇది మానవ మనస్సుపై అద్భుతమైన ప్రభావాన్ని చూపుతుంది. ఇది విముక్తి మరియు మానవతావాదం యొక్క ఆలోచనలపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ప్రతిదేశంలోని స్వాతంత్ర్య ఉద్యమ చరిత్రలో తమ దేశం కోసం తమ జీవితాలను త్యాగం చేసిన పురుషులు మరియు మహిళల ఉదాహరణలు ఉన్నాయి.

ఎల్) జాతీయవాదం అంతర్జాతీయవాదాన్ని ప్రోత్సాహించడంలో సహాయపడుతుంది. జాతీయవాదం మాత్రమే అంతర్జాతీయవాదానికి దారి తీస్తుందని గాంధీ అభిప్రాయం. ఇది అంతర్జాతీయవాదం వైపు మొదటి అడుగు.

7.8. జాతీయవాదం – సవాళ్ళు మరియు సమస్యలు :

భారతీయ జాతీయవాదం ఒక ప్రాదేశిక జాతీయవాదానికి ఒక ఉదాహరణ. మొదటి నుండి భారతీయ జాతీయవాదానికి విభిన్న రూపాలలో, సమస్యలతో సమస్యలు ఎదురవుతున్నాయి. వాటిని ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొనవచ్చు.

ఎ) మతవైవిధ్యం : విభిన్నమైన మతాలమధ్య జాతీయ ఐక్యతను కాపాడుకోవడంలో ముఖ్యమైన సవాలుగా ఉంది. అనేక మతాలకు మొదటి నుంచి నిలమైన భారతదేశంలో వాటి మధ్య ఉద్రిక్తతలు లౌకిక మరియు సమ్మిళిత దేశం యొక్క ఆలోచనకు ముప్పును కలిగించి, జాతీయవాదానికి సవాలుగా తయారైనాయి.

బి) ప్రాంతీయ డిమాండ్‌లు : దేశంలో మొదటి నుండి ప్రాంతాల స్వయం ప్రతిపత్తికోసం, రాష్ట్రాల వేర్పాటు కోసం చేసిన ఉద్యమాలన్నీ చాలా వరకు సమసిపోయినా, ఇంకా అనేక ప్రాంతాలలో ఈ డిమాండ్‌లు కొనసాగుతున్నాయి. జాతీయ ఐక్యత మరియు ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తి మధ్య సమతుల్యత సాధించడం ఒక నిరంతర సవాలుగా మిగిలిపోయింది.

సి) సామాజిక - ఆర్థిక అసమానతలు : భారతీయ జాతీయవాదానికి సామాజిక భిన్నత్వం ఒక లక్షణమయినప్పటికీ, ఆర్థిక అసమానతలు భాగస్వామ్య జాతీయ గుర్తింపు యొక్క భావానికి అడ్డంకిగా తయారైనాయి. సంపన్న మరియు అట్టడుగు వర్గాల మధ్య అంతరాన్ని తగ్గించడం సమ్మిళిత జాతీయవాదానికి కీలకమైన అంశం. సామాజిక అంతరాలుకూడా నేడు రిజర్వేషన్ల పెంపుతో మళ్ళీ చర్చలోనికి వచ్చి, జాతీయవాదానికి సమస్యగా ఎదుగుతోంది.

డి) చారిత్రక సంక్లిష్టతలు : ఆధునిక భారతదేశ చరిత్రను చూసినట్లయితే వలసవాదం మరియు విభజన కాలాలు కనిపిస్తాయి. ఈ పరిస్థితులు సంక్లిష్టమైన కథనాలకు దారితీసాయి. చారిత్రక మనోవేదనలను నావిగేట్ చేయడం మరియు భాగస్వామ్య చారిత్రక అవగాహనను నిర్ధారించడం ఒక సవాలుగా మారింది.

ఇ) గుర్తింపు రాజకీయాలు : కులం, మతం మరియు జాతి వంటి అంశాల ఆధారంగా గుర్తింపును రాజకీయ చేయడం జాతీయవాదానికి సమస్యగా ఏర్పడుతున్నది. దీనికి వ్యతిరేకంగా పోరాటం చేయవల్సిన అవసరం చాలా వుంది.

ఎఫ్) భాష మరియు సాంస్కృతిక బహుళత్వం : బహుభాషా మరియు సాంస్కృతికంగా విభిన్నమైన జనసంఖ్యను నిర్వహించడానికి వివిధ గుర్తింపులను గౌరవించే మరియు ఏకీకృతం చేసే విధానాలు అవసరం. వైవిధ్యాన్ని కాపాడు భాషా సాంస్కృతిక సామరస్యాన్ని ప్రోత్సాహించడం ఒక నిరంతర సవాలుగా చెప్పవచ్చు.

జి) ప్రపంచీకరణ మరియు జాతీయవాదం : జాతీయవాద ప్రయోజనాలతో ప్రపంచీకరణ లక్షణాలను, ప్రయోజనాలను సమతుల్యం చేయడం ఒక పెద్ద సవాలుగా చెప్పవచ్చు. కొన్నిసార్లు ప్రత్యేకమైన అంశాలతో ఈ రెండు అంశాలమధ్య ఉద్రిక్తతలు తలెత్తుతున్నాయి. ప్రపంచీకరణ ప్రభావాన్ని ఆర్థిక, సాంస్కృతిక అంశాల దృష్ట్యా చాలా జాగ్రత్తగా పరిశీలించి పరిష్కరించాలి.

హెచ్) భద్రత ఆందోళనలు : బాహ్య భద్రత బెదిరింపులు కొన్నిసార్లు జాతీయ భావాలను బలోపేతం చేయవచ్చు. మరికొన్నిసార్లు సవాల్ చేయవచ్చు. వ్యక్తి స్వేచ్ఛకు భంగం కలగకుండా జాతీయ భద్రత చర్యలను సమతుల్యం చేయడం సున్నితమైన అంశంగా చెప్పవచ్చు.

ఐ) విద్య మరియు చారిత్రక కథనాలు : విద్యా ద్వారా జాతీయవాదాన్ని రూపొందించడం చాలా కీలకమైనది.

కాని సవాలుతో కూడుకొన్నది. విభిన్న దృక్కోణాలను గుర్తించే సమ్మిళిత చారిత్రక పాఠ్యాంశాల కోసం కృషి చేయడం చాలా అవసరం. అని ఇది అనేక సవాళ్ళతో కూడుకొన్నది.

7.9. సారాంశం

7.10. నమూన పరీక్ష ప్రశ్నలు

1. ఈ క్రింది ప్రశ్నలకు వ్యాసరూప సమాధానము వ్రాయుము.

1. భారతదేశంలోని జాతీయవాదంపై ఒక వ్యాసం వ్రాయుము.
2. భారత జాతీయవాద ముఖ్య లక్షణాలు తెలిపి దాని పాత్రను చర్చించండి.
3. ఆధునిక యుగంలో జాతీయవాద ఔచిత్యాన్ని చర్చించండి.

7.11. పఠనీయ గ్రంథావళి

1. D. Smith, J.H. (1994). Natinoalism, Oxford: Oxford: Reader.
2. Ramasamy (1991): Dravida Nadu, 23 November 1946, quoted in K Kesavan, Dravidar Iyakkamum Mozhi Kolkaium (Sivagana;Chelma), p.8.
3. Rabindrantah Tagore, (1992), Nationalism (Kolkata: Rupa and Co).

పాఠము - 8

లౌకికవాదం (సెక్యులరిజం)

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠ్యాంశం అభ్యసించిన తర్వాత విద్యార్థులు ఈ క్రింది విధంగా తయారు అవుతారు.

- లౌకిక వాదం యొక్క అర్థం నిర్వచనం మూలాలను తెలుసుకుంటాడు.
- లౌకిక వాదం లోని దోరణులను అవగాహన చేసుకుంటాడు.
- భారతదేశంలో లౌకికవాదం యొక్క చరిత్రను అర్థం చేసుకుంటాడు.
- నేటి ఆధునిక రాజ్యాలకు లౌకికవాద ఆవశ్యకతను గూర్చి నిర్ణయానికి వస్తాడు.
- భారత రాజ్యాంగంలో లిఖించబడిన లౌకిక వాద సూత్రాలను గుర్తిస్తారు.

8.1. పరిచయం

8.2. భారతదేశ చరిత్రలో లౌకికవాదం

8.3. పాశ్చాత్య సెక్యులరీజమ్ వర్సెస్ భారతీయ లౌకికవాదం

8.4. లౌకికవాదం గూర్చి భారత రాజ్యాం యొక్క నిర్దేశాలు

8.5. భారతదేశంలో సెక్యూలరీజమ్ అమలు తీరు

8.6. లౌకికవాదం భారతపౌరుని విధిలు

8.7. భారతదేశంలో లౌకికవాద ప్రాముఖ్యత

8.8. భారతదేశంలో లౌకికవాదానికి సవాళ్ళు

8.9. సారాంశం

8.10. నమూనా పరీక్ష ప్రశ్నలు

8.11. పఠనీయ గ్రంథావళి

8.1 పరిచయం : లౌకికవాద పదవివరణ

సెక్యూలరిజమ్ అనే పదం 'వయస్సు' లేదా 'తరం' అనే అర్థం వచ్చే లాటిన్ పదమైన saeculum (సాయెక్యులమ్) నుండి ఉద్భవించింది. సెక్యులరిజం అనే పదాన్ని 1648లో యూరప్‌లో జార్జ్ జాకబ్ హోలియోక్ రూపొందించారు. ఇంగ్లాండ్‌లోని ఉపయోగితావాద ఉద్యమం నుండి ఫ్రెంచి విప్లవం ద్వారా ఏర్పడిన సాంఘిక ఆదర్శవాద హేతువాదం నుండి ఉత్పన్నమైన వేదాంత వ్యతిఏక మరియు రిపబ్లిక్ నిజం యొక్క సమ్మేళనం ద్వారా సెక్యులరిజం ప్రభావితమైంది. దీని ప్రారంభ దశలు సమాజంలో ఆలోచనా స్వేచ్ఛను స్థాపించడానికి ప్రయత్నించాయి. కారణం పట్ల గౌరవం

మరియు ఉన్నతమైన జీవుల ఆరాధనను రద్దు చేయడం వంటి విలువలను కలిగి ఉంది. జ్ఞానోదయం మరియు సాంకేతిక మరియు పారిశ్రామిక అభివృద్ధిపై దృష్టిసారించడంలో తగిన ప్రత్యేకతను సెక్యులరిజం కలిగి ఉంది. లౌకికవాదం అంటే రాజకీయాలు మరియు సమాజంలో మతం యొక్క మ్యూట్ పాత్ర మరియు రాజకీయరంగాన్ని మరియు మతపరమైన రంగాన్ని స్పష్టంగా విడదీయడంగా పాశ్చాత్య దేశాల్లో చెప్పబడింది. అంతేగాక ప్రపంచాన్ని హేతుబద్ధంగా తయారు చేయడం మరియు దైవత్వంచే నిర్దేశించబడిన దానికి విరుద్ధంగా మానవ నిర్మాణంగా కూడా సెక్యులరిజం సూచించబడింది.

సాదారణ పదాలతో కూడిన అర్ధంలో లౌకికవాదం అనేది ఏదైనా మతాన్ని అనుసరించే లేదా దేనిని అనుసరించకుండా ఉండే హక్కును ప్రజలకు అందించే భావజాలంగా సూచిస్తుంది. ఇది మతాల విషయంలో తటస్థతను కొనసాగించే బాధ్యతతో రాజ్యాన్ని అనుమతిస్తుంది. లౌకిక దేశంలో, పరాజ్యమూ చట్టబద్ధంగా నిర్దిష్టమతానికి అనుకూలంగా లేదా వ్యతిరేకంగా ద్వేషించదు. అయితే ఒక రాజ్యంలో నివసించే వ్యక్తులు తమకు నచ్చిన మతాన్ని అనుసరించడానికి మరియు ఆచరించడానికి స్వేచ్ఛగా ఉంటారు.

సెక్యులర్ అనే పదం మతం నుండి వేరుగా ఉండటాన్ని లేదా మతపరమైన ఆధారం లేక పోవడాన్ని సూచిస్తుంది. సెక్యులరిజం అనే పదం అంటే జీవితంలోని రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక మరియు సాంస్కృతిక అంశాల నుండి మతాన్ని వేరు చేయడంగా చెప్పవచ్చు. కాబట్టి మతం పూర్తిగా వ్యక్తిగత విషయం మాత్రమే. ఇది అన్ని మతాలకు పూర్తి స్వేచ్ఛను, సహనాన్ని అందించేటట్లు చూస్తుంది. అన్ని మతాల అనుచరులకు సమాజంలో సమాన అవకాశాల కోసం కూడా సెక్యులరిజం నిలుస్తుంది. కాబట్టి మతం ఆధారంగా వివక్ష మరియు పక్షపాతం లేకుండా చూస్తుంది. కొన్ని అంశాలలో పాశ్చాత్యా లౌకిక వాదానికి మరియు భారతీయ సెక్యులరిజానికి వ్యత్యాసం ఉంది. అది మనం తరువాత చర్చిద్దాం.

లౌకికవాదం గురించి చర్చలు భారతీయుల అవసరాన్ని అర్థం చేసుకోవడం

లౌకికవాదం గురించిన చర్చలను, వ్యాఖ్యానాలను భారతీయులు అర్థం చేసుకోవాల్సిన ఆవశ్యకత ద్వారా మనం ముందుకుపోదాం. లౌకిక వాదం ఒక ప్రధానమైన భావనగా, ఆచరణీయ అంశాల సముదాయంగా భిన్నమైన చారిత్రక సందర్భాల్లో పాశ్చాత్య దేశాలలో ఉద్భవించిందని స్పష్టంగా మనకు తెలుస్తున్నది. 1947 స్వాతంత్ర్య సిద్ధి, 1950లో రాజ్యాంగాన్ని ఆమోదించినప్పటి నుంచి గత 75 సంవత్సరాల్లో భారతదేశంలో సెక్యులరిజం అనేది ముఖ్యమైన చర్చనీయాంశంగా తయారైంది. ఈ అంశం గడిచిన మూడు దశాబ్దాలలో తీవ్రమైన చర్చలకు మరియు వివాదాలకు సంబందించిన అంశంగా మారింది. ఎందుకంటే మన దేశంలో ఆధునిక ఆలోచనల అభివృద్ధి మరియు వాటి వాస్తవికత రాజనీతిచరిత్రలో అభివృద్ధి కాస్త ఆలస్యంగా జరిగినందున మనకు రెండు రకాల ప్రశ్నలు ఏర్పడుతాయి. అవి, ఒకటి మనకు లౌకికవాద అవసరం ఎందుకు? రెండవది, భారతదేశానికి సంబందించినంత వరకు లౌకికవాదం యొక్క సంబందిత రూపం ఏమిటి? ఇందలో మొదటి ప్రశ్న ముఖ్యమైనది. ఎందుకంటే భారతదేశంలో మేధావులు మరియు రాజకీయ కార్యకర్తలలో ఒక వర్గం ప్రజలు

దేశంలో సెక్యులరిజం లేకుండా చేయగలమని విశ్వసిస్తారు మరియు వాదిస్తారు. వీరి ప్రకారం మన సంప్రదాయాలు బహుళమైనవి మరియు అనువైనవి కాబట్టి సహనానికి ఉత్తమ మూలంగా నిలిచాయి. ఈ విషయం మన మూలచరిత్రలో ఒక గొప్ప అనుకూలమైన అంశం. కాబట్టి మన సమాజంపై లౌకికవాదాన్ని, పరాయిభావనను విధించాల్సిన అవసరం లేదు అని వీరు వాదిస్తారు. కాని మన లౌకికవాదం బహుళత్వం మరియు అనువైనది అయినప్పటికీ, అది అవసరం లేనిదనే భావన సరియైనది కాదు. ఎందుకంటే ప్రస్తుత సమాజం యొక్క పరిస్థితులకు బహుళ సంప్రదాయాలు అతి పెద్ద ప్రజాస్వామ్యాన్ని నిలబెట్టలేవు అనే విషయాన్ని మనం అర్థం చేసుకోవాలి.

8.2. భారతదేశ చరిత్రలో లౌకికవాదం (సెక్యులరిజం)

భారతదేశ చరిత్రలో లౌకిక సంప్రదాయాలు చాలా ప్రాచీన కాలం నుండే లోతుగా పాతుకొని పోయి ఉన్నాయి. భారతీయ సంస్కృతి వివిధ ఆధ్యాత్మిక సంప్రదాయాలు మరియ సామాజిక ఉద్యమాల కలయికపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ప్రాచీన భారతదేశంలో సనాతన ధర్మం (హిందుమతం) ప్రాథమికంగా విభిన్న ఆధ్యాత్మిక సంప్రదాయాలను స్వాగతించడం మరియు ప్రయత్నించడం ద్వారా సంపూర్ణ మతంగా అభివృద్ధి చెందడానికి అనుమతించబడింది. వీటిని ఉమ్మడి ప్రధాన స్రవంతిలో చేర్చడం జరిగింది.

నాలుగు వేదాల అభివృద్ధి మరియు ఉపనిషత్తుల యొక్క వివిధ వివరణలు మరియు పురాణాలు హిందుమతం యొక్క మతపరమైన బహుళత్వాన్ని స్పష్టంగా హైలైట్ చేస్తాయి. రాజ్యం ఏ మతపరమైన శాఖను కూడా విచారించదు అని క్రీ.పూ. మూడవ శతాబ్దం నాటికి ప్రకటించిన గొప్ప మొట్టమొదటి చక్రవర్తి అశోకుడు. తన 12వ రాక్ శాసనంలో అన్ని మతాల పట్ల, వర్గాల పట్ల సహనం మాత్రమే ప్రదర్శించడం కాకుండా, వారి పట్ల గొప్ప గౌరవ స్ఫూర్తిని పెంపొందించుకోవాలని విజ్ఞప్తి చేసాడు.

అత్యంత ప్రాచీన కాలం నుంచి భారత సంస్కృతిలో, గత చరిత్రలో మత సహనం వేళ్లూనుకుని ఉంది. భారత భావ సముచ్ఛయం, స్వభావం అన్ని మతాలను గౌరవిస్తుంది. 'కాలాన్నిబట్టి ప్రపంచం ఊహించగలిగిన అత్యంత సెక్యులర్ మతం ఎలా ఉంటుందో రుగ్వేదం నిరూపిస్తోంది. ప్రాచీన హిందూ మతం, ఇస్లామ్ న్యాయ నిర్ణయ శాస్త్రం ఆనవాళ్లు ఎలా ఉన్నాయో, ఎలాంటి సామ్యం ఉందో న్యాయమూర్తులు గజేంద్ర గడ్కర్, బేగ్ చూపించారు. బ్రిటిష్ న్యాయమూర్తి మాన్స్ఫీల్డ్ ఈప్ చీహ్ (1975) 6పిసి 381లో ఇలా చెప్పారు. "బ్రిటిష్ వారు రాక ముందే భారత్‌లో నాగరికులైన ప్రజలు ఉండేవారు. అక్కడ నాగరికమైన న్యాయం ఉండేది". ఎలా చేయాలో తెలిస్తే సెక్యులరిజం, మతంలో ఉత్తమ సామరస్యం, సమన్వయం ఉన్నాయి" అని న్యాయమూర్తి దృఢంగా భావించారు. జియాఉద్దీన్ బుర్హానుద్దీన్ బుఖారీ వర్సెస్ బ్రిజ్మెహన్ రాందాస్ మెహ్రా అండ్ బ్రదర్స్ (1975 సప్లిమెంటరీ ఎస్సిఆర్ 281) కేసులో తీర్పు చెబుతూ న్యాయమూర్తి ఎం.హెచ్.బేగ్ ఇలా అన్నారు: "సెక్యులర్ రాజ్యం మతాలకు సంబంధించిన అన్ని విభేదాలను అధిగమించి ప్రజల మత విశ్వాసాలు, ఆచారాలతో నిమిత్తం లేకుండా పౌరులందరి సంక్షేమం కోసం కృషి చేస్తుంది. అన్ని కులాలు, జాతుల వారికి ప్రయోజనం కలిగించడంలో అది తటస్థంగా, నిష్పాక్షికంగా ఉంటుంది. అలాంటి రాజ్యం తన చట్టాల ద్వారా రాజకీయ లేదా పౌరహక్కుల

అస్తిత్వాన్ని, ఉపయోగించుకోవడానికి లేదా ఆ రాజ్యంలో ఒక హోదా లేదా పదవి చేపట్టడానికి, లేదా దానికి సంబంధించి విధి నిర్వర్తించడానికి ఏదో ఒక నిర్దిష్ట మతం అనుసరించడం మీద కాని, ఆచరించడం మీద కాని ఆధారపడి ఉండదు అని మెయిట్లాండ్ గుర్తుచేశాడు".

"మన రాజ్యాంగం, దానికి అనుగుణంగా రూపొందిన చట్టాలు పౌరులు తమ మతాలకు అనుగుణంగా సుఖప్రదమైన, సామరస్య పూర్వకమైన సంబంధాలు కలిగి ఉండడానికి, చట్టం, రాజకీయాల సెక్యులర్ రంగంలో కచ్చితంగా విడదీసి వ్యవహరించడానికి అనువైనవి. కాని అవి ఒక రంగానికి చెందిన వాటి మీద, వాస్తవంగా మరొక దానికి చెందిన వాటి మీద అన్యాయంగా ఆక్రమణకు అనుమతించవు''.

– న్యాయమూర్తి ఎం. హెచ్. బేగ్

జైనమతం, బౌద్ధమతం భారతీయ గడ్డపై పురుడు పోసుకొని, ప్రపంచ వ్యాప్తంగా వెలుగొందాయి. తరువాత విదేశాల నుండి భారతదేశంలో ప్రవేశించిన ఇస్లాం మతం, క్రైస్తవ మతాలు మతపరమైన సమానంతో మరియు విభిన్న విశ్వాసాల సహజీవనంతో లౌకికతత్వాన్ని కొనసాగించాయి. మధ్యయుగ భారతదేశంలో సూఫీ మరియు హిందూ భక్తి ఉద్యమాలు వివిధ వర్గాల ప్రజలను ప్రేమ మరియు శాంతితో బందిస్తాయి. ఈ ఉద్యమాలకు ముఖ్యమైన సారధులు ఖ్వాజా మెయినుద్దీన్ చిస్తీ, బాబా ఫరీధ్, సంత్ కబీర్‌దాస్, గురునానక్ దేవ్, సెయింట్ తుకారాం మరియు మీరాబాయి.

మధ్యయుగ భారతదేశంలో మతపరమైన సహనం మరియు ఆరాధనా స్వేచ్ఛను అక్బర్ తన రాజ్యపాలనలో గుర్తించాడు మరియు పాటించాడు.స్వయంగా అనేక మంది అక్బర్ తన మంత్రివర్గంలో మంత్రులుగా హిందువులను నియమించాడు. అంతేకాక బలవంతపు మతమార్పిడులను నిషేదించాడు. మతపరమైన పన్ను అయిన జిజియాను రద్దు చేశాడు. అక్బర్ సహన విధానానికి అత్యంత ప్రముఖ సాక్ష్యం 'దీన్ – ఇ – ఇలాహి' లేదా 'దైవంలో విశ్వాసం' అనే మతాన్ని స్థాపించాడు. ఎవరినీ బలవంతంగా చేరమని ఇబ్బంది పెట్టలేదు. ఈ నూతన మతంలో హిందు మరియు ముస్లిం మతాల అంశాలు దాగి ఉన్నాయి. కొంత మంది మాత్రమే చేరినారు. దీనితో పాటు అక్బర్ 'సుల్హా – ఐ – కుల్" లేదా మతాల మధ్య శాంతి మరియు సామరస్యం అనే భావనను నొక్కి చెప్పాడు. ఆయన హాల్ ఆఫ్ వర్షిప్‌లోని 'ఇబా దత్ ఖానా'లో జరిగిన మతపరమైన చర్చల శ్రేణిని ప్రోత్సాహించాడు. ఈ చర్చలలో పాల్గొన్న వారిలో బ్రాహ్మణులు, జైనులు మరియు జొరాష్ట్రియన్ల నుండి వేదాంత వేత్తల వరకు ఉన్నారు. అక్బర్ కంటే ముందే, బాబర్, హుమాయున్‌కు ఈ సంప్రదాయంలో మతపరమైన దురభిప్రాయాన్ని తొలగించడం కోసం దేవాలయాలను రక్షించాలని, ఆవులను రక్షించాలని మరియు న్యాయాన్ని సక్రమంగా నిర్వహించాలని సలహా ఇచ్చినట్లుగా చారిత్రక రచయితల రచనలు తెలుపుతాయి.

8.3. పాశ్చాత్య సెక్యులరిజం వర్సెస్ భారతీయ లౌకికవాదం

ఎ) పాశ్చాత్య లౌకికవాదం యొక్క తత్వం రాజ్యం మరియు మతం వేరు వేరనే విభజన సూత్రం ఆధారంగా

ఏర్పాటు చేయబడింది. ఈ దేశాలలో కేవలం ఒక పౌరుడు తమకు నచ్చిన మతాన్ని అనుసరించే హక్కులపై ఆధారపడి సెక్యులరిజం పనిచేస్తుంది. కాని భారతీయ సెక్యులరిజం అన్ని మతాలను సమానమైన మరియు న్యాయమైన దృష్టితో చూస్తుంది మరియు చట్టం ప్రకారం వారందరినీ సమదృష్టితో పరిగణిస్తుంది. ఇటువంటి అంశాలతో పోల్చి చూసినప్పుడు అందరిని చట్టం ఒకే దృష్టితో చూస్తుంది. అనేక వేల సంవత్సరాల నుండి భారతదేశం లౌకికవాదం యొక్క దాని స్వంత ప్రత్యేకమైన భావనను అభివృద్ధి చేసుకుంటు వస్తున్నది. ఈ క్రింది మార్గాలలో వెస్టర్న్ లౌకికవాదంతో భారతీయ లౌకికవాదం ప్రాథమికంగా భిన్నంగా ఉంటుంది.

బి) లౌకికవాదం యొక్క పాశ్చాత్య నమూనా ప్రకారం, రాజ్యం మరియు మతం వారి వారి ప్రత్యేక పరిధిలను, హద్దులను కలిగి ఉంటాయి. మరియు రాజ్యం లేదా మతం ఒక వ్యవహారాల్లో మరొకరు జోక్యం చేసుకోకూడదు. అంటే ఆ దేశాలలో రాజ్యం, మతం ప్రత్యేకమైనది. కాని భారతదేశంలో రాజ్యం మరియు మతం రెండూ చట్టబద్దంగా నిర్దేశించబడిన పరిమితులలో పరస్పరం వ్యవహరించవచ్చు మరియు జోక్యం చేసుకోవచ్చు. మరొక మాటలో చెప్పాలంటే, భారతీయ లౌకికవాదాన్ని రాజ్య వ్యవహారాల నుండి మతాన్ని పూర్తిగా బహిష్కరించడం జరగలేదు.

సి) పాశ్చాత్య సెక్యులరిజం ప్రకారం పబ్లిక్ పాలసీని మతం ఆధారంగా రూపొందించడాన్ని నిషేదిస్తుంది. ముఖ్యంగా రాజ్యం దాని పౌరుల మతపరమైన కార్యకలాపాలు మరియు అభ్యాసాల / ఆచరణల నుండి పూర్తిగా దూరంగా ఉంది. కాని భారతదేశంలో, మతపరమైన దేవాదాయశాఖలు, వక్ఫ్‌బోర్డుల వంటి వాటిని ఏర్పాటు చేసి, ఆమోదించి, ఆచరించే ప్రభుత్వ విధానాన్ని పాటించడం జరుగుతుంది. అంతేకాక ఈ మతపర బోర్డుల ధర్మకర్తలను నియమించడంలో (ఉదా : టిటిడి దేవస్థానంలో పాలకమండలి నియామకం) ప్రభుత్వం పాలు పంచుకుంటుంది.

డి) పాశ్చాత్య నమూనా ప్రకారం, మతపరమైన సంఘాలు నిర్వహించే విద్యాసంస్థలకు రాజ్యం ఎటువంటి ఆర్థిక సహాయం అందించదు. కాని భారతీయ సెక్యులరిజం సానుకూల ఎంగేజ్‌మెంట్ నమూనాను ఎంచుకుంటుంది. మనదేశంలో రాజ్యం అన్ని రకాల మతపరమైన మైనారిటీలకు రాజ్యం నుండి సహాయం పొందుతూ వారి సొంత విద్యాసంస్థలను స్థాపించడానికి మరియు నిర్వహించడానికి అవకాశం మరియు హక్కులు ఉంటాయి.

ఇ) పాశ్చాత్య లౌకికవాదం ప్రకారం మతం పూర్తిగా ప్రైవేటు రంగానికి బహిష్కరించబడినది మరియు ప్రజాజీవితంలో ఎటువంటి స్థానం లేదు. మరోవైపు భారతీయ లౌకికవాదంలో రాజ్యం దానిలోని చెడులను తొలగించడానికి మతంలో జోక్యం చేసుకుంటుంది. ఉదాహరణకు సతీసహగమనం, వరకట్నం, జంతువుల మరియు పక్షుల బలి, బాల్య వివాహాలు, దళితులను దేవాలయాలలోనికి రానీయకుండా నిరోదించడం వంటి వాటికి వ్యతిరేకంగా చట్టాన్ని అమలు చేయడం ద్వారా భారతదేశం లౌకికవాదంలో జోక్యం చేసుకుంటుంది. కాని పాశ్చాత్య నమూనాలో చట్టం యొక్క పరిమితుల్లో మతం పనిచేసినంత వరకు రాజ్యం మతవ్యవహారాల్లో

జోక్యం చేసుకోదు.

8.4. లౌకికవాదం గూర్చి భారత రాజ్యాంగ నిర్దేశాలు

ఎ) నలభై రెండవ రాజ్యాంగ సవరణకు ముందు సెక్యులర్ అన్న మాట రాజ్యాంగంలో 25(2) అధికరణంలో మాత్రమే ఉండేది. ఆ అధికరణం ప్రకారం మత విధులకు సంబంధించిన 'సెక్యులర్ కార్యకలాపాన్ని' నియంత్రించడానికి రాజ్యానికి అధికారం ఉంది. అయితే ఇక్కడ 'సెక్యులర్' అన్న మాటకు 'మత సంబంధంలేని', 'పూర్తిగా మతానికి సంబంధించిన అంశాలు' అన్న అర్థమే ఉంది. కేశవానంద భారతి, మినర్వామిల్స్ కేసులలో సెక్యులరిజాన్ని మౌలిక లక్షణంగా సుప్రీంకోర్టు పేర్కొన్నారు. ప్రాథమిక హక్కుగా మత స్వేచ్ఛ అంతర్నిహితంగా ఉంది. సెయింట్ డేవియర్ కాలేజ్ సొసైటీ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ గుజరాత్ కేసులో 1974లో సుప్రీంకోర్టు తీర్పు చెబుతూ రాజ్యాంగం సెక్యులర్ రాజ్యం గురించి ప్రస్తావించక పోయినా రాజ్యాంగ నిర్మాతలు సెక్యులర్ రాజ్యాన్ని నెలకొల్పాలని సంకల్పించారనడంలో సందేహం లేదు అని స్పష్టం చేసింది. సుప్రీం కోర్టు తన తీర్పును ఇలా చెప్పింది:

"సెక్యులరిజం దేవుడికి వ్యతిరేకమైందీ కాదు, అనుకూలమైందీ కాదు. అది భక్తుడిని, అజ్ఞేయవాదిని, నాస్తికుడిని ఒకేలా పరిగణిస్తుంది. అది రాజ్య వ్యవహారాల్లో దేవుడిని పరిహరించి మత ప్రాతిపదికపై ఎవరి విషయంలోనూ వివక్ష చూపకుండా చూస్తుంది. అదే సమయంలో రాజ్యాంగం అంతరాత్మ ప్రబోధానికి స్వేచ్ఛ ప్రసాదించి స్వేచ్ఛగా మత ప్రచారం చేయడానికి, ఆచరించడానికి, అనుసరించడానికి హక్కు కల్పిస్తుంది. మన దేశ ప్రజలలో చాలా మందికి మతంతో సన్నిహిత బంధం ఉందన్న విషయం రాజ్యాంగ నిర్మాతలకు తెలుసు. ప్రజల మనసులపై మత ప్రభావం, వారి జీవితల్లో అది నిర్వర్తించే పాత్ర గురించీ తెలుసు. మత సంబంధ వ్యవహారాలలో చట్టసభలు, కార్యనిర్వాహక వర్గం జోక్యం చేసుకోకుండా ఉండడానికి 25 నుంచి 30 అధికరణాలను ప్రాథమిక హక్కులలో చేర్చారు. ఈ అధికరణాల్లో ఉన్న మత స్వేచ్ఛకు రాజ్యాంగం హామీ ఇస్తోంది".

బి) రాజ్యాంగ సెక్యులర్, ప్రజాస్వామ్య స్వభావాన్ని నెలకొల్పే రాజ్యాంగ (45వ సవరణ) బిల్లును రాజ్యాంగ మౌలిక లక్షణాల్లో ఒకటిగా భావిస్తారు. అయితే 44వ రాజ్యాంగ సవరణగా ఈ బిల్లును ఆమోదించక ముందు మౌలిక లక్షణాల జాబితాను తొలగించారు. కాని ఇటీవల బొమ్మై కేసులో బిజెపి పాలిత మూడు రాష్ట్రాలలో ప్రభుత్వాలను బర్తరఫ్ చేసిన సందర్భంగా సుప్రీంకోర్టు మరోసారి, మరింత విస్పష్టంగా సెక్యులరిజం రాజ్యాంగ మౌలిక లక్షణం అని స్పష్టం చేసింది. దీనిని ఆమోదించక పోవడం అంటే ప్రభుత్వం అధికారంలో ఉండే అర్హత కోల్పోవడమే అని తేల్చింది'.

సి) సెక్యులరిజం అన్న మాటను నిర్దిష్టంగా రాజ్యాంగ పీఠికలో చేర్చక ముందుకూడా సెక్యులరిజం విలువలు రాజ్యాంగం అంతటా విస్తరించి ఉన్నాయి. రాజ్యాంగలోని విభిన్న అంశాలు, ఉదాహరణకు 14, 15, 16, 19, 25 నుంచి 28, 44 మొదలైన అధికరణాలను బట్టి ఈ విషయం గ్రహించవచ్చు. సవరించడానికి ముందు ఉన్న రాజ్యాంగ పీఠిక స్వరూపాన్ని బట్టి కూడా ఇతర విషయాలతోపాటు విశ్వాసం, నమ్మకం, ఆరాధన

స్వేచ్ఛ గురించిన ప్రస్తావన ఉంది. మరో రకంగా చెప్పాలంటే అందరికీ మతస్వేచ్ఛకు రాజ్యాంగం కట్టుబడి ఉంది. హోదా, అవకాశంలో సమానత్వం, భారత ప్రజలందరి మధ్య సౌభ్రాతృత్వం అన్న అంశాలు ఈ సూత్రాలకు బలం చేకూరుస్తున్నాయి.

డి) ప్రాథమిక హక్కులు అందరికీ మత స్వేచ్ఛను-తమకు ఇష్టమైన ఏ మతాన్ని అయినా అనుసరించడానికి, ఆచరించడానికి, ప్రచారం చేయడానికి - మతం, జాతి, కులం మొదలైన వాటి ఆధారంగా వివక్ష చూపకుండా ఉండడానికి హామీ ఇచ్చాయి. రాజ్యానికి సొంత మతం అంటూ ఏదీ లేదు. అంటే భారత్‌లో అధికారిక లేదా రాజ్యం మతం అనేది ఏదీ లేదు. ఏ మతంలోనూ విశ్వాసం లేని వారికి కూడా అలా ఉండే స్వేచ్ఛ కూడా మత స్వేచ్ఛలో భాగమే. ఏ మతాన్ని అయినా పెంపొందించడానికి కొనసాగించడానికి ఎవరినైనా బలవంత పెట్టడానికీ, మత బోధనల్లో భాగస్వామి కావాలని బలవంత పెట్టడానికి అవకాశం లేదు. పూర్తిగా రాజ్య విధులతో నడిచే సంస్థలు మత సంబంధ బోధనలు చేయడాన్ని కూడా నిషేధించారు. (27, 28 అధికరణలు).

ఇ) జాతీయ ఐక్యత, అస్తిత్వం అన్న భావనను పటిష్టం చేయడానికి, అల్ప సంఖ్యాక మతాల వారికి పూర్తి మతస్వేచ్ఛ, వారి మత అస్తిత్వాన్ని కొనసాగించడానికి బహుళ మతాలతో కూడిన మన లాంటి సమాజంలో రక్షణలు అవసరం అని మన రాజ్యాంగ నిర్మాతలు విశ్వసించారు. తమ మతంతో సంబంధం లేకుండా చట్టం, రాజ్యాంగం దృష్టిలో తాము కూడా సమానులమేనన్న దృష్టి అల్పసంఖ్యాక మతాల వారిలో కల్పించడానికి, రాజ్యం మతం అనేది ఏదీ లేనందువల్ల రాజ్యం రక్షణ పొందడంలో అందరూ సమానమేనన్న భావన కలిగించడం రాజ్యాంగంలోని అంశాల ఉద్దేశం.

సామాజిక బహుళత్వం, సాంస్కృతిక వైవిధ్యం

ఎఫ్) మత వ్యవహారాల్లోనే కాక అనేక భాషలు, విభిన్నమైన సాంస్కృతిక ధోరణులు ఒక దాని సరసన మరొకటి కొనసాగుతూ, ఒక దానితో మరొక దానికి సంపర్కం కొనసాగిస్తూ ఒక వానిని మరొకటి సుసంపన్నం చేస్తున్నాయి కనక, భాషలలో సుసంపన్నమైన బహుళత్వం, సాంస్కృతిక అంశాలలో భిన్న ఛాయలు ఉండడం వల్ల సెక్యులరిజంను పటిష్టం చేయడానికి మరింత సంయోజన సాధ్యం అని భావించారు. ఈ సాంస్కృతిక సంయోజన వల్ల ప్రతి పౌరుడు గర్వించదగిన విశిష్టమైన భారతీయ అస్తిత్వం సృష్టించడానికి తోడ్పడుతుంది. మన రాజ్యాంగంలో భాష, లిపి, వివిధ వర్గాల ప్రజల విభిన్న సంస్కృతులకు రక్షణ కల్పించారు. కేవలం మతం ఆధారంగా ఏ పౌరుడికీ రాజ్యం నిర్వహించే లేదా ప్రభుత్వ నిధులతో నడిచే విద్యాసంస్థలో ప్రవేశం నిరాకరించడానికి వీలులేదు. (అధికరణం 29). ఈ వ్యవస్థలు పౌరులు విభిన్న సముదాయాల సాంస్కృతిక, భాషా ప్రయోజనాలను పరిరక్షిస్తూనే అవి ఒక వర్గానికో, ప్రాంతానికో పరిమితం కాకూడదనీ దేశ సమైక్యతకు, సమగ్రతకు భంగం కలిగే రీతిలో అవి ఏ పనీ చేయకూడదనీ, పౌరులందరిలో అన్ని భారతీయ భాషలు, లిపులు, భారతీయ సంస్కృతిలోని పాయల మధ్య ఆరోగ్యకరమైన పరస్పర గౌరవ భావం పాదుకొల్పాలన్నదే మన రాజ్యాంగ ఏర్పాతల ఆశయం. 29(1) అధికరణం ప్రకారం భారతదేశంలోని ఏ భాగంలో అయినా నివాసం ఉండే పౌరులలోకి ఏ వర్గమైనా

లేదా అందులోని ఏ భాగమైనా తమ విశిష్టమైన భాషను, లిపిని, సంస్కృతిని పరిరక్షించుకోవడానికి హక్కు ఉంది. 29వ అధికరణం ఉపాంత శీర్షిక అల్పసంఖ్యాకులకై, అల్ప సంఖ్యాకుల పరిరక్షణకు వర్తిస్తుంది. (సెయింట్ జేవియర్స్ కాలేజ్ సొసైటీ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ గుజరాత్ 1974 ఎస్సి 1389 చూడండి). అలాగే ఒక నిర్దిష్ట భాష లేదా సాంస్కృతిక సముదాయం మొత్తంలో దేశంలోని ఒక భాగంలో అధిక సంఖ్యాకంగానో, మరో చోట అల్ప సంఖ్యాకంగానో ఉండవచ్చు. ఈ అధికరణం ప్రకారం పౌరులలోని ఆయా వర్గాల వారు తమ భాష మొదలైన వాటిని పరిరక్షించుకోవడానికి కృషి చేయడానికి హక్కు ఉంది.

జి) జాతి, మతం, కులం, జన్మస్థలం, లింగం లేదా వీటిలో దేని ఆధారంగా గాని ఏ పౌరుడి పట్ల వివక్ష చూపకూడదని 14, 15, 16 అధికరణాలు రాజ్యాన్ని నిర్దేశిస్తున్నాయి. 25, 26 అధికరణాలు అంతరాత్మ. స్వేచ్ఛను, మతాన్ని అనుసరించి, ఆచరించి, ప్రచారం చేసే స్వేచ్ఛను ప్రసాదించడంతోపాటు మత వ్యవహారాలను నిర్వహించడానికి కూడా స్వేచ్ఛ కల్పిస్తున్నాయి. రాజ్యాంగం ప్రకారం, పౌరసత్వ చట్టం ప్రకారం భారత పౌరసత్వం ఏ రకంగానూ మతానికి సంబంధించినవి కావు. మతం ఏమిటి అన్న దానితో (లేదా ఏమతం లేకపోయినా రాజ్యం పౌరులందరినీ ప్రతిపౌరుడికి ప్రసాదించిన మత స్వేచ్ఛ హామీకి అనుగుణంగానే పరిగణించాలి. మత స్వేచ్ఛహక్కు అందరు వ్యక్తులకు అంటే భారత పౌరులు కాని వారికి కూడా తమ మతాన్ని అనుసరించడానికి, ఆచరించడానికి, ప్రచారం చేయడానికి, లేదా మత రాహిత్యాన్ని ప్రచారం చేయడానికి భారత రాజ్యంలో, పౌరులకు ఉందని నొక్కి చెప్పడం ముఖ్యం.

8.5. భారతదేశంలో సెక్యులర్‌వాదం అమలు

మతం, కులం, జాతి లాంటి వైవిధ్యాలన్నింటికీ అతీతమైన జాతి ఏర్పడాలన్నది రాజ్యాంగ నిర్మాతల దృక్పథం. వారు మతానికి వ్యతిరేకులు కారు కాని సెక్యులరిజం వల్ల రాజకీయ ఐక్యత సాధించడం సాధ్యం అవుతుందనీ మతపరమైన విభేదాలు జాతి నిర్మాణానికి అవరోధం కావని వారు ఆశించారు. మత ఘర్షణలు లేని – సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ న్యాయంతో కూడిన నూతన సామాజిక వ్యవస్థ నెలకొనాలన్నది రాజ్యాంగ లక్ష్యం.

మతం, కులం లాంటి వాటి ఆధారంగా చట్టం వివక్ష చూపకుండా ఉండే రాజకీయ వ్యవస్థ నెలకొనాలని రాజ్యాంగం ఉద్దేశించింది. జనాభాలోని మెజారిటీ ప్రజలకు రాజ్యంలో ఎలాంటి ప్రత్యేక హక్కులు, అనుకూలమైన ఆదరణ లేని సెక్యులర్ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేయాలని రాజ్యాంగం ప్రయత్నించింది. అల్పసంఖ్యాక వర్గాల 'మతపరమైన హక్కులకు' అనేక పద్ధతుల్లో రక్షణ కల్పించారు. కాని రాజ్యాంగం అమలులోకి వచ్చిన తర్వాతి దశాబ్దాలలో జరిగిన విషయాలు, రాజ్యాంగాన్ని సవరించిన తీరు, అమలు చేసిన తీరు రాజ్యాంగ నిర్మాతల ఉద్దేశానికి చాలా భిన్నంగా ఉంది.

ఈ సందర్భంగా ప్రసిద్ధమైన షా బానో కేసును కూడా ప్రస్తావించవచ్చు. మతం ఆధారంగా పౌరులందరికీ

ఎలాంటి వివక్ష లేకుండా వర్తించే నేరశిక్ష స్మృతిలోని 125వ సెక్షన్ కింద దాఖలు చేసిన కేసులో విడాకులు తీసుకున్న, భర్త వదిలేసిన షా బానోకు నెలకు రూ.179.80 భరణాన్ని మంజూరు చేశారు. దీనిని మతతత్వ వాదులు తమ మతంలో జోక్యం చేసుకోవడంగా వ్యాఖ్యానించి తీవ్ర నిరసనలకు పాల్పడ్డారు. చివరకు వీరి ఒత్తిడికి ప్రభుత్వం లొంగిపోయి ముస్లిం మహిళల (విడాకులు తీసుకున్న తర్వాత రక్షణ) చట్టం - 1986ను పార్లమెంట్ ఆమోదించింది. దీని వల్ల నేర శిక్షా స్మృతిలోని 125వ సెక్షన్ ప్రకారం ముస్లిం మహిళలకు రక్షణ లేకుండా పోయి మతం కారణంగా వివక్ష చూపకూడదన్న సూత్రాన్ని ఉల్లంఘించినట్టయింది.

రాజకీయాలు, ఎన్నికలు, సెక్యులర్ ఆదర్శాలు

గత ఆరు దశాబ్దాల కాలంగా రాజ్యాంగం అమలు తీరును పరిశీలిస్తే మునుపటి కన్నా మతం, సామాజిక వర్గం, కులం మీద ఎక్కువ ఊనిక ఉన్నట్టు కనిపిస్తోంది.

"రాజకీయ పార్టీలు, కొన్ని రాష్ట్రాల ప్రభుత్వాలు, అత్యున్నత న్యాయవ్యవస్థ మొదలైనవన్నీ కూడా దీనికి బాధ్యత వహించాలి - రాజకీయ పార్టీలు ఎన్నికల ప్రయోజనం కోసం రాజకీయాల్లో మతాన్ని, కులాన్ని మేళవిస్తున్నాయి. ప్రభుత్వాలు నియామకాలకు, ఉద్యోగాలకు, విద్యాసంస్థలలో సీట్లకు రిజర్వేషన్ల కోసం కులాన్ని ఆధారం చేసుకుంటూ ఉంటే న్యాయవ్యవస్థ రిజర్వేషన్ల కోసం వెనుకబడిన తరగతుల వారిని గుర్తించడానికి 'కులాన్ని' ఉచితమైన అంశంగా గుర్తిస్తోంది".

ప్రస్తుతం మన రాజకీయ వ్యవస్థ దుర్బలంగా మారడానికి ఎన్నికలే మూలకారణంగా ఉన్నాయి. సామాజిక వ్యవస్థ ఛిన్నాభిన్నం అయిపోవడం, మతం, కులం ఆధారంగా విడిపోవడం, ప్రత్యేక అస్తిత్వాల కోసం, అల్పసంఖ్యాక, వెనుకబడిన వర్గాలస్థాయి సంపాదించుకోవడానికి ఆరాటంలో భాగంగా ఎన్నికల బేహారులు తమ బాంకులను ఏర్పరచుకోవడానికి ఉత్సాహపడుతున్నారు. నూతన ప్రమాణాల ప్రకారం, బహుశా ఇది న్యాయమైందే కావచ్చు రాజకీయాలు అంటే అధికారం ఎలా సంపాదించాలన్నదే లేదా ఒక్కసారి అధికారం సంపాదిస్తే దానిని ఎలా నిలబెట్టుకోవాలన్నదే ప్రధానం అయిపోయింది. ఇందులో జాతి ప్రయోజనం, ప్రజాశ్రేయస్సు, ప్రజా సేవలాంటి వాటికి ఏదైనా అవకాశం ఉంటే అవి అన్నింటికన్నా చివరన మాత్రమే ఉంటాయి.

ఒక సీనియర్ రాజకీయ నాయకుడు చెప్పినట్టు ఎన్నికల భూతం మిగతా అంశాలన్నింటినీ ఆక్రమించి మతతత్వ వాదాన్ని ఏదో ఒక స్థాయిలో ఆమోదయోగ్యం చేసింది. మౌలానా ఆజాద్ చెప్పిన చిరస్మరణీయమైన మాటలను ఉటంకిస్తూ ఆయన ఇలా అన్నారు:

"ప్రతి రాజకీయ నాయకుడి చేతికి సెక్యులరిజం గాయపడినందు వల్ల రక్తపు మరకలు ఉంటాయి. సిద్ధాంత రాహిత్యం దాదాపు పూర్తయినందువల్ల కులతత్వం, మతతత్వం- అవి ఎంత న్యాయబద్ధం అయినవి కాకపోయినా సిద్ధాంతం స్థానాన్ని ఆక్రమిస్తున్నాయి. కులం, మతం వ్యవహారాలను పట్టించుకోకుండా అభ్యర్థులను నిలబెట్టడం గురించి ఏ రాజకీయ పార్టీ కూడా ఇప్పుడు ఆలోచించలేదు. వాస్తవానికి జాతీయత స్ఫూర్తి ఎంత

శరవేగంతో అంతరించిందంటే పోటీతత్వ ఎన్నికల రాజకీయాల పుణ్యమా అని అన్ని రకాల ప్రత్యేకతా ధోరణులు తలెత్తుతున్నాయి. ఏ ముద్రలూ లేని భారతీయులు అంతరించి పోతున్నారు".

సెక్యులర్ రాజ్యాంగం అధీనంలో కుల విశిష్టతలు మాసిపోయి క్రమంగా అంతరించి పోతాయని అనుకుంటే వాటికి నూతన జీవం వచ్చింది. డాక్టర్ కరణ్ సింగ్ మాటల్లో చెప్పాలంటే "కులాన్ని వ్యవస్థీకృతం చేయడానికి, కేవలం చాతుర్వర్ణాలనే కాదు 3000 కులాలను వ్యవస్థీకృతం చేయడానికి ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి". జై ప్రకాశ్ నారాయణ్ ఈ విపత్తును అంతకన్న ముందే గ్రహించి "భారత్లో కులం బలమైన పార్టీగా అవతరించింది" అన్నారు. ఇది పౌరులందరికీ సమానమైన ప్రజాస్వామ్య హక్కులు అన్న భావనకు ఏ విధంగానూ సరిపోలేదు.

దురదృష్టవశాత్తు సెక్యులరిజం అన్న భావన మతపరమైన అల్పసంఖ్యాక వర్గాల సమస్యతో పెనవేసుకు పోయింది. మరీ ముఖ్యంగా హిందూ, ముస్లిం మతతత్వవాదుల మధ్య విభేదాల్లో కూరుకుపోయింది. రాజకీయ పార్టీలు మత వర్గాల వారిని రాజకీయ వర్గాలుగా మార్చేశాయి. సెక్యులరిజమే రాజకీయ అస్త్రంగా మారిపోయింది. ఓట్లు సంపాదించడానికి సిద్ధాంతం కన్నా, విశ్వాసం కన్నా మతమే నినాదంగా మారిపోయింది. మతతత్వ శక్తులతో చేరిపోమనీ, రాజకీయాల్లో మతాన్ని, కులాన్ని మిళితం చేయబోమనీ లేదా ఓటు బాంకులను ఏర్పాటు చేసుకోవడానికి సెక్యులరిజాన్ని నినాదంగా మార్చబోమని హామీ ఇవ్వడంలో రాజకీయ పార్టీలు విఫలం అయినాయి.

అది అధిక సంఖ్యాకలుకు చెందినదైనా, అల్ప సంఖ్యాకులకు సంబంధించింది అయినా లేదా విశ్వహిందూ పరిషత్కు, బిజెపి, కాంగ్రెసన్ లేదా ముస్లిం లీగ్కు చెందినదైనా ప్రజా జీవనంలో మతతత్వం, కులతత్వం మంచిది కాదు. 'విలోమ మతతత్వాన్ని' సెక్యులరిజంగా చెలామణి చేయడంలోని నైతికతను, అధిక సంఖ్యాకుల మతతత్వాన్ని ఎదుర్కోవడానికి అల్పసంఖ్యాకుల మతతత్వాన్ని ప్రోత్సహించే ప్రమాదాన్ని నిలదీయడం ప్రతి పౌరుడి రాజ్యాంగు పరమైన కర్తవ్యం.

మత కలహాల వెనక పోలీసుల నేరస్థుల మధ్య లంకె, రాజకీయ పార్టీలు మతాన్ని పేకముక్కగా వాడుకోవడమేనన్నది అందరికీ తెలిసిందే. పోలీసు వ్యవస్థ కూడా బాగా రాజకీయమయం, మతమయం అయిపోయింది 13. మతపరమైన నేరస్థులు, రాజకీయ నాయకుల మధ్య అపవిత్రమైన లంకెను తెగ్గొట్టే చట్టాన్ని అమలు చేయడంలో రాజకీయ జోక్యాన్ని నిలవరించి, మత కలహాలకు పరిపాలనా రంగాన్ని జవాబుదారును చేయడం చైతన్యవంతమైన పౌరులకు ప్రధానమైంది. అన్నింటికన్నా ముందు భారత పౌరులు అయిన రాజకీయ నాయకులు జాతి ప్రయోజనం అన్న విలువలను విడనాడారు. వారికి ఉన్న అత్యున్నత విలువ ఏదో ఒక రకంగా అధికారం సంపాదించి దానికి అంటిపెట్టుకుని ఉండడమే.

"సెక్యులర్ విలువలను కాపాడాలంటే అన్ని రకాలకు చెందిన రాజకీయ నాయకులలో, రాజకీయ పార్టీలలో రాజకీయ అధికార లక్ష్యాన్ని సాధించుకోవడానికి అంతకంతకు పెరుగుతున్న మతాన్ని ఉపయోగించుకునే ధోరణిని నిలవరించాల్సిన కర్తవ్యం పౌరులదేనన్న చైతన్యం పౌరులకు కల్పించడమే".

అల్ప సంఖ్యాక మతాలకు చెందిన వారిని, వారి ప్రయోజనాలను కాపాడడం నాగరికులైన పౌరులందరి ప్రధాన కర్తవ్యం. కాని సెక్యులర్ రాజ్యాంగంలో రాజకీయ వ్యవస్థలో మతపరమైన మినహాయింపులు ఇవ్వడం, మతం ప్రాతిపదికగా ప్రత్యేక హక్కులు కల్పించడం లేదా మతపరమైన అల్పసంఖ్యాక వర్గాల వారిని రాజకీయ అల్పసంఖ్యాక వర్గాలుగా మలిచి వారిని ఓటు బాంకులుగా మార్చడం కాలదోషం పట్టిన వ్యవహారమే. మషాల్ (పాకిస్తాన్) సంపాదకుడు ఇక్బాల్ ఖాన్ ఇలా అన్నారు:

"ఆధునిక రాజకీయాలు సంఖ్యాబలం మీద ఆధారపడిన క్రీడ. ఎవరిదగ్గర ఓట్లు అధికంగా ఉంటే అధికారం వారిదే. హేతుబద్ధత కాకుండా భావోద్వేగాలు, రాగద్వేషాల మీద ప్రజల ప్రవర్తన ఆధారపడిన వెనుకబడిన సమాజంలో, మతం, జాతి, తెగ, కులం, అయిన వారు అన్న అనేకానేక సముదాయాలుగా సమాజం చీలిపోయిన చోట రాజకీయ నాయకులు ఒక సముదాయానికి వ్యతిరేకంగా మరో సముదాయాన్ని రెచ్చగొట్టి ఓట్లు సంపాదించడం ఆశ్చర్యకరం ఏమీ కాదు".

ఇక్బాలాఖాన్ దృష్టిలో మతపరమైన ధర్మనిష్ఠ ముసుగు తొడుక్కున్న కుటిల రాజకీయ నాయకులే ఇతర అంశాలతోపాటు పీడన అన్న భావాన్ని కలగజేసి, ఒక మతం వారిని తమ ప్రాణాలకు లేదా తమ మతానికి లేదా తమ హక్కులకు మరో మతం నుంచి ముప్పు ఉందన్న భావం కలిగించి దూకుడుగా ఉండడమే తమను తాము రక్షించుకోవడానికి ఉత్తమమార్గం అన్న అభిప్రాయం కలగజేస్తారు. మతపరమైన తీవ్రవాదం, మతవిద్వేషం అన్నవి సాధారణంగా పనిగట్టుకుని ఉసికొల్పినవే. చాలా తరచుగా మాత్రమే ఇవి ప్రజలలో అప్పటికప్పుడు కలిగే ప్రవర్తనకు కారణంగా ఉంటాయి. ఒక్కొక్కసారి అధికారంలో ఉన్న పార్టీలే తమకు భద్రత లేదనుకున్నప్పుడు ఈ కుత్సిత క్రీడలకు పాల్పడుతుంటాయి. దేశానికి సేవ చేయడానికి బదులు వీరు అధికారంలో కొనసాగడంలో నిమగ్నం అయిపోతారు. వీరు మతపరమైన, మతపరమైన ఉద్యమాలను ప్రోత్సహించి, ఆశ్రయించి ప్రజలను విడదీస్తారు. న్యాయమూర్తి వెంకటాచలయ్య చెప్పినట్టు "రాజకీయ అధికారం సంపాదించడానికి, వ్యక్తిగత ప్రయోజనం కోసం కులాన్ని, కడకు భాషను కూడా ఉపయోగించుకుంటారు". ఉపయోగించుకుంటున్నట్టుగానే

8.6. సెక్యూలర్ గణతంత్రంలో పౌరసత్వ విధులు

మన సెక్యులర్ గణతంత్రంలో పౌరసత్వ విలువల నిర్దిష్ట విధులు ఇలా ఉంటాయి:

(1) రాజకీయ ప్రసంగాల కోసం, రాజకీయ లక్ష్యాల కోసం ప్రార్థనా స్థలాలను ఉపయోగించుకోకుండా ఉండడం.

(2) పాక్షిక లక్ష్యాల కోసం అక్రమ వలసలను నిరోధించడానికి, రాజకీయ రక్షణను నిరోధించడానికి సమర్థవంతమైన పౌర యంత్రాంగాన్ని రూపొందించడం.

(3) రహస్యమైన, అనైతికమైన, చట్టవ్యతిరేకమైన మార్గాలలో నిధులు అందజేసిబీ ఆయుధాలు, మాదక

ద్రవ్యాలు, చొరబాటుదార్లను అక్రమంగా ప్రవేశపెట్టి కుల, మత ఘర్షణలను ప్రవేశపెట్టి భారత ఆంతరంగిక వ్యవహారాల్లో జోక్యం చేసుకునే కుట్రలను బహిర్గతం చేయాలి, ప్రతిఘటించాలి.

(4) మసీదులు, దేవాలయాలు, చర్చిలు, గురుద్వారాల్లో లౌడ్ స్పీకర్లు ఎప్పుడూ ఉపయోగించకూడదు. సెక్యులర్ బహిరంగ స్థలాల్లో హారతులు, నమాజు చేయకూడదు.

(5) మత వ్యవహారాల్లో రాజకీయ నాయకులు జోక్యం చేసుకోవడాన్ని, మత సమస్యల ద్వారా లబ్ధి పొందడాన్ని నిరోధించాలి. మతతత్వానికి, కులతత్వానికి పాల్పడే వారు ఏ ప్రభుత్వ పదవిని చేపట్టానికి అనర్హులుగా ప్రకటించాలి.

(6) నైతిక, పౌరసత్వ విలువలను పెంపొందించడానికి విద్య ద్వారా జాతీయస్థాయిలో భారీ, నిరంతర ప్రయత్నం జరగాలి.

(7) చివరగా భారత పౌరులమైన మనం రాజ్యాంగ పీఠికలో పొందుపరిచినట్టుగా పౌరులందరికీ కులం, మతం మొదలైన వాటితో సంబంధం లేకుండా న్యాయం, స్వేచ్ఛ, సమానత్వం సాధించడానికి గట్టిగా కృషి చేయాలి.

ఇలాంటి మౌలిక పౌరసత్వ ప్రవర్తనా నియమాలను గనక పాటిస్తే కులం, మతం, భాష, ప్రాంతం ఆధారంగా ఉండే సముదాయాలు, వైవిధ్యాలు కూడా గొప్ప జాతీయ శక్తిగా మారి జాతి సమైక్యతను, సమగ్రతను పరిరక్షించి, ప్రతి పౌరుడి గౌరవాన్ని కాపాడగలిగే పటిష్ఠమైన భారత్‌ను నిర్మించడానికి దోహదం చేస్తాయి.

పార్టీకి, అధికారానికి, స్వార్థ ప్రయోజనాలకు అతీతంగా రాజ్యాంగ విలువలైన చట్టం ముందు అందరూ సమానులేబీ మతం, కులం, వర్గం ఆధారంగా ఎలాంటి పద్ధతిలోనూ వివక్ష ఉండకుండా పౌరులందరూ సమానమేననీ, అందరికీ సంపూర్ణమైన మత స్వేచ్ఛ ఉంటుందన్న రాజ్యాంగ విలువలకు కట్టుబడిన జాతిపట్ల అనురాగం కలిగిన నూతన తరం ఉద్భవించాల్సిన అవసరం ఉంది.

ప్రత్యేక అస్తిత్వాన్ని నిలబెట్టుకోవడానికి కొన్ని పార్టీలు మతాన్ని ఇతరులు అధిక సంఖ్యాక, అల్పసంఖ్యాక మత వర్గాల వారి మధ్య, కులాల మధ్య చీలికలు తీసుకురావడానికి సెక్యులరిజం నినాదాన్ని ఉపయోగించుకోవడం లేదా అని ప్రస్తుతం చాలా మంది ప్రశ్నిస్తున్నారు. మతవర్గాలవారు రాజకీయ రంగు పులుముకున్నట్టుగానే సెక్యులర్ రాజకీయాలు కూడా మతం రంగు పులుముకున్నాయి. మతపరమైన కొన్ని అల్పసంఖ్యాక వర్గాల వారు తమకు భద్రత లేదనీ, తమ అస్తిత్వాన్ని కోల్పోతున్నామనీ, తమ అస్తిత్వం అడుగంటుతోందనీ, వివక్షకు గురవుతున్నామనీ, తమను నమ్మడంలేదనీ, తమను పేదలుగా, వెనుక బడినవారిగా ఉంచుతున్నారనీ, విద్య, వ్యాపారం, ప్రభుత్వ ఉన్నతోద్యోగాలలో తమకు దక్కాల్సిన వాటా దక్కడం లేదన్న భావన ఉందన్న అంశాన్ని గ్రహించి, దానిని గుర్తించి ఆ భయాందోళనలను దూరం చేయాల్సిన బాధ్యత భారత గణతంత్ర పౌరులుగా మన

మీద ఉందని గ్రహించాలి.

8.7. భారతదేశంలో లౌకికవాదం ప్రాముఖ్యత

1) భారతదేశంలో సెక్యులరిజం అనేది అన్ని మతాల సమాన హోదా మరియు చికిత్సను సూచిస్తుంది.

2) మతపరమైన విషయాలలో దేశ ప్రభుత్వం నిష్పాక్షికత లేదా జోక్యం చేసుకోకపోవడం.

3) మతపరమైన విషయాలలో నిష్పాక్షికతలో భారతదేశం యొక్క మార్గదర్శక సూత్రాలలో ఒకటి.

4) మన దేశ రాజ్యాంగానికి సవరించిన పీఠికలో ప్రకటించారు. ఇది క్రింది విధంగా ఉంది: “భారతదేశ ప్రజలమైన మేము, భారతదేశాన్ని సార్వభౌమ, సామ్యవాద, లౌకిక, ప్రజాస్వామ్య, రిపబ్లిక్‌గా ఏర్పాటు చేయాలని గంభీరంగా నిర్ణయించుకున్నాము”, మొదలైనవి.

5) సెక్యులరిజం మరియు ప్రజాస్వామ్యం స్వతంత్ర భారతదేశం సాధించిన రెండు అద్భుతమైన విజయాలు. ఈ రెండు విజయాలు కాల పరీక్షగా నిలిచాయి మరియు మతపరమైన మరియు రాజకీయ రంగాలలో దేశ లక్ష్యాన్ని నిర్దేశించాయి.

6) మతపరమైన బాధ్యతల నుండి విముక్తి పొందిన రాష్ట్రం, ప్రతి మతం పట్ల సహన వైఖరిని అవలంబించగలదు మరియు కుల, మత, మతం మొదలైన వాటికి అతీతంగా ప్రజల శ్రేయస్సును సాధించడంలో ఆదర్శంగా ఉంటుంది.

7) భారతదేశంలో లౌకికవాదం అనేది ఒక సానుకూల, విప్లవాత్మకమైన మరియు సమగ్రమైన భావన, ఇది భారతదేశంలోని అనేక మతాలను అనుసరించే అన్ని సంఘాలను తన స్వీప్‌లోకి తీసుకుంటుంది.

8) భారతీయ లౌకికవాదం మానవ జీవితంలో మతం యొక్క ప్రాముఖ్యతను గుర్తిస్తుంది.

9) రాజకీయ ప్రాజెక్టుగా వైవిధ్యం అనేది లౌకికవాదం పునాది విలువగా పని చేయడంతో మాత్రమే ప్రభావవంతంగా ఉంటుంది. బహుమత, బహుభాషా, బహుళజాతి, బహుళసాంస్కృతిక సమాజంగా భారతదేశ మనుగడ ఆధారపడి ఉంటుంది దాని సెక్యులరిజం పని చేయడంలో అది ఎంతవరకు విజయవంతమైంది. ప్రస్తుత ప్రపంచీకరణ యుగంలో సెక్యులరిజం వల్ల అనేక ప్రయోజనాలు ఉన్నాయి.

10) సార్వత్రిక సౌభ్రాతృత్వ లక్ష్యం కోసం మేము చాలా వేగంగా పయనిస్తున్నాము. సార్వత్రిక సౌభ్రాతృత్వం యొక్క ఈ యుగంలో దైవపరిపాలన అనే సంకుచిత భావనకు ఖచ్చితంగా స్థానం లేదు

8.8. భారతదేశంలో సెక్యులరిజానికి సవాళ్లు

భారతదేశం దాని సాంస్కృతిక వైవిధ్యానికి, ముఖ్యంగా భాష మరియు మత పరంగా ప్రసిద్ధి చెందింది.

జనాభాలో హిందువులు మెజారిటీగా ఉండగా, ముస్లింలు అత్యధిక మైనారిటీగా ఉన్నారు. హుందూలు మరియు ముస్లింల మధ్య శత్రుత్వానికి బ్రిటీష్ పాలకులే కారణమన్నారు. తమ అధికారాన్ని నిలబెట్టుకోవడానికి, వారు ఈ రెండు వర్గాల సభ్యుల మధ్య శత్రుత్వ భావాలను పెంపొందించడానికి ప్రయత్నించి, 'విభజన మరియు సమీకరణ వ్యూహాన్ని అనుసరించారు. సుదీర్ఘ స్వాతంత్ర్య చరిత్రను అనుసరించి, వారి మధ్య సరైన సర్దుబాటు లేకపోవడం తరచుగా హింసాత్మక ప్రకోపాలను మరియు మతపరమైన అల్లర్లకు దారి తీస్తుంది, ఇది మన దేశ లౌకిక గుర్తింపుకు తీవ్రమైన ముప్పును కలిగిస్తుంది. మరోవైపు జాతీయ పార్టీలతో సహా రాజకీయ పార్టీలు తమ రాజకీయ ప్రయోజనాల కంటే లౌకికవాదానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వడానికి ఎప్పుడూ అనుమతించవు. భారతదేశంలోని ఓటర్లకు సంప్రదాయం మార్గనిర్దేశం చేస్తుంది, ఇది కులం, మతం మరియు భాష ఆధారంగా విజ్ఞప్తులకు ప్రతిస్పందిస్తుంది. ఒక నిర్దిష్ట వర్గానికి అనుకూలంగా వివిధ పథకాలను ప్రకటించడం ద్వారా రాజకీయ పార్టీలు తాము నిలబడతామని చెప్పుకునే లౌకికవాద ఆలోచనను బహిరంగంగా ఉల్లంఘించాయి. ఎన్నికల సమయంలో టిక్కెట్లు పంపిణీ చేసేటప్పుడు దాదాపు అన్ని రాజకీయ పార్టీలు అభ్యర్థి మతాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటాయి, ఇది భారతదేశంలో లౌకికవాదానికి అతిపెద్ద ముప్పు.

ఎ) యూనిఫాం సివిల్ కోడ్ యొక్క సమస్య: జాతీయ గుర్తింపును సాధించడానికి మరియు అన్ని మత వర్గాల సభ్యులను ఉమ్మడి పౌరసత్వం యొక్క ఒకే బంధంలో తీసుకురావడానికి ఏకరీతి పౌర కోడ్ కీలకం. స్వాతంత్ర్యానంతరం లౌకిక సమాజానికి నాంది పలికేందుకు ఈ అడుగు పడుతుందని ఆశించారు. ఏదేమైనప్పటికీ, ఏకరీతి సివిల్ కోడ్ అభివృద్ధిలో ఎటువంటి పురోగతి సాధించబడలేదు మరియు రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించినప్పుడు దాని స్వీకరణ ఇప్పుడు చాలా కష్టంగా కనిపిస్తోంది. తత్ఫలితంగా, ముస్లిం మైనారిటీ 1986లో విడాకులు పొందిన మహిళల భరణానికి సంబంధించిన చట్టాన్ని రూపొందించమని ప్రభుత్వాన్ని బలవంతం చేసింది, ఇది తన వ్యక్తిగత చట్టానికి దగ్గరగా ఉందని మరియు మతపరంగా మరింత ఆమోదయోగ్యమైనదిగా విశ్వసించింది. ఆధునిక లౌకిక పరిగణనలు లేదా లౌకిక వైఖరిని అనుసరించే ముస్లింల అభిప్రాయాలను ప్రభుత్వం పట్టించుకోలేదు అదేవిధంగా, క్రైస్తవులు మరియు సిక్కులు వంటి ఇతర మైనారిటీలు ఏకరూప సివిల్ కోడ్‌ను రూపొందించడం మరియు అమలు చేయడం అసాధ్యం చేసే ప్రకటనలు చేశారు. నిజమైన లౌకిక సమాజానికి భారతదేశం యొక్క మార్గం అడ్డంకులతో నిండిపోయిందని ఇటువంటి జ్యామితేషన్‌లు సూచిస్తున్నాయి

బి) రాజకీయాలు మరియు మతం: భారతదేశంలో, రాజకీయ పార్టీలు తమ రాజకీయ అజెండాలను ముందుకు తీసుకెళ్లడానికి మతం మరియు కుల అంశాలను ఉపయోగించి లౌకిక విలువలను తీవ్రంగా దెబ్బతీసే చరిత్రను కలిగి ఉన్నాయి. భారతదేశంలో, మతవాదం యొక్క పెరుగుదల నిజమైన సెవలరిజం అభివృద్ధికి ఆటంకం కలిగించింది, కాన్యుర్సనల్ ఓటర్లను విడిచిపెట్టడం మరియు సోట్లను అభ్యర్థించడానికి సాంగ్ మతంపై వ్యాపించినప్పటికీ, రాజకీయ పార్టీలు మరియు సమూహాలు తరచుగా మైనారిటీలు మరియు మెజారిటీ కమ్యూనిటీలను నొప్పించేందుకు మతపరమైన కర్మాగారాన్ని ఉపయోగించాయి.

ఈ విషయంలో సమాన బాధ్యత. ఈ మతోన్మాద భావాన్ని అణిచివేస్తే తప్ప భారత నేలలో లౌకికవాదం పురుడు పోసుకోదు.

భారతదేశ పరిమిత లౌకికవాదాన్ని అణగదొక్కే బాధ్యత నెహ్రూ అనంతర నాయకుల భుజాలపై ఉంది, వీరిలో చాలామంది తమ సాంప్రదాయ నేపథ్యాల కారణంగా నిజమైన లౌకికవాదాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు అభినందించడానికి తగినంత మేధో విముక్తి పొందలేదు, ఈ నాయకులకు భారతీయ సమాజం యొక్క లౌకికీకరణ పట్ల నిజమైన నిబద్ధత లేదు, మాత్రమే కాదు. వారి నయా-సాంప్రదాయ ధోరణి కారణంగా, మత రహిత దృక్పథాన్ని పెంపొందించే పరంగా, కానీ హేతుబద్ధమైన మరియు శాస్త్రీయ కోపాన్ని పెంపొందించే విషయంలో కూడా. ఈ నాయకత్వ వైఫల్యం భారతదేశం యొక్క మతం మరియు రాజకీయాల యొక్క ప్రగతిశీల విభజనను అడ్డుకుంది.

సి) న్యాయ ఆర్థిక క్రమాన్ని రూపొందించడంలో ప్రభుత్వ వైఫల్యం: న్యాయమైన ఆర్థిక వ్యవస్థను రూపొందించడంలో మరియు పేదరికాన్ని నిర్మూలించడంలో ప్రభుత్వం వైఫల్యం కూడా లౌకికవాదానికి పెద్ద ఎదురుదెబ్బ. పేదరికం మరియు లేమితో బాధపడుతున్న ప్రజానీకం. వారికి ప్రాథమిక అవసరాలను అందించడంలో విఫలమైన రాజకీయాలపై విశ్వాసాన్ని పెంపొందించుకోలేకపోయారు మరియు తద్వారా లౌకిక విలువలకు అధిక విలువ ఇవ్వలేదు.

డి) మైనారిటీ సమూహ అవగాహనలు: విద్య మరియు ఉద్యోగాలతో పాటుగా పరస్పర హింస మరియు సంఘర్షణల ప్రాంతంలో పక్షపాతం మరియు వివక్ష చూపబడుతుంది. మతపరమైన అల్లర్ల సమయంలో, రాష్ట్ర పరిపాలనా యంత్రాంగం ఎల్లప్పుడూ నిష్పక్షపాతంగా పనిచేయదని, శాంతిభద్రతల పరిరక్షణ బాధ్యతలు నిర్వహించే వారు లౌకిక రహితంగా వ్యవహరిస్తారని మరియు మైనారిటీ సమూహాల సభ్యులను బలిపశువులకు గురిచేస్తున్నారని చూపించడానికి ఇప్పుడు అనేక ఆధారాలు ఉన్నాయి. మైనారిటీలు అత్యధిక మెజారిటీకి భయపడుతున్నారు, ఇది వారిని అధిగమించి, వారి ప్రత్యేక లక్షణాలను దోచుకునే శక్తిని కలిగి ఉంది. ఇంకా, విశ్వవ్యాప్తం కాకుండా, విధేయతలు ప్రత్యేకంగా ఉంటాయి.

ఇ) లోపభూయిష్ట విద్యా విధానం: సమూహాలు మరియు సంఘాల పరంగా ఆలోచించమని ప్రజలను ప్రోత్సహించడంతో పాటు, లోపభూయిష్ట విద్యా విధానం యువ విద్యార్థుల మనస్సులలో లౌకిక ఆలోచనలను ప్రేరేపించడంలో విఫలమైంది మరియు పరస్పరం ఇచ్చే మరియు తీసుకునే భావాన్ని ప్రోత్సహించడంలో విఫలమైంది.

ఎఫ్) రాజ్యాంగ, ప్రజాస్వామిక సంస్థల వక్రీకరణ: రాజ్యాంగ, ప్రజాస్వామిక సంస్థల వక్రీకరణ వల్ల భారత లౌకికవాదం బలహీనపడింది. రాజ్యాంగ నిర్మాతలు ఉద్దేశించిన విధంగా రాజ్యాంగం మరియు రాజకీయ సంస్థలు పనిచేయలేదు. మతాన్ని ఓట్ల కోసం ఉపయోగించుకోవడం చట్టవిరుద్ధమైనప్పటికీ, కొన్ని రాజకీయ పార్టీలు ఓట్లను కాపాడుకోవడానికి మత, కులం మరియు ఇతర అంశాలను విస్తృతంగా ఉపయోగించుకున్నాయి.

ఇవన్నీ దేశ నిజమైన లౌకిక రాజకీయ అభివృద్ధికి ఆటంకం కలిగించాయి.

సమకాలీన భారతదేశంలో సెక్యులరిజం

లౌకికవాదం మన ప్రాథమిక అంశాలలో ఒకటి అయినప్పటికీ రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణం, మతపరమైన భావాలు మన ఆలోచనా విధానాన్ని మాత్రమే కాకుండా, మన రాజకీయాలు మరియు ప్రభుత్వ పరిపాలనలో కూడా వ్యక్తమవుతాయి. మతపరమైన కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనడం, మతం పేరుతో ఓట్లు అడగడం. అధికారం కోసం అన్ని రాజకీయ పార్టీలు మతాన్ని ఉపయోగించుకుంటాయి. లౌకికవాదాన్ని ప్రకటిస్తున్నప్పటికీ, ఓటు బ్యాంకులు మతం మరియు కుల ప్రాతిపదికన క్రమపద్ధతిలో నిర్మించబడ్డాయి. ప్రతి రాజకీయ పార్టీ లోడియా యొక్క ఏకైక లౌకిక పార్టీ అని చెప్పుకుంటుంది, ఇది ఇతర పార్టీల కంటే మైనారిటీలను బాగా చూసుకుంటుంది. తమ అభిప్రాయాన్ని తెలియజేయడానికి, అటువంటి పార్టీలు వేర్వేరు వ్యక్తులకు వేర్వేరు చట్టాలను వర్తింపజేయడానికి ప్రయత్నిస్తాయి, ఫలితంగా సమూహాలు తమను తాము వేరుచేసుకునే మరియు ఇతరులలో అసంతృప్తిని కలిగించే సంక్షోభానికి దారితీస్తాయి. ఇది స్పష్టంగా నిస్సహాయ పరిస్థితి. ఇలాంటి దృశ్యం విచ్ఛిన్నానికి పరిణతి చెందుతుంది

ఒక పెద్ద సమూహాన్ని సమర్థవంతంగా నియంత్రించడానికి మరియు పాలించడానికి ప్రతి ఒక్కరూ అంగీకరించగల ఏకీకృత వ్యవస్థ అవసరం. జనాభాలోని అన్ని వర్గాలకు నిష్పక్షపాతంగా మరియు న్యాయంగా ఉండే న్యాయ వ్యవస్థ ఉండాలి. భారతదేశంలో, రాజ్యాంగం ద్వారా నిర్వచించబడిన లౌకిక రాజ్యం, కేవలం రాజకీయ-మేధోపరమైన నిర్మాణం మాత్రమే కాదు, దేశం యొక్క సామాజిక మరియు సాంస్కృతిక వాస్తవాలను ప్రతిబింబిస్తుంది. సామాజిక వాస్తవికత గురించి వారికి అవగాహన ఉన్నందున, భారతదేశ లౌకికవాదం మనుగడ సాగించడానికి మహాత్మా గాంధీ మరియు నెహ్రూ మత సామరస్యానికి అధిక విలువను ఇచ్చారు. లౌకికవాదం మనుగడ సాగించడానికి సహనం అనేది ఒక సాధారణ సూత్రంగా ఉండాలి మరియు దీనికి లౌకిక రాజకీయం అవసరం. ప్రజల సమస్యల పరిష్కారానికి ప్రభుత్వాన్ని ఉపయోగించుకోవడమే రాజకీయం. సక్రమంగా పనిచేసే లౌకిక ప్రభుత్వంలో ప్రజల ఆహారం, సౌకర్యం మరియు భద్రతతో కూడిన సమస్యలను సులభంగా పరిష్కరించవచ్చు. అయితే, మత విశ్వాసాలు మరియు ఆధ్యాత్మిక పరిశీలనల ఆధారంగా ప్రభుత్వ విధుల్లో జోక్యం చేసుకోవడం ప్రయోజనం దెబ్బతింటుంది.

సారాంశం

వెబ్‌స్టర్స్ కాలేజియేట్ డిక్షనరీ సెక్యులరిజాన్ని మతం మరియు మతపరమైన అంశాల పట్ల ఉదాసీనత లేదా తిరస్కరించడం లేదా మినహాయించడం అని నిర్వచించింది. కానీ భారతదేశంలో, అన్ని మతాలు సామరస్యపూర్వకంగా అన్నిటినీ చుట్టుముట్టాయి. భారతదేశం యొక్క లౌకిక స్వభావంలో ఆధ్యాత్మికత లేదు. లౌకికవాదం ప్రభుత్వ వ్యతిరేక లేదా ప్రభుత్వ అనుకూలమైనది కాదు, అది భక్తిపరులు, అజ్ఞేయవాది మరియు

నాస్తికుల పట్ల ఒకేలా వ్యవహరిస్తుంది. సెక్యులరిజం అనేది రాజ్యాంగ నిబంధనల నుండి స్థానిక ఆర్డినెన్సుల వరకు చట్టంగా ఉనికిలో ఉంది, అవి నిరంతరం పునర్విమర్శించబడతాయి మరియు సవరించబడతాయి. లౌకికవాదం అనేది దేశ నిర్మాణ సందర్భంలో పాశ్చాత్య విద్యావంతులైన ఉన్నతవర్గానికి చెందిన ఒక దిగుమతి విశ్వాసం అయినప్పటికీ, భారతదేశం యొక్క అంతర్లీన ఫ్రేమ్‌వర్క్‌లో ఈ ఆలోచన చాలా కలిసిపోయింది, ప్రస్తుత తరం దాని వైవిధ్యాలు లేని భారతదేశాన్ని ఊహించలేము.

నా ఫేస్‌బుక్ ప్రొఫైల్‌లో 'నేను ఆధ్యాత్మికం కానీ మతం కాదు' అని చెబుతోంది. హిందూ కుటుంబంలో జన్మించిన నేను క్రిస్మస్ సమయంలో క్రిస్మస్ చెట్టును అలంకరించడం, ఇఫ్తార్ పార్టీలలో హలీమ్ తినడం, ఇంట్లో లక్ష్మీపూజలో గాయత్రీ మంత్రం పఠించడం సౌకర్యంగా ఉంటుంది. ఇది అనేది నేనొక్కడినే కాదు, భారతదేశ యువత గురించి కూడా అదే చెప్పవచ్చు. ఈ 'ఐ లవ్ మందిర్' మరియు 'ఐ లవ్ మసీదు వరల్డ్‌లో, యువత మేమే 'ఐ లవ్ పిజ్జా' బ్రిగేడ్‌గా ఏర్పడుతున్నాము. విభజనలు ఉన్నప్పటికీ లౌకిక మరియు మతపరమైన దృక్కోణాల మధ్య మునుపెన్నడూ లేనంతగా గుర్తించబడింది, అవి ఇప్పుడు సిద్ధాంతాలుగా పోటీ పడుతున్నాయి, ఒక సిద్ధాంతంగా లౌకికవాదం నిజ జీవితంలో కూలిపోదు. అది జీవించడం మరియు శ్వాసించడం

సెక్యులరిజం ఒక పదం కంటే ఎక్కువ ఇది భారతదేశ వ్యవస్థాపక తండ్రులు మరియు దాని రాజ్యాంగ రూపశిల్పులచే సమర్థించబడిన ఆలోచన. ఇది ఒక బహువచన సమాజం మరియు దాని స్థితిని ఎలా నిర్మించాలో నియంత్రించే సూత్రాలు మరియు విలువల సమితిని సూచిస్తుంది. రాజ్యం మరియు దాని చట్టాలు మతపరమైన విషయాలలో జోక్యం చేసుకోకూడదనేది ప్రాథమిక భావన. బదులుగా, ప్రతి మతం భారతీయులను మంచి పౌరులుగా మార్చడానికి ప్రభుత్వ లౌకిక ప్రయత్నాలకు బలమైన పునాదిని అందించాలి

భారతదేశానికి, లౌకికవాదం ఒక దృక్కోణం కంటే ఎక్కువ, ఇది మనుగడకు సంబంధించిన విషయంబీ ఇది దేశం యొక్క శాంతి, క్రమము మరియు చిత్తశుద్ధికి రక్షణ. భారతదేశంలో, లౌకికవాదం అన్ని మతాలను సమానంగా చూసే రాజ్యం. భారత రాజ్యాంగం లౌకిక సంప్రదాయాన్ని నిలబెట్టడానికి ఉద్దేశించిన అనేక నిబంధనలను కలిగి ఉంది

మతం అనేది కేవలం వ్యక్తిగత ఎంపిక అని గాంధీజీ విశ్వసించారు. అతను మతపరమైన సంస్థలకు రాష్ట్ర సహాయాన్ని పాక్షికంగా లేదా పూర్తిగా వ్యతిరేకించాడు. అతను ఉన్నాడు

రాష్ట్ర సంస్థలలో చొప్పించబడుతున్న తెగ మరియు సెక్టారియన్ మత బోధనలకు వ్యతిరేకం. మత విద్య పూర్తిగా మత సంస్థల బాధ్యత అని ఆయన కోరుకున్నారు. అన్ని మతాలు ఒకరినొకరు అర్థం చేసుకుని, సహించగలవని గాంధీజీ విశ్వసించారు.

నెహ్రూ ప్రకారం, సెక్యులరిజం ఒక రాజకీయ సిద్ధాంతం మాత్రమే కాదు, భారతదేశంలోని అన్ని మతాలు మరియు వర్గాలను కలుపుకొని విప్లవాత్మక చిక్కులతో కూడిన సామాజిక సిద్ధాంతం కూడా. మతపరమైన

స్వేచ్ఛ, మతపరమైన విషయాలలో రాజ్య తటస్థత, సామాజిక జీవితంలో లౌకికవాదం మరియు మానసిక వైఖరిగా లౌకికవాదం వంటివన్నీ సెక్యులరిజంపై నెహ్రూ అభిప్రాయాలలోని అంశాలు.

భారతదేశంలో, లౌకికవాదానికి ఏకరూప సివిల్ కోడ్ లేకపోవడం, మత రాజకీయీకరణ, న్యాయమైన ఆర్థిక వ్యవస్థను అభివృద్ధి చేయడంలో ప్రభుత్వం వైఫల్యం, మైనారిటీ సమూహాల అవగాహన, లోపభూయిష్ట విద్యా వ్యవస్థ మరియు రాజ్యాంగ మరియు ప్రజాస్వామ్య సంస్థల వక్రీకరణ వంటి కొన్ని సవాళ్లు ఉన్నాయి.

8.10. నమూనా పరీక్ష ప్రశ్నలు

ఈ క్రింది ప్రశ్నలకు వ్యాస రూప సమాదానాలు వ్రాయుము

1. భారత దేశంలోని లౌకికవాదం గూర్చి ఒక వ్యాసం వ్రాయుము?
2. భారత రాజ్యాంగంలో పేర్కొన్న లౌకికవాద సూత్రాలపై చర్చించండి.
3. భారతదేశ లౌకికవాదం మిగతా ప్రపంచ లౌకిక వాదానికి భిన్నమైనది చర్చించండి.

8.11. పఠనీయ గ్రంథావళి

1. Bhargava, Rajeev (eds), Secularism and Its Critics, Oxford University Press, New Delhi, 1999.
2. Bilgrami, Akil, “Secularism: Its Content and Context”, Economic and Political Weekly, No.4, Vol. 57, 2012.
3. Chandhoke, Neera, Beyond Secularism: The Rights and Religious Minorities, Oxford University Press, New Delhi, 1999.
4. Economic and Political Weekly, Issue on Secularisation, Vol. 58, No. 50, December 14.
5. Harari, Yuval Noah, 21 Lessons for the 21st Century, Jonathan Cape, London, 2018.
6. Vanaik, Achin, Hindutva Rising: Secular Claims, Communal Realities, Tulika, New Delhi, 2017.

పాఠము - 9

సామాజిక న్యాయం

9.0. లక్ష్యాలు

9.1. పరిచయం

9.2. సామాజిక న్యాయం యొక్క అర్ధ వివరణ

9.4. సామాజిక న్యాయంపై అంబేద్కర్ అభిప్రాయాలు

9.5. భారత రాజ్యంగ పరిషత్ – అంబేద్కర్ భావాలు

9.6. రాజ్యాంగంలోని సామాజిక న్యాయ సూత్రాలు

9.7.

9.8.

9.9.

9.10.

9.1. పరిచయం – సామాజిక న్యాయం

సామాజిక న్యాయం అనేది సమాజంలో లేదా రాజ్యంలో సంపద, మరియు అధికారాలు మరియు ప్రయోజనాలకు పంపిణీ న్యాయం యొక్క అనువర్తనం. న్యాయం యొక్క సారాంశం అందరికీ ఉమ్మడి మంచిని సాధించడం. సాంఘిక న్యాయం అనేది న్యాయమైన మరియు న్యాయమైన సామాజిక సమ్మేళనాన్ని సృష్టించడం మరియు సంఘంలోని ప్రతి సభ్యునికి న్యాయం అందిస్తుంది. సామాజిక న్యాయం సమాజంలోని అసమానతలను తొలగిస్తుంది మరియు సమాజంలోని సామాజిక ఆర్ధిక మరియు రాజకీయ వ్యవహారాల్లో వ్యక్తులందరికీ సమాన అవకాశాలను కల్పిస్తుంది.

భారతీయ సమాజం కులాలు మరియు సంఘాలుగా విభజించబడింది, ఇది సమాజంలో ఉన్న ప్రత్యేకత యొక్క గోడలు మరియు అడ్డంకులను సృష్టిస్తుంది, ఇది ఆధిపత్యం మరియు న్యూనత ఆధారంగా భారతదేశంలో సామాజిక న్యాయం అనేది కుల వ్యవస్థ యొక్క సామాజిక అన్యాయం యొక్క ఉత్పత్తి. అందువలన సామాజిక అసమానతలు సమాజానికే కాకుండా భారత ప్రజాస్వామ్యానికి కూడా తీవ్రమైన ముప్పును కలిగిస్తున్నాయి. సాంప్రదాయక హిందూ కులాల శ్రేణి, వెనుకబడిన వర్గాలు మరియు మహిళలు శతాబ్దాల తరబడి కష్టాలను అనుభవిస్తున్నారు. ఎందుకంటే వారికి సమానత్వం, విద్య మరియు పురోగమనానికి ఇతర అవకాశాలు నిరాకరించబడ్డాయి. భారతీయ సమాజంలోని సామాజిక న్యాయం శతాబ్దాల తరబడి తిరస్కరించబడిన వారికి ప్రయోజనాలు, సౌకర్యాలు, రాయితీలు మరియు ప్రత్యేక హక్కులను అందిస్తుంది.

బి.ఆర్. అంబేద్కర్ పేర్కొన్న సామాజిక న్యాయం భావన మానవులందరికీ సంబందించిన హృదయపూర్వక

స్వేచ్ఛ, సమానత్వం మరియు సౌభ్రాతృత్వం కోసం నిలిచింది. జీవితంలోని అన్ని రంగాలలో వ్యక్తుల మధ్య సమాజంలో సమానత్వంపై ఆధారపడిన సామాజిక వ్యవస్థను అతను సమర్థించాడు. సామాజిక శాస్త్రవేత్తగా శిక్షణ పొందిన అతను తన స్వంత స్వతంత్ర భావజాల స్థాపకుడిగా మారడానికి మానవ కార్యకలాపాల యొక్క ప్రతి రంగంలో లోతైన జ్ఞానాన్ని సంపాదించాడు. భారతీయ సమాజంలో కులం మరియు స్త్రీల స్థానంతో ముడిపడి ఉన్న సామాజిక, రాజకీయ, మతపరమైన మరియు ఆర్థికపరమైన ప్రోబిషన్‌లను (నిషేదాలను)అతను అర్థం చేసుకున్నాడు. భారతీయ సమాజం యొక్క సామాజిక పురోగతి మరియు స్థిరత్వానికి అతని భావజాలం మరియు నమ్మకాలు ముఖ్యమైనవి.

9.2. సామాజిక న్యాయం యొక్క అర్థం

సామాజిక న్యాయం యొక్క భావన న్యాయం కంటే విస్తృతమైనది. "సామాజిక" అనే పదం సమాజంతో ముడిపడి ఉంది. దాని పరిధి విస్తృతమైనది, సామాజిక సమస్యలు, ప్రాబ్లమ్స్ మరియు సంస్కరణలను కలిగి ఉంటుంది. తద్వారా ఇది సామాజిక మరియు ఆర్థిక మార్పులను కలిగి ఉంటుంది. సామాజిక న్యాయం అనేది పురోగతి కోసం తీసుకున్న చర్యలను కలిగి ఉంటుంది. సమాజంలోని అణగారిన మరియు వెనుకబడిన తరగతులకు చెందినది.అందుకే ఇది సామాజిక సమస్యలను పరిష్కరించేందుకు సమాజాన్ని మార్చే ప్రయత్నమైన సోషల్ ఇంజనీరింగ్ కోసం పిలుపునిస్తుంది.ఇటువంటి సామాజిక-ఆర్థిక మార్పులను చట్టం ద్వారా తీసుకురావచ్చు.

సామాజిక న్యాయం రాజకీయ, ఆర్థిక మరియు సామాజిక ప్రజాస్వామ్యాన్ని సృష్టించడం, వర్గ మరియు కుల భేదాలను అంతం చేయడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. ఇది ప్రజాస్వామ్యం ఇచ్చిన వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛతో సోషలిజం సూత్రాలను మిళితం చేస్తుంది. కాబట్టి 'సామాజిక' అనే పదానికి విస్తృత అర్థాన్ని కలిగి ఉంది, ఇది సమాజంతో ముడిపడి ఉంది మరియు అది ఎలా నిర్వహించబడాలి మరియు దాని సామాజిక విలువలు మరియు నిర్మాణం ఎలా ఉండాలి. న్యాయం యొక్క భావనను వివిధ దృక్కోణాల ద్వారా నిర్వచించవచ్చు. గ్రీకు తత్వవేత్త ప్లేటో న్యాయాన్ని సామాజిక జీవితానికి నిజమైన సూత్రంగా భావించాడు. ఆంగ్ల రాజకీయ శాస్త్రవేత్త ఎర్నెస్ట్ బార్కర్ ప్రకారం, న్యాయం అనేది ప్లేటో యొక్క ఆలోచనల కీలు మరియు అతని ఉపన్యాసం యొక్క వచనం. ప్లేటో తన పుస్తకం ది రిపబ్లిక్‌లో సెఫాలస్, పోలెమార్కస్ మరియు గ్లాకాన్ వంటి స్నేహితులతో సంభాషణ ద్వారా న్యాయం యొక్క భావనను చర్చిస్తాడు.

సెఫాలస్ నిజం మాట్లాడటం మరియు ఒకరి రుణం తీర్చుకోవడంలో న్యాయం ఉంటుందని చెప్పారు, అయితే పోలెమార్కస్ ప్రతి మనిషికి సరైనది ఇవ్వడంలో న్యాయం ఉందని వివరిస్తాడు. "న్యాయం అనేది స్నేహితులకు మంచిని మరియు శత్రువులకు చెడును అందించే కళ." గ్లాకాన్ న్యాయం "బలహీనమైన థ్రాసిమాచస్, ప్రాచీన గ్రీస్‌కు చెందిన సోఫిస్ట్, న్యాయాన్ని బలవంతుడి ఆసక్తిగా భావించాడు, మరో మాటలో చెప్పాలంటే, శక్తి సరైనది. ప్లేటో ఈ నిర్వచనాలన్నింటినీ తిరస్కరించాడు ఎందుకంటే వారు న్యాయాన్ని బాహ్యంగా మరియు కృత్రిమంగా పరిగణించారు. ప్లేటో కోసం, న్యాయం అనేది ప్రాథమిక నైతిక విలువ మరియు ఇతర ముఖ్యమైన మరియు నైతిక లక్షణాలతో అంతర్గతంగా ముడిపడి ఉంది.

మరొక గ్రీకు తత్వవేత్త. అరిస్టాటిల్, 'పంపిణీ న్యాయం" అనే భావనను ప్రతిపాదించాడు. అరిస్టాటిల్

యొక్క పంపిణీ న్యాయం అనేది ఆ పంపిణీ సూత్రం యొక్క పేరు. దీని ద్వారా వస్తువులు, సేవలు, గౌరవం మరియు కార్యాలయాలు రాష్ట్ర పౌరుల మధ్య పంపిణీ చేయబడతాయి. కానీ పంపిణీ సూత్రం విలువపై ఆధారపడి ఉంటుంది. లేదా ఒక వ్యక్తి యొక్క ధర్మం. ఈ సూత్రం యోగ్యమైన మరియు అనర్హుల మధ్య వ్యత్యాసాన్ని గుర్తిస్తుంది మరియు సంరక్షిస్తుంది. ఇది అసమానుల సమానత్వాన్ని ప్రతిఘటిస్తుంది మరియు ఒక వ్యక్తి యొక్క హక్కులు, విధులు మరియు బహుమతులు అతని యోగ్యత మరియు సామాజిక సహకారానికి అనుగుణంగా ఉండేలా చూస్తుంది.అరిస్టాటిల్ పంపిణీ న్యాయం , దామాషా సమానత్వానికి మరొక పేరు. 'న్యాయం' అనే పదానికి ప్రజల పట్ల న్యాయమైన ప్రవర్తన అని అర్థం: అంటే న్యాయం మరియు హేతుబద్ధత సూత్రాలపై ఆధారపడిన చట్టం. అంటే తరగతి, లింగం, జాతి లేదా కుల భేదాలతో సంబంధం లేకుండా అందరికీ సమాన హక్కులు మరియు న్యాయం. దీనర్థం ఏమిటంటే, రాష్ట్రం ప్రజలతో సరిగ్గా మరియు పూర్తిగా వ్యవహరించాలి. అది నైతికంగా న్యాయంగా మరియు సహేతుకంగా ఉండాలి. మరియు అది న్యాయమైన చట్టాలను రూపొందించి, వాటిని న్యాయబద్ధంగా అమలు చేయాలి.

సామాజిక మరియు న్యాయం అనే రెండు పదాలను కలపడం ద్వారా 'సామాజిక న్యాయం' అనే పదం ఏర్పడింది. ప్రతి ఒక్కటి ఒక నిర్దిష్ట అర్థాన్ని కలిగి ఉంటాయి మరియు అవి కలిసినప్పుడు నిర్దిష్ట అర్థాన్ని తెలియజేస్తాయి.

రోస్కో పౌండ్, న్యాయనిపుణుడు, సామాజిక న్యాయాన్ని మూడు చట్టబద్ధమైన రక్షిత ప్రయోజనాలుగా వర్గీకరిస్తాడు:

ప్రజా ప్రయోజనాలు, సామాజిక ఆసక్తులు మరియు, ప్రైవేట్ ఆసక్తులు.

7.3.1 సామాజిక న్యాయం యొక్క రాల్సియన్ భావన

జాన్ రాల్స్ సామాజిక న్యాయం యొక్క సిద్ధాంతాన్ని విశ్లేషించడంలో అగ్రగామిగా పరిగణించబడ్డాడు. సామాజిక న్యాయం అనే పదం యొక్క ఆధునిక ఉపయోగం జాన్ రాల్స్ యొక్క ఎ థియరీ ఆఫ్ జస్టిస్ (1971)లో మరింత సమగ్రంగా ఉంది, దీనిలో అతను న్యాయాన్ని న్యాయంగా పరిగణించాడు, దానిని పంపిణీ న్యాయం పరంగా చూడాలి. అతను సహజ హక్కులుగా పరిగణించబడే ప్రాథమిక హక్కులలో భాగంగా న్యాయాన్ని పరిగణిస్తాడు. రాల్స్, అనేక ఇతర ఆధునిక న్యాయ సిద్ధాంతకర్తల వలె, వ్యక్తిగత స్థాయిలో కాకుండా సామాజిక స్థాయిలో న్యాయం పంపిణీని గుర్తించారు. సమాజంలో ప్రబలంగా ఉన్న సామాజిక విలువల కంటే వ్యక్తుల సహజ హక్కులను న్యాయాన్ని అందించేటప్పుడు ఉన్నతమైనదిగా పరిగణించాలని ఆయన వాదించారు. అతను సామాజిక న్యాయాన్ని "హేతుబద్ధమైన సూత్రం"గా నిర్వచించాడు. సమూహం యొక్క సంక్షేమం యొక్క సమగ్ర భావనకు వివేకం వర్తించబడుతుంది"

భారత సుప్రీంకోర్టు మాజీ న్యాయమూర్తి జస్టిస్ వి ఆర్ కృష్ణ లయర్ ఇలా అన్నారు, "సామాజిక న్యాయం అనేది మనస్సాక్షి కాదు, అలాంటి పత్రాల నుండి మౌఖిక రుణాలు తీసుకోవడం కాదు, సుప్రీం చట్టం యొక్క సామాజిక శక్తి". సామాజిక న్యాయం అనేది ప్రజల ఆధారితమైనది, చట్టపరమైన న్యాయం చట్టబద్ధం చేయబడింది,

నియంత్రించబడుతుంది మరియు చట్టం ద్వారా అందించబడుతుంది.

సాంఘిక న్యాయం యొక్క భావన బహు కోణాలతో కూడుకున్నది మరియు చట్టం, తత్వశాస్త్రం మరియు రాజకీయ శాస్త్ర పండితులచే విభిన్నంగా వీక్షించబడింది. సామాజిక న్యాయం అనే పదం చాలా సమగ్రమైనది మరియు ఉన్నవారు మరియు లేనివారి మధ్య సంతులన చక్రం వలె ప్రదర్శించబడుతుంది. సామాజిక న్యాయం అనేది పౌరులందరికీ సామాజిక, భౌతిక మరియు రాజకీయ వనరులను సమాన పంపిణీకి ఉద్దేశించినది. ఇది అన్ని సామాజిక, ఆర్థిక మరియు రాజకీయ అసమానతలు మరియు వివక్షలను తొలగించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది మరియు సామాజిక వ్యవహారాలు మరియు ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో పురుషులు మరియు మహిళలు అందరికీ సమాన అవకాశాలను కల్పిస్తుంది. సామాజిక న్యాయం అనేది సామాజిక అన్యాయం యొక్క ఉత్పత్తి కూడా. ఇది అందరికీ సమాన హోదా మరియు అవకాశాలను నిర్ధారించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. సాధారణంగా, దీనిని "సమాజంలోని బలహీనుల హక్కు, పేదలు, వృద్ధులు, నిరుపేదలు, పిల్లలు, మహిళలు మరియు ఇతర తక్కువ ప్రాధాన్యత కలిగిన వ్యక్తుల హక్కు"గా నిర్వచించవచ్చు.

సామాజిక న్యాయంపై అంబేద్కర్ అభిప్రాయాలు

బి.ఆర్. అంబేద్కర్ ప్రకారం, సామాజిక న్యాయం అనేది ఒక ఆదర్శ లేదా న్యాయమైన సమాజాన్ని సృష్టించే సాధనం. అతనికి న్యాయమైన సమాజం అనేది కులరహిత సమాజం, ఇది సామాజిక న్యాయం మరియు మూడు భాగాల కలయికపై ఆధారపడి ఉంటుంది: స్వేచ్ఛ, సమానత్వం మరియు సౌభ్రాతృత్వం. అంబేద్కర్ ఆదర్శ సమాజం రెండు ప్రాథమిక సూత్రాలపై ఆధారపడి ఉంది.

మొదటిది, వ్యక్తి తనకు తానుగా అంతిమంగా ఉంటాడు మరియు సమాజం యొక్క లక్ష్యం మరియు లక్ష్యం వ్యక్తి యొక్క పెరుగుదల మరియు అతని వ్యక్తిత్వ వికాసం. సమాజం వ్యక్తికి పైన కాదు మరియు వ్యక్తి తనను తాను సమాజానికి లొంగదీసుకోవలసి వస్తే, అలాంటి అధీనం అతని అభివృద్ధికి మరియు అవసరమైనంత వరకు మాత్రమే. రెండవ ముఖ్యమైన విషయం ఏమిటంటే, సమాజంలోని సభ్యుల మధ్య అనుబంధ జీవిత నిబంధనలను స్వేచ్ఛ, సమానత్వం ఆధారంగా పరిగణించాలి. మరియు సోదరభావం.

అంబేద్కర్ దృష్టిలో, కుల ఆధారిత సమాజం వ్యక్తికి స్థానం ఇవ్వదు, అయితే అంబేద్కర్ ప్రతిపాదిత సమాజంలో వ్యక్తి అంతిమ ముగింపు అని జేమ్స్ మాస్సే వ్రాశాడు. కుల ఆధారిత సమాజంలో ఇతర తరగతుల సభ్యులతో ఒక వ్యక్తి యొక్క సంబంధం అప్పటికే స్థిరంగా ఉంటుంది. అయితే అంబేద్కర్ ఊహించిన సమాజంలో సంబంధాలు స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వంపై ఆధారపడి ఉండాలి. రెండు ముఖ్యమైన సూత్రాలతో పాటు, అత్యంత ముఖ్యమైన అంశాలలో ఒకటి న్యాయం, లేదా న్యాయం యొక్క సూత్రం. ఎందుకంటే అంబేద్కర్ ప్రకారం "కట్టుబాటు లేదా ప్రమాణం

ఆధునిక సమాజంలో సరైన మరియు తప్పులను నిర్ణయించడానికి కట్టుబాటు లేదా ప్రమాణమే న్యాయం". న్యాయం, అతని ప్రకారం, "స్వేచ్ఛ, సమానత్వం మరియు సౌభ్రాతృత్వానికి మరొక పేరు, అందువల్ల అంబేద్కర్ యొక్క సామాజిక న్యాయం యొక్క ప్రధాన అంశాలు స్వేచ్ఛ, సమానత్వం మరియు సోదరభావం. అతను చెప్పే ఈ సూత్రాలు గౌతమ బుద్ధుడి నుడి ఉద్భవించాయి. అతడు తన సామాజిక న్యాయం యొక్క తత్వశాస్త్రం యొక్క

బౌద్ధమత మూలాలను నొక్కి చెప్పాడు. శ్రేణి అసమానత్వాన్ని గూర్చి ప్రత్యేకంగా చెప్పాడు.

అంబేద్కర్ సామాజిక భావాలు

మహార్ అనే దళిత కులానికి చెందిన డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ అగ్రవర్ణాల నుంచి ఎన్నో అవమానాలను, ఛీత్కారాలను ఎదుర్కొన్నారు. నిరంతరం వివక్షతో కూడిన వ్యవహారశైలిని అనుభవించారు. ఈ కారణంగా దేశంలో పాతుకుపోయిన సంప్రదాయవాద సామాజిక వ్యవస్థను అసాంతం ప్రక్షాళన చేయాలని అంబేద్కర్ తన యుక్త వయస్సులోనే నిర్ణయించుకున్నారు. సమాజంలో విప్లవాత్మక మార్పులు ప్రవేశపెట్టాలని భావించారు. బ్రాహ్మణత్వం, కులతత్వ పోకడల నుంచి, అలాగే పీడన, దోపిడీ, అణచివేతల నుంచి నిమ్నకులాల వారిని పరిరక్షించడానికి మహోద్యమం చేపట్టారు. ఈ ఉద్యమంలో దళితులందరూ (మహిళలతో సహా) పాలుపంచుకొని తమ హక్కులను, ఉనికిని చాటుకోవాలని పిలుపునిచ్చారు. బాల గంగాధర్ తిలక్ చెప్పినట్లు దళితుల కోసం వేరే ఎవరో పోరాడవలసిన అవసరం లేదని, దళితులు తమను తాము కుల బంధనాల నుంచి విముక్తి చేసుకోవాలని అంబేద్కర్ సూచించారు. సామాజిక నిర్మాణం, సంప్రదాయాలు, ఆచారవ్యవహారాలు, నమ్మకాలను తీవ్రంగా ప్రతిఘటించాలని దళితులకు సూచించారు.

హిందూ సామాజిక వ్యవస్థ – సమస్యలు

హిందూ సామాజిక వ్యవస్థ ఎదుర్కొంటున్న అత్యంత ప్రధానమైన సమస్య శూద్రుల ఆవిర్భావ సిద్ధాంతమేనని అంబేద్కర్ విశ్లేషించారు. "శూద్రులు ఎవరు" అనే గ్రంథంలో ఆయన ఈ సమస్యపై సమగ్రంగా చర్చించారు. శ్రేణియుత అసమానత సూత్రం ఆధారంగా ఆయా కులాలను నాలుగు వర్గాలుగా విభజించారని అంబేద్కర్ పేర్కొన్నాడు. వేదకాలం నుంచే చతుర్వర్ణ వ్యవస్థ కొనసాగుతూ వస్తుందనే ఆర్య సమాజం వాదనను అంబేద్కర్ తోసిపుచ్చారు. వేదాలు అనంతమైనవి, పవిత్రమైనవి అనే భావనను కూడా ఆయన తిరస్కరించారు. బ్రాహ్మణులు తమ సొంత ప్రయోజనాల కోసం పురుష సూక్తను తప్పుగా ఉటంకించి సామాజిక పరిస్థితులకు అన్వయించారని అంబేద్కర్ స్పష్టం చేశారు. చతుర్వర్ణ పవిత్రమైన, దైవిక వ్యవస్థ అని పురుషసూక్త పేర్కొంది. పురుషుని నోటి నుంచి బ్రాహ్మణులు, భుజాల నుంచి క్షత్రియులు, తొడల నుంచి వైశ్యులు, పాదాల నుంచి శూద్రులు జన్మించారని పురుష సూక్త ఘోషిస్తుంది. ఇదే సూత్రాన్ని మనువు మరింత తాజా పరచి వర్ణవ్యవస్థ బలపడ్డానికి తోడ్పడ్డాడు. ధర్మాన్ని ఆచరించడానికి వేదాలొక్కటే కరదీపకలని ప్రకటించారు. అయితే పురుష సూక్తలో చతుర్వర్ణాల గురించి తొలుత ఎలాంటి ప్రస్తావన లేదని అంబేద్కర్ స్పష్టం చేశారు.

మౌలిక త్రివర్ణ వ్యవస్థ – శూద్రవర్ణ ఆవిర్భావం

శూద్రుల అవిర్భావంపై అంబేద్కర్ తన ఆలోచనలను స్పష్టంగా వ్యక్తపరిచారు. ఆయన దృష్టిలో శూద్రులు సూర్యవంశానికి చెందిన ఒక ఆర్య సముదాయంగా ఉండేవారు. అప్పటి కార్య సమాజంలో కేవలం మూడు వర్గాలు మాత్రమే కొనసాగాయి. శూద్రులు ప్రత్యేకమైన వర్ణమేమీ కాదు, వారు క్షత్రియ వర్ణంలో అంతర్భాగంగా ఉండేవారు. అయితే తరువాత కాలంలో బ్రాహ్మణులు, శూద్ర రాజుల మధ్య నిరంతర పోరు ప్రారంభమైంది. ఈ పోరులో శూద్రులు అనేక రకాల చిత్రహింసలకు, పీడనకు గురయ్యారు. అంతిమంగా వారిని క్షత్రియ వర్గాల

నుంచి బహిష్కరించాలి. తొలి నుంచి బ్రాహ్మణులు శూద్రులను ద్వేషిస్తూ వారిని అవమానపరుస్తూ వచ్చారు. శూడా రాజులకు జంధ్యం తొడగడానికి నిరాకరించేవారు. జంధ్యం లేకపోవడం వల్లే శూద్రులు సమాజంలో తమ స్థాయిని పోగొట్టుకున్నారు. వారి హెరీదా వైశ్యుల కంటే అధమంగా మారింది. కాలక్రమంలో వారిని చతుర్వర్ణ అంటే నాలుగో వర్ణంగా గుర్తించడం మొదలు పెట్టారు. ఆవిధంగా శూద్రులు సమాజంలో రెండవ శ్రేణి నుంచి నాలుగో శ్రేణికి దిగజారారు. ఈ నాలుగో శ్రేణిని బ్రాహ్మణులు ప్రత్యేకంగా సృష్టించారని అంబేద్కర్ వాదన, కుల వ్యవస్థ, వివరణ కుల నిర్మూలన హిందూ సమాజంలో శాశ్వత లక్షణంగా మారిన కులవ్యవస్థ గురించి అంబేద్కర్ తన అభిప్రాయాలను హేతుబద్ధంగా, శాస్త్రీయంగా వెల్లడించారు. కుల వ్యవస్థ పుట్టుక, నిర్మాణం మీద పాశ్చాత్య సామాజిక శాస్త్రవేత్తలు వివిధ కోణాల నుంచి పరిశోధన జరిపారు. అయితే అంబేద్కర్ పరిశోధన శాస్త్రీయంగా, హేతుబద్ధంగా కొనసాగి నిర్దిష్టమైన కారణాలను వెలికితీసింది.

అంబేద్కర్ కులవ్యవస్థ మీద చేసిన వ్యాఖ్యానం

భౌగోళికంగా చూస్తే, భారతదేశం వివిధ జాతుల సమ్మిశ్రమం, ప్రాచీన భారతదేశ జనాభా ఆర్యుల, ద్రవిడుల, మంగోలుల, సిథియన్ల సమ్మేళనం. ఈ సముదాయాలు సంచార తెగల దశలో ఉన్నప్పుడు వివిధ దశల నుంచి విభిన్న సంస్కృతులతో భారతదేశంలోకి అడుగు పెట్టాయి.

"ఈ తెగలు పరస్పరం పోరాడుతూ కాలక్రమంలో తమ భిన్న సంస్కృతులను అధిగమించి ఒక ఉమ్మడి సంస్కృతిని స్థాపించాయి."

అంబేద్కర్ దృష్టిలో దేశ సముదాయాలు సంక్రమణంగా ఏర్పడినాయి. కొన్ని ప్రత్యేక సంప్రదాయాలు, ఆచారాలు కలిగిన ఈ మిశ్రమ సముదాయాలు తమకంటూ ఒక ప్రత్యేకమైన గుర్తింపు (జాతిభావం) కోసం తహతహలాడాయి. ఫలితంగా, ఉమ్మడి సంస్కృతి విచ్ఛిన్నమై కులవ్యవస్థ శ్రేణియుత సామాజిక వ్యవస్థగా హిందూ సమాజంలో ఉద్భవించింది. అంతః వివాహ సంప్రదాయం (ఒకే కులంలో వివాహాలు) కులవ్యవస్థకు పునాదులు వేసింది. కులం అంతః వివాహాల కారణంగా బలపడుతూ వస్తోంది. స్త్రీల అణచివేత, పితృస్వామిక పోకడలుకులవ్యవస్థను కొనసాగిస్తున్నాయి. ఎన్ని వ్యతిరేక ఉద్యమాలు వచ్చినా కుల వ్యవస్థను ఛేదించలేకపోయాయి. అందుకు పైన పేర్కొన్న అంశాలే కారణమని అంబేద్కర్ నిర్ధారించారు. అయితే, మత శాస్త్రాలను సాకుగా చూపించి కులవ్యవస్థను సమర్ధించడాన్ని అంబేద్కర్ ఆక్షేపించారు. తొలుత కులాల ఏర్పాటుకే శాస్త్రీయ ఆధారం లేదని, ఇందులో మతం ప్రమేయం ఏమాత్రం లేదని చెప్పారు. ఒకవేళ కుల వ్యవస్థకు మతమే మూలమైతే ఉ పకులాలకు కూడా అదే ప్రాతిపదిక కావాలి. అలాగే ఉపకులాలకు మతశాస్త్రాలు ఆధారమైతే అంతర్ వివాహాలు, సామూహిక భోజనాలపై నిషేధం ఎందుకు విధించారని అంబేద్కర్ వాదించారు.

శ్రమ విభజన ఆధారంగా కులాలు ఏర్పడ్డాయని కొందరు పరిశోధకులు కులవ్యవస్థకు హేతుబద్ధతను ఆపాదించడానికి ప్రయత్నించారు. ఈ వాదనతో అంబేద్కర్ ఏకీభవించలేదు. "ఏ నాగరిక సమాజంలోనూ అసహజమైన పని విభజన ఉండదని. శ్రమకు నిర్దిష్ట నిర్మాణాలుండవు'' అని అంబేద్కర్ వ్యాఖ్యానించారు. అలాగే కులం అసహజమైన పని విభజనను సూచిస్తుందని, అది అప్రజాస్వామిక వ్యవస్థను ప్రతిబింబిస్తుందని పేర్కొన్నారు. శ్రామికులను శ్రేణియుత గణంగా విభజించి కులాలను ఏర్పరచారని విమర్శించారు. ఆవిధంగా కుల వ్యవస్థ

శ్రమ విభజననే కాదు, శ్రామికులను కూడా కులాల వారిగా విభజించిందని అభిప్రాయపడ్డారు. కులవ్యవస్థలో వ్యక్తుల పుట్టుక ఆధారంగా వృత్తి బాధ్యతలను నిర్ధారిస్తారు. ఒక వ్యక్తి శక్తి సామర్థ్యాలు, నైపుణ్యంతో నిమిత్తం లేకుండా కేవలం అతడి పుట్టుకను ప్రామాణికంగా తీసుకొని వృత్తులను అంటగడతారు. ఇందులో వృత్తుల సర్దుబాటు లేదా మార్పుకు ఎలాంటి అవకాశం ఉండదు. అలాగే ఆర్థిక ప్రగతికి, జాతి అభివృద్ధికి కులం ఆటంకంగా ఉంటుందని అంబేద్కర్ పేర్కొన్నాడు.

కుల వ్యవస్థను నిర్మూలించాలంటే హిందూ సమాజంలో మౌలికమైన వ్యవస్థాగత మార్పులు తీసుకురావటం తప్పనిసరి అని అంబేద్కర్ సూచించారు. ముఖ్యంగా అంతర్ వివాహాలు, సామూహిక భోజనాలను నిర్వహించడం ద్వారా మాత్రమే కులాన్ని నిర్మూలించగలమని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు.

వారసత్వంగా కొనసాగుతున్న పౌరోహిత్యాన్ని నిషేధించాలని డిమాండ్ చేశారు. తాను హిందువుననే భావించే ప్రతి ఒక్కరికీ పురోహితునిగా మారే అర్హతను కల్పించాలని కోరారు. రాజ్యం అందుకు ప్రవేశ పరీక్షలు నిర్వహించి పురోహితులకు అర్హతలు నిర్ధారించి సనద్ (ప్రమాణపత్రాలు) లను జారీ చేయాలని సూచించారు. ఈ సందర్భంగా హిందూ సమాజంలోని అన్ని సంప్రదాయాలకు ఆమోద యోగ్యమైన ఒక ప్రామాణిక మత గ్రంథాన్ని రూపొందించాలని కూడా అంబేద్కర్ కోరారు.

అస్పృశ్యత దాని మూలాలు

అస్పృశ్యత అంటే జన్మతః ఒక ప్రత్యేక కులం లేదా కుటుంబంలో జన్మించిన కొందరు వ్యక్తులు స్పృశించడం ద్వారా కలిగే అశుద్ధమని సంప్రదాయ సిద్ధాంతం చెబుతుంది. ఈ ఆచారం కేవలం హిందూ సమాజంలో మాత్రమే కనిపిస్తుంది. “అస్పృశ్యులు వారు ఎవరు?” అనే గ్రంథంలో అంబేద్కర్ అస్పృశ్యత మూలాలను గురించి చర్చించారు. హిందూ సమాజం నాగరికమైన వ్యవస్థగా ఆయన గుర్తించలేదు. ఎందుకంటే హిందూ సమాజం మానవాళిలో భాగంగా ఉన్న విశాలమైన ప్రజానీకాన్ని శతాబ్దాల తరబడి అణచివేసి, ప్రధానస్రవంతికి దూరంగా ఉంచింది. అస్పృశ్యులను పీడించడమే కాకుండా (బానిసలుగా చూడడం) గ్రామాలకు దూరంగా నివాసాలు ఏర్పాటు చేసుకునేలా చర్యలు తీసుకుంది. ఫలితంగా వారు శతాబ్దాల తరబడి గ్రామాలకు వెలుపలే జీవిస్తున్నారని అంబేద్కర్ సిద్ధాంతీకరించారు.

శూద్రుల స్థాయికి భిన్నంగా అస్పృశ్యులు చతుర్వర్ణ వ్యవస్థకు వెలుపల ఉండేవారు. శూద్రుడు సవర్ణుడు (వర్ణం కలిగినవాడు) కాని అస్పృశ్యుడు అవర్ణుడు (ఏలాంటి వర్గానికి చెందనివాడు). వర్ణ వ్యవస్థకు వెలుపల ఉ ండడంవల్లే అస్పృశ్యులను గ్రామ శివార్లకే పరిమితం చేశారు. భారతీయ గ్రామ వ్యవస్థలో ఈ ప్రత్యేక నివాస లక్షణం శాశ్వతమైపోయింది.

క్రీస్తు శకం తొలి శతాబ్దాలలో భారత ఉపఖండంలో తెగల మధ్య సర్వత్రా యుద్ధాలు జరిగేవి. వలసవాద తెగలు స్థానిక తెగలను పూర్తిగా జయించలేకపోయాయి. పరాజయం పాలైన కొన్ని తెగలు నిరాశ్రయులై చిన్న చిన్న బృందాలుగా చీలిపోయాయి. అవి తమ మనుగడ కోసం అనేక మార్గాలు అన్వేషించాయి. ఎలాంటి స్థిరనివాసం లేకపోవడంతో పేదరికంలో మగ్గిపోయాయి. ఈ కారణంగా ఇతర ప్రాంతాలలో స్థిరనివాసం ఏర్పరచుకున్న వలసవాద తెగలు గ్రామాల వెలుపల వారు జీవించవలసి వచ్చింది. కాలక్రమంలో ఇలాంటి తెగ

సముదాయాలను అస్పృశ్యులుగా పరిగణించారు. ఆర్యుల దండయాత్ర ఫలితంగానే 'అస్పృశ్యత' అనే సామాజిక భావన ఏర్పడిందనే వాదనను అంబేద్కర్ తిరస్కరించారు. వలసవాద తెగల చేతిలో పరాజయం పొందిన తెగ సముదాయాలు వాస్తవంగా బౌద్ధమతాన్ని అనుసరించేవని పేర్కొన్నారు. బ్రాహ్మణులు బౌద్ధమతంపై జరిపిన సామూహిక దండయాత్రల వల్ల ఈ తెగలు విచ్ఛిన్నమై అస్పృశ్యులుగా, మారారని అంబేద్కర్ సూత్రీకరించారు. "స్థూలంగా, బౌద్ధం-బ్రాహ్మణత్వాల మధ్య జరిగిన ఆధిపత్య పోరు నుంచే అస్పృశ్యత పుట్టుకొచ్చింది," అని వివరించారు.

సామాజిక న్యాయం యొక్క మొదటి భాగం స్వేచ్ఛ.

అంబేద్కర్, లాస్కీని ఉటంకిస్తూ ఇలా అన్నారు: స్వాతంత్ర్యం నిజమైనదిగా ఉండాలి, అది కొన్ని సామాజిక పరిస్థితులతో కూడి ఉండాలి ముందుగా సామాజిక సమానత్వం ఉండాలి. ముందుగా సామాజికసమానత్వం ఉండాలి. ప్రివిలేజ్ సామాజిక చర్య యొక్క సంతులనాన్ని దాని స్వంతదారులకు అనుకూలంగా తిప్పుతుంది. పౌరుల సామాజిక హక్కులు ఎంత సమానంగా ఉంటే, వారు తమ స్వేచ్ఛను ఉపయోగించుకోగలుగుతారు. స్వేచ్ఛ దాని నిర్ణీత ముగింపుకు వెళ్లాలంటే, సమానత్వం ఉండటం ముఖ్యం.

రెండవది, ఆర్థిక భద్రత ఉండాలి

మనిషి తాను ఎంచుకునే ఏ వృత్తిలోనైనా ప్రవేశించడానికి స్వేచ్ఛగా ఉండవచ్చు....అయినప్పటికీ అతను ఉపాధిలో భద్రతను కోల్పోతే, అతను స్వేచ్ఛ యొక్క తత్వానికి విరుద్ధంగా మానసిక మరియు శారీరక దాస్యం యొక్క వేటగా మారతాడు..... శాశ్వతమైన భయం మరుసటి రోజు, రాబోయే విపత్తు గురించి దాని వెంటాడే భావం, ఆనందం మరియు అందం కోసం దాని తగు అన్వేషణ, శాశ్వతంగా తప్పించుకోవడం, ఆర్థిక భద్రత లేకుండా, స్వేచ్ఛ కలిగి ఉండదని చూపిస్తుంది. పురుషులు స్వేచ్ఛగా ఉండవచ్చు మరియు ఇంకా స్వేచ్ఛ యొక్క ప్రయోజనాలను గ్రహించలేరు,

మూడవదిగా, జ్ఞానం అందుబాటులో ఉండాలి.

జ్ఞానాన్ని ప్రతి ఒక్కరికీ అందుబాటులో ఉంచాలి. ఆధునిక సంక్లిష్ట ప్రపంచంలో, మనిషి తన ఆపదలో జీవిస్తాడు మరియు తన స్వేచ్ఛను కోల్పోకుండా దానిలో తన మార్గాన్ని కనుగొనాలి.

ఈ పరిస్థితులలో, మనస్సు తన స్వేచ్ఛను ఉపయోగించుకునేలా శిక్షణ పొందితే తప్ప విలువైన స్వేచ్ఛ ఉ

ఒడదు. మనిషికి చదువుకునే హక్కు అతని స్వేచ్ఛకు ప్రాథమికంగా మారుతుంది. ఒక మనిషికి జ్ఞానాన్ని దూరం చేసి, మీరు అతనిని అనివార్యంగా తనకంటే అదృష్టవంతుల బానిసగా చేస్తారు......జ్ఞానాన్ని కోల్పోవడం అనేది స్వేచ్ఛను గొప్ప ప్రయోజనాల కోసం ఉపయోగించుకునే శక్తిని నిరాకరించడం. అజ్ఞాని స్వేచ్ఛగా ఉండొచ్చు. కానీ అతను తన స్వేచ్ఛను ఉపయోగించుకోలేడు , తద్వారా అతనికి ఆనందం యొక్క హామీని ఇస్తుంది కాబట్టి, స్వాతంత్ర్యాన్ని నిజం చేసే మూడు ముఖ్యమైన పరిస్థితులు అని అంబేద్కర్ విశ్వసించారు: అవి సామాజిక సమానత్వం, ఆర్థిక సమానత్వం మరియు జ్ఞాన ప్రాప్తి.

ఈ మూడు పరిస్థితులు లేనందున పురాతన సమాజాలలో మరియు హిందూమతంలో నిజమైన స్వేచ్ఛ ఉ ండదని అతను నమ్మాడు.

సామాజిక న్యాయం యొక్క రెండవ భాగం సమానత్వం.

దీని అర్థం పురుషులందరూ ఒకే సమానత్వాన్ని కలిగి ఉంటారు. పురుషులందరూ సమానం మరియు ప్రతి ఒక్కరూ ఒకే ప్రాథమిక హక్కులు మరియు సమాన స్వేచ్ఛకు అర్హులు అని అంబేద్కర్ చెప్పారు. ర్యాంక్ మరియు గ్రేడేషన్ వ్యవస్థ అనేది అసమానత సూత్రాన్ని వివరించడానికి మరొక మార్గం, తద్వారా హిందూ మతం సమానత్వాన్ని గుర్తించలేదని నిజంగా చెప్పవచ్చు, పురాతన సమాజాలలో సమానత్వం లేదని గమనించాలి ఎందుకంటే అవి స్థాయి మరియు ర్యాంక్ సూత్రంపై ఆధారపడి ఉంటాయి. సాంఘిక మరియు మతపరమైన సమానత్వాన్ని తిరస్కరించడం వల్ల పురాతన సమాజం మరియు హిందూ మతం కూడా మానవ వ్యక్తిత్వాన్ని అధోకరణానికి దారి తీస్తుంది, అంబేద్కర్ సామాజిక న్యాయంతో కూడి సమానత్వం ఆధునిక సమాజానికి మూలాధారం అని అభిప్రాయపడ్డారు.

సామాజిక న్యాయం యొక్క మూడవ భాగం సోదరభావం.

అంబేద్కర్, సమాజంలో సోదరభావం యొక్క ప్రాముఖ్యత గురించి మాట్లాడుతూ, సమాజంలో వ్యక్తిత్వం మరియు సోదరభావం వంటి రెండు శక్తులు ప్రబలంగా ఉండాలి.

వ్యక్తిత్వం ఎప్పుడూ ఉంటుంది. ప్రతి వ్యక్తి ఎప్పుడూ ఇలా అడుగుతుంటాడు “నేను మరియు నా ఇరుగుపొరుగు మనమందరం సోదరులం, మనం యాభైవ బంధువు కూడా, నేను వారి కాపలాదారునా, నేను వారికి ఎందుకు న్యాయం చేయాలి మరియు అతని స్వంత ప్రయోజనాల ఒత్తిడితో అతను అంతిమంగా వ్యవహరించాలి. తనను తాను, తద్వారా సామాజికేతర మరియు సామాజిక వ్యతిరేక స్వభావాన్ని కూడా అభివృద్ధి చేసుకుంటాడు. సౌభ్రాతృత్వం అనేది వ్యతిరేక పాత్ర యొక్క శక్తి. సోదరభావం అనేది తోటి భావానికి మరొక పేరు. ఇది ఒక వ్యక్తి ఇతరుల మంచితో తనను తాను గుర్తించుకునేలా చేసే సెంటిమెంట్‌లో ఉంటుంది. “ఇతరుల మేలు అతనికి సహజంగా మరియు తప్పనిసరిగా మన ఉనికి యొక్క ఏదైనా భౌతిక పరిస్థితులను ఇష్టపడే విషయంగా మారుతుంది.” ఈ సోదర భావాల కారణంగానే వ్యక్తి “మిగిలిన వాటి గురించి ఆలోచించడానికి తనను తాను తీసుకురాలేడు.” అతని తోటి జీవులు సంతోషం కోసం అతనితో పోరాడుతున్న ప్రత్యర్థులు, అతను తన స్వంతదానిలో విజయం సాధించడానికి వారి వస్తువులో ఓటమిని చూడాలని అతను కోరుకుంటాడు.'' వ్యక్తిత్వం అరాచకాన్ని ఉత్పత్తి చేస్తుంది. దానిని నిరోధించేది మరియు పురుషుల మధ్య నైతిక క్రమాన్ని నిలబెట్టడానికి. సహాయం చేసేది కేవలం సోదరభావం మాత్రమే.

సోదరభావం మాత్రమే అరాచకాలను నిరోధించి, మనుషుల మధ్య నైతిక క్రమాన్ని నిలబెట్టడానికి దోహదపడుతుందని అంబేద్కర్ విశ్వసించారు. సామాజిక న్యాయంలో చాలా ముఖ్యమైన అంశం అయిన సోదరభావం లేకుండా, ఆదర్శవంతమైన సమాజం అనూహ్యమైనది. అందువల్ల, అంబేద్కర్ ప్రకారం, సామాజిక న్యాయం యొక్క ప్రధాన భాగాలు స్వేచ్ఛ, సమానత్వం మరియు సౌభ్రాతృత్వం. సామాజిక న్యాయం అంటే వ్యక్తిగత జీవితం యొక్క ప్రాథమిక భావనలలో పూర్తి మార్పు మరియు పురుషులు మరియు వస్తువుల పట్ల మన దృక్పథం మరియు వైఖరిలో పూర్తి మార్పు. అంబేద్కర్‌కు భారతీయ సమాజం యొక్క నమూనా మరియు సమస్యల గురించి పూర్తిగా తెలుసు, అందుకే అంబేద్కర్ సామాజిక న్యాయం యొక్క భావన:

- మానవులందరి ఐక్యత మరియు సమానత్వం
- పురుషులు మరియు స్త్రీలకు సమాన విలువ
- బలహీనులు మరియు అణగారిన వారికి గౌరవం
- మానవ హక్కులకు సంబంధించి
- తోటి జీవుల పట్ల దయ, పరస్పర ప్రేమ, సానుభూతి, సహనం మరియు దాతృత్వం విశ్వవిద్యాలయం
- అన్ని సందర్భాలలో మానవీయ చికిత్స
- పౌరులందరి పట్ల గౌరవం
- కుల భేదాలను నిర్మూలన
- అందరికీ విద్య మరియు ఆస్తి మరియు
- మంచి సంకల్పం మరియు సౌమ్యత.

అతను సోదరభావం మరియు భావోద్వేగ ఏకీకరణపై ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఇచ్చాడు. సామాజిక న్యాయంపై అతని అభిప్రాయం చట్టం, నైతికత మరియు ప్రజా మనస్సాక్షి ద్వారా అన్ని ఛాయల యొక్క మానవ నిర్మిత అసమానతలను తొలగించడం. సుస్థిర సమాజం కోసం న్యాయం కోసం నిలబడ్డాడు

అంబేద్కర్ ప్రకారం షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు సామాజిక అన్యాయానికి మూల కారణం హిందూ సమాజంలోని కుల వ్యవస్థ. కులాలు పరివేష్టిత యూనిట్లు అని మరియు నిర్మలమైన మనస్సాక్షితో వారి కుట్ర వల్ల బహిష్కృతులు తమను తాము ఒక కులంగా మార్చుకోవలసి వస్తుంది. వారి అధ్వాన్నమైన పరిస్థితుల యొక్క తర్కం కనికరం లేనిది మరియు కొన్ని దురదృష్టకర సమూహాలు దాని బలానికి విధేయత చూపుతాయి

ఇప్పుడు యాంత్రిక చట్టం ద్వారా సమూహాలు నిరంతరం ఉంటాయి ఫలితంగా తమను తాము మూసివేశారు విస్తృతమైన బహుళత్వంలో కులాలుగా మార్చబడినాయి. అంటరానితనం యొక్క మూలం కుల వ్యవస్థ అని అతను ఇంకా ఇలా సమర్థించాడు, కుల వ్యవస్థ యొక్క మూలం మతం, మతం యొక్క మూలం వర్ణాశ్రమానికి

జోడించబడిందిబీ వర్ణాశ్రమం యొక్క మూలం బ్రాహ్మణవాదం మరియు బ్రాహ్మణవాదం యొక్క మూలం రాజకీయ అధికారంలో ఉంది.

అంబేద్కర్ సామాజిక దృక్పథం ఆయన మాటల్లోనే ప్రతిబింబిస్తుంది. బాధ్యత లేకుండా దోపిడీని అనుమతించే ఆర్థిక వ్యవస్థగా, అంటరానితనం అనేది అపరిమితమైన ఆర్థిక దోపిడీ వ్యవస్థ మాత్రమే కాదు, ఇది అనియంత్రిత ఆర్థిక దోపిడీ వ్యవస్థ కూడా. దానిని ఖండించడానికి స్వతంత్ర ప్రజాభిప్రాయం లేనందున మరియు దానిని అరికట్టడానికి నిష్పాక్షికమైన పరిపాలనా యంత్రాంగం లేనందున, వారంతా హిందువులే, దోపిడీదారుల పక్షం వహించాలనే సాధారణ కారణంతో పోలీసులు లేదా న్యాయవ్యవస్థ నుండి వ్యతిరేకత లేదా అడ్డు లేదు.

బి.ఆర్. అంబేద్కర్‌కు భారతీయ సమాజంలో స్త్రీల దయనీయమైన మరియు దారుణమైన స్థితి మరియు అధమ స్థితి గురించి పూర్తిగా తెలుసు. అతను సాధారణంగా మహిళలను మరియు ముఖ్యంగా హిందూ మహిళలను ఉద్ధరించడానికి ప్రయత్నించాడు, అంబేద్కర్ ప్రకారం, మహిళలు కుటుంబ భారాన్ని మోయడానికి కేవలం సాధనంగా పరిగణించబడ్డారు మరియు పిల్లలను కనే మరియు భార్య లేదా తల్లి యొక్క విధులను నెరవేర్చే పాత్రకు పరిమితం చేయబడ్డారు. కార్మికుల విభజన వారికి అనుకూలంగా లేదు, ఫలితంగా భారతీయ మహిళలు తమ గుర్తింపును కోల్పోయారు. వారు లింగ ప్రాతిపదికన వివక్షను ఎదుర్కోవలసి ఉంటుంది మరియు దీని కారణంగా, సమాన అవకాశం వారికి కలగా మిగిలిపోయింది. వారు పేదరికం, నిరక్షరాస్యత, ఆరోగ్యం లేకపోవడం, అసమానత మరియు శక్తిహీనతను భరించవలసి ఉంటుంది. సాంప్రదాయ వైఖరులు వారిని శారీరకంగా, మేధోపరంగా మరియు సామాజికంగా పురుషుల కంటే తక్కువగా పరిగణిస్తాయి. వారిని పురుష దోపిడీకి మరియు అన్యాయమైన శ్రమ విభజనకు గురిచేస్తాయి. జనాభాలో సగం మంది ఉన్న స్త్రీలు తక్కువ స్థాయిని కలిగి ఉన్న అటువంటి సమాజం ప్రధానంగా స్త్రీలకు భౌతిక మరియు సామాజిక వనరులపై నియంత్రణ కూడా ఏర్పడింది. కుటుంబం యొక్క నిర్ణయాత్మక ప్రక్రియలో మహిళలకు భాగస్వామ్య అవకాశాలు లేకపోవడంతో ఇది మరింత సమ్మిళితమవుతుంది.

సామాజిక న్యాయం అనే భావన భారత రాజ్యాంగంలో పొందుపరచబడింది. భారత రాజ్యాంగ పితామహులు కొత్త సామాజిక, ఆర్థిక మరియు రాజకీయ క్రమం గురించి కలలు కన్నారు, దాని ఆత్మ సామాజిక న్యాయం. అంబేద్కర్ భారత రాజ్యాంగానికి ప్రధాన రూపశిల్పి. భారతీయ సమాజం యొక్క నమూనా మరియు సమస్యలు మరియు విరుద్ధ ప్రయోజనాల గురించి అతనికి పూర్తిగా తెలుసు. సామాజిక ఇంజనీరింగ్‌కు రాజ్యాంగం ఒక స్మారక ఉదాహరణ.

భారత రాజ్యాంగంలో సామాజిక న్యాయం

భారత రాజ్యాంగంలో సామాజిక న్యాయం నిర్వచించబడలేదు. ఇది సాపేక్ష భావన, తీసుకోవడం జరిగింది. దాని రెక్కలు, సమయం మరియు పరిస్థితులు, ప్రజలు మరియు వారి వెనుకబాటుతనం, రక్తం, చెమట మరియు కన్నీళ్లు, భారత రాజ్యాంగం సామాజిక న్యాయం భావనలో పునరుజ్జీవనాన్ని తీసుకువస్తుంది.

ఇది ఉపోద్ఘాతం యొక్క త్రిమూర్తులు, ప్రాథమిక హక్కులు మరియు రాష్ట్ర విధానాల నిర్దేశక సూత్రాలను

అల్లినప్పుడు. ఈ త్రిమూర్తులు "సామాజిక విప్లవానికి సంబంధించిన కట్టుబాట్లలో ప్రధానాంశం. రాజ్యాంగంలో సామాజిక న్యాయం నిర్వచించనప్పటికీ, పీఠిక, ఆదేశిక సూత్రాలు మరియు ప్రాథమిక హక్కులు సామాజిక న్యాయం యొక్క తత్వశాస్త్రాన్ని స్పష్టంగా వివరిస్తాయి. సామాజిక న్యాయం.

ఒక సాపేక్ష భావన దాని రెక్కలలో సమయం మరియు పరిస్థితులు, ప్రజలు, వారి సంప్రదాయాలు మరియు ఆకాంక్షలు, వారి కల్లోలం మరియు ప్రవాహాలు, వారి వెనుకబాటుతనం, రక్తం, చెమట మరియు కన్నీళ్లు, కాబట్టి, ఈ మూడు విభాగాలు సామాజిక పరివర్తన మరియు పునర్నిర్మాణానికి ముఖ్యమైనవి. భారతీయ సమాజం, ఇది సామాజిక న్యాయం యొక్క సారాంశం. అని అంబేద్కర్ వాదించారు. సామాజిక న్యాయం మాత్రమే సామాజిక సామరస్యం, సామాజిక స్థిరత్వం మరియు దేశభక్తి భావాలకు దారి తీస్తుంది సమాజంలోని అన్ని వ్యక్తులు.

అంటరానివారి రాజ్యాంగ హక్కుల కోసం బ్రిటీష్ కాలంలో అంబేద్కర్ చేసిన పోరాటం యొక్క కేంద్ర దృష్టి ఈ క్రింది విధంగా జాబితా చేయవచ్చు:

1) అణగారిన వర్గాలకు అన్ని విద్యా సౌకర్యాలు కల్పించాలి.

2) అణగారిన వర్గాలకు వారి జనాభా, అవసరాలు మరియు ప్రాముఖ్యత ఆధారంగా రాష్ట్ర మరియు కేంద్ర శాసన మండలిలో ప్రాతినిధ్యం కల్పించాలి.

3) రాష్ట్ర మరియు కేంద్ర ప్రభుత్వ సర్వీసులలో ఉద్యోగాలు రిజర్వ్ చేయబడాలి.

4) దేశంలోని అన్ని ప్రజాస్వామిక సంస్థలలో అణగారిన వర్గాలకు ప్రాతినిధ్యం కల్పించాలి.

5) అణగారిన వర్గాలకు ప్రత్యేక ఓటర్లను ఏర్పాటు చేయాలి.

6) అణగారిన వర్గాలకు ప్రత్యేక నివాసాలు ఏర్పాటు చేయాలి.

స్వతంత్ర భారతదేశంలో సామాజిక న్యాయం కోసం రాజ్యాంగ అసెంబ్లీలో అంబేద్కర్ పాత్ర

ముసాయిదా కమిటీ చైర్మన్‌గా స్వేచ్ఛా భారతదేశం కోసం అంబేద్కర్‌కు రాజ్యాంగ ముసాయిదాతో సన్నిహిత సంబంధాలు ఉన్నాయి. రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించడం. అస్పృశ్యుల యొక్క ప్రశ్నించని ప్రతినిధిగా ముసాయిదా రూపకల్పన చేసేటప్పుడు అంబేద్కర్ షెడ్యూల్డ్ కులాల ప్రయోజనాలను దృష్టిలో ఉంచుకున్నారు.

వాస్తవానికి 'వెనుకబడిన తరగతులు' అనే పదం మూడు ప్రధాన సూత్రాలను కలిగి ఉంటుందని రాజ్యాంగ సభలో ఏకాభిప్రాయానికి అంబేద్కర్ పార్టీ వచ్చింది అవి :

- షెడ్యూల్డ్ కులాలు
- షెడ్యూల్డ్ తెగలు
- ఇతర వెనుకబడిన తరగతులు మరియు అంబేద్కర్ కొత్త రాజ్యాంగం యొక్క ఆదేశం ప్రకారం దేశంలోని అన్ని వెనుకబడిన తరగతులకు సామాజిక న్యాయం పొందే కర్తవ్యాన్ని ఉద్దేశించి ప్రసంగించారు.

ప్రాథమిక హక్కులు

భారత రాజ్యాంగంలో హక్కుల బిల్లు ఆవశ్యకతను అంబేద్కర్ ఒప్పించారు. ముఖ్యంగా మైనారిటీలకు మరియు సాధారణంగా పౌరులందరికీ ప్రాథమిక హక్కుల యొక్క విస్తృతమైన వ్యవస్థ కోసం అతను నిరంతరం అభ్యర్థించాడు. మైనారిటీల నాయకుడిగా ఆయన చేసిన పోరాటంలో సామాజిక న్యాయం కోసం ఆయన చేసిన పోరాటం ప్రధాన ఫలకం. సామాజిక న్యాయం రాజ్యాంగంలోనే పొందుపరచబడితే తప్ప అది సాధించబడదని కూడా ఆయన విశ్వసించారు

రాజ్యాంగ సభ తనను తాను ఉద్దేశించిన మొదటి పని ఏమిటంటే, సామాజిక న్యాయం మరియు వివక్షత లేని స్థల గర్వంతో హక్కుల బిల్లును రూపొందించడం. త్వరలో అసెంబ్లీ మరియు కమిటీలలో వివిధ దశల ద్వారా హక్కుల సమగ్ర చార్టర్ రూపొందించబడింది. భారత రాజ్యాంగంలో, వివక్షను నిరోధించడానికి మరియు సామాజిక న్యాయాన్ని ప్రోత్సహించడానికి ఉద్దేశించిన నిబంధనలను ప్రాథమిక హక్కులు అని పిలుస్తారు, భారత రాజ్యాంగంలో ప్రాథమిక హక్కులు మరే ఇతర రాజ్యాంగంలోని హక్కుల బిల్లు కంటే చాలా విస్తృతమైనవి మరియు సమగ్రమైనవి, ఎందుకంటే, భారతదేశం ఒక భిన్నమైన సమాజం, వైవిధ్యాన్ని కలిగి ఉంది. మతాలు మరియు సంస్కృతి మరియు సామాజిక పరిస్థితులు దీనికి కారణం. అవి పౌరసత్వం యొక్క భద్రత మరియు నాణ్యతను మాత్రమే కాకుండా ప్రవర్తన, పౌరసత్వం, న్యాయం మరియు సరసమైన ప్రవర్తన యొక్క నిర్దిష్ట ప్రమాణాలను కూడా అందించడానికి ఉద్దేశించబడ్డాయి.

భారత రాజ్యాంగంలో పొందుపరచబడిన ప్రాథమిక హక్కులు:

- చట్టం ముందు సమానత్వానికి మరియు చట్టం యొక్క సమాన రక్షణకు ప్రజలు హామీ ఇస్తున్నారు (ఆర్టికల్ 14),
- మతం, జాతి, కులం, లింగం లేదా పుట్టిన ప్రదేశం ఆధారంగా వివక్షను నిషేధిస్తుంది (ఆర్టికల్ 15),
- ప్రభుత్వ ఉద్యోగ విషయాలలో సమాన అవకాశాలు (ఆర్టికల్ 16).
- అంటరానితనం నిర్మూలన (ఆర్టికల్ 17).
- మానవుల అక్రమ రవాణా మరియు బలవంతంగా పని చేయించడం నిషేదం (ఆర్టికల్ 23).

మన సమాజంలోని సామాజిక అసమానతలు, సామాజిక కళంకం మరియు సామాజిక వైకల్యాలను నిర్మూలించడానికి అంబేద్కర్ చేసిన కృషి ఈ నిబంధనలతో పరాకాష్టకు చేరుకుంది. క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే, అంబేద్కర్ మరియు మన రాజ్యాంగ నిర్మాతలు రాజ్యాంగం యొక్క లక్ష్యం కొంతమందికి కాదు, అందరికీ సమానమైన సమాజాన్ని స్థాపించడమే అని నొక్కిచెప్పారు. సమాజంలోని విస్తారమైన అసమానతలు తగ్గితే తప్ప సమానావకాశాల హక్కుకు అర్థం లేదని వారు దృఢంగా విశ్వసించారు. ఆకలి భయం చాలా మంది ప్రజలను కొద్దిమంది ఇష్టానికి బలవంతం చేస్తున్నప్పుడు రాజకీయ స్వేచ్ఛలు మరియు వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛలకు పెద్దగా విలువ ఉండదు. తలపై కప్పు లేని వారికి ప్రైవేట్ ఆస్తిపై హక్కు లేదు. విశ్రాంతి హక్కు లేదా ఒకరి వృత్తిని ఎంచుకునే

స్వేచ్ఛ నిరుద్యోగులకు ఏమీ తెలియచేయదు.

మానవ హక్కులకు సంబంధించి భారత రాజ్యాంగ ఆకృతి విశేషమైనది, సంఘర్షణ పరిష్కారంలో ముఖ్యమైన మరియు విశిష్ట ప్రయత్నం. ఇది ఒక వైపు రాజకీయ మరియు పౌర హక్కుల మధ్య మరియు మరోవైపు సామాజిక మరియు ఆర్థిక హక్కుల మధ్య లేదా వ్యక్తిగత హక్కులు మరియు సామాజిక న్యాయం యొక్క డిమాండ్ల మధ్య సమతుల్యతను సాధించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. మొత్తం పథకం వ్యక్తివాదం మరియు రాజ్య నియంత్రణ మధ్య సంభాషణను సూచించే తత్వశాస్త్రంపై ఆధారపడి ఉంటుంది

రాజ్య విధాన నిర్దేశక సూత్రాలు

ప్రాథమిక హక్కులు ఏకపక్ష రాష్ట్ర చర్యకు వ్యతిరేకంగా వ్యక్తి యొక్క హక్కులు మరియు స్వేచ్ఛలకు హామీ ఇస్తుండగా, ఆదేశిక సూత్రాలు ఆర్థిక మరియు సామాజిక లక్ష్యాలను నొక్కి చెప్పడానికి ప్రయత్నిస్తాయి. దేశంలో సామాజిక మరియు ఆర్థిక మార్పును తీసుకువచ్చే ప్రభుత్వ కార్యకలాపాలను నిర్ణయించే రాజ్యాంగ భావనలు మరియు సూత్రాలను రాజ్యాంగంలో పొందుపరచడం భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతల ఉద్దేశం.

అంబేద్కర్ ఈ క్రింది పదాల ద్వారా రాష్ట్ర విధాన నిర్దేశక సూత్రాలను సమర్థించారు:

ఎవరు అధికారం చేజిక్కించుకున్నా, దానితో తనకు నచ్చిన పని చేసే స్వేచ్ఛ ఉండదు. దాని అమలులో, అతను ఆదేశిక సూత్రాలు అని పిలువబడే ఈ సూచనల సాధనాలను గౌరవించవలసి ఉంటుంది. అతను వాటిని విస్మరించలేడు. న్యాయస్థానంలో వారి ఉల్లంఘనకు అతను సమాధానం చెప్పాల్సిన అవసరం లేదు, కానీ ఎన్నికల సమయంలో ఓటర్ల ముందు అతను ఖచ్చితంగా సమాధానం చెప్పవలసి ఉంటుంది. ఈ నిర్దేశక సూత్రాలు ఎంత గొప్ప విలువను కలిగి ఉన్నాయో, అధికారాన్ని చేజిక్కించుకోవడానికి కుడి శక్తులు ప్రయత్నించినప్పుడు మరింత మెరుగ్గా గ్రహించబడుతుంది.

ఆదేశిక సూత్రాలు ఎలాంటి ఆర్థిక దోపిడీ లేకుండా సంక్షేమ రాజ్యాన్ని మరియు న్యాయమైన సామాజిక వ్యవస్థను సృష్టించేందుకు కృషి చేస్తాయి. ఆర్టికల్ 38 ఈ సూత్రాల సారాంశాన్ని కలిగి ఉంది:

న్యాయం, సాంఘిక, ఆర్థిక మరియు రాజకీయ అన్ని జాతీయ జీవన సంస్థలకు తెలియజేసే సామాజిక క్రమాన్ని సాధ్యమైనంత సమర్థవంతంగా భద్రపరచడం మరియు రక్షించడం ద్వారా ప్రజల సంక్షేమాన్ని ప్రోత్సహించడానికి రాష్ట్రం ప్రయత్నిస్తుంది.

ప్రత్యేక నిబంధనలు

భారత రాజ్యాంగంలోని 16వ భాగంలోని నిబంధనలను కొన్ని తరగతుల షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు తెగలు, ఆంగ్లో-ఇండియన్లు మరియు సామాజికంగా మరియు విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతులకు సంబంధించిన ప్రత్యేక నిబంధనలుగా వర్ణించవచ్చు.

ఆర్టికల్ 330 ప్రకారం ప్రజల సభలో షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు తెగలకు సీట్లు కేటాయించబడతాయి. సామాజిక న్యాయానికి జనాభా ప్రాతినిధ్యం లభించినట్లయింది.

ఆర్టికల్ 331 ప్రకారం ఆంగ్లో-ఇండియన్ కమ్యూనిటీకి హౌస్ ఆఫ్ ది పీపుల్‌లో తగిన ప్రాతినిధ్యం లేని పక్షంలో రాష్ట్రపతిచే నామినేట్ చేయడం ద్వారా వారికి ప్రాతినిధ్యం కల్పిస్తుంది.

ఆర్టికల్ 332 ప్రకారం రాష్ట్రాల శాసనసభలలో షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు సీట్లు రిజర్వ్ చేయబడాలి.

ఆర్టికల్ 333, రాష్ట్రాల దిగువ సభలలో ఆ వర్గానికి తగిన ప్రాతినిధ్యం లేని పక్షంలో, గవర్నర్ నామినేట్ చేయడం ద్వారా ఆంగ్లో-ఇండియన్ కమ్యూనిటీకి ప్రాతినిధ్యం కల్పిస్తుంది.

ఆర్టికల్ 334 ప్రకారం, అటువంటి రిజర్వేషన్ల కాలం రాజ్యాంగం ప్రారంభమైనప్పటి నుండి పదేళ్లుగా నిర్ణయించబడింది.

ఆర్టికల్ 335 ప్రకారం యూనియన్ లేదా రాష్ట్ర వ్యవహారాలకు సంబంధించి సేవలు మరియు పోస్టులకు నియామకాలు చేయడంలో పరిపాలనా సామర్థ్యం సుస్థిరతను కొనసాగించడానికి నిర్వహణకు అనుగుణంగా షెడ్యూల్డ్ కులాల మరియు తెగల దావాను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.

ఆర్టికల్ 336 ఆంగ్లో-ఇండియన్ కమ్యూనిటీ కోసం కొన్ని సేవలలో నియామకాల కోసం ప్రత్యేక నిబంధనలతో వ్యవహరిస్తుంది.

ఆర్టికల్ 337 ప్రకారం ఆంగ్లో-ఇండియన్ కమ్యూనిటీకి సంబంధించిన విద్యా గ్రాంట్ల గురించి వివరిస్తుంది.

ఆర్టికల్ 338 ప్రకారం షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల కోసం ఒక ప్రత్యేక అధికారిని రాష్ట్రపతి నియమించాలి, షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల భద్రతలకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలను పరిశోధించి రాష్ట్రపతికి నివేదించడం అతని విధి. ఆర్టికల్ 338 యొక్క ప్రయోజనం కోసం, షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల ప్రస్తావన అనేది ఆర్టికల్ 340 (1) ప్రకారం నియమించబడే కమిషన్ నుండి నివేదిక అందిన తర్వాత రాష్ట్రపతి ద్వారా పేర్కొనబడే ఇతర వెనుకబడిన తరగతులకు సంబంధించిన సూచనలతో సహా భావించబడుతుంది.

ఆర్టికల్ 339 షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాల పరిపాలన మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల సంక్షేమానికి సంబంధించి నివేదిక ఇవ్వడానికి ఒక కమిషన్‌ను నియమించాలని అందిస్తుంది.

ఆర్టికల్ 340 (1) భారత భూభాగంలోని సామాజికంగా మరియు విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతుల స్థితిగతులు మరియు వారు శ్రమిస్తున్న ఇబ్బందులను పరిశోధించడానికి మరియు తీసుకోవాల్సిన చర్యలకు సంబంధించి సిఫార్సులు చేయడానికి ఒక కమిషన్‌ను రాష్ట్రపతి నియమించడానికి అందిస్తుంది. అటువంటి ఇబ్బందులను తొలగించడానికి మరియు వారి పరిస్థితులను మెరుగుపరచడానికి యూనియన్ లేదా ఏదైనా రాష్ట్రం తీసుకుంటుంది.

భారత రాజ్యాంగంలో పొందుపరచబడిన ప్రత్యేక నిబంధనల గురించి మాట్లాడుతూ, అంబేద్కర్ ఈ క్రింది పరిశీలన చేసారు:

మైనారిటీలకు రక్షణ కల్పించడంలో రాజ్యాంగ పరిషత్ తెలివైన పని చేసిందనడంలో సందేహం లేదు. ఈ దేశంలో మైనార్టీలు, మెజారిటీలు ఇద్దరూ తప్పుడు మార్గాన్ని అనుసరించారు. మైనారిటీల ఉనికిని మెజారిటీ కాదనడం తప్పు. మైనారిటీలు తమను తాము శాశ్వతం చేసుకోవడం కూడా అంతే తప్పు. ద్వంద్వ ప్రయోజనాన్ని అందించే పరిష్కారాన్ని కనుగొనాలి. మైనారిటీల ఉనికిని గుర్తించడం ప్రారంభించాలి. ఇది మెజారిటీలు మరియు మైనారిటీలను ఏదో ఒక రోజులో ఒకటిగా విలీనం చేసేలా కూడా ఉండాలి. రాజ్యాంగ సభ ప్రతిపాదించిన పరిష్కారాన్ని స్వాగతించాల్సిందే, ఎందుకంటే ఇది ఈ రెండు రెట్లు ప్రయోజనం చేకూర్చే పరిష్కారం. మైనారిటీ రక్షణకు వ్యతిరేకంగా ఒక రకమైన మతోన్మాదాన్ని పెంచుకున్న చావుబతుకులకు, నేను రెండు విషయాలు చెప్పాలనుకుంటున్నాను. ఒకటి, మైనారిటీలు ఒక పేలుడు శక్తి అని, అది చెలరేగితే, మొత్తం రాష్ట్రాన్ని పేల్చివేయవచ్చు. ఐరోపా చరిత్ర ఈ వాస్తవానికి పుష్కలమైన మరియు భయంకరమైన సాక్ష్యాన్ని కలిగి ఉంది. మరొకటి ఏమిటంటే, భారతదేశంలోని మైనారిటీలు తమ ఉనికిని మెజారిటీ చేతిలో పెట్టడానికి అంగీకరించారు.

ఈ విధంగా రాజ్యాంగ నిబంధనల వివరాలు అంబేద్కర్ దేశం ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలపై తన మనస్సును అన్వయించిన విశిష్టమైన తీరును, భారతీయ సమాజం యొక్క సామాజిక మరియు సాంస్కృతిక నేపథ్యంపై ఆయన యొక్క తీవ్రమైన పరిశీలన మరియు లోతైన అవగాహనను స్పష్టంగా తెలియజేస్తాయి. అతను సంఘ సంస్కర్త, రాజకీయ నాయకుడు మరియు అంటరాని వారికి ఆధ్యాత్మిక మార్గదర్శి పాత్రను తనలో కలిపాడు.

ప్రస్తుత దృష్టాంతంలో అంబేద్కర్ సామాజిక న్యాయం భావన యొక్క ఔచిత్యం

డాక్టర్ బి.ఆర్. సామాజిక న్యాయంపై అంబేద్కర్ ఆలోచనలు ప్రగతిశీలమైనవి. అతను హింసను విశ్వసించలేదుబీ న్యాయం మరియు స్వేచ్ఛ కోసం సామాజిక మార్పులకు ప్రెస్‌ను ఒక శక్తివంతమైన సాధనంగా భావించాడు. అతను మూక్ నాయక్, జనతా మరియు సమత పత్రికలను ప్రచురించాడు, అయితే ఈ పత్రికలు ఎక్కువగా అమ్ముడుపోలేదు, బహుశా వాటిలో వ్యక్తీకరించబడిన ప్రగతిశీల మరియు అసాధారణమైన ఆలోచనల కారణంగా.

అంటరానితనం అనే సాంఘిక దురాచారంపై రాజ్యాంగంలో నిషేధాలు ఉంటే, ఆ ఘనత అంబేద్కర్‌కే దక్కుతుంది. అంబేద్కర్ యొక్క గొప్ప విజయం ఏమిటంటే, భారతదేశంలోని అణగారిన ప్రజలు తమ ప్రత్యేక శక్తివంతమైన ఉనికిని అనుభూతి చెందేలా చేయడంబీ అణగారిన, అంటరాని కులాలన్నింటినీ ఎస్సీలు అనే ఒకే పేరుతో తీసుకొచ్చిన ఘనత ఆయనకే దక్కుతుంది. అంబేద్కర్ ప్రత్యేక రిజర్వేషన్లు పాటించకపోయి ఉంటే ఎస్సీ/ ఎస్టీలకు విద్యారంగంలో మరియు కేంద్ర మరియు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల ప్రభుత్వ సేవలలో సౌకర్యాలు, వారి పరిస్థితులు మునుపటిలా దుఃఖం మరియు బాధలతో ఉండేవి. అంబేద్కర్ నిరంతర కృషి ఫలితంగానే నేడు పార్లమెంటు సభ్యులు (ఎంపీలు) ఉన్నారు. శాసన సభ సభ్యులు (ఎమ్మెల్యేలు), ఇండియన్ అడ్మినిస్ట్రేటివ్ సర్వీస్ (%ఞూూ%)/ది ఇండియన్ పోలీస్ సర్వీస్ (%ఞూా%), ఈ కులాల నుండి ప్రొఫెసర్లు మరియు వైద్యులు. ఎస్సీ/ ఎస్టీల అభివృద్ధికి రిజర్వేషన్ సూత్రాలను ఉలే పొందుపరిచింది.

విద్యాపరంగా, ఆర్థికంగా మరియు సామాజికంగా, వారికి రిజర్వేషన్లు మరియు రాయితీల రూపంలో అదనపు మద్దతును అందించడం ద్వారా వారిని అభివృద్ధి చెందిన తరగతుల స్థాయికి పెంచడం. అన్ని వర్గాలకు

సామాజిక న్యాయం చేకూర్చేందుకు అనేక చట్టపరమైన నిబంధనలు రూపొందించడం, ఈ విధంగా దేశ సర్వతోముఖాభివృద్ధికి అనేక పథకాలు, కార్యక్రమాలు చేపట్టి అభివృద్ధి కొలమానం సాధించడం ప్రస్తుతం స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. అది. అదే సమయంలో, సామాజిక న్యాయ రంగంలో, ఫిర్యాదు చేయడానికి చాలా మిగిలి ఉందనే వాస్తవాన్ని మేము తిరస్కరించలేము గురించి. కష్టతరమైన కుల వ్యవస్థ, శతాబ్దాలుగా కొనసాగుతున్న అంధ విశ్వాసాల కారణంగా సామాజిక విభేదాలు, అంటరానితనం తొలగిపోలేదు. కుల దౌర్జన్యాలు కొనసాగుతున్న అనేక హేయమైన సందర్భాలను ఉదహరించవచ్చు, వాటిలో కొన్ని ఇటీవలి సంఘటనలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి. తాజాగా ఓ దారుణ ఘటనలో. దళిత కుటుంబానికి చెందిన ముగ్గురు సభ్యులు, సంజయ్ జాదవ్, అతని భార్య మరియు కుమారుడు సునీల్, అక్టోబర్ 2014 రాత్రి మహారాష్ట్రలోని అహ్మద్‌నగర్ జిల్లాలోని పథార్డిలో ఒక పొలం మరియు బావి చుట్టూ వారి ఛిద్రమైన అవయవాలను చంపివేశారు (మీనన్, 2014). మరో కేసులో, ఉత్తరప్రదేశ్‌లోని బదౌన్ జిల్లా కత్రా గ్రామానికి చెందిన ఇద్దరు యుక్తవయసులో ఉన్న దళిత బాలికలు 27 మే 2014న సామూహిక అత్యాచారం మరియు హత్యకు గురైనట్లు నివేదించబడింది (నీతా, 2014). ఈ ఘటనపై భారత్‌తో పాటు విదేశాల్లోనూ విస్తృతంగా వార్తలు వచ్చాయి. విస్తృత విచారణ తర్వాత, సెంట్రల్ బ్యూరో ఆఫ్ ఇన్వెస్టిగేషన్ (సిబిఐ) సామూహిక అత్యాచారం జరగలేదని నిర్ధారించింది మరియు నిందితులను విడుదల చేశారు (బ్యూరో, 2014). ఇంతకుముందు నిర్వహించిన పోస్ట్‌మార్టం పరీక్ష ప్రకారం, బాలికలపై అత్యాచారం జరిగిందని మరియు వారు జీవించి ఉండగానే ఉరి వేయడం వల్ల గొంతు నులిమి చనిపోయారని నివేదించబడింది (ప్రీత, 2014). అంతర్జాతీయ అవమానం మరియు దుర్భరమైన శాంతిభద్రతల పరిస్థితిని అంగీకరించకుండా కప్పిపుచ్చడానికి అమ్మాయిల కుటుంబం మరియు పలువురు కార్యకర్తలు సీబీఐ నివేదికను తిరస్కరించారు. జరిగిన అనేక సంఘటనలలో ఇవి కొన్ని మాత్రమే. ఖైర్లాంజీ (విశ్వనాథన్, 2010), భోజ్‌పూర్ (అగర్వాల్, 2014), ధర్మపురి (తెల్తుంబ్డే, 2012) మరియు ఇప్పుడు అహ్మద్‌నగర్ మరియు బదౌన్ వంటి ప్రతి సంఘటనలు వనరులపై పట్టును కాపాడే భూస్వామ్య మరియు పితృస్వామ్య సామాజిక సంబంధాలను గుర్తుకు తెస్తాయి. మరియు అనుకున్నది నీ సమాజం. ఈ సమాజంలోని ఆధిపత్య కులాల. నేడు అంబేద్కర్ మన మధ్య లేడు, కానీ ఆయన స్వేచ్ఛా భారతదేశంలో సామాజిక, ఆర్థిక విభేదాలు పెరిగాయి వనరుపై పట్టు

మానిఫోల్డ్. ఫలితంగా ఒకవైపు ఆకాశాన్ని తాకే భవనాలు, నగరాల్లో 5 స్టార్ హోటళ్లు కనిపిస్తే మరోవైపు మురికి కాలువలు, మట్టితో నిండిన ప్రదేశాలు, గుడిసెలు.. నరకప్రాయమైన జీవితం, జంతువుల జీవితం కంటే దారుణమైనది. అటువంటి పరిస్థితిలో, సమానత్వంపై ఆధారపడిన సమాజాన్ని స్థాపించాలనే ఆలోచనలు ఒక కలలా మాత్రమే కనిపిస్తాయి.

సారంశం

అంబేద్కర్ ఆలోచనలపై ఆధారపడి, భారత రాజ్యాంగం సామాజిక న్యాయం మరియు మానవ గౌరవం ఆధారంగా అందరికీ సమాన హక్కులను హామీ ఇస్తుంది. అయితే, అంబేద్కర్ సామాజిక న్యాయం గురించిన ఆలోచనలు ఏళ్ల తరబడి సరైన పద్ధతిలో సాకారం కాలేకపోతున్నాయని గమనించవచ్చు. అందువల్ల, అతని న్యాయ భావనను పౌర సమాజం ద్వారా సంస్థలు ప్రచారం చేయవలసి ఉంటుంది. అంబేద్కర్ భారత సమాజంలోని బలహీన వర్గాల మొత్తం అభివృద్ధి గురించి ఆందోళన చెందాడు మరియు రాజ్యాంగాన్ని అమలు చేయడం ద్వారా

ప్రస్తుతం ఉన్న కుల వివక్షను కూల్చివేయాలని ఎంచుకున్నాడు. అందువల్ల, అంబేద్కర్ యొక్క సామాజిక న్యాయం యొక్క ఆలోచనలు సమకాలీన భారతీయ సమాజంలో బలహీన వర్గాల హక్కులు మరియు గౌరవాన్ని నిలబెట్టడానికి రాజ్యాంగ మరియు చట్టపరమైన పద్ధతులను ప్రోత్సహించడంలో సంబంధితంగా ఉన్నాయి.

సమానత్వం మరియు న్యాయం కోసం వెనుకబడిన దళిత మరియు ఆదివాసీల అన్వేషణపై అంబేద్కర్ యొక్క అవగాహనకు సంబంధించినంతవరకు, అతను రాజ్యం యొక్క పాత్రను నొక్కి చెప్పాడు:

"అనుకూల సమస్యలకు హాజరు కావడంలో మరియు పౌరులుగా వెనుకబడిన వారి ఆందోళనలను సమర్థించడంలో రాజ్యం యొక్క పాత్రను అంబేద్కర్ ప్రధానంగా నొక్కిచెప్పారు. రాష్ట్రం పౌరుల-సమిష్టి యొక్క స్వరం మరియు ఈ బాధ్యత నుండి అది తప్పించుకోదు. ఒక రాజకీయ వ్యవస్థ సరళీకరణను ఎంచుకుంటే, ఇది మార్కెట్ ఆధారితమైనది కాదు, కానీ పౌరుల-సమిష్టి యొక్క ఇష్టాన్ని సమర్థించాల్సిన అవసరం ఉంది.ఒక రాష్ట్రం ప్రాధాన్యత పరిశీలనకు సంబంధించిన ఆందోళనలను సంప్రదిస్తుంది, కేవలం ప్రోగ్రామేటిక్‌గా కాదు, అంటే, విధానాలు మరియు కార్యక్రమాల సమితిని అవలంబించడం ద్వారా, కానీ అంతటా సైద్ధాంతిక ఏకాభిప్రాయం కోసం ప్రయత్నించడం ద్వారా అనేక ఉపకరణాలు మరియు జోక్యాల ద్వారా సమాజం దానికి తెరవబడింది."

రాష్ట్రం అటువంటి పాత్ర పోషిస్తున్నప్పటికీ, అది వెనుకబడిన వారి అని, మరియు భారతీయ సందర్భంలో వారు దళితులని కూడా ఆయన వాదించారు. ఆదివాసీలు మరియు ఇలాంటి సామాజిక వర్గాలు, ఇతరుల హక్కులను గౌరవిస్తూ వారికి ఏది మంచిదో ఎవరు నిర్ణయించుకోవాలి. ఈ సందర్భంలో అనుసరించాల్సిన సహేతుకమైన విధానాలను రూపొందించాలని అంబేద్కర్ ఖచ్చితంగా ఈ సామాజిక సమూహాల ప్రాతినిధ్య వేదికలను సూచించి ఉండేవారు. ఈ రకమైన చర్చలు మరియు వాటి నుండి ప్రవహించే నిర్దిష్ట ప్రతిపాదనలకు రాజకీయాలు బహిరంగంగా మరియు లావాదేవీలు నిర్వహించడం అవసరం. అది లేనప్పుడు, వెనుకబడిన సమూహాలు ఏకపక్ష ఒత్తిళ్లను పెంచితే, సరళీకరణ లేదా దాని నిర్దిష్ట వ్యక్తీకరణలలో దేనినైనా ఉపసంహరించుకునే ఒత్తిడితో సహా, తప్పు ఏమీ ఉండదు.

అంబేద్కర్ కోసం సమానత్వం అనేది ఆస్తి హక్కులతో సహా హక్కుల సాధనకు ముందున్న నైతిక విలువ. సమానత్వం పట్ల గౌరవం లేని వారు ఆస్తి, ఒప్పందం మరియు లావాదేవీలపై వారి హక్కులతో సహా వారి హక్కుల పట్ల గౌరవం పొందలేరు. సమాన పరిగణనను ప్రోత్సహించడం పౌర సమాజానికి ఎంత బాధ్యత ఉందో రాష్ట్రానిది అంతే బాధ్యత. అయితే రాబోయే కాలంలో ఏర్పడే కొత్త ఏర్పాట్లు ఏమైనప్పటికీ ఈ విషయంలో గమనించదగ్గ విషయం ఏమిటంటే, అత్యంత రక్షణ కోసం రాష్ట్ర జోక్యం అవసరం బలహీనమైన మరియు అట్టడుగున ఉన్న దళితులు మరియు ఆదివాసీలు మరియు సామాజిక న్యాయం కోసం ఆందోళనలు పాలనకు మార్గదర్శక శక్తిగా ఉండాలి.

9.8. నమూనా పరీక్ష ప్రశ్నలు

1. ఈ క్రింది ప్రశ్నలకు వ్యాసరూప సమాధానము వ్రాయుము.

1. సామాజిక న్యాయంపై డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ దృక్పథాలను చర్చించండి.

2. భారత రాజ్యాంగంలో సామాజిక న్యాయంపై చేసిన ఏర్పాట్లను గూర్చి వ్రాయుము.

3. వెనుకబడిన వర్గాకలకు సామాజిక న్యాయం కోసం అంబేద్కర్ చేసిన పోరాటాన్ని చర్చించండి.

9. పఠనీయ గ్రంథాలు

1. Jagadeesan, P. Social Justice and Challenges. Chennai: Dr. Ambedkar Centre for Economics Studies, University of Madras, 2006.

2. Shahare, M.L. Dr. Bhimarao Ambedkar: His Life and Works. 1987

3. Ambedkar, B.R. Ambedkar and Social Justice. Vol. 1. New Delhi: Veerendra Printers, 1992

4. Yadav, Sushka, Social Justice: Ambedkar's Vision. New Delhi: Indian Institute of Public Administration, 2006

పాఠం -10

భారతదేశం యొక్క అభివృద్ధి వ్యూహం

10.2 లక్ష్యాలు :

ఈ యూనిట్ ద్వారా వెళ్లిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలరు:

1. భారతదేశం యొక్క 1991 సంస్కరణలకు దారితీసిన ఆర్థిక సవాళ్లను అర్థం చేసుకోవడం, చెల్లింపుల సంక్షోభం, ద్రవ్యోల్బణం మరియు ప్రపంచ ఆర్థిక సంస్థల పాత్ర యొక్క సమతుల్యతను అర్థం చేసుకోగలరు.
2. సరళీకరణ, ప్రైవేటీకరణ, గ్లోబలైజేషన్ లను ఆర్థిక కల్లోలానికి, అంతర్జాతీయ కట్టుబాట్లకు ప్రతిస్పందనలుగా విభజించడం ద్వారా ఎన్ ఈపీ ప్రధాన సూత్రాలను అర్థం చేసుకోగలరు.
3. ప్రపంచీకరణను ప్రోత్సహించడం, ద్రవ్యోల్బణాన్ని తగ్గించడం, విదేశీ మారక నిల్వలను పెంచడం, మార్కెట్ ఆధారిత వ్యూహాల ద్వారా ఆర్థిక స్థిరత్వాన్ని ప్రోత్సహించడం వంటి ఎన్ఈపీ లక్ష్యాలను పరిశీలించగలరు.
4. మిశ్రమ ఆర్థిక వ్యవస్థలలో ప్రణాళిక రకాలను విశ్లేషించండి, ఫ్రాన్స్ లో సూచిక ప్రణాళిక మరియు భారతదేశంతో సహా సోషలిస్టు దేశాలలో ప్రబలంగా ఉన్న సమగ్ర ప్రణాళిక యొక్క వ్యత్యాసాన్ని అర్థం చేసుకోగలరు.
5. ఆర్థిక సరళీకరణ యొక్క ప్రాముఖ్యత, అవసరం మరియు లక్షణాలను అర్థం చేసుకోవడం, నియంత్రిత ఆర్థిక వ్యవస్థ నుండి మార్కెట్-ఆధారిత ఆర్థిక వ్యవస్థకు మారడం మరియు వివిధ రంగాలపై దాని ప్రభావాన్ని అధ్యయనం చేయడం.
6. 'మిశ్రమ' ఆర్థిక వ్యవస్థ కింద భారత ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో ఆర్థిక ప్రణాళికను అంచనా వేయగలరు.

పాఠ్యాంశ విషయక్రమం

10.0 లక్ష్యాలు

10.1 పరిచయం

10.2 ఆర్థిక అభివృద్ధి

10.3 పొలిటికల్ ఎకానమీ: కాన్సెప్ట్

10.4 భారతదేశ అభివృద్ధి వ్యూహం

10.5 స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ

10.6 భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ - బ్రిటిష్ పాలనలో

10.7 స్వాతంత్ర్యానంతరం భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ

10.8 అభివృద్ధి ఆలోచన

10.9 అభివృద్ధి ప్రణాళిక
10.10 భారత్ లో ప్రణాళిక
10.11 NITI ఆయోగ్
10.12 ఆర్థిక సరళీకరణ పాలన
10.13 ముగింపు
10.14 సాంకేతిక పదాలు
10.15 ప్రశ్నలు
10.16 రిఫరెన్సులు

10.1 పరిచయం:

ముందుగా నిర్ణయించిన లక్ష్యాలకు అనుగుణంగా ఒక దేశం, సమాజం లేదా ప్రాంతం యొక్క ఆర్థిక శ్రేయస్సు మరియు జీవన నాణ్యతను మెరుగుపరిచే ప్రక్రియను ఆర్థిక అభివృద్ధిగా నిర్వచించవచ్చు . మార్కెట్ ఉత్పాదకత మరియు జాతీయ సంక్షేమ విలువల కలయిక ఫలితంగా ఆర్థికాభివృద్ధి జరుగుతుంది. ఉదాహరణకు, పెరిగిన ఉత్పాదకత, అధిక అక్షరాస్యత రేట్లు మరియు మెరుగైన ప్రభుత్వ విద్య ఇవన్నీ ఒక దేశంలో ఆర్థిక అభివృద్ధి యొక్క ప్రభావాలు. నిర్దిష్ట సామాజిక మరియు ఆర్థిక ఫలితాలను సాధించడానికి ఉద్దేశించిన ఆర్థిక కార్యకలాపాల ప్రణాళికలను ఆర్థిక ప్రణాళికగా సూచిస్తారు. “ఆర్థిక ప్రణాళిక” అనే పదబంధం వనరులను సమర్థవంతంగా ఉపయోగించుకుంటూ ఆర్థిక వ్యవస్థను విస్తరించడానికి మరియు సమన్వయం చేయడానికి భారత ప్రభుత్వం యొక్క దీర్ఘకాలిక ప్రణాళికలను సూచిస్తుంది. మార్చి 15, 1950న ప్రణాళికా సంఘం స్థాపనతో, భారతదేశ ప్రణాళికా శకం ప్రారంభమైంది, ఏప్రిల్ 1, 1951 న మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక (1951-56) ప్రారంభంతో ప్రణాళిక శకం ప్రారంభమైంది. 2015లో ప్రభుత్వం ప్రణాళికా సంఘాన్ని రద్దు చేసి దాని స్థానంలో నీతి ఆయోగ్ ను ఏర్పాటు చేసింది. తీవ్రమైన చెల్లింపుల సంక్షోభానికి ప్రతిస్పందనగా విస్తృతమైన స్థూల ఆర్థిక సంస్కరణలను అవలంబించడంతో 1991 సంవత్సరం భారతదేశ ఆర్థిక చరిత్రలో ఒక కీలక ఘట్టంగా నిలుస్తుంది. క్షీణిస్తున్న విదేశీ మారక నిల్వలు, అధిక ద్రవ్యోల్బణం, రాజకీయ అస్థిరతను ఎదుర్కొన్న భారత్ అంతర్జాతీయ ద్రవ్య నిధి (ఐఎంఎఫ్) నుంచి జీవనాధారాన్ని కోరింది. పీవీ నరసింహారావు నాయకత్వంలో నూతన ఆర్థిక విధానం (ఎన్ఈపీ) ప్రారంభానికి ఆర్థిక మంత్రి మన్మోహన్ సింగ్ సారథ్యంలో రంగం సిద్ధమైంది. సరళీకరణ, ప్రైవేటీకరణ, గ్లోబలైజేషన్ సూత్రాలపై ఆధారపడిన ఎన్ఈపీ, రాజ్యానికి బలమైన పాత్రను నొక్కిచెప్పిన నెహ్రూ-మహలనోబిస్ వ్యూహాన్ని విచ్ఛిన్నం చేయడానికి ప్రయత్నించింది. ఈ సంస్కరణలు కేవలం ఆర్థిక సంక్షోభానికి ప్రతిస్పందనలు మాత్రమే కాదు, మార్కెట్-ఆధారిత విధానాలకు అనుకూలమైన మారుతున్న ప్రపంచ మేధో వాతావరణం ద్వారా రూపుదిద్దుకున్నాయి- ‘వాషింగ్టన్ ఏకాభిప్రాయం’. ఈ సమగ్ర మార్పు స్థిరీకరణ చర్యలు, ప్రతి ద్రవ్యోల్బణం మరియు ద్రవ్య విధానం ద్వారా స్వల్పకాలిక స్థిరత్వం మరియు నిర్మాణాత్మక సర్దుబాటు రెండింటినీ కలిగి ఉంది, దేశీయ ధరలను అంతర్జాతీయ ధరలతో అనుసంధానించడం ద్వారా దీర్ఘకాలిక వృద్ధికి ప్రాధాన్యత ఇచ్చింది. ఇప్పటికీ కొనసాగుతున్న సంస్కరణ ప్రక్రియ, ఆర్థిక వ్యవస్థలోని వివిధ రంగాలను ప్రభావితం చేస్తూ, ఆర్థిక వృద్ధి పథంలో మార్పులు చేస్తూ, ప్రయోజనాలు మరియు సవాళ్లు రెండింటినీ ప్రదర్శిస్తూ విభిన్న

దశల్లో విస్తరించింది. ఈ వ్యాసం భారతదేశ ఆర్థిక సరళీకరణ యొక్క బహుముఖ కోణాలను పరిశీలిస్తుంది, దాని మూలాలను, వాణిజ్య మరియు పెట్టుబడి విధాన సంస్కరణల సంక్లిష్టతలను, సంబంధిత ప్రయోజనాలు, పరిమితులు మరియు సంస్కరణల అనంతర ధోరణులు మరియు సవాళ్ల యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న భూభాగాన్ని పరిశీలిస్తుంది.

10.2 ఆర్థిక అభివృద్ధి

ఎకనామిక్ డెవలప్ మెంట్ అంటే ఏమిటి?

ఆర్థికాభివృద్ధి అంటే సమాజం యొక్క భౌతిక శ్రేయస్సులో స్థిరమైన మెరుగుదల. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, ఆర్థిక అభివృద్ధి అనేది ఒక సమాజం యొక్క ఆర్థిక ఆరోగ్యం మరియు జీవన నాణ్యతను పెంపొందించడానికి ఉద్దేశించిన కార్యక్రమాలు, విధానాలు లేదా చొరవలను సూచిస్తుంది. ఆర్థికాభివృద్ధి ఆర్థిక వృద్ధి కంటే విస్తృత శ్రేణి భావనలను కలిగి ఉంటుంది. జాతీయాదాయ వృద్ధితో పాటు, భౌతిక పురోగతికి దోహదపడే సామాజిక, సాంస్కృతిక, రాజకీయ, ఆర్థిక మార్పులు ఇందులో ఉన్నాయి. ఇందులో వనరుల సరఫరాలు, మూలధన నిర్మాణ రేట్లు, జనాభా పరిమాణం మరియు కూర్పు, సాంకేతికత, నైపుణ్యాలు మరియు సామర్థ్యం, అలాగే సంస్థాగత మరియు సంస్థాగత నిర్మాణంలో మార్పులు ఉంటాయి. ఈ మార్పులు మరింత సమానమైన ఆదాయ పంపిణీ, పెరిగిన ఉపాధి మరియు పేదరిక నిర్మూలన యొక్క పెద్ద లక్ష్యాలకు దోహదం చేస్తాయి. ఇది ప్రాథమిక సరఫరా కారకాలు మరియు డిమాండ్ నిర్మాణంలో పరస్పర సంబంధం ఉన్న మార్పుల యొక్క సుదీర్ఘ గొలుసు, ఇది దీర్ఘకాలంలో ఒక దేశం యొక్క నికర జాతీయ ఉత్పత్తి పెరుగుదలకు దారితీస్తుంది.

ఆర్థిక అభివృద్ధి లక్షణాలు

ఆర్థికాభివృద్ధిలో ఆదాయం, పొదుపు మరియు పెట్టుబడిలో మార్పులు, అలాగే దేశ సామాజిక ఆర్థిక నిర్మాణంలో క్రమంగా మార్పులు (సంస్థాగత మరియు సాంకేతిక మార్పులు) ఉంటాయి. ఇక్కడ మానవ మూలధన పెరుగుదల, అసమానతల సంఖ్యల తగ్గుదల మరియు జనాభా యొక్క జీవన నాణ్యతను మెరుగుపరిచే నిర్మాణాత్మక మార్పులకు సంబంధించినది. ఆర్థికాభివృద్ధిని అంచనా వేయడానికి హెచ్ డీఐ (మానవాభివృద్ధి సూచిక), లింగ సంబంధిత సూచికలు, మానవ పేదరిక సూచిక (హెచ్ పీఐ), శిశు మరణాలు, అక్షరాస్యత రేటు వంటి గుణాత్మక సూచికలను ఉపయోగిస్తారు. ఆర్థికాభివృద్ధి ఆర్థిక వ్యవస్థలో గుణాత్మక మరియు పరిమాణాత్మక మార్పులకు దారితీస్తుంది. ఆర్థికాభివృద్ధి ఒక దేశ జీవన నాణ్యతలో పురోగతిని ప్రతిబింబిస్తుంది. దేశ ఆదాయం మరియు వృద్ధిని పెంచడానికి చేతనైన ప్రయత్నాల మాదిరిగానే మన ఆర్థిక అభివృద్ధిని పెంచడానికి తెలివైన నిర్ణయాలు మరియు ప్రయత్నాలు చేయడం చాలా ముఖ్యం. స్పృహతో కూడిన ప్రజా విధానం లేకుండా ప్రపంచంలో ఎక్కడా అభివృద్ధి సాధ్యం కాదు. అదే విధంగా అభివృద్ధి లేకుండా అభివృద్ధి జరగదని చెప్పవచ్చు. ఆర్థిక వృద్ధిని అభివృద్ధికి సక్రమంగా ఉపయోగించుకుంటే, అది వృద్ధిని తిరిగి వేగవంతం చేస్తుంది మరియు చివరికి పెద్ద జనాభాను అభివృద్ధి రంగంలోకి తీసుకువస్తుంది. అదేవిధంగా, తక్కువ అభివృద్ధితో అధిక వృద్ధి వృద్ధి క్షీణతకు దారితీస్తుంది. సంపద పంపిణీలో అసమానతలు ప్రబలంగా ఉన్న భారతదేశం వంటి అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలలో పురోగతి మరియు జీవన నాణ్యతకు ఆర్థిక అభివృద్ధి మరింత సంబంధిత సూచిక.

పొలిటికల్ ఎకానమీ: కాన్సెప్ట్

రాజకీయ అర్థశాస్త్రం సంప్రదాయ ఆర్థికశాస్త్రం కంటే విస్తృతమైన విశ్లేషణ యొక్క ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను అందిస్తుంది. సంప్రదాయ ఆర్థిక శాస్త్రం విశ్లేషణ కేంద్రంగా మార్కెట్లను కలిగి ఉంటుంది. సమాజం వ్యక్తులను హేతుబద్ధమైన ఏజెంట్లుగా వారి ప్రయోజనాన్ని లేదా లాభాన్ని పెంచే సమూహంగా చూస్తుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క ఈ దృక్పథంలో, మార్కెట్లు ఆర్థికవేత్తకు ఆసక్తి కలిగించే అన్ని సమస్యలను ఆచరణాత్మకంగా పరిష్కరిస్తాయి. వీటిలో ఉత్పత్తి (అంటే, ఉత్పత్తి సాంకేతికతతో పాటు ఏమి మరియు ఎంత ఉత్పత్తి చేయాలి); మారకం (లేదా వివిధ వస్తువులు మరియు సేవలు ఏ ధరలకు పొందాలి); పంపిణీ (లేదా జాతీయాదాయంపై ఉత్పత్తి యొక్క వివిధ 'కారకాల' వాదనలు); మరియు వృద్ధి (జాతీయాదాయం యొక్క వృద్ధి రేటు మరియు నమూనా). రాజ్యం లేదా దాని ఏజెంట్, ఆనాటి ప్రభుత్వం, మార్కెట్ ఎకానమీలో ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించకుండానే ఉంటుంది.

ఈ సాంప్రదాయిక దృక్పథానికి రాజకీయ అర్థశాస్త్రం ఎలా భిన్నంగా ఉందని మీరు ఆశ్చర్యపోవచ్చు. పొలిటికల్ ఎకానమీ అనేది ఇప్పుడు పేర్కొన్న నాలుగు ప్రాథమిక ఆర్థిక ప్రక్రియలతో సమానంగా సంబంధం కలిగి ఉంటుంది. అయితే, దాని విధానం మూడు ప్రాథమిక మార్గాల్లో భిన్నంగా ఉంటుంది. మొదటిది, సమాజంలోని వ్యక్తులు సామాజిక తరగతుల మొదటి మరియు ప్రధాన సభ్యులు. సామాజిక వర్గాలు ఆర్థిక వ్యవస్థతో నిర్దిష్ట మార్గాల్లో సంబంధం కలిగి ఉంటాయి, ఉదాహరణకు పెట్టుబడి యజమానులు, కార్మికులు, భూస్వాములు, రైతులు, బ్యూరోక్రసీ మొదలైనవి. సామాజిక వర్గాల మధ్య ఆర్థికాధికారం పంపిణీ, ప్రభుత్వ విధానాలపై దాని ప్రభావం రాజకీయ ఆర్థికవేత్తలకు ప్రత్యేక ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకున్నాయి. వ్యక్తులు ఈ విధంగా సామాజిక వ్యక్తులు, వారి కార్యకలాపాలు మరియు ప్రవర్తన వారు ఏ సామాజిక వర్గానికి చెందినవారో దానిచే కండిషన్ చేయబడతాయి. రెండవది, మార్కెట్లు ఒక ఆర్థిక సంస్థగా ముఖ్యమైనవి అయితే, రాజకీయ ఆర్థిక వ్యవస్థ మార్కెట్ల పనితీరుకు ఆధారమైన చారిత్రక, సామాజిక మరియు రాజకీయ శక్తులను చూస్తుంది. అంతిమంగా రాష్ట్రం ఆర్థిక వ్యవస్థలో అంతర్భాగం. దాని ఆర్థిక విధానాలు సామాజిక వర్గాల ప్రయోజనాలకు మధ్యవర్తిత్వం వహిస్తాయి. తరచుగా, ప్రయోజనాల సంఘర్షణ ఉంటుంది మరియు ప్రభుత్వం వాటిని ఏదో ఒక విధంగా పరిష్కరించాలి. మార్కెట్లు మరింత మౌలికంగా ఉండాలి.

10.4 భారతదేశ అభివృద్ధి వ్యూహం

భారతదేశ అభివృద్ధి పథంలో, ఇది మొదట మూసివేసిన వాణిజ్య విధానాన్ని చేపట్టింది. ఇది దేశీయ పరిశ్రమలకు ఊతమివ్వడం మరియు విదేశీ ఉత్పత్తులు మరియు కంపెనీలపై ఆధారపడటాన్ని తగ్గించడం. దీంతో దిగుమతి ప్రత్యామ్నాయ వ్యూహాన్ని భారత్ అనుసరించింది. బయటి ప్రపంచంతో వాణిజ్యం, పరస్పర సంబంధాలు అంతంతమాత్రంగానే ఉన్నాయి. ఈ దృక్పథం 1991 వరకు కొనసాగింది, భారతదేశం చివరికి స్వేచ్ఛా వాణిజ్యానికి తన సరిహద్దులను తెరవాలని నిర్ణయించింది మరియు విదేశీ కంపెనీలను భారత ఆర్థిక వ్యవస్థలోకి అనుమతించడం ద్వారా దాని ఆర్థిక వ్యవస్థను సరళీకరించింది. పంచవర్ష ప్రణాళికల కింద ఉపాధి కల్పనకు పెద్దపీట వేశారు. ఇది పెరుగుతున్న జనాభా మరియు పెరిగిన శ్రామిక శక్తి పరిమాణాన్ని గ్రహించే ఉద్యోగాలు లేకపోవడం భర్తీ చేయడానికి. భారతదేశంలో గ్రామీణాభివృద్ధికి కూడా ప్రాముఖ్యత ఇవ్వబడింది, ఎందుకంటే ఇది భారతీయ భూభాగంలో ముఖ్యమైన భాగం. పేదరిక నిర్మూలన గ్రామీణాభివృద్ధిలో భాగంగా, భారతదేశ అభివృద్ధి పథంలో భాగంగా వచ్చింది. బ్రిటిష్ పాలన నుండి భారతదేశం పేదరికంతో బాధపడుతున్న ఆర్థిక వ్యవస్థను వారసత్వంగా పొందింది, ఇది దాని వనరుల పునాదిని పూర్తిగా నాశనం చేసింది. అందువల్ల,

పేదరిక నిర్మూలన కార్యక్రమాలు మరియు విధానాలు ఎన్నికల ప్రచారాలు మరియు పార్టీ వాగ్దానాలలో ప్రధాన భాగంగా ఉండేవి. ప్రభుత్వ రంగానికి గణనీయమైన ప్రాముఖ్యత ఇవ్వబడింది, ప్రైవేట్ కంపెనీలు మరియు పరిశ్రమలు కఠినమైన నిబంధనలు మరియు ప్రమాణాలకు లోబడి ఉన్నాయి. ప్రజల ఏకైక రక్షకురాలు ప్రభుత్వమేనని, సామాజిక సంక్షేమమే ధ్యేయంగా పనిచేస్తుందని విశ్వసించారు.

10.5 స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ

క్రీస్తుపూర్వం 3500 నుండి క్రీ.పూ 1800 వరకు భారతదేశ చరిత్ర పూర్వ కాలంలో సింధు లోయ నాగరికత ఆవిర్భావంతో ప్రారంభమైంది, ఇది క్రీ.పూ 3500 మరియు క్రీ.పూ 1800 మధ్య వర్ధిల్లింది. సింధు నాగరికత యొక్క ఆర్థిక వ్యవస్థ ఎక్కువగా వాణిజ్యంపై ఆధారపడినట్లు కనిపిస్తుంది, ఇది రవాణాలో సాంకేతిక పురోగతి ద్వారా సులభతరం చేయబడింది. ఇక్కడి ప్రజలు వ్యవసాయం చేసేవారు, పెంపుడు జంతువులను పెంచేవారు, రాగి, కంచు మరియు తగరంతో పదునైన పనిముట్లు మరియు ఆయుధాలను తయారు చేశారు మరియు టెర్రకోట కుండలు, పూసలు, బంగారం మరియు వెండి, టర్కోయిస్ మరియు లాపిస్ లాజులి వంటి రంగు రత్నాలు, లోహాలు, ఫ్లింట్స్, సీషెల్స్ మరియు ముత్యాలను విక్రయించారు. బంగారం, రాగి, ఆభరణాల వ్యాపారం కోసం వారు మెసొపొటేమియాకు ఓడలో ప్రయాణించేవారు. క్రీ.పూ. 600 ప్రాంతంలో మహాజనపదాలు పంచ్ మార్క్ వెండి నాణేలను ముద్రించాయి. వాణిజ్య కార్యకలాపాలు చురుకుగా ఉన్నాయి, మరియు ఈ సమయంలో నగరాలు వేగంగా అభివృద్ధి చెందాయి. క్రీస్తుపూర్వం 300 ప్రాంతంలో గ్రీకు సెల్యూసిడ్ మరియు టోలెమిక్ సామ్రాజ్యాలు మధ్యప్రాచ్యాన్ని పాలించినప్పుడు, మౌర్య సామ్రాజ్యం (క్రీ.పూ. 321 – క్రీ.పూ. 185) భారత ఉపఖండంలో ఎక్కువ భాగాన్ని ఏకం చేసింది. రాజకీయ సుస్థిరత మరియు సైనిక భద్రత ఒకే ఆర్థిక వ్యవస్థ అభివృద్ధికి అనుమతించింది, అలాగే వాణిజ్యం మరియు వాణిజ్యం మరియు వ్యవసాయ సామర్థ్యాన్ని పెంచింది. మరో 1500 సంవత్సరాలలో, భారతదేశం తన సాంప్రదాయిక ప్రజలను అభివృద్ధి చేసింది, వారు అపారమైన సంపదను సంపాదించారు. క్రీస్తుశకం 1 నుండి 17 వ శతాబ్దాల మధ్య, భారతదేశం ప్రపంచంలోని అతిపెద్ద ఆర్థిక వ్యవస్థగా అంచనా వేయబడింది, ప్రపంచ శ్రేయస్సులో మూడింట ఒక వంతు నుండి నాలుగింట ఒక వంతు వరకు నియంత్రిస్తుంది. మొఘల్ సామ్రాజ్యం (క్రీ.శ. 1526–1858) కాలంలో భారతదేశం చరిత్రలో అపూర్వమైన శ్రేయస్సును చూసింది. 16వ శతాబ్దంలో భారత స్థూల దేశీయోత్పత్తి ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థలో 25.1 శాతానికి పైగా ఉంటుందని అంచనా. భారతదేశం యొక్క పూర్వ-వలసవాద ఆర్థిక వ్యవస్థపై ఒక అధ్యయనం ప్రకారం, అక్బర్ చక్రవర్తి ఖజానా క్రీ.శ 1600 లో సంవత్సరానికి 17.5 మిలియన్లను తీసుకువచ్చింది (క్రీ.శ 1800 లో గ్రేట్ బ్రిటన్ యొక్క మొత్తం ఖజానాకు 16 మిలియన్లతో పోలిస్తే). క్రీ.శ. 1600 లో మొఘల్ భారతదేశ స్థూల దేశీయోత్పత్తి (జి.డి.పి) ప్రపంచంలోని రెండవ అతిపెద్ద ఆర్థిక వ్యవస్థలో 24.3 శాతంగా అంచనా వేయబడింది. ఈ సమయంలో, మొఘల్ సామ్రాజ్యం దక్షిణాసియాలో 90% వరకు విస్తరించింది మరియు ప్రామాణిక కస్టమ్స్ మరియు పన్నుల వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసింది.

స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన సమయంలో అభివృద్ధి లోపం

స్వాతంత్రం వచ్చిన సమయంలో భారతదేశంలో అభివృద్ధి చెందని సమస్యను అర్థం చేసుకోవడానికి, మనకు ఒక చారిత్రక దృక్పథం అవసరం. భారతదేశ వలసవాద అనుభవం ఆ దృక్పథాన్ని అందిస్తుంది. రాజకీయ

అర్థశాస్త్రం యొక్క ఫ్రేమ్వర్క్ ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క విస్తృత రంగాలు మరియు సామాజిక వర్గాలపై వలసవాద ప్రభావాన్ని చూడాల్సిన అవసరం ఉంది. పద్దెనిమిదవ శతాబ్దం నుండి ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థ రెండు ప్రధాన శక్తులచే రూపాంతరం చెందింది: (1) పారిశ్రామిక విప్లవం, (2) వలసవాదం. ఈ శక్తులు కలిసి ప్రపంచాన్ని 'అభివృద్ధి చెందిన' మరియు 'అభివృద్ధి చెందుతున్న' ఆర్థిక వ్యవస్థలుగా విభజించాయి. పశ్చిమ ఐరోపాలో, ముఖ్యంగా బ్రిటన్ లో పారిశ్రామిక విప్లవం అక్కడ కార్మికుల ఉత్పాదకత మరియు శ్రేయస్సులో గణనీయమైన పెరుగుదలకు దారితీసింది. అయితే వలసవాదం కారణంగా ఆ విప్లవ ప్రయోజనాలు ఆసియా, ఆఫ్రికా, లాటిన్ అమెరికాలోని చాలా ప్రాంతాలకు వ్యాపించలేదు. కాలనీలుగా మారిన తర్వాత ఈ ప్రాంతాలు ముఖ్యంగా పేదరికంలోకి మారాయి. పారిశ్రామిక విప్లవం మరియు వలసవాదం కలిసి పనిచేశాయి ఎందుకంటే అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు ఐరోపాలోని సామ్రాజ్యవాద శక్తులు మరియు పేదరికంలో ఉన్న దేశాలు వారి కాలనీలు.

10.6 భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ - బ్రిటిష్ పాలనలో

ప్రధానంగా బ్రిటీష్ వారి పాలనలో భారతదేశ వలస అనుభవం క్రీ.శ.1700 నుండి 1947 వరకు రెండున్నర శతాబ్దాల పాటు కొనసాగింది. 1700 నుండి 1857 వరకు ఈస్టిండియా కంపెనీ పాలన, 1858 నుండి 1947 వరకు బ్రిటిష్ క్రౌన్ ప్రత్యక్ష పాలనను చూసింది. ఈ రెండు ఉప కాలాలు భారతదేశంలో వివిధ రకాల బ్రిటిష్ ప్రయోజనాలను, అందువలన భారతదేశానికి ఆర్థిక విధానాలను అందించాయి. ఈస్టిండియా కంపెనీ యొక్క వ్యాపార కార్యకలాపాలు, తరచుగా తక్కువ చెల్లింపు, బలవంతం మరియు హింసతో కూడినవి, స్థానిక వ్యాపారులు, రైతులు మరియు నేత కార్మికులను దెబ్బతీశాయి. భారతీయ వ్యవసాయం మరియు ల్యాండ్ రెవెన్యూ సెటిల్మెంట్ల ద్వారా రైతాంగానికి పెద్ద ఎదురుదెబ్బ తగిలింది. జమీందారీ , రైత్వారీ భూ సెటిల్మెంట్ వ్యవస్థలు రెండూ దున్నేవాడు మరియు కంపెనీ మధ్య ఒక కొత్త తరగతి మధ్యవర్తులకు దారితీశాయి. కరవు సమయంలోనూ కంపెనీకి విపరీతమైన ఆదాయ డిమాండ్లు, మధ్యవర్తుల మార్జిన్లతో రైతాంగం కుదేలైంది. రెవెన్యూ చెల్లింపులు నగదు రూపంలో చేయాల్సి రావడంతో రైతులు ఆహార పంటల నుంచి వాణిజ్య పంటల సాగుకు మారాల్సి వచ్చింది.

ఆహార ధాన్యాల కోసం మార్కెట్ ఆధారితం. రెవిన్యూ డిమాండ్లు, వడ్డీలు, కౌలు కలిపి రైతులు తమ భూములను వ్యాపారులకు, వడ్డీ వ్యాపారులకు విక్రయించడం లేదా ఎస్టేట్ భూముల్లో కౌలుదారులుగా మారాల్సి వచ్చింది. గ్రామీణ చేతివృత్తులు మరియు పట్టణ పరిశ్రమలు ఏకకాలంలో క్షీణించడం వల్ల చేతివృత్తుల వ్యక్తులు మరియు పారిశ్రామిక కార్మికులు గ్రామీణ భూమిలేని మరియు పేదల వరుసలో చేరారు. మధ్యవర్తులు కొత్త ఆధిపత్య సామాజిక వర్గంగా ఆవిర్భవించారు. పెట్టుబడుల ద్వారా వ్యవసాయం దీర్ఘకాలిక అభివృద్ధిపై కంపెనీ కానీ, మధ్యవర్తులు కానీ ఆసక్తి చూపలేదు. ఈ ధోరణులు కిరీటం పాలనలో మరింత తీవ్రమయ్యాయి. బ్రిటీష్ పరిశ్రమకు భారతదేశం ముడిసరుకుల ప్రధాన వనరుగా మరియు బ్రిటిష్ తయారీదారులకు ఒక ఖచ్చితమైన మార్కెట్ గా ఉండాల్సిన అవసరం ఉన్నందున కంపెనీ పాలన నుండి క్రౌన్ యొక్క ప్రత్యక్ష పాలనకు మార్పు అనివార్యమైంది. ఈ పరిగణనలు నౌకాశ్రయ పట్టణాలకు నీటిపారుదల మరియు రవాణా నెట్వర్క్ యొక్క ఎంపిక చేసిన రంగాలలో భారతదేశంలో పెట్టుబడులు పెట్టడానికి సామ్రాజ్య శక్తిని బలవంతం చేశాయి. సివిల్ మరియు రెవెన్యూ పరిపాలనలో మానవ వనరుల అవసరాలు పెరగడంతో, ఉదార ఆంగ్ల విద్య ప్రవేశపెట్టబడింది.

ఏదేమైనా, బ్రిటిష్ ప్రయోజనాలను తీర్చడానికి వ్యవసాయాన్ని వాణిజ్యీకరించడం వల్ల రెవెన్యూ డిమాండ్లతో కొట్టుమిట్టాడుతున్న రైతాంగానికి మరియు గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థపై భూస్వాములు, వ్యాపారులు మరియు వడ్డీ వ్యాపారుల ఉమ్మడి పట్టుకు ఎటువంటి ఉపశమనం లభించలేదు. బ్రిటీష్ టీ, కాఫీల్లో పనిచేసే కార్మికులు భారతదేశంలో రబ్బరు తోటలు బానిస లాంటి పరిస్థితులలో జీవించాయి. రాచరిక పాలనలో భారతీయ పరిశ్రమ కూడా భారీ క్షీణతను చవిచూసింది. బ్రిటిష్ తయారీదారుల నుండి పోటీ అంటే దేశీయ చేనేత, లోహాలు, పనిముట్లు, గాజు, కాగితపు ఉత్పత్తులు మొదలైన వాటికి డిమాండ్ తగ్గింది. దీంతో లక్షలాది మంది హస్తకళాకారులు, చేతివృత్తుల పరిశ్రమలు దెబ్బతిన్నాయి. సంప్రదాయ పరిశ్రమల క్షీణతను ఆధునిక పరిశ్రమల అభివృద్ధి భర్తీ చేయలేదు. బ్రిటీష్ మూలధనం ప్రధానంగా బ్యాంకింగ్, వాణిజ్యం, షిప్పింగ్ మరియు భీమా వైపు మళ్లినందున, భారీ పరిశ్రమల అభివృద్ధికి ఎటువంటి పునాది వేయబడలేదు. స్థానిక ఔత్సాహిక పారిశ్రామికవేత్త వర్గాన్ని పెంపొందించడానికి అవకాశం లేదు. సంప్రదాయ పరిశ్రమలు క్షీణించడం, ఆధునిక, భారీ పరిశ్రమలు అభివృద్ధి చెందకపోవడాన్ని డీ-ఇండస్ట్రియలైజేషన్ అంటారు. భారతదేశంలో ఉత్పత్తయ్యే ఆర్థిక మిగులును తొలగించడానికి కొత్త మార్గాలను ప్రవేశపెట్టారు. భారతదేశం యొక్క విదేశీ వాణిజ్య మిగులు బ్రిటిష్ ఖాతాలకు బదిలీ చేయబడింది. ఆఫ్ఘనిస్తాన్, చైనాల్లో బ్రిటిష్ యుద్ధాలకు భారత్ మూల్యం చెల్లించుకునేలా చేయడం ఇతర మార్గాలు. భారతదేశంలో వలస పాలన యొక్క ఆర్థిక ప్రభావం వినాశకరమైనది. వలస రాజ్యం భారతీయుల సాధారణ సంక్షేమం కోసం ఎటువంటి బాధ్యత తీసుకోలేదు. ఉత్పత్తిలో మార్కెట్లు గణనీయంగా పురోగమించినప్పటికీ, కార్మిక, పరపతి మరియు భూమి మార్కెట్లు అభివృద్ధి చెందలేదు. ఆర్థిక స్తబ్దత మరియు క్షీణత యొక్క వలసవాద వారసత్వం స్వతంత్ర భారతదేశంలో అభివృద్ధికి ప్రధాన సవాలుగా నిలిచింది.

1757 నుండి బ్రిటిష్ ఈస్టిండియా కంపెనీ క్రమంగా భారతదేశంలో తన రాజకీయ అధికారాన్ని స్థాపించి పెంచుకుంది. వారు తమ ఆధీనంలోని ప్రావిన్సులు సృష్టించిన విస్తారమైన డబ్బును భారతీయ ముడి పదార్థాలు, సుగంధ ద్రవ్యాలు మరియు ఉత్పత్తులపై ఖర్చు చేశారు. ఫలితంగా విదేశీ వాణిజ్యం కారణంగా భారత్ లోకి నిరంతర బులియన్ ప్రవాహం నిలిచిపోయింది. భారతదేశం మరియు ఐరోపాలో యుద్ధాల కోసం వలస ప్రభుత్వం భూమి ఆదాయాన్ని ఖర్చు చేసింది, ఇది భారతదేశ అభివృద్ధికి తక్కువ డబ్బును మిగిల్చింది. భారతదేశ ఆర్థిక వ్యవస్థ ప్రాసెస్ చేసిన వస్తువుల ఎగుమతిదారు నుండి బులియన్లో చెల్లించే ముడి వనరుల ఎగుమతిదారుగా మరియు వలస పాలనలో (క్రీ.శ 1780-1860) 80 సంవత్సరాల కాలంలో తయారీ వస్తువుల కొనుగోలుదారుగా మారింది. మరింత నిర్దిష్టంగా, 1750 లలో, భారతదేశం ఐరోపా, ఆసియా మరియు ఆఫ్రికాలోని మార్కెట్లకు చక్కటి పత్తి మరియు పట్టును ఎగుమతి చేసిందిబీ 1850 ల నాటికి, ముడి పదార్థాలు, ముఖ్యంగా ముడి పత్తి మరియు నల్లమందు భారతదేశ ఎగుమతుల్లో ఎక్కువ భాగం ఉన్నాయి. బ్రిటీష్ వలస పాలనలో భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ క్రూరమైన దోపిడీకి పూర్తిగా నాశనమైంది. ఆ సమయంలో, భారతదేశ జనాభా పేదరికంలో ఉంది, ఆహార కొరత, విస్తృతమైన పోషకాహార లోపం మరియు విద్య లేకపోవడం.

10.7 స్వాతంత్ర్యానంతరం భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ

1950 లో భారతదేశం వలసరాజ్యాల నుండి స్వతంత్రం పొందినప్పుడు, ఆర్థిక అభివృద్ధి ప్రక్రియ

ప్రారంభమైంది. భారతదేశం కేంద్రీకృత ప్రణాళికా విధానాన్ని అవలంబించింది. అమల్లోకి వచ్చిన పంచవర్ష ప్రణాళికలు. 1952లో భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ అభివృద్ధికి తొలి పంచవర్ష ప్రణాళికను రూపొందించారు. వ్యవసాయ ఆర్థిక వ్యవస్థగా, భారతదేశం నీటిపారుదల, ఆనకట్ట నిర్మాణం మరియు మౌలిక సదుపాయాల అభివృద్ధిలో పెట్టుబడులు పెట్టింది. కొత్త సంస్థల నిర్మాణం, ఆధునిక శాస్త్ర సాంకేతిక సంస్థల నిర్మాణం, అంతరిక్షం, అణు కార్యక్రమాల పురోగతి ఇవన్నీ విధాన నిర్ణేతలకు ప్రాధాన్యాంశాలు. 1980 నుండి 1990 వరకు ఆర్థిక వృద్ధి రేటు వేగవంతమైంది. ఆర్థిక వ్యవస్థ 1980 మరియు 1989 మధ్య 5.5 శాతం వార్షిక రేటు లేదా తలసరి 3.3 శాతం వృద్ధి చెందింది. వ్యవసాయం 3.6 శాతం వార్షిక రేటుతో వృద్ధి చెందగా, పరిశ్రమ 6.6 శాతం వార్షిక రేటుతో వృద్ధి చెందింది. అధిక పెట్టుబడి రేట్లు ఆర్థిక వ్యవస్థ వృద్ధిలో ప్రధాన పాత్ర పోషించాయి. 1970 ల ప్రారంభంలో, పెట్టుబడులు జిడిపిలో 19 శాతం ఉండగా, 1980 ల ప్రారంభంలో, ఇది దాదాపు 25% కి పెరిగింది. సంవత్సరాలుగా, భారతదేశం సేవల రంగంలో విపరీతమైన విస్తరణను చవిచూసింది మరియు శాస్త్ర మరియు సాంకేతిక రంగాల యొక్క అనేక రంగాలలో అద్భుతమైన పురోగతికి దోహదం చేసింది, మరియు ఇది ఇప్పుడు ఎస్ అండ్ టి సంస్థల బలమైన నెట్వర్క్, శిక్షణ పొందిన శ్రామిక శక్తి మరియు సృజనాత్మక జ్ఞాన స్థావరాన్ని కలిగి ఉంది. చిన్న ఆటోమొబైల్స్, ఇంజినీరింగ్ పరికరాల తయారీ కేంద్రంగా భారత్ ఇప్పటికే అవతరించింది. ఆహార, వ్యవసాయోత్పత్తులకు ప్రపంచంలోనే అత్యంత సంభావ్య మార్కెట్లలో భారత్ ఒకటి. ప్రపంచంలో మూడో అతిపెద్ద ఆహార ఉత్పత్తిదారుగా భారత్ ఉంది. భారతదేశ జీడీపీలో వ్యవసాయం వాటా 16.1 శాతంగా ఉంది. ఏటా 100 మిలియన్ టన్నుల పాల ఉత్పత్తితో ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద పాల ఉత్పత్తిదారుగా భారత్ ఎదిగింది.

10.8 అభివృద్ధి ఆలోచన

స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తరువాత భారతదేశం మొదటి నుండి లక్షలాది మందికి ఆమోదయోగ్యమైన కాలపరిమితిలో భద్రత మరియు గౌరవప్రదమైన జీవితానికి హామీ ఇవ్వగల ఆర్థిక వ్యవస్థను నిర్మించే సవాలును ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. పరాయిపాలన నుంచి విముక్తి అంతిమ లక్ష్యం కాదని జాతీయోద్యమ నాయకులకు తెలుసు. జాతీయవాద రచనలు, ప్రాంతీయ సంఘసంస్కరణోద్యమాలు కూడా నేడు మనం 'మానవాభివృద్ధి' అని పిలిచే దాని అవగాహనకు నిదర్శనం. ఆర్థికాభివృద్ధికి గాంధేయ దృక్పథం కోరికల స్వచ్ఛంద పరిమితి, సహజ వనరుల సుస్థిర వినియోగం, స్వయం సమృద్ధి కలిగిన గ్రామ సమాజాలను నొక్కి చెప్పింది. స్వాతంత్ర్యానికి ముందు, ఆ తర్వాత ఈ విధానం కొంత చర్చకు దారితీసినప్పటికీ, సరుకుల ఉత్పత్తి, మూలధన నిల్వల పెరుగుదలను నొక్కిచెప్పిన నెహ్రూ ఆధునికీకరణ విధానం అటు కాంగ్రెస్ కార్యకర్తలకు, ఇటు వామపక్ష రాజకీయ నాయకులకు అనుకూలంగా మారింది. అభివృద్ధి ఆలోచనల పరంగా, రెండు అంశాలపై అన్ని వర్గాల మధ్య సాధారణ ఏకాభిప్రాయం ఉంది: (1) ఆర్థిక వృద్ధికి పారిశ్రామికీకరణ కీలకం, (2) ఆర్థిక వృద్ధి ప్రక్రియను ప్రారంభించడానికి రాష్ట్రం నాయకత్వం వహించాలి. స్వాతంత్ర్యానికి ముందే ప్రముఖ పారిశ్రామికవేత్తలు రూపొందించిన 'బాంబే ప్రణాళిక', 1948 నాటి పారిశ్రామిక విధాన తీర్మానం రెండూ ఈ ఏకాభిప్రాయానికి నిదర్శనంగా నిలిచాయి. ఇండస్ట్రీలా కాకుండా వ్యవసాయం, ఉత్పత్తి, ఉపాధి మరియు ఉత్పాదకత యొక్క అపరిమిత విస్తరణ సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉంది. తక్కువ ఉత్పాదకత కలిగిన వ్యవసాయానికి తక్కువ ఉపాధి కూలీల భారీ నిల్వను బదిలీ చేయడానికి దీని అభివృద్ధి అనివార్యం. మరోవైపు, వ్యవసాయ ఆధునీకరణకు వ్యవసాయ యంత్రాలు, నీటిపారుదల మరియు

రవాణా పరికరాలు మరియు ఎరువులు వంటి పారిశ్రామిక పెట్టుబడులు అవసరం. పారిశ్రామికీకరణలో రాష్ట్ర క్రియాశీలక పాత్రను రెండు ప్రాతిపదికలపై ప్రతిపాదించారు. మొదటిది, స్థానిక తరగతి పారిశ్రామికవేత్తలు ఇంకా అభివృద్ధి చెందలేదు. రెండవది, మౌలిక పరిశ్రమలు మరియు మౌలిక సదుపాయాలను సృష్టించడానికి అవసరమైన వనరుల పరిమాణం భారీగా ఉండటం మరియు ఇటువంటి భారీ ప్రాజెక్టుల ప్రమాదాలు చాలా ఎక్కువగా ఉండటం, పారిశ్రామికీకరణలో ముందడుగు వేయడానికి ప్రైవేట్ సంస్థలపై ఆధారపడలేము.

ఈ అభివృద్ధి ఆలోచన నుండి ఉద్భవించిన ఒక ముఖ్యమైన ఆలోచన ప్రణాళిక. ఈ ఆలోచన మరియు పారిశ్రామికీకరణ కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించడానికి ఒక వాహనంగా దాని అధికారిక అంగీకారం రెండు ప్రధాన వనరులను కలిగి ఉన్నాయి. రాజకీయ స్థాయిలో, రష్యా విప్లవం తరువాత సోవియట్ యూనియన్ లో సోషలిస్టు ప్రణాళిక యొక్క పారిశ్రామిక విజయాలకు ప్రధానమంత్రి నెహ్రూ ముగ్ధుడయ్యాడు. పారిశ్రామిక విధాన తీర్మానం 1948 పెట్టుబడులకు ప్రాధాన్య కేటాయింపుల ద్వారా ముందుగా నిర్దేశించిన లక్ష్యాలను సాధించే కాలపరిమితితో కూడిన ప్రక్రియగా ప్రణాళిక ఆలోచనను ఆమోదించింది. ఐపిఆర్ ప్రభుత్వం (ప్రభుత్వ రంగం), పెద్ద ప్రైవేట్ పరిశ్రమ మరియు సాంప్రదాయ పరిశ్రమ కోసం విస్తృత కార్యాచరణ ప్రాంతాలను నిర్దేశించింది. ప్రధానమంత్రి చైర్మన్ గా నాన్ స్టాట్యూటరీ అడ్వైజరీ బాడీగా ప్రణాళికా సంఘాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. సైద్ధాంతిక స్థాయిలో, ప్రణాళిక తూర్పు ఐరోపాలో యుద్ధానంతర పునర్నిర్మాణం యొక్క అనుభవం నుండి ప్రేరణ పొందింది. ఈ అనుభవం నుండి ఉద్భవించిన సాహిత్యం సమన్వయంతో కూడిన పారిశ్రామిక పెట్టుబడుల ప్రయోజనాలను నొక్కి చెప్పింది. వీటిలో ఒక ప్రధాన పారిశ్రామికీకరణ కార్యక్రమం యొక్క అనుబంధాలు, అనుసంధానాలు, వ్యాప్తి ప్రభావాలు మరియు బాహ్యతలు ఉన్నాయి. మార్కెట్లు ఉనికిలో లేవు లేదా వెనుకబడిన ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఈ ప్రయోజనాలను తగినంతగా సూచించలేవు కాబట్టి, ఒక ప్రణాళిక అవసరమని భావించారు. అందుకనుగుణంగా మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక (1951-55)ను హడావుడిగా భారత ఆర్థిక వ్యవస్థకు సంబంధించిన కొద్దిపాటి డేటా బేస్ ఆధారంగా రూపొందించారు. ప్రణాళికా కాలంలో జాతీయాదాయ వృద్ధి రేటును అంచనా పొదుపు రేటు మరియు అంచనా మూలధన-ఉత్పత్తి నిష్పత్తి నుండి పొందారు.

సాంకేతికంగా మరింత అధునాతన ప్రణాళిక నమూనాను భౌతిక శాస్త్రవేత్తగా మారిన గణాంక శాస్త్రవేత్త పి.సి.మహలనోబిస్ అభివృద్ధి చేశారు. ఈ నమూనా భారీ పరిశ్రమల పట్ల స్పృహతో కూడిన పక్షపాతాన్ని నొక్కిచెప్పింది మరియు దీనిని నెహ్రూ-మహలనోబిస్ వ్యూహం అని పిలుస్తారు. మహలనోబిస్ నమూనా రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళిక (1956-60) మరియు 1990 ల ప్రారంభం వరకు అన్ని తదుపరి ప్రణాళికలకు పునాది అయింది. నమూనా యొక్క తుది వెర్షన్ ఆర్థిక వ్యవస్థను రెండు రంగాలుగా విభజిస్తుంది: క్యాపిటల్ గూడ్స్ రంగం మరియు వినియోగ వస్తువుల రంగం. క్యాపిటల్ గూడ్స్ రంగంలోకి వెళ్లే వార్షిక పెట్టుబడుల వాటా క్రమంగా పెరిగితే ఆర్థిక వ్యవస్థ దీర్ఘకాలిక వృద్ధి రేటు ఎంత గరిష్ఠంగా ఉంటుందో ఈ నమూనా నిరూపిస్తుంది. అయితే మూలధన వస్తువులను స్వదేశంలో ఉత్పత్తి చేయకుండా దిగుమతి చేసుకునే సాంకేతిక వెసులుబాటు ఆ దేశానికి ఉంది. విదేశీ మారకద్రవ్య నిల్వల కొరత ఉన్నందున ఈ ఎంపికను తోసిపుచ్చారు. అప్పుడు దేశీయ క్యాపిటల్ గూడ్స్ పరిశ్రమ అభివృద్ధికి రెట్టింపు ప్రయోజనం ఉంటుంది. మొదటిది, దేశం తన కొద్దిపాటి విదేశీ మారక వనరులను ఆదా చేయగలదు మరియు రెండవది, పారిశ్రామిక వృద్ధికి పునాదిని సృష్టించడం ద్వారా

ప్రయోజనాలను పొందవచ్చు. విద్యుత్, రవాణా నెట్వర్క్ వంటి మౌలిక సదుపాయాల యొక్క కొన్ని కీలకమైన భాగాలను దిగుమతి చేసుకోలేమని గమనించడం ముఖ్యం. వీటిని దేశీయంగానే ఏర్పాటు చేసుకోవాలి. ఇలాంటి వాటిని 'నాన్ ట్రేడబుల్స్' అంటారు. ప్రతి పంచవర్ష ప్రణాళికలో ప్రభుత్వ, ప్రైవేటు రంగాలకు విడివిడిగా అభివృద్ధి, పెట్టుబడుల లక్ష్యాలను నిర్దేశించుతారు. ఈ విధంగా పంచవర్ష ప్రణాళికల ద్వారా భారీ పరిశ్రమల పట్ల పక్షపాతంతో ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంలో దిగుమతి-ప్రత్యామ్నాయ పారిశ్రామికీకరణ వ్యూహం భారతదేశంలో స్థాపించబడింది. తరువాతి విభాగంలో, భారతదేశంలో ఈ అభివృద్ధి ప్రణాళికా వ్యవస్థ యొక్క కెరీర్ ను మనం మదింపు చేస్తాము. పొలిటికల్ ఎకానమీ ఫ్రేమ్వర్క్ స్ఫూర్తితో మళ్లీ రంగాలు, సంస్థలు, సామాజిక వర్గాలు, రాష్ట్రంపై దృష్టి సారిస్తాం.

10.9 అభివృద్ధి ప్రణాళిక

నెహ్రూ-మహలనోబిస్ వ్యూహంలో ఈ క్రింది నాలుగు ప్రధాన అంశాలను మనం గుర్తించవచ్చు:

1) శతాబ్దాల ఆర్థిక వెనుకబాటుతనం నుంచి బయటపడేందుకు దిగుమతి-ప్రత్యామ్నాయ పారిశ్రామికీకరణ సమగ్ర కార్యక్రమం అవసరం.
2) భారీ పరిశ్రమల పట్ల స్పృహతో కూడిన పక్షపాతం;
3) ప్రైవేటు రంగంతో 'మిశ్రమ' ఆర్థిక వ్యవస్థలో ప్రభుత్వ ప్రధాన పాత్ర; మరియు
4) పంచవర్ష/ వార్షిక ప్రణాళికల చట్రంలో ఈ కార్యక్రమాన్ని చేపట్టాల్సిన అవసరం.

మొదటి మూడు వ్యూహాత్మక ఎంపికలను అమలు చేయదగిన ప్రణాళికలుగా అనువదించడానికి, ఒక విధాన చట్రం అవసరం. మొట్టమొదటగా, రాష్ట్ర (ప్రభుత్వ) రంగం మరియు ప్రైవేట్ రంగానికి వేర్వేరు కార్యకలాపాల డొమైన్లను నిర్ణయించారు. ఇందుకోసం రెండు రంగాలకు పరిశ్రమల రిజర్వేషన్ల విధానాన్ని అమలు చేశారు. ఇండస్ట్రియల్ పాలసీ తీర్మానం 1956 ప్రకారం ప్రభుత్వరంగం రక్షణ ఉత్పత్తి, అణుశక్తి, రైల్వేలతో పాటు బొగ్గు, ఇనుము, ఉక్కు, నౌకానిర్మాణం, కమ్యూనికేషన్లు, భారీ యంత్రాలు, హెవీ ఎలక్ట్రికల్ వంటి ప్రధాన పరిశ్రమలను కవర్ చేయాల్సి ఉంది. ప్రయివేటు రంగానికి పరిశ్రమల ప్రత్యేక షెడ్యూల్ ఉంది. అయితే, లైసెన్సింగ్ వ్యవస్థకు లోబడి ప్రభుత్వ రంగానికి కేటాయించిన కొన్ని ప్రాంతాల్లోకి ప్రవేశించవచ్చు. చిన్న, గ్రామీణ పరిశ్రమలకు కేటాయించిన వస్తువుల జాబితా కూడా ఉంది. ఇండస్ట్రియల్ లైసెన్సింగ్ పరిధి విస్తృతంగా ఉండేది. నిర్దిష్ట పరిశ్రమలలో ప్రవేశాన్ని నియంత్రించడంతో పాటు, లైసెన్సింగ్ సామర్థ్యం, ఉత్పత్తి స్థాయి, ఉత్పత్తి మిశ్రమం మరియు సాంకేతికత మరియు మూలధన వస్తువుల దిగుమతిని కవర్ చేస్తుంది. గృహ పరిశ్రమను రక్షించడానికి మరియు ప్రోత్సహించడానికి పరిమాణాత్మక పరిమితులు మరియు సుంకాలను కవర్ చేసే విస్తృతమైన దిగుమతి నియంత్రణలు ఉన్నాయి. విదేశీ మారకద్రవ్యంపై నియంత్రణలు కూడా విధించారు. ప్రణాళికాబద్ధమైన పారిశ్రామిక అభివృద్ధి ఈ విధంగా అనేక నియంత్రణలను కలిగి ఉంది. 1956 నుంచి 1990 వరకు కనీసం మూడున్నర దశాబ్దాల పాటు ప్రభుత్వ రంగానికి ప్రధాన పాత్ర పోషించిన ప్రణాళికా యుగం, నియంత్రణలు, లైసెన్సింగ్, పర్మిట్ల వ్యవస్థ కొనసాగింది. ప్లానింగ్ కొరకు నిర్దేశించిన లక్ష్యాలకు విరుద్ధంగా ప్లానింగ్ యొక్క కెరీర్ని మదింపు చేయాలి. నెహ్రూ-మహలనోబిస్ వ్యూహం ఫలితాన్ని నిష్పక్షపాతంగా, సమతుల్యంగా చూడటం ముఖ్యం. గణనీయమైన విజయాలు సాధించడమే కాకుండా గణనీయమైన వైఫల్యాలు కూడా ఉన్నాయి. అభివృద్ధి ప్రణాళిక

ఆర్థిక వ్యవస్థ కొన్ని అడ్డంకులను అధిగమించడానికి సహాయపడింది, కానీ ఇది కొత్త పరిమితులకు లోబడి ఉంది. ఇరవయ్యో శతాబ్దపు ప్రథమార్ధంలో భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ వృద్ధిలో దాదాపు స్తబ్దతను ఎదుర్కొంది. దీనితో పోల్చితే, వాస్తవ జాతీయ ఆదాయం (1948-49 ధరల వద్ద) 1950-90 మధ్య సంవత్సరానికి సగటున నాలుగు శాతం పెరిగింది. స్వతహాగా, ఇది గణనీయమైన విజయం. రెండవ ప్రధాన విజయం ఏమిటంటే, ఈ కాలంలో పారిశ్రామిక అభివృద్ధికి గట్టి పునాది వేయబడింది. మౌలిక సదుపాయాలతో పాటు కీలకమైన బేసిక్, క్యాపిటల్ గూడ్స్ పరిశ్రమలు ఏర్పాటయ్యాయి. ప్రణాళికా వ్యూహం ప్రకారం, ఈ పునాదిని నిర్మించడంలో ప్రభుత్వ రంగం ప్రధాన పాత్ర పోషించింది. ఇంటర్మీడియట్ మరియు వినియోగ వస్తువుల పరిశ్రమలలో ప్రైవేట్ రంగం గణనీయమైన వృద్ధి మరియు వైవిధ్యతను సాధించింది. ప్రభుత్వ రంగం వేసిన పునాది లేకుండా ఇది సాధ్యమయ్యేది కాదు. స్థూల దేశీయోత్పత్తి (జీడీపీ)లో ప్రభుత్వరంగం వాటాగా కొలిచే పరిమాణం 1960ల ప్రారంభంలో పది శాతం నుంచి 1990ల ప్రారంభంలో 24 శాతానికి పెరిగింది. ఆర్థిక వ్యవస్థ అనేక పారిశ్రామిక మార్గాల్లో ఉత్పత్తి మరియు సాంకేతిక సామర్థ్యాలను మరియు మానవ వనరులు మరియు నైపుణ్యాలను నిర్మించింది. ఇది దేశం విస్తృత శ్రేణి పారిశ్రామిక వస్తువులు మరియు సేవలపై స్వయం సమృద్ధి సాధించింది (అంటే దిగుమతులపై తీవ్రంగా ఆధారపడలేదు). దాదాపు నాలుగు దశాబ్దాల సుదీర్ఘ ప్రయాణంలో ప్రణాళికలో రెండు ప్రధాన వైఫల్యాలు ఉన్నాయి. మొదటిది, మొత్తం ఆర్థిక వృద్ధి రేటు, చారిత్రాత్మకంగా గౌరవనీయమైనప్పటికీ, భారతదేశంలో సగటు జీవన ప్రమాణాలలో గణనీయమైన పెరుగుదలకు అనువదించబడలేదు. తలసరి ఆదాయంలో వృద్ధి సగటున ఏడాదికి 1.8 శాతం మాత్రమే ఉంది. ఇది ప్రణాళిక లక్ష్యాల కంటే చాలా తక్కువగా ఉంది. దీనికి ప్రధాన కారణం జనాభా పెరుగుదల. స్వాతంత్ర్యానంతరం మరణాల రేటు తగ్గడంతో భారత్ లో జనాభా పెరుగుదల ఏడాదికి సగటున 2.1 శాతంగా ఉంది. భారతదేశ జనాభా యొక్క పెద్ద పునాదిని పరిగణనలోకి తీసుకుంటే, ఇది ఏటా జనాభా నిల్వలకు భారీ చేర్పులకు సమానం. భారతదేశంలో అభివృద్ధి ప్రణాళిక యొక్క రెండవ ప్రధాన వైఫల్యం ఉపాధి చాలా నెమ్మదిగా వృద్ధి చెందడం. ఈ నాలుగు దశాబ్దాల్లో భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ గణనీయంగా వృద్ధి చెందినప్పటికీ, భారతీయులు ఉపాధి వృద్ధి లేదా ఉత్పాదకత పెరుగుదల నుండి ప్రయోజనం పొందలేదు. జి.డి.పి.లో వ్యవసాయ రంగం వాటా క్రమంగా క్షీణించింది, కాని వ్యవసాయంలో శ్రామిక శక్తి సాంద్రతలో తదనుగుణమైన క్షీణత లేదు. జీడీపీలో వాటా గణనీయంగా పెరిగిన ఆర్థిక వ్యవస్థలోని వ్యవసాయేతర రంగాలు వ్యవసాయంపై ఒత్తిడిని తగ్గించడానికి అవసరమైన స్థాయిలో ఉత్పాదక ఉపాధి అవకాశాలను సృష్టించలేకపోయాయి. ఆర్థిక వృద్ధి మరియు ఉపాధి వృద్ధి మధ్య ఈ అసమానత భారతదేశంలో ఆర్థిక వృద్ధి మరియు సంపూర్ణ పేదరికం యొక్క స్థిరత్వం యొక్క వైరుధ్యానికి కీలకం. ముఖ్యంగా తయారీ రంగంలో ఉపాధి వృద్ధి చాలా తక్కువగా ఉంది. ఎందుకంటే, మహలనోబిస్ యొక్క అసలు ఉద్దేశానికి విరుద్ధంగా, సాంప్రదాయ మరియు చిన్న తరహా పరిశ్రమలు అభివృద్ధి చేయబడలేదు. పైన పేర్కొన్న నాలుగు శాతం ఆర్థిక వ్యవస్థ దీర్ఘకాలిక వృద్ధి సగటు. ఇది సంవత్సరానికి వృద్ధిలో గణనీయమైన హెచ్చుతగ్గులను దాచిపెడుతుంది లేదా ప్రణాళికను రూపొందిస్తుంది. వాతావరణం, యుద్ధాలు, అంతర్గత అత్యవసర పరిస్థితి, అంతర్జాతీయ పరిణామాలతో ఆర్థిక వ్యవస్థకు ఊహించని 'షాక్'లు వచ్చాయి. మూడవ ప్రణాళికలో (1961-66) అత్యల్ప సగటు వృద్ధి సంభవించింది. ఈ కాలంలో భారతదేశానికి కరువులతో పాటు చైనా, పాకిస్తాన్ లతో యుద్ధాలు జరిగాయి. దీంతో వరుసగా మూడేళ్లు (1966-69) ప్రణాళికను నిలిపివేశారు. నాల్గవ ప్రణాళిక (1969-74) పాకిస్తాన్ తో

భారతదేశం రెండవ యుద్ధం, బంగ్లాదేశ్ యుద్ధం మరియు 1973 మొదటి చమురు షాక్ ను చూసింది. ఐదవ ప్రణాళిక (1974-79) అంతర్గత అత్యవసర పరిస్థితి మరియు రెండవ చమురు షాక్ ను ప్రకటించింది.

1979-80లో ఆర్థిక వ్యవస్థ ప్రతికూల వృద్ధిని నమోదు చేసింది. అయితే, ఈ ఊహించని షాక్ లకు ప్రణాళిక వైఫల్యాలను ఆపాదించడం తప్పు. ఆర్థిక వృద్ధికి నిర్దిష్టమైన అడ్డంకులు ఉన్నాయి మరియు ఇవి ప్రణాళికదారులకు బాగా తెలుసు. ఆహారం, పొదుపు, విదేశీ మారకద్రవ్యం, డిమాండ్ అనే నాలుగు ప్రధాన అడ్డంకులు ఉన్నాయి. అవి కూడా ఒకదానితో ఒకటి సంబంధం కలిగి ఉన్నాయి. వాటిని అధిగమించడానికి వర్గ ప్రయోజనాలు మరియు సంఘర్షణలతో వ్యవహరించడంతో పాటు నియంత్రణలు మరియు లైసెన్సింగ్, సంస్థాగత మార్పులు మరియు రాజకీయ సమీకరణలకు మించిన విధాన చట్రం అవసరం. పరిమితులను క్లుప్తంగా పరిశీలించాలి. పెరుగుతున్న జనాభా మరియు ప్రణాళిక వ్యయాన్ని సృష్టించే అదనపు కొనుగోలు శక్తి ఉన్న పరిస్థితిలో ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తి పెరగడం చాలా కీలకం. అయినప్పటికీ చిన్న కమతాల విస్తరణ, ప్రధానంగా వర్షాధార పరిస్థితులలో వ్యవసాయ ఉత్పత్తి యొక్క సాంప్రదాయ సాంకేతికతలు మరియు వ్యవసాయ మార్కెట్ల నిర్దిష్ట లక్షణాలు డిమాండ్కు సంబంధించి ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తి స్థితిస్థాపకంగా లేదు. తత్ఫలితంగా ఆహార ధరల పెరుగుదల సాధారణ ద్రవ్యోల్బణానికి ఆజ్యం పోస్తుంది. 1950 మరియు 1960 ల ప్రారంభంలో భారతదేశం ఆహార దిగుమతులపై ఆధారపడింది. ఇది దీర్ఘకాలిక పరిష్కారం కాదు. వ్యవసాయ వెనుకబాటుతనం యొక్క సంస్థాగత అంశాలను ఎదుర్కోవటానికి, వ్యవసాయంలో ఉత్పాదకత మరియు ఉత్పత్తిని పెంచే సాధనంగా భూసంస్కరణలు తీవ్రంగా చర్చించబడ్డాయి. ఏదేమైనా, సమగ్ర భూసంస్కరణలు, ముఖ్యంగా భూమి యొక్క సమూల పునఃపంపిణీ, భారత రాజ్యం భూస్వామ్య ప్రయోజనాల ఆధిపత్యంలో ఉన్నందున ప్రారంభించబడలేదు. తత్ఫలితంగా, మధ్యవర్తుల రద్దు మరియు కౌలుదారులకు చట్టపరమైన రక్షణ పరంగా భారతదేశం కేవలం భూసంస్కరణలను మాత్రమే కలిగి ఉంది. సమూల భూసంస్కరణలు లేకుండా ఆహారోత్పత్తిని పెంచే మార్గం నూతన వ్యవసాయ సాంకేతిక పరిజ్ఞానంలో కనుగొనబడింది. హరిత విప్లవ సాంకేతిక పరిజ్ఞానంగా ప్రసిద్ధి చెందిన దీనిలో స్వల్పకాలిక అధిక దిగుబడినిచ్చే వరి, గోధుమ విత్తనాలు, నీటిపారుదల మరియు రసాయన ఎరువుల ద్వారా నియంత్రిత నీటి వాడకం ఉన్నాయి. ఈ దిగుబడి పెంచే సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని మొదట్లో పంజాబ్, పశ్చిమ ఉత్తర ప్రదేశ్ మరియు డెల్టాటిక్ ప్రాంతాలలో అవలంబించారు మరియు ఇతర ప్రాంతాలకు విస్తరించడానికి చాలా సమయం పట్టింది. కనీస మద్దతు ధరలతో పాటు ఆహార సేకరణ, బఫర్ స్టాక్స్ విధానంతో ఈ సాంకేతికతను మిళితం చేశారు. ఈ విధానం ఆహార ధాన్యాలలో స్వయం సమృద్ధిని సాధించడంలో విజయవంతమైంది, కానీ ప్రాంతీయ మరియు సామాజిక అసమానతలు, తీవ్రమైన పంటల కారణంగా భూమి క్షీణత మరియు నీటిపారుదల కోసం భూగర్భ జలాలను విస్తృతంగా ఉపయోగించిన తరువాత అనేక ప్రాంతాలలో నీటి మట్టాలు క్షీణించడం వంటి ఇతర వైరుధ్యాలకు దారితీసింది. వ్యవసాయ విధానం పారిశ్రామికవేత్తలు మరియు పెద్ద రైతుల మధ్య ఆసక్తి సంఘర్షణను కూడా ప్రారంభించింది, దీని ద్వారా వ్యవసాయ ఉత్పత్తులు మరియు తయారీ యొక్క సాపేక్ష ధరలు, ఇంటర్ సెక్టోరల్ టర్మ్స్ ఆఫ్ ట్రేడ్ అని పిలువబడే ఒక ప్రధాన రాజకీయ సమస్యగా మారాయి.

పొదుపు కొరతకు సంబంధించిన రెండవ అడ్డంకి. కొత్త పారిశ్రామిక ప్రాజెక్టులకు భారీ పెట్టుబడి

డిమాండ్లు, ఆర్థిక వ్యవస్థలో పొదుపు రేటు తక్కువగా ఉండటం, విదేశీ పెట్టుబడులకు పరిమిత అవకాశాలు ఉండటంతో ప్రణాళికలు బడ్జెట్ లోటులపై ఎక్కువగా ఆధారపడి ఉన్నాయి. వేతన వస్తువుల సరఫరాలో స్థితిస్థాపకత తక్కువగా ఉండటం, ముఖ్యంగా ఆహారం, పారిశ్రామిక ప్రాజెక్టుల సుదీర్ఘ కాలం నేపథ్యంలో, ఇది అధిక ధరల ద్రవ్యోల్బణానికి దారితీసింది. పన్నుల భారం అనివార్యంగా పరోక్ష పన్నులపై పడింది. ఇది అసమానతలు పెరగడానికి దోహదం చేసింది. మూడవది, విదేశీ మారక వనరుల కొరత అంటే కీలకమైన మూలధన పరికరాలను దిగుమతి చేసుకునే పరిమిత సామర్థ్యం. మారకం రేటు తగ్గడంతో దిగుమతుల ఖర్చు కూడా ఎక్కువగా ఉంది. అదే సమయంలో భారత ఎగుమతులు అంతర్జాతీయ మార్కెట్లలో పోటీ పడలేదు. ఇవన్నీ చెల్లింపుల సమతుల్యత కారణంగా తీవ్రమైన ఒత్తిడికి లోనయ్యాయి. అంతిమంగా, దేశంలో సామూహిక పేదరికాన్ని కొనసాగించడానికి పనిచేస్తున్న వివిధ యంత్రాంగాల కారణంగా, ఆర్థిక వ్యవస్థ దేశీయ డిమాండ్ యొక్క నిరంతర సమస్యను ఎదుర్కొంది. జనాభా పరిమాణాన్ని బట్టి చూస్తే భారత్ కు భారీ దేశీయ మార్కెట్ ఉన్నప్పటికీ.. ఈ ఆంక్షలన్నీ ప్రణాళికా యుగంలో ఆర్థిక వృద్ధిని, అభివృద్ధిని తక్కువగా, నిలిచిపోయేలా చూసుకోవడానికి పనిచేశాయి. ప్రణాళిక పేదరికం మరియు నిరుద్యోగం యొక్క నిర్మాణాత్మక సమస్యల నుండి బయటపడలేకపోయింది. 1969లో ఇందిరాగాంధీ షెడ్యూల్డ్ కమర్షియల్ బ్యాంకులను జాతీయం చేయడం వంటి కొన్ని విప్లవాత్మక చర్యలు తీసుకున్నప్పటికీ.. బ్యాంకు జాతీయాకరణ వల్ల దేశమంతటా బ్యాంకింగ్ సౌకర్యాల విస్తరణతో పాటు వ్యవసాయం, గృహ, చిన్న పరిశ్రమలకు రుణాలు లభించాయి. సామూహిక పేదరికాన్ని రూపుమాపడానికి ఇటువంటి చర్యలు సరిపోవు. వాస్తవానికి, 1960 ల చివరి నాటికి, రెండు దశాబ్దాల ప్రణాళికాబద్ధమైన ఆర్థిక అభివృద్ధి ప్రజల సాధారణ జీవన స్థాయిలను మెరుగుపరచలేదని స్పష్టమైంది. ఎందుకంటే ప్రణాళిక కార్మికులకు ఉత్పాదక ఉపాధి విస్తరణను అందించలేదు. ఇందిరాగాంధీ తదనంతరం గరీబీ హటావో (పేదరిక నిర్మూలన) పిలుపు ఉత్పాదక ఉపాధి వృద్ధి కోసం పారిశ్రామికీకరణను పునఃసమీక్షించకుండా వివిధ పేదరిక నిర్మూలన కార్యక్రమాల వైపు మళ్లింది.

10.10 భారతదేశంలో ప్రణాళిక

1950 జనవరి 26న రాజ్యాంగం అమల్లోకి వచ్చింది. ఆ తరువాత 1950 మార్చి 15న ప్రణాళికా సంఘం స్థాపనతో భారతదేశంలో ప్రణాళిక ప్రారంభం కాగా, 1951 ఏప్రిల్ 1న మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక (1951-56) ప్రారంభంతో ప్రణాళిక శకం ప్రారంభమైంది. అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశంగా, భారతదేశం ఉపాధి మరియు ఆదాయాలను మెరుగుపరచాలి, పెట్టుబడులు మరియు వృద్ధిని పునరుద్ధరించాలి, ఆర్థిక రంగాన్ని తొలగించాలి, అస్తవ్యస్తమైన అంతర్జాతీయ వాణిజ్యాన్ని నిర్వహించాలి మరియు తగినంత విద్య మరియు ఆరోగ్యం యొక్క పునరావృత సమస్యలను పరిష్కరించాలి, అలాగే కాలుష్యం మరియు నీటి కొరత యొక్క పెరుగుతున్న సమస్యలను పరిష్కరించాలి. తక్కువ వనరులు, పెద్ద మొత్తంలో సంక్షేమం అందించాల్సి ఉన్నప్పుడు, ప్రణాళిక యొక్క విధి అత్యవసరం అవుతుంది. 2014 వరకు ప్రణాళికా సంఘం భారతదేశంలో ప్రణాళికా ప్రయత్నాలకు బాధ్యత వహించింది, దాని స్థానంలో నీతి ఆయోగ్ అనే విధాన థింక్ ట్యాంక్ ఏర్పడింది, ఇది ప్రణాళికను మరింత సమ్మిళితంగా మరియు అట్టడుగు స్థాయికి తీసుకురావాలనే లక్ష్యంతో ఉంది. నీతి ఆయోగ్ చార్టర్ భారతదేశ సమాఖ్య మరియు సంక్లిష్టమైన సామాజిక-ఆర్థిక నిర్మాణంలో మార్పుకు ఉత్ప్రేరకంగా పనిచేసే

సంస్థగా నిర్వచించింది. మరోవైపు ప్రభుత్వానికి మార్గనిర్దేశం చేయడంలో, పరిపాలనకు ప్రతినిధిగా, ప్రాజెక్టు అమలుకర్తగా నీతి ఆయోగ్ స్వతంత్రతపై నిపుణులు ఆందోళన వ్యక్తం చేస్తున్నారు.

భారతదేశంలో ప్రణాళిక – లక్ష్యాలు

భారతదేశంలో ఆర్థిక ప్రణాళిక యొక్క అసలు లక్ష్యాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

ఆర్థికాభివృద్ధి: భారత ప్రణాళిక ప్రాథమిక లక్ష్యం ఆర్థికాభివృద్ధి. భారతదేశ స్థూల దేశీయోత్పత్తి (జిడిపి), తలసరి ఆదాయంలో పెరుగుదలను ప్రోత్సహించడం.

పెరిగిన ఉపాధి: ఉపాధి స్థాయిలను పెంచడం ద్వారా దేశంలోని సమృద్ధిగా ఉన్న ప్రజా వనరులను మెరుగ్గా ఉపయోగించుకోవడం భారత ఆర్థిక ప్రణాళిక యొక్క ముఖ్యమైన లక్ష్యం.

స్వయం సమృద్ధి: ఎగుమతులను పెంచుకుంటూనే ప్రధాన వస్తువుల్లో స్వయం సమృద్ధి సాధించాలని భారత్ ఆకాంక్షిస్తోంది. మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో, 1961 నుండి 1966 వరకు, భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ అభివృద్ధిలో కీలక దశకు చేరుకుంది.

ఆర్థిక స్థిరత్వం: భారత ఆర్థిక వృద్ధితో పాటు, భారత ఆర్థిక ప్రణాళిక స్థిరమైన మార్కెట్ పరిస్థితులను లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. ఇది ద్రవ్యోల్బణం యొక్క సాధారణ రేటును నిర్వహించడం, అదే సమయంలో ధరల ప్రతి ద్రవ్యోల్బణాన్ని నివారించడం. టోకు ధరల సూచిక చాలా ఎక్కువగా లేదా చాలా తక్కువగా పెరిగినప్పుడు ఆర్థిక వ్యవస్థలో నిర్మాణాత్మక లోపాల సృష్టి సంభవిస్తుంది మరియు ఆర్థిక ప్రణాళిక దీనిని నివారించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.

సోషల్ వెల్ఫేర్ అండ్ ఎఫిషియెన్షియల్ సోషల్ సర్వీస్ ప్రొవిజన్: అన్ని పంచవర్ష ప్రణాళికలు, అలాగే నీతి ఆయోగ్ ప్రతిపాదించిన ప్రణాళికలు సమాజంలోని అన్ని వర్గాలకు కార్మిక సంక్షేమం మరియు సామాజిక సంక్షేమాన్ని మెరుగుపరచడం లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి. విద్య, వైద్యం, అత్యవసర సేవలు వంటి సామాజిక సేవల అభివృద్ధికి భారత్ ప్రణాళికలు రూపొందించింది.

ప్రాంతీయ అభివృద్ధి: భారత ఆర్థిక వ్యూహం ప్రాంతీయ అభివృద్ధి వ్యత్యాసాలను తగ్గించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. పంజాబ్, హరియాణా, గుజరాత్, మహారాష్ట్ర, తమిళనాడు వంటి కొన్ని రాష్ట్రాలు ఆర్థికంగా అభివృద్ధి చెందగా, ఉత్తరప్రదేశ్, బీహార్, ఒరిస్సా, అస్సాం, నాగాలాండ్ వంటి మరికొన్ని రాష్ట్రాలు అభివృద్ధి చెందలేదు. కర్ణాటక, ఆంధ్రప్రదేశ్ వంటి రాష్ట్రాలు అసమాన అభివృద్ధిని సాధించాయి, నగరాల్లో ప్రపంచ స్థాయి ఆర్థిక కేంద్రాలు మరియు తక్కువ అభివృద్ధి చెందిన గ్రామీణ ప్రాంతాలు ఉన్నాయి. భారతదేశంలో, ప్రణాళిక ఈ అసమానతలను పరిశోధించడం మరియు వాటిని పరిష్కరించే పద్ధతులను ప్రతిపాదించడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

సమగ్ర, సుస్థిర అభివృద్ధి: వ్యవసాయం, పరిశ్రమలు, సేవలు వంటి అన్ని ఆర్థిక రంగాలను అభివృద్ధి చేయడం ఆర్థిక ప్రణాళిక ముఖ్య లక్ష్యాల్లో ఒకటి.

ఆర్థిక అసమానతల తగ్గింపు: స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటి నుంచి ప్రగతిశీల పన్నుల ద్వారా అసమానతలను తగ్గించడం, ఉద్యోగ కల్పన, ఉద్యోగ రిజర్వేషన్లు భారత ఆర్థిక ప్రణాళిక ప్రాథమిక లక్ష్యం.

సామాజిక న్యాయం: ఈ ప్రణాళికా లక్ష్యం అన్ని ఇతర లక్ష్యాలతో ముడిపడి ఉంది, మరియు ఇది

భారతదేశంలో ప్రణాళికకు చాలాకాలంగా కేంద్ర బిందువుగా ఉంది. పేదరికంలో మగ్గుతున్న వ్యక్తులకు ఉపాధి, సామాజిక సేవలు అందించడం దీని లక్ష్యం.

పెరిగిన జీవన ప్రమాణాలు: తలసరి ఆదాయాన్ని పెంచడం ద్వారా జీవన ప్రమాణాలను పెంచడం మరియు ఆదాయాన్ని సమానంగా పంపిణీ చేయడం భారతదేశ ఆర్థిక ప్రణాళిక యొక్క ప్రధాన లక్ష్యాలలో ఒకటి.

ప్రణాళిక రకాలు

నేటి ప్రపంచంలో మెజారిటీ ఆర్థిక వ్యవస్థలు మిశ్రమ ఆర్థిక వ్యవస్థలు. క్రింద చర్చించబడిన వివిధ రకాల ప్రణాళికలు ఉన్నాయి:

సూచనాత్మక ప్రణాళిక

- ఇది లక్ష్యాలను సాధించడానికి విస్తృత సూత్రాలు మరియు సిఫార్సుల సమూహాన్ని ప్రతిపాదిస్తుంది/ సూచిస్తుంది. సూచనాత్మక ప్రణాళిక ఫ్రాన్స్ మిశ్రమ ఆర్థిక వ్యవస్థకు ప్రత్యేకమైనది. అయితే, ఇది ఇతర మిశ్రమ ఆర్థిక వ్యవస్థలలో ఉన్న ప్రణాళికతో సమానం కాదు.
- "మిశ్రమ ఆర్థిక వ్యవస్థ" అనే పదం ప్రభుత్వ మరియు ప్రైవేట్ రంగాల ఏకకాల కార్యకలాపాలను సూచిస్తుంది. కోటాలు, ధరలు, లైసెన్సులు ఇలా అనేక విధాలుగా ప్రైవేటు రంగంపై ప్రభుత్వం నియంత్రణ సాధించింది.
- ఏదేమైనా, ప్రణాళిక యొక్క లక్ష్యాలు మరియు ప్రాధాన్యతలను చేరుకోవడానికి ప్రైవేట్ రంగం ఖచ్చితంగా పర్యవేక్షించబడదు. ప్రయివేటు రంగానికి ప్రభుత్వం పూర్తి సహకారం అందిస్తుంది కానీ దానిపై నియంత్రణ లేదు. బదులుగా, నిర్దిష్ట ప్రాంతాల్లో ప్రణాళికను అమలు చేయాలని ప్రైవేట్ రంగాన్ని ఆదేశిస్తుంది.

సమగ్ర/ అత్యవసర ప్రణాళిక:

- ఇది కేంద్రీకృత ప్రణాళిక మరియు అమలు, అలాగే వనరుల కేటాయింపును సూచిస్తుంది. సోషలిస్టు దేశాలు దీనిని ఉపయోగించుకుంటాయి, ఇక్కడ ప్రణాళిక యొక్క అన్ని అంశాలపై రాజ్యానికి పూర్తి నియంత్రణ ఉంది.
- ప్రణాళిక లక్ష్యాలను చేరుకోవడానికి రాష్ట్రం తన వనరులను సద్వినియోగం చేసుకుంటుంది. ఈ తరహా ప్రణాళిక కింద వినియోగదారుల సార్వభౌమాధికారం సరెండర్ అవుతుంది. వినియోగదారులు నిర్ణీత ఖర్చులతో నిర్ణీత పరిమాణాలను పొందుతారు. ప్రభుత్వ విధానాలు కఠినంగా, మారడం కష్టం. ఏదైనా మార్పు ఆర్థిక వ్యవస్థపై ప్రతికూల ప్రభావాన్ని చూపుతుంది.

భారతదేశంలో ఆర్థిక ప్రణాళిక

అనుకున్న లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి అవసరమైన దశల గురించి ఆలోచించి నిర్వహించే ప్రక్రియను ప్రణాళిక అంటారు. ప్రణాళిక రూపకల్పన మరియు నిర్వహణ అనేది ప్రణాళికలో ఇమిడి ఉంటుంది. ఆర్థిక ప్రణాళికలో వనరుల కేటాయింపుకు సంబంధించి నిర్ణయాలు తీసుకోవాల్సి ఉంటుంది. ఆర్థిక ప్రణాళిక అనేది ఆర్థిక వ్యవస్థను సమన్వయం చేయడానికి మరియు అభివృద్ధి చేయడానికి ప్రభుత్వం యొక్క దీర్ఘకాలిక వ్యూహాలను సూచించే పదం. భారతదేశంలో ఆర్థిక ప్రణాళిక 1950లో ప్రారంభమైంది. దేశ ఆర్థిక పురోభివృద్ధికి ఇది అవసరం. ఒక దేశం యొక్క వనరులు సహజమైనవి లేదా మానవమైనవి పరిమితమైనవి కాబట్టి ఆర్థిక ప్రణాళిక

ముఖ్యం. వనరుల కొరత కారణంగా, ఉత్పత్తి, పంపిణీ మరియు వినియోగ స్థాయిలలో సరైన నిర్వహణ అవసరం.

ఆర్థిక వృద్ధి: ఆర్థిక వృద్ధిని సాధించాలన్న లక్ష్యం వాస్తవ జాతీయాదాయం, తలసరి ఆదాయం ప్రతి సంవత్సరం నిర్ణీత రేటుతో వృద్ధి చెందాలి. ఒక నిర్దిష్ట సంవత్సరం ధర వద్ద లేదా స్థిరమైన ధర వద్ద జాతీయ ఆదాయాన్ని కొలవడాన్ని నిజమైన జాతీయ ఆదాయం అంటారు. ఆర్థిక వ్యవస్థలో వ్యక్తుల సగటు ఆదాయాన్ని వాస్తవ తలసరి ఆదాయం అంటారు.

ఉపాధిలో పెరుగుదల: ఉత్పత్తులు మరియు సేవల ఉత్పత్తి వంటి లాభదాయకమైన ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో కార్మికులు పాల్గొనడాన్ని ఉపాధిగా నిర్వచిస్తారు. ఉత్పత్తి ప్రక్రియ ద్వారా ఆదాయం సమకూరుతుంది, ఇది గృహ-ఆధారిత ఉత్పత్తి కారకాలను ఉపయోగిస్తుంది.

ఆదాయ అసమానతల తగ్గింపు: భారతదేశం తన పౌరులలో విస్తృతమైన ఆర్థిక ప్రమాణాలను కలిగి ఉన్న దేశం. ఆర్థిక స్థాయిల పరంగా భారత్ లో నిలకడ లోపించిందని ఇది సూచిస్తోంది. భారతదేశ జనాభాలో అధిక భాగం నిరుపేదలుగా వర్గీకరించబడింది మరియు తక్కువ-ఆదాయ వర్గానికి చెందినది, అయితే జనాభాలో కొద్ది శాతం అత్యంత సంపన్నులు.

పేదరిక నిర్మూలన: దేశంలో చాలా మందికి ప్రతిరోజూ ఒక్క పూట భోజనం కూడా అందడం లేదు. ఉద్యోగాలు లేక పేదరికం తీవ్రమవుతోంది. జాతీయ సంపద మరియు ఆదాయం యొక్క అసమాన పంపిణీ దీనిని మరింత తీవ్రతరం చేస్తుంది. పేదరికాన్ని మానవ గౌరవానికి మచ్చగా పేర్కొంటారు మరియు ఇది భారతదేశం యొక్క అంతర్జాతీయ ప్రతిష్ఠను తీవ్రంగా దిగజార్చింది. దేశం నుంచి పేదరికాన్ని పూర్తిగా నిర్మూలించాలంటే సమర్థవంతమైన ప్రణాళిక అవసరం.

ఆర్థిక వ్యవస్థ ఆధునీకరణ: భారతదేశం బలహీనమైన పారిశ్రామిక మరియు సేవా రంగాల కారణంగా, ఇది స్వాతంత్ర్య సమయంలో మరియు తరువాత చాలా సంవత్సరాల వరకు దేశ జిడిపికి అతిపెద్ద దోహదం చేసింది. ప్రజల్లో విద్య, నైపుణ్యాభివృద్ధి కొరవడటంతో వృత్తి నిర్మాణం వ్యవసాయం వైపు మొగ్గు చూపింది. ఈ ధోరణిని తిప్పికొట్టడానికి, మానవ వనరుల నాణ్యతను పెంచడం ద్వారా మరియు దాని పరిశ్రమలు మరియు సేవా రంగాన్ని అభివృద్ధి చేయడం ద్వారా భారతదేశ జిడిపి నిర్మాణాన్ని మార్చాలి. ఆర్థిక ఆధునీకరణ ద్వారా దీనిని సాధించవచ్చు.

సామాజిక న్యాయం, సమానత్వం: భారతీయ ప్రణాళిక సామ్యవాద సమాజాన్ని కూడా సాధించాలని ఆకాంక్షించింది. పౌరులకు సామాజిక న్యాయం, సమానత్వం కల్పించడం ద్వారా దీన్ని సాధించవచ్చు. మొదటి ఎనిమిది భారతీయ పంచవర్ష ప్రణాళికలు భారీ మరియు ప్రాథమిక రంగాలలో భారీ పెట్టుబడుల ద్వారా ప్రభుత్వ రంగాన్ని విస్తరించడంపై దృష్టి సారించాయి, కాని 1997 లో తొమ్మిదవ పంచవర్ష ప్రణాళిక ప్రారంభమైనప్పటి నుండి, ప్రభుత్వాన్ని వృద్ధి ఫెసిలిటేటర్గా మార్చడంపై దృష్టి సారించింది.

భారతదేశంలో అమలు చేయబడిన అన్ని పంచవర్ష ప్రణాళికల జాబితా ఈ క్రింది విధంగా ఉంది:

భారతదేశ పంచవర్ష ప్రణాళికల జాబితా [1951-2017]

పంచవర్ష ప్రణాళికలు	సంవత్సరాలు	మూల్యాంకనం	లక్ష్యం
మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక	1951-1956	లక్ష్యాలు, లక్ష్యాలను ఎక్కువగా సాధించారు. ప్రభుత్వం అన్ని ఆర్థిక రంగాల్లో క్రియాశీలక పాత్ర పోషిస్తుండటంతో.. ముఖ్యమైన సాంకేతిక సంస్థలుగా, ఐదు ఇండియన్ ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ టెక్నాలజీ (ఐఐటి) స్థాపించబడ్డాయి.	శరణార్థుల పునరావాసం, సాధ్యమైనంత తక్కువ సమయంలో ఆహార స్వయం సమృద్ధి సాధించడానికి వేగవంతమైన వ్యవసాయ వృద్ధి, ద్రవ్యోల్బణ నియంత్రణ.
రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళిక	1956-1961	విదేశీ మారకద్రవ్యం లేకపోవడంతో పూర్తిస్థాయిలో అమలు చేయలేకపోయారు. లక్ష్యాల సంఖ్యను తగ్గించాలి. అయితే భిలాయ్, దుర్గాపూర్, రూర్కెలా వద్ద జలవిద్యుత్ కేంద్రాలు, ఐదు ఉక్కు కర్మాగారాలను నిర్మించారు.	నెహ్రూ–మహలనోబిస్ నమూనాను ఉపయోగించారు. 'ప్రాథమిక, భారీ పరిశ్రమల వృద్ధిపై దృష్టి సారించి శీఘ్ర పారిశ్రామికీకరణ' 1956 పారిశ్రామిక విధానం ప్రకారం, సమాజం యొక్క సోషలిస్ట నమూనాను అభివృద్ధి చేయడమే ఆర్థిక విధానం యొక్క ఉద్దేశ్యం.
మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళిక	1961-1966	ఓడు. కరువులు, యుద్ధాలు.. అయితే పంచాయతీ ఎన్నికలు ప్రారంభమయ్యాయి. స్టేట్ పవర్ బోర్డులు, స్టేట్ సెకండరీ ఎడ్యుకేషన్ బోర్డుల ఏర్పాటు.	'స్వావలంబన, స్వయం సమృద్ధ ఆర్థిక వ్యవస్థ స్థాపన'
ప్లాన్ హాలిడేస్ వార్షిక ప్రణాళికలు	1966-1969	కొత్త వ్యవసాయ వ్యూహాన్ని అమల్లోకి తెచ్చింది. అధిక దిగుబడినిచ్చే విత్తన వంగడాల పంపిణీ, గణనీయమైన ఎరువుల వాడకం, నీటి పారుదల సామర్థ్య వినియోగం, భూసార పరిరక్షణ చర్యలు ఇందులో ఉన్నాయి.	వ్యవసాయంలో సంక్షోభం మరియు తీవ్రమైన ఆహార కొరతపై దృష్టి పెట్టాల్సిన అవసరం ఉంది.

నాల్గవ పంచవర్ష ప్రణాళిక	1969 - 1974	3.5 శాతం వృద్ధిని సాధించినప్పటికీ ద్రవ్యోల్బణం కారణంగా దీనికి ఆటంకం కలిగింది. ఇందిరా గాంధీ పరిపాలన 14 ప్రధాన భారతీయ బ్యాంకులను జాతీయం చేసినప్పుడు భారతదేశంలో హరిత విప్లవం వ్యవసాయాన్ని పెంచింది.	స్థిరత్వం, స్వయం సమృద్ధి సాధించడంతో **వృద్ధి: 5.5 శాతం**
ఐదవ పంచవర్ష ప్రణాళిక	1974 - 1979	ద్రవ్యోల్బణం ఎక్కువగా ఉంటుంది. జనతా ప్రభుత్వం దీనికి ముగింపు పలికింది. అయినప్పటికీ, మొట్టమొదటిసారిగా, భారత జాతీయ రహదారి వ్యవస్థ స్థాపించబడింది.	'పేదరిక నిర్మూలన, స్వావలంబన సాధన'.
ఆరవ పంచవర్ష ప్రణాళిక	1980- 1985	మెజారిటీ లక్ష్యాలను సాధించారు. 5.5 శాతం వృద్ధి అధిక జనాభాను నివారించడానికి, కుటుంబ నియంత్రణను కూడా విస్తరించారు.	'విస్తరిస్తున్న ఆర్థిక వ్యవస్థ పరిస్థితులను సృష్టించడం ద్వారా పేదరిక సమస్యపై ప్రత్యక్ష దాడి.
ఏడవపంచవర్ష ప్రణాళిక	1985 - 1990	వరుసగా మొదటి మూడు సంవత్సరాలు తీవ్రమైన కరువు పరిస్థితులు ఉన్నప్పటికీ, 6% వృద్ధి రేటుతో ఈ పద్ధతి విజయవంతమైంది. ఈ వ్యూహం కింద అమలు చేసిన కార్యక్రమాల్లో జవహర్ రోజ్గార్ యోజన ఒకటి.	ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తిని పెంచే, మరిన్ని ఉద్యోగాలను సృష్టించే, ఉత్పాదకతను పెంచే విధానాలు, కార్యక్రమాలపై దృష్టి సారించింది.
వార్షిక ప్రణాళికలు	1989-1991	భారతదేశంలో ప్రైవేటీకరణ, సరళీకరణకు నాంది పలికింది.	రాజకీయ అనిశ్చితి కారణంగా ప్రణాళిక లేదు.
ఎనిమిదవ పంచవర్ష ప్రణాళిక	1992-1997	ఇది పాక్షిక విజయం సాధించింది. సగటు వార్షిక వృద్ధిరేటు 6.78 శాతంతో 5.6 శాతం లక్ష్యాన్ని చేరుకుంది.	వేగవంతమైన ఆర్థిక వృద్ధి, వ్యవసాయ అనుబంధ పరిశ్రమలు, తయారీ, ఎగుమతులు, దిగుమతుల్లో బలమైన వృద్ధి, వాణిజ్యం, కరెంట్ ఖాతా లోటు తగ్గుదల. 5.6 శాతం వార్షిక సగటు వృద్ధి రేటును సాధించడానికి

తొమ్మిదవ పంచవర్ష ప్రణాళిక	1997-2002	దాని జిడిపి వృద్ధి రేటు 5.4 శాతం, ఇది లక్ష్యం కంటే తక్కువగా ఉంది. అయితే పారిశ్రామిక వృద్ధి 3 శాతం లక్ష్యాన్ని మించి 4.5 శాతంగా నమోదైంది. సేవారంగం వార్షిక వృద్ధి రేటు 7.8 శాతంగా ఉంది. 6.7 శాతం సగటు వార్షిక వృద్ధి రేటును సాధించింది.	జీవన నాణ్యత, ఉత్పాదక ఉద్యోగాల సృష్టి, ప్రాంతీయ సమతుల్యత, స్వయం సమృద్ధి ఇవన్నీ ముఖ్యమైన అంశాలు. సామాజిక న్యాయం, సమానత్వంపై ఈ వృద్ధి ఆధారపడి ఉంటుంది. 6.5 శాతం వృద్ధి లక్ష్యం.
వ ద వ పంచవర్ష ప్రణాళిక	2002-2007	ఇది పేదరిక రేటును 5% తగ్గించడంలో, అటవీ విస్తీర్ణాన్ని 25% విస్తరించడంలో, అక్షరాస్యత రేటును 75%కి పెంచడంలో మరియు దేశ ఆర్థిక అభివృద్ధిని 8% పైగా పెంచడంలో విజయవంతమైంది.	పేదరికాన్ని 5 శాతం పాయింట్లు తగ్గించి దేశంలో అక్షరాస్యత రేటును పెంచి 8% జిడిపి వృద్ధి రేటును చేరుకోవాలి.
పదకొండవ పంచవర్ష ప్రణాళిక	2007-2012	భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ సగటున 8% వార్షిక వృద్ధి రేటుతో అభివృద్ధి చెందింది, వ్యవసాయ రంగం ఊహించిన 4 శాతానికి బదులుగా 3.7 శాతం వృద్ధి చెందింది. ఈ పరిశ్రమ ప్రతి సంవత్సరం సగటున 7.2 శాతం చొప్పున వృద్ధి చెందింది, ఇది 10% లక్ష్యానికి వ్యతిరేకంగా ఉంది.	వృద్ధి వేగంగా మరియు సమ్మిళితంగా ఉంటుంది. విద్య, నైపుణ్యాభివృద్ధి సాధికారతకు అవకాశాలు కల్పిస్తాయి. లింగ అసమానతలు తగ్గుతున్నాయి. పర్యావరణ సుస్థిరత ముఖ్యం. వ్యవసాయం, పరిశ్రమలు, సేవల వృద్ధి రేటును వరుసగా 4%, 10%, 9%కి పెంచాలి. 2009 నాటికి ప్రజలందరికీ సురక్షితమైన తాగునీరు అందుబాటులోకి వస్తుంది.
పన్నెండో పంచవర్ష ప్రణాళిక	2012-2017	వృద్ధి రేటు లక్ష్యం 8 శాతం.	"వేగవంతమైన, స్థిరమైన మరియు మరింత సమ్మిళిత వృద్ధి''. వ్యవసాయోత్పత్తిని 4 శాతానికి పెంచింది. ఉత్పాదక రంగం వృద్ధి 10 శాతానికి పెంపు 88,000 మెగావాట్ల విద్యుత్ ఉత్పత్తి సామర్థ్యాన్ని పెంచాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

ప్రణాళికకు సంబంధించిన సమస్యలు

ప్లానింగ్ అవసరం. వికేంద్రీకృత ప్రణాళిక ఇంకా ప్రారంభ దశలోనే ఉంది. ప్రణాళికా సంఘం చట్టబద్ధమైన సంస్థ కాదు. ఇది ఆర్థిక సంఘం విధులను చేపట్టింది. తరచూ ప్రణాళికా సంఘం క్షేత్రస్థాయిలో వాస్తవాన్ని గుర్తించలేకపోతోంది. ఉదాహరణకు దారిద్ర్యరేఖ గురించి అవాస్తవిక డేటా. కేంద్రీకృత ప్రణాళిక పరిధి పరిధీయంగా పరిమితం కావచ్చు. కూటమి రాజకీయాలు ప్రణాళికపై ప్రభావం చూపుతాయి. 12.5 కోట్ల జనాభాకు ప్రణాళికలు రూపొందించడం అంత సులభం కాదు. పరిమిత సంఖ్యలో వనరులు, నిధులు అందుబాటులో ఉన్నాయి. దూరదృష్టి గల నాయకత్వం, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం కొరవడింది. ప్రణాళిక అమలును పర్యవేక్షించడానికి తగిన ఆర్థిక యంత్రాంగం లేదు. అరవై ఏళ్లుగా ప్రణాళికలు రచించినా పేదరికాన్ని పూర్తిగా నిర్మూలించలేకపోయింది. సంపద, ఉత్పత్తి పెరిగినప్పటికీ భారత్ లో ఉపాధి పరిస్థితి నిలకడగానే ఉంది. భారతదేశంలో, అనేక ప్రభుత్వ కార్యాలయాల్లో విస్తృతమైన అవినీతి ఆందోళన కలిగించే ప్రధాన వనరు. లంచాలు ఇవ్వకుండా పనులు చేయించుకోవడం సగటు మనిషికి కష్టమే. ఆర్థిక ప్రణాళిక సాధ్యమైనంత సమర్థవంతంగా వనరులను సమీకరించడానికి మరియు కేటాయించడానికి సహాయపడుతుందని భావిస్తున్నారు. అసమానతల తగ్గింపు, ఆర్థికాభివృద్ధి, సమతుల్య ప్రాంతీయ వృద్ధి, పునర్నిర్మాణం ఇవన్నీ ప్రణాళిక ప్రధాన లక్ష్యాలు. ప్రతి ఐదేళ్ల వ్యూహం ఒక నిర్దిష్ట లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి రూపొందించబడింది. ఆర్థిక ప్రణాళిక లక్ష్యాలను సాధించే దిశగా 2017 వరకు ఉన్న పంచవర్ష ప్రణాళికలో వివరించారు.

ప్రణాళికా ప్రక్రియలో లోపం: ప్రణాళికా సంఘాన్ని ఎందుకు రద్దు చేశారు?

భారతదేశంలో ప్రణాళికా ప్రక్రియ క్రమరహితంగా మారింది, ముఖ్యంగా సరళీకరణ తరువాత, వివిధ కారణాల వల్ల, వీటిలో

- ఇది ఎక్కువగా సంక్లిష్ట గణిత నమూనాలు వంటి సైద్ధాంతిక సాధనాలకు సంబంధించినది. చాలాసార్లు, ఈ నమూనాలు నేలపై పనిచేయవు ఎందుకంటే అవి చాలా సమీకృత ఇన్పుట్ / అవుట్పుట్ కారకాలపై నిర్మించబడ్డాయి. దీనికి ప్రధాన కారణం డేటా సమస్యలే.
- ప్లానింగ్ కమిషన్ లోపల సమాంతర విభాగాలను సృష్టించడం ద్వారా , చాలా ప్రణాళిక పత్రాలు కేంద్ర మంత్రిత్వ శాఖలు మరియు రాష్ట్రాలకు పనిని డూప్లికేట్ చేయడానికి దారితీశాయి.
- ప్రతి ప్రణాళికా కాలంలో, లక్ష్య లక్ష్యాలను సాధ్యమైనంత ఏకపక్షంగా బలహీనపరిచారు. దీనికి ప్రధాన కారణం పేలవమైన బడ్జెట్, దీని ఫలితంగా ప్రణాళిక యొక్క లక్ష్యాలు వార్షిక విచ్ఛిన్నం కాలేదు.
- మన దేశ బహుళ సంవత్సరాల బడ్జెట్ కు దాని స్వంత సమస్యలు ఉన్నాయి. వేర్వేరు ప్రోగ్రామ్ లు విభిన్న కాల వ్యవధిని కలిగి ఉన్నందున, బహుళ-సంవత్సరాల ప్రణాళిక అర్థవంతంగా ఉంటుంది. ఉదాహరణకు భారత్ నిర్మాణ్ 2005 నుంచి 2009 వరకు నాలుగేళ్లు, జేఎన్ ఎన్ యూఆర్ ఎం 2006లో ప్రారంభమై ఏడేళ్లపాటు నడిచాయి.
- ఏదేమైనా, ఐదేళ్లు చాలా సుదీర్ఘమైన సమయం, మరియు ఆచరణాత్మకంగా ప్రతి పథకం ప్రారంభించిన కొద్ది కాలానికే క్షీణించడం ప్రారంభమైంది. నాలుగు, ఐదో సంవత్సరాలను ప్రాథమిక ప్రణాళికలుగా

పేర్కొంటూ వచ్చే మూడేళ్లకు ఒక వ్యూహాన్ని రూపొందించడం మరింత తెలివైనది కావచ్చు.

- దీనికితోడు పంచవర్ష ప్రణాళికలు వార్షిక బడ్జెట్ ప్రక్రియకు అనుగుణంగా లేవు. పంచవర్ష ప్రణాళికను వార్షిక ప్రాతిపదికన అమలు చేయడానికి అనుమతించే బడ్జెట్ యంత్రాంగం లేకపోవడంతో, పంచవర్ష ప్రణాళిక ఒక అకడమిక్ ప్రక్రియగా మిగిలిపోయింది.
- ప్రణాళిక మరియు ప్రణాళికేతర ప్రభుత్వ వ్యయాల మధ్య వ్యత్యాసం దాని ప్రయోజనాన్ని కోల్పోయింది మరియు దానిని తొలగించాల్సిన అవసరం ఉంది.
- రాష్ట్ర ప్రణాళికలకు కేంద్ర సాయం తగ్గిపోవడం, రాష్ట్రాలకు కేంద్రం ఆన్ లెండింగ్ నిలిపివేయడం వంటి కారణాలతో రాష్ట్రాలతో వార్షిక ప్రణాళిక ఆమోదం విధానం ప్రాముఖ్యతను కోల్పోయిందని, దీన్ని రద్దు చేయాల్సిన అవసరం ఉందన్నారు.
- కేంద్రం నుంచి బదిలీ వ్యవస్థను మెరుగుపరచాల్సిన అవసరం ఉంది.

10.11 NITI ఆయోగ్

- నేషనల్ ఇన్ స్టిట్యూషన్ ఫర్ ట్రాన్స్ ఫార్మింగ్ ఇండియా (నీతి ఆయోగ్)ను 2015 జనవరి 1న కేంద్ర కేబినెట్ నిర్ణయం మేరకు కేంద్ర ప్రభుత్వ అత్యున్నత విధాన థింక్ ట్యాంక్ గా స్థాపించారు. ఇది చట్టబద్ధం కాని, రాజ్యాంగేతర సలహా మండలి.
- విధానాలను విధించే అధికారం నేషనల్ ఇన్ స్టిట్యూట్ ఫర్ ట్రాన్స్ ఫార్మింగ్ ఇండియా (నీతి ఆయోగ్)కు లేదు. నీతి ఆయోగ్ ను ఏర్పాటు చేసి సహకార సమాఖ్య వ్యవస్థకు ఒక వేదికను కల్పించే బాధ్యతను అప్పగించడం ద్వారా 'ఎనేబుల్'గా వ్యవహరించాలని ప్రభుత్వం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.
- నీతి ఆయోగ్ లక్ష్యాలు, లక్ష్యాలు

  సలహా సంస్థగా పనిచేస్తూ, కేంద్ర ప్రభుత్వానికి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల అభ్యర్థన మేరకు దిశా నిర్దేశక, వ్యూహాత్మక సూచనలు అందిస్తుంది.

టాప్-డౌన్ డెవలప్మెంట్ అప్రోచ్కు బదులుగా దిగువ-అప్ డెవలప్మెంట్ విధానాన్ని ఉపయోగించడం. ఇది గ్రామ స్థాయిలో విశ్వసనీయమైన ప్రణాళికలను అభివృద్ధి చేయడానికి ప్రక్రియలను రూపొందిస్తుంది, తరువాత వాటిని ప్రభుత్వ ఉన్నత స్థాయిలలో సమీకరించబడుతుంది.

"బలమైన రాష్ట్రాలు, బలమైన దేశాలు" అనే ప్రాతిపదికపై జాతీయ అభివృద్ధి ప్రాధాన్యతల యొక్క భాగస్వామ్య దార్శనికతను రూపొందించడం ద్వారా సహకార సమాఖ్యవాదాన్ని ప్రోత్సహించడం.

ఈ విధానం నిదానంగా, మందకొడిగా అమలవుతున్నందుకు ముగింపు పలకడానికి అంతర్ మంత్రిత్వ శాఖ, అంతర్రాష్ట్ర, కేంద్ర-రాష్ట్ర సమన్వయాన్ని ప్రోత్సహించాలి.

- భారత ప్రధాని నీతి ఆయోగ్ చైర్ పర్సన్ గా వ్యవహరిస్తారు.
- పాలక మండలిలో అన్ని రాష్ట్రాల ముఖ్యమంత్రులతో పాటు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల లెఫ్టినెంట్ గవర్నర్లు ఉంటారు.
- అనేక రాష్ట్రాలు లేదా ప్రాంతాలను ప్రభావితం చేసే నిర్దిష్ట ఆందోళనలు మరియు పరిస్థితులను పరిష్కరించడానికి ప్రాంతీయ కౌన్సిల్లు ఏర్పాటు చేయబడతాయి. ఇవి నిర్ణీత కాలానికి ఏర్పడతాయి.

వీరిలో ప్రధాని ఈ ప్రాంత ముఖ్యమంత్రులు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల లెఫ్టినెంట్ గవర్నర్లు ఉంటారు. నీతి ఆయోగ్ చైర్ పర్సన్ లేదా ఆయన నామినీ ఈ సమావేశాలకు అధ్యక్షత వహిస్తారు.

- ప్రత్యేక ఆహ్వానితులుగా, తగిన డొమైన్ పరిజ్ఞానం కలిగిన నిపుణులు, వృత్తి నిపుణులు మరియు అభ్యాసకులను ప్రధాన మంత్రి నామినేట్ చేస్తారు.

నీతి ఆయోగ్ హబ్స్:

టీమ్ ఇండియా హబ్ రాష్ట్రాలకు, కేంద్ర ప్రభుత్వానికి మధ్య వారధిగా పనిచేస్తుంది.

నాలెడ్జ్ అండ్ ఇన్నోవేషన్ హబ్ నీతి ఆయోగ్ తన థింక్ ట్యాంక్ సామర్థ్యాలను పెంపొందించుకోవడానికి సహాయపడుతుంది.

నీతి ఆయోగ్ చేపట్టిన కార్యక్రమాలు:

* "15 సంవత్సరాల రోడ్ మ్యాప్",
* "7 సంవత్సరాల విజన్, స్ట్రాటజీ మరియు యాక్షన్ ప్లాన్",
* డిజిటల్ ఇండియా, అటల్ ఇన్నోవేషన్ మిషన్ మొదలైనవి.

నూతన ఆర్థిక విధానం (ఎన్ఈపీ) 1991 :

పీవీ నరసింహారావు నేతృత్వంలో 1991లో నూతన ఆర్థిక విధానం (ఎన్ఈపీ) అమల్లోకి వచ్చింది. 1990 దశకంలో దేశం ఎదుర్కొంటున్న ఆర్థిక వ్యవస్థకు సమాధానంగా ఆర్థిక మంత్రి మన్మోహన్ సింగ్ నూతన ఆర్థిక విధానాన్ని చేపట్టారు. అంతర్జాతీయ ద్రవ్య నిధి (ఐఎంఎఫ్) నిబంధనలకు అనుగుణంగా భారత్కు రుణాలు ఇచ్చింది. రుణాలు ఇచ్చేందుకు ఏ దేశమూ ముందుకు రాకపోవడంతో దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థపై విశ్వసనీయత సన్నగిల్లుతోంది. ఈ కాలంలో దేశ విదేశీ మారక నిల్వలు కూడా తగ్గాయి.

న్యూ ఎకనామిక్ పాలసీ (ఎన్ఈపీ) అంటే ఏమిటి?

ఇది సరళీకరణ, ప్రైవేటీకరణను నొక్కిచెప్పిన విధాన చర్యల సమూహం మరియు దాని ఫలితం ప్రపంచీకరణ. స్థిరీకరణ చర్యలు (ద్రవ్యోల్బణాన్ని నియంత్రించడానికి మరియు చెల్లింపుల సరైన సమతుల్యతను నియంత్రించడానికి) మరియు వివిధ నిర్మాణాత్మక సంస్కరణ చర్యలు (ఆర్థిక వ్యవస్థ సామర్థ్యాన్ని మెరుగుపరచడానికి మరియు వివిధ ఆర్థిక విభాగాలలో దృఢత్వాన్ని తొలగించడం ద్వారా అంతర్జాతీయ పోటీతత్వాన్ని పెంచడానికి) వంటి వివిధ విధాన చర్యలు ఇందులో ఉన్నాయి. గల్ఫ్ యుద్ధం కారణంగా చమురు ధరలు పెరగడం, గల్ఫ్ దేశాల నుంచి రెమిటెన్స్ లు తగ్గడం, విదేశీ నిల్వలు ఆల్ టైమ్ కనిష్టానికి పడిపోవడం, అదే సమయంలో అధిక ద్రవ్యోల్బణం వంటి కారణాలతో తలెత్తిన 1991 ఆర్థిక సంక్షోభాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని నూతన ఆర్థిక విధానాన్ని చేపట్టారు.

నూతన ఆర్థిక విధానం లక్ష్యాలు

- భారత ఆర్థిక వ్యవస్థను 'గ్లోబలైజేషన్' రంగంలోకి ప్రవేశించి, మార్కెట్ ఓరియెంటేషన్ కు కొత్త ఊపునివ్వడం.
- ద్రవ్యోల్బణ రేటును తగ్గించేందుకు ఎన్ఈపీని రూపొందించారు.
- ఆర్థిక వృద్ధి రేటును పెంచడానికి మరియు గణనీయమైన విదేశీ మారక నిల్వలను నిర్మించడానికి.

- ఆర్థిక స్థిరత్వానికి, వృద్ధికి అవరోధాలుగా ఉన్న మార్కెట్ ఆంక్షలను తొలగించడానికి.
- ఆంక్షలను తొలగించడం ద్వారా అంతర్జాతీయ వస్తువులు, సేవలు, మూలధనం, మానవ వనరులు మరియు సాంకేతిక పరిజ్ఞానం యొక్క ప్రవాహాన్ని పెంచండి.
- ఆర్థిక వ్యవస్థలోని వివిధ రంగాల్లో ప్రైవేటు సంస్థల భాగస్వామ్యాన్ని పెంచేందుకు ప్రభుత్వానికి కేటాయించిన రంగాలను కుదించారు.

నూతన ఆర్థిక విధానం శాఖలు

సరళీకరణ

ఇందులో ఈ క్రింది చర్యలు ఉన్నాయి-

అన్ని వాణిజ్య బ్యాంకులు ఆర్ బిఐ ప్రభావం లేకుండా బ్యాంకింగ్ వ్యవస్థలో వడ్డీ రేటును నిర్ణయించే స్వేచ్ఛను కలిగి ఉంటాయి. చిన్నతరహా పరిశ్రమలు తమ యంత్రాలను అప్ గ్రేడ్ చేసుకోవడానికి మరియు వాటి సామర్థ్యాన్ని మెరుగుపరచడానికి పెట్టుబడి పరిమితిని పెంచడం. మూలధన వస్తువులను దిగుమతి చేసుకోవడం, వాటి అభివృద్ధికి విదేశాల నుంచి యంత్రాలు, ముడిసరుకులను కొనుగోలు చేసే స్వేచ్ఛ భారతీయ పరిశ్రమలకు ఉంటుంది. విభిన్న ఉత్పత్తి సామర్థ్యాలు, ఉత్పత్తి వ్యయాన్ని తగ్గించే దిశగా పరిశ్రమలకు స్వేచ్ఛ ఉంటుంది. నిర్బంధ వాణిజ్య పద్ధతులను తొలగించడం, ఉదాహరణకు గుత్తాధిపత్యం మరియు నిర్బంధ వాణిజ్య పద్ధతుల చట్టం 1969 స్థానంలో కాంపిటీషన్ యాక్ట్, 2002 తో భర్తీ చేయడం.

ప్రైవేటీకరణ

ప్రైవేటీకరణకు ఈ కింది చర్యలు చేపట్టారు.

- ప్రభుత్వ రంగ సంస్థల (పీఎస్ యూ) షేర్లను ప్రభుత్వ, ఆర్థిక సంస్థలకు విక్రయించడం.
- పీఎస్ యూల్లో పెట్టుబడుల ఉపసంహరణ ఈ పరిశ్రమలను ప్రైవేటు రంగానికి విక్రయించడం ద్వారా నష్టాలను చవిచూస్తోంది.
- పారిశ్రామికీకరణ, ఆర్థిక వృద్ధికి తోడ్పడే ఉద్దేశంతో ప్రభుత్వ రంగం పాత్రను తగ్గించడం. ప్రభుత్వ రంగానికి కేటాయించిన పరిశ్రమలను 17 నుంచి 2కు కుదించారు.

ప్రపంచీకరణ

గ్లోబలైజేషన్ కోసం ఈ క్రింది చర్యలు చేపట్టారు .

- అంతర్జాతీయ పెట్టుబడిదారులకు భారత ఆర్థిక వ్యవస్థను ఆకర్షణీయంగా మార్చేందుకు దిగుమతులు, ఎగుమతులపై కస్టమ్ సుంకాలు, సుంకాల తగ్గింపు.
- బహిరంగ పోటీతో కూడిన దీర్ఘకాలిక విదేశీ వాణిజ్య విధానాన్ని అమలు చేయడం, విదేశీ వాణిజ్యంపై ఆంక్షలను తొలగించడం మొదలైనవి.
- విదేశీ సంస్థాగత పెట్టుబడులు (ఎఫ్ఐఐ), విదేశీ ప్రత్యక్ష పెట్టుబడులు (ఎఫ్డిఐ) ద్వారా విదేశీ పెట్టుబడుల ప్రవాహాన్ని పెంచడానికి భారత రూపాయి పాక్షిక మార్పిడి.
- విదేశీ పెట్టుబడులకు ఈక్విటీ పరిమితిని 40 శాతం నుంచి 100 శాతానికి పెంచడం, ఇందుకోసం

విదేశీ మారకద్రవ్య నిర్వహణ చట్టాన్ని అమలు చేయడం జరిగింది.

10.12 ఆర్థిక సరళీకరణ పాలన

సరళీకరణ ప్రాముఖ్యత

సరళీకరణ అనేది ఆర్థిక కార్యకలాపాలపై ప్రభుత్వ నియంత్రణను తొలగించే ప్రక్రియ లేదా సాధనం. ఇది వ్యాపార సంస్థలకు నిర్ణయాలు తీసుకోవడంలో మరింత స్వయంప్రతిపత్తిని ఇస్తుంది మరియు ప్రభుత్వ జోక్యాన్ని తొలగిస్తుంది. సరళీకరణ అనేది సాధారణంగా ఆర్థిక వ్యవస్థకు సంబంధించిన ప్రైవేట్ రంగ కార్యకలాపాల నుండి ఆంక్షలను తొలగించడం. సరళీకరణలో ఒక దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థ నుండి నియంత్రణలు మరియు నిబంధనలను తొలగించడం జరుగుతుంది, ఇది వ్యాపారాలు మరియు కార్పొరేషన్లు ఆర్థిక అభివృద్ధికి వారి సహకారాన్ని గరిష్టంగా చేయగలవని నిర్ధారిస్తుంది. భారతదేశంలో, బ్యాలెన్స్ ఆఫ్ పేమెంట్ సంక్షోభ పరిస్థితులను అధిగమించడానికి కొత్త ఆర్థిక విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టడంతో ఇది ప్రారంభమైంది. పారిశ్రామికీకరణ, ప్రైవేటు, విదేశీ పెట్టుబడుల పాత్ర విస్తరణ, స్వేచ్ఛా విపణి వ్యవస్థను ప్రవేశపెట్టడం వంటి లక్ష్యాలను సాధించడానికి సరళీకరణ చేపట్టారు.

సరళీకరణ అవసరం

- స్వాతంత్ర్యానంతరం దేశీయ ఉత్పత్తిదారులను విదేశీ పోటీ నుండి రక్షించడానికి భారతదేశం విదేశీ వాణిజ్యం మరియు పెట్టుబడులకు అడ్డంకులను ఏర్పాటు చేసింది. దిగుమతులు ఈ పరిశ్రమల వృద్ధికి ఆటంకం కలిగిస్తాయని భావించారు.
- స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటి నుండి అమలులో ఉన్న మిశ్రమ ఆర్థిక వ్యవస్థ అనేక నియమాలు మరియు చట్టాల స్థాపనకు దారితీసిందని, ఇది పర్మిట్ లైసెన్స్ రాజ్ కు దారితీసిందని విస్తృతమైన నమ్మకం ఉంది.
- 1990-1991 మధ్యకాలంలో ప్రభుత్వం తన విదేశీ రుణాలను తిరిగి చెల్లించలేకపోయింది.
- దిగుమతులను కవర్ చేయడానికి తక్కువ ఫారెక్స్ రిజర్వ్ కవరేజీ: 1990-91 లో, భారతదేశం యొక్క విదేశీ మారక నిల్వలు చాలా తక్కువగా ఉన్నాయి, అవి 10 రోజుల దిగుమతి బిల్లును తీర్చడానికి సరిపోవు. 1986-87లో రూ.8,151 కోట్లుగా ఉన్న ఫారెక్స్ నిల్వలు 1989-90 నాటికి రూ.6,252 కోట్లకు పడిపోయాయి.
- పేలవమైన ఆర్థిక నిర్వహణ: 1980వ దశకంలో, ప్రభుత్వ వ్యయం ఆదాయాన్ని మించిపోయింది, మరియు అభివృద్ధి కార్యక్రమాలపై నిరంతర వ్యయం అదనపు ఆదాయాన్ని సృష్టించలేదు.
- పన్నుల వంటి అంతర్గత వనరుల ద్వారా ప్రభుత్వానికి తగినంత ఆదాయం సమకూరలేదు. ఖర్చులో ఎక్కువ భాగం సామాజిక రంగం, రక్షణ వంటి రంగాలకు వెళ్లింది.
- నష్టాల్లో ఉన్న పీఎస్ యూలు: 1951లో భారత్ లో కేవలం 5 ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలు మాత్రమే ఉండగా, 1991 మార్చి నాటికి ఆ సంఖ్య 246కు పెరిగింది. వాటి ఎదుగుదలకు కొన్ని వేల కోట్ల రూపాయలు పెట్టుబడి పెట్టారు. మొదటి 15 సంవత్సరాలు వారి పనితీరు ప్రోత్సాహకరంగా ఉంది, కానీ తరువాత వారిలో ఎక్కువ మంది డబ్బు కోల్పోవడం ప్రారంభించారు. పేలవమైన పనితీరు ఫలితంగా ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలు అప్పుల ఊబిలో కూరుకుపోయాయి.
- విదేశీ ప్రభుత్వాలు/బహుళజాతి సంస్థల నుంచి తీసుకున్న డబ్బును ప్రభుత్వ వినియోగ అవసరాలకు వినియోగించేవారు.

- వడ్డీ కవరేజీ కోసం రుణాలు: ఒక దశలో అంతర్జాతీయ రుణదాతలకు చెల్లించాల్సిన వడ్డీని చెల్లించడానికి తగినంత విదేశీ మారకద్రవ్యం లేదు.
- రుణాల కోసం భారత్ ఐబీఆర్డీ, ఐఎంఎఫ్ వంటి అంతర్జాతీయ ఆర్థిక సంస్థలను సంప్రదించిందని, రుణాలు మంజూరు చేసేటప్పుడు , ప్రైవేటు రంగంపై ఆంక్షలను తొలగించడం ద్వారా ఆర్థిక వ్యవస్థను సరళీకృతం చేసి తెరవాలని అంతర్జాతీయ సంస్థలు ఆశించాయి.
- ఇది చివరికి 1991 నూతన ఆర్థిక సంస్కరణలకు దారితీసింది.

సరళీకరణ లక్ష్యాలు

- భారతదేశంలో బహుళజాతి సంస్థలు మరియు ప్రైవేట్ కంపెనీల భాగస్వామ్యాన్ని ప్రోత్సహించడం
- భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ గ్లోబలైజేషన్ కు వీలు కల్పించడం.
- ఎగుమతులు పెంచడానికి, దేశంలో విదేశీ వాణిజ్యాన్ని ప్రోత్సహించడానికి.
- భారత్ బ్యాలెన్స్ ఆఫ్ పేమెంట్ సంక్షోభాన్ని అధిగమించేందుకు..
- భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ అభివృద్ధిలో ప్రైవేటు రంగం భాగస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడం.
- భారతీయ పరిశ్రమల్లో విదేశీ ప్రత్యక్ష పెట్టుబడుల పరిమాణాన్ని పెంచడానికి
- దేశీయ వ్యాపారాల మధ్య పోటీ వాతావరణాన్ని ప్రేరేపించడం.

పారిశ్రామిక రంగం యొక్క క్రమబద్ధీకరణ

1991 సంక్షోభానికి ముందు

- ఇండస్ట్రియల్ లైసెన్సింగ్ కోసం ప్రతి వ్యాపారి ఒక వ్యాపారాన్ని తెరవడానికి లేదా మూసివేయడానికి ప్రభుత్వ అధికారుల నుండి అనుమతి పొందాలి.
- ఉత్పత్తి చేయగల వస్తువుల సంఖ్య కూడా ప్రభుత్వ ఆమోదానికి లోబడి ఉంటుంది.
- చాలా పరిశ్రమల్లో ప్రైవేటు రంగానికి అనుమతి ఇవ్వలేదు.
- కొన్ని వస్తువులను చిన్న స్థాయిలో మాత్రమే తయారు చేయగలిగారు.
- ప్రభుత్వం ధరలను నియంత్రించి, కొన్ని పారిశ్రామిక ఉత్పత్తులను మాత్రమే పంపిణీ చేసేది, దీని ఫలితంగా అవినీతి జరిగింది.

1991 సంక్షోభం తరువాత

- 1991 నుంచి పైన పేర్కొన్న అనేక ఆంక్షలను ఎత్తివేశారు.
- ఈ క్రింది ఐదు పరిశ్రమలు మినహా, దాదాపు అన్ని ఉత్పత్తులకు పారిశ్రామిక లైసెన్సింగ్ రద్దు చేయబడింది: (ఏ) మద్యం, (బి) సిగరెట్లు, (సి) రక్షణ పరికరాలు, (డి) పారిశ్రామిక పేలుడు పదార్థాలు మరియు (ఇ) ప్రమాదకరమైన రసాయనాలు.
- నూతన పారిశ్రామిక విధానంలో ప్రభుత్వ రంగానికి కేటాయించిన పరిశ్రమల సంఖ్యను 17 నుంచి 8కి తగ్గించారు. 2010-11లో ఈ పరిశ్రమల సంఖ్యను కేవలం రెండుకు కుదించారు, అవి (1) అణుశక్తి; మరియు (2) రైల్వేలు.
- గతంలో ఎస్ ఎస్ ఐ (చిన్నతరహా పరిశ్రమలు)కు రిజర్వ్ చేసిన పలు ఉత్పత్తి ప్రాంతాలను డీ రిజర్వ్

చేశారు. మార్కెట్ శక్తులు వనరుల కేటాయింపును నిర్ణయించడానికి అనుమతించబడ్డాయి (ప్రభుత్వ ఆదేశిక విధానం కాకుండా).

- అనేక పరిశ్రమలలో ధరలను నిర్ణయించడానికి మార్కెట్ కు అనుమతి ఇవ్వబడింది.

ఆర్థిక రంగ సంస్కరణలు

- సరళీకరణ ఆర్థిక రంగంలో ఆర్బిఐ పాత్రను "రెగ్యులేటర్" నుండి "ఫెసిలిటేటర్" గా గణనీయంగా మార్చింది.
- ఐసీఐసీఐ, కొటక్, హెచ్ డీఎఫ్ సీ వంటి దేశీయ, అంతర్జాతీయ బ్యాంకులు ఏర్పాటయ్యాయి.
- వివిధ రంగాల్లో ఎఫ్ డీఐలు, ఎఫ్ పీఐ పరిమితులను క్రమంగా పెంచారు.
- భారతదేశం మరియు విదేశాల నుండి నిధులను సమీకరించడానికి బ్యాంకులకు అనుమతి ఉంది.
- ఇన్సూరెన్స్, మనీ, క్యాపిటల్ మార్కెట్లలో పలు సంస్కరణలు అమలు చేశారు.
- భారత ఆర్థిక రంగం యొక్క కొత్త వాస్తవాలకు ప్రతిస్పందనగా, సెబీ, బిఎస్ఇ, ఎన్ఎస్ఇ, పిఎఫ్ఆర్డిఎ మరియు ఐఆర్డిఎ వంటి కొత్త సంస్థాగత నియంత్రణలు మరియు నిర్మాణాలు స్థాపించబడ్డాయి.

పన్ను సంస్కరణలు

- 1991 నుంచి వ్యక్తిగత ఆదాయ పన్నుల్లో క్రమంగా తగ్గుదల కనిపిస్తోంది.
- అధిక ఆదాయపు పన్ను రేట్లు పన్ను ఎగవేతకు ప్రధాన వనరు అని నమ్ముతారు, కాబట్టి మితమైన ఆదాయపు పన్ను మరియు కార్పొరేట్ పన్ను రేట్లు అమలు చేయబడ్డాయి.
- అనేక విధానాలను క్రమబద్ధీకరించారు.
- పరోక్ష పన్ను సంస్కరణలు అమలు చేయబడ్డాయి, వాటిలో ఇటీవలిది వస్తు సేవల పన్ను (జిఎస్టి).

విదేశీ మారకద్రవ్య సంస్కరణలు

- విదేశీ కరెన్సీలతో పోలిస్తే రూపాయి విలువ క్షీణించింది. ఇది ప్రధానంగా ఎగుమతులను పెంచడానికి మరియు అంతిమంగా, విదేశీ మారక నిల్వలను పెంచడానికి చేయబడింది.
- విదేశీ కరెన్సీలతో పోలిస్తే భారత రూపాయి క్షీణత భారత ఆర్థిక వ్యవస్థలో విదేశీ మారకద్రవ్య సరఫరాను పెంచింది.
- తత్ఫలితంగా, విదేశీ కరెన్సీ యొక్క డిమాండ్ మరియు సరఫరా మారకపు రేట్లను నిర్ణయిస్తుంది మరియు ఈ విషయంలో ప్రభుత్వ జోక్యం తక్కువగా ఉంది. 'మేనేజ్డ్ ఫ్లోట్'గా పిలిచే ఆర్బీఐ చాలా అరుదుగా జోక్యం చేసుకుంటుంది.

వాణిజ్య మరియు పెట్టుబడి విధానం

- వాణిజ్య, పెట్టుబడుల విధానాల్లో సంస్కరణలు:
- దిగుమతి పరిమాణ పరిమితులను క్రమంగా సడలించారు.
- ప్రమాదకరమైన, పర్యావరణ సున్నితమైన పరిశ్రమలు మినహా దిగుమతి లైసెన్సులను రద్దు చేశారు.
- 2001 ఏప్రిల్ లో తయారీ వినియోగ వస్తువులు మరియు వ్యవసాయ ఉత్పత్తులపై దిగుమతి పరిమాణాత్మక ఆంక్షలు కూడా ఎత్తివేయబడ్డాయి.

- అంతర్జాతీయ మార్కెట్లలో భారతీయ వస్తువుల పోటీతత్వాన్ని పెంచడానికి ఎగుమతి సుంకాలను తొలగించారు.
- ఎఫ్ డీఐ/ఎఫ్ పీఐలు క్రమంగా వెల్లువెత్తాయి.

సరళీకరణ ప్రయోజనాలు

- సరళీకరణ ద్వారా దేశంలో స్వేచ్ఛాయుత పెట్టుబడి ప్రవాహానికి దారితీసింది, దీని ద్వారా వ్యాపారాలు పెట్టుబడిదారుల నుండి వాటిని పొందడానికి వీలు కల్పించింది.
- ఇది పెట్టుబడిదారుల పోర్ట్ఫోలియోల వైవిధ్యతకు వీలు కల్పించింది , ఇది వ్యాపారాలలో లాభాలను పెంచడానికి సహాయపడింది.
- ఆర్థిక నిబంధనలు తగ్గడం స్టాక్ మార్కెట్ విలువ పెరగడానికి దారితీస్తుంది, తద్వారా ఇన్వెస్టర్లలో మెరుగైన ట్రేడింగ్ జరుగుతుంది.
- ఇది అధిక పెట్టుబడులు, పంటల సరళిలో వైవిధ్యం మొదలైన వాటి ద్వారా వ్యవసాయ రంగాన్ని మెరుగుపరిచింది.

సరళీకరణ పరిమితులు

- రాజకీయ , ఆర్థిక రంగాలలో ప్రవేశపెట్టిన సమూల సంస్కరణల కారణంగా ఇది ఆర్థిక అస్థిరతకు కారణమైంది.
- పెద్ద బహుళజాతి సంస్థల నుండి పెరిగిన పోటీ అనేక చిన్న సంస్థల ఉనికిని బెదిరించింది.
- బ్యాంకింగ్, ఇన్సూరెన్స్ వంటి రంగాలపై ఆంక్షలు ఎత్తివేయడంతో ఈ రెండు రంగాల్లో ప్రభుత్వ వాటాలు పడిపోయాయి.
- విలీనాలు, కొనుగోళ్లకు పెరిగిన అవకాశాలు చిన్న సంస్థల ఉద్యోగులకు ముప్పుగా పరిణమించాయి. భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ చెల్లింపుల సమతుల్యత సంక్షోభాన్ని అధిగమించడానికి ఒక అనివార్యంగా సరళీకరణను ప్రవేశపెట్టారు. లైసెన్స్ రాజ్ వంటి మునుపటి ఆంక్షలను తొలగించడం ద్వారా భారత ఆర్థిక వ్యవస్థను తెరవడం ఈ సంస్కరణలో ఉంది. ఇది ఆర్థిక వ్యవస్థ వృద్ధికి తోడ్పడడమే కాకుండా పోటీ వ్యాపార వాతావరణానికి కూడా దారితీసింది.

ఆర్థిక సరళీకరణ

భారత ఆర్థిక చరిత్రలో 1991 సంవత్సరం ఒక ముఖ్యమైన మైలురాయి. ఎందుకంటే ఈ ఏడాది దేశం సమగ్ర స్థూల ఆర్థిక సంస్కరణలను చేపట్టింది. నెహ్రూ-మహలనోబిస్ వ్యూహం స్థానంలో ప్రభుత్వ రంగంతో సహా ప్రభుత్వ పాత్రను తగ్గించడం, నియంత్రణలను తొలగించడం, ఆర్థిక వ్యవస్థను విదేశీ వాణిజ్యం, పెట్టుబడులు మరియు ఫైనాన్స్ కు తెరవడం వంటి లక్ష్యాలతో సంస్కరణలు రూపొందించబడ్డాయి. ఆర్థిక సరళీకరణ యొక్క ఈ కార్యక్రమం యొక్క నేపథ్యం, ప్రక్రియ మరియు సాధారణ ఫలితాన్ని మేము సర్వే చేస్తాము. ఆర్థిక సరళీకరణ విధానానికి మారడానికి చెల్లింపుల సమతుల్యత సంక్షోభం దారితీసింది. క్రమం తప్పకుండా ద్రవ్యలోటు కారణంగా ప్రభుత్వ ఆర్థిక పరిస్థితి దారుణంగా ఉంది. దేశ విదేశీ మారకద్రవ్య వనరులు రికార్డు స్థాయిలో ఉన్నాయి. 1991

ప్రారంభంలో విదేశీ నిల్వలు ఒక నెల దిగుమతులకు కూడా సరిపోవు. ద్రవ్యోల్బణం అధికంగా ఉంది. తరచూ ప్రభుత్వం మారడంతో రాజకీయ అస్థిరత ఏర్పడింది. అంతర్జాతీయంగా, మధ్యప్రాచ్యంలో అల్లకల్లోల పరిస్థితులు మరియు సోవియట్ యూనియన్ పతనం వల్ల ప్రవాస భారతీయుల నుండి రెమిటెన్స్ లు గణనీయంగా తగ్గాయి మరియు భయాందోళనకు గురైన ఎన్ ఆర్ ఐలు వాస్తవానికి భారతదేశంలోని తమ విదేశీ కరెన్సీ డిపాజిట్లను ఉపసంహరించుకోవడానికి ప్రయత్నించారు, ఇది మన చెల్లింపుల పరిస్థితిని మరింత ప్రమాదకరంగా మార్చింది. ఈ తీవ్రమైన చెల్లింపుల సంక్షోభం కారణంగా, భారతదేశం జూన్ 1991 లో అంతర్జాతీయ ద్రవ్య నిధి (ఐఎంఎఫ్) నుండి 3.6 బిలియన్ ఎస్డిఆర్ (స్పెషల్ డ్రాయింగ్ రైట్స్, అంతర్జాతీయ రిజర్వ్ అసెట్) భారీ రుణాన్ని పొందింది. అయితే రుణ గ్రహీతగా భారత్ సమగ్ర ఆర్థిక సంస్కరణలు చేపట్టాలన్న షరతుతో ఈ రుణం వచ్చింది. ఆ సమయంలో ప్రపంచవ్యాప్తంగా మేధో వాతావరణంలో కూడా ముఖ్యమైన మార్పు వచ్చింది. అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలతో సహా ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థలను నిర్వహించడానికి కొత్త విధానం మార్కెట్ కోసం విస్తృతమైన పాత్రను సిఫారసు చేసింది (ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా) మరియు విదేశీ వాణిజ్యం మరియు ఆర్థిక మార్కెట్ల నియంత్రణను తగ్గించింది. ప్రపంచ బ్యాంకు, ఐఎంఎఫ్ ప్రోత్సహించిన ఈ విధానానికి 'వాషింగ్టన్ ఏకాభిప్రాయం' అని పేరు వచ్చింది. ఇది 1950 ల పాత 'అభివృద్ధి ఏకాభిప్రాయం' స్థానంలో వచ్చింది, ఇది అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలు దేశీయ పరిశ్రమల రక్షణతో సహా స్వయంప్రతిపత్తి పారిశ్రామికీకరణ వ్యూహాలను అనుసరించడానికి అనుకూలంగా ఉంది. మేధో వాతావరణంలో వచ్చిన మార్పుకు అనేక తూర్పు ఆసియా దేశాల విజయగాథలు కూడా కారణమయ్యాయి. 1980వ దశకంలో అమెరికాలో అధ్యక్షుడు రీగన్, బ్రిటన్ లో ప్రధాని థాచర్ అనుసరించిన ఉదారవాద ఆర్థిక విధానాలు ఈ మార్పుకు రాజకీయ మద్దతునిచ్చాయి. అస్సలు కాదు, కీనేసియన్ స్థూల ఆర్థికశాస్త్రం క్షీణించడం మరియు దాని స్థానంలో విద్యారంగంలో సంప్రదాయవాదం మరియు పాశ్చాత్య దేశాలలో కేంద్ర బ్యాంకుల విధానాలు ప్రభావం చూపాయి.

అదే సమయంలో వస్తుసేవలు, పెట్టుబడుల వాణిజ్యంలో ఆధిపత్యం చెలాయించిన గ్లోబల్ ఫైనాన్స్ క్యాపిటల్ లో విపరీతమైన వృద్ధి నమోదైంది. బహుళజాతి బ్యాంకులు, ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థను నియంత్రించే సంస్థలు తమ మార్కెట్లను తెరవాలని అన్ని ఆర్థిక వ్యవస్థలపై ఒత్తిడి పెంచుతున్నాయి. 1991 లో భారతదేశం స్వీకరించిన సరళీకరణ కార్యక్రమంలో రెండు ప్రధాన భాగాలు ఉన్నాయి: (1) స్థిరీకరణ మరియు (2) నిర్మాణాత్మక సర్దుబాటు. తక్కువ ప్రభుత్వ జోక్యంతో మార్కెట్ శక్తులకు వదిలేస్తే ఆర్థిక వ్యవస్థ ఉత్తమంగా పనిచేస్తుందనే నమ్మకంపై ఈ రెండూ ఆధారపడి ఉంటాయి. ఐఎంఎఫ్ సిఫారసు చేసిన స్థిరీకరణ కార్యక్రమం స్వల్పకాలంలో ధరలు, బడ్జెట్, బ్యాలెన్స్ ఆఫ్ పేమెంట్స్ లోటు, మారకపు రేట్లను స్థిరీకరించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. స్థిరీకరణ సాధించడానికి రెండు సాధనాలు ఉన్నాయి. మొదటిది ప్రతి ద్రవ్యోల్బణం, లేదా మొత్తం గిరాకీని తగ్గించడం, ముఖ్యంగా ప్రభుత్వ వ్యయాన్ని తగ్గించడం. దిగుమతులను తగ్గించడం ద్వారా ప్రతి ద్రవ్యోల్బణం చెల్లింపుల సమతుల్యతను మెరుగుపరుస్తుంది. ప్రతి ద్రవ్యోల్బణం ధరల స్థాయిని తగ్గిస్తుంది మరియు అందువల్ల మారకం రేటును వాస్తవిక స్థాయికి తీసుకువెళుతుంది. రెండో అంశం ద్రవ్య విధానం. కఠినమైన ద్రవ్య విధానం మరియు ఫలితంగా అధిక వడ్డీ రేట్లు ఆర్థిక వ్యవస్థలోకి ప్రైవేట్ మూలధన ప్రవాహాలను ఆకర్షిస్తాయి.

సరళీకరణ కార్యక్రమంలో మరో ప్రధాన అంశమైన నిర్మాణాత్మక సర్దుబాటును ప్రపంచబ్యాంకు సిఫార్సు

చేసింది. ఇది దీర్ఘకాలిక వృద్ధి మరియు సమర్థతపై దృష్టి పెడుతుంది. దీని ప్రకారం, అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశం దేశీయ ధరలను అంతర్జాతీయ ధరలతో సరిపోల్చినప్పుడు మరియు దాని వనరులు ప్రైవేట్ ఉపయోగాలు మరియు ఎగుమతులకు మారినప్పుడు అధిక మరియు సమర్థవంతమైన వృద్ధి మార్గంలో ఉంచబడుతుంది. ఈ నమ్మకంపై, వస్తువులు, పెట్టుబడులు, సాంకేతికత మరియు ఫైనాన్స్ లో విదేశీ వాణిజ్యాన్ని పూర్తిగా సరళీకరించాలని బ్యాంక్ సిఫారసు చేస్తుంది. అంతేకాకుండా దేశీయ ఆర్థిక వ్యవస్థలో నియంత్రణ సడలింపు, ప్రైవేటీకరణను సిఫారసు చేసింది. ఈ విధంగా ఫండ్-బ్యాంక్ సూచనలు 'అభివృద్ధి ఏకాభిప్రాయం' మరియు నెహ్రూ-మహలనోబిస్ వ్యూహానికి పూర్తిగా విరుద్ధంగా ఉన్నాయి.

ఫండ్-బ్యాంక్ సంస్కరణల ప్యాకేజీ స్పష్టంగా కొన్ని సామాజిక వర్గాల ప్రయోజనాలను ప్రభావితం చేస్తుంది, అయితే అవి ఇతర వర్గాల ప్రయోజనాలను దెబ్బతీస్తాయి. సర్దుబాటు భారాన్ని భారతదేశంలోని ఏ వర్గం మోయాలి? వాస్తవానికి ఇది కఠినమైన రాజకీయ ఎంపిక. ఈ ప్యాకేజీని భారత్ పూర్తిగా అంగీకరించినప్పటికీ, కనీస రాజకీయ ప్రతిఘటనను ఎదుర్కొనే ఒక నిర్దిష్ట సంస్కరణలను అవలంబించాల్సి వచ్చింది. బాహ్య రంగం, దేశీయ ప్రైవేట్ పరిశ్రమ, ఆర్థిక రంగం సంస్కరణలకు మొగ్గు చూపాయి. వ్యవసాయం, ప్రభుత్వ రంగాన్ని ఇంతవరకు టచ్ చేయలేదు. బాహ్యంగా కీలక సంస్కరణలు అమలు చేశారు. దాదాపుగా వాణిజ్యంపై ఆంక్షలన్నీ తొలగిపోయాయి. పీక్ కస్టమ్స్ డ్యూటీలను తగ్గించింది. ప్రత్యక్ష, పోర్ట్ ఫోలియో రకాల మూలధన ప్రవాహాలకు స్వేచ్ఛ లభించింది. మారకం రేటు దాదాపుగా మార్కెట్ నిర్ణయించబడుతుంది. 1991 నాటి నూతన పారిశ్రామిక విధానం విప్లవాత్మకమైన మార్పులను తీసుకువచ్చింది. పారిశ్రామిక లైసెన్సింగ్ సమర్థవంతంగా రద్దు చేయబడింది మరియు గుత్తాధిపత్యం మరియు నిర్బంధ వాణిజ్య పద్ధతుల (ఎంఆర్టిపి) చట్టానికి సవరణల ద్వారా పెట్టుబడులపై పరిమితులను తగ్గించారు. కొత్త విధానం కంపెనీల మధ్య విలీనాలు, కొనుగోళ్లకు అనుమతిస్తుంది. ఆర్థిక రంగంలో సంస్కరణలు బ్యాంకింగ్, ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీల మార్కెట్ మరియు లోటు ఫైనాన్సింగ్ వరకు విస్తరించి ఉన్నాయి, ఇది నరసింహం కమిటీగా పిలువబడే ఆర్థిక వ్యవస్థ కమిటీ సిఫార్సులను అనుసరించి విస్తరించింది. బ్యాంకుల లాభదాయకతను మెరుగుపరచడానికి, బ్యాంకుల నుండి ప్రభుత్వం తీసుకునే రుణాలపై కఠినమైన పరిమితులను విధించారు. నిరర్థక ఆస్తుల (ఎన్పీఏ) తగ్గింపు, బ్యాంకుల మూలధన సమృద్ధిని మెరుగుపరచడం, నగదు నిల్వల నిష్పత్తి (సీఆర్ఆర్), స్టాట్యూటరీ లిక్విడిటీ రేషియో (ఎస్ఎల్ఆర్) తగ్గించాలని ఈ పాలసీలో ప్రతిపాదించారు. సంస్కరణ ప్రక్రియ ఇంకా కొనసాగుతున్నందున స్థిరీకరణ మరియు నిర్మాణాత్మక సర్దుబాటు విధానాల యొక్క సమగ్ర మూల్యాంకనాన్ని చేపట్టడం ఇంకా చాలా తొందరపాటు. అయితే, ఇప్పటికే స్పష్టంగా కనిపిస్తున్న కొన్ని ధోరణులను మనం ఎత్తి చూపవచ్చు. సంస్కరణల అనంతరం, ముఖ్యంగా 1996-97 నుంచి భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ వృద్ధిలో స్పష్టమైన వేగం కనిపించింది. ఇదే కాలంలో తృతీయ రంగం గణనీయమైన వృద్ధిని సాధించగా, వ్యవసాయం జిడిపిలో వాటాగా స్థిరమైన క్షీణతను నమోదు చేసింది. ఉపాధి వృద్ధి నిరాశాజనకంగా ఉంది. ప్రతి ద్రవ్యోల్బణ విధానం వల్ల ప్రభుత్వ వ్యయం, ముఖ్యంగా మూలధన ఖాతాపై తగ్గుదల కనిపించింది. ఇది ముఖ్యంగా వ్యవసాయాన్ని ప్రభావితం చేసింది మరియు వ్యవసాయ సంక్షోభ పరిస్థితిని సృష్టించింది. దేశవ్యాప్తంగా రైతుల ఆత్మహత్యలు పెరిగాయని, చేనేత వంటి సంప్రదాయ, కార్మిక ఆధారిత పరిశ్రమలు దెబ్బతిన్నాయని ఆవేదన వ్యక్తం చేశారు. 2004-05లో పేదరిక నిష్పత్తి 37 శాతంగా ఉంది. అన్ని సంస్కరణలపై

దృష్టి సారించినప్పటికీ, జిడిపిలలో ద్వితీయ రంగం, ముఖ్యంగా తయారీ రంగం వాటా గణనీయమైన వృద్ధిని చూపించలేదు. సేవారంగ వృద్ధి ఆకట్టుకునే విధంగా ఉన్నప్పటికీ, ఉత్పాదక ఉపాధి కోసం సాధారణ కార్మికులకు పరిమిత అవకాశాలతో ఆర్థిక సేవలు, ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ, రియల్ ఎస్టేట్ మరియు పబ్లిక్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ వంటి ఎంపిక చేసిన ఉప రంగాలపై దృష్టి సారించింది. ఐటీ ఎగుమతులు, స్వల్పకాలిక మూలధనం భారీగా రావడంతో విదేశీ మారక నిల్వలు మెరుగయ్యాయి. అయితే, 2008 నుంచి ప్రపంచ ఆర్థిక సంక్షోభం తర్వాత ఈ లాభాలు కోల్పోయాయి. ఈ కాలంలో చెల్లింపుల సమతుల్యతపై మళ్లీ ఒత్తిడి, అధిక ద్రవ్యోల్బణంతో పాటు కఠినమైన ద్రవ్య విధానం, ద్రవ్యలోటు లక్ష్యాల్లో జాప్యం కనిపించింది. ప్రభుత్వ రంగ సంస్థల్లో పెట్టుబడుల ఉపసంహరణ విధానం మినహా వ్యవసాయ రంగం, ప్రభుత్వ రంగం అంతంతమాత్రంగానే ఉండటం ఇప్పటి వరకు జరిగిన సంస్కరణ ప్రక్రియలో ఒక వైరుధ్యం. స్వతంత్ర భారతదేశంలో ఆర్థిక విధానంలో రెండు ప్రధాన మార్పుల తరువాత ఆర్థిక అభివృద్ధి యొక్క దీర్ఘకాలిక లక్ష్యాలు – నిర్మాణాత్మక పేదరికం, నిరుద్యోగం మరియు అసమానతల నిర్మూలన – నెరవేరలేదు. అయినప్పటికీ ఆర్థిక సంస్కరణల ప్రక్రియకే రాజకీయ అవరోధం ఎదురైంది. ఆధిపత్య జాతీయ రాజకీయ పార్టీల క్షీణత మరియు 1980 ల తరువాత సంకీర్ణ రాజకీయాలు ఆవిర్భవించడం ఆర్థిక సంస్కరణల వేగం మరియు నమూనాపై ఏకాభిప్రాయం లేకపోవడానికి దారితీసింది. భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ పూర్తి వృద్ధి సామర్థ్యాన్ని సాధించడానికి మరిన్ని సంస్కరణలు అవసరమని ఆధిపత్య అభిప్రాయం.

10.13 ముగింపు :

పొలిటికల్ ఎకానమీ ఫ్రేమ్ వర్క్ వ్యక్తులను పెట్టుబడి యజమానులు, కార్మికులు, భూస్వాములు, రైతులు, బ్యూరోక్రసీ మొదలైన నిర్దిష్ట మార్గాల పరంగా సామాజిక తరగతులలో మొదటి మరియు అగ్రగామి సభ్యులుగా భావిస్తుంది. చారిత్రక, సామాజిక, రాజకీయ శక్తులు మార్కెట్ల స్వభావాన్ని, పనితీరును నిర్ణయిస్తాయి. దేశం ఆర్థిక వ్యవస్థలో అంతర్భాగం. దాని ఆర్థిక విధానాలు సామాజిక వర్గాల ప్రయోజనాలకు మధ్యవర్తిత్వం వహిస్తాయి. అభివృద్ధి అనేది విస్తృతమైన భావన. ఇందులో ఆర్థిక వృద్ధి, ఆర్థిక వ్యవస్థలో మార్పులు ఉంటాయి. ఇది ప్రజల జీవన నాణ్యతకు సంబంధించినది. భారతదేశంలో వలస పాలన యొక్క ఆర్థిక ప్రభావం క్షీణించింది. ఆర్థిక స్తబ్దత మరియు వ్యవసాయం మరియు పారిశ్రామిక రంగం క్షీణత యొక్క వలసవాద వారసత్వం స్వతంత్ర భారతదేశంలో అభివృద్ధికి ప్రధాన సవాలుగా నిలిచింది. స్వాతంత్ర్యానికి ముందు, రెండు ప్రధాన అంశాలపై ఏకాభిప్రాయం ఏర్పడింది: (1) ఆర్థిక వృద్ధికి పారిశ్రామికీకరణ కీలకం (2) ఆర్థిక వృద్ధి ప్రక్రియను ప్రారంభించడానికి రాష్ట్రం నాయకత్వం వహించాలి. నెహ్రూ–మహలనోబిస్ వ్యూహం ఆధారంగా పంచవర్ష/ వార్షిక ప్రణాళికల చట్రంలో కార్యక్రమాలను నిర్వహించడంలో దిగుమతి ప్రత్యామ్నాయ పారిశ్రామికీకరణ విధానాన్ని అనుసరించారు. రాష్ట్రం మిశ్రమ ఆర్థిక వ్యవస్థలో కీలక పాత్ర పోషించింది. ప్రభుత్వ రంగానికి ప్రధాన పాత్ర వహిస్తూ, నియంత్రణలు, లైసెన్సింగ్ మరియు అనుమతుల వ్యవస్థ మూడున్నర దశాబ్దాల పాటు (1950 – 1990 వరకు) పనిచేసింది.

1991 సంవత్సరం నెహ్రూ–మహలనోబిస్ వ్యూహం స్థానంలో సమగ్ర స్థూల ఆర్థిక సంస్కరణలు తీసుకురావడం, ప్రభుత్వ పాత్రను తగ్గించడం, నియంత్రణలను తొలగించడం మరియు ఆర్థిక వ్యవస్థను విదేశీ వాణిజ్యం, భీమా మరియు ఫైనాన్స్ కు తెరవడం ద్వారా ఒక ముఖ్యమైన మైలురాయిగా గుర్తించబడింది. నిర్మాణాత్మక పేదరిక నిర్మూలన అనే ఆర్థికాభివృద్ధి యొక్క దీర్ఘకాలిక లక్ష్యం ఆర్థిక సరళీకరణ ప్రక్రియకు

లోబడిపోయింది. స్వతంత్ర భారతదేశంలో ఆర్థిక విధానంలో రెండు ప్రధాన మార్పుల తరువాత నిరుద్యోగం మరియు అసమానతలు అపరిష్కృతంగా ఉన్నాయి.

10.14 సాంకేతిక పదాలు

* **స్థూల ఆర్థిక సంస్కరణలు:** జాతీయ స్థాయిలో సమగ్ర విధాన మార్పులు, తరచుగా ద్రవ్యలోటు, ద్రవ్య విధానం, వాణిజ్య అసమతుల్యతలను పరిష్కరించి ఆర్థిక వృద్ధిని స్థిరీకరించడం, ఉత్తేజపరచడం.
* **చెల్లింపుల సమతుల్యత సంక్షోభం:** ఒక దేశం తన దిగుమతులు మరియు ఎగుమతుల మధ్య అసమతుల్యతను ఎదుర్కొనే పరిస్థితి, ఇది విదేశీ మారక నిల్వల క్షీణతకు దారితీస్తుంది.
* **వాషింగ్టన్ ఏకాభిప్రాయం:** స్వేచ్ఛా మార్కెట్లు, ఆర్థిక క్రమశిక్షణ, సరళీకరణకు ప్రాధాన్యమిస్తూ ఐఎంఎఫ్, ప్రపంచబ్యాంకు ఆమోదించిన మార్కెట్ ఆధారిత ఆర్థిక విధానాలు.
* **ప్రతి ద్రవ్యోల్బణం:** ద్రవ్యోల్బణాన్ని నియంత్రించడానికి మరియు ఆర్థిక వ్యవస్థను స్థిరీకరించడానికి తరచుగా అమలు చేయబడే వస్తువులు మరియు సేవల సాధారణ ధరల స్థాయిలో ఉద్దేశపూర్వక తగ్గుదల.
* **నెహ్రూ-మహలనోబిస్ వ్యూహం:** భారతదేశ ప్రారంభ ఆర్థిక విధానం ప్రభుత్వ-నేతృత్వంలోని పారిశ్రామికీకరణ, దిగుమతి ప్రత్యామ్నాయం మరియు ఆర్థిక అభివృద్ధిలో బలమైన ప్రభుత్వ రంగ పాత్రను నొక్కి చెప్పింది.
* **పెట్టుబడుల ఉపసంహరణ:** ప్రభుత్వ యాజమాన్యంలోని సంస్థల్లో ప్రభుత్వ యాజమాన్యాన్ని విక్రయించడం లేదా తగ్గించడం, తరచుగా ఆర్థిక సామర్థ్యాన్ని పెంచడానికి ప్రైవేటీకరణ ప్రయత్నాలలో భాగం.
* **మేనేజ్డ్ ఫ్లోట్:** కరెన్సీ విలువలు మార్కెట్ శక్తులచే ప్రభావితమవుతాయి కాని అప్పుడప్పుడు ప్రభుత్వ జోక్యానికి లోబడి ఉండే ఫ్లెక్సిబుల్ ఎక్స్ఛేంజ్ రేట్ సిస్టమ్.
* **విదేశీ ప్రత్యక్ష పెట్టుబడులు (ఎఫ్ డీఐ) :** ఒక దేశంలో ఉత్పత్తి లేదా వ్యాపారంలోకి మరో దేశంలో ఉన్న కంపెనీ నేరుగా పెట్టుబడులు పెట్టడం, అంతర్జాతీయ ఆర్థిక సమగ్రతను పెంపొందించడం.
* **గూడ్స్ అండ్ సర్వీసెస్ టాక్స్ (జీఎస్ టి):** బహుళ పన్నుల స్థానంలో, ఏకీకృత పన్ను నిర్మాణాన్ని ప్రోత్సహించడం ద్వారా వస్తు, సేవల సరఫరాపై విధించే సమగ్ర పరోక్ష పన్ను.

ప్రశ్నలు:

1) సరళీకరణ కార్యక్రమంలోని రెండు ప్రధాన అంశాలను గుర్తించండి. మరియు సరళీకరణ యొక్క సానుకూల ప్రభావాలను జాబితా చేయండి.
2) ఆర్థిక స్వేచ్ఛ యొక్క ఫలితాల యొక్క అవకాశాలు ఏమిటి?
3) మార్కెట్ ఎకానమీకి, పొలిటికల్ ఎకానమీకి తేడా ఏమిటి?
4) పొలిటికల్ ఎకానమీ ఫ్రేమ్ వర్క్ యొక్క లక్షణాలను పేర్కొనండి. విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించండి
5) చారిత్రక సందర్భంలో భారతదేశ ఆర్థిక వెనుకబాటుతనం గురించి వివరించండి.
6) పొలిటికల్ ఎకానమీ ఫ్రేమ్వర్క్లో కొనసాగుతున్న ఆర్థిక సరళీకరణ ప్రక్రియ పర్యవసానాలను

విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించడం,

7) పొలిటికల్ ఎకానమీ ఫ్రేమ్ వర్క్ లో 1990 వరకు అనుసరించిన నెహ్రూ-మహలనోబిస్ వ్యూహం సాధించిన ప్రధాన విజయాలు, వైఫల్యాలను విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించండి.

8) స్వాతంత్ర్యానంతరం భారతదేశంలో ప్రణాళిక ద్వారా పారిశ్రామికీకరణకు ప్రయత్నించాల్సిన అవసరం ఉందా?

9) భారతదేశంలో ప్లానింగ్ విజయవంతమైందని మీరు భావిస్తున్నారా? ఎందుకు (కాదు)?

10) రాజకీయ అర్థశాస్త్రాన్ని ఆర్థిక వ్యవస్థ అధ్యయనానికి ఒక ప్రత్యేకమైన విధానంగా మదింపు చేయండి.

10.16 రిఫరెన్సులు:

1. Das, Gurcharan “India Unbound: The Social and Economic Revolution from Independence to the Global Information Age” Anchor, 2002.
2. Guha, RamachandraIndia After Gandhi: The History of the Worlds Largest Democracy Harper Perennial, 2007.
3. Baruah, Sanjib Fault Lines of Nationhood: Assam and the Politics of Nationality University of Pennsylvania Press, 1999.
4. Reddy, Y. V., and Narayan Valluri “Economic Reforms in India: From First to the Second Generation and Beyond” Oxford University Press, 2016.
5. Joshi, Vijay India’s Long Road: “The Search for Prosperity” Pen guin, 2016.
6. Patel, I. G’s Economic Policy: Preparing for the Twenty-First Century Oxford Uni versity Press, 2000.
7. Drèze, Jean, and Amartya Sen “An Uncertain Glory: India and its Contradictions” Princeton University Press, 2013.
8. Sen, Amartya “The Argumentative Indian”: Writings on Indian History, Culture and Identity” Penguin Books, 2005.

పాఠం -11

వృద్ధి ఫలాల చట్టబద్ధత మరియు పునఃపంపిణీ

లక్ష్యాలు :

ఈ యూనిట్ చదివిన తరువాత మీరు వీటిని చేయగలరు.

1. అభివృద్ధి వ్యూహాల యొక్క చారిత్రక పరిణామం మరియు సాధికారత మరియు భాగస్వామ్య అభివృద్ధి వైపు మార్పును అర్థం చేసుకోగలరు.
2. అభివృద్ధి సందర్భాలలో సమాన పంపిణీ మరియు సామాజిక న్యాయాన్ని సాధించడంలో సవాళ్లు మరియు డైనమిక్స్ ను పరిశీలించగలరు.
3. సమానత్వం, ఉపయోగం, పరిహార న్యాయం, రాల్సియన్ నిష్పాక్షికత మరియు సామాజిక న్యాయంతో సహా న్యాయం యొక్క విభిన్న సిద్ధాంతాలను విశ్లేషించగలరు.
4. దస్తావేజు, అర్హత, అవసరం మరియు అర్హత వంటి అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని, న్యాయమైన పంపిణీ కోసం విభజన యొక్క పునాదులను అన్వేషించగలరు.
5. సామాజిక సూచికలు, సుస్థిర అభివృద్ధి మరియు పర్యావరణ పరిరక్షణపై విజయవంతమైన పునఃపంపిణీ యొక్క ప్రభావాన్ని మదింపు చేయగలరు.
6. చట్టబద్ధత సంక్షోభం మరియు కోపింగ్ మెకానిజమ్ లతో సహా ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యాలలో అధికారం, చట్టబద్ధత మరియు సవాళ్ల పాత్రను గ్రహించగలరు.

పాఠ్యాంశ నిర్మాణ విషయక్రమం

11.0 లక్ష్యాలు

11.1 పరిచయం

11.2 పబ్లిక్ మరియు పొలిటికల్ అథారిటీ యొక్క స్వభావానికి సూచన

11.2 (ఎ) అధికారం చట్టబద్ధమైన అధికారం

11.2 (బి) అధికారం మరియు చట్టబద్ధత: వివరణాత్మక మరియు ప్రామాణిక రెండూ

11.2 (సి)రాజకీయ బాధ్యత సమస్య

11.3 చారిత్రక అవగాహన దిశగా

11.3 (ఎ) రాజకీయ అధికారం యొక్క దైవిక భావన

11.3 (బి) 17 వ శతాబ్దం: దైవ భావనకు సవాళ్లు

11.4 (సి) సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతాలు

11.3 (డి) చట్టబద్ధతపై మాంటెస్క్యూ యొక్క ప్రత్యామ్నాయ అభిప్రాయాలు

11.3 (ఇ) రూసో: మాంటిస్క్యూ దాటి వెళ్లడం
11.4 కారల్ మార్క్స్ అభిప్రాయాలు
11.5 మాక్స్ వెబర్ మరియు అతని టైపాలజీ ఆఫ్ అథారిటీ సిస్టమ్స్
11.5 (ఎ) వెబర్ మరియు చట్టబద్ధతపై విశ్వాసం
11.5 (బి) వెబర్ యొక్క ఆదర్శ రకాలు
11.5 (సి) మాక్స్ వెబర్ పై డేవిడ్ బీథమ్ విమర్శ
11.6 హేబర్మాస్ మరియు చట్టబద్ధత సంక్షోభం
11.6 (ఎ) సంక్షోభ ధోరణులు
11.6 (బి) సంక్షోభ సమయంలో ప్రభుత్వ చర్య
11.7 పంపిణీ సూత్రాలు
11.7 (ఎ) ఎడారి ప్రిన్సిపల్
11.7 (బి) అవసరం యొక్క సూత్రం
11.7 (సి) సమతుల్యత సూత్రం
11.8 ఎదుగుదల ఫలాల పునఃపంపిణీ
11.8 (ఎ) ఎదుగుదల ఫలాల పునఃపంపిణీ
11.8 (బి) పునఃపంపిణీకి హేతుబద్ధత
11.8 (సి) పునఃపంపిణీ విధానాలు:
11.8 (డి) ప్రభుత్వం మరియు సంస్థల పాత్ర:
11.9 వ్యక్తిగత బాధ్యత:
11.10 విజయవంతమైన పునఃపంపిణీ ప్రభావం:
11.11 మారుతున్న అభివృద్ధి వ్యూహాలు
11.12 సమాన పంపిణీ మరియు సామాజిక న్యాయం
11.13 ముగింపు
11.14 కీలక పదాలు
11.15 ప్రశ్నలు
11.16 రిఫరెన్సులు

11.1 పరిచయం

అధికారం మరియు చట్టబద్ధత రాజకీయ విశ్లేషణలో అత్యంత ప్రాథమిక మరియు శాశ్వత సమస్యలలో ఒకటిగా ఉన్నాయి. రాజకీయ తత్వవేత్తలు, రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు మరియు సామాజిక శాస్త్రవేత్తలు ఈ భావనలను ప్రజా అధికారం మరియు ప్రభుత్వాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి ఉపయోగకరమైన సాధనాలుగా అన్వేషించడంలో చాలాకాలంగా నిమగ్నమయ్యారు. ఏదేమైనా, ఈ భావనలు గత కొన్ని శతాబ్దాలుగా పరిణామం చెందాయని, నిర్దిష్ట చారిత్రక ఊహలకు అనుగుణంగా ఏర్పడ్డాయని మరియు పునర్నిర్మించబడ్డాయని చూడాలి. అందువల్ల, అవి చారిత్రాత్మకంగా వాటి పరిణామానికి దోహదపడిన వివిధ తంతువులను ప్రతిబింబించేవిగా చూడవచ్చు.

ఆర్థికాభివృద్ధిపై చర్చ ఒక డైనమిక్ కథనం, ఇది సామాజిక పురోగతిని పెంపొందించడానికి ఉద్దేశించిన విభిన్న వ్యూహాల కటకాల ద్వారా పరిణామం చెందుతుంది. 1950వ దశకంలో ప్రారంభమైన అభివృద్ధి నమూనా వేగవంతమైన పారిశ్రామికీకరణ, మౌలిక సదుపాయాల అభివృద్ధి మరియు వ్యవసాయ ఆధునీకరణ ద్వారా జాతీయాదాయాన్ని పెంచడానికి అధిక వృద్ధి రేటును సాధించడం చుట్టూ కేంద్రీకృతమైంది. ఆర్థిక వృద్ధి సమాజంలోని అన్ని వర్గాలకు ప్రయోజనం చేకూర్చే "ట్రికిల్-డౌన్" సిద్ధాంతంపై నమ్మకం ఈ శకం యొక్క ఆశావహ పునాది. ఏదేమైనా, 1970వ దశకం ఒక కీలకమైన మార్పును సూచించింది, ఎందుకంటే ట్రిల్ డౌన్ యొక్క లోపాలు స్పష్టంగా కనిపించాయి, ఇది "పునఃపంపిణీతో వృద్ధి" అనే పిలుపుకు దారితీసింది. ఈ కీలక ఘట్టం సంపూర్ణ పేదరిక నిర్మూలనపై దృష్టిని మళ్లించే "ప్రాథమిక అవసరాల విధానం"తో సహా తదుపరి వ్యూహాలను ప్రేరేపించింది. 1980 ల నాటికి, వ్యక్తుల శ్రేయస్సుపై దృష్టి సారించి మరింత మానవ-కేంద్రీకృత అభివృద్ధి విధానం ఉద్భవించింది. ప్రస్తుతం, అభివృద్ధి భూభాగం సాధికారత వైపు పరివర్తనాత్మక మార్పును చూస్తోంది, అభివృద్ధి ప్రక్రియలలో బలహీన వర్గాల చేరికకు ప్రాధాన్యత ఇస్తోంది. సంక్షేమ కార్యక్రమాలలో రాజ్యం యొక్క విస్తృత పాత్ర మరియు "భాగస్వామ్య అభివృద్ధి" ద్వారా పౌర సమాజం క్రియాశీలక భాగస్వామ్యాన్ని కలిగి ఉంటుంది. అదే సమయంలో సమాన పంపిణీ, సామాజిక న్యాయం కోసం చేసే తపన చర్చల్లో ముందంజలో ఉంది. సమానత్వం, ఉపయోగం, పరిహార న్యాయం, రాల్సియన్ న్యాయం మరియు సామాజిక న్యాయం యొక్క విస్తృత భావనతో సహా న్యాయం యొక్క వివిధ సిద్ధాంతాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని, సమానంగా పంపిణీ చేయవలసిన వస్తువులు మరియు భారాలను క్షుణ్ణంగా పరిశీలించడం ఇందులో ఉంటుంది. అభివృద్ధి వ్యూహాలు రూపాంతరం చెందుతున్నప్పుడు, ఆర్థిక వృద్ధి, సామాజిక న్యాయం మరియు వ్యక్తిగత సాధికారత మధ్య ఈ సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్య అభివృద్ధి కథనం యొక్క బహుముఖ స్వభావానికి నిదర్శనంగా నిలుస్తుంది.

11.2 పబ్లిక్ మరియు పొలిటికల్ అథారిటీ యొక్క స్వభావానికి సూచన

ఈ వివిధ అంశాలను పరిశీలించే ముందు, అధికారం మరియు చట్టబద్ధత రెండూ ప్రజా మరియు రాజకీయ అధికారం యొక్క స్వభావాన్ని సూచిస్తాయని మనం మొదట గుర్తుంచుకోవాలి. అన్ని మానవ సమాజాలు, ఇంతకు ముందు చెప్పినట్లుగా, నియమాల ప్రకారం జీవిస్తాయి, ఇవి వాటికి ఐక్యతను మరియు విలక్షణమైన గుర్తింపును ఇస్తాయి. ఈ నియమాలను ప్రజలు స్వచ్ఛందంగా అంగీకరిస్తే వాటిని సాధికారికమైనవి మరియు చట్టబద్ధమైనవిగా చూస్తారు. నిబంధనలకు విధేయతను ప్రభుత్వాలు భయం మరియు బలవంతం ద్వారా వెలికితీయగలిగినప్పటికీ, బలవంతంగా సమ్మతిని వెలికి తీయడం చట్టబద్ధమైనదిగా పరిగణించబడదు.

11.2 (ఎ) అధికారం చట్టబద్ధమైన అధికారం

ముందుగా ఈ భావనల అర్థం ఏమిటో సరళమైన పదాల్లో అర్థం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నిద్దాం. సరళంగా చెప్పాలంటే, అధికారం అనేది అధికారం యొక్క ఒక రూపంగా అర్థం చేసుకోబడుతుంది. అధికారం ఒక వ్యక్తి యొక్క వాతావరణాన్ని ప్రభావితం చేసే మరియు మార్చే సామర్థ్యం లేదా సామర్థ్యాన్ని సూచిస్తుంది, అధికారం అనేది మార్చే సామర్థ్యం మరియు మార్చే హక్కు రెండింటినీ సూచిస్తుంది. అందువలన అధికారాన్ని ఒక సవరించిన అధికార రూపంగా చూడవచ్చు, ఇక్కడ అధికారం సరైనదిగా అంగీకరించబడుతుంది. అంటే..

అధికారం ఏ విధమైన బలవంతం లేదా తారుమారుపై ఆధారపడదు మరియు బదులుగా, విధేయత

మరియు సమ్మతి యొక్క కర్తవ్యాన్ని కోరుతుంది. మార్పులను అమలు చేయడానికి అవసరమైన స్వచ్ఛంద లేదా ఇష్టపూర్వక విధేయతను పొందడానికి, అధికారం సరైనది అని వాదనలు వేయాలి. చట్టబద్ధత అనేది అధికారానికి, కరెక్ట్ నెస్ మరియు న్యాయబద్ధత యొక్క లక్షణాన్ని అందిస్తుంది, తద్వారా విధేయత మరియు సమ్మతిని బలవంతం మరియు బలప్రయోగం ఫలితంగా కాకుండా కర్తవ్యానికి సంబంధించిన అంశంగా అందిస్తుంది. అందువలన, అధికారం చట్టబద్ధతతో ముడిపడి ఉన్నప్పుడు, దానిని "చట్టబద్ధమైన అధికారం" గా భావించవచ్చు.

11.2 (బి) అధికారం మరియు చట్టబద్ధత:

వివరణాత్మక మరియు ప్రామాణిక రెండూ అధికారం మరియు చట్టబద్ధత యొక్క అర్థాల యొక్క ఈ సాధారణ వివరణ, భావనలను వివరణాత్మక మరియు ప్రామాణిక వర్గాలుగా ఉపయోగించవచ్చని మనకు స్పష్టం చేయాలి. వివరణాత్మక వర్గాలుగా, అవి రాజకీయ వ్యవస్థ మరియు పాలన యొక్క స్వభావాన్ని వివరిస్తాయి లేదా వివరిస్తాయి. ప్రామాణిక వర్గాలుగా, అవి 'పాలించే హక్కు' వాదనలను అంచనా వేయడానికి నైతిక ప్రమాణాన్ని అందిస్తాయి. అదే సమయంలో ఈ రెండు ఆలోచనలకు స్థిరమైన అర్థం లేదని గుర్తుంచుకోవాలి. వాటి అర్థాలు మారి చారిత్రాత్మకంగా అభివృద్ధి చెందాయి. ఏ చారిత్రక క్షణంలోనైనా, భావనలు పోటీ మార్గాల్లో వ్యాఖ్యానించబడ్డాయి మరియు నిర్వచించబడ్డాయి. అందువలన, లిబరల్స్ చట్టబద్ధతను సానుకూల అర్థాన్ని కలిగి ఉన్నట్లుగా చూస్తారు, మార్క్సిస్టులు చట్టబద్ధతను ఏదైనా చెల్లుబాటు అయ్యే నైతిక వాదనలు లేదా 'పాలించే హక్కు'గా చూడటానికి తక్కువ మొగ్గు చూపుతారు. ఉదారవాదులు మరియు సోషలిస్టులు అధికారాన్ని హేతుబద్ధమైనది, ఉద్దేశపూర్వకమైనది మరియు పరిమితమైనదిగా చూస్తారుబీ ఇది చట్టపరమైన-హేతుబద్ధమైన అధికారం మరియు ప్రజా జవాబుదారీతనానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వడంలో ప్రతిబింబిస్తుంది. దీనికి విరుద్ధంగా, సంప్రదాయవాదులు అధికారాన్ని సహజ అవసరం నుండి ఉద్భవించినట్లుగా చూస్తారు, అనుభవాల అసమాన పంపిణీ, సామాజిక స్థానం మరియు జ్ఞానం కారణంగా 'పై నుండి' ఉపయోగించబడతారు. అధికారానికి సమర్థన అనేది క్రమబద్ధతను కాపాడటానికి అది అవసరమని, రాజకీయ పాలన లేని సమాజమైన 'ప్రకృతి స్థితి' యొక్క అనాగరికత మరియు అన్యాయం నుండి తప్పించుకోవడానికి ఏకైక మార్గం అనే వాదన చుట్టూ కేంద్రీకృతమై ఉంది (చూడండి హేవుడ్, పాలిటిక్స్, పుట 193).

11.2 (సి) రాజకీయ బాధ్యత సమస్య

చట్టబద్ధత, లేదా ఒక పాలన లేదా పాలనా వ్యవస్థ యొక్క హక్కు అంశం అంతిమంగా రాజకీయ చర్చలలో అత్యంత ప్రాథమికమైన రాజకీయ బాధ్యత సమస్యతో ముడిపడి ఉంటుంది. ఇది ఈ క్రింది ప్రశ్నలను పరిష్కరిస్తుంది: పౌరులు ప్రభుత్వ అధికారాన్ని అంగీకరించాల్సిన బాధ్యతను ఎందుకు భావిస్తారు, మరియు రాష్ట్రాన్ని గౌరవించడం మరియు దాని చట్టాలను పాటించడం వారికి బాధ్యత ఉందా. అయితే, ఆధునిక రాజకీయ చర్చలో, రాజకీయ ప్రవర్తనలు మరియు నమ్మకాల పరంగా కూడా చట్టబద్ధతను అర్థం చేసుకుంటారు. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, ఇది ప్రజలు నైరూప్య అర్థంలో రాజ్యానికి ఎందుకు లోబడి ఉండాలనే ప్రశ్నను మాత్రమే కాకుండా, వారు ఒక నిర్దిష్ట రాష్ట్రాన్ని లేదా ఒక పాలనా వ్యవస్థను ఎందుకు అనుసరిస్తారు మరియు ఇతరులను ఎందుకు పాటించాలి అనే ప్రశ్నను కూడా పరిష్కరిస్తుంది. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, ఇది పరిస్థితులు లేదా ప్రక్రియల సమస్యను అన్వేషిస్తుంది, ఇది ప్రజలను విధేయత చూపడానికి లేదా మరో మాటలో చెప్పాలంటే,

అధికారాన్ని సరైనదిగా చూడటానికి ప్రోత్సహిస్తుంది. ఈ ఆందోళనలు భావన యొక్క అనుభవపూర్వక లేదా ఆచరణాత్మక అంశాల వైపు దృష్టి మార్పును ప్రతిబింబిస్తాయి, అనగా, అధికారాన్ని ఉపయోగించే చట్టపరమైన మరియు రాజ్యాంగపరమైన సందర్భాలు (అథానాసియోస్ మౌలాకిస్ లో 'జ్ఞానోదయం మరియు చట్టబద్ధత', చట్టబద్ధత / చట్టబద్ధత, 1986, పుట.60 చూడండి)

తరువాతి విభాగాలలో, వివిధ తాత్విక సంప్రదాయాలలో అధికారం మరియు చట్టబద్ధత కనిపించే విధానాన్ని మరియు వాటి చారిత్రక పరిణామ సమయంలో వాటికి ఆపాదించబడిన వివిధ అర్థాలను పరిశీలిస్తాము. సామాజిక శాస్త్రవేత్త మాక్స్ వెబర్ మరియు రాజకీయ తత్వవేత్త జుర్గెన్ హేబర్మాస్ ప్రతిపాదించిన రెండు ప్రముఖ మరియు పరస్పర విరుద్ధమైన సూత్రీకరణలను కూడా మేము అధ్యయనం కోసం తీసుకుంటాము. రెండింటి మధ్య వ్యత్యాసాన్ని అర్థం చేసుకోవాలంటే ఆ సంబంధాన్ని గుర్తుంచుకోవాలి.

చట్టబద్ధత మరియు అధికారం మధ్య; ఆ చట్టబద్ధత అధికారాన్ని అధికారంగా మారుస్తుంది. రాజకీయ తత్వవేత్తలు చట్టబద్ధతను ఒక హేతుబద్ధమైన సూత్రంగా భావిస్తారు, ప్రభుత్వాలు పౌరుల నుండి విధేయతను కోరే ప్రాతిపదికలను సూచిస్తాయి. వాస్తవ వాస్తవం లేదా విధేయత కంటే చట్టబద్ధత కోసం ఈ వాదనల అన్వేషణ చాలా ముఖ్యమైనది. అయితే, సామాజిక శాస్త్రజ్ఞులు సామాజిక పరంగా చట్టబద్ధతను చూస్తారు, నిబంధనలకు విధేయతను ప్రదర్శించే విధానంపై దృష్టి పెడతారు. ఈ ఆలోచనలు చారిత్రాత్మకంగా ఎలా అభివృద్ధి చెందాయో మరియు నిర్దిష్ట చారిత్రక ఊహల వద్ద అవి ఊహించిన లక్షణాలను ఇప్పుడు చూద్దాం.

11.3 చారిత్రక అవగాహన దిశగా

11.3 (ఎ) రాజకీయ అధికారం యొక్క దైవిక భావన

ఆధునిక యుగం వచ్చే వరకు, రాజకీయ అధికారాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి చట్టబద్ధత అనే ఆలోచన అంతంతమాత్రంగానే ఉంది. పదిహేడవ శతాబ్దానికి ముందు, రాజకీయ అధికారం దైవికంగా నిర్దేశించబడినది మరియు సహజమైనది, అందువల్ల సహేతుకమైనదని విస్తృతంగా భావించబడింది. ఈ అభిప్రాయాన్ని సమర్థించిన వారు ఒక వర్గం ప్రజలు మరొక వర్గంపై ప్రశ్నించలేని ఆధిపత్యాన్ని విశ్వసించారు. పాలకులు దైవ సంకల్పానికి, అధికారానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారని, ప్రజలకు ఏది మంచిదో, ఈ మంచిని అనుసరించడానికి తగిన మార్గాలు ఏమిటో వారికే తెలుసనే నమ్మకంతో ఈ ఆధిపత్యం కొనసాగింది. అయితే, పదిహేడవ శతాబ్దం నుండి, దైవిక అధికార భావనలో మునిగిపోయిన చట్టబద్ధత, నేడు మనం దానితో ముడిపడి ఉన్న లక్షణాలను రూపొందించడం మరియు అభివృద్ధి చేయడం ప్రారంభించింది.

11.3 (బి) 17 వ శతాబ్దం: దైవ భావనకు సవాళ్లు

థామస్ హాబ్స్ (1588-1679) వంటి పదిహేడవ శతాబ్దపు ఆలోచనాపరులు మానవులు స్వభావరీత్యా, దేవుని ముందు స్వతంత్రులు, సమానులు అనే అభిప్రాయాన్ని సమర్థించడం ద్వారా రాజులకు పాలించే దైవిక హక్కు అనే భావనను సవాలు చేశారు. మానవులందరూ స్వతంత్రులు, సమానులు కాబట్టి, సాటి మానవులను పాలించే అధికారం సహజంగా లేదా దైవికంగా ఏ మనిషికీ ఉండదు. అందరికీ సహజ స్వేచ్ఛ, సమానత్వం అనే

భావన.

ఇంగ్లాండు, ఫ్రాన్సులలో నిరంకుశ రాచరికాలు పాలించాయనే వాదనలను వ్యతిరేకించడానికి మరియు నాశనం చేయడానికి మానవులను ఉపయోగించారు.

11.3 (సి) సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతాలు

సహజ సమానత్వం యొక్క సిద్ధాంతాలు, పదిహేడవ మరియు పద్దెనిమిదవ శతాబ్దాలలో వర్ధిల్లిన ఒప్పంద సిద్ధాంతాలలో అమర్చబడ్డాయి, చట్టబద్ధమైన ప్రభుత్వానికి సైద్ధాంతిక మరియు తార్కిక ఆధారాన్ని అందించే విధంగా. హాబ్స్ మరియు జాన్ లాక్ వంటి కాంట్రాక్ట్ సిద్ధాంతకర్తలు మానవులందరూ సమానులు మరియు సమానులు, వారి స్వంతంపై అధికారం కలిగి ఉన్నారు, అందువల్ల తమను తాము ప్రభావితం చేసే నిర్ణయాలు తీసుకునే సామర్థ్యం మరియు హక్కును కలిగి ఉన్నారు అనే ప్రాథమిక ప్రాతిపదిక నుండి ప్రారంభించారు. ఈ స్వేచ్ఛాయుత మరియు సమాన మానవులు, వారు ఆర్థిక స్వేచ్ఛను ఉపయోగించడానికి తగిన పరిస్థితులను సృష్టించడానికి, వారి స్వీయ-నిర్ణయ హక్కులలో కొన్నింటిని ఇతరులకు బదిలీ చేయాలని నిర్ణయం తీసుకుంటారు, రెండవవారు వారి తరపున పాలించడానికి అధికారం ఇస్తారు. ఈ బదిలీ పెద్ద ఎత్తున జరిగినప్పుడు, అనగా, పెద్ద సంఖ్యలో ప్రజలు తమ సహజ హక్కును స్వపరిపాలనకు బదిలీ చేసినప్పుడు, రాజకీయ అధికారం ఏర్పడుతుంది. కొన్ని హక్కులు మరియు స్వేచ్ఛలను త్యాగం చేయడం ఫలితంగా ఏర్పడే ఈ రాజకీయ అధికారం లేదా ప్రభుత్వం చట్టబద్ధతను కలిగి ఉందని చెబుతారు. పాలించడానికి ప్రభుత్వానికి ఉన్న చట్టబద్ధమైన అధికారం, పాలించబడిన వారి సమ్మతి ద్వారా ప్రదర్శించబడుతుంది, ఇది క్రమానుగతంగా వ్యక్తీకరించబడుతుంది మరియు పునరుద్ధరించబడుతుంది. ఈ విధంగా పదిహేడవ శతాబ్దం నుండి, ఉదారవాద మరియు గణతంత్ర సంప్రదాయాలలో చట్టబద్ధత అనే భావన ఒక విమర్శ రూపంలో లేదా ప్రస్తుత నిరంకుశ ప్రభుత్వాల అధికారానికి సవాలు రూపంలో అభివృద్ధి చెందడాన్ని మనం చూడవచ్చు. ఆంగ్లం (1688) మరియు ఫ్రెంచ్ విప్లవాలు (1789) రెండింటిలోనూ, చట్టబద్ధత సమస్య సహేతుకంగా మరియు చట్టబద్ధంగా పాటించగల ప్రభుత్వ రూపానికి సంబంధించిన ప్రశ్నలకు ప్రాథమికంగా మారింది. ఉదారవాదంలో, అధికారం యొక్క చట్టబద్ధత ఒక వ్యక్తివాద సామాజిక ఒప్పందం మరియు పాలించబడే వారి సమ్మతిపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

11.3 (డి) చట్టబద్ధతపై మాంటెస్క్యూ యొక్క ప్రత్యామ్నాయ అభిప్రాయాలు

ఒప్పందవాదులు సమర్థించిన చట్టబద్ధత యొక్క వ్యక్తిగతవాద చట్రాన్ని తిరస్కరిస్తూ, మాంటెస్క్యూ (1689-1775), తన రచన ది స్పిరిట్ ఆఫ్ ది లాస్ (1748) లో చట్టబద్ధత యొక్క ప్రత్యామ్నాయ రూపాలను ప్రతిఘటించాడు. ఈ ప్రత్యామ్నాయ రూపం ఒక వ్యక్తి స్వేచ్ఛ యొక్క నిరంకుశత్వాన్ని తగ్గించడానికి ఉద్దేశించబడింది, అధికారం యొక్క వినియోగాన్ని సామాజిక సందర్భంలో ఉంచుతుంది. మాంటెస్క్యూ తన చట్రంలో సాంఘిక సంస్కరణ, రాజ్యాంగవాదం మరియు ప్రాథమిక పౌర హక్కుల పరిరక్షణ అంశాలను చేర్చడం ద్వారా రాజ్యానికి సామాజిక బాధ్యతాయుతమైన పాత్రను చేర్చాడు. ఇవన్నీ చట్టబద్ధమైన అధికారం యొక్క సారాంశానికి దోహదం చేయడం లేదా రూపొందించడంగా చూడబడ్డాయి.

11.3 (ఇ) రూసో: మాంటిస్క్యూ దాటి వెళ్లడం

జీన్-జాక్వెస్ రూసో (1712-1778) ఉదారవాద-వ్యక్తిగత చట్రంలో ప్రతిపాదించిన చట్టబద్ధతకు రిపబ్లికన్ సవాలుకు ప్రాతినిధ్యం వహించాడు. రెండవ ప్రవచనంలో తప్పుడు ఒప్పంద సిద్ధాంతంలో, రూసో మాంటెస్క్యూ విడిచిపెట్టిన ప్రదేశాన్ని నిర్మించడానికి ప్రయత్నించాడు. సమాజం మరియు రాజకీయాల యొక్క ఉదారవాద వ్యక్తివాద సిద్ధాంతం యొక్క పరిమితులను ఎత్తిచూపుతూ, రూసో, మాంటెస్క్యూ వలె సామాజిక సమస్యల యొక్క విస్తృత రంగాన్ని కవర్ చేయడానికి ప్రయత్నించాడు మరియు తద్వారా తన సూత్రీకరణలో చేర్చాడు. అయితే మాంటెస్క్యూ సూత్రీకరణను దాటి, రూసో ఈ సామాజిక రంగంలో, సమాజంలోని ఆ వర్గాల ఆకాంక్షలను చేర్చడానికి ప్రయత్నించాడు, అవి ఉదారవాద చట్రంలో వ్యక్తీకరణను కనుగొనలేదు. ఈ సామాజిక ఒప్పందాన్ని ఒక మోసంగా రూసో భావించాడు, దీని ద్వారా ధనవంతులు పేదలను వారి ఆధిపత్యానికి లొంగిపోయేలా బలవంతం చేశారు. అందువల్ల రూసో దృష్టిలో రాజకీయ అధికారాన్ని ప్రజాస్వామికీకరించడం ద్వారానే చట్టబద్ధత సాధించవచ్చు. ప్రజల క్రియాశీలక భాగస్వామ్యం, వారి గుర్తింపు ద్వారా డెమోక్రటైజేషన్ సాధించాలి.
సామాజిక, రాజకీయ అవసరాలు.. రూసో యొక్క పథకంలో, ప్రభుత్వం యొక్క చట్టబద్ధత, మరియు అధికార వినియోగం పౌరుల క్రియాశీలక భాగస్వామ్యంపై ఆధారపడి ఉన్నాయి. చట్టబద్ధతకు ఈ ప్రత్యామ్నాయ ఆలోచన యొక్క ప్రాముఖ్యత స్వీయ, ప్రజా నిబద్ధత మరియు సామూహిక లక్ష్యాల మధ్య సంబంధంలో ఉంది, ఇవన్నీ గణతంత్ర రాజకీయ వ్యవస్థ మనుగడకు అవసరమని భావించబడ్డాయి (పాశ్చాలిస్ కిట్రోమిల్స్, 1986, పేజీలు 62-64).

11.4 కారల్ మార్క్స్ అభిప్రాయాలు

కారల్ మార్క్స్ (1818-1883), క్రియాశీల భాగస్వామ్య పౌరసత్వం మరియు రాజకీయ అధికారం మధ్య సంబంధం గురించి రూసో యొక్క ఆశావాదాన్ని పంచుకోలేదు. మార్క్స్ దృష్టిలో, ఆధునిక రాజ్యం బూర్జువావర్గ ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది మరియు అందువల్ల ప్రజల ఉమ్మడి సంకల్పానికి ప్రాతినిధ్యం వహించదు. 'రాజకీయాల'లో వారి భాగస్వామ్యం వర్గ భేద సమాజంలో వారి సబార్డినేట్ హెూదాపై ఆధారపడి ఉంటుంది మరియు పరిమితం చేయబడుతుంది కాబట్టి ప్రజలు తమను తాము పౌరులుగా మాత్రమే 'ఊహించుకోగలరు'. సాధారణ సంకల్ప చట్రంలో, వాస్తవ సమస్యలైన సమాజంలోని దురాచారాలు, వాటిని ఉత్పత్తి చేసిన పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ యొక్క అసమాన నిర్మాణాల నుండి దృష్టి మరల్చబడిందని మార్క్స్ భావించాడు. అందువలన, పెట్టుబడిదారీ రాజ్యం ఎప్పటికీ చట్టబద్ధమైనది మరియు 'ప్రజా సంకల్పానికి లోబడేది' కాదు; ఎందుకంటే అది సహజంగా దోపిడీకి గురైంది. కాబట్టి మార్క్స్ చట్రంలో పెట్టుబడిదారీ సమాజంలో రాజకీయ అధికారానికి చట్టబద్ధత ఒక అపోహ. పెట్టుబడిదారీ రాజ్యం స్వతహాగా దోపిడీకి గురవుతుందనీ, అందువల్ల ప్రజాభీష్టాన్ని ఎన్నటికీ ప్రతిబింబించలేదనే ప్రాతిపదికపై ఈ భావన ఆధారపడి ఉంది. భవిష్యత్తులో ప్రజలు తమ భవితవ్యాన్ని తామే నియంత్రించుకునే, తమను తాము నిలబెట్టుకోవడానికి 'మిస్టిఫికేషన్'లపై ఆధారపడకుండా భవిష్యత్తులో మానవ స్థితిని ఊహించినంత వరకు చట్టబద్ధత కూడా మార్క్స్ కు అసంబద్ధంగా ఉంది (విలియం కొన్నోలీ, చట్టబద్ధత మరియు రాజ్యం, పుటలు 7-8 చూడండి). అందువలన మార్క్స్ కు ప్రధానమైన ఆందోళన చట్టబద్ధత కాదు. ఉత్పత్తి సాధనాల యజమానులకు, వేతనం సంపాదించే శ్రామిక వర్గానికి మధ్య పరస్పర విరుద్ధమైన ఆర్థిక ప్రయోజనాలపై ఆధారపడిన పెట్టుబడిదారీ సమాజాలను దోపిడీ ఆర్థిక వ్యవస్థగా ఆయన

కేంద్రీకరించారు. మార్క్సిస్టు విశ్లేషణలో, పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థను మార్చడానికి కార్మికవర్గం ఒక సామూహిక శక్తిగా తనను తాను సంఘటితం చేసుకునే పరిస్థితులను విశ్లేషించడంలో సమస్య ఒకటి. మాక్స్ వెబర్ (1864-1920) సూత్రీకరణను ఒక వ్యతిరేక దృక్పథంగా చూడవచ్చు. వ్యతిరేక దిశ నుండి ప్రారంభించి, వెబర్ అధికారం యొక్క స్వభావాన్ని మరియు విధేయతను పొందడంలో సమస్యలను విశ్లేషించడంలో నిమగ్నమయ్యాడు. ఆధునిక ప్రపంచంలో అధికార వ్యవస్థలపై వెబర్ యొక్క సైద్ధాంతిక సూత్రీకరణలో అధికారం మరియు పెట్టుబడిదారీ రాజ్యానికి విధేయత (చట్టబద్ధత) సాధించే మార్గాల పట్ల ఈ ఆందోళన ప్రతిబింబిస్తుంది (జేమ్స్ పెట్రాస్, 'వర్గ రాజకీయాలు, రాజ్య అధికారం మరియు చట్టబద్ధత', పుటలు 1955).

11.5 మాక్స్ వెబర్ మరియు అథారిటీ సిస్టమ్స్ యొక్క అతని టైపాలజీ

అధికారం మరియు చట్టబద్ధత గురించి ఇప్పటివరకు మా చర్చ భావనల చారిత్రక పరిణామాన్ని అర్థం చేసుకోవడంపై దృష్టి సారించింది. ప్రత్యేకించి, అధికారాన్ని అన్వేషించడం, చట్టబద్ధతను ఏ ప్రాతిపదికన పొందాలి, మరియు ఆమోదించబడిన దానికి వ్యతిరేకంగా పరీక్షించబడిన అటువంటి దావా యొక్క న్యాయబద్ధతను అన్వేషించడంలో మేము ఆందోళన చెందాము; హాబ్స్, మాంటెస్క్యూ, రూసో, మార్క్స్ వంటి రాజకీయ తత్వవేత్తలు కూడా ఉన్నారు. అయితే, మాక్స్ వెబర్ వంటి సామాజిక శాస్త్రవేత్తలు అధికారానికి సంబంధించిన వాదనలతో తమను తాము పట్టించుకోలేదు. చట్టబద్ధత ఏర్పడే తీరు, అధికార పదవుల ఆక్రమణకు దాని ప్రభావం, చట్టబద్ధతను గ్రహించే లేదా హరించే పరిస్థితులు, విఫలమైతే ఏమి జరుగుతుంది వంటి ఆచరణాత్మక ప్రశ్నలతో వారు తమను తాము ఆందోళన చెందారు. రాజకీయ సామాజిక శాస్త్రం యొక్క ఒక అంశంగా చట్టబద్ధత, చట్టబద్ధత ప్రభావవంతంగా ఉండే సామాజిక సంస్థలు ఏమిటి, అనగా ఒక రాజకీయ అధికారం యొక్క చట్టబద్ధతను ప్రజలు ఎలా అంగీకరిస్తారు, ఈ అంగీకారాన్ని వారు ఎలా వ్యక్తపరుస్తారు మరియు రాజకీయ పాలనలు చట్టబద్ధతను పొందే మాధ్యమం లేదా వనరులు వంటి అంశాలను పరిశీలిస్తుంది.

11.5 (ఎ) వెబర్ మరియు చట్టబద్ధతపై విశ్వాసం

రాజకీయ పాలన యొక్క సంక్లిష్టతలను అర్థం చేసుకోవడానికి వెబర్ యొక్క చట్టబద్ధత అధ్యయనం ఉపయోగకరంగా పరిగణించబడుతుంది. అధికార సంబంధాల యొక్క క్రమబద్ధమైన అధ్యయనానికి చట్టబద్ధతను ప్రాథమికమైనదిగా వెబర్ భావించాడు. 'ఆచారం, వ్యక్తిగత ప్రయోజనం, సంఘీభావం యొక్క పూర్తిగా ప్రభావవంతమైన లేదా ఆదర్శ ఉద్దేశాలు' దాని మనుగడకు తగిన ఆధారం కాదని వెబర్ ఎత్తి చూపాడు. ఒక నిర్దిష్ట ఆధిపత్య వ్యవస్థను కొనసాగించడానికి, సాధారణంగా 'చట్టబద్ధతపై విశ్వాసం' అనే మరో అంశం ఉంది. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, అధికారం యొక్క చట్టబద్ధత గురించి సాధారణ గుర్తింపు ఉన్న చోట, దాని ఆజ్ఞలు తప్పనిసరిగా పాటించబడతాయి. తత్ఫలితంగా, బలవంతం యొక్క విస్తృతమైన ఉపయోగం లేదు, లేదా విచ్ఛిన్నం లేదా అవిధేయత యొక్క నిరంతర భయం లేదు టమాక్స్ వెబర్, ఎకానమీ అండ్ సొసైటీ, 1978 (1922), పుట.213ఊ. ఆధిపత్య వ్యవస్థలపై వెబర్ చేసిన అధ్యయనం చట్టబద్ధత యొక్క విభిన్న ఆలోచనలు లేదా సూత్రాలు ఉన్నాయని నిర్ధారణకు దారితీసింది. చెప్పబడిన నిర్దిష్ట రకం లేదా చట్టబద్ధత సూత్రం ఆధారంగా, ఉద్భవించిన విధేయత రకం, దానికి హామీ ఇవ్వడానికి అభివృద్ధి చేసిన పరిపాలనా యంత్రాంగం మరియు దానిని ఉపయోగించే అధికార రకంలో తేడాలు ఉన్నాయి.

11.5 (బి) వెబర్ యొక్క ఆదర్శ రకాలు

వెబర్ ప్రతి ఒక్కరూ పేర్కొన్న చట్టబద్ధత యొక్క వాదనల రకాన్ని బట్టి వివిధ రకాలు లేదా 'ఆధిపత్య వ్యవస్థలను' గుర్తించాడు (చూడండి డేవిడ్ బీథమ్, 'పొలిటికల్ చట్టబద్ధత', పుట. 109) తదనుగుణంగా, వెబర్ మూడు 'ఆదర్శ రకాలు' లేదా 'భావనాత్మక నమూనాలను' నిర్మించాడు, ఇవి రాజకీయ పాలన యొక్క అత్యంత సంక్లిష్టమైన స్వభావాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి సహాయపడతాయని అతను ఆశించాడు, అవి సాంప్రదాయ అధికారం, ఆకర్షణీయ మరియు చట్టపరమైన-హేతుబద్ధమైన అధికారం. ఈ నమూనాలలో ప్రతి ఒక్కటి రాజకీయ చట్టబద్ధత యొక్క ప్రత్యేకమైన మూలాన్ని సూచిస్తాయి మరియు వీటికి అనుగుణంగా, ప్రజలు ఒక నిర్దిష్ట పాలనకు కట్టుబడి ఉండటానికి వివిధ కారణాలు ఉన్నాయి. మొదటి నమూనాలో అనగా సంప్రదాయ అధికారం, దీర్ఘకాలిక ఆచారాలు మరియు సంప్రదాయాలు రాజకీయ చట్టబద్ధతకు మూలంగా ఏర్పడ్డాయి. ఈ చట్టబద్ధత యొక్క పవిత్రత అటువంటి అధికార వ్యవస్థలను మునుపటి తరాలు అంగీకరించి, పాటించడం నుండి ఉద్భవించింది. సంప్రదాయ అధికార వ్యవస్థలకు ఉదాహరణలు పితృస్వామ్యం (కుటుంబంపై తండ్రి పాలన) లేదా జెరోంటోక్రసీ ('పెద్దల' పాలన). సౌదీ అరేబియా, మొరాకో మరియు కువైట్ లలో వలె వంశపారంపర్య మరియు వంశపారంపర్య అధికార మరియు ప్రత్యేకాధికార వ్యవస్థలు మనుగడ సాగించిన సమాజాలలో మరియు ఇంగ్లాండ్, నెదర్లాండ్స్ వంటి దాని రాజ్యాంగ రూపాల్లో ఇటువంటి సంప్రదాయ అధికార వ్యవస్థలను ఇప్పటికీ చూడవచ్చు.

రెండవ రూపం, అనగా ఆకర్షణీయమైన అధికారం, ఒక వ్యక్తి యొక్క ఆకర్షణీయమైన లేదా ఆకర్షణీయమైన వ్యక్తిత్వం నుండి చట్టబద్ధతను పొందింది. ఈ విజ్ఞప్తికి ఆధారం ఒక వ్యక్తి యొక్క కులం, వర్గం లేదా ఇతర వివరణాత్మక లక్షణాలపై ఆధారపడి లేదు. ఇది కేవలం వ్యక్తి యొక్క వ్యక్తిగత అయస్కాంతత్వంపై ఆధారపడి ఉ ంటుంది, ఇది ఒక నాయకుడిగా వ్యక్తిని ఆమోదయోగ్యం చేస్తుంది, విధేయత వైపు ప్రజలను ఆకర్షిస్తుంది. ఆకర్షణీయ అధికారానికి ఉదాహరణలు ముస్సోలినీ, హిట్లర్ మరియు నెపోలియన్, వారి నాయకత్వం మరియు ప్రజాదరణ, జాన్ ఎఫ్ కెన్నెడీ వంటి ఇతర ప్రజాదరణ పొందిన నాయకుల మాదిరిగా కాకుండా, వారి రాజకీయ పదవి నుండి వారు పొందిన అధికారంపై తక్కువ మరియు వారి వ్యక్తిగత ఆకర్షణపై ఎక్కువగా ఆధారపడింది. వెబర్ యొక్క మూడవ రకమైన చట్టబద్ధత, చట్టపరమైన-హేతుబద్ధమైనది, అధికారాన్ని ఖచ్చితమైన మరియు చట్టబద్ధంగా నిర్వచించబడిన నియమాల సమూహానికి అనుసంధానిస్తుంది. వెబర్ దృష్టిలో, చట్టపరమైన-హేతుబద్ధమైన అధికార రూపం, చాలా ఆధునిక రాష్ట్రాలలో కనిపించే అధికారం యొక్క విలక్షణ రూపం. అటువంటి అధికార వ్యవస్థలలో, ఆకర్షణీయమైన మరియు సాంప్రదాయిక రూపాల మాదిరిగా కాకుండా, రాజకీయ అధికారం అధికారిక, చట్టపరమైన, రాజ్యాంగ నియమాల నుండి ఉత్పన్నమవుతుంది, ఆధారపడుతుంది మరియు పరిమితం చేయబడుతుంది. ఈ నియమాలే పదవి యజమాని యొక్క అధికారం యొక్క స్వభావాన్ని మరియు పరిధిని నిర్ణయిస్తాయి (ఆండ్రూ హేవుడ్, పాలిటిక్స్, పుటలు 195).

11.5 (సి) మాక్స్ వెబర్ పై డేవిడ్ బీథమ్ విమర్శ

వెబర్ యొక్క అధికార వ్యవస్థల వర్గీకరణ ఆధునిక కాలంలో రాజకీయ వ్యవస్థలు మరియు పాలన

యొక్క నమూనాల చట్టబద్ధతను అర్థం చేసుకోవడానికి గణనీయమైన సహకారంగా పరిగణించబడుతుంది, ముఖ్యంగా ఆధునిక అధికార రూపాలు సాంప్రదాయికానికి భిన్నంగా ఉంటాయి. అయితే, డేవిడ్ బీథమ్ వంటి రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు వెబెర్ యొక్క మూడు చట్టబద్ధమైన ఆలోచనలు, ఆధునిక-పూర్వ అధికార వ్యవస్థలకు భిన్నంగా ఆధునికత యొక్క ప్రత్యేకతను అర్థం చేసుకోవడానికి సహాయపడతాయి, ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో ఉనికిలో ఉన్న వివిధ పాలనా రకాలను వర్గీకరించడానికి సరిపోవు (చూడండి డేవిడ్ బీథమ్, 'రాజకీయ చట్టబద్ధత', పుట. 110).

పాలనలను మూడు టైపోలజీలలో చేర్చడానికి ప్రయత్నించే వెబర్ మాదిరిగా కాకుండా, లేదా ప్రత్యామ్నాయంగా, పాలనలను రెండు రకాల మిశ్రమాలుగా చూసే వెబెర్ మాదిరిగా కాకుండా, విధేయత యొక్క ప్రక్రియలు మరియు ప్రాతిపదికలను అర్థం చేసుకోవడానికి బీథమ్ ఒక విస్తృత ఫ్రేమ్వర్కు్ను ఇష్టపడతాడు. రాజకీయ అధికారాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి అతని ఫ్రేమ్వర్క్ మూడు స్థాయిలు లేదా ప్రమాణాలను కలిగి ఉంటుంది.

రాజకీయ అధికారం చట్టబద్ధమైనదని బీథమ్ చెప్పారు:

(ఎ) ఇది స్థాపిత నియమాల (చట్టబద్ధత) ప్రకారం పొందబడుతుంది మరియు అమలు చేయబడుతుంది:

(బి) ఈ నియమాలు సామాజికంగా ఆమోదించబడిన నమ్మకాల ప్రకారం సమర్థించబడతాయి

(i) సరైన అధికార వనరు, మరియు

(ii) ప్రభుత్వం యొక్క సరైన లక్ష్యాలు మరియు ప్రమాణాలు (ప్రామాణిక న్యాయబద్ధత) మరియు

(సి) అధికార స్థానం వ్యక్తీకరణ సమ్మతి లేదా తగిన సబార్డినేట్ల ధృవీకరణ ద్వారా మరియు ఇతర చట్టబద్ధమైన అధికారుల గుర్తింపు ద్వారా (చట్టబద్ధత) ధృవీకరించబడుతుంది.

ఈ మూడు స్థాయిలు ప్రత్యామ్నాయ రూపాలు లేదా నమూనాలు కావు, కానీ అవి కలిసి ప్రజలకు అధికారంతో సమ్మతి లేదా సహకారానికి నైతిక కారణాలను అందిస్తాయి. అటువంటి ఫ్రేమ్వర్క్, అధికారానికి చట్టబద్ధత లేకపోవడానికి గల కారణాలను కూడా అర్థం చేసుకోవడానికి దోహదపడుతుందని బీథమ్ అభిప్రాయపడ్డారు. నిబంధనలు ఉల్లంఘిస్తే 'ఇల్లీజిటిమసీ' అనే పదాన్ని ఉపయోగిస్తారు. నిబంధనలు సామాజిక విశ్వాసాల ద్వారా మాత్రమే మద్దతు ఇవ్వబడితే, లేదా తీవ్రంగా వ్యతిరేకించబడినట్లయితే, ఎవరైనా 'చట్టబద్ధత లోటు' గురించి మాట్లాడవచ్చు మరియు సమ్మతి లేదా గుర్తింపు బహిరంగంగా గీసిన లేదా నిలిపివేసినట్లయితే, ఎవరైనా 'చట్టబద్ధత' గురించి మాట్లాడవచ్చు. అటువంటి ఫ్రేమ్వర్క్ వెబర్ యొక్క విశ్లేషణ యొక్క మరొక అసమర్థతను భర్తీ చేస్తుందని బీథమ్ భావిస్తున్నాడు. ప్రజలు ఎందుకు ప్రతిఘటిస్తున్నారో, లేదా ప్రజా నిరసన మరియు అశాంతి ద్వారా రాజకీయ అధికారానికి సవాళ్ల ద్వారా రాజకీయ మార్పు సంభవించే పరిస్థితులను అర్థం చేసుకోవడానికి ఇది మాకు సహాయపడుతుంది. వెబెర్ చేసినట్లుగా చట్టబద్ధతను 'చట్టబద్ధతపై విశ్వాసం' తప్ప మరేమీ కాదని, అధికారంలో ఉన్నవారి దృష్టికోణం నుంచి చట్టబద్ధతను నిర్ణయించడంపై మాత్రమే దృష్టి కేంద్రీకరిస్తుంది. మరోవైపు, పాలకుడు గుర్తింపు మరియు విధేయతను ఇచ్చే లేదా నిలిపివేసే ప్రక్రియలను బీథమ్ యొక్క ఫ్రేమ్వర్క్ హైలైట్ చేస్తుంది. ఇది ఆధునిక రాజకీయ వ్యవస్థలలో చట్టబద్ధత యొక్క ప్రక్రియలను

అర్థం చేసుకోవడానికి మరొక ముఖ్యమైన సహకారానికి తీసుకువస్తుంది; జుర్గెన్ హేబర్మాస్ గురించి మనం క్రింది విభాగంలో చర్చిద్దాం.

11.6 హేబర్మాస్ మరియు చట్టబద్ధత సంక్షోభం

చట్టబద్ధత కోసం వెబెరియన్ విధానానికి ప్రత్యామ్నాయాన్ని జుర్గెన్ హేబర్మాస్ అభివృద్ధి చేశాడు. అయితే, దీనిని చేయడానికి, హేబర్మాస్ చట్టబద్ధతను బూర్జువా పురాణం తప్ప మరేమీ కాదని భావించే సంప్రదాయ మార్క్సిస్టు వైఖరిని అవలంబించలేదు, ఇది ఆధునిక పెట్టుబడిదారీ సమాజాలలో ఉన్న అసమానతలు మరియు దోపిడీ పరిస్థితులలో సాధించలేనిది. ఆధునిక పెట్టుబడిదారీ సమాజాలు లేదా ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యాలు ప్రజల సమ్మతి మరియు మద్దతును పొందే వ్యవస్థను కలిగి ఉన్నాయని హేబర్మాస్ అంగీకరించాడు. అందువలన, అతను పెట్టుబడిదారీ సమాజాలలో ఉన్న అసమానతలపై మాత్రమే కాకుండా, చట్టబద్ధతను కాపాడే యంత్రాంగాలపై కూడా దృష్టి సారించాడు, అనగా ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ, పార్టీ వ్యవస్థ, సామాజిక మరియు సంక్షేమ సంస్కరణలు మొదలైన వాటిపై కూడా దృష్టి పెట్టాడు. అయితే, అదే సమయంలో, హేబర్మాస్ చట్టబద్ధత యొక్క ఇబ్బందులను ఎత్తి చూపాడు, ఇది అసమాన వర్గ అధికారాన్ని ఉత్పత్తి చేసే మరియు కొనసాగించే రాజకీయ ప్రక్రియలో తప్పనిసరిగా ఎదుర్కోవలసి ఉంటుంది.

11.6 (ఎ) సంక్షోభ ధోరణులు

హేబర్మాస్ తన రచన, చట్టబద్ధత సంక్షోభం (1973) లో, ఈ ఇబ్బందులను పెట్టుబడిదారీ సమాజాలలో 'సంక్షోభ ధోరణులు'గా గుర్తించాడు. ఈ సంక్షోభ ధోరణులు పెట్టుబడిదారీ సముపార్జన తర్కం మరియు ప్రజాస్వామిక రాజకీయాలు విడుదల చేసిన ప్రజా ఒత్తిళ్ల మధ్య ప్రాథమిక వైరుధ్యం ఫలితంగా ఉద్భవించాయి. పెట్టుబడిదారీ సమాజాలు లాభాపేక్షపై ఆధారపడి, వర్గ అసమానతలను ఉత్పత్తి చేస్తూ, పాలించడానికి ఒక సాధారణ హక్కును ఉపయోగించడం ద్వారా రాజకీయ స్థిరత్వాన్ని నిలబెట్టుకోవాలి. అటువంటి వ్యవస్థలో, ప్రజాస్వామిక ప్రక్రియల ద్వారా చట్టబద్ధత లభిస్తుంది, ఇది సామాజిక సంక్షేమ నిబంధనలు, పెరిగిన ప్రజా భాగస్వామ్యం మరియు సామాజిక సమానత్వం కోసం మరిన్ని డిమాండ్లకు దారితీస్తుంది. ఇది తన సామాజిక బాధ్యతలను విస్తరించడానికి ప్రభుత్వంపై ఒత్తిడి తెస్తుంది మరియు అసమానతలను తొలగించడానికి ప్రభుత్వ జోక్యం కోసం డిమాండ్లను లేవనెత్తుతుంది, సంక్షేమ (లాభాపేక్ష లేని) చర్యలపై వ్యయాన్ని పెంచడానికి బలవంతం చేస్తుంది. ఈ ఒత్తిడులు పన్నులు మరియు ప్రజా వ్యయాల పెరుగుదలకు దారితీస్తాయి మరియు లాభాల స్థాయిలను పరిమితం చేయడం ద్వారా మరియు సంస్థను నిరుత్సాహపరచడం ద్వారా పెట్టుబడిదారీ సేకరణను పరిమితం చేస్తాయి. ప్రజల ఒత్తిళ్లను ప్రతిఘటించడానికి లేదా ఆర్థిక పతనానికి గురయ్యే ప్రమాదం ఉన్న అటువంటి సమాజాలు చట్టబద్ధతను కొనసాగించడం మరింత కష్టతరం మరియు చివరికి అసాధ్యం.

అందువలన, పెట్టుబడిదారీ సమాజం నిరంతరం సంక్షోభ ధోరణుల గుప్పిట్లో ఉంది, ఇది వివిధ ప్రజాస్వామిక సంస్థల ద్వారా పొందగల చట్టబద్ధత ద్వారా తనను తాను నిలబెట్టుకునే సామర్థ్యాన్ని పరీక్షిస్తుంది. ఇటువంటి చట్టబద్ధత చర్యలలో పెట్టుబడి పెట్టేటప్పుడు, పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ యొక్క నిర్వచించే సూత్రాలను అంటే లాభం లేదా పెట్టుబడి సముపార్జనను వెలికితీసే వర్గ దోపిడీ వ్యవస్థను విచ్ఛిన్నం చేసే పరిమితికి ఈ

ప్రక్రియలు విస్తరించకుండా చూడటానికి పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ నిరంతరం అప్రమత్తంగా ఉండాలి. హేబర్మాస్ ప్రకారం, పెట్టుబడిదారీ ప్రజాస్వామ్యాలు సామాజిక సమానత్వం మరియు సంక్షేమ హక్కులు మరియు ప్రైవేట్ లాభంపై ఆధారపడిన మార్కెట్ ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క అవసరాలు రెండింటినీ శాశ్వతంగా తీర్చలేవు. ఇటువంటి 'సంక్షోభాల' అంతరార్థం సమాజం మరియు పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ యొక్క నియంత్రణ నిర్మాణాల ఏకీకరణ లేదా ఐక్యతకు భంగం కలిగించడం.

11.6 (బి) సంక్షోభ సమయంలో ప్రభుత్వ చర్య

హేబర్మాస్ ప్రకారం, చట్టబద్ధత సంక్షోభం యొక్క ఇటువంటి సందర్భాల్లో, ఆధునిక రాజ్యం, ప్రస్తుతం ఉన్న నిర్మాణాలను చట్టబద్ధం చేయడానికి మరియు స్థిరీకరించడానికి 'వ్యవస్థ స్టీరింగ్' మరియు సైద్ధాంతిక చర్యలను ఏకకాలంలో ఆశ్రయిస్తుంది. దీనిలో ఆర్థిక (వేతన శ్రమ మరియు పెట్టుబడి సంబంధాలు) మరియు రాజకీయ రంగాలు (పాలనా సంస్థలు) యొక్క 'అన్కప్లింగ్' లేదా విభజన ఉంటుంది. అంటే వేతన శ్రమకు, పెట్టుబడికి మధ్య ఉన్న దోపిడీ సంబంధం ఇకపై రాజకీయ రంగంలో భాగం కాదు. ఫలితంగా రాజకీయ రంగం తక్కువ భాగస్వామ్యం మరియు మరింత వ్యక్తిత్వం, బ్యూరోక్రటిక్ మరియు పాలించిన వారి నుండి దూరం అవుతుంది. అయితే పాలకులు పాలించే నైతిక హక్కును కల్పించే హక్కులు, న్యాయం, పౌరసత్వం వంటి 'సార్వజనీనవాద' ప్రసంగాలను చట్టబద్ధం చేయడం ద్వారా అటువంటి వ్యవస్థను సైద్ధాంతికంగా ఏకతాటిపైకి తీసుకురావచ్చు.

11.7 పంపిణీ సూత్రాలు

న్యాయం మరియు సామాజిక పంపిణీపై చర్చ విభిన్న సూత్రాల అన్వేషణ ద్వారా విస్తరిస్తుంది, ముఖ్యంగా అర్హత–ఆధారిత 'ఎడారి ప్రకారం పంపిణీ' మరియు అవసరాల ఆధారిత 'అవసరాన్ని బట్టి పంపిణీ'. ఆడమ్ స్మిత్, స్పెన్సర్, హోరిస్, గోల్డ్ మన్ తదితరుల తత్వాల ఆధారంగా రూపొందిన ఈ గ్రంథం ఈ సూత్రాల మధ్య సంఘర్షణను పరిశీలించి సున్నితమైన సమతుల్యతను ప్రతిపాదిస్తుంది. ఉదారవాద సంక్షేమ రాజ్యం కోసం వాదిస్తూ, అర్హతలు ప్రయోజనాలను నిర్ణయించే సూక్ష్మమైన విధానాన్ని సూచిస్తుంది, వెనుకబడినవారికి పునఃపంపిణీ చర్యలతో భర్తీ చేయబడుతుంది. ఈ చర్చ సమకాలీన మార్కెట్ సమాజాలను పరిశీలిస్తుంది, రాల్స్ మరియు మిల్లర్ యొక్క భావనలకు విరుద్ధంగా ఉంటుంది. బహుళత్వ దృక్పథాన్ని నొక్కిచెబుతూ, అభివృద్ధి ప్రయోజనాల పంపిణీలో సామాజిక సందర్భం న్యాయం యొక్క అవగాహనలను రూపొందిస్తుందని ఇది సూచిస్తుంది.

11.7 (ఎ) ఎడారి ప్రిన్సిపల్

ఎడారిని బట్టి న్యాయం అనేది ఇతరుల యోగ్యతను బట్టి లేదా ఎడారులను బట్టి ప్రతిఫలం ఇవ్వడం సబబు అనే సూత్రంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఆడమ్ స్మిత్ మొదట ప్రతిపాదించిన వ్యవస్థాపక ఆదర్శం మధ్యతరగతి సభ్యులను వారి కుటుంబ నేపథ్యంతో సంబంధం లేకుండా అత్యంత ప్రతిభావంతులైన వ్యక్తులకు కెరీర్లు, రివార్డులు మరియు సంపదలను అందుబాటులో ఉంచాలని డిమాండ్ చేయడానికి ప్రోత్సహించింది. స్పెన్సర్ ఎడారి ప్రకారం పంపిణీతో న్యాయాన్ని కూడా గుర్తించాడు:

"ప్రతి వ్యక్తి ప్రవర్తన వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలు మరియు చెడులను పొందాలి. మనం పనిచేసేటప్పుడు,

ముఖ్యంగా మనం ఉత్పత్తి చేసేటప్పుడు, మన ప్రయత్నాలు, నైపుణ్యాలు మరియు సామర్థ్యాలను బట్టి సహజంగా కొన్ని ప్రయోజనాలను సృష్టిస్తాము మరియు వాటి ప్రయోజనాన్ని మనకు పొందాలి." ఎడారి సూత్రాన్ని సమర్థించే మరొక వ్యక్తి జార్జ్ హారిస్. ఆ విలువలు మెరిటోక్రటిక్ పాలనకు ముప్పు కలిగించినప్పుడల్లా అన్ని సామాజిక విలువలు లొంగిపోవాలని ఆయన వాదిస్తున్నారు. పురుషులు సమానంగా ఉన్నంతవరకు వారి ప్రతిభకు అనుగుణంగా అవకాశాలు ఉండాలనేది ఆయన ప్రతిపాదించిన ప్రాథమిక నియమం. అందువలన, అతని తత్వశాస్త్రానికి మూలస్తంభం "ఉత్తమమైన నియమం". సామర్థ్యం, ప్రతిభ ఆధారంగా ప్రయోజనాలు, భారాలు పంచాలనే నిబంధనలోని హేతుబద్ధతను గోల్డ్ మన్ పునరుద్ఘాటిస్తాడు. పదవులకు ప్రమాణాలను సంతృప్తిపరచడంలో కృషి, సాధన ప్రధాన పాత్ర పోషిస్తాయని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు. ఎడారి నియమం వ్యక్తులు తమ సామర్థ్యాలను మరియు సామర్థ్యాలను పెంపొందించుకోవడానికి మరియు గరిష్టంగా ఉత్పాదకతను పెంపొందించడానికి ప్రోత్సాహాన్ని సృష్టిస్తుందని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు. సామాజిక ప్రాముఖ్యత, ఉన్నత మేధస్సు ఉన్న పదవులను యథేచ్ఛగా, నిష్పక్షపాతంగా భర్తీ చేయడానికి అనుమతిస్తే, అది ప్రజలకు ఉపయోగం గణనీయంగా తగ్గుతుంది. వ్యక్తులు తాము ఉత్పాదకంగా పనిచేసిన లక్ష్యాలను సాధించకుండా నిరోధించబడితే, అది వారికి "స్వీయ-సాఫల్యత, స్వీయ సంతృప్తి మరియు గర్వం యొక్క ఒక ముఖ్యమైన వనరును కోల్పోతుంది. సమాజం నుండి ఒకరికి లభించే గౌరవంలో ఇవి ప్రధాన అంశాలు".

అందువలన, ఎడారి సూత్రం ప్రకారం, అత్యంత సమర్థులు పదవులపై ప్రాథమిక హక్కును పొందుతారు మరియు పదవులపై వారి న్యాయమైన ఆకాంక్షలను నెరవేర్చాలని కోరవచ్చు. మరోవైపు, ప్రకృతి లేదా సామాజిక పరిస్థితుల వల్ల ప్రజలకు ప్రతిభ లేదా నైపుణ్యాలు ఉన్నాయనే కారణంతో ఎడారి ప్రకారం పంపిణీ చేయాలనే ఆలోచనను సమతావాదులు తిరస్కరిస్తారు. వారు ప్రతి వ్యక్తి తన స్వంత చర్యలకు బాధ్యతను మరియు ఎడారి ఆధారంగా వ్యత్యాస పంపిణీ యొక్క తదనుగుణమైన సమర్థనను పూర్తిగా విస్మరిస్తారు.

11.7 (బి) అవసరం యొక్క సూత్రం

అభివృద్ధి యొక్క సామాజిక ప్రయోజనాలు మరియు ప్రయోజనాల పంపిణీ యొక్క రెండవ సూత్రం 'అవసరాన్ని బట్టి పంపిణీ'. జీవితావసరాల మీద ప్రయోజనాలు, భారాల పంపిణీని సమర్థించవచ్చు. ఉచిత లావాదేవీల ద్వారా తమ నిత్యావసర వస్తువుల అవసరాలను తీర్చుకోలేని వ్యక్తులు ఇతరుల ఆస్తుల నుండి ఈ అవసరాలను తీర్చుకునే హక్కు ఉందని ఈ విధానం యొక్క న్యాయవాదులు వాదిస్తున్నారు. మన రాజకీయ జీవితాన్ని శాసించే స్థిరమైన నైతిక ఆవశ్యకతలలో ఒకటిగా స్థిరపడటానికి, తమ స్వంత ప్రయత్నాల ద్వారా వాటిని తీర్చలేని వారికి ప్రభుత్వం ప్రాథమిక అవసరాలను హామీ ఇవ్వాలనే సూత్రం వచ్చింది.

ప్రాథమిక మానవ లక్షణం కనీసం కనీస సంక్షేమం కోసం చట్టబద్ధమైన హక్కును కలిగి ఉందని విస్తృతంగా నమ్ముతారు, ఎందుకంటే ఒక నిర్దిష్ట జీవి మానవుడు. ఇది వ్యక్తి యొక్క గౌరవం లేదా అనంత విలువలకు ప్రతిరూపంగా పరిగణించబడుతుంది. కేవలం భౌతిక జీవనోపాధి పొందే హక్కు ప్రకృతిలో కూడా ఉంటుంది కాబట్టి పంపిణీని కేవలం శారీరక జీవనోపాధిని తీర్చడానికి మాత్రమే అనుమతించాలని వాదించారు. ఆధునిక సంక్షేమ రాజ్యాల నుండి మౌలిక వస్తువులు మరియు సేవల యొక్క మరింత ప్రతిష్టాత్మకమైన పునఃపంపిణీ

ప్రభుత్వ ఏర్పాట్లతో మరింత ఆశించబడుతోంది. రాల్స్ మరో అడుగు ముందుకేసి తాను రూపొందించిన 'వ్యత్యాస సూత్రం'లో సాధ్యమైనంత వరకు తక్కువ ప్రయోజనం ఉన్నవారికి గ్యారంటీ ఇవ్వాలి. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, రాల్సియన్ పాలన 'సంతృప్తికరమైనది' మాత్రమే కాదు ,'గరిష్ఠమైనది'. అవసరాన్ని బట్టి న్యాయాన్ని పంపిణీ చేసే విధానం యొక్క ప్రముఖ న్యాయవాదులలో క్రోపోట్కిన్ ఒకరు. "ఉత్పత్తి సాధనాలు మానవాళి యొక్క సమిష్టి పని, ఉత్పత్తి జాతి యొక్క సామూహిక ఆస్తిగా ఉండాలి" అనేది సిద్ధాంతం యొక్క ప్రధాన వాదన. వ్యక్తిగత కేటాయింపులు న్యాయమైనవి కావు లేదా సేవ చేయదగినవి కావు. అందరూ అందరికీ చెందుతారు. మానవులందరికీ అవి అవసరం కాబట్టి, మానవులందరూ వాటిని ఉత్పత్తి చేయడానికి శక్తి కొలమానంలో పనిచేశారు కాబట్టి, మరియు ప్రపంచ సంపద ఉత్పత్తిలో ప్రతి ఒక్కరి పాత్రను అంచనా వేయడం సాధ్యం కాదు కాబట్టి, అన్నీ మానవులందరికీ అవసరం." ఏదేమైనా, అవసర సిద్ధాంతం పూర్తిగా అవాస్తవిక ప్రత్యామ్నాయాలను సూచిస్తుందనే కారణంతో దాడి చేయబడింది - ప్రధాన ప్రత్యామ్నాయం భౌతిక పురోగతి లేదా అపరిమిత మానవ ఉదారత. అవసరాన్ని బట్టి పంపిణీ చేయడం వల్ల ప్రతిఫలాల కోసం పోటీ పడే పోరాటం యొక్క ప్రయోజనకరమైన పర్యవసానాలు సమాజానికి దూరమవుతాయి మరియు మానవజాతి అభివృద్ధికి విఘాతం కలిగిస్తాయి.

11.7 (సి) సమతుల్యత సూత్రం

ఎడారి ఆధారిత పంపిణీ సూత్రాలు ఒకదానితో ఒకటి సంఘర్షణ చెందుతాయని పై సంక్షిప్త చర్చ చూపిస్తుంది. దీనికి రెండింటి మధ్య సమతూకం పాటించాల్సిన అవసరం ఉంది. ప్రయోజనాల కేటాయింపులో ఎడారి ప్రధాన అంశంగా ఉన్నప్పుడు లభించే ఉత్తమ అమరిక మరియు అవసర ప్రమాణం పంపిణీ యొక్క అనుబంధ నియమంగా కూడా స్థానం పొందుతుంది. ఈ ఆలోచన ఉదారవాద సంక్షేమ రాజ్యం యొక్క సాధారణ చట్రానికి మద్దతు ఇస్తుంది మరియు సాధారణంగా మెరిట్ ద్వారా ప్రయోజనాలను కేటాయించడం మరియు దానికి అనుబంధంగా సామాజికంగా మరియు ఆర్థికంగా వెనుకబడిన తరగతి పౌరులకు అనుకూలంగా పునఃపంపిణీ పన్ను మరియు ఖర్చు విధానం ద్వారా మద్దతు ఇస్తుంది.

సమకాలీన మార్కెట్ సమాజాలలో అవసరం మరియు ఎడారి సూత్రాలు రెండింటికీ అనుగుణంగా న్యాయమైన పంపిణీ అనే ఒకే భావన మిల్లర్ చే పనిచేస్తుంది, దీనిని అతను "స్వేచ్ఛా మార్కెట్ సమాజాలు" అని పిలిచే ప్రారంభ మార్కెట్ సమాజాల నుండి భిన్నంగా "వ్యవస్థీకృత పెట్టుబడిదారీ విధానం" గా పేర్కొన్నాడు. అత్యంత అర్హులైన వ్యక్తికి సంస్థలో అత్యున్నత పదవి ఇవ్వబడుతుంది మరియు ఆ స్థానానికి జతచేయబడిన రివార్డును అందుకుంటారు. కానీ వ్యక్తిగత శ్రేయస్సును పెంపొందించడానికి, సమర్థులైన వ్యక్తులు సృష్టించిన ప్రయోజనాలకు న్యాయం చేయాలనే హక్కు ప్రతి పౌరుడికి ఉంటుంది. ఈ సయోధ్య రాల్సియన్ సిద్ధాంతంలో కూడా కనిపిస్తుంది, అతని వ్యత్యాస సూత్రం అత్యధిక ప్రయోజనం తక్కువ ప్రయోజనానికి వెళుతుంది.

రాల్స్ యొక్క భావన మరియు మిల్లర్ యొక్క భావన మధ్య వ్యత్యాసం ఏమిటంటే, మొదటిది మెరుగైనవారి ప్రయోజనాన్ని స్వచ్ఛమైన ప్రోత్సాహకాలుగా వివరిస్తుంది, అయితే రెండవది వాటిని అర్హమైన ప్రతిఫలాలుగా భావిస్తుంది. ఈ రెండు విధానాల మధ్య మరో వ్యత్యాసం ఏమిటంటే, పంపిణీ న్యాయం యొక్క ఒకే భావన అన్ని రకాల సమాజాలలో పనిచేస్తుందని రాల్స్ విశ్వసిస్తాడు, అయితే సామాజిక న్యాయం యొక్క భావన ఒక రకమైన

సమాజం నుండి మరొక రకానికి మారుతుందని మిల్లర్ వాదన. రాల్స్ ప్రకారం, సామాజిక న్యాయం యొక్క అంశం సమాజం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణం, దీనిని "ప్రాథమిక హక్కులు మరియు విధులను పంపిణీ చేసే మరియు సామాజిక సహకారం నుండి ప్రయోజనాల విభజనను నిర్ణయించే ప్రధాన సామాజిక సంస్థలుగా అర్థం చేసుకున్నారు. ప్రధాన సంస్థల ద్వారా నేను రాజకీయ రాజ్యాంగం మరియు ప్రధాన ఆర్థిక మరియు సామాజిక ఏర్పాట్లను అర్థం చేసుకున్నాను ... (అది) కలిపి ఒకే పథకంగా తీసుకుంటే... పురుషుల హక్కులు మరియు విధులను నిర్వచించడం మరియు వారి జీవిత అవకాశాలను ప్రభావితం చేయడం, ఏమిటి వారు ఎంత బాగా చేస్తారని ఆశించవచ్చు", (రాల్స్ 1971:7).

తరచుగా న్యాయం మానవ మనుగడ మరియు అభివృద్ధి యొక్క స్థితితో ముడిపడి ఉంటుంది, ఇటువంటి దృక్పథం ప్రతి వ్యక్తి యొక్క ఉనికి మరియు అభివృద్ధి యొక్క ప్రాథమిక అవసరాలకు న్యాయమైన మరియు న్యాయమైన ప్రాప్యతను సూచిస్తుంది. ఎడారి సూత్రాలు, అవసర సూత్రాలు, సమానత్వ సూత్రాలను పంపిణీ న్యాయం యొక్క ప్రధాన భాగాలుగా తీసుకున్న తరువాత, మనం రెండు వాదనలను పరిశీలిద్దాం: మొదటిది, న్యాయం గురించి ప్రజల అభిప్రాయాలు బహుళత్వం కలిగి ఉంటాయి మరియు చాలా తరచుగా ప్రజలు ఒక రకమైన వాదనలను మరొక రకమైన వాదనలకు వ్యతిరేకంగా సమతుల్యం చేయడం ద్వారా న్యాయమైన పంపిణీ అంటే ఏమిటో నిర్ణయిస్తారు; రెండవది, పంపిణీ చేయవలసిన సామాజిక సందర్భం– లేదా తీర్పు ఇచ్చేవారు ఆ సందర్భాన్ని మరింత ఖచ్చితంగా ఎలా గ్రహిస్తారో– అభివృద్ధి ప్రయోజనాలను న్యాయబద్ధంగా మరియు సమానంగా పంపిణీ చేయడానికి అనుసరించాల్సిన సంబంధిత సూత్రంగా ఏ సూత్రం నిలుస్తుందో నిర్ణయిస్తుంది. అలా చేసేటప్పుడు, న్యాయం గురించి ప్రజల ఆలోచన యొక్క రెండు అంశాలను కూడా అర్థం చేసుకోవడానికి మనం ప్రయత్నించాలి, అవి ఆచరణాత్మక కోణంలో చాలా ముఖ్యమైనవి. ఒక అంశం గృహనిర్మాణం లేదా వైద్య చికిత్స వంటి నిర్దిష్ట వస్తువుల న్యాయమైన పంపిణీకి సంబంధించినది. అటువంటి వస్తువులను ఎలా పంపిణీ చేయాలనే దానిపై ప్రజల సంస్థలు మరియు అటువంటి ఆలోచనలను ప్రభావితం చేయడానికి అభివృద్ధి చెందిన పద్ధతులు మంచి నుండి మంచి వరకు మారుతూ ఉంటాయి. అప్పుడు డబ్బు వంటి కొన్ని సాధారణీకరించిన వనరులు ఉన్నాయి, అవి ఎలా పంపిణీ చేయాలనే దాని గురించి వెంటనే ఎటువంటి నిర్దిష్ట నమ్మకాలను ప్రేరేపించవు.

11.8 ఎదుగుదల ఫలాల పునఃపంపిణీ

సామాజిక పురోభివృద్ధి సాధనలో, ఆర్థిక వృద్ధి ఫలాలను పునఃపంపిణీ చేయాలనే భావన ఒక మూలస్తంభ సూత్రంగా ఆవిర్భవిస్తుంది. అభివృద్ధి వల్ల ఉత్పన్నమయ్యే అసమతుల్యతలను అంగీకరిస్తూ, శ్రేయస్సు మొత్తం పురోగతిని ప్రేరేపించడమే కాకుండా, అన్ని సామాజిక వర్గాలలో ప్రతిఫలాలు నిష్పాక్షికంగా పంపిణీ అయ్యేలా చూడాలని ఈ నమూనా నొక్కి చెబుతుంది. ఆర్థిక అసమానతలు స్పష్టంగా కనిపించే సమాజాలలో సామాజిక న్యాయం మరియు సమ్మిళితత్వం పట్ల ఈ నిబద్ధత ముఖ్యంగా ముఖ్యమైనది. ఈ సమగ్ర విధానం పునఃపంపిణీ యొక్క హేతుబద్ధతను అన్వేషిస్తుంది, ప్రగతిశీల పన్నులు మరియు సామాజిక సంక్షేమ కార్యక్రమాలు వంటి యంత్రాంగాలను అన్వేషిస్తుంది. విధాన రూపకల్పన మరియు పర్యవేక్షణలో ప్రభుత్వ మరియు సంస్థాగత పాత్రలు, కార్పొరేట్ సామాజిక బాధ్యత మరియు స్వచ్ఛంద సహకారం ద్వారా వ్యక్తిగత బాధ్యతలతో కలిపి,

మెరుగైన సామాజిక సూచికలు, సుస్థిర అభివృద్ధి మరియు న్యాయమైన మరియు సమానమైన సమాజం సాకారం దిశగా సమిష్టిగా ఒక మార్గాన్ని రూపొందిస్తాయి.

11.8 (ఎ) ఎదుగుదల ఫలాల పునఃపంపిణీ:

ఆర్థికాభివృద్ధి సమగ్ర పురోగతిని పెంపొందించడమే కాకుండా, ప్రతిఫలాలు సమాజంలోని సభ్యులందరికీ నిష్పాక్షికంగా పంపిణీ అయ్యేలా చూడాలనే నమ్మకంపై ఆధారపడిన భావన వృద్ధి ఫలాల పునఃపంపిణీ. ఆర్థిక వృద్ధి, శ్రేయస్సుకు కీలకమైన చోదక శక్తిగా ఉన్నప్పటికీ, ఆదాయం మరియు సంపద పంపిణీలో అసమతుల్యతను సృష్టించే సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉందని ఇది అంగీకరిస్తుంది. కొన్ని రంగాలు లేదా వ్యక్తులు ఆర్థిక పురోగతి నుండి అసమానంగా ప్రయోజనం పొందుతున్నందున, ఈ అసమానతలను సరిదిద్దడానికి మరియు వనరులను మరింత సమానంగా కేటాయించడానికి ఉద్దేశపూర్వక మరియు వ్యూహాత్మక ప్రయత్నాలు అవసరం.

ఈ సూత్రం మొత్తం ఆర్థిక సూచికలను మాత్రమే కాకుండా వృద్ధి యొక్క పంపిణీ అంశాలను కూడా పరిష్కరించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. పెరుగుతున్న ఆటుపోట్లు తప్పనిసరిగా అన్ని పడవలను పైకి లేపవని మరియు జనాభాలోని కొన్ని విభాగాలు లక్ష్య జోక్యాలు లేకుండా వెనుకబడిపోవచ్చని ఇది గుర్తించింది. "వృద్ధి ఫలాలు" అనే పదం పెరిగిన ఆదాయం, మెరుగైన జీవన ప్రమాణాలు మరియు మెరుగైన అవకాశాలతో సహా ఆర్థిక అభివృద్ధి ద్వారా కలిగే సానుకూల ఫలితాలను సూచిస్తుంది.

సారాంశంలో, అభివృద్ధి ఫలాల పునఃపంపిణీ అనేది సామాజిక న్యాయం మరియు సమ్మిళితత్వానికి నిబద్ధత. కేవలం సంపద సృష్టికి మించిన విధానాలు, యంత్రాంగాలు వివిధ సమూహాల మధ్య ప్రయోజనాలు పంచుకునేలా చూడాలని, తద్వారా మరింత న్యాయమైన, సామరస్యపూర్వక సమాజానికి దోహదం చేయాలని పిలుపునిచ్చింది. ఆర్థిక అసమానతలు స్పష్టంగా ఉన్న సమాజాలలో ఈ భావన ముఖ్యంగా ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకుంటుంది, వృద్ధి యొక్క ప్రయోజనాలను మొత్తం సామాజిక-ఆర్థిక స్పెక్ట్రమ్ అంతటా వ్యాప్తి చేయడానికి చర్యలను రూపొందించడం మరియు అమలు చేయాల్సిన ఆవశ్యకతను నొక్కి చెబుతుంది.

11.8 (బి) పునఃపంపిణీకి హేతుబద్ధత:

అసమానతలను పరిష్కరించడం:

ఆదాయ అసమానతలు: ఆర్థిక వృద్ధి తరచుగా ఆదాయం యొక్క అసమాన పంపిణీకి దారితీస్తుంది, ఇక్కడ జనాభాలో కొద్ది భాగం మొత్తం సంపదలో గణనీయమైన వాటాను కలిగి ఉంటుంది. వనరుల న్యాయమైన కేటాయింపును నిర్ధారించే విధానాలను అమలు చేయడం ద్వారా ఈ అసమతుల్యతను సరిదిద్దడానికి పునఃపంపిణీ ప్రయత్నిస్తుంది.

సంపద ఏకాగ్రత: కాలక్రమేణా, జోక్యం లేకుండా, సంపద కొంతమంది వ్యక్తులు లేదా సంస్థల చేతుల్లో కేంద్రీకృతమవుతుంది. పునఃపంపిణీ ఈ ఏకాగ్రతను విచ్ఛిన్నం చేయడం, ఆస్తులు మరియు వనరులపై మరింత విస్తృతమైన మరియు సమ్మిళిత యాజమాన్యాన్ని ప్రోత్సహించడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

సామాజిక సమైక్యత: సామాజిక ఉద్రిక్తతను తగ్గించడం: విపరీతమైన ఆదాయ అసమానతలతో గుర్తించబడిన సమాజాలలో, సామాజిక ఉద్రిక్తత మరియు అశాంతికి ఎక్కువ ప్రమాదం ఉంది. వనరుల యొక్క

మరింత సమానమైన పంపిణీని ప్రోత్సహించడం ద్వారా, పునఃపంపిణీ సామరస్యపూర్వక సామాజిక వాతావరణానికి దోహదం చేస్తుంది, ఆర్థిక అసమానతల నుండి ఉత్పన్నమయ్యే సంఘర్షణల సంభావ్యతను తగ్గిస్తుంది.

సమ్మిళితత్వాన్ని ప్రోత్సహించడం: సంపద మరియు వనరులు మరింత సమానంగా పంపిణీ చేయబడినప్పుడు, సమ్మిళితత్వం మరియు భాగస్వామ్య బాధ్యత యొక్క ఎక్కువ భావన ఉంటుంది. ఇది సమాజ శ్రేయస్సులో వ్యక్తులు ఉమ్మడి భాగస్వామ్యాన్ని అనుభవించే సహకార సామాజిక నిర్మాణాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది.

పేదరిక నిర్మూలన:

లక్ష్య వనరుల కేటాయింపు: వనరులను ఆర్థికంగా వెనుకబడిన వారి వైపు మళ్లించడం పునఃపంపిణీ యొక్క ప్రధాన లక్ష్యాలలో ఒకటి. అట్టడుగు వర్గాలకు ఆర్థిక సహాయం, విద్య మరియు ఆరోగ్య సంరక్షణను అందించడం ద్వారా పేదరికాన్ని నిర్మూలించడానికి లక్ష్య కార్యక్రమాలు మరియు విధానాలను అమలు చేయడం ఇందులో ఉంటుంది.

చక్రాన్ని విచ్ఛిన్నం చేయడం: పునఃపంపిణీ ద్వారా పేదరికం యొక్క మూల కారణాలను పరిష్కరించడం ద్వారా, సమాజాలు అంతర తరాల పేదరిక చక్రాన్ని విచ్ఛిన్నం చేయడానికి కృషి చేయవచ్చు. ఇది తక్షణ ఉపశమనాన్ని అందించడమే కాకుండా వ్యక్తులు మరియు సమాజాలను శక్తివంతం చేసే దీర్ఘకాలిక పరిష్కారాలలో పెట్టుబడి పెట్టడం కూడా కలిగి ఉంటుంది.

సంక్షిప్తంగా, పునఃపంపిణీ యొక్క హేతుబద్ధత కేవలం ఆర్థిక పరిగణనలకు మించి విస్తరించి ఉంది. ఇది ఆదాయం మరియు సంపద అసమానతలను పరిష్కరించే బహుముఖ విధానం, సామాజిక సామరస్యాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది మరియు మరింత న్యాయమైన మరియు సమానమైన సమాజాన్ని సృష్టించడానికి పేదరిక నిర్మూలన ప్రయత్నాలలో చురుకుగా పాల్గొంటుంది. ఈ హేతుబద్ధతల పరస్పర అనుసంధాన స్వభావం ఆర్థిక వృద్ధి ఫలాలను అర్థవంతమైన పునఃపంపిణీని సాధించడానికి సమగ్రమైన మరియు స్థిరమైన ప్రయత్నాల ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది.

11.8 (సి) పునఃపంపిణీ విధానాలు:

ఎ. ప్రగతిశీల పన్ను:

అధిక ఆదాయం ఉన్న వ్యక్తులు తమ ఆదాయంలో అధిక శాతాన్ని పన్నుల్లో చెల్లించే విధానాన్ని ప్రగతిశీల పన్ను అంటారు. ఆర్థిక అసమానతలను భరించగలిగేవారిపై ఎక్కువ ఆర్థిక భారాన్ని మోపడం ద్వారా పరిష్కరించడం ఈ యంత్రాంగం లక్ష్యం. ప్రగతిశీల పన్ను వ్యవస్థలో, ఆదాయ స్థాయిలు పెరిగేకొద్దీ పన్ను రేట్లు పెరుగుతాయి, ఇది పన్ను భారాన్ని మరింత సమానంగా పంపిణీ చేయడానికి దోహదం చేస్తుంది. తద్వారా వచ్చే అదనపు ఆదాయాన్ని విస్తృత జనాభాకు ప్రయోజనం చేకూర్చే సామాజిక కార్యక్రమాలు, కార్యక్రమాలకు వినియోగించవచ్చు. ప్రగతిశీల పన్నులు కేవలం ఆర్థిక సాధనం మాత్రమే కాదు, సామాజిక న్యాయాన్ని ప్రోత్సహించడానికి మరియు సమాజంలో ఆదాయ అసమానతలను తగ్గించడానికి ఒక విధాన సాధనం కూడా.

b. సాంఘిక సంక్షేమ కార్యక్రమాలు:

సామాజిక సంక్షేమ కార్యక్రమాలు నిస్సహాయ జనాభాకు లక్ష్య సహాయాన్ని అందించడానికి

రూపొందించబడ్డాయి, వారి ప్రాథమిక అవసరాలకు అవసరమైన మద్దతును పొందేలా చూస్తాయి. ఈ కార్యక్రమాలు నిరుద్యోగ ప్రయోజనాలు, ఆహార సహాయం మరియు ఆరోగ్య సంరక్షణ సేవలతో సహా అనేక కార్యక్రమాలను కలిగి ఉంటాయి. ఆర్థిక ఇబ్బందులను ఎదుర్కొంటున్న వారికి రక్షణ వలయాన్ని అందించడం ద్వారా, సామాజిక సంక్షేమ కార్యక్రమాలు వనరుల పునఃపంపిణీకి దోహదం చేస్తాయి. అవి తీవ్రమైన పేదరికాన్ని నివారించడానికి, సమాజం యొక్క మొత్తం శ్రేయస్సును మెరుగుపరచడానికి మరియు సామాజిక ఐక్యతను ప్రోత్సహించడానికి సహాయపడతాయి. ఈ కార్యక్రమాలు అవసరమైన వారికి సమర్థవంతంగా చేరేలా నిధులు సమకూర్చడంలో మరియు నిర్వహించడంలో ప్రభుత్వాలు తరచుగా కేంద్ర పాత్ర పోషిస్తాయి.

c) విద్య మరియు నైపుణ్యాభివృద్ధి:

దీర్ఘకాలికంగా ఆర్థిక అసమానతలను తగ్గించడానికి విద్య మరియు నైపుణ్య అభివృద్ధిలో పెట్టుబడులు పెట్టడం క్రియాశీల విధానం. వ్యక్తులకు నాణ్యమైన విద్య మరియు వారి నైపుణ్యాలను పెంపొందించే అవకాశాలను అందించడం ద్వారా, సమాజాలు శ్రామిక శక్తిలో మరింత సమర్థవంతంగా పాల్గొనడానికి వారిని శక్తివంతం చేయగలవు. ఇది వారి సంపాదన సామర్థ్యాన్ని పెంచుతుంది మరియు జనాభాలోని వివిధ వర్గాల మధ్య అసమానతలను తగ్గిస్తుంది. విద్య మరియు నైపుణ్య అభివృద్ధి వ్యక్తిగత ఆర్థిక పురోగతికి మాత్రమే కాకుండా ఒక దేశం యొక్క మొత్తం ఉత్పాదకత మరియు పోటీతత్వానికి కూడా దోహదం చేస్తాయి. ఈ విధానం వ్యక్తిగత మరియు వృత్తిపరమైన ఎదుగుదలకు సమాన అవకాశాలను ప్రోత్సహించడం ద్వారా అసమానత యొక్క మూల కారణాలను పరిష్కరిస్తుంది, మరింత సమ్మిళిత మరియు డైనమిక్ సమాజాన్ని పెంపొందిస్తుంది.

11.8 (డి) ప్రభుత్వం మరియు సంస్థల పాత్ర:

విధాన రూపకల్పన: ప్రభుత్వాలు ఆర్థిక ముఖచిత్రాన్ని రూపొందించే విధానాలకు ప్రాథమిక రూపకర్తలుగా పనిచేస్తాయి. వృద్ధి ఫలాల పునఃపంపిణీ నేపథ్యంలో, విధానకర్తలు సమాన వృద్ధిని ప్రోత్సహించడానికి మరియు వనరుల న్యాయమైన పంపిణీని ప్రోత్సహించడానికి వ్యూహాలను రూపొందించి అమలు చేస్తారు. ఇది ఆర్థిక అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించడం మరియు ప్రయోజనాలను జనాభాలోని వివిధ వర్గాల మధ్య పంచుకునేలా చూసుకోవడం మధ్య జాగ్రత్తగా సమతుల్యతను కలిగి ఉంటుంది. ఆదాయ అసమానతలను పరిష్కరించడానికి ప్రభుత్వాలు తరచుగా ప్రగతిశీల పన్నులు వంటి ఆర్థిక విధానాలను ఉపయోగిస్తాయి. ప్రగతిశీల పన్ను అనేది అధిక ఆదాయం ఉన్న వ్యక్తులపై అధిక రేట్లపై పన్ను విధించడం, తద్వారా ఎక్కువ ఆర్థిక వనరులు ఉన్నవారి నుండి ఎక్కువ నిష్పత్తిలో పన్నులను వసూలు చేయడం. ఈ పన్నుల ద్వారా వచ్చే ఆదాయాన్ని సామాజిక సంక్షేమ కార్యక్రమాలు, విస్తృత ప్రజలకు ప్రయోజనం చేకూర్చే కార్యక్రమాలకు మళ్లించవచ్చు. అదనంగా, ప్రభుత్వాలు అట్టడుగు వర్గాలను ఉద్ధరించడానికి మరియు నిర్దిష్ట సామాజిక-ఆర్థిక సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి లక్ష్య విధానాలను రూపొందించవచ్చు, తద్వారా వనరుల మరింత సమ్మిళిత పంపిణీకి దోహదం చేస్తుంది.

నియంత్రణ మరియు పర్యవేక్షణ: నిష్పాక్షికతను నిర్ధారించడానికి మరియు సంపద కేంద్రీకరణను నిరోధించడానికి ఆర్థిక కార్యకలాపాలను పర్యవేక్షించడంలో ప్రభుత్వ మరియు ప్రభుత్వేతర సంస్థలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. గుత్తాధిపత్యానికి దారితీసే పద్ధతులను నిరోధించడానికి మరియు ఎంపిక చేసిన కొద్దిమంది వనరులను అనవసరంగా కూడబెట్టడానికి దారితీసే పద్ధతులను అరికట్టడానికి నిబంధనలు అమలు చేయబడతాయి. నియంత్రణ

సంస్థలు మార్కెట్ డైనమిక్స్, ఆర్థిక లావాదేవీలు మరియు వ్యాపార పద్ధతులను పర్యవేక్షిస్తాయి, ఆర్థిక నటులు నైతిక ప్రమాణాలు మరియు చట్టపరమైన ఫ్రేమ్‌వర్క్ లకు కట్టుబడి ఉన్నారని హామీ ఇస్తాయి. మార్కెట్ అధికార దుర్వినియోగాన్ని నిరోధించడం ద్వారా మరియు అవినీతి మరియు మోసం వంటి సమస్యలను పరిష్కరించడం ద్వారా, సంస్థలు వృద్ధి ప్రయోజనాలను మరింత సమానంగా పంపిణీ చేసే వాతావరణాన్ని సృష్టించడానికి దోహదం చేస్తాయి.

అంతేకాక, సంస్థలు వివాద పరిష్కారానికి మరియు చట్టపరమైన సహాయం కోసం ఒక వేదికను అందిస్తాయి, న్యాయమైన ఆర్థిక పద్ధతుల ఉల్లంఘనలను తక్షణమే పరిష్కరించేలా చూస్తాయి. ఆర్థిక వ్యవస్థపై ప్రజల నమ్మకాన్ని కొనసాగించడానికి మరియు సమాజంలో న్యాయ భావనను పెంపొందించడానికి ఈ పర్యవేక్షణ కీలకం. సంక్షిప్తంగా, వృద్ధి ఫలాల పునఃపంపిణీలో ప్రభుత్వం మరియు సంస్థల పాత్ర నిష్పాక్షికతను ప్రోత్సహించే విధానాలను రూపొందించడం, ఆదాయ అసమానతలను పరిష్కరించడానికి యంత్రాంగాలను అమలు చేయడం మరియు ఆర్థిక కార్యకలాపాలు నైతికంగా మరియు పారదర్శకంగా నిర్వహించబడేలా చూడటం. ఈ సహకార ప్రయత్నం వృద్ధి యొక్క ప్రయోజనాలు గణనీయంగా ఉండటమే కాకుండా, జనాభాలో విస్తృత క్రాస్-సెక్షన్‌కు అందుబాటులో ఉండే వాతావరణాన్ని సృష్టిస్తుంది, ఇది మరింత న్యాయమైన మరియు సమ్మిళిత సమాజానికి దోహదం చేస్తుంది.

11.9 వ్యక్తిగత బాధ్యత: వినియోగదారులుగా మరియు సామాజిక శ్రేయస్సుకు దోహదపడే వారి చర్యల ద్వారా వృద్ధి ఫలాలను పునఃపంపిణీ చేయడంలో వ్యక్తులు కీలక పాత్ర పోషిస్తారు. వ్యక్తిగత బాధ్యత యొక్క రెండు ముఖ్యమైన అంశాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

కార్పొరేట్ సోషల్ రెస్పాన్సిబిలిటీ (సీఎస్ఆర్): కార్పొరేట్ సోషల్ రెస్పాన్సిబిలిటీ (సీఎస్ఆర్) అనేది వ్యాపారాలను లాభార్జనకు మించి సమాజ శ్రేయస్సుకు క్రియాశీలకంగా దోహదపడేలా ప్రోత్సహించే భావన. వృద్ధి ఫలాల పునఃపంపిణీ సందర్భంలో, వ్యాపారాలు తమ ఉద్యోగులు, సరఫరాదారులు మరియు సమాజాలకు న్యాయమైన చికిత్సను నిర్ధారించే పద్ధతులను అవలంబించడాన్ని సిఎస్ఆర్ కలిగి ఉంటుంది. ఇందులో ఇవి ఉన్నాయి:

న్యాయమైన వేతనాలు: కంపెనీలు తమ ఉద్యోగులకు న్యాయమైన వేతనాలు అందేలా చూడటం ద్వారా పునఃపంపిణీకి దోహదపడవచ్చు. న్యాయమైన పరిహారం వ్యక్తిగత కార్మికులకు ప్రయోజనం చేకూర్చడమే కాకుండా విస్తృత స్థాయిలో ఆదాయ అసమానతలను పరిష్కరిస్తుంది.

కమ్యూనిటీ డెవలప్ మెంట్ ఇనిషియేటివ్స్: వ్యాపారాలు తాము పనిచేసే ప్రాంతాల్లో విద్య, ఆరోగ్య సంరక్షణ, మౌలిక సదుపాయాలపై పెట్టుబడులు పెట్టడం వంటి కమ్యూనిటీ డెవలప్ మెంట్ కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనవచ్చు. ఈ కార్యక్రమాలు ఆర్థిక వృద్ధి యొక్క ప్రయోజనాలను స్థానిక సమాజానికి వ్యాప్తి చేయడానికి సహాయపడతాయి, వనరుల మరింత సమాన పంపిణీకి దోహదం చేస్తాయి.

స్వచ్ఛంద విరాళాలు: వ్యక్తులు, సమాజంలో సభ్యులుగా, నిరుపేదలకు మద్దతు ఇవ్వడానికి దాతృత్వం మరియు దాతృత్వ కార్యక్రమాలలో చురుకుగా పాల్గొనవచ్చు. స్వచ్ఛంద విరాళాలు పునఃపంపిణీ ప్రయత్నాలలో

ప్రత్యక్ష ప్రమేయం యొక్క ఒక రూపం, మరియు అవి వివిధ రూపాలను తీసుకోవచ్చు:

ధార్మిక విరాళాలు: వ్యక్తులు సామాజిక సమస్యలు, పేదరికం మరియు అసమానతలను పరిష్కరించడానికి పనిచేసే స్వచ్ఛంద సంస్థలకు డబ్బు, వస్తువులు లేదా సేవలను విరాళంగా ఇవ్వవచ్చు. అవసరమైన వారికి వనరులను పునఃపంపిణీ చేయడానికి ఈ విరాళాలు నేరుగా దోహదం చేస్తాయి.

కమ్యూనిటీ సర్వీస్: కమ్యూనిటీ సేవ మరియు స్వచ్ఛంద సేవలో చురుకుగా పాల్గొనడం వ్యక్తులు అభివృద్ధి ఫలాల పునఃపంపిణీకి దోహదపడే మరొక మార్గం. సమయం, నైపుణ్యాలు మరియు కృషిని అందించడం ద్వారా, వ్యక్తులు ఇతరుల శ్రేయస్సును మెరుగుపరచడంలో ప్రత్యక్ష పాత్ర పోషిస్తారు.

న్యాయవాద మరియు అవగాహన: సమాన పంపిణీని ప్రోత్సహించే విధానాలు మరియు చొరవల కోసం వ్యక్తులు వాదించవచ్చు. సామాజిక సమస్యల గురించి అవగాహన పెంచడం ద్వారా మరియు అసమానతలను పరిష్కరించే చర్యలకు చురుకుగా మద్దతు ఇవ్వడం ద్వారా, వ్యక్తులు నిష్పాక్షికత మరియు న్యాయానికి విలువనిచ్చే సామాజిక మనస్తత్వానికి దోహదం చేస్తారు.

సంక్షిప్తంగా, వృద్ధి ఫలాల పునఃపంపిణీ సందర్భంలో వ్యక్తిగత బాధ్యత అనేది CSR ద్వారా వ్యాపారాల పద్ధతులు మరియు స్వచ్ఛంద విరాళాల ద్వారా వ్యక్తుల ప్రత్యక్ష చర్యలు రెండింటినీ కలిగి ఉంటుంది. నిష్పాక్షికత, సమ్మిళితత్వం మరియు సామాజిక శ్రేయస్సును ప్రోత్సహించే ప్రయత్నాలలో చురుకుగా పాల్గొనడం ద్వారా, వ్యక్తులు సమాజంలో ఆర్థిక వృద్ధి యొక్క ప్రయోజనాలను మరింత సమతుల్యమైన మరియు సమానమైన పంపిణీకి దోహదం చేయవచ్చు.

11.10 విజయవంతమైన పునఃపంపిణీ ప్రభావం:

a. మెరుగైన సామాజిక సూచికలు:

ఆరోగ్యం: వనరుల సమాన పంపిణీ సమాజంలోని సభ్యులందరికీ మెరుగైన ఆరోగ్య సంరక్షణ ప్రాప్యతకు దారితీస్తుంది. ఆరోగ్య సంరక్షణ సేవలు అందరికీ అందుబాటులో ఉన్నప్పుడు, ఇది మెరుగైన ఆరోగ్య ఫలితాలకు దారితీస్తుంది మరియు నివారించదగిన వ్యాధులను తగ్గిస్తుంది. ఇది వ్యక్తుల జీవన నాణ్యతను పెంచడమే కాకుండా సమాజం యొక్క మొత్తం ఉత్పాదకతకు దోహదం చేస్తుంది. ఆరోగ్య సంరక్షణ అసమానతలు తగ్గడం అంటే ఎక్కువ మంది ఆరోగ్యకరమైన జీవితాలను గడపవచ్చు, ఆరోగ్య సంరక్షణ వ్యవస్థలపై భారాన్ని తగ్గించవచ్చు మరియు ఆరోగ్యకరమైన శ్రామిక శక్తిని ప్రోత్సహించవచ్చు.

విద్య: సమాజంలో వనరుల న్యాయమైన పంపిణీ సామాజిక ఆర్థిక స్థితితో సంబంధం లేకుండా అందరికీ విద్యావకాశాలు అందుబాటులో ఉండేలా చేస్తుంది. ఇది మరింత విద్యావంతులు మరియు నైపుణ్యం కలిగిన శ్రామిక శక్తిని సృష్టిస్తుంది, సృజనాత్మకత మరియు ఆర్థిక అభివృద్ధిని ప్రోత్సహిస్తుంది. అదనంగా, విద్య సామాజిక చలనశీలతకు ఉత్ప్రేరకంగా పనిచేస్తుంది, విభిన్న నేపథ్యాల నుండి వచ్చిన వ్యక్తులు ఉన్నత స్థాయి జ్ఞానాన్ని కొనసాగించడానికి మరియు సమాజానికి అర్థవంతంగా దోహదం చేయడానికి అనుమతిస్తుంది.

మొత్తం శ్రేయస్సు: వనరులకు సమాన ప్రాప్యత సమాజానికి మెరుగైన మొత్తం శ్రేయస్సును అనువదిస్తుంది. ప్రతి ఒక్కరికీ గృహనిర్మాణం, పోషకాహారం మరియు పారిశుధ్యం వంటి ప్రాథమిక అవసరాలు తీర్చబడినప్పుడు,

ఇది మరింత స్థిరమైన మరియు సంతృప్తికరమైన జనాభాను సృష్టిస్తుంది. ఇది నేరాల రేటు తగ్గడానికి, మెరుగైన మానసిక ఆరోగ్యానికి మరియు బలమైన సమాజ భావనకు దారితీస్తుంది. సామాజిక ఐక్యత మరియు సామూహిక శ్రేయస్సుపై సానుకూల ప్రభావాలు సమాజం యొక్క దీర్ఘకాలిక సుస్థిరత మరియు శ్రేయస్సుకు అమూల్యమైనవి.

b) సుస్థిర అభివృద్ధి:

తగ్గిన సామాజిక ఉద్రిక్తతలు: వనరులను మరింత సమానంగా పంపిణీ చేయడం తీవ్రమైన ఆర్థిక అసమానతల నుండి ఉత్పన్నమయ్యే సామాజిక ఉద్రిక్తతలు మరియు సంఘర్షణలను తగ్గించడానికి సహాయపడుతుంది. ఇది సామాజిక స్థిరత్వానికి దోహదం చేస్తుంది, సుస్థిర అభివృద్ధికి అనుకూలమైన వాతావరణాన్ని పెంపొందిస్తుంది. సామాజిక అశాంతి యొక్క మూల కారణాలను పరిష్కరించడం ద్వారా, సమాజాలు అంతర్గత సంఘర్షణలతో వ్యవహరించడం కంటే పురోగతి వైపు సహకార ప్రయత్నాలపై దృష్టి పెట్టవచ్చు.

సమ్మిళిత ఆర్థిక వృద్ధి: సంపద మరియు వనరులు మరింత సమానంగా పంపిణీ చేయబడినప్పుడు, జనాభాలో ఒక పెద్ద విభాగం ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో చురుకుగా పాల్గొనగలదని నిర్ధారిస్తుంది. ఈ సమ్మిళితత్వం అట్టడుగు స్థాయి నుండి ఆర్థిక వృద్ధిని ప్రేరేపిస్తుంది, మరింత బలమైన మరియు స్థిరమైన ఆర్థిక క్షేమ్వర్ను సృష్టిస్తుంది. సమ్మిళిత ఆర్థిక వృద్ధి షాక్ లు మరియు సంక్షోభాలకు తక్కువ అవకాశం కలిగి ఉంటుంది, ఎందుకంటే దీనికి వైవిధ్యమైన మరియు స్థితిస్థాపక శ్రామిక శక్తి మద్దతు ఇస్తుంది.

పర్యావరణ సుస్థిరత: సుస్థిర అభివృద్ధి అనేది కేవలం ఆర్థిక, సామాజిక ఆందోళన మాత్రమే కాదు, పర్యావరణ సమస్య కూడా. సమాన వనరుల పంపిణీని ప్రోత్సహించడం ద్వారా, సమాజాలు పర్యావరణ సవాళ్లను మెరుగ్గా పరిష్కరించగలవు. వనరుల సమతుల్య మరియు న్యాయమైన పంపిణీ మరింత స్థిరమైన వినియోగ నమూనాలను అనుమతిస్తుంది, సహజ వనరులపై ఒత్తిడిని తగ్గిస్తుంది మరియు భవిష్యత్ తరాలకు పర్యావరణ పరిరక్షణను ప్రోత్సహిస్తుంది.

సంక్షిప్తంగా, విజయవంతమైన పునఃపంపిణీ యొక్క ప్రభావం ఆర్థిక పరిగణనలకు మించి విస్తరించి, సమాజంలోని వివిధ అంశాలను ప్రభావితం చేస్తుంది. ఇది వ్యక్తుల ఆరోగ్యం, విద్య మరియు మొత్తం శ్రేయస్సును సానుకూలంగా ప్రభావితం చేస్తుంది, మరింత స్థిరమైన మరియు సమ్మిళిత అభివృద్ధి మార్గాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. స్థితిస్థాపక మరియు సంపన్న సమాజాన్ని నిర్మించడానికి సమగ్ర వ్యూహంగా ఆర్థిక అసమానతలను పరిష్కరించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను ఈ కారకాల పరస్పర అనుసంధానం హైలైట్ చేస్తుంది.

అభివృద్ధి అనేది బహుముఖ మరియు బహుముఖ దృగ్విషయం. ఇది ఒక నిరంతర మరియు సంక్లిష్టమైన ప్రక్రియ, ఇది విభిన్న సంస్థలు మరియు విభిన్న శ్రేణి జీవన స్థాయిలను కలిగి ఉన్న వ్యక్తులను కలిగి ఉంటుంది, విభిన్న వృత్తులను ప్రకటిస్తుంది మరియు వివిధ సాంస్కృతిక గుర్తింపులను కలిగి ఉంటుంది. ఇది ప్రజల సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ మరియు సాంస్కృతిక స్థితిని బట్టి అనేక జోక్య వ్యూహాలను కలిగి ఉంటుంది. స్థానిక మేధావికి అతీతమైన అభివృద్ధి యొక్క బాహ్య నమూనాలు ఒక స్థాయి వరకు వెళ్ళవచ్చు కాని దీర్ఘకాలిక లోపాలు మరియు సామాజిక సంస్థాగత అసమతుల్యతలను పరిష్కరించడానికి దీర్ఘకాలికంగా అసమర్థంగా ఉంటాయి. అన్ని రకాల పేదరిక సమస్యలను పరిష్కరించడం ద్వారానే నిజమైన అభివృద్ధి సాధ్యమవుతుంది, పురుషులు

మరియు మహిళలు, ఉన్నత మరియు తక్కువ, అనుకూల మరియు వెనుకబడిన అన్ని వర్గాల ప్రజలు. కాబట్టి జనాభాలో 50 శాతానికి పైగా ఉన్న మహిళలు, ఇతర బహిష్కృత వర్గాలతో సహా సమాజంలోని అన్ని వర్గాలను అభివృద్ధి చేయకుండా అభివృద్ధి అసంపూర్తిగా ఉంటుంది. పొదుపు, పెట్టుబడులు, దిగుమతులు, ఎగుమతులు మరియు వృద్ధి పరంగా అభివృద్ధి వ్యూహాలను సాధారణంగా ఆర్థికవేత్తలు భావిస్తారుబీ మార్కెట్లు మరియు ధరలు మరియు ప్రభుత్వ నియంత్రణలు మరియు వ్యయాలకు వేర్వేరు పాత్రలను కేటాయించారు. ప్రముఖ అభివృద్ధి ఆర్థికవేత్త కీత్ గ్రిఫిన్ అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలలో ప్రభుత్వాలు చేపట్టిన ఆరు ప్రధాన అభివృద్ధి వ్యూహాలను గుర్తించారు. వీటిని ద్రవ్యవాదం, బహిరంగ ఆర్థిక వ్యవస్థ, పారిశ్రామికీకరణ, హరిత విప్లవం, పునఃపంపిణీ మరియు సామ్యవాద వ్యూహాలు (గ్రిఫిన్ 1989) గా వర్ణించారు.

11.11 మారుతున్న అభివృద్ధి వ్యూహాలు

అభివృద్ధి అనేది ఒక డైనమిక్ ప్రక్రియ. అభివృద్ధి సాధించే వ్యూహాలు కూడా అంతే. 1950 ల ప్రారంభంలో (అభివృద్ధి దశాబ్దం అని పిలుస్తారు), జాతీయ ఆదాయాన్ని పెంచడానికి అధిక వృద్ధి రేటును సాధించడం విధానం. ఈ వృద్ధి కేంద్రీకృత విధానం వేగవంతమైన పారిశ్రామికీకరణ, మౌలిక సదుపాయాల కల్పన, శాస్త్ర సాంకేతిక జోక్యం ద్వారా వ్యవసాయాన్ని ఆధునీకరించడం మరియు సామూహిక అక్షరాస్యత ప్రచారాలు అవసరం. అభివృద్ధి యొక్క "ట్రికల్ డౌన్" సిద్ధాంతంపై నమ్మకం ఉంది: వృద్ధి ఆర్థిక వ్యవస్థలో అభివృద్ధికి దారితీస్తుంది, ఇది ఇతర రంగాలను ప్రభావితం చేస్తుంది. అభివృద్ధి ప్రయోజనాలు ప్రజలకు అందడంతో పాటు పేదరికం, 'వెనుకబాటుతనం' తొలగిపోతాయి. కొద్దిసేపటికే ఆ ప్రవాహం జరగడం లేదని అర్థమైంది. అందువలన 1970వ దశకంలో అభివృద్ధి ఫలాలను ఒక వర్గం ఆక్రమించుకోకుండా మొత్తం ప్రజల మధ్య పంచుకునేలా "పునఃపంపిణీతో వృద్ధి" అనే డిమాండ్ ఏర్పడింది. తరువాత అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలలో విస్తారమైన ప్రజలలో ఆహారం, బట్టలు మరియు ఆశ్రయం యొక్క సంపూర్ణ పేదరికంపై తక్షణ దృష్టి పెట్టడానికి "ప్రాథమిక అవసరాల వ్యూహం" వచ్చింది. 1980వ దశకంలో, అభివృద్ధి లక్ష్యాలు మానవుల వైపు మళ్లాయి మరియు ఒక కొత్త "మానవ అభివృద్ధి" విధానం ఉద్భవించింది. ఇటీవల మహిళలు, ఆదివాసీలు, పేద ప్రజలు వంటి బలహీన వర్గాల సాధికారతపై పెరుగుతున్న ఒత్తిడితో అభివృద్ధి వ్యూహం మారుతోంది. సంక్షేమ కార్యక్రమాల్లో ప్రభుత్వ పాత్రను పెంచడం ద్వారా, బడుగు, బలహీన వర్గాల ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడంలో తన బాధ్యతలను పెంచడం ద్వారా దీనిని సాధించాలి. అదే సమయంలో, పౌర సమాజ సంస్థలు 'భాగస్వామ్య అభివృద్ధి' ఆలోచనతో ముందుకు వస్తున్నాయి, దీనిలో ప్రజలు వారి అభివృద్ధి లక్ష్యాలు మరియు మార్గాలు మరియు వాటి అమలుకు సంబంధించిన నిర్ణయాలు తీసుకోవడంలో పాల్గొనడం ద్వారా వారి అభివృద్ధిలో భాగస్వాములు మరియు చురుకైన భాగస్వాములు అవుతారు.

11.12 సమాన పంపిణీ మరియు సామాజిక న్యాయం

సమాన పంపిణీ, సామాజిక న్యాయం గురించి మనం మాట్లాడేటప్పుడు, వాదిస్తున్నప్పుడు, అసలు మనం దేని గురించి మాట్లాడుతున్నాం, వాదిస్తున్నాం అనేది ప్రశ్న. జీవితంలో మంచి చెడులను మానవ సమాజంలోని సభ్యులకు ఎలా పంచాలో చర్చిస్తాం. మరింత స్పష్టంగా చెప్పాలంటే, మనం ఏదైనా విధానాన్ని లేదా కొన్ని పరిస్థితులను సామాజికంగా అన్యాయమైనవిగా విమర్శించినప్పుడు, ఒక వ్యక్తి, లేదా సాధారణంగా

ఒక వర్గం వ్యక్తులు, ఆ వ్యక్తి లేదా వ్యక్తుల సమూహం అనుభవించవలసిన దానికంటే తక్కువ ప్రయోజనాలను అనుభవిస్తున్నారని లేదా సమాజంలోని ఇతర సభ్యులు ఎలా వ్యవహరిస్తున్నారో బట్టి వారు భరించవలసిన దానికంటే ఎక్కువ భారాలను మోస్తున్నారని మేము నమ్ముతాము. మరొక ముఖ్యమైన ప్రశ్న ఏమిటంటే, వస్తువులు మరియు చెడులు, ప్రయోజనాలు మరియు భారాలు ఏమిటి, ఎవరి కేటాయింపు లేదా సమాన పంపిణీ న్యాయమైన అభివృద్ధికి సంబంధించినది. ఆదాయం, సంపద, ఉద్యోగాలు, విద్యావకాశాలు, అభివృద్ధి ప్రయోజనాల గురించి మనం వెంటనే ఆలోచిస్తాం, కానీ జాబితాను ఎంతవరకు విస్తరించాలి మరియు నిర్దిష్ట అంశాలను చేర్చడం లేదా మినహాయించడం యొక్క హేతుబద్ధత ఏమిటి? ప్రయోజనాల యొక్క ప్రాథమిక జాబితాలో కనీసం ఈ క్రిందివి ఉండాలి: డబ్బు మరియు వస్తువులు, ఆస్తి, ఉద్యోగాలు మరియు కార్యాలయాలు, విద్య, వైద్య సంరక్షణ, గృహనిర్మాణం, రవాణా, సంక్షేమం, పిల్లల సంరక్షణ, వ్యక్తిగత భద్రత, గౌరవాలు, బహుమతులు, వినోదం మరియు విశ్రాంతి అవకాశాలు. న్యాయమైన పంపిణీ గురించి వారు ఆందోళన చెందే విషయం ఏమిటంటే, అవి విలువైన వస్తువులు, వాటి కేటాయింపు ప్రధాన సామాజిక సంస్థల పనితీరుపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ వస్తువులు వ్యక్తిగత జీవితాలు మరియు ఎంపికల నాణ్యతను పెంచే విధానం కారణంగా ముఖ్యమైనవి. అందువలన, సమాన పంపిణీ పంపిణీ అనేది పంపిణీ న్యాయంలో ఒక కీలకమైన అంశంగా మారుతుంది, ఇది సామాజిక న్యాయంలో ఒక ముఖ్యమైన అంశం.

రెండవది, సామాజిక న్యాయం పంపిణీతో ముడిపడి ఉంటే, దీని అర్థం ఏమిటి? మనం అంచనా వేయడానికి ప్రయత్నించే న్యాయం లేదా అన్యాయాన్ని అంచనా వేయడానికి ప్రయత్నించే ఫలితాన్ని అందించే పంపిణీ సంస్థ ఉండాలా? ప్రభుత్వ విధానాలు సమాజంలోని వివిధ సమూహాల అదృష్టాన్ని ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయనే దాని గురించి మనం ఆలోచిస్తున్నామా, లేదా ప్రజల వద్ద ఉన్న వస్తువుల వాటాలను మరియు వాటి పర్యవసాన స్థితిని నిర్ణయించే అన్ని రకాల సామాజిక కార్యకలాపాలను కలిగి ఉన్న మన ఆందోళన అంతకంటే విస్తృతంగా ఉందా?

న్యాయానికి సంబంధించి ఐదు విస్తృత సిద్ధాంతాలు ఉన్నాయి, అవి అభివృద్ధి యొక్క ప్రయోజనాలను సమానంగా పంపిణీ చేయడానికి ఉపయోగించబడతాయి, అవి సమానత్వ సూత్రం, ప్రయోజన సూత్రం, పరిహార న్యాయం యొక్క సూత్రం, 'న్యాయం నిష్పాక్షికంగా న్యాయం' అనే రాల్సియన్ సూత్రం మరియు సామాజిక న్యాయం యొక్క భావన. ఈ న్యాయ సిద్ధాంతాలన్నీ సమాజంలోని సభ్యుల మధ్య ఒక విధమైన ప్రయోజనాలు మరియు భారాల పంపిణీని కలిగి ఉంటాయి. అధికారిక సమానత్వ సూత్రం ఎడారి సూత్రానికి విశ్వసనీయతను ఇస్తుంది. దామాషా సమానత్వ భావన అవసరాన్ని బట్టి విభజనను గుర్తిస్తుంది, అయితే రాల్సియన్ సిద్ధాంతం మరియు సామాజిక న్యాయం యొక్క హోనర్ యొక్క భావన ప్రత్యర్థి సిద్ధాంతాల మధ్య ఒక రకమైన రాజీని సూచిస్తాయి. వేర్వేరు తత్వవేత్తలు విభజన యొక్క విభిన్న సంభావ్య పునాదులను ప్రతిపాదించారు. వ్యక్తుల పని, అర్హత, అవసరం, హోదా, అర్హత లేదా హక్కు ఆధారంగా కారణాలు అన్నీ తగిన పరిస్థితులలో, విభజనకు సరైన ప్రాతిపదికలుగా ఉంటాయి. ఈ సమస్యలపై అంతులేని చర్చలో తీసుకున్న ప్రామాణిక స్థానాలను సమతావాదం లేదా స్వేచ్ఛావాదంగా వర్గీకరించవచ్చు. సమతావాదులు ఎడారి ప్రకారం పంపిణీ చేయాలనే ఆలోచనను సమర్థించరు మరియు ఆర్థిక ఆస్తులను సమానంగా పంచాలని అభిప్రాయపడ్డారు. మరోవైపు స్వేచ్ఛాయుత,

నిష్పాక్షిక వ్యక్తిగత లావాదేవీల ద్వారా ఆర్థిక ఆస్తులను ఏ చేతుల్లోకి తీసుకున్నా వారి చేతుల్లోనే ఉంచాలని స్వేచ్ఛావాదులు అభిప్రాయపడుతున్నారు. ఈ విధానం ఎడారి సిద్ధాంతానికి పూర్తి విశ్వసనీయతను ఇస్తుంది మరియు అవసరాన్ని బట్టి పంపిణీ చేయాలనే ఆలోచనను తిరస్కరిస్తుంది.

11.13 ముగింపు

అధికారం అనేది మార్పు చెందిన అధికార రూపాన్ని సూచిస్తుంది, ఇది కేవలం మార్పు చెందే సామర్థ్యం యొక్క వ్యక్తీకరణ మాత్రమే కాదు, మార్చే హక్కు కూడా. ఈ విలక్షణ లక్షణాన్ని అధికారానికి ఇచ్చే అంశం చట్టబద్ధత. ఇది చట్టబద్ధత, ఇది అధికారానికి విధేయతను ఇష్టపూర్వకంగా మరియు కట్టుబడేలా చేస్తుంది. ఆధునికత వచ్చేవరకు, రాజకీయ అధికారాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి అధికార భావన అంతంతమాత్రంగానే ఉంది. ఆధునికత, జ్ఞానోదయ ఆలోచన సృష్టించిన మేధోపరమైన అలజడితో అధికారం అనేది దైవం నిర్దేశించినదేనన్న భావన ప్రశ్నార్థకంగా మారింది.

పదిహేడవ శతాబ్దంలో థామస్ హాబ్స్ వంటి తత్వవేత్తలు దైవిక హక్కు అనే భావనను పాలించే హక్కుగా సవాలు చేశారు. మానవులందరూ స్వేచ్ఛగా, సమానంగా ఉన్నారని, స్వయం నిర్ణయాధికారం, శక్తి సామర్థ్యాలు ఉన్నాయనే అభిప్రాయాన్ని ఆయన సమర్థించారు. హాబ్స్ మరియు లాక్ లు అభివృద్ధి చేసిన సామాజిక ఒప్పందం యొక్క ఆలోచన చట్టబద్ధమైన అధికారం అంతిమంగా తమకు అనుకూలమైన పరిస్థితులను సృష్టించడానికి, తమ స్వంత పాలన హక్కు కలిగిన వ్యక్తులు స్వచ్ఛందంగా త్యాగం చేయడంపై ఆధారపడి ఉంటుందనే భావనను తీసుకువచ్చింది.

విస్తృత ఆర్థిక స్వేచ్ఛ కోసం..

మాంటెస్క్యూ వంటి తత్వవేత్తలు సంఘ సంస్కరణ మరియు రాజ్యాంగవాదం యొక్క అంశాలను చేర్చడం ద్వారా ఒక సామాజిక సందర్భంలో అధికారం యొక్క చట్టబద్ధతను కనుగొనడానికి కాంట్రాక్టిస్టులు సూచించిన చట్టబద్ధత యొక్క ఉదారవాద-వ్యక్తివాద భావనను ప్రతిఘటించారు. చట్టబద్ధమైన అధికారం అనే వ్యక్తిగతవాద భావనపై రిపబ్లికన్ దాడికి ప్రాతినిధ్యం వహించిన రూసో, సామాజిక ఒప్పందం అమలులో ఉందని, ఒక తప్పుడు ఒప్పందం అని మరియు రాజకీయ అస్థిరతకు మోసపూరిత ఉదారవాద పరిష్కారానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుందని ప్రతిపాదించాడు. ప్రజాస్వామ్యీకరణను ఆయన సమర్థించారు.

క్రియాశీల పౌరసత్వం మరియు ప్రజల భాగస్వామ్యం ద్వారా సమిష్టి లక్ష్యాల సాధన అనే ఆలోచనపై ఆధారపడిన రాజకీయం. అయితే కారల్ మార్క్స్ రాజకీయ చట్టబద్ధత సమస్యకు అటువంటి పరిష్కారం ఏదీ లేదని సందేహించాడు. అతని దృష్టిలో చట్టబద్ధత అనే ఆలోచన ఒక బూర్జువా పురాణంగా రూపుదిద్దుకుంది, దోపిడీ, ఆధిపత్య సూత్రాలపై స్థాపించబడిన పెట్టుబడిదారీ సమాజంలో అది సాధించబడదు. మాక్స్ వెబర్ అనే సామాజిక శాస్త్రవేత్త పెట్టుబడిదారీ సమాజాలలో అధికారం మరియు విధేయత యొక్క సమస్యలను పరిశీలించాడు. చట్టబద్ధత యొక్క యంత్రాంగాలను అర్థం చేసుకోవడానికి అధికార వ్యవస్థల యొక్క మూడు అంచెల టైపోలజీని వెబర్ ప్రతిపాదించారు.

జుర్గెన్ హేబర్మాస్, ఆధునిక సమాజాల వర్గ-దోపిడీ పునాదిని నొక్కిచెబుతూ, ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యాలు ప్రజాస్వామిక యంత్రాంగాల ద్వారా ప్రజల నుండి మద్దతు పొందే సాధనాలను కలిగి ఉన్నాయని ఎత్తి చూపారు.

ఏదేమైనా, ఇవి చట్టబద్ధతను లక్ష్యంగా చేసుకుని, సామాజిక రంగాలలో ప్రభుత్వ జోక్యాన్ని పెంచడానికి ప్రజల ఒత్తిళ్లను కూడా రేకెత్తిస్తాయి. ప్రజాస్వామ్యీకరణ (చట్టబద్ధత) మరియు పెట్టుబడిదారీ సముపార్జన కోసం ఒత్తిళ్ల మధ్య పరస్పర విరుద్ధమైన బంధాలు ఉదారవాద (పెట్టుబడిదారీ) ప్రజాస్వామ్యాలను చట్టబద్ధత సంక్షోభంలో ముంచెత్తుతాయి. ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యాలు ఈ సంక్షోభ ధోరణులను అధిగమించడానికి ప్రయత్నిస్తాయి.

'మార్గనిర్దేశక చర్యలు' అంటే ఆర్థిక వ్యవస్థను రాజకీయ రంగం నుండి విడదీయడం, రాజకీయ రంగాన్ని తక్కువ భాగస్వామ్యం మరియు మరింత వ్యక్తిగత మరియు బ్యూరోక్రాటిక్ గా మార్చడం మరియు హక్కులు, పౌరసత్వం మరియు న్యాయం యొక్క 'సార్వజనీన' ప్రసంగాల ద్వారా వ్యవస్థను సైద్ధాంతికంగా ఏకతాటిపై ఉంచడం. చివరగా, పంపిణీ న్యాయంపై చర్చ ఎడారి సూత్రాలు, అవసరం మరియు దాని యొక్క సున్నితమైన సమతుల్యత మధ్య సూక్ష్మమైన పరస్పర చర్యను వెల్లడిస్తుంది. ఎడారి కోసం న్యాయవాదులు మెరిట్-ఆధారిత బహుమతుల కోసం వాదిస్తారు, వ్యక్తిగత ప్రయత్నం మరియు సామర్థ్యానికి ప్రాధాన్యత ఇస్తారు. దీనికి విరుద్ధంగా, అవసరాన్ని ప్రతిపాదకులు ప్రాథమిక మానవ అవసరాలను అందించడం యొక్క నైతిక అనివార్యతను నొక్కి చెబుతారు. ఈ సూత్రాల సామరస్యపూర్వక సమ్మేళనం కోసం అన్వేషణ ఉదారవాద సంక్షేమ రాజ్యం యొక్క ప్రతిపాదనకు దారితీస్తుంది, ఇక్కడ అర్హత-ఆధారిత కేటాయింపులు పునఃపంపిణీ చర్యలతో భర్తీ చేయబడతాయి. రాల్స్ యొక్క ప్రోత్సాహక-కేంద్రీకృత దృక్పథం మరియు అర్హమైన ప్రతిఫలాలపై మిల్లర్ యొక్క ప్రాముఖ్యత మధ్య డైనమిక్ విభిన్న సామాజిక చట్రంలో న్యాయం సాధించడం యొక్క సంక్లిష్టతను నొక్కి చెబుతుంది. అంతిమంగా, మానవ హక్కుల బహుముఖ స్వభావాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకొని, సామాజిక ప్రయోజనాలను నిష్పాక్షికంగా మరియు సమానంగా పంపిణీ చేయడానికి బహుళత్వ విధానం అనివార్యం. చివరగా, వృద్ధి ఫలాల పునఃపంపిణీపై చర్చ ఆర్థిక అభివృద్ధి యొక్క నైతిక మరియు ఆచరణాత్మక కోణాల సమగ్ర అన్వేషణ. సమృద్ధిని సమానంగా పంచుకోవాలనే నమ్మకంతో రూపుదిద్దుకున్న ఈ భావన అనియంత్రిత ఆర్థిక వృద్ధి వల్ల తలెత్తే అసమానతలను గుర్తిస్తుంది. అసమానతలను సరిదిద్దడానికి ఉద్దేశపూర్వక ప్రయత్నాల అవసరాన్ని ఇది నొక్కి చెబుతుంది, సామాజిక న్యాయం మరియు సమ్మిళితత్వం రెండింటినీ ప్రోత్సహిస్తుంది. ఆదాయ అసమానతలను పరిష్కరించడం, సామాజిక ఐక్యతను పెంపొందించడం మరియు లక్ష్య వనరుల కేటాయింపు ద్వారా పేదరికాన్ని నిర్మూలించడం పునఃపంపిణీ యొక్క హేతుబద్ధత. ప్రగతిశీల పన్నులు, సాంఘిక సంక్షేమ కార్యక్రమాలు మరియు విద్యా కార్యక్రమాలు వంటి యంత్రాంగాలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి, ప్రభుత్వాలు మరియు సంస్థలు కీలకమైన వాస్తుశిల్పులు మరియు నియంత్రణదారులుగా పనిచేస్తాయి. కార్పొరేట్ సోషల్ రెస్పాన్సిబిలిటీ మరియు స్వచ్ఛంద విరాళాల ద్వారా వ్యక్తిగత బాధ్యత, ప్రయోజనాల యొక్క మరింత సమతుల్య పంపిణీకి దోహదం చేస్తుంది. మెరుగైన సామాజిక సూచికలు, సుస్థిర అభివృద్ధి మరియు మెరుగైన మొత్తం శ్రేయస్సులో విజయవంతమైన పునఃపంపిణీ యొక్క ప్రభావం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. అభివృద్ధి వ్యూహాలు కాలక్రమేణా అభివృద్ధి చెందుతున్నప్పుడు, సమ్మిళిత వృద్ధి మరియు మానవ అభివృద్ధికి ప్రాధాన్యత ఇస్తూ, సమాన పంపిణీ సాధన స్థితిస్థాపక మరియు న్యాయమైన సమాజాల నిర్మాణానికి మూలస్తంభంగా మారుతుంది. న్యాయ సిద్ధాంతాలపై కొనసాగుతున్న చర్చ విభజనకు పునాదులను నిర్ణయించే సంక్లిష్టతను ప్రతిబింబిస్తుంది, సమానవాద మరియు స్వేచ్ఛావాద దృక్పథాలు సామాజిక ప్రయోజనాల పునఃపంపిణీకి విభిన్న విధానాలను రూపొందిస్తాయి. అంతిమంగా, అభివృద్ధిలో న్యాయం

కోసం అన్వేషణకు పరస్పర సంబంధం ఉన్న కారకాలపై సున్నితమైన అవగాహన మరియు మరింత సమ్మిళిత మరియు సమానమైన భవిష్యత్తును పెంపొందించడానికి నిబద్ధత అవసరం.

11.14 కీలక పదాలు

నిరంకుశవాదం : పదిహేడవ, పద్దెనిమిదవ శతాబ్దపు ఐరోపాలో నిరంకుశవాదం ఒక ఆధిపత్య రాజకీయ రూపం. ఇది సార్వభౌమత్వం, సవాలు చేయలేని మరియు విడదీయలేని చట్టపరమైన అధికారానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది అనే వాదనతో ముడిపడి ఉంది. ఈ రోజు సాధారణ వాడుకలో, ఒక ప్రభుత్వం అపరిమితమైన అధికారాన్ని కలిగి ఉందనే అర్థంలో సంపూర్ణమైనది అని పిలుస్తారు.

సామాజిక ఒప్పందం : సామాజిక ఒప్పంద భావనతో సంబంధం ఉన్న హాబ్స్, లాక్ మరియు రూసో వంటి తత్వవేత్తలు ఈ ఒప్పందాన్ని వ్యక్తుల మధ్య స్వచ్ఛంద ఒప్పందంగా చూస్తారు, దీని ఫలితంగా ఒక వ్యవస్థీకృత సమాజం లేదా రాజకీయ అధికారం ఏర్పడుతుంది. సామాజిక ఒప్పందం చారిత్రక వాస్తవం కాదు. సామాజిక, రాజకీయ సంస్థలను అధ్యయనం చేయడానికి ఇది ఒక విశ్లేషణాత్మక సాధనం.

వర్ణనాత్మకం : ఈ భావనలు వాస్తవిక ఉనికిని కలిగి ఉండాలని భావించే వాస్తవాలను సూచిస్తాయి మరియు ఏమి ఉన్నాయి, లేదా వాస్తవంగా ఉన్నదానికి ఉదాహరణలుగా చూడబడతాయి.

ప్రామాణికం :ఈ భావనలను తరచుగా విలువలుగా చూస్తారు. అవి నైతిక సూత్రాలు లేదా ఆదర్శాలను సూచిస్తాయి, అవి తీసుకురావాలి, లేదా తీసుకురావాలి.

రాజకీయ బాధ్యత : ఒక నిర్దిష్ట రీతిలో వ్యవహరించడానికి ఒక బాధ్యత లేదా కర్తవ్యం. రాజకీయ బాధ్యత అనేది రాజ్యం యొక్క అధికారాన్ని గుర్తించడం మరియు దాని చట్టాలను పాటించడం పౌరుడి కర్తవ్యం.

రిపబ్లిక్ : రిపబ్లిక్ అనే పదం రాజు లేకపోవడాన్ని సూచిస్తుంది మరియు విలక్షణమైన ప్రజా క్షేత్రం మరియు ప్రజా పాలనను కూడా సూచిస్తుంది. రాజకీయ సిద్ధాంతం యొక్క పాఠశాలగా, ఇది ప్రజా భాగస్వామ్యం, పౌర ధర్మం, ప్రజా చైతన్యం, గౌరవం మరియు దేశభక్తితో సహా కొన్ని సంస్థాగత నిర్మాణాలు మరియు నైతిక సూత్రాలను సమర్థిస్తుంది.

పునఃపంపిణీ: అసమానతలను పరిష్కరించడానికి మరియు సమాన వనరుల పంపిణీని ప్రోత్సహించడానికి ఆర్థిక ప్రయోజనాలను ఉద్దేశపూర్వకంగా పునర్నిర్మించడం, తరచుగా ప్రగతిశీల పన్నులు మరియు సామాజిక సంక్షేమ కార్యక్రమాలు వంటి విధానాల ద్వారా.

భాగస్వామ్య అభివృద్ధి: నిర్ణయాలు తీసుకునే ప్రక్రియల్లో స్థానిక కమ్యూనిటీలు మరియు భాగస్వాముల క్రియాశీలక భాగస్వామ్యం, అభివృద్ధి లక్ష్యాలను నిర్వచించడంలో మరియు అమలు చేయడంలో వారి భాగస్వామ్యాన్ని ధృవీకరించడం.

చట్టబద్ధత సంక్షోభం: ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యాలలో ప్రజాస్వామీకరణ ప్రయత్నాలు మరియు పెట్టుబడిదారీ ప్రయోజనాల మధ్య వైరుధ్యాల కారణంగా ఆమోదించబడిన అధికారం విశ్వసనీయతను కోల్పోయే పరిస్థితి,

పాలనలో సవాళ్లకు దారితీస్తుంది.

ట్రికిల్-డౌన్ సిద్ధాంతం: అసమానతలు మరియు పేదరికాన్ని సమర్థవంతంగా పరిష్కరించలేదని విమర్శించబడినప్పటికీ వృద్ధి ప్రయోజనాలు సహజంగా సమాజంలోని అన్ని స్థాయిలకు చేరుతాయనే ఆర్థిక విశ్వాసం.

రాల్సియన్ జస్టిస్ యాస్ ఫెయిర్నెస్: నిష్పాక్షికత ఆధారంగా ఒక సామాజిక ఒప్పందాన్ని సూచిస్తూ, వనరులు మరియు అవకాశాల సమాన పంపిణీని నిర్ధారిస్తుంది, ముఖ్యంగా తక్కువ ప్రయోజనం ఉన్నవారికి ప్రయోజనకరంగా ఉంటుంది.

జుర్గెన్ హేబర్మాస్: ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యాలలో చట్టబద్ధత సంక్షోభాన్ని మరియు అవి ఎదుర్కొంటున్న విరుద్ధమైన ఒత్తిళ్లను నొక్కి చెబుతూ, ఆధునిక సమాజాల వర్గ-దోపిడీ స్వభావాన్ని ఎత్తిచూపిన సామాజిక శాస్త్రవేత్త.

11.15 ప్రశ్నలు

1. పునఃపంపిణీ విధానాలు ఆదాయ అసమానతలను ఎలా పరిష్కరిస్తాయి మరియు సమాజాలలో సామాజిక సామరస్యాన్ని ఎలా ప్రోత్సహిస్తాయి?
2. అభివృద్ధి వ్యూహాల పరిణామం మరియు మానవ-కేంద్రీకృత మరియు భాగస్వామ్య విధానాల వైపు మార్పును అన్వేషించండి.
3. న్యాయం యొక్క కీలక సిద్ధాంతాలు మరియు సమాన పంపిణీని సాధించడంలో వాటి పాత్ర ఏమిటి?
4. చట్టబద్ధత సంక్షోభాలను అధిగమించడంలో ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యాలు ఉపయోగించే సవాళ్లు మరియు వ్యూహాలను చర్చించండి.
5. CSR ద్వారా వ్యక్తిగత బాధ్యత మరియు స్వచ్ఛంద విరాళాలు సమాన అభివృద్ధికి ఏవిధంగా దోహదపడతాయి?
6. సామాజిక సూచికలు మరియు అభివృద్ధి యొక్క సుస్థిరతపై విజయవంతమైన పునఃపంపిణీ యొక్క ప్రభావాన్ని పరిశీలించండి.

11.16 రిఫరెన్సులు

1. బీథమ్, డేవిడ్, కేట్ నాష్ అండ్ అలాన్ స్కాట్ (సంకలనం), ది బ్లాక్ వెల్ కంపానియన్ టు పొలిటికల్

సోషియాలజీ, బ్లాక్ వెల్, 2001.

2. బీథన్, డేవిడ్, ది లెజిటేషన్ ఆఫ్ పవర్, మాక్మిలన్, బేసింగ్స్టోక్, 1991.

3. కొన్నోలీ, లిజిబిలిటీ అండ్ ది స్టేట్, బాసిల్ బ్లాక్ వెల్, ఆక్స్ ఫర్డ్, 1984.

4. హేవుడ్, ఆండ్రూ, పాలిటిక్స్, మాక్ మిలన్, లండన్, 1997.

5. మౌలాకిస్, అథనాసియోస్, చట్టబద్ధత/లెజిటిమైట్, వాల్టర్ డి గ్రూయిటర్, బెర్లిన్, 1986.

6. సేన్, ఎ. (2000). "అభివృద్ధి అనేది స్వేచ్ఛ." ఆక్స్ ఫర్డ్ యూనివర్శిటీ ప్రెస్.

7. రాల్స్, జె. "ఎ థియరీ ఆఫ్ జస్టిస్". హార్వర్డ్ యూనివర్శిటీ ప్రెస్.

8. స్టిగ్లిట్జ్, జె.ఇ. (2012). "అసమానత యొక్క ధర: నేటి విభజించబడిన సమాజం మన భవిష్యత్తును ఎలా ప్రమాదంలోకి నెడుతుంది." డబ్ల్యు.డబ్ల్యు. నార్టన్ అండ్ కంపెనీ.

9. ఫ్రేజర్, ఎన్. "జస్టిస్ ఇంటరాక్టస్: 'పోస్ట్ సోషలిస్ట్' పరిస్థితిపై విమర్శనాత్మక ప్రతిబింబాలు." రూట్లెడ్జ్.

పాఠం -12

భారతదేశంలో పోస్ట్-కాలినీయర్ రాజ్యం యొక్క స్వభావం మరియు క్రమబద్ధీకరణ

లక్ష్యాలు :

ఈ యూనిట్ చదివిన తరువాత, మీరు వీటిని చేయగలగాలి:

* పోస్ట్-కాలనీయల్ స్టేట్ యొక్క స్వభావం మరియు లక్షణ లక్షణాలను చర్చించగలరు
* రాష్ట్రం, అభివృద్ధిపై డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తల వాదనలను విశ్లేషించగలరు.
* పోస్ట్-కాలనీయల్ స్టేట్ యొక్క స్వయంప్రతిపత్తిని చర్చించగలరు.
* వలసానంతర స్వభావం మారడం, వలసానంతర రాజ్యంపై గ్లోబలైజేషన్ ప్రభావంని అర్థం చేసుకోగలరు.
* ఆధునీకరణ సిద్ధాంతాల నుండి డిపెండెన్సీ దృక్పథాల వరకు వలసానంతర రాజ్య అభివృద్ధిపై విభిన్న దృక్పథాలను గ్రహించగలరు.
* రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి భావనను అన్వేషించడం, దాని పరిణామం మరియు సామాజిక-ఆర్థిక మార్గాలను రూపొందించడంలో పాత్రను అంచనా వేయగలరు.
* చారిత్రక అనుభవాలు, ముఖ్యంగా వలసవాద వారసత్వాలు వలసానంతర రాజ్య నిర్మాణాలు మరియు ఒరవడి ను ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయో అంచనా వేయగలరు.
* ప్రణబ్ బర్దన్, సుదీప్తా కవిరాజ్ వంటి మేధావుల సైద్ధాంతిక ఫ్రేమ్‌వర్క్ లను భారతీయ సందర్భానికి అన్వయించి, రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి యొక్క సూక్ష్మ స్వభావాన్ని అర్థం చేసుకోగలరు.

పాఠ్యాంశ నిర్మాణ విషయక్రమం

12.1 పరిచయం

12.2 పోస్ట్ కాలనీయల్ థియరీ ఆఫ్ స్టేట్

12.3 ది స్టేట్ ఇన్ పొలిటికల్ థియరీ: లిబరల్ అండ్ మార్క్సిస్ట్ దృక్పథం

12.4 వలసానంతర సమాజాల చారిత్రక ప్రత్యేకతలు

12.5 పోస్ట్-కాలనీయల్ రాజ్యం లిబరల్ అండ్ నియో-మార్క్సిస్ట్ థియరీ

12.6 ఆధునీకరణ దృక్పథం: అభివృద్ధి చెందుతున్న రాష్ట్రాలు

12.7 డిపెండెన్సీ దృక్పథం: అభివృద్ధి చెందని రాష్ట్రాలు

12.8 పోస్ట్-కాలనీయల్ సొసైటీలలో రాజ్యం మరియు వర్గం: సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తి థీసిస్

12.9 భారతదేశంలో వలసానంతర రాజ్యం

12.10 గ్లోబలైజేషన్ యుగంలో వలసానంతర రాజ్యాలు

12.11 ముగింపు

12.12 సాంకేతిక పదాలు
12.13 ప్రశ్నలు
12.14 రిఫరెన్సులు

12.1 పరిచయం

స్విస్ న్యాయనిపుణుడు మరియు రాజకీయ సిద్ధాంతకర్త అయిన జోహన్ కాస్పర్ బ్లంట్స్లీ (1808-1881) రాజనీతి శాస్త్రాన్ని రాజ్యానికి సంబంధించిన ఒక విభాగం లేదా శాస్త్రంగా వర్ణించాడు. దాదాపు ఒక శతాబ్దం తరువాత, బ్రిటిష్ రాజకీయ సిద్ధాంతకర్త నార్మన్ పి.బారీ (1944-2008) "రాజకీయ సిద్ధాంతం యొక్క చరిత్ర ప్రధానంగా రాజ్యానికి సంబంధించినది" అని ప్రతిబింబించాడు. రాజ్య భావన ఆధునిక సమాజంలో అంతర్లీనంగా ఉంది. బ్రిటిష్ సామాజిక శాస్త్రవేత్త రాల్ఫ్ మిలిబాండ్ (1924-1994)) ఇలా పేర్కొన్నాడు: "రాజ్యం అంత ముఖ్యమైనది ఏదీ లేదు". అదేవిధంగా, అమెరికన్ రాజకీయ శాస్త్రవేత్త మార్టిన్ కార్నోయ్ (1984) రాజ్యం యొక్క పెరుగుతున్న ప్రాముఖ్యతపై దృష్టిని ఆకర్షించాడు. ఆయన మాటల్లో చెప్పాలంటే, "ప్రతి సమాజంలో, అభివృద్ధి చెందిన పారిశ్రామిక రంగం నుండి మూడవ ప్రపంచ ప్రాథమిక నుంచి ఎగుమతిదారు వరకు, మరియు సమాజంలోని ప్రతి అంశంలో, కేవలం రాజకీయాలు మాత్రమే కాదు, ఆర్థికశాస్త్రం (ఉత్పత్తి, ఆర్థికం, పంపిణీ), భావజాలం (పాఠశాల విద్య, మీడియా), మరియు చట్ట అమలు (పోలీసు, సైన్యం)... ఆర్థికాభివృద్ధికి, సామాజిక భద్రతకు, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛకు, జీవన్మరణాలకు ఆయుధాలను పెంపొందించుకోవడం ద్వారా రాజ్యం కీలకంగా కనిపిస్తోంది. నేటి ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థలో రాజకీయాలను అర్థం చేసుకోవడం అంటే, ఒక సమాజం యొక్క ప్రాథమిక డైనమిక్స్ను అర్థం చేసుకోవడమే. ఈ కారణంగానే రాజనీతి శాస్త్రంలో రాజ్య అధ్యయనానికి ప్రముఖ స్థానం ఉంది. అయితే రాజనీతి శాస్త్ర విభాగంలో, రాష్ట్రం దాని స్వభావం గురించి వివిధ ఆలోచనా విధానాలలో తీవ్రమైన చర్చకు గురైంది. ప్రజాజీవితంలోని అన్ని రంగాలలో రాజ్యం కేంద్రీకృతం కావడం కూడా అంతుచిక్కనిదిగా చేస్తుంది. ఇది రాజకీయ సిద్ధాంతంలో రాష్ట్రాన్ని భావన చేసిన విధానం చుట్టూ ఉన్న తీవ్రమైన చర్చలను వివరిస్తుంది. రాజ్యం యొక్క ఉదారవాద మరియు మార్క్సిస్టు దృక్పథాల యొక్క ప్రధాన అంచనాలను పరిశీలించడం ద్వారా మేము ఈ యూనిట్ను ప్రారంభిస్తాము మరియు తరువాత చారిత్రాత్మకంగా పాతుకుపోయిన వారి విభిన్న సామాజిక మరియు రాజకీయ లక్షణాలను వెలికితీస్తూ వలసానంతర రాజ్యం యొక్క ప్రత్యేకతలకు వెళతాము. ఈ ప్రక్రియలో, మేము వలసానంతర రాజ్యం యొక్క స్వభావం, దాని సామాజిక నిర్మాణాలు మరియు వర్గాల నుండి సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తి సామర్థ్యంపై చర్చలో పాల్గొంటాము.

12.2 పోస్ట్ కాలనీయల్ థియరీ ఆఫ్ స్టేట్

పోస్ట్ కలోనియల్ థియరీ ఆఫ్ స్టేట్ అనేది వలసవాదం పోస్ట్ కాలనీ రాజ్యాల సృష్టి మరియు పనితీరును ఎలా ప్రభావితం చేసిందో అధ్యయనం చేసే ఒక మార్గం. వలసపాలన పర్యవసానాలు ఈ రాష్ట్రాల రాజకీయాలను, ఆర్థిక వ్యవస్థను, సమాజాన్ని ఎలా తీర్చిదిద్దాయో చూస్తుంది. ఈ సిద్ధాంతం 20 వ శతాబ్దం మధ్యలో ప్రారంభమైంది. ఆ సమయంలో అనేక దేశాలు వలసరాజ్యాల నుంచి స్వాతంత్ర్యం పొందాయి. వలసవాద అధికార నిర్మాణాలు, సాంస్కృతిక సామ్రాజ్యవాదం, ఆర్థిక దోపిడీ ఇప్పటికీ వలసానంతర సమాజాలను ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయో ఇది చూపిస్తుంది. మెయిన్స్ ఆప్షనల్ పేపర్ లో పొలిటికల్ సైన్సెస్ అండ్ ఇంటర్నేషనల్ రిలేషన్స్ సబ్జెక్టులో పోస్ట్

కలోనియల్ థియరీ ఆఫ్ స్టేట్ ఒక భాగం. ఈ వ్యాసంలో, మేము భారతీయ వలసవాద చరిత్రను చర్చిస్తాము. వలసవాదం తరువాత భారతదేశంలో ఏమి జరిగిందో, వలసవాదానంతర రాజ్య సిద్ధాంతంతో సమస్యలు ఏమిటో మనం చూస్తాము.

పోస్ట్ కలోనిజమ్ అంటే ఏమిటి?

పోస్ట్ కాలనీయలిజం అనేది ఒక సైద్ధాంతిక చట్రం మరియు విద్యా క్రమశిక్షణ, ఇది 20 వ శతాబ్దం మధ్య నుండి చివరి వరకు, ప్రధానంగా వలసవాదం యొక్క వారసత్వాలకు ప్రతిస్పందనగా ఉద్భవించింది. ఇది విభిన్న దృక్పథాలు మరియు విధానాలను కలిగి ఉంది, గతంలో వలస సమాజాలపై వలసవాదం యొక్క సామాజిక, సాంస్కృతిక, రాజకీయ మరియు ఆర్థిక ప్రభావాలను పరిశీలిస్తుంది.

భారతీయ వలసవాద చారిత్రక నేపథ్యం

18వ శతాబ్దంలో భారతదేశంలో బ్రిటీష్ వలసలు ప్రారంభమయ్యాయి. ఇది బ్రిటిష్ ఈస్టిండియా కంపెనీ స్థాపనతో ప్రారంభమైంది. 19 వ శతాబ్దంలో వలసలు తీవ్రమయ్యాయి. దీని ఫలితంగా భారతదేశంపై బ్రిటిష్ క్రౌన్ ప్రత్యక్ష పాలనకు దారితీసింది.

భారతదేశంలో బ్రిటిష్ వలస పాలన అనేక దుర్వినియోగాలతో గుర్తించబడింది, వీటిలో:

- బ్రిటీష్ ఈస్టిండియా కంపెనీ భారతదేశం నుండి విస్తారమైన సంపదను వెలికితీసింది.
- బ్రిటిష్ వలస పాలకులు దేశీయ భాషలు, మతాలు, ఆచారాలను అణచివేశారు.
- వారు భారతీయ కార్మికులను తక్కువ వేతన ఉద్యోగాలలో పనిచేయమని బలవంతం చేశారు.

19 వ శతాబ్దం చివరలో మరియు 20 వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో భారతీయ జాతీయవాద ఉద్యమాలు ఉద్భవించాయి. వారు బ్రిటిష్ పాలన నుండి స్వాతంత్ర్యం కోరుకున్నారు. స్వాతంత్ర్య పోరాటం భారత వలసానంతర రాజ్య చరిత్రలో ఒక నిర్ణయాత్మక ఘట్టం. బ్రిటీష్ వలస పాలన అంతం కావడంతో 1947లో భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం లభించింది.

వలసవాదం తరువాత భారతదేశంలో అభివృద్ధి

స్వాతంత్ర్యానంతరం భారతదేశం ఎదుర్కొన్న కొన్ని పరిణామాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

- లిఖిత రాజ్యాంగంతో ప్రజాస్వామిక పాలన అమలు.
- భారతదేశం స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటి నుండి గణనీయమైన ఆర్థిక వృద్ధిని చవిచూసింది.
- 1947 నుంచి తలసరి జీడీపీ 10 రెట్లు పెరిగింది. హరిత విప్లవం సహా అనేక అంశాలు ఈ వృద్ధికి దోహదపడ్డాయి.
- 1990 లలో ఆర్థిక సరళీకరణ ప్రపంచీకరణ మరియు మార్కెట్ ఆధారిత సంస్కరణలను ప్రోత్సహించింది.
- స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటి నుంచి పారిశ్రామికీకరణలో భారత్ గణనీయమైన పురోగతి సాధించింది. తయారీ రంగం శరవేగంగా వృద్ధి చెందింది.
- రోడ్లు, రైల్వేలు, ఓడరేవులు, విమానాశ్రయాలతో సహా మౌలిక సదుపాయాలపై భారత్ గణనీయమైన పెట్టుబడులు పెట్టింది.

- చారిత్రక అన్యాయాలను పరిష్కరించడానికి వలసానంతర రాజ్యంలో భూసంస్కరణలు అమలు చేయబడ్డాయి.
- విద్య, ఆరోగ్య మౌలిక సదుపాయాల విస్తరణ.

12.3 పొలిటికల్ థియరీలో రాజ్యం: లిబరల్ అండ్ మార్క్సిస్ట్ దృక్పథం

అకడమిక్ సాహిత్యాన్ని జల్లెడపట్టి చూస్తే లిబరల్, మార్క్సిస్టు సంప్రదాయాల్లో రాజ్యం, వర్గం అనే భావనలో మూడు మౌలిక వ్యత్యాసాలు కనిపిస్తాయి. మొదటిది, లిబరల్ సిద్ధాంతకర్తలు సమాజంలోని ప్రాథమిక సామరస్యాన్ని హైలైట్ చేస్తారు, అయితే మార్క్సిస్ట్ విశ్లేషకులు రాజ్యం మరియు సమాజం యొక్క నిర్దిష్ట చట్రంలో రాజీపడలేని అంతర్లీన సంఘర్షణను నొక్కి చెబుతారు. మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతంలో, రాజ్యం అణచివేతగా చూడబడుతుంది, దాని యంత్రాంగాలు భూస్వామ్య లేదా పెట్టుబడిదారీ అయినా శ్రామిక వర్గాలపై సైద్ధాంతిక మరియు బలవంతపు ఆధిపత్యానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి. రెండవది, లిబరల్ రాజకీయ సిద్ధాంతంలో తరగతిని వృత్తి, ఆదాయం మరియు హోదా ఆధారంగా వివరణాత్మక వర్గంగా భావిస్తారు. అయితే మార్క్సిస్టు రాజకీయ సిద్ధాంతం ఆర్థిక ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో వ్యక్తులు ఎలా అసమానంగా ఉంచబడ్డారో విశ్లేషించడానికి వర్గాన్ని ఒక భావనాత్మక సాధనంగా చూస్తుంది. మూడవది, రాజ్యం తటస్థమైనది మరియు సమాజంలో అందరికీ ప్రయోజనకరంగా ఉంటుందని నొక్కిచెప్పినప్పటికీ, లిబరల్ రాజకీయ సిద్ధాంతకర్తలు ఆధునిక రాజ్యం యొక్క బలీయమైన శక్తి గురించి లోతుగా తెలుసు. రాజ్యాంగ యంత్రాంగాలు, పౌరుల రాజకీయ కార్యకలాపాల ద్వారా రాజ్యాధికారాన్ని నియంత్రించాల్సిన అవసరం ఉందని వారు నమ్ముతారు. రాజ్యం యొక్క అనియంత్రిత అధికారాన్ని నిరోధించడానికి పౌర సమాజం కీలకం. మరోవైపు, పెట్టుబడిదారీ సమాజంలో రాజ్యం స్వభావరీత్యా అణచివేత అని మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతకర్తలు వాదిస్తారు, ఎందుకంటే ఇది ఆధిపత్య వర్గాల ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. పెట్టుబడిదారీ సమాజం, రాజ్యం యొక్క ప్రస్తుత నిర్మాణంలో వ్యక్తి యొక్క గౌరవాన్ని మరియు స్వయంప్రతిపత్తిని సాధించలేమని వారు అభిప్రాయపడుతున్నారు. అందువలన, ప్రస్తుతం ఉన్న రాజ్యాన్ని కూలదోసి, అధికారం మరియు అధికార పునాది శ్రామిక వర్గాలపై ఆధారపడి ఉండే సోషలిస్టు రాజ్యాన్ని స్థాపించాలని వారు పిలుపునిచ్చారు.

మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతం వర్గ సంఘర్షణలో రాజ్యాన్ని ఆధారం చేస్తుంది. తత్ఫలితంగా, లిబరల్ సిద్ధాంతంలో నైరూప్య అస్తిత్వంగా ఆవిర్భవించిన రాజ్యానికి మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతంలో పదార్థం మరియు ఖచ్చితమైన ఆకారం ఇవ్వబడింది. సమాజాన్ని, సామాజిక వర్గాలను అధ్యయనం చేయడం రాజ్య అధ్యయనానికి అవసరమని మార్క్సిస్టులు పట్టుబడుతున్నారు. తరగతులకు రెండు కోణాలు ఉంటాయి: ఆబ్జెక్టివ్ మరియు సబ్జెక్టివ్. ఉత్పత్తి సాధనాలను కలిగి ఉండటం లేదా/మరియు అటువంటి స్వాధీనత లేకపోవడం ద్వారా అవి నిర్వచించబడతాయి. మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతం ఇతర వర్గాల ఉనికికి గుడ్డిది కాదు, కానీ సమాజంలో రెండు ప్రాథమిక తరగతులుగా ఉన్న పెట్టుబడిదారీ వర్గం మరియు శ్రామిక వర్గం అనే రెండు వర్గాలపై దృష్టి పెడుతుంది. వర్గాలు తమ వర్గ స్థితిగతుల గురించి స్పృహలో ఉన్నప్పుడు రాజకీయ అస్తిత్వాలుగా మారతాయి, వర్గ చైతన్యమే వర్గ పోరాటానికి దారితీస్తుంది. వర్గ చైతన్యాన్ని పెంపొందించడంలో భావజాలం ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తున్నందున తరగతుల ఉనికి నేరుగా వర్గ పోరాటానికి దారితీయదు. వర్గ చైతన్యం వివిధ రకాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

కారకాలు; వాటిలో అనేకం చారిత్రాత్మకమైనవి. ఆధిపత్య వర్గాలు రాజ్యానికి పునాది వేస్తే, సమాజంలో వర్గపోరాటం నిరంతరం ఆ సామాజిక పునాదిని దెబ్బతీస్తుంది. ఎందుకంటే మార్క్సియన్ సిద్ధాంతం రాజ్యాన్ని సమాజంలోని ఆధిపత్య వర్గాల రాజకీయ సంస్థగా చూస్తుంది. అందువలన, రాజ్యం వర్గ ఆధిపత్యాన్ని కొనసాగించడానికి ఒక సాధనం. అదే సమయంలో మార్క్స్, ఎంగెల్స్ రచనలతో పాటు రాల్ఫ్ మిలిబాండ్, నికోస్ పౌలెంట్జాస్ వంటి మార్క్సిస్టుల రచనల్లో సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తి సిద్ధాంతం ఉంది.

కమ్యూనిస్టు మేనిఫెస్టో అండ్ క్యాపిటల్ వాల్యూమ్ 1లో మార్క్స్, ఎంగెల్స్ రాజ్యాన్ని బూర్జువావర్గం కార్యనిర్వాహక కమిటీగా పేర్కొన్నారు. పద్దెనిమిదవ బ్రూమేర్, జర్మనీలో రైతుల యుద్ధం, ఫ్రాన్సులో వర్గ పోరాటం, జర్మనీలో రాజ్యాంగ సమస్య, ప్రష్యన్ రాజ్యాంగం వంటి ఇతర చారిత్రక రాజకీయ రచనలలో, రాజ్యం యొక్క బలవంతపు మరియు సైద్ధాంతిక యంత్రాంగాలు కొన్ని పరిస్థితులలో ఆధిపత్య వర్గాల నుండి సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తిని పొందుతాయని వారు వాదించారు. సరైన పోరాటం చేసేటప్పుడు ఒక నిర్దిష్ట సామాజిక నిర్మాణంలో వర్గాలు ఒకరి అధికారాన్ని మరొకరు సమతుల్యం చేస్తాయిబీ లేదా ఒక నిర్దిష్ట ఉత్పత్తి విధానం యొక్క లక్షణ అభివృద్ధి ఫలితంగా లేదా సైనిక విజయం కారణంగా సామాజిక వర్గాల తరం బలహీనంగా ఉన్నప్పుడు. అందువలన, మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతంలో, రాజ్యం ఏ రూపాలను తీసుకుంటుంది – ఆధిపత్య సామాజిక వర్గానికి లొంగిపోవడం లేదా సామాజిక తరగతులకు సంబంధించి దాని సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తి సాధారణంగా అంగీకరించినట్లుగా ఏకరేఖ మార్గాన్ని అనుసరించదు. రాజ్యం గురించి, సామాజిక వర్గాలతో దాని సంబంధాన్ని మార్క్సియన్ విశ్లేషణ బహుముఖంగా, మాండలికంగా ఉంటుంది. ఇది ఒక సామాజిక నిర్మాణం, దాని నుండి ఉద్భవించే సామాజిక తరగతులు, వారి బలాలు మరియు బలహీనతలు మరియు వారి స్వంత వర్గ ప్రయోజనాల కోసం రాజ్యాన్ని మరియు దాని యంత్రాంగాలను స్వాధీనం చేసుకోవడానికి వారు చేసిన పోరాటంపై ఒక ఖచ్చితమైన అధ్యయనంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ అంశం తరువాత వచ్చిన మార్క్సిస్ట్ మరియు నయా-మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతాలలో, ముఖ్యంగా చారిత్రాత్మకంగా మరియు ఆర్థికంగా భిన్నమైన వలసానంతర సమాజాలతో వ్యవహరించే వాటిలో ప్రతిబింబిస్తుంది. మేము దీనిని క్రింది విభాగాలలో పరిశీలిస్తాము.

12.4 వలసానంతర రాజ్యాల విశ్లేషణలు

వలసానంతర రాజ్యాలు తరచుగా పితృస్వామ్యంగా ఉంటాయని స్త్రీవాదులు వాదిస్తారు. ఈ పితృస్వామ్యం వలసవాద వారసత్వం. వలసవాదం తరచుగా స్త్రీ శక్తి మరియు అధికారం యొక్క సాంప్రదాయ రూపాలను బలహీనపరిచింది. ఇది లింగవివక్ష మరియు వివక్ష యొక్క కొత్త రూపాలను కూడా ప్రవేశపెట్టింది. తత్ఫలితంగా, అనేక వలసానంతర రాష్ట్రాలలో మహిళలు గణనీయమైన సవాళ్లను ఎదుర్కొంటున్నారు.
ఇందులో ఇవి ఉన్నాయి:

- విద్య మరియు ఉపాధికి పరిమిత ప్రాప్యత,
- అధిక హింసాత్మక రేట్లు మరియు
- తక్కువ స్థాయి రాజకీయ ప్రాతినిధ్యం.

స్త్రీవాదులు కూడా పోస్ట్ కాలనీయల్ స్టేట్స్ తరచుగా ప్రజాస్వామ్యం లేకపోవడం యొక్క లక్షణం అని వాదిస్తారు. ప్రభుత్వ అణచివేత అధిక స్థాయిలో ఉంది. ఇది పితృస్వామ్య స్థితిని సవాలు చేయడం మహిళలకు

కష్టతరం చేస్తుంది. పితృస్వామ్య కట్టుబాట్లను, నిర్మాణాలను సవాలు చేస్తూ మహిళా హక్కుల ఉద్యమాలు ఆవిర్భవించాయి.

వలసానంతర సమాజాల చారిత్రక ప్రత్యేకతలు

అన్ని రాష్ట్రాలూ చారిత్రాత్మక పథంలో తయారైనవే. రాజకీయ రంగం చారిత్రాత్మకంగా ఏర్పడింది, అందువల్ల రాజ్య స్వభావాన్ని లోతుగా విశ్లేషించడానికి చారిత్రక విచారణ ఒక సైద్ధాంతిక ఆవశ్యకత. మార్క్స్, ఎంగెల్స్ లకు బ్రిటన్, జర్మనీ వంటి అభివృద్ధి చెందిన పెట్టుబడిదారీ సమాజాలు. రాజ్య స్వభావాన్ని తమ సిద్ధాంతీకరించడానికి వారు జల్లెడ పట్టిన వాస్తవ అనుభవపూర్వక సమాచారాన్ని అందించింది. తరువాతి మార్క్సిస్టులు వివరించిన సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తి భావన ప్రధానంగా పశ్చిమాన ఉన్న అభివృద్ధి చెందిన పెట్టుబడిదారీ సమాజాలలో రాజ్యం యొక్క స్వభావం మరియు పాత్రను సూచిస్తుంది. మార్క్స్, ఎంగెల్స్ రచనల్లో వ్యక్తీకరించిన, మార్క్సిస్టులు మరింత అభివృద్ధి చేసిన పెట్టుబడిదారీ సమాజాల్లో రాజ్య స్వభావం గురించిన శాస్త్రీయ సూత్రీకరణ ఆసియా, ఆఫ్రికా, లాటిన్ అమెరికాల్లోని చారిత్రకంగా భిన్నమైన దేశాలకు వర్తిస్తుందా లేదా సంబంధితంగా ఉంటుందా అనేది సహజంగా తలెత్తే ప్రశ్న. వలస పెట్టుబడిదారీ దోపిడీ వల్ల ఈ రాజ్యాల సామాజిక నిర్మాణం, ఆర్థిక వ్యవస్థలు వక్రీకరించబడినందున ఈ ప్రశ్న సముచితంగా మారుతుంది. దీర్ఘకాలిక వలసవాద ఆధిపత్య ప్రభావం ఫలితంగా ఆసియా, ఆఫ్రికా మరియు లాటిన్ అమెరికాలో వర్గ నిర్మాణం మరియు పునర్నిర్మాణం యొక్క వాస్తవ ప్రక్రియ చారిత్రాత్మకంగా పశ్చిమ పెట్టుబడిదారీ దేశాల నుండి భిన్నంగా ఉంది. లాటిన్ అమెరికా, ఆసియా, ఆఫ్రికా సమాజాలలో నెలకొన్న విభిన్న పరిస్థితులకు అనుగుణంగా వలసానంతర రాజ్య స్వభావాన్ని సిద్ధాంతీకరించాలని ప్రభుత్వ సిద్ధాంతకర్తల మధ్య ఒక స్థూల అంగీకారం ఉంది. రాల్ఫ్ మిలిబాండ్ (1978) మాటల్లో చెప్పాలంటే, 'మార్క్సిజం ప్రధానంగా బూర్జువా/పెట్టుబడిదారీ సందర్భంలో రూపుదిద్దుకుంది, కనీసం చెప్పాలంటే, అభివృద్ధి లోపం అనే భావన కింద ఉన్న విభిన్న పరిస్థితులకు అనుగుణంగా ఉండాలి.' శతాబ్దాలుగా వలసవాద ఆధిపత్యం సమాజ సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ నిర్మాణాన్ని ప్రభావితం చేసిందని, వాటికి ప్రత్యేకతను ఇస్తుందని వాదించిన నయా మార్క్సిస్టులు పోస్ట్-వలసవాద రాజ్యం యొక్క చారిత్రక ప్రత్యేకతను కూడా నొక్కిచెప్పారు. వలసవాదం అంటే దాని సంక్లిష్టతలు, వర్గ విభజనలు, అధికార అంతర్గత సంబంధాలు, ఆధిపత్యం, సాంస్కృతిక అస్పష్టతలతో మొత్తం సమాజాన్ని దోపిడీ చేయడాన్ని సూచిస్తుంది. ఈ విధంగా, పెట్టుబడిదారీ పూర్వ సామాజిక నిర్మాణాల స్వభావం, పెట్టుబడిదారీ జోక్య విధానం మరియు వలసవాద అనుభవానికి సంబంధించిన విభేదాలు పాశ్చాత్య సమాజాలలో రాజ్యం కోసం మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతకర్తలు ఉపయోగించిన విశ్లేషణ వర్గాలను ఈ విభిన్న ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ అనంతర నిర్మాణాలకు బదిలీ చేయడం సమస్యాత్మకంగా మార్చే కారకాలలో ఉన్నాయి.

పోస్ట్ కాలనీయల్ సిద్ధాంతం యొక్క అనువర్తనాలు

సాంస్కృతిక, జాతీయ, జాతి, లింగ మరియు వర్గ-ఆధారిత గుర్తింపులతో సహా విభిన్న గుర్తింపుల మధ్య సాంస్కృతిక పరస్పర చర్యల ద్వారా రూపుదిద్దుకున్న వలసానంతర గుర్తింపును డీకాలనైజేషన్ సమాజాల్లోని వ్యక్తులు ఏర్పరుస్తారని పోస్ట్ కాలనీయల్ సిద్ధాంతం నొక్కి చెబుతుంది. వలస సమాజం క్రమానుగతంగా ఈ గుర్తింపులకు సామాజిక శక్తిని కేటాయిస్తుంది. వలసానంతర సాహిత్యంలో, ఆక్రమణ వ్యతిరేక కథనం అట్టడుగు

వలస ప్రజల అస్తిత్వ రాజకీయాలను పరిశీలిస్తుంది, వారి సామాజిక మరియు సాంస్కృతిక దృక్పథాలను పరిశీలిస్తుంది. వలసవాదుల సంస్కృతికి వ్యతిరేకంగా వారి సృజనాత్మక ప్రతిఘటన, వలసవాద సమాజాన్ని స్థాపించడంలో అటువంటి సాంస్కృతిక ప్రతిఘటన ప్రవేశపెట్టిన సంక్లిష్టతలు, వలసవాదులలో పోస్ట్ కాలనీయల్ గుర్తింపు అభివృద్ధి, మరియు పాశ్చాత్యేతర ప్రపంచాన్ని 'మరొకరు' నివసిస్తున్నట్లుగా భావించడానికి నయా వలసవాదం 'మేము-వారి' బైనరీ సామాజిక సంబంధాన్ని క్రియాశీలకంగా ఎలా ఉపయోగిస్తుంది.

పోస్ట్ కాలనీయల్ థియరీ ఆఫ్ స్టేట్ తో సమస్యలు

ఈ సిద్ధాంతం తరచుగా వివిధ వలసానంతర రాజ్యాల అనుభవాలను అతిగా వివరిస్తుంది. ఇది వారి ప్రత్యేక చరిత్రలు, సంస్కృతులు మరియు భౌగోళిక రాజకీయ పరిస్థితులను పరిగణనలోకి తీసుకోదు. ఈ సిద్ధాంతం వలసానంతర రాజ్యాలను నిష్క్రియాత్మక బాధితులుగా చిత్రీకరిస్తుందని కొందరు వాదిస్తున్నారు. ఇది స్వతంత్ర చర్యలు తీసుకునే మరియు నిర్ణయాలు తీసుకునే వారి సామర్థ్యాన్ని విస్మరిస్తుంది. ఈ సిద్ధాంతం వలసానంతర రాజ్యాలు మరియు వాటి పూర్వ వలసరాజ్యాల మధ్య సంబంధాలపై దృష్టి పెడుతుంది. ఇది రాష్ట్రాలలోని సంక్లిష్టతలను విస్మరిస్తుంది. ఇందులో అంతర్గత అధికార డైనమిక్స్, ప్రాంతీయ సంఘర్షణలు మరియు ఇతరులు ఉండవచ్చు. వలసవాదానంతర సిద్ధాంతం తరచుగా రాజ్యాన్ని పూర్తిగా అణచివేతకు గురయ్యే ఏకశిలా అస్తిత్వంగా చిత్రిస్తుంది. పాశ్చాత్య దేశాలలోని పండితులు పోస్ట్ కాలనీయల్ సిద్ధాంతాన్ని అభివృద్ధి చేశారు. అందువల్ల, ఇది తరచుగా పాశ్చాత్య పక్షపాతాలను ప్రతిబింబిస్తుంది. ఉదాహరణకు, ఇది తరచుగా ఆఫ్రికా మరియు ఆసియాలోని వలస ప్రజల అనుభవాలపై దృష్టి పెడుతుంది. ఇది ప్రపంచంలోని ఇతర ప్రాంతాలలో వలస ప్రజల అనుభవాలను విస్మరించవచ్చు. పోస్ట్ కాలనీయల్ సిద్ధాంతం తరచుగా వలస ప్రజల అనుభవాలను ఆవశ్యకం చేస్తుంది. దీని అర్థం ఇది వలస ప్రజలందరినీ ఒక ఉమ్మడి గుర్తింపు మరియు అనుభవాన్ని పంచుకున్నట్లుగా చూస్తుంది. వలసవాదానంతర సిద్ధాంతం ప్రకారం, వలసవాద నిర్మూలనను అనుభవించిన వ్యక్తులు పోస్ట్ కాలనీయల్ ఐడెంటిటీని పెంపొందించుకుంటారు. విభిన్న అస్తిత్వాల మధ్య సాంస్కృతిక మార్పిడి దీనిని రూపొందిస్తుంది. ఇందులో సాంస్కృతిక, జాతీయ మరియు జాతి, అలాగే లింగ మరియు వర్గ-ఆధారిత గుర్తింపులు ఉన్నాయి. ఈ గుర్తింపులు వలస సమాజంలోని విభిన్న స్థాయిల సామాజిక శక్తికి ఆపాదించబడ్డాయి.

పోస్ట్-కాలనీయల్ రాజ్యం: లిబరల్ అండ్ నియోమార్క్సిస్ట్ థియరీ

వలసల వికేంద్రీకరణ సమయంలో రాజ్యా సామర్థ్యం, రాజ్య పెద్దల ఉద్దేశాలు, ఏం చేయాలో, ఏ దిశలో వెళ్లాలో తెలుసుకోవడంలో రాజ్యానికి ఉన్న ముందస్తు పరిజ్ఞానం గురించి కొన్ని సందేహాలు వ్యక్తమయ్యాయి. సంకుచిత మతతత్వ ప్రయోజనాలకు అతీతంగా జాతీయవాద ఉద్యమాలు ఎదగడానికి దారితీసిన జాతీయవాద ఉన్నత వర్గాల సామర్థ్యం బాగా ఆమోదించబడింది. జాతీయోద్యమంలో వారి పాత్ర కారణంగా ఈ ఉన్నత వర్గాలు ప్రజలలో విస్తృతమైన చట్టబద్ధతను మరియు ఆమోదాన్ని కూడా పొందాయి. సామాజిక, ఆర్థిక మార్పులను తీసుకురావడం వలసానంతర సమాజాలలో నూతన ప్రజాస్వామ్యాల ప్రధాన రాజకీయ ఎజెండా.

వలసవాద స్టాటిస్ట్ సంప్రదాయానికి అనుగుణంగా ఉద్యమ రాజ్యాలు అనే ఈ భావన - వలసానంతర రాజ్యం తన సామాజిక వర్గాల వ్యక్తిగత మరియు సామూహిక జీవితాలపై అపారమైన అధికారాన్ని అనుభవించడానికి

అనుమతించింది. వలసవాద వ్యతిరేక పోరాటాలను రాజ్యాధికారం కోసం ఆరాటపడటంగా నిర్వచించారు. చాలా కాలనీల్లో ప్రజాపోరాటం రాజకీయ స్వభావంతో కూడుకున్నది. ఈ వాస్తవం మాత్రమే వలసానంతర రాజ్యానికి కొంతవరకు చట్టబద్ధతను, అధికారాన్ని ఇచ్చింది. అంతేకాక, వలసవాద వారసత్వాన్ని తిప్పికొట్టడానికి, జాతి నిర్మాణాన్ని తీసుకురావడానికి, జాతి విచ్ఛిన్నతను ప్రతిఘటించడానికి మరియు పారిశ్రామికీకరణను చేపట్టడానికి బలమైన వలసానంతర రాజ్యం యొక్క అవసరం విస్తృతంగా భావించినందున రాజ్యాధికారం యొక్క పరిమితుల గురించి ఎటువంటి చర్చను నిరోధించారు.

వలస పాలకులు నిష్క్రమించిన తరువాత అధికారంలోకి వచ్చిన ఉన్నత వర్గాలలో వలసానంతర సమాజాలు తమను తాము నియంత్రించుకోలేని స్థితిలో ఉన్నందున సంస్కరణల మార్గాల్లో మార్గనిర్దేశం చేయాల్సిన అవసరం ఉందని బలమైన నమ్మకం ఉంది. ఈ విశ్వాసం వలసానంతర రాజ్యానికి సామాజిక, ఆర్థిక సంస్కరణలు తీసుకువచ్చే ప్రయత్నంలో కొంతవరకు చట్టబద్ధతను ఇచ్చింది. హమ్జా అలావి గమనించినట్లు: 'వలసానంతర రాజ్యం అనేది సమాజానికి వెలుపల మరియు అంతకు మించి నిలబడే ఒక అస్తిత్వం, హేతుబద్ధత యొక్క స్వతంత్ర మూలంతో పెట్టుబడి పెట్టబడిన (సంభావ్య) స్వయంప్రతిపత్తి సంస్థ... మరియు మొత్తం సమాజం యొక్క ప్రయోజనం కోసం అభివృద్ధి కార్యక్రమాలను ప్రారంభించడానికి మరియు కొనసాగించడానికి సామర్థ్యం."

12.6 ఆధునీకరణ దృక్పథం: అభివృద్ధి చెందుతున్న రాష్ట్రాలు

ఉదారవాద సంప్రదాయంలో, 1950 మరియు 1960 లలో అమెరికన్ విశ్వవిద్యాలయాలలో రాజకీయ అభివృద్ధి మరియు ఆధునీకరణ గురించి గొప్ప మరియు వైవిధ్యమైన సూత్రీకరణలు రూపుదిద్దుకోవడం ప్రారంభించాయి. ఈ సిద్ధాంతాల ప్రకారం, వలసానంతర రాజ్యాలలోని రాజకీయ ఉన్నతవర్గాలు రాజ్యాన్ని మార్పు సాధనంగా ఉపయోగించడం ద్వారా ఆధునీకరణను సాధించే బృహత్తర కర్తవ్యాన్ని కలిగి ఉన్నాయి. వలసానంతర రాజ్యాల్లోని రాజకీయ ఉన్నత వర్గాలు వర్గ ప్రయోజనాలకు అతీతంగా ఎదగగలవని వారు విశ్వసించారు. అది నమ్మిన రాజకీయ ఉన్నతవర్గానికి సాధారణ శ్రేయస్సు కోసం ఏమి జరుగుతుందనే దాని గురించి పూర్వజ్ఞానం ఉందని మరియు వారి చర్యలు అంతిమంగా జాతీయ ప్రయోజనాలకు అనుకూలంగా ఉంటాయని భావించారు. ఆధునీకరణ/రాజకీయ అభివృద్ధి సిద్ధాంతకర్తల ద్వారా రాజ్యం పట్ల అటువంటి దృక్పథం ఖచ్చితంగా సరళమైనది, సాధ్యమైన మరియు వాస్తవమైన ఏర్పాట్ల యొక్క మొత్తం శ్రేణిని ఒకచోట చేర్చింది. బహుళత్వ, ఉదారవాద ప్రజాస్వామిక రాజ్యం అనే అభివృద్ధికి ఒక నిర్దిష్ట ముగింపు బిందువును ఊహించడం అనే అర్థంలో కూడా ఇది టెలిలాజికల్. ఆధునీకరణ/రాజకీయ అభివృద్ధి సిద్ధాంతకర్తలకు, వలసానంతర రాజ్యం స్పష్టంగా ఉదారంగా మరియు ప్రజాస్వామిక స్వభావంతో ఉండాలి. ఏదేమైనా, ఆధునీకరణను తీసుకురావడానికి, వలసానంతర రాజ్యం ఆధునిక రంగానికి అనుకూలంగా మరియు సంప్రదాయానికి వ్యతిరేకంగా, ఇది మైనారిటీకి అనుకూలంగా ఉన్నప్పటికీ.

అందువలన, సాంప్రదాయిక రంగాలపై ఆధారపడిన లేదా సంస్కృతి మరియు సమాజం సాంప్రదాయికంగా ఉన్న ప్రజలకు ఈ వాదన ద్వారా వలసానంతర రాజ్యం మద్దతు ఇవ్వదు. ప్రభుత్వ యంత్రాంగాన్ని నడిపేవారు (ఉన్నతవర్గాలు) ఆ ప్రమేయం నుండి చాలా వ్యక్తిగత ప్రయోజనాలను పొందారనడానికి గణనీయమైన ఆధారాలు ఉన్నందున ఇది జాతీయ ప్రయోజనాల కోసం జరిగిందనే వాదన చాలా ప్రశ్నార్థకంగా ఉంది.

12.7 డిపెండెన్సీ దృక్పథం: అభివృద్ధి చెందని రాష్ట్రాలు

1960 మరియు 1970 లలో, ఆధునికీకరణ / రాజకీయ అభివృద్ధి దృక్పథంపై ఒక బలమైన విమర్శ ఉద్భవించింది, ఒక వైపు మూడవ ప్రపంచ జాతీయవాదం ప్రారంభం, మరోవైపు నయా-మార్క్సిజం పెరుగుదల, మరోవైపు విమర్శ పద్ధతి మరియు సైద్ధాంతిక ప్రాతిపదికపై ఉంది. ఇది వలసానంతర రాజ్య స్వభావం గురించి ఆలోచనలో మార్పుకు దారితీసింది. ఆసియా, ఆఫ్రికా, లాటిన్ అమెరికాలకు చెందిన మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతకర్తల రచనల్లో ఈ మార్పు కనిపించింది. ప్రజల ఆశలు, ఆకాంక్షలకు రాష్ట్రం కేంద్ర బిందువుగా ఉన్న సమయంలో అత్యంత మౌలికాంశాలను కూడా అందించడంలో వలసానంతర రాజ్యం విఫలం కావడం ఈ మార్పుకు దారితీసిన ఒక అంశం. డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తలకు, పెట్టుబడిదారీ పాశ్చాత్య దేశాలకు, ఆసియా, ఆఫ్రికా, లాటిన్ అమెరికాలలోని వలస ప్రజలకు మధ్య జరిగిన సంఘర్షణ ఫలితంగా వలసానంతర రాజ్యాలు అభివృద్ధి చెందలేదు. వలసవాదం తక్కువ అభివృద్ధికి నాంది పలికింది, స్వాతంత్ర్యం లభించిన తరువాత కూడా, ఆర్థిక ఆధారిత సంబంధాలను కొనసాగించడం నయా-వలసవాదాన్ని అభివృద్ధి చెందని అభివృద్ధి రూపంలో కొనసాగించడానికి ఉపయోగపడింది. అతుల్ కోహ్లీ మరియు వివియన్ షుయ్ (1994) ఎత్తి చూపినట్లుగా, డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తలు ఆధునీకరణ / రాజకీయ అభివృద్ధి సిద్ధాంతకర్తల నుండి భిన్నంగా ఉన్నారు మరియు వారు చరిత్రాత్మకమైనవి మరియు మితిమీరిన అధికారికమైనవిగా కనుగొన్నారు. ఆసియా, ఆఫ్రికా, లాటిన్ అమెరికాలోని రాష్ట్రాలు 'అభివృద్ధి ప్రారంభ దశలో' ఉన్నాయనే ఆధునీకరణ దృక్పథాన్ని వారు వ్యతిరేకించారు.

ఆధునికీకరణ/రాజకీయ అభివృద్ధి సిద్ధాంతకర్తలు జాతి-కేంద్రీకృత పక్షపాతాన్ని కలిగి ఉన్నారని వారు విమర్శించారు, వారు వలసవాద అనంతర రాజ్యాలపై ఆధిపత్యం కొనసాగించడానికి మరియు దోపిడీ చేయడానికి కొనసాగుతున్న పాశ్చాత్య ఎజెండాను కప్పిపుచ్చడానికి మేధో కవచాలను అందించడానికి ప్రయత్నించారు. ఏది ఏమైనప్పటికీ, అరవైల నాటికి, సామాజిక పరివర్తన లేదా ఆర్థిక సంస్కరణలు లేదా రాజకీయ మార్పు యొక్క ఏజెంట్గా వలసానంతర రాజ్యం బాగా నిర్వీర్యం చేయబడింది. చట్టబద్ధత రద్దు అనేది రాజ్యం మరియు రాష్ట్ర ఉన్నత వర్గాల పాత్ర గురించి ప్రజల నిరాశాజనక అనుభవాల ఫలితమే. వలసానంతర రాజ్యంపై నయా-మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతీకరణలో, బాహ్య నిర్ణయాంశాలకు ఎక్కువ ప్రాముఖ్యత ఇవ్వబడింది, మరియు ఒక అంశం ప్రత్యేకంగా నొక్కిచెప్పబడింది, అనగా వలసవాదం మరియు సామ్రాజ్యవాదంతో వలసానంతర రాజ్యం యొక్క సంబంధం యొక్క చరిత్ర. డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తలు, నయా వలసవాదాన్ని హైలైట్ చేయడం ద్వారా, పెట్టుబడిదారీ విధానం మరియు సామ్రాజ్యవాదం రెండింటికీ వ్యతిరేకంగా ప్రతిఘటనను సమర్థించడానికి ఎంచుకున్నారు. లాటిన్ అమెరికన్ రాజకీయ ఆర్థికవేత్త ఆండ్రీ గుండర్ ఫ్రాంక్ నేతృత్వంలోని అభివృద్ధి చెందని మరియు ఆధారపడే సిద్ధాంతకర్తలు మరియు తరువాత సమీర్ అమీన్, ఇమ్మాన్యుయేల్ వాలర్స్టీన్, అర్ఘిరి ఇమ్మాన్యుయేల్ మరియు కార్డోసో తదితరులు చేసిన సవరణల నుండి బాహ్య నిర్ణయాంశాల వాదనలు ఉద్భవించాయి. ప్రపంచం ఒక సమగ్ర ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థ అని వారు విశ్వసించారు, దీనిలో అభివృద్ధి చెందిన పెట్టుబడిదారీ దేశాలు ప్రధానమైనవి మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలైన ఆసియా, ఆఫ్రికా మరియు లాటిన్ అమెరికా ఉన్నాయి. తదనంతరం, ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థల సిద్ధాంతకర్తలు ఆసియాలో కొత్తగా పారిశ్రామికీకరణ చెందిన దేశాలు (ఎన్ఐసిలు) ('ఆసియా పులులు' అని పిలుస్తారు అనగా సింగపూర్, థాయ్లాండ్, ఇండోనేషియా, మలేషియా

మరియు తైవాన్, ఇతరులతో కూడిన సెమీ-పరిధి యొక్క మరొక వర్గాన్ని చేర్చారు. పెట్టుబడిదారీ విధానం అనేది సాంకేతికంగా అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు మరియు సమీకృత ప్రపంచ మార్కెట్ ద్వారా అభివృద్ధి చెందని అభివృద్ధి చెందని దేశాల మధ్య మార్పిడి ద్వారా వర్గీకరించబడిన అంతర్జాతీయ వ్యవస్థ అని ఈ డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తలు వాదించారు. టెక్నికల్ మరియు అభివృద్ధి చెందిన దేశాల సైనిక ఆధిక్యత (మెట్రోపాలిటన్ రాష్ట్రాలు అని కూడా పిలుస్తారు) పోస్ట్-కాలనీ రాజ్యాల ఆధిపత్యం, దోపిడీ మరియు వక్రీకరణకు దారితీస్తుంది (దీనిని పరిధీయ రాష్ట్రాలు అని కూడా పిలుస్తారు). అసమాన మార్పిడి ప్రక్రియ ద్వారా, దోపిడీ, సూపర్ లాభాలను వెనక్కి పంపడం, క్షీణిస్తున్న వాణిజ్య నిబంధనలు మరియు మహానగర సాంకేతిక పరిజ్ఞానాల వినియోగం కోసం గుత్తాధిపత్య అద్దెలు, అలాగే అంతర్గత మార్కెట్లపై పరిధి నియంత్రణను నిరాకరించే వాణిజ్య మరియు ట్రాఫిక్ విధానాల ద్వారా ఆర్థిక మిగులును అంచుల నుండి వెలికితీస్తారు.

ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థలలో ఈ ఆధిపత్యం యొక్క అత్యంత ముఖ్యమైన అంశం మెట్రోపాలిటన్ దేశాలు మిగులు వెలికితీత. అసమాన మారకం పరిధీయ రాష్ట్రాలకు ఆర్థిక మిగులును నిరాకరిస్తుంది, ఇది వారి స్వయంప్రతిపత్తి జాతీయ అభివృద్ధికి అవసరం. ఆర్థిక మిగులును అభివృద్ధి చెందిన పెట్టుబడిదారీ రాజ్యం స్వాధీనం చేసుకుని పెట్టుబడి పెడుతుంది. అండర్ డెవలప్ మెంట్/ డిపెండెన్సీ ప్రకారం, మెట్రోపాలిటన్ రాష్ట్రాల వేగవంతమైన ఆర్థిక అభివృద్ధి ఆసియా మరియు ఆఫ్రికాలోని ఆధారపడిన రాష్ట్రాల అభివృద్ధిని పణంగా పెట్టి జరిగింది. నయా మార్క్సిస్టులకు వలసానంతర రాజ్యాల ఆర్థిక వ్యవస్థలో వలసవాద నిర్మూలన గణనీయమైన మార్పును తీసుకురాలేదు మరియు పూర్వ సామ్రాజ్య దేశాల నుండి మెట్రోపాలిటన్ బూర్జువా వర్గం యొక్క పరోక్ష రాజకీయ ఆధిపత్యం నిరాటంకంగా కొనసాగింది. అందువలన, నయా-మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతకర్తల ప్రకారం, వలసానంతర రాజ్యం ఒక కొత్త రూపంబీ స్థానిక వర్గాలకు రాజకీయ స్వేచ్ఛ అనేది సామ్రాజ్యవాద ఆధిపత్యం యొక్క ప్రాథమిక యంత్రాంగాలు నిలదొక్కుకునే ఒక కొత్త ముసుగు మాత్రమే. వలసానంతర రాజ్యం ఒక ఆధారిత రాజకీయ యంత్రాంగంగా మిగిలిపోయింది. వలసానంతర ఆధారిత రాజ్యంలోని పాలకవర్గం/బ్యూరోక్రసీ మెట్రోపాలిటన్/ నయా సామ్రాజ్యవాద రాజ్యాల దీర్ఘకాలిక ప్రయోజనాలకు అనుగుణంగా విధానాలను రూపొందించింది. డిపెండెన్సీ థియరీ సాహిత్యంలో పాలకవర్గాన్ని ఒక కాంప్రాడోర్ వర్గంగా, క్లయింట్ సమూహంగా, సహాయక బూర్జువా వర్గంగా పరిగణిస్తారు. ఎ.జి. ఫ్రాంక్ మాటల్లో చెప్పాలంటే: 'ప్రపంచవ్యాప్తంగా, అభివృద్ధి చెందని దేశాలలో పెట్టుబడి సమీకరణ ప్రక్రియ, అంతర్జాతీయ శ్రమ విభజన యొక్క అత్యవసర పరిస్థితులు మూడవ ప్రపంచంలో రాజ్యం యొక్క పాత్ర మరియు రూపాన్ని నిర్ణయించే ప్రధాన కారకాలుగా మారతాయి'. డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తలు పోస్ట్-కాలనీ రాజ్యం దాని స్థానిక బూర్జువా వర్గానికి సంబంధించి బలంగా మరియు స్వయంప్రతిపత్తి కలిగి ఉండవచ్చని వాదించారు, కాని ఇది ఎక్కువగా మెట్రోపాలిటన్ బూర్జువా వర్గానికి ఒక సాధనంగా మిగిలిపోయింది.

అందువలన, డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తలు వలసానంతర రాజ్యాలలో ఆధిపత్య వర్గ కూటమి వలసరాజ్యాల కాలంలో ఎలా ఉందో అలాగే ఉందని అభిప్రాయపడ్డారు. ఒకే ఒక వ్యత్యాసం ఏమిటంటే, పరిధీయ బూర్జువా వర్గం ఇప్పుడు పాత భూస్వామ్య, కమ్యూనిస్టు శక్తుల స్థానంలో సబార్డినేట్ మిత్రపక్షంగా మారింది. సమీర్ అమీన్ అభిప్రాయం ప్రకారం, ఈ వర్గం సామ్రాజ్యవాద శక్తులతో కుమ్మక్కై ఉంది. కాలక్రమేణా, వలసానంతర

రాజ్యం యొక్క స్వభావం గురించి డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తల వాదన ఈ క్రింది విమర్శలకు లోనైంది, ఇది దాని క్షీణతకు దారితీసింది. మొదటిది, చాలా మంది నయా మార్క్సిస్టులు అంగీకరించినట్లుగా స్వాతంత్ర్యం, మెట్రోపాలిటన్ పెట్టుబడి యొక్క తక్షణ ప్రయోజనాల నుండి విధానాన్ని మళ్ళించడం సాధ్యమైందనే అర్థంలో అధికార సంబంధాలలో గణనీయమైన మార్పును సృష్టించింది. రెండవది, మెట్రోపాలిటన్ పెట్టుబడి ఆర్థిక ఆధిపత్యాన్ని నిలుపుకుంటుందని భావించినప్పటికీ, స్వాతంత్ర్యం వలసానంతర రాష్ట్రాల్లోని స్థానిక వర్గాలకు కొంత పరపతిని అనుమతించింది. 'స్వేచ్ఛాయుత ఎంపిక' విధానంలో మెట్రోపాలిటన్ క్యాపిటల్ అధికంగా ఉండటం వల్ల విధించిన పరిమితుల్లోనే ప్రభుత్వ చర్యలు స్వతంత్రంగా జరిగాయి. మూడవది, వలసానంతర రాజ్యాలు స్థానిక వర్గ పోరాటాల నేపథ్యంలో ఉన్నందున, అవి మిగులు బదిలీకి ఏజెంట్లుగా ఉండలేవు. అని వాదించడం చాలా సరళంగా ఉంటుంది. నాల్గవది, డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తలు కోర్ మరియు అంచుల మధ్య అసమాన మార్పిడి సంబంధాలకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడంతో, సామాజిక తరగతులు భౌగోళిక అస్తిత్వాలకు పర్యాయపదంగా మారతాయి మరియు అసమానత మరియు లేమి సమస్యలు ఈ అస్తిత్వాలకు పరిమితం అవుతాయి. అందువల్ల ఇది సాధారణ మార్గంలో ఏదైనా ఆచరణాత్మక వర్గ విశ్లేషణ యొక్క అవకాశాన్ని చాలా అసాధ్యం చేస్తుంది. ఐదవది, ప్రపంచ పెట్టుబడిదారీ ఆర్థిక వ్యవస్థలో విలీనం ఎల్లప్పుడూ వలసానంతర రాజ్యం యొక్క ప్రతికూల అభివృద్ధిని ఉత్పత్తి చేస్తుందనే ప్రారంభ డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తల వైఖరికి విరుద్ధంగా, ఆగ్నేయాసియా దేశాల మాదిరిగానే ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థ పరిమితులలో ఆధారిత అభివృద్ధి సాధ్యమని తరువాతి డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తలు ఎత్తి చూపారు. ఆరవది, వలసానంతర రాజ్యాల్లోని రాజకీయ పాలకులు కూడా తమ లోపభూయిష్ట విధానాల వల్ల అభివృద్ధికి పురిగొల్పుతున్నాయనే అవగాహన ఇటీవలి కాలంలో ఎక్కువైంది. ఈ విమర్శలు ఉన్నప్పటికీ, డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తలు వలసానంతర రాజ్యం యొక్క స్వభావం మరియు వాటి అభివృద్ధి లేకపోవడానికి కారణం గురించి మన అవగాహనను పెంచుకున్నారు. పాశ్చాత్య దేశాలలో అభివృద్ధి చెందిన రాజ్యాలకు, ఆసియా, ఆఫ్రికా, లాటిన్ అమెరికా వలసానంతర దేశాలకు మధ్య ఉన్న ముఖ్యమైన చారిత్రక వ్యత్యాసాలను వారు ప్రస్తావించారు. రెండవది, ప్రస్తుత ప్రపంచ ఆర్థిక పరిస్థితులు కొత్తగా విముక్తి పొందిన అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలపై ఎలా ఆంక్షలు విధిస్తున్నాయో ప్రపంచ ఆర్థిక సిద్ధాంతకర్తలు నొక్కి చెప్పారు. మూడవది, డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తలు అభివృద్ధి అధ్యయనంలో రాజకీయ మరియు ఆర్థిక వేరియబుల్స్ యొక్క పరస్పర చర్యను విశ్లేషించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను హైలైట్ చేశారు.

మునుపటి చర్చ చూపినట్లుగా, ఆధునికీకరణ విశ్లేషకులు వలసానంతర రాజ్యానికి అసాధారణ స్వయంప్రతిపత్తిని ప్రసాదిస్తే, డిపెండెన్సీ /అభివృద్ధి చెందని సిద్ధాంతకర్తలు దానిని గట్టిగా పట్టుకున్నారు. ఆధునీకరణపై రాసిన రచనల్లో ఈ వర్గం కనిపించకపోతే, పరాధీన దృక్పథంలో బాహ్యవర్గం నియంత్రణను తేలిగ్గా తీసుకున్నారు. ఈ విధంగా, రాజ్యం యొక్క అభివృద్ధి సిద్ధాంత నమూనా అంతరించిపోవడం మరియు వివరణ యొక్క నమూనాగా మునుపటి డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతం యొక్క గ్రహణంతో, వలసానంతర సమాజాలలో వర్గానికి మరియు రాజ్యానికి మధ్య సంబంధాన్ని పరిశీలించడానికి తగిన అవకాశం ఉద్భవించింది.

12.8 వలసానంతర సమాజాలలో రాజ్యం మరియు వర్గం: సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తి సిద్ధాంత ం

70వ దశకంలో ఉద్భవించిన వలసానంతర రాజ్యం అనే భావన హంజా అలవి (1972) రచనలో ప్రతిబింబించబడింది. వలసానంతర సమాజాలలో రాజ్యం యొక్క విశ్లేషణకు అలవి ఒక ప్రారంభ ప్రారంభ

బిందువును అందించింది. అతను తన వాదనలను వలసానంతర సమాజాల చారిత్రక నిర్దిష్టతపై ఆధారం చేసుకున్నాడు. ఈ ప్రత్యేకత 1) వలస అనుభవాలు, వర్గాల అమరిక, ఆ సందర్భంలో స్థాపించబడిన రాజకీయ, పరిపాలనా సంస్థల ఉపనిర్మాణం, 2) వలసానంతర పరిస్థితుల నేపథ్యంలో తీసుకువచ్చిన వర్గ శక్తుల పునర్నిర్మాణం ద్వారా వచ్చిన నిర్మాణాత్మక మార్పుల నుండి ఉద్భవించిందని ఆయన వాదించారు.

వలసరాజ్యానంతర రాజ్యం రాజకీయాల మధ్యవర్తిత్వాన్ని విస్మరిస్తుందని, ఎందుకంటే రాజ్యం 'అతిగా అభివృద్ధి చెందింది', అన్ని స్వదేశీ సామాజిక శక్తులపై ఆధిపత్యం చెలాయించగల సూపర్ స్ట్రక్చర్ అని 'అలవి' వాదించాడు. ఇది రాజ్యం యొక్క అంశాలు (సైనిక మరియు / బ్యూరోక్రసీ) రాజ్యంలో మరియు సామాజిక వర్గాలలో ఆధిపత్య పాత్ర పోషించడానికి అనుమతిస్తుంది. మితిమీరిన అభివృద్ధి చెందిన సూపర్ స్ట్రక్చర్ లేదా ప్రభుత్వ యంత్రాంగం యొక్క ఆవిర్భావాన్ని వలసానంతర సమాజాల వలసవాద గతానికి అలవి ఆపాదించాడు, ఇక్కడ బూర్జువా విప్లవాన్ని నిర్వహించే పనిని వలస పాలనను విధించే ప్రక్రియలో మెట్రోపాలిటన్ రాజధాని నిర్వహించింది. ఆ ప్రక్రియలో, వలస పాలన స్థానిక సామాజిక వర్గాలను అణగదొక్కడానికి తగినంత శక్తివంతమైన ప్రభుత్వ యంత్రాంగాన్ని సృష్టించడం అవసరం. ఈ మితిమీరిన అభివృద్ధి చెందిన ప్రభుత్వ యంత్రాంగమే వలసపాలన అనంతర రాజ్యానికి వలసపాలన తర్వాత వారసత్వంగా వచ్చింది. అలవి ఈ సిండ్రోమ్ ను ఈ విధంగా ప్రస్తావిస్తాడు: 'రాజ్యం పొందే నియంత్రణ మరియు నియంత్రణ అధికారాల మితిమీరిన విస్తరణ రాజ్యం యొక్క పరిధీయ పెట్టుబడిదారీ ఆర్థిక వ్యవస్థల క్రమబద్ధమైన పనితీరు ప్రయోజనాలకు అవసరమైన వాటి తర్కానికి మించి విస్తరించింది.

ప్రతి ఆధిపత్య వర్గానికి అధ్యక్షత మరియు నిర్దిష్ట అవసరాలు. వలసానంతర సమాజంలో రాజ్య కేంద్రీకరణను ఈ క్రింది మూడు అంశాల సహాయంతో వివరించవచ్చు.

మొదటిది, వలసానంతర సమాజాలలో ప్రభుత్వ యంత్రాంగం ఆధిపత్యం కొనసాగడానికి వర్గ సమాజ మాతృక కారణం. స్వాతంత్ర్యం వచ్చేనాటికి ఏ ఒక్క వర్గానికి రాష్ట్రంపై ప్రత్యేక పట్టు ఉండేది కాదు. అలవి వాదించాడు, 'సైనిక-బ్యూరోక్రటిక్ స్వయంప్రతిపత్తి యొక్క ప్రత్యేక పాత్ర వలసానంతర సమాజాలలో సర్వసాధారణమైన దృగ్విషయంగా మారింది. ఈ పాత్రను ఇప్పుడు మూడు సముచిత దోపిడీ వర్గాలైన స్థానిక బూర్జువావర్గం, మెట్రోపాలిటన్ నియోకాలనిస్ట్ బూర్జువావర్గం, మరియు మహానగర పోషణలో ఉన్న భూస్వామ్య వర్గాల సంబంధిత ప్రయోజనాల యొక్క కొత్త అమరిక పరంగా అర్థం చేసుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది... ఒక కాలనీలో బలహీనమైన, అభివృద్ధి చెందని స్వదేశీ బూర్జువావర్గం ఉంటే, అది సాపేక్షంగా అభివృద్ధి చెందిన వలస రాజ్య యంత్రాంగాన్ని అణగదొక్కలేకపోతుంది, దీని ద్వారా మెట్రోపాలిటన్ అధికారం దానిపై ఆధిపత్యాన్ని ప్రదర్శించింది. ఏదేమైనా, మెట్రోపాలిటన్ అండదండలతో, పోటీ పడుతున్న మూడు వర్గాల ప్రయోజనాల యొక్క కొత్త సమ్మేళనం, ఒక బ్యూరోక్రటిక్-మిలిటరీ స్వయంప్రతిపత్తి వారి పోటీకి మధ్యవర్తిత్వం వహించడానికి అనుమతిస్తుంది, కానీ ఇకపై పరస్పర విరుద్ధమైన ప్రయోజనాలు మరియు డిమాండ్లు ఉండవు'. అభివృద్ధి చెందని/ ఆధారపడే సిద్ధాంతకర్తల రచనల్లో, అతిగా అభివృద్ధి చెందిన ప్రభుత్వ యంత్రాంగాన్ని ఏర్పాటు చేసే ప్రభుత్వ నిర్వాహకులు, రాజకీయ నాయకులు సరైన వర్గాల ప్రయోజనాల కోసం మధ్యవర్తిత్వం వహిస్తారు. ఈ ప్రయోజనం కోసం, రాష్ట్రానికి సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తి అవసరం ఎందుకంటే పోటీ ప్రయోజనాలను పరిధీయ

నిర్మాణంలో సర్దుబాటు చేయాలి. అందువలన వలసానంతర రాజ్యం ఒక వర్గానికి సాధనం కాదు. ఇది సాపేక్షంగా స్వయంప్రతిపత్తి కలిగినది మరియు మూడు ఆధిపత్య వర్గాల పోటీ ప్రయోజనాల మధ్య మధ్యవర్తిత్వం వహిస్తుంది మరియు పరిధీయ పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థపై ఆధారపడిన సామాజిక వ్యవస్థను కాపాడుతుంది.

రెండవది, అలవి రచనల నుండి గ్రహించదగిన ఒక పరిపూరకరమైన అంశం ఏమిటంటే, వలసానంతర సమాజాలలో రాజ్యం ఆర్థిక మిగులులో చాలా పెద్ద భాగాన్ని నేరుగా స్వాధీనం చేసుకుంటుంది మరియు దానిని పరిధీయ పెట్టుబడిదారీ విధానం కింద బ్యూరోక్రాటిక్ నిర్దేశిత ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో ఉపయోగిస్తుంది.

మూడవది, అలవి మరియు జాన్ సౌల్ ప్రకారం, వలసానంతర సమాజాలలో రాజ్యం యొక్క కీలకమైన ప్రాముఖ్యతను నొక్కిచెప్పే మరొక అంశం రాజ్యం యొక్క నిర్దిష్ట సైద్ధాంతిక పనితీరు. సౌల్ మాటల్లో చెప్పాలంటే: 'పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థకు సైద్ధాంతిక సిమెంట్ ను అందించే ప్రభుత్వ కర్తవ్యం ప్రధాన దేశాలలో క్రమంగా వాటి ఆర్థిక పరివర్తనకు అనుగుణంగా పరిణామం చెందింది.

అయితే, వలసానంతర సమాజాలలో, ఈ ఆధిపత్య స్థితిని సృష్టించాలి; మరియు ప్రాదేశిక సరిహద్దులలో సృష్టించబడింది, ఇది తరచుగా చాలా కృత్రిమంగా కనిపిస్తుంది. ప్రత్యక్ష వలసవాద ఫియట్ యొక్క శక్తివంతమైన శక్తి తొలగించబడిన తర్వాత." అధునాతన పెట్టుబడిదారీ విధానం వలె, పరిధీయ పెట్టుబడిదారీ విధానానికి కూడా ప్రాదేశిక ఐక్యత మరియు చట్టబద్ధత అవసరం, దీనిని వలసానంతర రాజ్యం సృష్టించాలి. నయా మార్క్సిస్టులు వాదించినట్లుగా పై మూడు అంశాలను కలిపితే వలసానంతర సామాజిక నిర్మాణాలకు రాజ్యం కేంద్రీకృతం అవుతుంది. అధిక సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తి ఉన్న ఇటువంటి పరిస్థితిలో, ప్రభుత్వ విధానాలను నిర్ణయించే హక్కులో బ్యూరోక్రసీ ఒక ముఖ్యమైన అంశంగా కనిపిస్తుంది. రాజ్యాధికారం బ్యూరోక్రటిక్ వర్గానికి చెందినది కాబట్టి వలసానంతర సమాజాలలో బ్యూరోక్రసీ/బ్యూరోక్రాటిక్ స్వయంప్రతిపత్తి ప్రత్యేక పాత్రపై నయా మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతాల దృష్టి కేంద్రీకృతమైంది. ఈ విభాగం వలస రాజ్యం యొక్క సైనిక బ్యూరోక్రటిక్ యంత్రాంగానికి పొడిగింపుగా ఉంది, ఇది సమాజంలో తన ఆధిపత్య అధికారాన్ని కొనసాగించింది మరియు విస్తరించింది.

స్వదేశీ బూర్జువావర్గం యొక్క బలహీన స్వభావం కారణంగా, అది బ్యూరోక్రటిక్ నియంత్రణలో చిక్కుకుందని జాన్ సౌల్ వాదించాడు. వాస్తవానికి, తూర్పు ఆఫ్రికా వంటి కొన్ని దేశాలలో, స్థానిక బూర్జువా వర్గం పూర్తిగా అభివృద్ధి చెందలేదు మరియు దాని వర్గ ప్రయోజనాలను రూపొందించలేకపోయింది. అందువలన, స్వదేశీ పెట్టుబడి ఒక ఆధిపత్య వర్గాన్ని ఏర్పాటు చేయలేకపోవడం వల్ల, ప్రభుత్వ బ్యూరోక్రసీ ఆధిపత్య పాత్ర పోషిస్తుంది. జీమన్ మరియు లాంజెన్ డార్ఫర్ లు వలసానంతర రాజ్యాలలో విధాన నిర్ధారణలో బ్యూరోక్రసీ యొక్క కేంద్ర పాత్రను సూచిస్తారు. అధికారిక రాజకీయ సంస్థలు అణచివేయబడినప్పుడు ప్రభుత్వ బ్యూరోక్రసీ ఒక వర్గంగా పరిపాలించే అవకాశం ఉంది, ఎందుకంటే ఇది బహుళజాతి పెట్టుబడి మరియు వడ్డీ సమూహాల మధ్య మధ్యవర్తి పాత్ర పోషిస్తుంది. పరిధీయ ఆర్థిక వ్యవస్థలో వలసానంతర ప్రభుత్వ జోక్యం యొక్క పరిధి రాష్ట్ర సిబ్బందిని కేంద్ర స్థాయికి నెట్టివేస్తుంది. అంతేకాక, ఒక రాష్ట్ర మిగులు యొక్క పంపిణీ యంత్రాంగాలతో ముడిపడి ఉన్నందున, వారి సాపేక్ష ప్రయోజనాన్ని నిర్ధారించడానికి వారికి ఒక నిర్దిష్ట సదుపాయం ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది.

12.9 భారతదేశంలో వలసానంతర రాజ్యం

వలసానంతర సమాజాలలో రాజ్యం యొక్క స్వభావం మరియు గతిశీలతకు సంబంధించి కొన్ని సాధారణ సైద్ధాంతిక ఆవరణలను స్థాపించిన తరువాత, సాపేక్షంగా స్వయంప్రతిపత్తి సిద్ధాంతం గురించి పై సూత్రీకరణ భారతీయ సందర్భంలో ఎలా వర్తిస్తుందో చూడటానికి భారతదేశంలోని రాజ్య స్వభావానికి వెళదాం. ఈ దిశగా ప్రణబ్ బర్ధన్ కీలక ప్రయత్నాలు చేశారు. వలసానంతర భారత రాజ్యం ఒక స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన నటుడని, వర్గ అధికారాన్ని రూపొందించడంలో మరియు రూపొందించడంలో చాలా ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తుందని బర్ధన్ వాదించాడు. రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం తరువాత ప్రారంభ దశాబ్దాలలో, భారతదేశంలోని రాష్ట్ర ఉన్నత వర్గాల సిబ్బంది ఒక స్వతంత్ర అధికారాన్ని మరియు ప్రతిష్ఠను అనుభవించారు, ఇది భారతదేశం యొక్క సామాజిక-ఆర్థిక అభివృద్ధి ప్రక్రియలో వారిని ప్రధాన పాత్రధారులుగా చేసింది. 'ఇది ఆర్థిక వ్యవస్థను దారి మళ్లించింది మరియు పునర్నిర్మించింది, ఈ ప్రక్రియలో జాతీయ ఆర్థిక అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించడానికి ప్రభుత్వ జోక్యాన్ని ఉపయోగించే సాకుతో యాజమాన్య వర్గాలపై చాలా ఒత్తిడి తెచ్చింది'. ప్రధాన యాజమాన్య వర్గాలు అనగా పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ వర్గం, ధనిక రైతాంగం క్రమంగా బలపడటంతో, భారతదేశంలో వలసానంతర రాజ్యం యొక్క స్వయంప్రతిపత్తి ప్రవర్తన దాని అభివృద్ధి విధుల కంటే దాని నియంత్రణ చర్యలకే పరిమితమైంది. అలాగే, ఆఫ్రికా మరియు లాటిన్ అమెరికన్ దేశాలతో పోలిస్తే, విదేశీ పెట్టుబడికి చాలా తక్కువ ప్రాముఖ్యత ఉంది. 1991 లో మార్కెట్ అనుకూల ఆర్థిక సంస్కరణల విధానాలను అమలు చేసిన తరువాత కూడా భారతదేశంలోని దేశీయ పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ వర్గం మరింత స్వయంప్రతిపత్తి మరియు దేశీయ మార్కెట్లో విదేశీ పెట్టుబడి నుండి ఆశ్రయం పొందింది. ఆసక్తికరంగా బర్ధన్ భారతదేశంలో మూడవ యాజమాన్య వర్గాన్ని సూచిస్తాడు, అనగా 'ప్రభుత్వ రంగాలలో నిపుణులు', ఇందులో ప్రభుత్వ బ్యూరోక్రసీ మరియు రాష్ట్ర రంగాలలోని వైట్-కాలర్ ఉద్యోగులు ఉన్నారు. భారత జనాభాలో సుమారు ఇరవై శాతానికి చెందిన మూడు యాజమాన్య తరగతులు అభివృద్ధి ప్రణాళిక నమూనా కింద రాష్ట్ర ఆర్థిక విధానాల లబ్ధిదారులు అయినప్పటికీ గణనీయమైన ప్రయోజనాల సంఘర్షణను కలిగి ఉన్నాయి. మూడు యాజమాన్య వర్గాలలో ఏదీ ఇతరులపై ఆధిపత్యం వహించనందున, ఇది భారతదేశంలో వలసానంతర రాజ్యం యొక్క స్వయంప్రతిపత్తి శక్తిని పెంచుతుంది, ఇది ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో మూడు పోటీ వర్గాల మధ్య మధ్యవర్తిత్వం యొక్క కీలకమైన పనిని నిర్వహిస్తుంది. అభివృద్ధి ప్రణాళికా నమూనా కింద ఒకటి కంటే ఎక్కువ ఆధిపత్య వర్గాలు ఉండటం మరియు రాష్ట్ర బ్యూరోక్రసీ పాత్ర కారణంగా రాష్ట్రం సాపేక్షంగా స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన పాత్రను అనుభవించడానికి అనుకూలంగా ఇలాంటి వాదన కనిపిస్తుంది (ఉదాహరణకు, సుదీప్తా కవిరాజ్, 1986 చూడండి).

వలసానంతర సమాజాల సంక్లిష్ట పరిస్థితుల్లో, ప్రభుత్వ పాత్ర మరియు స్వయంప్రతిపత్తి అత్యంత ముఖ్యమైనవిగా నిలుస్తాయి, సామాజిక-ఆర్థిక అభివృద్ధి మార్గాలను రూపొందిస్తాయి. ప్రగతి, అస్తిత్వం దిశగా పయనిస్తున్న వలసవాదానంతర భారతదేశం యొక్క డైనమిక్ సందర్భంలో తప్ప ఇది మరెక్కడా స్పష్టంగా కనిపించదు. ఈ ప్రయాణంలో అంతర్లీనంగా ఉన్న సంక్లిష్టతలకు సూక్ష్మమైన అవగాహన అవసరం, ఈ పాఠం ప్రణబ్ బర్ధన్ మరియు సుదీప్తా కవిరాజ్ వంటి ప్రముఖ పండితుల సైద్ధాంతిక ఫ్రేమ్వర్క్ను పరిశీలించడం ద్వారా ఈ సంక్లిష్టతలను ఛేదించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.

వలసవాద వారసత్వపు నీడల నుంచి ఉద్భవించిన వలసానంతర రాజ్యాలు తమ అస్తిత్వాలను నిర్వచించడం, స్వతంత్ర అభివృద్ధి మార్గాలను నిర్దేశించడం అనే బలీయమైన పనిని ఎదుర్కొంటున్నాయి. ఈ ప్రయత్నానికి కేంద్ర బిందువు రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి భావన, ఆధిపత్య సామాజిక వర్గాల నుండి స్వతంత్రంగా వ్యవహరించే రాష్ట్ర సామర్థ్యాన్ని సూచిస్తుంది. ఈ స్వయంప్రతిపత్తి విధానాలు రూపుదిద్దుకోవడానికి, సామాజిక- ఆర్థిక లక్ష్యాలను రూపొందించడానికి పునాది అవుతుంది. ఈ నేపథ్యంలో ప్రణబ్ బర్దన్ సైద్ధాంతిక దృక్పథం లోతైన అంతర్దృష్టిని అందిస్తుంది. వలసానంతర భారత రాజ్యం, ముఖ్యంగా దాని ప్రారంభ సంవత్సరాల్లో, ఒక క్రియాశీలక శక్తిగా స్వయంప్రతిపత్తిని కలిగి ఉందని, జాతీయ పురోగతిని ఉత్తేజపరిచేందుకు ఆర్థిక మార్పులను నిర్వహించిందని బర్దన్ వాదించాడు. మేము ఈ భూభాగాన్ని నావిగేట్ చేస్తున్నప్పుడు, అభివృద్ధి ప్రణాళిక నమూనా కింద రాష్ట్ర బ్యూరోక్రసీపై దృష్టి పెట్టడం ద్వారా లోతును జోడించే సుదీప్త కవిరాజ్ దృక్పథాన్ని కూడా మేము అన్వేషిస్తాము. ఈ ఫ్రేమ్వర్క్లు కలిసి, రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి వలసానంతర భారతదేశం యొక్క సామాజిక-ఆర్థిక పరిణామం యొక్క నిర్మాణంలో ఎలా సంక్లిష్టంగా అల్లబడిందో సమగ్ర అవగాహనను అందిస్తాయని వాగ్దానం చేస్తాయి.

భారతదేశంలో వలసానంతర రాజ్యం యొక్క స్వభావం

భారతదేశంలోని వలసానంతర రాజ్యం చారిత్రక, ఆర్థిక, రాజకీయ గతిశీలతలతో రూపుదిద్దుకున్న బహుముఖ స్వభావాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది. ప్రణబ్ బర్దన్ సైద్ధాంతిక చట్రం భారత రాజ్యం యొక్క పరివర్తన దశలపై, ముఖ్యంగా రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం పొందిన తరువాత దాని ప్రారంభ సంవత్సరాలలో వెలుగునిస్తుంది. ఈ కాలంలో, రాష్ట్రం సామాజిక-ఆర్థిక అభివృద్ధిని నడిపించడంలో కీలకమైన మరియు స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన పాత్ర పోషించింది. రాష్ట్ర ఉన్నతవర్గం స్వతంత్ర అధికారాన్ని కలిగి ఉంది, జాతీయ పురోగతిని పెంపొందించడానికి ఆర్థిక వ్యవస్థను దారి మళ్లించింది మరియు పునర్నిర్మించింది. బర్దన్ ప్రకారం, ప్రారంభ దశాబ్దాలలో, భారతదేశంలోని వలసానంతర రాజ్యం ఒక క్రియాశీల నటుడిగా ఆవిర్భవించింది, వర్గ శక్తి డైనమిక్స్‌పై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపింది. ఇది ఆర్థికాభివృద్ధిని ప్రోత్సహించడానికి ప్రభుత్వ జోక్యాన్ని ఉపయోగించింది, అదే సమయంలో పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ వర్గం మరియు ధనిక రైతాంగం వంటి యాజమాన్య వర్గాలపై ఒత్తిడి తెచ్చింది. ఈ జోక్యవాద విధానం వలసరాజ్య యుగం యొక్క లైసెజ్-ఫెయిర్ విధానాల నుండి నిష్క్రమణను సూచించింది. కాలం గడుస్తున్న కొద్దీ పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ వర్గం, ధనిక రైతాంగం క్రమంగా బలపడటంతో సమతుల్యత మారింది. రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి పరిణామం చెందింది, ప్రత్యక్ష అభివృద్ధి జోక్యాల కంటే నియంత్రణ విధులకు పరిమితమైంది. 1991 లో మార్కెట్ అనుకూల ఆర్థిక సంస్కరణలను అమలు చేసినప్పటికీ, భారతదేశంలోని దేశీయ పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ వర్గం గణనీయమైన స్థాయి స్వయంప్రతిపత్తిని కొనసాగించింది, దేశీయ మార్కెట్లో మితిమీరిన విదేశీ మూలధన ప్రభావం నుండి ఆశ్రయం పొందింది. ముఖ్యంగా, బర్దన్ మూడు యాజమాన్య తరగతుల భావనను ప్రవేశపెట్టాడు - పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ వర్గం, ధనిక రైతాంగం మరియు ప్రభుత్వ రంగాలలోని నిపుణులు - జనాభాలో మొదటి ఇరవై శాతం ఉన్నారు. ఈ మూడు వర్గాలు ప్రభుత్వ ఆర్థిక విధానాల నుండి ప్రయోజనం పొందినప్పటికీ, వారి పరస్పర విరుద్ధ ప్రయోజనాలు వలసానంతర రాజ్యం యొక్క స్వయంప్రతిపత్తి శక్తిని పెంచాయి. మూడు వర్గాలలో ఏ ఒక్కటీ ఇతరులపై ఆధిపత్యం చెలాయించని ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో, పరస్పర విరుద్ధ ప్రయోజనాలను నావిగేట్ చేయడం మరియు విస్తృత జాతీయ లక్ష్యాలకు

అనుగుణంగా విధానాలను రూపొందించడం మధ్యవర్తిగా రాజ్యం కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. అభివృద్ధి ప్రణాళికా నమూనా కింద రాష్ట్ర బ్యూరోక్రసీ పాత్రపై దృష్టి సారించడం ద్వారా సుదీప్తా కవిరాజ్ దృక్పథం రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తిని అర్థం చేసుకోవడానికి లోతును జోడిస్తుంది. ఒకటి కంటే ఎక్కువ ఆధిపత్య వర్గాలు ఉండటం రాష్ట్ర సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తిని పెంచుతుందని కవిరాజ్ వాదించారు. పరస్పర విరుద్ధమైన వర్గ ప్రయోజనాలకు మధ్యవర్తిత్వం వహించడంలో మరియు ప్రజాస్వామ్య చట్రంలో స్థిరత్వాన్ని కొనసాగించడంలో ప్రభుత్వ బ్యూరోక్రసీ యొక్క సంక్లిష్టమైన డైనమిక్స్ ఒక కీలకమైన అంశంగా మారుతుంది. చివరగా, భారతదేశంలో వలసానంతర రాజ్యం యొక్క స్వభావం స్వయంప్రతిపత్తి మరియు నియంత్రణ యొక్క డైనమిక్ పరస్పర చర్య, ఇది చారిత్రక ఆకస్మిక సంఘటనలు మరియు రాజ్యం మరియు సామాజిక శక్తుల మధ్య సంక్లిష్టమైన సంబంధాల ద్వారా రూపొందించబడింది. ప్రణబ్ బర్దన్, సుదీప్తా కవిరాజ్ ల సైద్ధాంతిక ఫ్రేమ్ వర్క్ లు ఈ సంక్లిష్ట స్వభావాన్ని విడదీయడానికి విలువైన కటకాలను అందిస్తాయి, వలసానంతర భారతదేశం యొక్క సామాజిక-ఆర్థిక పంథాను నడిపించడంలో రాజ్యం యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న పాత్రను హైలైట్ చేస్తాయి.

భారతదేశంలో వలసానంతర రాజ్యం యొక్క ప్రత్యేకత

ప్రణబ్ బర్దన్, సుదీప్తా కవిరాజ్ వంటి మేధావుల కటకాల ద్వారా వర్ణించబడిన భారతదేశంలో వలసానంతర రాజ్యం సామాజిక-ఆర్థిక అభివృద్ధి యొక్క సంక్లిష్టతలను నావిగేట్ చేసే ఒక డైనమిక్ అస్తిత్వం. దాని ప్రారంభ సంవత్సరాలలో, రాష్ట్రం గణనీయమైన స్వయంప్రతిపత్తిని కలిగి ఉంది, దేశ ఆర్థిక ముఖచిత్రాన్ని చురుకుగా రూపొందించింది మరియు అభివృద్ధికి ప్రాధాన్యత ఇచ్చింది. బర్దన్ ఫ్రేమ్వర్క్ క్రియాశీల వైఖరితో ఆర్థిక వ్యవస్థను దారి మళ్లించడం మరియు పునర్నిర్మించడంలో రాష్ట్రం పోషించిన పరివర్తన పాత్రను హైలైట్ చేస్తుంది. ఏదేమైనా, కాలక్రమేణా, రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి నియంత్రణ దృష్టి వైపు మళ్లింది, ముఖ్యంగా పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ వర్గం మరియు ధనిక రైతాంగం వంటి యాజమాన్య తరగతులు బలపడటానికి ప్రతిస్పందనగా. ప్రభుత్వ రంగాల నిపుణులతో సహా మూడు ఆధిపత్య వర్గాల ప్రత్యేక ఉనికి, భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో పరస్పర విరుద్ధ ప్రయోజనాలకు మధ్యవర్తిత్వం వహిస్తూ రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి పాత్రను మరింత పెంచుతుంది. సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తిని పెంపొందించడంలో రాష్ట్ర బ్యూరోక్రసీ యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కిచెప్పడం ద్వారా సుదీప్త కవిరాజ్ దృక్పథం లోతును పెంచుతుంది. వలసానంతర భారతదేశ ప్రభుత్వ స్వయంప్రతిపత్తి యొక్క సంక్లిష్టమైన రూపం చారిత్రక ఆకస్మిక పరిస్థితులు, ఆర్థిక మార్పులు మరియు బాహ్య మరియు దేశీయ ప్రభావాల మధ్య సున్నితమైన సమతుల్యతను ప్రతిబింబిస్తుంది.

కీలక భావనలు:

1. వలసానంతర సమాజాలలో రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి:

వలసానంతర భూభాగాలలో, వలసరాజ్యాల వారసత్వం నుండి విముక్తమైన దేశాలు తమ ప్రత్యేకమైన అభివృద్ధి పథంలో పయనించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నప్పుడు రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి కీలకంగా మారుతుంది. ఆధిపత్య సామాజిక వర్గాల నుండి స్వతంత్రంగా వ్యవహరించే ప్రభుత్వ సామర్థ్యాన్ని ఇది ప్రతిబింబిస్తుంది, విధానాలను రూపొందించడానికి మరియు సామాజిక-ఆర్థిక అభివృద్ధిని నడిపించడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. వలసానంతర భారతదేశం నేపథ్యంలో, రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి చారిత్రక, ఆర్థిక మరియు రాజకీయ కారకాలచే ప్రభావితమయ్యే మరియు ప్రభావితం చేయబడే ఒక డైనమిక్ శక్తిగా విస్తరిస్తుంది. ఈ ఇతివృత్తం మన అన్వేషణకు పునాదిగా

పనిచేస్తుంది, ఇక్కడ ప్రణబ్ బర్దన్ మరియు సుదీప్తా కవిరాజ్ యొక్క సైద్ధాంతిక ఫ్రేమ్వర్క్లు రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి యొక్క సంక్లిష్టమైన డైనమిక్స్ను విడదీస్తాయి.

2. ప్రణబ్ బర్దన్ ఫ్రేమ్ వర్క్:

బర్దన్ కాన్సెప్ట్ ఫ్రేమ్ వర్క్ ప్రకారం వలసానంతర భారత రాజ్యం, ముఖ్యంగా దాని ప్రారంభ సంవత్సరాల్లో స్వయంప్రతిపత్తితో పనిచేసింది. ఇది ఆర్థిక అభివృద్ధిలో క్రియాశీలక పాత్ర పోషించింది, జాతీయ పురోగతిని ఉత్తేజపరిచేందుకు ఆర్థిక భూభాగంలో మార్పులను నిర్వహించింది. కాలక్రమేణా, దాని విధులు అభివృద్ధి నుండి నియంత్రణ కేంద్రీకరణకు మారాయి, పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ వర్గం మరియు ధనిక రైతాంగం యొక్క మారుతున్న డైనమిక్స్కు అనుగుణంగా మారాయి. బర్దన్ యొక్క అంతర్దృష్టులు రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి మరియు ఆర్థిక శక్తుల మధ్య సూక్ష్మమైన పరస్పర చర్యను ప్రకాశవంతం చేస్తాయి, భారతదేశం యొక్క వలసానంతర సందర్భంలో వర్గ అధికారం ద్వారా రాజ్యం ఎలా రూపుదిద్దుకుంటుంది మరియు రూపుదిద్దుకుంటుందనే దానిపై పునాది అవగాహనను అందిస్తుంది.

3. విదేశీ పెట్టుబడి పాత్ర:

రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తిపై విదేశీ పెట్టుబడి ప్రభావం వలసానంతర అభివృద్ధిలో కీలకమైన అంశం. భారతదేశంలో, కొన్ని ఆఫ్రికన్ మరియు లాటిన్ అమెరికన్ దేశాలతో పోలిస్తే విదేశీ పెట్టుబడి యొక్క సాపేక్షంగా తక్కువ ప్రాముఖ్యత దేశీయ పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ వర్గం యొక్క స్వయంప్రతిపత్తిని నొక్కిచెబుతుంది. సరళీకరణ లక్ష్యంగా 1991 తర్వాత ఆర్థిక సంస్కరణలు కూడా దేశీయ పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ వర్గం స్థితిస్థాపకతను గణనీయంగా దెబ్బతీయలేదు. ఈ స్థితిస్థాపకత బాహ్య మరియు దేశీయ ఆర్థిక ప్రయోజనాల మధ్య సున్నితమైన సమతుల్యతను ప్రదర్శిస్తుంది, ఇది వలసానంతర భారత కథనంలో రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి యొక్క గమనాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది.

4. మూడు యాజమాన్య తరగతులు:

భారత జనాభాలో మొదటి ఇరవై శాతం ఉన్న పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ వర్గం, ధనిక రైతాంగం, ప్రభుత్వ రంగాల్లోని నిపుణులు అనే మూడు యాజమాన్య తరగతుల భావనను బర్దన్ ప్రవేశపెట్టాడు. ప్రభుత్వ ఆర్థిక విధానాల వల్ల అందరూ లబ్ధిపొందినప్పటికీ, వారి పరస్పర విరుద్ధ ప్రయోజనాలు సంక్లిష్టతను కలిగిస్తాయి. ఏ ఒక్క వర్గానికి ఆధిపత్యం లేకపోవడం వలసానంతర రాజ్యం యొక్క స్వయంప్రతిపత్తి శక్తిని పెంచే కీలక అంశంగా మారుతుంది. ఈ యాజమాన్య వర్గాలు అభివృద్ధి ఫలాల్లో సమష్టిగా భాగస్వామ్యం వహిస్తూనే, భారత ప్రజాస్వామ్య చట్రంలో రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తిని రూపొందించే శక్తుల సంక్లిష్ట పరస్పర చర్యకు ఎలా దోహదం చేస్తాయో బర్దన్ భావన వెలుగులోకి తెస్తుంది.

5. సుదీప్త కవిరాజ్ దృక్పథం:

అభివృద్ధి ప్రణాళిక నమూనా కింద రాష్ట్ర బ్యూరోక్రసీపై దృష్టి సారించడం ద్వారా సుదీప్త కవిరాజ్ దృక్పథం మన అన్వేషణను మరింత లోతుగా చేస్తుంది. ఒకటి కంటే ఎక్కువ ఆధిపత్య వర్గాలు ఉండటం రాష్ట్ర సాపేక్ష స్వయంప్రతిపత్తిని పెంచుతుందని కవిరాజ్ వాదించారు. రాష్ట్ర బ్యూరోక్రసీ యొక్క సంక్లిష్టమైన పాత్రను పరిశీలించడం ద్వారా, కవిరాజ్ విరుద్ధమైన వర్గ ప్రయోజనాలకు ప్రభుత్వం మధ్యవర్తిత్వం వహించే యంత్రాంగాల

గురించి విలువైన అంతర్దృష్టులను అందిస్తారు. బర్దన్ చట్రంతో కవిరాజ్ అభిప్రాయాల తులనాత్మక విశ్లేషణ వలసానంతర భారతదేశంలో రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తికి దోహదపడే బహుముఖ కారకాలపై మన అవగాహనను సుసంపన్నం చేస్తుంది, సమగ్ర సామాజిక-ఆర్థిక విశ్లేషణలలో బహుళ దృక్పథాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన అవసరాన్ని నొక్కి చెబుతుంది.

చివరగా, వలసానంతర భారతదేశంలో రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి గురించి మా అన్వేషణ చారిత్రక ఆకస్మిక పరిస్థితులు, ఆర్థిక శక్తులు మరియు బ్యూరోక్రటిక్ డైనమిక్స్ కలిసే సూక్ష్మమైన దృశ్యాన్ని వెల్లడిస్తుంది. ప్రణబ్ బర్దన్, సుదీప్తా కవిరాజ్ ల సైద్ధాంతిక ఫ్రేమ్ వర్క్ లు క్రియాశీలక అభివృద్ధి పాత్రల నుండి నియంత్రణ అనుసరణల వరకు భారత రాజ్యం యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న స్వభావాన్ని ఆవిష్కరించాయి. ఈ అంతర్దృష్టులను పరిశీలిస్తే, రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి సామాజిక-ఆర్థిక సంక్లిష్టతల ఉత్పత్తి మరియు రూపకర్త అని స్పష్టమవుతుంది. ఈ అవగాహనతో, విద్యార్థులు సమకాలీన పాలన యొక్క సంక్లిష్టతలను నావిగేట్ చేయవచ్చు, రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి మరియు భారతదేశం యొక్క కొనసాగుతున్న సామాజిక-ఆర్థిక కథనాన్ని ప్రభావితం చేసే విభిన్న శక్తుల మధ్య సున్నితమైన సమతుల్యతను గుర్తించవచ్చు.

12.10 గ్లోబలైజేషన్ యుగంలో వలసానంతర రాజ్యాలు

1990వ దశకం ప్రారంభం నుంచి గ్లోబలైజేషన్ వేగవంతం కావడం రాష్ట్ర కేంద్రీకరణ కొనసాగింపుపై ప్రశ్నలను లేవనెత్తింది. నయా ఉదారవాద ఆర్థిక సంస్కరణలు రాష్ట్ర పాత్రను తగ్గించి, మార్కెట్ ఆర్థిక వ్యవస్థ స్వయంపాలనగా మారినందున రాజ్యం ఇకపై ప్రధాన ఆర్థిక నాయకురాలి కాదనే వాదన ఉంది. అలాగే, అభివృద్ధి చెందని రాష్ట్రాలపై ప్రపంచ బ్యాంకు, అంతర్జాతీయ ద్రవ్య నిధి విధించిన సుపరిపాలన భావన. సామాజిక, ఆర్థిక రంగాల నుంచి రాష్ట్రాన్ని వెనక్కు రప్పించాలని ప్రపంచబ్యాంకు, ఐఎంఎఫ్ డిమాండ్ చేస్తున్నాయి. రాజకీయ రంగంలో కూడా, స్థానిక స్థాయిలో వికేంద్రీకరణ సిఫార్సు చేయబడింది మరియు సోవియట్ అనంతర ప్రపంచంలో అంతర్ ప్రభుత్వ లేదా సుప్రజాతీయ స్థాయిలో తీసుకునే నిర్ణయాల పరిధి మరియు ప్రాముఖ్యత పెరిగింది. ఆసియా, ఆఫ్రికా మరియు లాటిన్ అమెరికాలోని రాష్ట్రాల అంతటా కేంద్రీకృత ప్రణాళికాబద్ధమైన ఆర్థిక వ్యవస్థ నమూనా నుండి మార్కెట్ ఆర్థిక వ్యవస్థకు సంభవించిన ఆర్థిక పరివర్తనలు ప్రపంచ కార్పొరేట్ రంగాన్ని సాపేక్షంగా జాతీయ రాష్ట్రాల స్వయంప్రతిపత్తిగా తెరపైకి తెచ్చాయి మరియు ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థపై కీలక ప్రభావాన్ని చూపాయి. ఈ బహుళజాతి కంపెనీలు అభివృద్ధి చెందిన పెట్టుబడిదారీ దేశాలలో పెట్టుబడిదారీ వర్గం ఆధారితమైనవి మరియు యాజమాన్యంలో ఉన్నందున, అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలపై ఈ రాష్ట్రాల ప్రభావం స్పష్టంగా ఉంది (హేవుడ్, 2013)

1. నయా ఉదారవాద సంస్కరణలు: రాష్ట్ర కేంద్రీకరణను పునర్నిర్వచించడం

1990 ల ప్రారంభం నుండి ప్రపంచీకరణ వేగవంతం కావడం రాష్ట్ర పాత్రను లోతుగా పునఃసమీక్షించడానికి ప్రేరేపించింది, ప్రాథమిక ఆర్థిక శక్తిగా దాని హోదాను సవాలు చేసింది. మార్కెట్ ఆధారిత సూత్రాలను సమర్థించే నయా ఉదారవాద ఆర్థిక సంస్కరణలు రాజ్యం యొక్క సాంప్రదాయక కేంద్రీకరణను ప్రశ్నించాయి. స్వయంపాలిత సంస్థగా మార్కెట్ సామర్థ్యంపై నమ్మకం ఒక పరివర్తన శకానికి నాంది పలికింది. ఏదేమైనా, ఈ మార్పుకు సూక్ష్మమైన అవగాహన అవసరం - రాష్ట్రాలు వెనుకడుగు వేయవచ్చు, కానీ అవి సామాజిక-ఆర్థిక

నిర్మాణాన్ని రూపొందించడంలో అంతర్భాగంగా ఉంటాయి.

2. షరతులతో కూడిన రుణాలు మరియు గ్లోబల్ ఫైనాన్షియల్ ఇన్స్టిట్యూషన్స్ ద్వారా 'గుడ్ గవర్నెన్స్' యొక్క ఆవశ్యకత

ప్రపంచ బ్యాంకు మరియు అంతర్జాతీయ ద్రవ్య నిధి (ఐ.ఎం.ఎఫ్) అభివృద్ధి చెందని దేశాలకు షరతులతో కూడిన రుణాలను అందించడం ద్వారా మార్పు యొక్క ప్రభావవంతమైన రూపకర్తలుగా ఆవిర్భవించాయి. 'సుపరిపాలన' పేరుతో తరచూ ప్రవేశపెట్టే ఈ షరతులు సామాజిక, ఆర్థిక రంగాల్లో రాష్ట్ర ఉనికిని తగ్గించాయి. ఈ విరుద్ధమైన ప్రిస్క్రిప్షన్ అటువంటి సంస్కరణల సార్వత్రిక అనువర్తనం గురించి మరియు విభిన్న సామాజిక-ఆర్థిక సందర్భాలతో వాటి అనుకూలత గురించి ప్రశ్నలను లేవనెత్తుతుంది. ఇది ప్రపంచ ప్రమాణాల మధ్య సున్నితమైన సమతుల్యతను మరియు సందర్భ-నిర్దిష్ట పరిష్కారాల అవసరాన్ని నొక్కి చెబుతుంది.

3. వికేంద్రీకరణ మరియు మారుతున్న రాజకీయ నిర్ణయాలు తీసుకోవడం

రాజకీయ రంగంలో స్థానిక వర్గాల సాధికారత కోసం వికేంద్రీకరణ ఊపందుకుంది. ఈ మార్పు కేంద్రీకృత పాలనా నమూనాల నుండి వైదొలగడానికి ప్రాతినిధ్యం వహించింది, వైవిధ్యమైన మరియు సమ్మిళిత నిర్ణయాలను ప్రోత్సహించింది. పాలన అనేది ఒక పరిమాణం-అన్ని భావనలకు సరిపోదనే గుర్తింపుకు ఇది నిదర్శనం. అదే సమయంలో, అంతర్ ప్రభుత్వ లేదా సుప్రజాతీయ స్థాయిలలో తీసుకున్న నిర్ణయాలు మరింత ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకున్నాయి, విస్తృత చట్రంలో స్థానికీకరించిన పరిష్కారాల ప్రాముఖ్యతను గుర్తించే అభివృద్ధి చెందుతున్న ప్రపంచ రాజకీయ దృశ్యాన్ని హైలైట్ చేశాయి.

4. ఆర్థిక పరివర్తనలు మరియు బహుళజాతి సంస్థల ఆధిపత్యం

ఆసియా, ఆఫ్రికా మరియు లాటిన్ అమెరికాలో కేంద్రీకృత ప్రణాళిక నుండి మార్కెట్-ఆధారిత నమూనాలకు ఆర్థిక పరివర్తనలు ప్రపంచ కార్పొరేట్ రంగాన్ని ముందంజలో నడిపించాయి. జాతీయ-రాజ్యాల నుండి స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన బహుళజాతి సంస్థలు ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థలో కీలక పాత్ర పోషించాయి. అయితే, వాటి ప్రాముఖ్యత ప్రపంచ స్థాయిలో ఆర్థిక శక్తి పంపిణీ గురించి ప్రశ్నలను లేవనెత్తుతుంది. కేంద్రీకృత కార్పొరేట్ ప్రభావం యొక్క సంభావ్య నష్టాలతో ప్రపంచీకరణ ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క ప్రయోజనాలను సమతుల్యం చేయడంలో సవాలు ఉంది. సుస్థిర ఆర్థిక వృద్ధికి జాతీయ, ప్రపంచ ప్రయోజనాల పరస్పర ఆధారితతను గుర్తించడం కీలకం.

5. అభివృద్ధి చెందిన పెట్టుబడిదారీ దేశాలు: గ్లోబల్ కార్పొరేట్ డైనమిక్స్ మధ్య కొనసాగుతున్న ప్రభావం

బహుళజాతి సంస్థల పెరుగుదల అభివృద్ధి చెందిన పెట్టుబడిదారీ దేశాల ప్రభావాన్ని తగ్గించలేదు; ఇది అభివృద్ధి చెందుతున్న ప్రపంచంపై వారి ఆధిపత్యాన్ని నొక్కి చెప్పింది. ప్రపంచ కార్పొరేట్ రంగం స్వయంప్రతిపత్తి కలిగినదిగా కనిపించినప్పటికీ, అభివృద్ధి చెందిన ఆర్థిక వ్యవస్థలలో ఉన్నత వర్గాల ప్రయోజనాలను తరచుగా ప్రతిబింబిస్తుంది. ఈ డైనమిక్ ఆర్థిక శక్తి యొక్క స్వభావం మరియు ప్రపంచీకరణ ప్రపంచంలో ప్రయోజనాల సమాన పంపిణీపై విమర్శనాత్మక ప్రతిబింబాలను ప్రేరేపిస్తుంది. అభివృద్ధి చెందిన మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల ప్రయోజనాలను పరిగణనలోకి తీసుకునే ప్రపంచ ఆర్థిక పాలనకు మరింత సమ్మిళిత మరియు సమతుల్య

విధానం యొక్క అవసరాన్ని ఇది హైలైట్ చేస్తుంది. న్యాయమైన, సుస్థిరమైన ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థను పెంపొందించడానికి ఈ సమతుల్యతను సాధించడం చాలా అవసరం.

6. భవిష్యత్తు కోసం బోధనాత్మక మరియు హెచ్చరిక పాఠాలు

ఈ కథనంలో గురువుల పాఠాలు బోధనాత్మకంగానూ, జాగ్రత్తగానూ ఉంటాయి. నయా ఉదారవాద సంస్కరణలకు ఊతమివ్వడం పాలనలో సున్నితమైన, సందర్భ-నిర్దిష్ట విధానం అవసరాన్ని నొక్కిచెబుతుంది. నయా ఉదారవాదం, మార్కెట్ సమర్థత కోసం వాదిస్తూనే, సామాజిక సంక్షేమం మరియు సమాన అవకాశాలను నిర్ధారించడంలో ప్రభుత్వ పాత్రను విస్మరించకూడదు. వికేంద్రీకరణ సమాజ సాధికారతపై అంతర్దృష్టిని అందిస్తుంది కాని వశ్యతను కోరుతుంది. స్థానిక పరిస్థితుల వైవిధ్యాన్ని గుర్తించి, తదనుగుణంగా పాలనా నిర్మాణాలను తీర్చిదిద్దాలని పిలుపునిచ్చారు. బహుళజాతి సంస్థల ఆధిక్యత ఆర్థిక వృద్ధి మరియు సమాన ప్రయోజనాల పంపిణీ మధ్య సున్నితమైన సమతుల్యత అవసరం. ప్రపంచ ఆర్థిక సంబంధాల సంక్లిష్ట వలయాన్ని మనం నావిగేట్ చేస్తున్నప్పుడు, నిజమైన పాఠం రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తిని గౌరవించే, స్థానిక సమాజాలను శక్తివంతం చేసే మరియు కార్పొరేట్ శక్తిని నియంత్రించే విధానాలను రూపొందించడంలో ఉంది. ఇది వివేకం, అనుకూలత మరియు ప్రపంచ శక్తులు మరియు స్థానిక వాస్తవాల మధ్య సంక్లిష్టమైన నృత్యాన్ని గుర్తించడానికి పిలుపు, ఇది మరింత సమ్మిళిత మరియు సుస్థిర భవిష్యత్తుకు మార్గం సుగమం చేస్తుంది.

12.11 ముగింపు

ఆసియా, ఆఫ్రికా, లాటిన్ అమెరికా దేశాలలో రాజకీయ ఐక్యత, ఆర్థిక చైతన్యం లోపించడంతో పశ్చిమ దేశాల సామ్రాజ్యవాద రాజ్యాలు వాటిని వలసరాజ్యం చేయడానికి వీలు కలిగింది. డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తలు వాదించినట్లుగా, వలసవాద దోపిడీ ఈ రాష్ట్రాలలో అభివృద్ధి లేకపోవడాన్ని వివరించినప్పటికీ, ఇది 'చారిత్రాత్మకంగా వారి విలక్షణమైన సామాజిక మరియు రాజకీయ లక్షణాలలో పాతుకుపోయింది... మితిమీరిన కేంద్రీకృతం చేయబడిన లేదా విచ్ఛిన్నమైన రాజ్య నిర్మాణాలు, మరియు ఉత్పాదకత లేని సమూహాల ద్వారా ఆర్థిక వనరులపై నియంత్రణ" (కోఫ్లీ 1986). వలసరాజ్యాల ఆధిపత్యం సమయంలో, ఆసియా, ఆఫ్రికా మరియు లాటిన్ అమెరికాలోని రాష్ట్రాలు ఉత్పాదకత లేని ఆధిపత్య వర్గాల ఏకీకరణ మరియు ఆర్థిక మిగులును స్వాధీనం చేసుకోవడానికి మరియు క్రమాన్ని నిర్వహించడానికి కేంద్రీకృత రాజ్య నిర్మాణాన్ని చూశాయి. ఈ మిగులును సామ్రాజ్య రాజ్యాలు శాంతిభద్రతల పరిరక్షణకు, తమ సామ్రాజ్య ప్రయోజనాలను పెంపొందించడానికి, ప్రత్యక్ష వినియోగం కోసం ఉపయోగించాయి. ఈ అంశాలన్నీ కాలనీల ఆర్థిక పురోగతికి దోహదం చేశాయి. కోఫ్లీ గమనించినట్లుగా: 'వలసవాదం ఒక రెండు చారిత్రక వారసత్వాన్ని అందించింది: ఒకవైపు సామాజిక-నిర్మాణాత్మక చైతన్యం లేకపోవడం, మరోవైపు సార్వభౌమ రాజ్యాల ఏర్పాటు మాత్రమే కాకుండా, ఈ చైతన్యం లోపాన్ని సరిదిద్దడమే లక్ష్యంగా రాజకీయ శక్తుల ఆవిర్భావం' (కోఫ్లీ, 1986).

ఆసియా, ఆఫ్రికన్ మరియు లాటిన్ అమెరికన్ దేశాలు అతిగా అభివృద్ధి చెందిన వలస రాజ్య యంత్రాంగాన్ని మరియు దాని సంస్థాగత పద్ధతులను వారసత్వంగా పొందాయి, దీని ద్వారా ఈ ఆధారపడిన / పరిధీయ రాష్ట్రాలలో స్థానిక సామాజిక తరగతుల కార్యకలాపాలు సామ్రాజ్య రాజ్యాలచే నియంత్రించబడ్డాయి మరియు

నియంత్రించబడ్డాయి. దీంతో రాష్ట్రంలో అధికారమే ప్రధాన పాత్ర పోషించేందుకు వీలు కలిగింది. వలసవాదానంతర సమాజంలో స్థానిక పెట్టుబడిదారీ వర్గం లేదా భూస్వామ్య సంపన్న రైతాంగం ఏ స్వదేశీ అనుకూల వర్గం కూడా వలసానంతర సమాజాలలో రాజకీయ ఆధిపత్యాన్ని చేపట్టడానికి తగినంత బలంగా లేదు. సామ్రాజ్యవాద రాజ్యాలలో ఉన్న మెట్రోపాలిటన్ బూర్జువా వర్గం విషయానికొస్తే, అది పరిసర రాష్ట్రాలలో సాపేక్ష ఆర్థిక ఆధిపత్యాన్ని అనుభవించింది. ఏదేమైనా, స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన వాస్తవం పార్టీ రాజకీయాల నుండి అధికారికంగా మినహాయించబడినందున పాలకవర్గ పాత్రను ఆక్రమించకుండా నిరోధించింది. అటువంటి పరిస్థితిలో, బలహీన సామాజిక వర్గాలు బ్యూరోక్రటిక్ నియంత్రణలలో చిక్కుకున్నాయి. వలసానంతర రాజ్య స్వభావంపై నయా మార్క్సిస్టు సాహిత్యంలో నడుస్తున్న వాదన ఏమిటంటే, బలహీనమైన స్వదేశీ అనుకూల వర్గాల కారణంగా రాజ్యానికి స్వయంప్రతిపత్తి లభిస్తుంది.

సామాజిక మరియు ఆర్థిక మార్పును తీసుకురావడానికి మరియు ఆధునీకరణ లేదా అభివృద్ధిని సాధించడానికి పౌర సమాజంలో గ్రహించిన అవసరం వలసానంతర రాజ్యంలోని అధికారులు సమాజంలోని అన్ని రంగాలలో ప్రధాన పాత్ర పోషించడానికి అనుమతిస్తుంది. ఉదారవాద దృక్పథం, ప్రారంభంలో చర్చించినట్లుగా, వలసరాజ్యానంతర రాజ్యం రాజ్యాన్ని ఆధునీకరించడంలో ప్రధాన పాత్ర పోషిస్తుందని కూడా చూసింది. పాశ్చాత్య విద్యావంతులు, ఆధునిక రాజకీయ ప్రముఖులు నాయకత్వం వహించిన వీరు అభివృద్ధి చెందిన పాశ్చాత్య దేశాల అభివృద్ధి పథంలో పయనించే బాధ్యతను అప్పగించారు. ఏదేమైనా, ప్రపంచీకరణ ప్రక్రియలు వలసానంతర రాజ్యం యొక్క పాత్ర మరియు ప్రాముఖ్యతలో గుణాత్మక మార్పులకు దారితీశాయి, వాటిని మరోసారి అంతర్జాతీయ పెట్టుబడి ప్రభావంలోకి తీసుకువచ్చాయి.

12.12 సాంకేతిక పదాలు:

పోస్ట్-కాలనీయల్ రాజ్యం:

వలస పాలన నుండి స్వాతంత్ర్యం పొందిన దేశాలను సూచిస్తుంది, వలస వారసత్వం తరువాత పాలన మరియు అభివృద్ధిలో ప్రత్యేకమైన సవాళ్లను ఎదుర్కొంటుంది.

రాష్ట్ర స్వయంప్రతిపత్తి:

ఒక ప్రభుత్వం స్వతంత్రంగా వ్యవహరించే సామర్థ్యం, విధానాలను రూపొందించడానికి మరియు సామాజిక-ఆర్థిక అభివృద్ధిని నడిపించడానికి, ముఖ్యంగా వలసానంతర సమాజాలలో కీలకమైనది.

నయా ఉదారవాద ఆర్థిక సంస్కరణలు:

మార్కెట్-ఆధారిత సూత్రాలను సమర్థించే విధానాలు, తరచుగా ఆర్థిక వ్యవస్థలో ప్రభుత్వ పాత్రను తగ్గించడం, ప్రైవేటీకరణను ప్రోత్సహించడం మరియు స్వేచ్ఛా-మార్కెట్ సూత్రాలను స్వీకరించడంతో సంబంధం కలిగి ఉంటాయి.

గ్లోబలైజేషన్:

ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఆర్థిక వ్యవస్థలు మరియు సమాజాల వేగవంతమైన పరస్పర అనుసంధానం, సరిహద్దులు దాటి వస్తువులు, సేవలు, సమాచారం మరియు ఆలోచనల ప్రవాహం పెరగడానికి దారితీసింది.

అంతర్జాతీయ ద్రవ్య నిధి (ఐఎంఎఫ్):

ఆర్థిక సంస్కరణలకు సంబంధించిన పరిస్థితులతో సభ్య దేశాలకు ఆర్థిక సహాయం మరియు విధాన సలహాలను అందించే ప్రభావవంతమైన ప్రపంచ ఆర్థిక సంస్థ.

ప్రపంచ బ్యాంకు:

అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలకు మౌలిక సదుపాయాలు మరియు అభివృద్ధి ప్రాజెక్టులకు మద్దతు ఇవ్వడానికి రుణాలు మరియు గ్రాంట్లను అందించే అంతర్జాతీయ ఆర్థిక సంస్థ, ఇది తరచుగా ఆర్థిక మరియు పాలనా సంస్కరణలతో ముడిపడి ఉంటుంది.

సుపరిపాలన:

సమర్థవంతమైన ప్రజా పరిపాలనను నిర్ధారించడానికి పారదర్శకమైన, బాధ్యతాయుతమైన మరియు సమర్థవంతమైన ప్రభుత్వ పద్ధతులకు ప్రాధాన్యతనిస్తూ అంతర్జాతీయ సంస్థలు ప్రోత్సహించిన భావన.

వికేంద్రీకరణ: కేంద్ర ప్రభుత్వం నుంచి స్థానిక స్థాయిలకు నిర్ణయాధికారం, వనరులను బదలాయించడం, సామాజిక సాధికారత, పాలనా వ్యవస్థలను వైవిధ్యపరచడం.

బహుళజాతి సంస్థలు:

జాతీయ సరిహద్దులు దాటి, ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థపై ప్రభావం చూపి, అభివృద్ధి చెందిన పెట్టుబడిదారీ దేశాల ప్రయోజనాలను ప్రతిబింబించే పెద్ద వ్యాపారాలు.

అభివృద్ధి చెందిన పెట్టుబడిదారీ దేశాలు:

మార్కెట్ ఆధారిత ఆర్థిక వ్యవస్థలు, అభివృద్ధి చెందిన పారిశ్రామికీకరణ మరియు ప్రపంచ ఆర్థిక చలనశీలతపై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని కలిగి ఉన్న ఆర్థికంగా అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు.

12.13 ప్రశ్నలు:

1. ఆధునికీకరణ సిద్ధాంతకర్తలు వలసానంతర రాజ్యాన్ని ఎలా చూశారు, ఆధునీకరణను సాధించడంలో రాజకీయ ఉన్నతవర్గాలు ఏ పాత్ర పోషించాయి?
2. అభివృద్ధి చెందని వలస రాజ్యాలను అర్థం చేసుకోవడంలో ఆధునికీకరణ దృక్పథానికి వ్యతిరేకంగా డిపెండెన్సీ సిద్ధాంతకర్తలు ఎటువంటి విమర్శలను అందించారు?
3. హంజా అలవి యొక్క అధిక అభివృద్ధి చెందిన పోస్ట్-కాలనీయల్ రాజ్యం యొక్క భావనను మరియు వలసవాద అనుభవాలలో దాని చారిత్రక మూలాలను అన్వేషించండి.
4. వలసానంతర భారత ప్రభుత్వ స్వయంప్రతిపత్తి, వర్గ అధికార డైనమిక్స్ పై దాని ప్రభావంపై ప్రణబ్ బర్ధన్ దృక్పథాన్ని అంచనా వేయండి.
5. నయా ఉదారవాద సంస్కరణలు, షరతులతో కూడిన రుణాలు, సుపరిపాలన ఆవశ్యకతలను పరిగణనలోకి తీసుకుని రాష్ట్ర కేంద్రీకరణపై ప్రపంచీకరణ ప్రభావాలను పరిశీలించాలి.
6. వలసానంతర ఆర్థిక పరివర్తనలలో బహుళజాతి సంస్థల పాత్ర మరియు ప్రపంచ మరియు జాతీయ శక్తి డైనమిక్స్ పై వాటి ప్రభావాన్ని చర్చించండి.
7. గ్లోబలైజేషన్ యుగంలో మారుతున్న రాజకీయ నిర్ణయాల ద్వారా భవిష్యత్ పాలనకు ఎదురయ్యే

సవాళ్లు, పాఠాలను ప్రతిబింబించండి.

12.14 రెఫరెన్సులు:

1. Alavi, Hamza. (1972). "The State in Post-Colonial Societies: Pakistan and Bangladesh" New Left Review. 1 (74) :59-81, July-August
2. Bardhan, Pranab. (1984). The Political Economy of Development in India. Oxford and New York: Basil Blackwell.
3. Barry, N. P. (1989). An Introduction to Modern Political Theory. London: Palgrave Macmillan
4. Caramani, Daniele. (2014). Comparative Politics. New Delhi: Oxford University Press.
5. Carnoy, Martin. (1984). The State and Political Theory. Princeton: Princeton University Press.
6. Chandhoke, Neera (1992). "Expanding the Marxian Notion of Post-Colonial State" Social Scientist. 10 (9-10).
7. Frank, Andre Gunder. (1967). Capitalism and Underdevelopment in Latin America: Historical Studies of Chile and Brazil. Monthly Review Press.
8. Held, David. (1990). Political Theory and the Modern State: Essays on State, Power and Democracy. Cambridge: Polity Press.
9. Heywood, Andrew. (2013). Politics. London: Palgrave Macmillan.
10. Kaviraj, Sudipta (1986). "Indira Gandhi and Indian Politics" Economic and Politi cal Weekly, 21(38-39).
11. Kaviraj, Sudipta. (1986). »%Indira Gandhi and Indian Politics" Economic and Political Weekly, Vol. 21, No.38/39, September.
12. Migdal, Joel Samuel, Atul Kohli, Vivienne Shue. (1994). (Eds). State Power and Social Forces: Domination and Transformation in the Third World. Cambridge: Cambridge University Press.
13. Miliband, Ralph (1978) Marxism and Politics. Oxford: Oxford University Press.
14. Saul, John (1974) "The State in Post-Colonial Societies: Tanzania" The Journal of Modern African Studies.17 (4) :531-52.

403PO21

మాదిరి ప్రశ్నాపత్రం

M.A. POLITICAL SCIENCE

SEMESTER - IV - PAPER - III

THEORETICAL INTERPRETATIONS OF DEMOCRACY IN INDIA

Time: Three hours **Maximum: 70 marks**

Answer ALL Questions **(4 x 15 = 60)**

1. (a) Explain Ashisnandy's Neo-Traditional approach to study of democracy in India.
భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య ఆధ్యయనానికి ఆపిన్నాంది యొక్క వివరింపుము. నూతన–సాంప్రదాయ దృక్పథమును

Or

(b) Write an essay on Marxist approach to study of Indian Democratic processes.
భారత ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియపై మార్క్సిస్టు దృక్పథము గూర్చి ఒక వ్యాసము వ్రాయుము.

2. (a) Discuss the nature of autonomy for states granted in the Indian Constitution.
భారత రాజ్యాంగ పరిధిలో రాష్ట్ర స్వయం ప్రతిపత్తి ఎలా కేటాయించబడిందో చర్చించుము.

Or

(b) Describe the identify based caste system in Indian politics.
భారత రాజకీయాలలో పరిణామాలను విశదీకరించుము. కుల నేపథ్య గుర్తింపు

3. (a) "India is a sovereign, socialist and secular democratic Republic" -Comment.
భారతదేశము ఒక సార్వభౌమాధికార సామ్యవాద లౌకికవాద ప్రజాస్వామ్య "గణతంత్రదేశము" వ్యాఖ్యానించుము.

Or

(b) How social justice is articulated in Indian Politics?
భారత రాజకీయలలో సామాజిక న్యాయభావన ఎలా వ్యక్తీకరించబడుతుందో వివరింపుము.

4. (a) Explain the evolution of Economic development as a process in the post indepen dent period.
స్వాతంత్ర్యానంతర భారతదేశంలో ఆర్థికాభివృద్ధి పరిణామాన్ని వివరింపుము. జరుగుతున్న ఆర్థికాభివృద్ధి పరిణామాన్ని వివరింపుము.

Or

(b) Explain the nature and characteristics of Post Colonial State in India.
వలసానంతర భార రాజ్య స్వభావం మరియు దాని లక్షణములను వివరింపుము.

5. Answer any TWO of the following: (2 × 5 = 10)
ఏవైనా రెండింటికి సమాధానములిమ్ము :

(a) Rajani Kothari.
రజని కొఠారి.

(b) Social justice.
సామాజిక న్యాయము.

(c) Secularism
. లౌకిక వాదము.

(d) New-Traditional Approach
కొత్త – సాంప్రదాయ పద్ధతి.